



RAHANDUSMINISTEERIUM

# 2025.AASTA RIIGIEELARVE SEADUSE EELNÕU SELETUSKIRI

Koostaja: Rahandusministeerium

Tallinn, 2024

## Rahandusministri eessõna



Aasta 2025 töötab tuua Eestile esimese püsiva majanduskasvu pärast 2022. aasta 24. veebruari ja Venemaa jõulist, uut agressiooni Ukrainas. Eesti majandusele on see sõda paljude kokkulangevuste tõttu olnud halvem kui ülejäänud Euroopa Liidule ja Eesti lähiregioonile. Meie tööstus on rohkem seotud põhjamaade praeguste nõrkustega nagu puidu- ja ehitusturu kiratsemine ja konkurentsivõime vähenemine Rootsi ja Norra krooni devalveerumise tõttu. Meie laenukulu kasvas kiiremini euribori laenude rohkuse pärast.

Meie põlevkivielekter kaotas turgu tarbijale soodsamale taastuenergiale, mis kogu maailmas trend planeedi puhtama tuleviku nimel ja uute tehnoloogiate arenedes. Eesti saab teha ka rohkem pingutusi, et siia tuleks kõrgema lisandväärtusega ekspordivõimelisi ettevõtteid, see kasvatab meie jõukust.

Samas ei tasuks väliste tegurite kõrval alahinnata eestlaste eneseusu rolli ja potentsiaali, millel on majandusaktiivsusele arvestatav mõju. Paraku on negatiivne mõju Eesti majanduskasvule tuleval aastal riigil endal, kuna oleme aastaid eiranud riigirahanduse aabitsatarkust, et halbadeks aegadeks tuleb valmistuda headel. Kaheksa aasta eest tehtud pööre eelarvepoliitikas tähendab paraku, et Eesti peab tõstma nüüd makse ja kärpima kulusid kesise majanduskonjunkturi ajal.

Majanduse taastumine energiahindade tõusust ja Ukraina sõja mõjudest on seetõttu vaevaline paar protsenti, mis on vähem kui oleks ilma eelarvekärbete ja maksutõusudeta. Kuid viimased on paratamatud riigirahanduse jätkusuutlikule rajale toomiseks, eelarvereeglite täitmiseks ja juba ka majandustsükli loogika tõttu. Riigirahandust käest lasta on kerge, kuid uuesti kontrolli alla saamine ta inerts tõttu pikk ja vaevaline.

2025. aastal jõuame vaid napilt Eesti seaduse ja Euroopa Liidu lepinguga lubatud eelarvepuudujäägi piirile. Meie varem eeskujulik riigirahandus on olukorras, kus kriisidele reageerimine ei saa olla tõhus, ega täpne. Riigirahanduse korrastamine jõuab esialgu poolele teele, sest lähiaastate kaitsekulud saavad olema võrreldes 2022. aasta kulutustega 2.16% SKPst märkimisväärselt üle 3%, olles igal aastal vähemalt 3,3% ja ulatudes 2026 lausa 3,7% lähedale.

Olgu see igaveseks õppetunniks, et riigirahandus ei tohi kõikuda poliitilise, vaid majanduskonjunkturi järgi ja et iga valitsuse missioon peab olema jätta endast maha korras ja kriisideks valmis majapidamine. Olukord ei jäta 2025. aastal pärast paariaastast kiiret tõusu

väikese tagasilöögita ka reaalpalku. Selle ja loodetust madalama majanduskasvu peamine põhjus on maksuküüru kaotamise ja tulumaksuvaba miinimumi taastamise edasilükkamine 2026. aastasse.

Väiksemate maksutõusude ja kärbeta mõjusid on tuleval aastal teisigi, kuid neid ei tohi üle dramatiseerida. Ilma nendeta maksukoormus SKP-st langeks oluliselt, pärast neid kasvab vaid marginaalselt ja ei ületa 36%. ELi üle 40% juures on see prognooside järgi endiselt pisut alla keskmise. Inimeste kasutatav reaaltulu pensionide kasvu ning euribori languse arvel siiski tuleval aastal suureneb. Meie vahepealne nõrkus, laenu kõrge hind, pöördub langedes tugevuse poolele. Olgem edasise suhtes lootuserikkad, sest riigirahanduse õppetunnid on värskelt üle korratud ja ka eestlaste majandustarkus pole kadunud, vaid oodanud avanemiseks paremat aega, mis on ka juba alanud.



**Jürgen Ligi**

**Rahandusminister**

# Sisukord

<b>Rahandusministri eessõna</b> .....	<b>1</b>
<b>1. OSA. Riigieelarve ülevaade</b> .....	<b>11</b>
1.1 Riigieelarve kokkuvõte .....	11
1.2 Riigieelarve ülesehitus ja metoodika.....	16
<b>2. OSA. Riigieelarve vahendite konsolideeritud eelarve</b> .....	<b>21</b>
2.1 Tulud .....	21
2.1.1 Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed – maksulised tulud.....	22
2.1.2 Mittemaksulised tulud.....	4
2.2 Kulud .....	3
2.3 Investeeringud .....	6
2.4 Finantseerimistehingud.....	8
2.5 Eelarve kokkuhoiumeetmed .....	9
2.5.1 Riigikantselei .....	11
2.5.2 Haridus ja Teadusministeeriumi valitsemisala .....	11
2.5.3 Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala .....	12
2.5.4 Kaitseministeeriumi valitsemisala .....	12
2.5.5 Kliimaministeeriumi valitsemisala .....	13
2.5.6 Kultuuriministeeriumi valitsemisala .....	14
2.5.7 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala.....	15
2.5.8 Rahandusministeeriumi valitsemisala .....	15
2.5.9 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala .....	16
2.5.10 Siseministeerium valitsemisala .....	16
2.5.11 Sotsiaalministeeriumi valitsemisala .....	17
2.5.12 Välisministeeriumi valitsemisala .....	19
<b>3. OSA. 2025. aasta riigieelarve vahendite liigendus</b> .....	<b>20</b>
3.1 Riigikogu Kantselei .....	22
3.1.1 Kulud majandusliku sisu vaates.....	24
3.1.2 Investeeringud .....	25

3.2 Vabariigi Presidendi Kantselei.....	27
3.2.1 ...Tulud .....	27
3.2.2 Kulud majandusliku sisu vaates.....	28
3.2.3 Investeeringud .....	29
3.3 Riigikontroll.....	31
3.3.1 Kulud majandusliku sisu vaates.....	31
3.4 Õiguskantsleri Kantselei .....	33
3.4.1 Kulud majandusliku sisu vaates.....	35
3.5 Riigikohus.....	36
3.5.1 Tulud.....	38
3.5.2 Kulud majandusliku sisu vaates.....	39
3.6 Vabariigi Valitsus .....	41
3.7 Riigikantselei .....	46
3.7.1 Tulud .....	46
3.7.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....	47
3.7.2.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine.....	48
3.7.2.1.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	49
3.7.2.1.2 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmid ja programmi tegevused .....	49
3.7.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....	51
3.7.4 Investeeringud .....	52
3.8 Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala.....	52
3.8.1 Tulud .....	55
3.8.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....	58
3.8.2.1 Tulemusvaldkond Tark ja tegus rahvas .....	58
3.8.2.1.1 Tulemusvaldkond Tark ja tegus rahvas kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	61
3.8.2.1.2 Tulemusvaldkond Tark ja tegus rahvas programmid ja programmi tegevused .....	61
3.8.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus .....	86
3.8.2.2.1 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	88
3.8.2.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus .....	88
3.8.2.3 Tulemusvaldkond Eesti keel ja eestlus.....	95

3.8.2.3.1 Tulemusvaldkond Eesti keel ja eestlus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	96
3.8.2.3.2 Tulemusvaldkond Eesti keel ja eestlus programm ja programmi tegevused .....	96
3.8.2.4 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine .....	102
3.8.2.4.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	103
3.8.2.4.2 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmid ja programmi tegevused .....	103
<b>3.8.3 Kulud majandusliku sisu vaates .....</b>	<b>105</b>
<b>3.8.4 Õpetajate palkade kujunemine .....</b>	<b>106</b>
<b>3.8.5 Investeeringud .....</b>	<b>107</b>
Uued riigigümnaasiumid, kaasaegne teadus- ja haridustaristu ning digilahendused .....	107
<b>3.8.6 Finantseerimistehingud .....</b>	<b>109</b>
<b>3.9 Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala .....</b>	<b>110</b>
<b>3.9.1 Tulud .....</b>	<b>112</b>
Justiits- ja Digiministeeriumi tulude dünaamika on oluliselt muutunud seoses valitsemisalade struktuurimuudatustega ning tuludest moodustavad 64% välistoetused .....	112
<b>3.9.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>115</b>
3.9.2.1 Tulemusvaldkond Õigusriik .....	116
3.9.2.1.1 Tulemusvaldkond Õigusriik kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	117
3.9.2.1.2 Tulemusvaldkond Õigusriik programmid ja programmi tegevused .....	118
3.13.2.2 Tulemusvaldkond Digiühiskond .....	131
3.13.2.2.1 Tulemusvaldkond Digiühiskond kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	132
3.13.2.2.2 Tulemusvaldkond Digiühiskond programmid ja programmi tegevused .....	133
<b>3.9.3 Kulud majandusliku sisu vaates .....</b>	<b>143</b>
<b>3.9.4 Investeeringud .....</b>	<b>144</b>
<b>3.10 Kaitseministeeriumi valitsemisala .....</b>	<b>145</b>
<b>3.10.1 Tulud .....</b>	<b>148</b>
<b>3.10.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>150</b>
3.10.2.1 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse .....	151
3.10.2.1.1 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	152
3.10.2.1.2 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse programmid ja programmi tegevused ..	153

3.10.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....	166
3.10.4 Investeeringud .....	167
3.11 Kliimaministeeriumi valitsemisala .....	170
3.11.1 Tulud.....	173
3.11.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....	176
3.11.2.1 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus .....	177
3.11.2.1.1 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	178
3.11.2.1.2 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus programmid ja programmi tegevused .....	179
3.11.2.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus .....	191
3.11.2.2.1 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	193
3.11.2.2.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmid ja programmi tegevused .....	193
3.11.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....	206
3.11.4 Investeeringud .....	207
3.11.5 Finantseerimistehingud .....	209
3.12 Kultuuriministeeriumi valitsemisala .....	210
3.12.1 Tulud.....	212
3.12.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....	213
3.12.2.1 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport.....	214
3.12.2.1.1 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	217
3.12.2.1.2 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport programmid ja programmi tegevused .....	218
3.12.2.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond .....	244
3.12.2.2.1 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	245
3.12.2.2.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond programmid ja programmi tegevused .....	245
3.12.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....	250
3.12.4 Investeeringud .....	251
3.13 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala .....	253
3.13.1 Tulud.....	257

<b>3.13.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>259</b>
3.13.2.1 Tulemusvaldkond Heaolu .....	260
3.13.2.1.1 Tulemusvaldkond Heaolu kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes.....	262
3.13.2.1.2 Tulemusvaldkond Heaolu programmid ja programmi tegevused.....	262
3.13.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus.....	269
3.13.2.2.1 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes.....	271
3.13.2.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus programmid ja programmi tegevused.....	271
3.13.2.3 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus .....	281
<b>3.13.2.3.1 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes.....</b>	<b>282</b>
3.13.2.3.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmid ja programmi tegevused .....	283
<b>3.13.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....</b>	<b>289</b>
<b>3.13.4 Investeeringud .....</b>	<b>291</b>
<b>3.13.5 Finantseerimistehingud .....</b>	<b>292</b>
<b>3.14 Rahandusministeeriumi valitsemisala .....</b>	<b>294</b>
<b>3.14.1 Tulud.....</b>	<b>296</b>
Valitsemisala tulude eelarve suurim mõjutaja on maksuline tulu. ....	296
<b>3.14.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>299</b>
3.14.2.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine.....	299
3.14.2.1.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	301
3.14.2.1.2 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmid ja programmi tegevused .....	301
<b>3.14.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....</b>	<b>315</b>
<b>3.14.4 Investeeringud .....</b>	<b>317</b>
<b>3.14.5 Finantseerimistehingud .....</b>	<b>318</b>
<b>3.15. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala .....</b>	<b>320</b>
<b>3.15.1 Tulud.....</b>	<b>322</b>



Perioodi fookuses on ettevõtjate toetamine roheüleminekul, ühistegevuse soodustamine, ettevõtluskeskkonna arendamine väljaspool Harjumaad, kohalike teenuste ümberkorraldamine kahaneva elanikkonnaga piirkondades.....	322
<b>3.15.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>325</b>
3.15.2.1 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja kalandus .....	326
3.15.2.1.1 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja Kalandus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	327
3.15.2.1.2 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja kalandus programmid ja programmi tegevused .....	328
3.15.2.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus .....	356
3.15.2.2.1 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	357
3.15.2.2.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmid ja programmi tegevused .....	357
<b>3.15.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....</b>	<b>366</b>
<b>3.15.4 Investeeringud .....</b>	<b>367</b>
<b>3.15.5 Finantseerimistehingud .....</b>	<b>368</b>
<b>3.16 Siseministeriumi valitsemisala .....</b>	<b>369</b>
<b>3.16.1 Tulud.....</b>	<b>371</b>
<b>3.16.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>372</b>
3.16.2.1 Tulemusvaldkond Siseturvalisus .....	373
3.16.2.1.1 Tulemusvaldkond Siseturvalisus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	375
3.16.2.1.2 Tulemusvaldkond Siseturvalisus programmid ja programmi tegevused .....	376
3.16.2.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond .....	403
3.16.2.2.1 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes .....	405
3.16.2.2.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond programmid ja programmi tegevused .....	405
<b>3.16.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....</b>	<b>410</b>
<b>3.16.4 Investeeringud .....</b>	<b>411</b>
<b>3.17 Sotsiaalministeriumi valitsemisala .....</b>	<b>413</b>
<b>3.17.1 Tulud.....</b>	<b>415</b>
<b>3.17.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>417</b>
3.17.2.1 Tulemusvaldkond Heaolu .....	418

3.17.2.1.1 Tulemusvaldkond Heaolu kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes.....	420
3.17.2.1.2 Tulemusvaldkond Heaolu programmid ja programmi tegevused.....	421
3.17.2.2 Tulemusvaldkond Tervis .....	434
3.17.2.2.1 Tulemusvaldkond Tervis kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes.....	437
3.17.2.2.2 Tulemusvaldkond Tervis programmid ja programmi tegevused .....	438
<b>3.17.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....</b>	<b>459</b>
<b>3.17.4 Investeeringud .....</b>	<b>460</b>
<b>3.18 Välisministeeriumi valitsemisala .....</b>	<b>462</b>
<b>3.18.1 Tulud.....</b>	<b>464</b>
<b>3.18.2 Kulud tegevuspõhises vaates .....</b>	<b>466</b>
3.18.2.1 Tulemusvaldkond Välispoliitika.....	467
3.18.2.1.1 Tulemusvaldkond Välispoliitika kulude jaotus välispoliitika ja arengukoostöö programmi ja programmi tegevuste lõikes.....	468
3.18.2.1.2 Tulemusvaldkond Välispoliitika programm ja programmi tegevused.....	469
<b>3.18.3 Kulud majandusliku sisu vaates.....</b>	<b>480</b>
<b>3.18.4 Investeeringud .....</b>	<b>482_Toc178102798</b>
<b>4. OSA. 2025 a Riigieelarve seaduse tekstiparagrahvide selgitused .....</b>	<b>484</b>
<b>LISAD 494</b>	
<b>LISA 1. Ülevaade 2025 meetmete mõjust riigieelarvelistele asutustele põhiseaduslike institutsioonide ja valitsemisalade lõikes .....</b>	<b>495</b>
<b>LISA 2. Sotsiaaltoetused .....</b>	<b>501</b>
<b>LISA 3. Kavandatavad toetused juriidilistele isikutele valitsemisalade ja programmide lõikes</b> <b>514</b>	
<b>LISA 4. Investeeringud.....</b>	<b>552</b>
<b>LISA 5. Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeliste vahendite jaotus tegevuste lõikes 2024-2028</b>	<b>555</b>
<b>LISA 6. Rail Baltica ehitamise tegevuskava 2025. aastal ning sellele järgnevail aastatel .....</b>	<b>558</b>
<b>LISA 7. Riigi eelarvestrateegia 2025-2028 rahastamiskava .....</b>	<b>561</b>
<b>LISA 8. Makromajandusproгноos aastateks 2025-2028.....</b>	<b>565</b>

LISA 9. Riigi rahanduse arengud .....	570
LISA 10. Maksukulud riigieelarves 2024-2025 .....	581
LISA 11. Välistoetused .....	584
LISA 12. Valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide kulud administratiivselt majandusliku sisu lõikes .....	587
LISA 13. Valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide majandusliku sisu kulud eelarveliikide lõikes .....	605
LISA 14 Valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide investeeringud eelarveliikide lõikes 609	
LISA 15. Ülevaade eelarverevisjoni tulemustest .....	612
LISA 16. Riigieelarveliste asutuste liikmemaksud 2025 .....	617

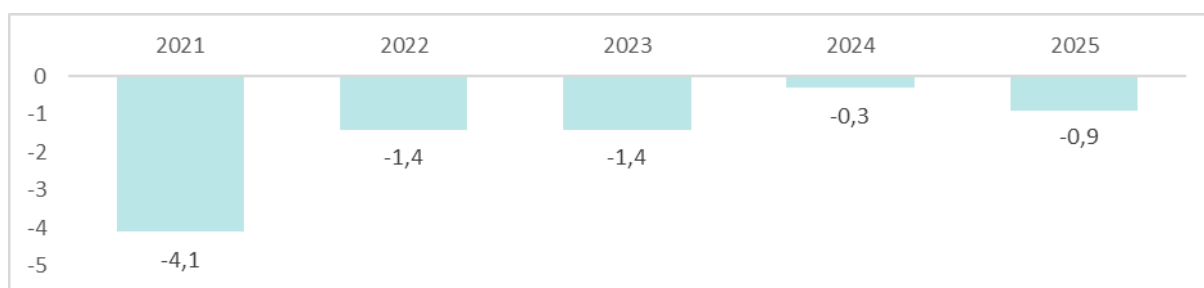
# 1.OSA. Riigieelarve ülevaade

## 1.1 Riigieelarve kokkuvõte

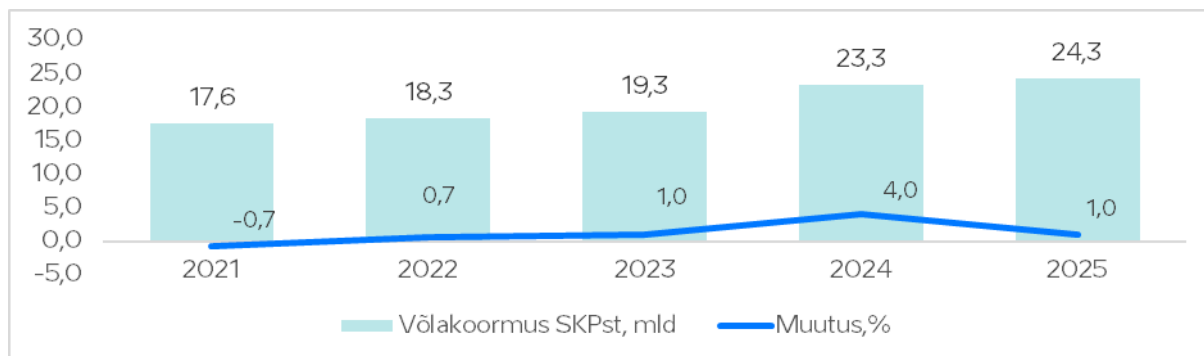
Riigieelarvet mõjutavad nii maksutõusud kui suuremahuline kaitsevõime pakett

Riigieelarve koostatakse kogu valitsussektori eelarvetasakaalu eesmärkidest lähtuvalt. Peamise ankruna hoitakse 2025. aastal nominaalne eelarvepuudujääk 3% tasemel SKPst ehk samal tasemel nagu prognoositi 2024. aasta lisaeelarves. Sellega on täidetud Maastrichti eelarvetasakaalu reegel. Muuhulgas julgeoleku ja sotsiaalkaitsekulude märkimisväärse kasvu tõttu suureneb võlg ca 930 mln euro võrra 24,3%ni SKPst.

Joonis 1. Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon, % SKPst

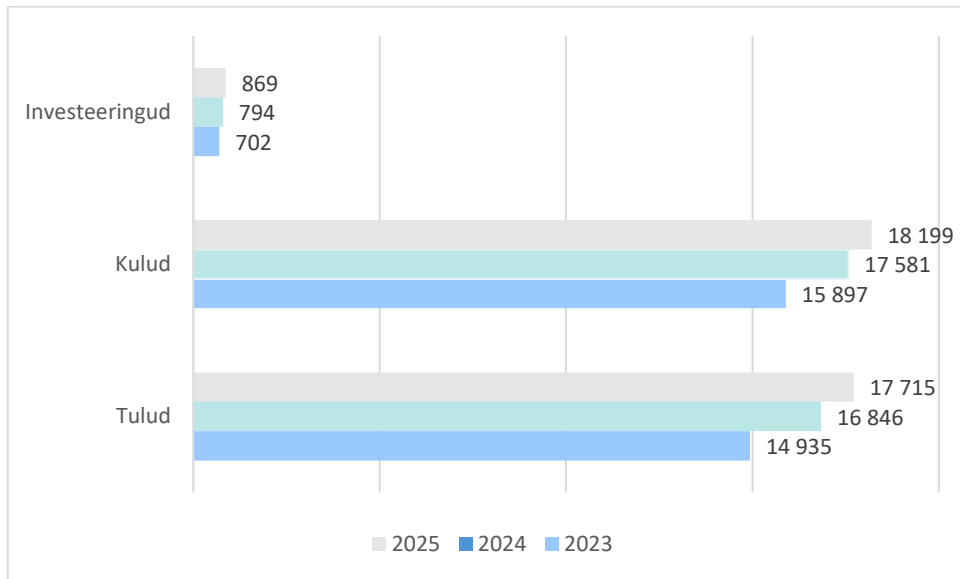


Joonis 2. Valitsussektori võlakoormus, % SKPst

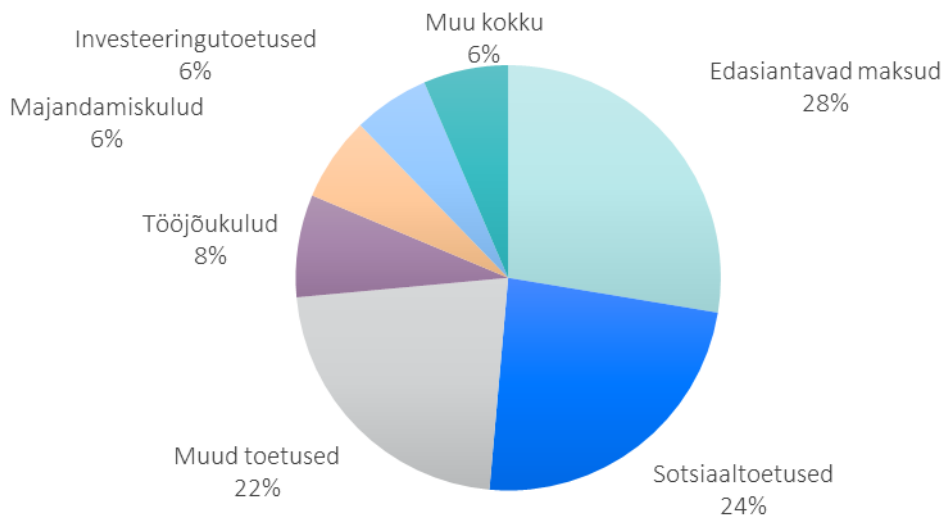


Riigieelarve tulude kogumaht on 2025. aastal 17,7 mld eurot. Võrreldes 2024. aasta eelarvega kasvavad tulud 0,9 mld euro võrra ehk 5,2%. Kulude kogumaht on 2025. aastal 18,2 mld eurot, kasvades 2024. aastaga võrreldes 0,6 mld eurot ehk 3,5%, investeringute kogumaht on aastaga kasvanud 9,4% võrra 0,8 mld eurolt 0,9 mld eurole.

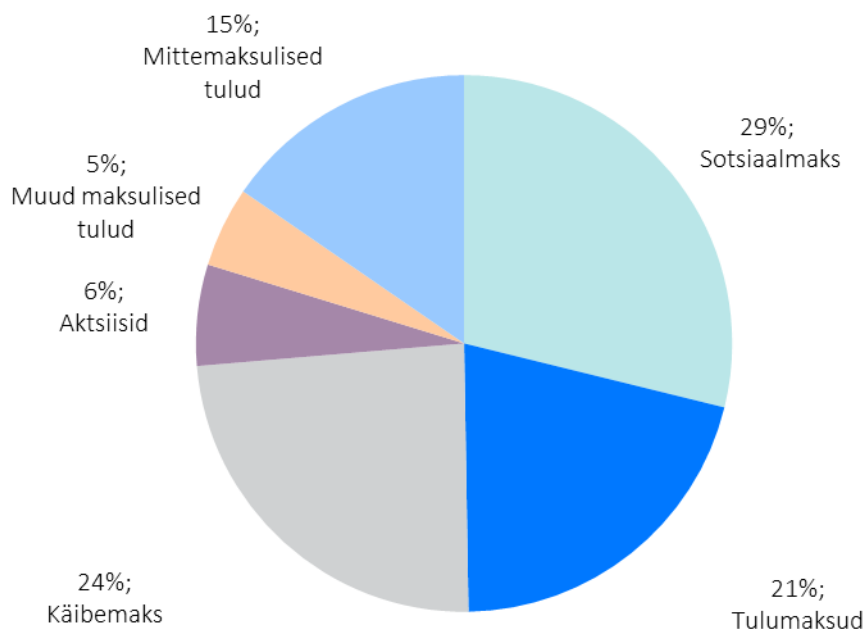
**Joonis 3. Riigi tulud, kulud ja investeeringud perioodil 2023-2025, miljon eurot**



**Joonis 4. 2025. aasta riigieelarve kulude jaotus majandusliku sisu järgi, %**

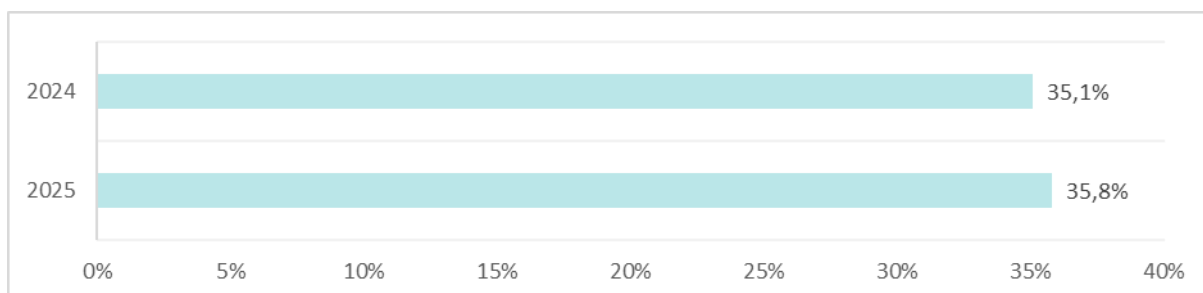


**Joonis 5. Tulude jaotus 2025. aasta riigieelarves, %**



2025. aasta maksukoormuseks kujuneb 35,8% SKPst, mis on 0,7% võrra kõrgem kui 2024. aastal.

**Joonis 6. Maksukoormus 2024-2025, %**



**Tabel 1. Riigieelarve tulude, kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute dünaamika perioodil 2023-2025**

Valitsemisala		2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Riigikogu Kantselei</b>						
	Tulud	205	0	0	0	0%
	Kulud	-31 512	-35 065	-33 815	1 249	-4%
	Investeeringud	-825	-4 993	-6 452	-1 459	29%
<b>Vabariigi Presidendi Kantselei</b>						

Valitsemisala		2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
	Tulud	149	28	28	0	0%
	Kulud	-5 753	-5 990	-6 805	-814	14%
	Investeeringud	-420	0	-205	-205	100%
<b>Riigikontroll</b>						
	Kulud	-5 771	-5 909	-6 015	-107	2%
	Investeeringud	-78	0	0	0	0%
<b>Õiguskantsleri Kantselei</b>						
	Tulud	5	0	0	0	0%
	Kulud	-3 292	-3 463	-3 495	-32	1%
<b>Riigikohus</b>						
	Tulud	360	351	342	-10	-3%
	Kulud	-6 971	-6 917	-6 962	-45	1%
	Investeeringud	-46	0	0	0	0%
<b>Vabariigi Valitsus</b>						
	Kulud	-2 891 766	-3 108 919	-3 319 215	-210 296	7%
<b>Riigikantselei</b>						
	Tulud	982	6 043	4 166	-1 877	-31%
	Kulud	-17 951	-23 571	-23 551	20	0%
	Investeeringud	-150	0	0	0	0%
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	170 729	126 848	165 989	39 142	31%
	Kulud	-935 551	-1 066 732	-1 136 147	-69 415	7%
	Investeeringud	-79 198	-24 666	-25 174	-508	2%
	Finantseerimis- tehingud	54	245	253	8	3%
<b>Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	53 880	45 114	134 419	89 305	198%
	Kulud	-221 567	-226 513	-387 659	-161 146	71%
	Investeeringud	-7 163	-1 386	-28 740	-27 354	1973%
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	44 066	135 618	193 720	58 103	43%
	Kulud	-1 005 604	-1 111 458	-1 195 952	-84 494	8%

Valitsemisala		2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
	Investeeringud	-282 718	-454 048	-515 484	-61 436	14%
<b>Kliimaministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	802 313	1 325 593	1 145 930	-179 663	-14%
	Kulud	-482 745	-1 184 530	-1 065 246	119 284	-10%
	Investeeringud	-128 904	-175 478	-186 075	-10 597	6%
	Finantseerimis- tehingud	2 047	-10 650	-9 714	936	-9%
<b>Kultuuriministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	11 303	13 315	17 726	4 411	33%
	Kulud	-363 855	-359 770	-335 725	24 045	-7%
	Investeeringud	-187	-43	-828	-785	1825%
<b>Majandus- ja Kommunikatsioonimi- nisteeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	383 023	271 265	203 131	-68 134	-25%
	Kulud	-1 071 752	-1 405 627	-1 256 128	149 499	-11%
	Investeeringud	-95 308	-28 664	-4 861	23 803	-83%
	Finantseerimis- tehingud	-171 791	-186 145	-27 363	158 782	-85%
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministe- eriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	375 813	444 058	487 369	43 312	10%
	Kulud	-561 235	-732 364	-793 473	-61 110	8%
	Investeeringud	-12 778	-6 134	-5 680	454	-7%
	Finantseerimis- tehingud	20 966	28 740	6 000	-22 740	-79%
<b>Rahandusministeeriu- mi valitsemisala</b>						
	Tulud	13 055 029	14 301 037	15 182 301	881 264	6%
	Kulud	-371 565	-442 141	-487 010	-44 868	10%
	Investeeringud	-22 603	-21 100	-23 392	-2 292	11%
	Finantseerimis- tehingud	1 240 640	1 523 255	709 644	-813 612	-53%



Valitsemisala		2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Siseministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	60 425	88 309	87 759	-550	-1%
	Kulud	-549 992	-530 377	-555 090	-24 713	5%
	Investeeringud	-55 162	-62 451	-50 619	11 832	-19%
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	162 825	74 743	78 296	3 553	5%
	Kulud	-7 467 013	-7 205 519	-7 468 957	-263 438	4%
	Investeeringud	-17 999	-9 305	-11 758	-2 454	26%
<b>Välisministeeriumi valitsemisala</b>						
	Tulud	5 585	13 497	14 028	531	4%
	Kulud	-114 379	-125 695	-117 293	8 403	-7%
	Investeeringud	-12 959	-5 789	-9 702	-3 913	68%

## 1.2 Riigieelarve ülesehitus ja meetodika

Kulud riigieelarves esitatakse nii majandusliku sisu kui tegevuspõhisuse järgi.

Iga-aastase riigieelarve koostamise õiguslikuks aluseks on: [põhiseadus](#), [riigieelarve seadus](#) ning [Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrus nr 112 „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“](#).

2025. aasta riigieelarve koostamisel lähtutakse „Riigi eelarvestrateegiast 2025–2028“ ja valitsusliidu programmist aastateks 2024–2027. **Riigieelarve põhineb Rahandusministeeriumi suvisel majanduspronoosil**, millele annab oma arvamuse eelarvenõukogu. **Eelarvenõukogu arvamus** majanduspronoosi kohta on leitav eelarvenõukogu koduleheküljel<sup>1</sup>. Eelarvenõukogu hinnangul on rahandusministeeriumi suvine majanduspronoos sobiv alus, mille põhjal töötada välja 2025. aasta riigieelarve ja järgmise nelja aasta eelarvestrateegia. Kuna Eelarvenõukogu ja rahandusministeerium on prognoosi sobivuse osas sama meelt, siis eraldi täiendava arvamuse koostamisvajadust rahandusministeeriumil ei ole.

---

<sup>1</sup> [Eelarvenõukogu arvamus](#)

**Joonis 7. Tegevuspõhise riigieelarve ülesehitus.**



Alates 2020. aastast on riigieelarve tegevuspõhine.

Tegevuspõhine eelarve on kontseptsioon, mis seob kuluarvestuse abil strateegilise planeerimise ja eelarve vahendid ning võimaldab mõõta saavutatavaid tulemusi.

**Strateegiline planeerimine on üles ehitatud viie tasandi lõikes:**

tulemusvaldkond, programmid, meetmed, tegevused ja teenused. **Tulemusvaldkond** on riigi eelarvestrateegias määratud valdkond, millel on

Vabariigi Valitsuse seatud pikaajaline mõõdetav eesmärk. Tulemusvaldkonna arengudokument on valdkonna arengukava.

**Programm** on arengudokument, milles määratakse tulemusvaldkonna alaeesmärgi saavutamiseks kavandatud meetmed, mõõdikud, tegevused ja rahastamiskava. Programmi kinnitab minister. **Programmi planeerimistasanditeks on programmi tegevus ja teenus.** Meede ja programmi tegevus selgitavad, kuidas programm kavandatud meetmete ja programmi tegevustega aitab saavutada tulemusvaldkonna eesmärgi. Teenused on hinnastatud ja 100% eelarvest on seotud teenustega ja vastupidi - riigi strateegilised eesmärgid on seotud kasutada olevate vahenditega.

Riigieelarve kajastab 11 valitsemisala (ministeeriumi) ja nende allasutuste ning Riigikantselei koondvaadet, sh kulusid majandusliku sisu lõikes. Riigieelarves on kajastatud ka põhiseaduslikud institutsioonid, milleks on Riigikogu, Presidendi Kantselei, Riigikontroll, Õiguskantsleri Kantselei, Riigikohus.

Riigieelarve seaduse muudatusega täiendatakse aastast riigieelarvet ja lisatakse tegevuspõhisele jaotusele juurde kulude majandusliku sisu jaotus asutuste lõikes, mis varem esitati riigieelarve seletuskirjas. Muudatus ei mõjuta riigieelarvega kehtestatud limiiti ja riigieelarve kasutamise paindlikkust, mis on seotud programmi tegevuse kuludele ning põhiseadusliku institutsiooni kulude kogumahule. Muudatuse tulemusena suureneb riigieelarve läbipaistvus Riigikogu ja avalikkuse jaoks.

Riigieelarve seaduse § 35 lg 3 kohaselt lisatakse Justiits- ja Digiministeeriumi eelarve projekti juurde kohtute haldamise nõukoja arvamus maakohtutele, halduskohtutele ja ringkonnakohtutele planeeritud vahendite vastavuse kohta kohtute aastaeelarve kujundamise

põhimõtetele. 2025. a riigieelarve seaduse eelnõu esitamise ajaks Vabariigi Valitsusele ei ole kohtute haldamise nõukoda oma arvamust veel kujundanud. Arvamus lisatakse seaduse eelnõule ja esitatakse Riigikogule 2025. a riigieelarve seaduse eelnõu menetlemise käigus.

**Riigieelarve seletuskirja osas 3** selgitatakse eelarve kujunemist peamiselt läbi tulemusvaldkonna, programmi (koondinfona) ja programmi tegevuse (detailinfona). Teised planeerimistasandid on fookuses teistes dokumentides, näiteks riigi eelarvestrateegias (RES) või teenused asutusesisese planeerimistasandina. Põhiseaduslikud institutsioonid ei ole tegevuspõhisele eelarvele üle läinud, mistõttu on nende eelarve kajastatud ja selgitatud majandusliku sisu järgi- tulude, kulude, investeeringute ja finantseerimistingute kaupa.

## Riigieelarve seletuskirja struktuur

**Riigieelarve seletuskiri koosneb neljast osast ja kaheksateistkümnest dokumendi juurde käivast lisast:**

1. Esimene osa annab ülevaate riigieelarve ülesehitusest ning teeb kokkuvõtte riigieelarve kõige olulisematest teemadest.
2. Teine osa on riigi konsolideeritud eelarve ehk riigieelarve koondvaade. See annab ülevaate eelarve tuludest, kuludest, investeeringutest ja finantseerimistingutest majandusliku sisu järgi.
3. Kolmandas osas liigendatakse kulud valitsemisalade, põhiseaduslike institutsioonide ja Vabariigi Valitsuse lõikes ning tegevuspõhiselt. Samuti on kolmandas osas välja toodud investeeringute ja finantseerimistingute jaotused valitsemisalade lõikes. Mõlemad liigendatakse nii valitsemisala kui majandusliku sisu järgi.
4. Neljandas osas on esitatud 2025. aasta riigieelarve seaduse tekstiparagrahvide selgitused.
5. Lisad aitavad täpsemalt aru saada ja mõtestada sellele eelnevates peatükkides käsitletut.

Seletuskirjas on 2025. aasta riigieelarve võrdlusbaasina kasutatud Riigikogu poolt kinnitatud 2024. a riigieelarve mahtusid. Need sisaldavad Riigikogu poolt 2023. a sügisel kinnitatud 2024. a riigieelarvet ja Riigikogu poolt 2024. a kevadel kinnitatud riigieelarve muudatusi, sealhulgas ka 2024. a lisaelarve muudatusi.

## Eelarveliigid

Riigieelarve jaguneb piirmääraga ja piirmäärata kuludeks. Piirmäärata vahendite maht on prognoos ja nendele ei seata eelarvega rangelt piiratud limiiti. Üldjuhul on piirmäärata vahendite puhul juba eelnevalt fikseeritud sihtotstarve (nt seadustega), mistõttu ei ole nende sihtotstarve pelgalt aastase riigieelarve seadusega muudetav. Piirmäärata vahenditeks on:

- Välistoetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga - kulud, millest enamus on Euroopa Komisjonis kokku lepitud ja mille muutmine on kaetud erinevate regulatsioonidega;
- Muud tuludest sõltuvad kulud või investeeringud - kulu, investeering või finantseerimisting, mille tegemise võimalikkus sõltub konkreetse tulu tekkimisest (nt majandustegevusest laekuva tulu arvelt tehtavad kulutused);

- Arvestuslikud vahendid - kulu, investeering ja finantseerimistehing, mille suurus tuleneb seadusest (nt pensionid);
- Mitterahalised kulud (nt põhivara amortisatsioon).

Piirmääraga vahendid on kõik muud vahendid, mis ei ole eelnevalt kirjeldatud piirmäärata vahendite all loetletud. Nendele seatakse riigieelarve seadusega kasutamise limiit.

## Mõisted ja lühendid

**Tulud** on kõik vahendid, mida riik oma ülesandeid täites kogub või saab toetusena. Tulud jagunevad maksulisteks ja mittemaksulisteks tuludeks.

**Mittemaksulised tulud** koosnevad kaupade ja teenuste müügist (nt riigilõivud ja CO2 kvootide müügitulu), saadud toetustest (peamiselt toetused Euroopa Liidust), finantstuludest (dividendid) ja muudest tuludest (nt keskkonnatasud, trahvid, varade müügitulu).

**Maksulised tulud** on maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed.

Kulud on riigi kasutatavad vahendid, mis pole investeeringud ega finantseerimistehingud. Need on riigiasutuste tegevus- jm kulud, sh toetused, tööjõu- ja majandamiskulud, põhivara amortisatsioon, intressikulu ja käibemaksukulu.

**Investeeringud** on materiaalse põhivara, immateriaalse põhivara ja bioloogilise vara soetamine ning olemasoleva põhivara parendamine. Investeeringud maksumusega kümme miljonit eurot või rohkem liigendatakse riigieelarve seaduses objektide lõikes. Investeeringud riigieelarves ei sisalda kõiki riigi tehtavaid investeeringuid, vaid ainult riigieelarveliste asutuste investeeringuid.

**Finantseerimistehingud** on tehingud finantsvarade või -kohustustega, mille puhul kahekordse kirjendamise põhimõttest tulenevalt tehakse mõlemad kirjed finantsvarades või -kohustustes ning mille tulemusena eelarvepositsioon ei muutu.

**Käibemaksu** kasutatakse seaduse eelnõus ja käesolevas seletuskirjas kahes tähenduses. Käibemaks tulude alapeatükkides ning tabelites tähendab maksulist tulu käibemaksuseaduse alusel. Tulu saajaks on Maksu- ja Tolliamet maksu- ja tollideklaratsioonide alusel. Käibemaks kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute alapeatükkides ja tabelites tähendab tegevuskulude ja varade soetamisega seotud käibemaksukulu, mida ei saa arvestada sisendkäibemaksuks. Nii käibemaksu tulu kui ka käibemaksu kulu nimetatakse käibemaksuks. Riigieelarve koondtuludes on maksutulude juures välja toodud mittekäibemaksukohustuslastest riigiasutuste ja põhiseaduslike institutsioonide poolt hankijatele tasutud käibemaksukulu, mis arvestuslikult jõuab käibemaksukohustuslaste poolt tasutud sisendkäibemaksu kaudu riigi maksutuludesse. Samad arvestuslikud käibemaksukulu summad on välja toodud vastava majandusliku sisu koondosas st kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute juures.

**Edasiantavad maksud** on riigieelarves nii tulu kui ka kuluna planeeritud maksud, maksed ja muud tasud, mida riik kogub ja edastab õigusaktis määratud isikule, ja mis kantakse saajale

edasi vastavalt maksu tegelikule laekumisele. Näiteks on edasiantavateks maksudeks tulumaks, sotsiaalmaks, hasartmängumaks, maamaks, keskkonnatasud jmt.

### Riigieelarve seletuskirjas kasutatakse järgmiseid lühendeid või tähiseid:

- Eelarve summad tabelis esitatakse tuhandetes eurodes (esitatud on summad, millele tuleb lisada 000);
- Summad tekstides, joonistel ja tabelites on ümardatud lähima tuhandeni või miljonini;
- Ümardamisel kehtib matemaatiline ümardamise reegel;
- Koondülevaadetes esitatakse summad ka miljardites (mld) või miljonites (mln) eurodes;
- Riigieelarve seaduses on kulud esitatud miinusmärgiga, tuludele märki ei panda. Seaduse seletuskirja tabelites on kulud samuti miinusmärgiga. Sellest tulenevalt kajastatakse „Muutus %“ veerus kulude kasv + (pluss)märgiga ning kulude kahanemine – (miinusmärgiga). Tulude poolel vastavalt tulude kasv + (pluss)märgiga ning tulude kahanemine – (miinus)märgiga;
- Muutused protsentides on arvestatud, võttes arvesse eelnevalt ümardatud andmeid.

Dokumendis kasutatakse lühendeid ja need on esmakordsel kasutamisel sulgudes lahti kirjutatud. Ministeriumite puhul kasutakse alljärgnevat lühendeid:

- HTM – Haridus- ja Teadusministeerium
- JUM – Justiits- ja Digiministeerium
- KAM – Kaitseministeerium
- KLIM – Kliimaministeerium
- KUM – Kultuuriministeerium
- MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
- RAM – Rahandusministeerium
- REM – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium
- SIM – Siseministeerium
- SOM – Sotsiaalministeerium
- VÄM – Välisministeerium

## 2. OSA. Riigieelarve vahendite konsolideeritud eelarve

Riigieelarve tulude kasv ületab kulude kasvu ning uue laenu võtmise vajadus väheneb

**Tabel 2. Riigieelarve tulud, kulud, investeeringud ja finantseerimistehingud, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Tulud	14 934 959	16 845 819	17 715 203	869 384	5,2%
Kulud	15 896 750	-17 580 558	-18 198 538	-617 980	3,5%
Investeeringud	701 558	-794 057	-868 971	-74 914	9,4%
Finantseerimistehingud	1 322 688	1 355 445	678 819	-676 625	-49,9%

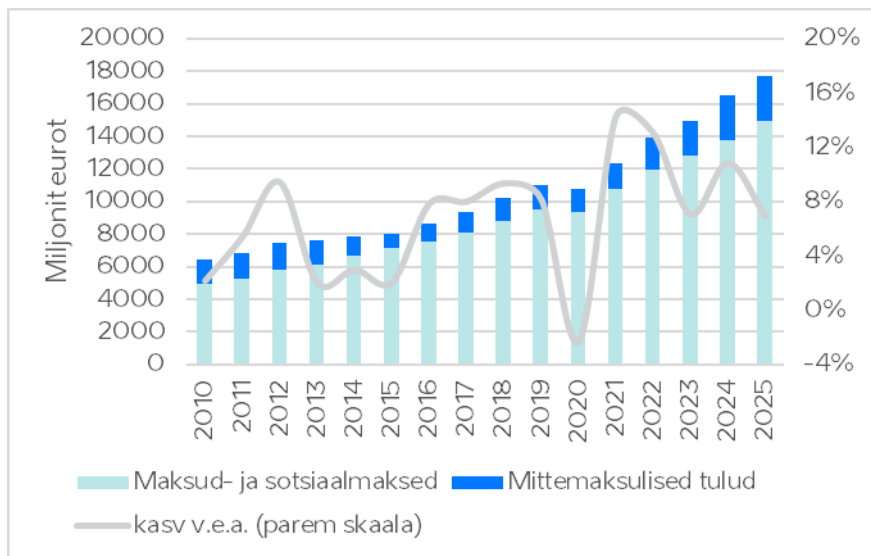
Riigieelarve tulude kogumaht on 2025. aastal 17,7 mld eurot. Võrreldes 2024. aasta sügisel vastu võetud eelarvega ja arvestades ka 2024. aastal vastu võetud lisaelarvet kasvavad tulud 0,87 mld euro võrra ehk 5,2%. Kulude kogumaht on 2025. aastal 18,1 mld eurot, kasvades 2024. aasta eelarvete kogumahuga võrreldes 0,6 mld eurot ehk 3,5%. 2025. aasta kulude kasv tuleb peamiselt sotsiaaltoetuste ning edasiantavate maksude suurenemisest. Finantseerimistehingute kogumaht kahaneb 2025. aastal eelmise aastaga võrreldes 49,9 protsenti, peamiselt täiendava laenuvajaduse vähenemise tulemusel.

### 2.1 Tulud

**2025. aasta riigieelarve tulude kasvu veavad käibemaks, mille määrasid tõstetakse ja sotsiaalmaks palgakasvu toel.**

2025. aasta riigieelarveliste tulude prognoos lähtub Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvisest majandusprognoosist, millele on lisatud valitsuses ja Riigikogus otsustatud tulumeetmed. Kõik tulud on esitatud tekkepõhiselt. Võrreldes 2024. aastaks prognoosituga kasvavad tulud 2025. aastal 1,2 miljardi euro võrra ehk 7,0%.

**Joonis 8. Riigieelarvelised tulud, miljonit eurot, %**



Tulude mahuks on 2025. aastal kavandatud 17 715 mln eurot. Sellest 14 983 mln eurot ehk 85% moodustavad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed. Mittermaksulised tulud kokku on 2 732 mln eurot ehk 15%. 2025. aasta maksukoormuseks kujuneb 35,8% SKPst, mis on 0,7% võrra kõrgem kui 2024. aastal.

### **2.1.1 Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed – maksulised tulud**

Mahuliselt kasvab kõige kiiremini käibemaksutulu, sest tõstetakse nii standardmäära julgeolekumaksuna kui soodusmäärasid.

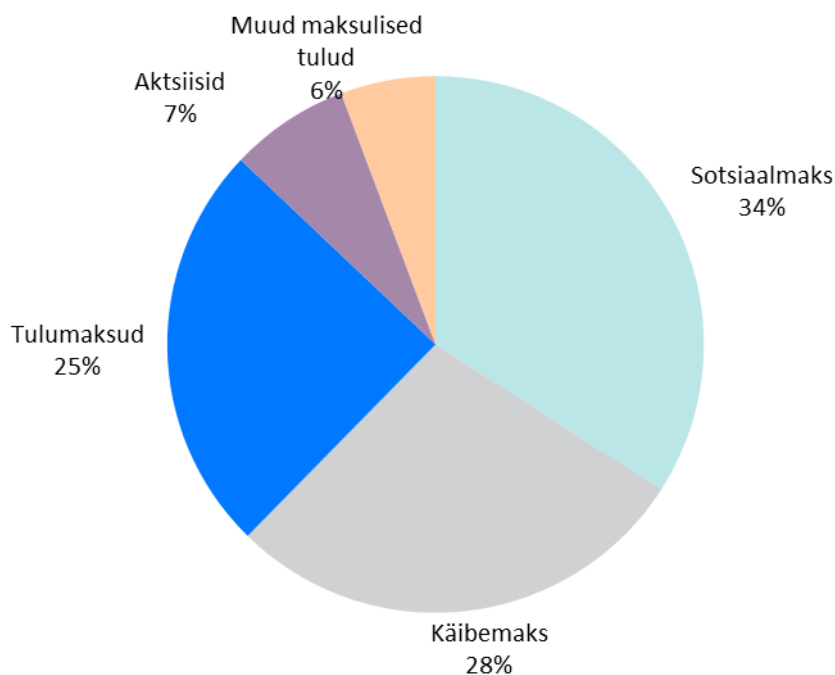
2025. aastal laekub prognoosi kohaselt riigieelarvesse maksulisi tulusid 14 983 mln eurot, mida on 1,15 mld eurot ehk 8,3% enam kui 2024. aasta viimases prognoosis ning 0,91 mld eurot ehk 6,4% rohkem kui 2024. aasta riigieelarves.

**Tabel 3. Maksuliste tulude jaotus, tuhat eurot**

	2023 tegelik	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %	2024.a suvine prognoos	Muutus 2025 RE vs 2024.a suvine prognoos	Muutus, % 2025 RE vs 2024.a suvine prognoos
<b>Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed</b>	<b>12 810 633</b>	<b>14 075 990</b>	<b>14 983 167</b>	<b>907 177</b>	<b>6%</b>	<b>13 829 750</b>	<b>1 153 417</b>	<b>8%</b>
Füüsilise isiku tulumaks	2 390 724	2 488 072	2 779 160	291 088	12%	2 541 000	238 160	9%
Juriidilise isiku tulumaks	716 902	861 571	924 008	62 437	7%	929 000	-4 992	-1%
Sotsiaalmaks	4 596 717	4 962 834	5 107 021	144 187	3%	4 845 000	262 021	5%
Mootorsõidukimaks	-	-	99 000	99 000	-	-	99 000	-
Raskeveokimaks	4 955	4 900	4 600	-300	-6%	4 800	-200	-4%
Käibemaks	3 476 420	4 066 699	4 235 689	168 990	4%	3 832 109	403 580	11%
Aktsiisid kokku	1 014 179	1 033 514	1 079 890	46 376	4%	1 029 200	50 690	5%
Alkoholiaktsiis	263 013	251 000	251 000	0	0%	240 000	11 000	5%
Tubakaaktsiis	250 966	254 000	264 000	10 000	4%	254 000	10 000	4%
Kütuseaktsiis	492 266	518 414	549 690	31 276	6%	525 000	24 690	5%
Pakendiaktsiis	244	300	200	-100	-33%	200	0	0%
Elektriaktsiis	7 689	9 800	15 000	5 200	53%	10 000	5 000	50%
Hasartmängumaks	48 576	59 100	59 800	700	1%	57 600	2 200	4%
Tollimaks	41 252	42 300	44 999	2 699	6%	43 041	1 958	5%
Töötuskindlustusmaks	290 653	313 000	322 000	9 000	3%	306 000	16 000	5%
Kogumispensionimakse	171 024	186 000	247 000	61 000	33%	184 000	63 000	34%
Maamaks	59 231	58 000	80 000	22 000	38%	58 000	22 000	38%



**Joonis 9. Maksuliste tulude jaotus 2025. aasta riigieelarves, %**



**Füüsilise isiku tulumaksu** laekumine **keskvalitsuse eelarvesse** on kavandatud 828,8 mln eurot. Üle kahe korra suurem laekumine võrreldes suveprognoosiga tuleb tööealistele ühtse maksuvaba tulu kehtestamise ja 700 eurole tõstmise edasi lükkamisest ühe aasta võrra. Võrreldes suveprognoosiga 2025. aasta kohta suureneb tasumine RES muudest meetmetest tulenevalt 0,8 mln euro võrra.

Füüsilise isiku tulumaksu tagastuse prognoos on 2025. aastal on 198 mln eurot, mis jaotub järgmiselt: üldine maksuvaba tulu – 141 mln eurot, pensionikindlustus – 30 mln eurot, koolituskulud – 23 mln eurot, annetused ja kingitused – 4 mln eurot. Juurde määratud tulumaksu prognoos on 91 mln eurot.

**Kohalike omavalitsuste füüsilise isiku tulumaksu** laekumine on kavandatud 1 950,3 mln eurot. Kohalike omavalitsuste muudelt tuludelt laekuvat eraldise määra langetatakse 11,29%le, samas suurendatakse KOVidele pensionitulust laekuva eraldise määra 5,5%ni. Laekumine moodustab 70% kogu 2025. aastal tasutavast füüsilise isiku tulumaksust. Võrreldes suveprognoosiga 2025. aasta kohta väheneb tasumine RES kulumeetmete maksusisaldusest tulenevalt 1,7 mln euro võrra.

**Juriidilise isiku tulumaksu** laekumine on kavandatud 924,0 mln eurot. Võrreldes suveprognoosiga 2025. aasta kohta suureneb 2025. aasta laekumine 34,0 mln euro võrra RES meetmetest tulenevalt, millest suuremad on riigiettevõtete dividendide ajatamine ja maksuhalduri töö tõhustamine.

**Sotsiaalmaksu** tasumine on kavandatud 5 107,0 mln eurot. Sarnaselt füüsilise isiku tulumaksule sõltub sotsiaalmaksu tasumine tööturu arengust. 2025. aastal ulatub palgafondi kasv 5,1%ni vastavalt Rahandusministeeriumi suveprognoosile. Võrreldes suveprognoosiga 2025. aasta kohta suureneb tasumine RES kulumeetmete maksusisaldusest tulenevalt 2,0 mln euro võrra.

Sotsiaalmaksu tasumisest sõltuvad pensioniindeks ja pensionikulud. Keskmise vanaduspension<sup>2</sup> prognoos on suveprognoosi kohaselt 2025. aastal 813 eurot kuus.

**Käibemaksu** tasumine kasvab järgmisel aastal 10,7%, mis tuleb eratarbimise, kodumajapidamiste ja valitsussektori investeeringute ning valitsussektori lõpptarbimiskulutuste ehk käibemaksubaasi komponentide kasvust. Samuti on arvestatud maksumuudatuste ja 2025. aasta riigieelarves otsustatud meetmete II ringi mõjuga käibemaksu tasumisele, mis küündib järgnevatel aastatel keskmiselt 13 mln euroni. Käibemaksutulu mõjutab tuleval aastal lisaks standardmäära tõusule 24%-ni veel ka teised väiksema mõjuga poliitikamuudatused. 2025. aasta käibemaksu tasumise prognoos tõuseb võrreldes suveprognoosiga RES meetmetest tulenevalt 114 mln euro võrra 4 236 mln euroni. 2025. aasta käibemaksutulu kasvab sarnaselt tänavusega üle 10 protsendi, erinevate maksumuudatuste tõttu.

**Alkoholiaktsiisi** tasumise prognoosimisel on arvestatud muuhulgas eratarbimise, keskmise palga ja alkoholi hinna prognoosidega ning aluseks on võetud Maksu- ja Tolliameti andmed alkoholi deklareeritud koguste kohta alkoholiliikide lõikes. 2025. aastal toimub kaks aktsiisimäära 5% tõusu - 1. jaanuar ja 1. juuli. Selle tulemusena on oodata, et deklareeritud kogused saavad olema aasta alguses tagasihoidlikud, kuna realiseeritakse varem soetatud varusid. Varude suuruseks prognoosime kahe kuu kogust, mis vastab aasta varem varutud kogustele ning eelkõige soetatakse ette kangelt alkoholil ning vähesel määral ka õlut, varude soetamine jääb suure tõenäosusega 2024. aasta viimasesse kvartalis. Viimane mõjutab ka 2024 aasta tasumisi, mis toob lisatulu varude soetamisest. Varude soetamist näeme ka teises kvartalis, kui valmistatakse aasta keskel toimuvaks aktsiisimäära tõusuks. Mahud saavad olema pisut suuremad, kuna on oodata ka õlle suuremat ettevarumist. Sarnaselt varasematele aastatele toimub varumine ka enne 2026. aasta 10% aktsiisimäära tõusu, mis suurendab viimase kvartali mahtusid, siis aga jäävad varud hinnanguliselt kahest eelmisest varumisest madalamaks, lihtsalt põhjusel, et aasta jooksul on toimunud juba mitmel korral varude soetamist. Seoses aktsiisimäärade tõusuga on oodata Eestis müüdava alkoholsete jookide legaalsete koguste vähenemist. Vähenemine toimub nii Eestlaste enda ostudes kui ka turistide kaasaostude mahtudes. Kasvu eeldame ka piirikaubanduses ja just aasta keskel võib see järsult hoogustuda ning kuna varasemalt on tase olnud pigem madal, siis kasvud on märgatavad, kuid

---

<sup>2</sup> Keskmine vanaduspension (eurot kuus 1.aprilli seisuga) on leitud 44-aastase staaži puhul (44 oli ligikaudu keskmine vanaduspensionäride osakute summa 2020. aastal). See sõltub pensioni baasosast, aastahindest ja pensioniindeksist, ega sõltu pensionäride arvust.

jäävad aasta taguste piirikaubanduse kõrgtasemest väiksemaks. Kõigi nimetatud tegurite koosmõjul suureneb 2025. aastal tasumine aasta varasemaga võrreldes 1,2%.

Alkoholiikide lõikes jaotub alkoholiaktsiisi prognoositav 251 mln euro suurune tulu 2025. aastal järgmiselt:

- õllelt 66 miljonit eurot,
- veinilt 34,6 miljonit eurot,
- kääritatud jookidelt 12,4 miljonit eurot,
- vahetootelt 1,4 miljonit eurot ja
- muult (kangelt) alkoholilt 136,6 miljonit eurot

**Tubakaaktsiisi** tasumise prognoosimisel on lähtutud tubakaaktsiisi igakuisest tasumisest ning vabasse ringlusse lubatud sigarettide koguste andmetest. Sarnaselt alkoholiaktsiisile tõstetakse 2025. aastal ka enamikel tubakatoodel aktsiisimäärasid 5% - 1. jaanuar ja 1. juuli. Seoses aasta jooksul toimuvate määratõusudega pole varude soetamist prognoositud, eeldus põhineb varasemate aastate praktilisel. Küll aga enne 2026. aasta jaanuari 10% aktsiisimäära tõusu soetatakse ette mõningased varud, mis puudutavad eelkõige sigarette. Viimaste aastate arengud tubakatoode turul viitavad suuremale struktuursele muutusele ning sigarettide osakaal on hakanud keskmisest kiiremini vähenema. Selliseid arenguid on oodata ka järgmisel aastal, üldiselt annab määra tõus tunda kõigis kategooriates, kuid enim sigarettidel, jäädes siiski väiksemaks kui on aktsiisimäära tõus. Sellest tulenevalt on 2025. aastal oodata tubakaaktsiisi tasumiste suurenemist 3,9% võrreldes aasta varasemaga ning tasumiseks kujuneb 264 mln eurot.

**Kütuseaktsiisi** tasumiste prognoosimisel on aluseks võetud kütuse deklareeritud andmed koguste kohta kütuseliikide lõikes. Samuti on kasutatud Rahandusministeeriumi hinnangut eratarbimise reaalkasvu ja erinevate majandussektorite kohta (veondussektor, põllumajandussektor), sissetulekute muutusi ning ootusi majanduskasvu ja maailmaturu naftahinna suhtes. 2025. aasta tasumine kasvab võrreldes 2024. aastaga 5,0% 550 mln euroni. Tasumise kasvu toetab mitme kütuseliigi aktsiisimäära tõstmine alates 1. maist ja bensiini aktsiisimäära 5% tõstmine 1. juuli. Mõlema aktsiisimäära tõusu eel on oodata varumisi, peamiselt siis diislikütuse ja bensiini osas, varude suurus ei ületa prognoosi kohaselt ühe kuu keskmist kogust. Mõlema mootorikütuse aktsiisimäära tõstmisel on tarbimist pidurdav mõju, kui bensiini mõjutab rohkem eratarbijaid, siis diislikütust ettevõtlussektori käekäik. Inimeste reaalne ostujõu langus ning erinevate maksumuudatuste koosmõju võib osutada prognoositust suuremaks ning mõjutada mitte ainult mootorikütuste tarbimist pärssivalt, vaid laieneb ka kõikidele teistele aktsiisikaupadele. Siseriikliku tarbimise kõrval on pildis ka piirikaubandus, kui diislikütuse puhul on piiriülene tankimine logistika tõttu lihtsam, siis bensiini puhul mõjutab see eeskätt piiriäärseid maakondi. Piiriülese tankimise suurenemist on kindlasti järgmisel aastal oodata ning selle kasv jätkub ka järgmistel aastatel.

Kütuseaktsiisi 2025. aastaks kavandatud tasumine jaotub erinevate kütuseliikide vahel järgmiselt:

- bensiinilt 158,3 mln eurot,
- diislikütuselt 359,8 mln eurot,
- erimärgistatud kütustelt 1,8 mln eurot,
- soojuste tootmiseks kasutatavalt maagaasilt 18,3 mln eurot,
- muudelt kütuseliikidelt 12,2 mln eurot.

**Elektriaktsiisi** tasumise kasvu prognoos tuleb eelkõige eratarbimise reaalkasvust ja SKP reaalkasvust. Arvestatud on seejuures aktsiisimäära tõusuga, mis toimub 1. mail ning mille tõttu peamiselt suureneb 2025. aasta tasumine 50% võrra 15 mln euron.

**Mootorsõidukimaks ning registreerimistasu** (lühidalt automaks) on riigile uus maksutulu. Alates 2025. aastast algab täiesti uue maksu kogumine ning see koosneb kahest osast. Mootorsõidukimaks on maks kõigile sõidukitele, mis on liiklusregistris (mõnede väheste eranditega) ning seda makstakse igal aastal. Registreerimistasu on ühekordne makse, mida makstakse sõiduki registrisse lisamisel. EL ühisturu konkurentsireeglite tõttu tuleb seda tasu ka koguda juba registris olevatelt sõidukitelt, muidu tekiks kasutatud autode turul ebavõrdne kohtlemine. Maksustatakse sõidukeid tehniliste näitajate põhjal. Kõige rohkem mõjutab maksu suurust sõiduki süsinikuheide, samuti sõiduki vanus, osaliselt ka sõiduki mass. 2025. aastal on oodata riigile tulu 236 miljonit eurot (0,5% SKPst), millest 99 miljonit on mootorsõidukimaks ning ülejäänud registreerimistasu. Kuna tegemist on täiesti uue poliitikameetmega, on määramatus prognoosimisel väga suur. Süsteemil on palju liikuvaid osi, sõidukiomanike- ja ostjate eelistused võivad muutuda, sõidukimüüjate hinnapoliitika ning pakutavate mudelite valik võib muutuda.

**Hasartmängumaksu** tulu prognoosimisel kasutatakse Maksu- ja Tolliameti kuulisi andmeid mänguautomaatide ja -laudade arvu ning hasartmängumaksu tulu kohta maksuobjektide kaupa. 2025. aasta kasvab tulu 3,8% võrra 59,8 mln euron. Aeglustunud maksutulu kasv järgmisel aastal tuleneb tänava jõustunud erinevate mänguliikide hasartmängumaksu määra tõusudest, mis tekitab kõrgema võrdlustaseme. Tuleval aastal moodustab tasumine nii loteriilt kui ka kaughasartmängult mõlemal juhul ligikaudu 37% kogu hasartmängumaksu tulust.

**Tollimaksu** tulust moodustab ligi 95% tasumine tööstuskaupadelt, mille prognoosimisel võetakse aluseks kaupade impordi prognoos Euroopa Liidu välistest riikidest, kuid arvestatakse ka muude tasumist mõjutavate tegurite mõjuga<sup>3</sup>. Ülejäänud tasumise<sup>4</sup> puhul tuginetakse eksperthinnangutele. Pärast Ühendkuningriigi lahkumist tolliliidust ning vastavalt kokkuleppele ei seata tariife nendele toodetele, mis on Ühendkuningriigi või Euroopa Liidu päritoluga. Seoses

---

<sup>3</sup> Näiteks vabakaubanduslepingute sõlmimine, keskmise maksumäära langus jm.

<sup>4</sup> Laekumine põllumajandustoodetelt, dumpingu-vastane tollimaks, tasakaalustav tollimaks jm.

sõjategevusega Ukrainas on kehtestatud ja jõustunud sanktsioonid Venemaa ja Valgevene kaupadele (sh väetis, puit, teras, mineraalkütused), mille import on peatatud. Tollimaksu kogulaekumisest 75% kantakse otse edasi Euroopa Liidu omavahenditesse ning ülejäänud 25% jääb Eestile administreerimiskulude katteks. Prognoosiperioodil kasvab tollimaksu tasumine keskmiselt 3,6% aastas.

**Töötuskindlustusmaks**e prognoos on seotud brutopalgafondi kasvu prognoosiga.

**Kogumispensionimaks**e prognoos on üks osa füüsilise isiku tulumaksu prognoosist ja sõltub kogumispensioni süsteemiga liitunute arvust ja inimeste valitud maksemäärast.

**Maamaksu** prognoos sõltub kohalike omavalitsuste kehtestatud maksumääradest ja maa väärtusest.

## 2.1.2 Mittemaksulised tulud

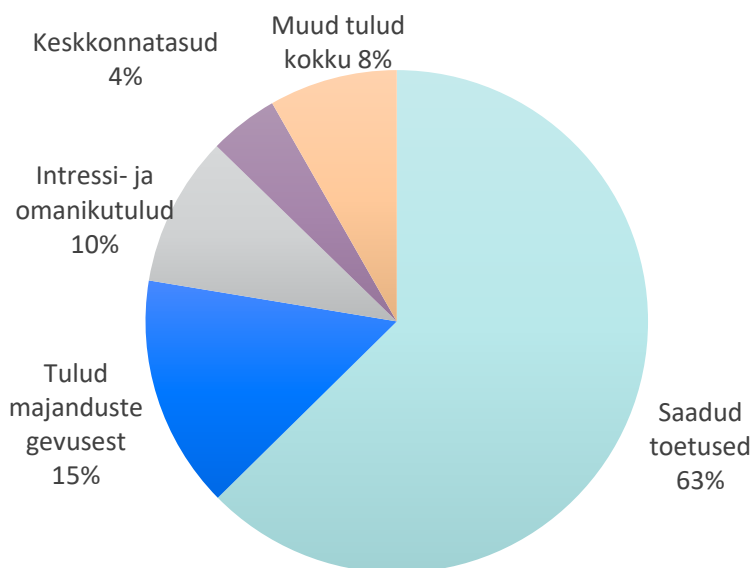
**2025. aasta mittemaksuliste tulude vähenemist põhjustavad peamiselt välisvahendid ning dividendid.**

Mittemaksulistest tuludest moodustavad suurima osa saadud toetused, peamiselt välistoetused. Samuti kuuluvad siia mitmesugused tulud kaupade ja teenuste müügist (nt riigilõivud ja majandustegevuse tulud), finantstulud (dividendid) ja muud tulud (nt keskkonnatasud, trahvid, varade müügitulu). 2025. aasta mittemaksuliste tulude laekumiseks kujuneb 2,7 mld eurot. Võrreldes 2024. aasta riigieelarvega vähenevad mittemaksulised tulud 1,4%.

**Tabel 4. Mittemaksuliste tulude jaotus, tuhat eurot**

	2023 tegelik	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %	2024.a suvine prognoos	Muutus 2025 RE vs 2024.a suvine prognoos	Muutus, % 2025 RE vs 2024.a suvine prognoos
<b>Mittemaksulised tulud kokku</b>	<b>2 124 326</b>	<b>2 769 829</b>	<b>2 732 036</b>	<b>-37 792</b>	<b>-1,4%</b>	<b>2 575 225</b>	<b>156 811</b>	<b>6,1%</b>
Saadud toetused	1 106 566	1 744 938	1 711 965	-32 974	-1,9%	1 461 177	250 788	17,2%
Riigilõivud	86 982	92 478	89 882	-2 596	-2,8%	93 478	- 3 596	-3,8%
Tulud majandustegevusest	433 882	356 549	409 032	52 483	14,7%	459 412	- 50 380	-11,0%
Tulud põhivara ja varude müügist	26 761	45 435	44 650	-785	-1,7%	24 475	20 175	82,4%
Trahvid ja muud varalised karistused	23 695	21 481	37 888	16 407	76,4%	24 212	13 676	56,5%
Keskkonnatasud	103 442	140 351	121 725	-18 626	-13,3%	141 658	- 19 933	-14,1%
Muud tegevustulud	59 968	47 507	52 925	5 418	11,4%	12 372	40 553	327,8%
Intressi- ja omanikutulud	283 030	321 088	263 968	-57 120	-17,8%	358 440	- 94 472	-26,4%

**Joonis 10. Mittemaksuliste tulude jaotus 2025. aasta riigieelarves, %**



### Saadud toetused

Saadud toetused koosnevad kodumaistest ja välisloetustest. Toetuste maht moodustab 2025. aastal kogutuludest 9,6%. Perioodi 2014-2020 välisvahenditest on kasutusel veel Eesti maaelu arengukava raames antav toetus, millel on erandina teistest eelmise rahastuperioodi fondidest lubatud üleminekupeerioid, see tähendab et selle fondi vahendeid saab kasutada 2025. aastani. 2021-2027 EL eelarveperioodi vahendite kasutamine on aktiivselt käima läinud. Aastal 2025 jätkub uute taotlusvoorude avanemine ja tegevuste elluviimine.

Detailsema ülevaate planeeritud toetustest leiab seletuskirja välisvahendeid kirjeldavast lisast 11 ja olulisematest rahastatavatest tegevustest seletuskirja osast 3 ning ministriumide valitsemisalade peatükkidest.

### Riigilõivud

Riigilõive koguvad pea kõikide ministriumite valitsemisalade asutused, kuid 90% lõivutulust laekub Justiits- ja Digiministriumide, Kliimaministriumide, Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumide ning Siseministriumide asutustelt. Riigilõiv on tasu riigi poolt osutatava toimingu eest. Kõige enam laekub riigilõivu liiklusregistri toimingutelt, 2023. aastal 31,1 mln eurot. Järgnevad riigilõivud isikut tõendavate dokumentide väljastamisest (12,7 mln eurot), kohtuasjade toimingutelt (10,6 mln eurot) ning kinnistusraamatu toimingutelt (9,6 mln eurot). Koroonakriisiga kaasnenud majandusaktiivsuse langus vähendas 2020. a laekumist ca 10%, kuid viimasel aastatel on laekumine taastunud ning ületab kriisieelset taset. Selle aasta prognoos näeb ette laekumise kasvu 93,5 miljoni euroni tulenevalt mitmete lõivumäärade tõusust. 2025. aasta riigieelarves kavandatakse riigilõivude laekumiseks 89,9 mln eurot.

## Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest saadavad tulud koosnevad peamiselt kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikute müügitulust. Alates 2025. aastast lisandub siia tulugruppi mootorsõidukite registreerimistasu, millest saab täpsemalt lugeda seletuskirja maksutulude peatükist.

Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute kauplemisüsteemi (EL HKS) kaudu saadav enampakkumistulu väheneb 2025. aastal võrreldes 2024. aasta prognoositava tuluga, eelkõige kuna EL HKS õigusakti 2023. aastal kokku lepitud ulatuslike muudatuste mõjul jätkatakse 2025. aastal enampakkumistel müüdavate koguste vähendamist.

Tuluprognosis lubatud heitkoguse ühikutega kauplemisest aastal 2025 on 186 mln eurot, see on 23% väiksem kui 2024. aasta planeeritav tulu (242 mln eurot). Moderniseerimisfondi Eestiga seotud osa 2025. aastaks prognoositav tulumahut on 77 mln eurot, see tähendab 17% vähenemist võrreldes aasta varasemaga.

Atmosfääriõhu kaitse seadusest ja direktiivist 2003/87/EÜ tulenevalt kasutatakse alates 2024. aastast kogu enampakkumistulu kliima- ja energiapoliitika eesmärkidesse panustavate meetmete elluviimiseks, sh Kirde-Eestis tuuleenergia tootmise arendamise eeldusena paigaldatava radari rajamise tegevusteks; säästva transpordi projektideks sh uute energiatõhusate rongide hankimiseks, raudteevõrgu elektrifitseerimiseks, reisirongiliikluse taktipõhise graafiku ettevalmistuse investeringuteks, Rail Balticu säästva raudteeühenduse rajamiseks, alternatiivkütuste taristu arendamiseks transpordivaldkonnas, nullheituga sõidukite kasutuselevõtu toetamiseks ning vähese heitega tõhusa ühistranspordi arendamiseks; avaliku sektori hoonete energiatõhususe parandamiseks; energiatõhususe ja puhaste tehnoloogiate alase teadus- ja arendustegevuse toetamiseks EL HKS sektorites; laevade taastuenergia kasutuse tarvis ümberehituse toetamiseks; rahvusvaheliseks kliimapoliitika alaseks koostöök; rahvusvahelise kliimapoliitika ja biokütuste teemaliseks aruandluseks ning kasvuhoonegaaside kauplemisüsteemide koordineerimiseks ja arendamiseks; ressursitõhususe ja/või süsinikuauditite koostamiseks suuremates põllumajandusettevõtetes; samuti kultuuriasutuste valgustuslahenduste energiatõhususe parandamiseks.

Alates 2021. aastast saab Eesti kasutada EL ülese Moderniseerimisfondi Eestiga seotud osa vahendeid kliima- ja energiapoliitika eesmärkide täitmise panustavate tegevuste toetamiseks (välja arvatud tahkeid fossiilkütuseid kasutavate energiatootmisüksustega seoses). Moderniseerimisfondi Eestiga seotud osast toetatakse kahe pikaajalise (2021-2030) programmi elluviimist fondi energiatõhususe ja taastuenergia arendamise prioriteetsetes valdkondades: energiatõhususe edendamiseks avaliku sektori hoonetes ning vähese heitega ühistranspordis. Tulenevalt asjaolust, et Moderniseerimisfondi suunatud EL HKS ühikute kauplemistulu saadakse EL kauplemisüsteemist, mille tuluprognosis on arvestatava määratamatusastmega, on fondi programmide toetusmahu pikemaajaline prognoos lähiaastateks esialgne ning seda uuendatakse tulevaste prognooside alusel.



## **Tulud põhivara ja varude müügist**

Tulu põhivara ja varude müügist teenib peamiselt Maa-amet riigi funktsioonide täitmiseks mittevajaliku maa müügist. Vähesel määral teenivad riigieelarvelised asutused tulu ka kinnisvara, transpordivahendite, metsa ning muude kaupade ja varude müügist. Järgmise aasta eelarves kavandatakse põhivarade ja varude müügituluks 44,7 mln eurot.

## **Trahvid ja muud varalised karistused**

Trahvide ja muude varaliste karistuste all prognoositakse peamiselt väärteomenetluse seadustiku ja karistusseadustiku, aga ka muude õigusaktide, alusel saadavaid trahvitulusid. Suurima osakaalu (ca 90%) moodustavad Siseministeeriumi haldusala poolt kogutavad liiklusjärelvalvega seotud trahvid. Ligi miljon eurot laekub trahvitulu ka kohtute kaudu. Järgmisel aastal kasvab laekumine prognoositavalt 76% tulenevalt liiklusjärelvalvega seotud trahvimäärade tõusust.

## **Keskkonnatasud**

Keskkonnatasud laekuvad maavara kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise, vee erikasutuse, kasvava metsa raieõiguse, kalapüügiõiguse ja jahipidamisõiguse (loodusvara kasutusõiguse tasu/ressursitasu) ning saasteainete välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitmise või jäätmete kõrvaldamise (saastetasu) eest. Valdav osa keskkonnatasudest laekub jäätmete keskkonda viimisest ning maavarade kaevandamise õiguse andmisest. Ligi 80% kogutud keskkonnatasudest jääb riigieelarve kulude katteks ja kohalikele omavalitsustele eraldatakse ligikaudu 10% laekunud tuludest. Ülejäänud 10% laekunud tuludest finantseeritakse iga-aastaselt SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu sihtotstarbeliselt keskkonnaprojektidele keskkonnaseisundi hoidmiseks, loodusvarade taastootmiseks ja keskkonnakahjustuste heastamiseks. Majanduskriis vähendas oluliselt ka keskkonnatasude laekumist. Vähenesid pea kõik tululiigid, enim langes raske kütteõli hinnast sõltuv põlevkivi kaevandusõiguse tasumäär. Samas majandusaktiivsuse taastumisel on see tululiik olnud kiirema kasvuga. Järgmise aasta riigieelarves kavandatakse keskkonnatasude mahuks 121,7 mln eurot.

## **Muud tegevustulud**

Muud tegevustulud sisaldavad peamiselt kohtute menetluskulude hüvitisi, oportuneeditasusid, universaalse postiteenuse makseid, konfiskeeritud ja konfiskeerimise asendamisel saadud varasid, sunniraha ja tulusid asendustäitmisest, väljanõudmata deposiite, tagatistasusid ja regressinõudeid ning muid tulusid varadelt. Need laekuvad riigieelarvesse peamiselt kohtute ja Prokuratuuri tegevuse kaudu ning Konkurentsiameti eelarvesse universaalse postiteenuse maksetena. Kokku moodustab see tuluartikkel järgmise aasta eelarves 52,9 mln eurot.

## Intressi- ja omanikutulud

Intressi- ja omanikutulud koosnevad omanikutuludest (dividendid ja Eesti Panga kasumieraldis) ja riigikassale laekuvatest intressituludest. Dividenditulud on prognoositud äriühingute majandustulemuste prognooside alusel ning lõplikud summad fikseeritakse 2025. aasta kevadel Vabariigi Valitsuse korralduses pärast 2024. aasta tegelike majandustulemuste selgumist. Peamised omanikutulu maksjad on Riigimetsa Majandamise Keskus, Eesti Energia AS, Elering AS, AS Tallinna Sadam ja AS Eesti Loto. Dividende maksab ka Riigi Kinnisvara AS, kuid kuna ta kuulub valitsussektorisse, siis on tal valitsussektori eelarvepositsioonile neutraalne mõju. Võrreldes käesoleva aasta prognoosiga vähenevad järgmisel aastal intressi- ja omanikutulud 264 mln euronit tulenevalt ettevõtete kasumiprognoside vähenemisest.

Seletuskirja kolmandas osas on põhiseaduslike institutsioonide ja ministriumide valitsemisalade juures selgitatud tulused detailsemalt.

## 2.2 Kulud

### 2025. a eelarve prioriteetideks on julgeolek, majanduse tugevdamine ja kulude kokkuhoid

Peatüki eesmärk on anda ülevaade 2025. aasta riigieelarve kulude üldisest majandusliku sisu põhisest jaotusest. Detailsem valitsemisalade, tulemusvaldkondade, programmide ja programmitegevuste põhine kulude ülevaade on esitatud seletuskirja osas 3.

Riigieelarves planeeritud kulud jagunevad saaja järgi kolme kategooriasse: riigiasutuste kulud, füüsilistele isikutele mõeldud toetused ning juriidilistele isikutele edasiandmiseks mõeldud eraldised. Riigiasutustele planeeritakse tööjõu- ja majandamiskulusid, finantskulusid, muid tegevuskulusid, käibemaksu ning mitterahalise kuluna arvestatakse amortisatsiooni. Füüsilistele isikutele edasiandmiseks planeeritakse sotsiaaltoetusi ning juriidilistele isikutele investeeringutoetusi, muid toetusi ja edasiantavaid makse.

2025. aasta riigieelarve kulude planeeritud kogumaht on 18,20 mld eurot ja see suureneb 2024. aasta riigieelarvega võrreldes 4% (vt Tabel 5).

2025. aasta riigieelarve kuludest moodustavad suurima osa (10,11 mld eurot) eraldised juriidilistele isikutele. Füüsilistele isikutele mõeldud toetuste maht on 4,33 mld eurot ning riigiasutustele planeeritud kulude maht 3,17 mld eurot (vt joonis 11).

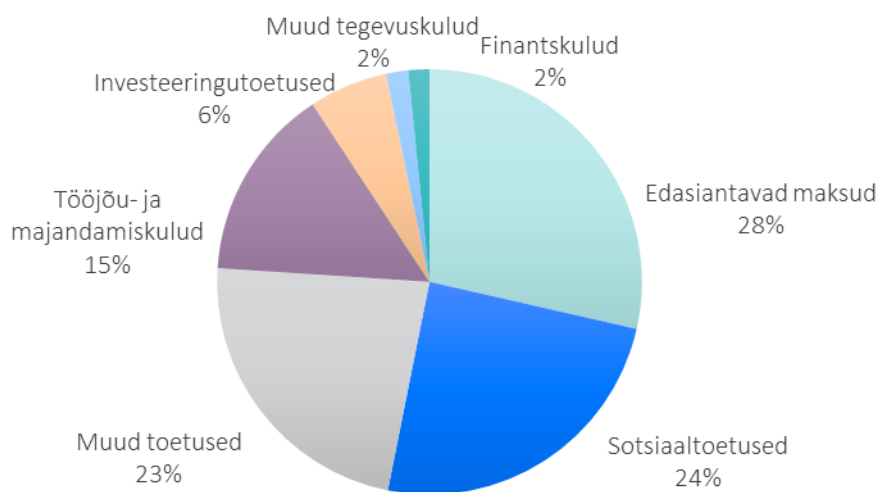
**Tabel 5. Kulude jaotus, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus
<b>Kulud kokku</b>	<b>-16 095 339</b>	<b>-17 580 558</b>	<b>-18 198 538</b>	<b>-617 980</b>
Tööjõu- ja majandamiskulud	-2 779 975	-2 615 464	-2 586 304	29 160
Finantskulud	-178 069	-251 411	-281 697	-30 286
Muud tegevuskulud	-137 758	-193 292	-297 000	-103 709
Sotsiaaltoetused	-3 634 309	-4 030 574	-4 329 101	-298 527

Investeeringutoetused	-313 213	-1 154 404	-1 053 817	100 587
Muud toetused	-4 093 600	-3 987 105	-4 027 506	-40 401
Edasiantavad maksud	-4 413 762	-4 787 154	-5 026 316	-239 161
Põhivara amortisatsioon	-356 276	-347 165	-383 552	-36 387
Käibemaks	-188 378	-213 989	-213 245	744

Majandusliku sisu järgi moodustavad 2025. aasta riigieelarve kuludest suurima osa edasiantavad maksud (28%), sotsiaaltoetused (24%) ning muud toetused (23%; vt joonis 11).

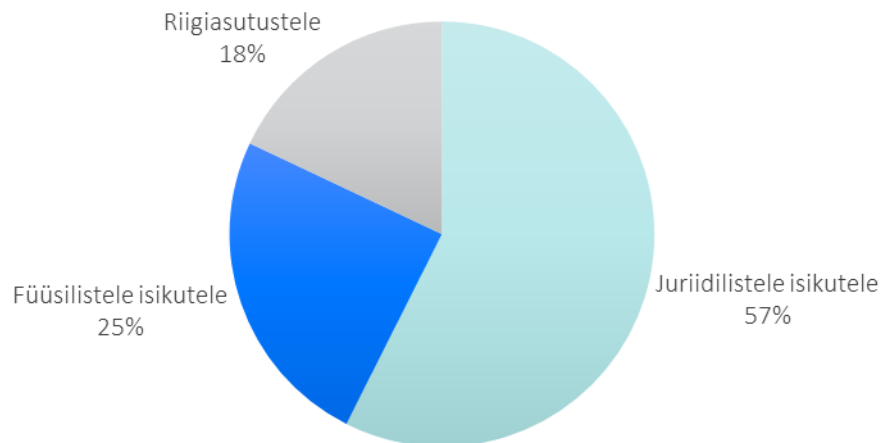
**Joonis 11. 2025. aasta riigieelarve kulude jaotus majandusliku sisu järgi, % kogumahust (ilma amortisatsiooni ja käibemaksuta)**



2024. aasta riigieelarve mahtudega võrreldes suurenevad enim sotsiaaltoetused (298,53 mln eurot), edasiantavad maksud (239,16 mln eurot) ning muud tegevuskulud (103,71 mln eurot).

Maht väheneb investeeringutoetustes (100,59 mln eurot) ning tööjõu- ja majandamiskuludes (29,16 mln eurot).

**Joonis 12. 2025. aasta riigieelarve kulude jaotus saaja järgi, % kogumahust (ilma amortisatsiooni ja käibemaksuta)**



### Edasiantavad maksud

Suurima osa 2025. aasta riigieelarve kuludest moodustavad juriidilistele isikutele planeeritud edasiantavad maksud, mis kasvavad 2024. aasta riigieelarvega võrreldes 5%. Peamise osa edasiantavatest maksudest moodustavad Tervisekassale sotsiaalmaksust suunatavad vahendid (2,01 mld eurot), kohalikele omavalitsustele edasiantavad maksud (1,95 mld eurot), kogumispensioni maksed (568,75 mln eurot) ning töötuskindlustusmaksed (322 mln eurot).

### Muud toetused

Muude toetuste eelarve suureneb 2024. aastaga võrreldes 1% võrra.

Muud toetused vähenevad kõige enam Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas. Peamiselt on vähenemine seotud Tervisekassa täiendava rahastamise lõpetamisega. Muud toetused kasvavad kõige rohkem Kaitseministeeriumi valitsemisalas, enamik sellest on planeeritud Ukrainale antavaks abiks.

2025. aasta riigieelarve eelnõu koostamisel teadaolevatest toetustest juriidilistele isikutele on võimalik saada ülevaade lisast 3.

### Investeeringutoetused

Investeeringutoetuste eelarve kogumaht on 1,05 mld eurot ja toetuste maht väheneb 9%. Suur osa investeeringutoetustest rahastatakse välisvahendite (74%) ja CO2 kvoodimüügi tulude (20%) arvelt.

Suurimad investeeringutoetuste mahud kajastuvad Kliimaministeeriumi valitsemisalas 626,32 mln eurot (59%) ning Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi valitsemisalas 239,73 mln eurot (23%).

## Sotsiaaltoetused

Sotsiaaltoetused on riigieelarvelised toetused füüsilistele isikutele. 2024. aastaga võrreldes suurenevad sotsiaaltoetused 7% võrra. Peaaegu kogu (98%) sotsiaaltoetuste eelarve planeeritakse Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarvesse (4,16 mld eurot), millest 3,13 mld eurot (74%) moodustab riiklik pensionikindlustus, 423,9 mln eurot (10%) peretoetusteks planeeritud summad ja 363,6 mln eurot (9%) vanemahüvitis.

Enim kasvab sotsiaaltoetuste eelarve Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas (299,84 mln eurot). Peamiselt on kasv seotud muudatustega toetuse saajate sihtgruppides ning toetuste määrade tõusuga. Haridus- ja Teadusministeeriumis vähenevad sotsiaaltoetused 4,36 mln eurot.

2025. aasta riigieelarves ettenähtud sotsiaaltoetustest on võimalik saada eraldiseisvalt ülevaade lisast 2.

## Tööjõu- ja majandamiskulud

2024. aasta riigieelarvega võrreldes vähenevad tööjõu- ja majandamiskulud 1% ehk 29,16 mln euro võrra. Valitsemisalade tööjõu- ja majandamiskulude eelarved on mõjutatud muuhulgas läbiviidavatest kärbetest. Tööjõu- ja majandamiskuludes toimusid valitsemisalade sisesed muudatused seoses ministeeriumite valdkondade ümberstruktureerimisega.

## 2.3 Investeeringud

### Suurimad investeeringud suunatakse julgeolekuse ning majanduse tugevdamisse

Riigieelarves planeeritud investeeringute kogumaht on 869 mln eurot ning investeeringute eelarve kasvab võrreldes 2024. aastaga 9%. Kõige suurema osakaaluga, 40% kogumahust, on kinnisvarainvesteeringud. Muud investeeringud moodustavad 39%, IT investeeringud 11%, masinad ja seadmed 7% ning transpordivahendid 3% investeeringute eelarvest (arvestamata käibemaksu).

Eelarve kasv on tingitud eelkõige muude investeeringute suurenemisest. Vähenevad transpordivahendite investeeringud.

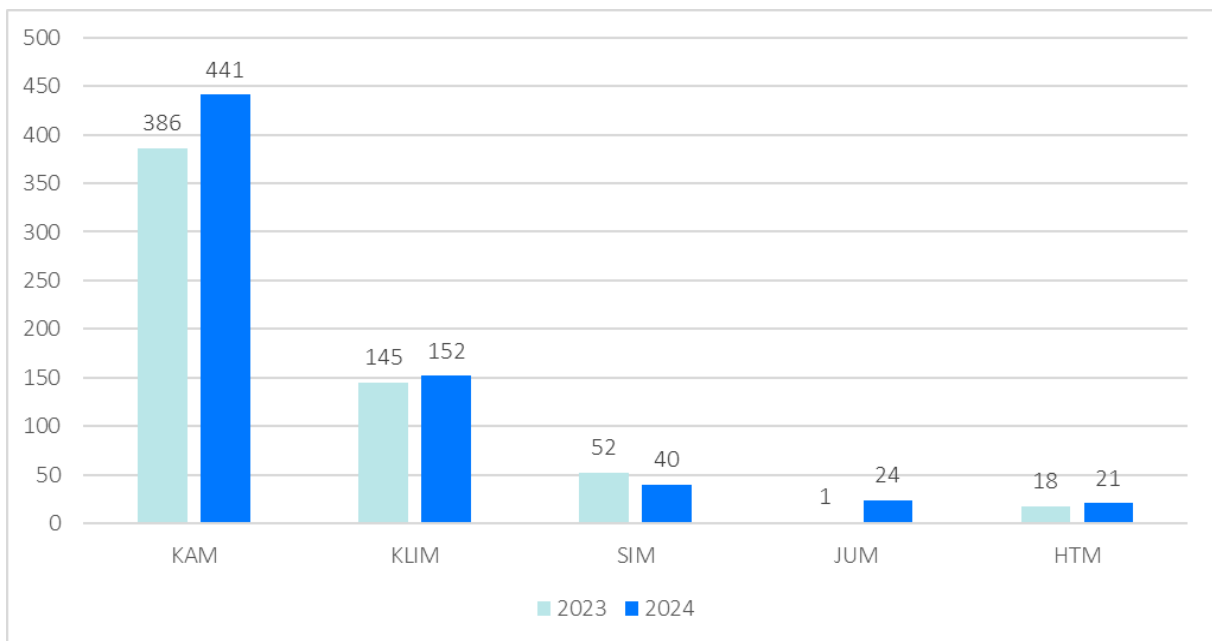
**Tabel 6. Riigieelarve investeeringud, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-715 927</b>	<b>-794 057</b>	<b>-868 971</b>	<b>-74 913</b>
Inventar	-609	-631	-704	-73
IT investeeringud	-82 495	-77 007	-79 535	-2 528

Transpordivahendid	-11 460	-28 930	-19 061	9 869
Masinad ja seadmed	-17 246	-50 489	-54 489	-4 000
Muud investeeringud	-169 823	-216 496	-281 884	-65 388
Kinnisvara	-332 561	-290 755	-295 382	-4 627
Käibemaks	-101 733	-129 750	-137 916	-8 166

Valitsemisaladest moodustavad Kaitseministeeriumi investeeringud 60% ning Kliimaministeeriumi investeeringud 21% investeeringute eelarvest. Siseministeerium moodustab 5% investeeringute kogumahust.

### Joonis 13. Suurima investeeringu mahuga valitsemisalad, miljonit eurot



Investeeringute detailsemast jaotusest valitsemisalade lõikes on võimalik saada ülevaade lisast 4.

### Inventar

Soetustest moodustab 60% ehk 0,42 mln eurot Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala inventar ning 38% Kaitseministeeriumi valitsemisala inventari investeeringud.

### IT investeeringud

Suurimad IT investeeringud on ministeeriumite valdkondade ümberstruktureerimise tulemusel Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas (23,66 mln eurot), mille osakaal IT-investeeringute kogueelarvest on 30%. Rahandusministeeriumi valitsemisala IT investeeringud (16,41 mln eurot) moodustavad 21% kogumahust ning need on kavandatud valitsemisala riigiasutuste infosüsteemidesse. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala moodustab 12% ning Siseministeeriumi valitsemisala 11% IT-investeeringute kogumahust.

## Transpordivahendid

Transpordivahendite investeeringutest on 71% (13,49 mln eurot) planeeritud Siseministeeriumi valitsemisalasse ning 25% (4,81 mln eurot) Kliimaministeeriumi valitsemisalasse.

## Masinad ja seadmed

72% (39,02 mln eurot) kogu masinate ja seadmete investeeringute mahust on planeeritud Kaitseministeeriumi valitsemisalasse. Siseministeeriumis tehakse investeeringuid 10%, Kliimaministeeriumis 7%, Rahandusministeeriumis 5% ning Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumis samuti 5% masinate ja seadmete investeeringute eelarve mahust.

## Muud investeeringud

Muude investeeringute kogumahust 99% ehk 277,96 mln eurot on planeeritud Kaitseministeeriumi valitsemisalal kaitseotstarbeliseks erivarustuseks.

## Kinnisvara

Suur osa kinnisvarainvesteeringutest tehakse Kliima- ja Kaitseministeeriumi valitsemisalades. Kliimaministeeriumi valitsemisalal (47%, 137,98 mln eurot) suunatakse suuremad investeeringud riigimaanteede remondi koondprojekti ning Rail Baltica arendusse. 40% kinnisvarainvesteeringute kogumahust (119,62 mln eurot) on planeeritud Kaitseministeeriumi valitsemisalasse, eelkõige hoonete soetamise ja renoveerimisse ning liitlaste taristusse.

Riigi kinnisvarapoliitika kohaselt on Riigi Kinnisvara AS tsentraliseeritud korraldusmudeli pakkuja, mis võimaldab vara optimeerida ning hoida kokku kinnisvarakeskkonnaga seotud kulutusi. Riigi Kinnisvara AS-i eelarvest rahastatakse nende hoonete investeeringuid, mis on Riigi Kinnisvara AS-i omandis ning investeeringujärgselt antakse tagasi rendile keskvalitsuse asutustele (riigieelarves kajastub investeering läbi rendimaksete) kogumahas 56 mln eurot.

Seletuskirja kolmandas osas on põhiseaduslike institutsioonide ja ministeeriumide valitsemisalade juures detailsem ülevaade investeeringutest ja investeeringutoetustest.

## 2.4 Finantseerimistehingud

Finantseerimistehingute eelarves kajastatakse eelarveaastal kavandatud finantskohustuste võtmine (nt laenude ja kapitalirendikohustuste võtmine ja võlakirjade emiteerimine) ja varem võetud finantskohustuste tasumine, laenude andmine ja antud laenude tagasimaksed, aga ka finantsinvesteeringute (nt aktsiad ja osalused) ost ja müük. Positiivne eelarve näitab raha sissevoolu riigikassasse ja negatiivne eelarve raha väljavoolu.

**Tabel 7. Riigieelarve finantseerimistingute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus
<b>Finantseerimistingud kokku</b>	<b>1 091 917</b>	<b>1 355 445</b>	<b>678 819</b>	<b>-676 625</b>
Lühiajalised finantsinvesteeringud	485 574	0	0	0
Laenuõuded	9 128	11 203	10 753	-450
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	-168 800	-39 160	-115 000	-75 840
Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides	-165 211	-26 910	-17 113	9 797
Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	118 504	-132 795	-19 777	113 018
Laenukohustised	86 665	1 543 116	819 964	-723 152
Muud finantseerimistingud	726 073	0	0	0
Käibemaks	-17	-9	-7	2

Finantseerimistingute kogumaht 2025. a eelarves väheneb peaaegu poole võrra. Suurema finantseerimistingute eelarve mahuga (käibemaksuta) valitsemisalad on Rahandusministeerium (709,66 mln eurot) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (27,36 mln eurot). Vähemal määral on finantseerimistinguid ka Kliimaministeeriumi (9,71 mln eurot), Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (6,0 mln eurot) ning Haridus- ja Teadusministeeriumi (0,25 mln eurot) eelarves.

#### **Suurima mõjuga tegevused:**

Suurima mõjuga finantseerimistingud on Rahandusministeeriumi valitsemisalas. 2025. aastal võetakse uusi laene ning makstakse olemasolevaid laenukohustisi tagasi ning selle tulemusel suureneb laenumaht 820 mln eurot. Rahandusministeerium kavandab 100 mln eurot Eesti Energia aktsiakapitali suurendamiseks ning suunab 15 mln eurot Ukraina abistamiseks.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium suurendab 2025. aastal *SmartCapi* juurde loodud kaitsefondi mahtu 50 mln eurot. Sihtfondidest prognoositakse vahendite tagasimakseid 36 mln eurot.

Detailsem ülevaade finantseerimistingute eelarvetest on esitatud osas 3 vastavate valitsemisalade peatükkides.

## **2.5 Eelarve kokkuhoiumeetmed**

Eesti Reformierakond, Sotsiaaldemokraatlik Erakond ja Erakond Eesti 200 sõlmisid 22. juulil 2024 koalitsioonileppe aastateks 2024-2027. Koalitsioonileppe peatükis „Korras riigi rahandus“ on kokku lepitud, et eelarve kulude kontrolli alla saamiseks kärbime töäjõu- ja majandamiskulusid ning tegevus- ja sihtotstarbelisi toetusi 3 aasta jooksul 10%: 2025. aastal 5%, 2026. aastal 3% ja 2027. aastal 2%. Alates 2028. aastast kulude kokkuhoid jätkub püsivalt.

Erandid:



- valitsemiskulude tööjõukulude kärpest välja arvatud õpetajate, politseinike, päästjate ja kaitseväe, Maksu- ja Tolliameti tegevteenistujate palgad ning küberjulgeoleku valdkonna tööjõukulud.
- Kaitseministeeriumile arvestatud kärpe arvel suurendatakse kaitseotstarbeliseks erivarustuseks planeeritud kulusid, seega kaitsekulusid kokkuvõttes ei vähendata.
- kulude vähendamist ei kohaldata sisejulgeolekuasutuste majandamiskuludele (Maksu- ja Tolliamet, Häirekeskus, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet) ning Kaitseministeeriumi valitsemisala majandamiskuludele.
- Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse kuludest on sisejulgeoleku tugifunktsioonina 30 % eelarvest kärpest välja arvatud.
- Kärpest on välja arvatud Välisministeeriumi programmi tegevuse „Eesti julgeolekukeskkonna tugevdamine“ kulud
- välja on arvatud kõigi valitsemisalade puhul rahvusvahelistes organisatsioonides osalemise liikmemaksud.

Eelarveprotsessis leppis valitsus kokku ka eelarverevisjoni raames läbi viidud nulleelarve projekti kokkuhoiumeetmetes. Revisjoni eesmärk on eelarvevahendite tõhus kasutus ning riigi eesmärkidest lähtuvalt asjakohaste teenuste ja tegevuste pakkumine optimaalsete kuludega. Eelarverevisjoniga kaetakse nelja-aastaselt (2023-2027) perioodil kogu riigieelarve, pakkudes selle tulemitena lisandväärtust iga-aastaselt eelarveprotsessis (Vaata eelarverevisjoni kohta Lisast 15.)

Esimeses nulleelarve projektis osalesid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium ja Sotsiaalministeerium. Kui 2024. a suvel lisandus tegevuskulude ja muude toetuste protsendikärpe, siis oli neil võimalik seda katta ka nullbaasilise eelarve projekti käigus tehtud ettepanekutega juhul, kui need hõlmasid protsendikärpe aluseks olevaid eelarvelikke. Samuti olid tuvastatud tõhustamisvõimalused ja -ettepanekud ning kärpeülesande sisustamine omavahel tihedalt seotud ning laiema mõjuga kui ainult nullbaasilise eelarve projektis osalenud valitsemisalad. Näiteks riigi teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) kulude horisontaalne kärpe, mille ajendiks oli nullbaasilise eelarve projektis läbiviidud eelarve jääkide analüüsis tuvastatud suuremahulised kasutamata TAI vahendite jäägid.

SOM, MKM ja RAM valitsemisalades on projekti käigus teenuste läbivaatamisel ja analüüsis tõstatatud hulgaliselt teenuste tõhustamise ja ümberkorraldamise võimalusi, nagu näiteks erinevate kooskõlastuste ja järelevalvetegevuste lõpetamine või asendamine kulutõhusamate meetoditega, ülesannete jaotuse korrastamise dubleerivate tegevuste vähendamine jt muudatused, mille rakendamine on alles töös ning mõju eelarvele täpsustub järgnevatel aastatel jooksul. Tegevuskulusid ei ole võimalik vähendada ilma sisuliste muutusteta asutuste teenuste ja tegevuste sisus ning mahus, ilma nullbaasilise projekti käigus läbivaadatud ja analüüsitud teenustes tuvastatud tõhustamisvõimaluste rakendamiseta.

**Tabel 8. Ülevaade tegevuskulude ja -toetuste kokkuhoiumeetmete kogumõjust (mln eurodes)**

	2025
Riigikantselei	0,62
Haridus- ja Teadusministeerium	36,39
Justiits- ja Digiministeerium	10,21
Kliimaministeerium	10,01
Kultuuriministeerium	13,43
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	7,75
Rahandusministeerium	3,58
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	10,76
Siseministeerium	4,25
Sotsiaalministeerium	28,40
Välisministeerium	3,68
Vabariigi Valitsuse reserv	3,02
<b>KOKKU</b>	<b>132,10</b>

### 2.5.1 Riigikantselei

2025. aastal kärbitakse Riigikantselei eelarvet 0,62 mln eurot. Kärbe puudutab kõiki Riigikantselei struktuuriüksuseid. Analüüsitakse võimalusi tegevuste tõhustamiseks selliselt, et Vabariigi Valitsuse ja peaministri teenindamise kvaliteet ei halveneks. Korraldatakse ümber tegevusi ning planeeritakse ressursse efektiivsemalt. Täpsed kärpekohad selguvad 2024. aasta lõpuks.

### 2.5.2 Haridus ja Teadusministeeriumi valitsemisala

2025. aasta kokkuhoiuotsustega vähendatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala tegevuskulusid ja -toetusi 36,4 mln eurot.

Haridus- ja teadusministeeriumi, Eesti Keele Instituudi, Keeleameti, Kirjandusmuuseumi, Rahvusarhiivi ning Haridus- ja Noorteameti tööjõu- ja majandamiskulusid ning riigi üldhariduskoolide majandamiskulusid kärbiti 5%. Kokkuhoiumeetmest jäid välja kutseõpet läbiviivad riigi kutseõppeasutused ja riigi rakenduskõrgkoolid ning Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus. Rakenduskõrgkoolide kõrghariduse tegevustoetuse kasvu vähendati samadel põhimõtetel ülikoolidega.

Hariduse, noorte ja keeleveldkondade kärbe on 25,8 mln eurot. Vähendatakse kavandatud tegevustoetusi ning toetusi partneritele, KOV toetusfondi huvihariduse toetust, haridusvaldkonnas pakutavate koolituste (nt haridustöötajate koolitused) rahastamist suunatakse välisvahenditesse. Prognoositavalt suureneb kõrghariduse tegevustoetus 2025. aastal varasemalt planeeritud 15% asemel 13% võrra. Alates 2025. aastast lõpetatakse

ülikoolidele doktoriõppe lõpetanute eest tulemustasu maksmine, raamatukogude tegevustoetuse, Ülikooli Kliinikumi ja regionaalsete kolledžite toetuse ning tulemusstipendiumite toetuse sihtotstarbeline eraldamine ning varasemaid toetusi võetakse arvesse kõrgkoolide rahastamismudelis kõrgkoolide osakaalude kujundamisel.

Teadus- ja arendustegevuse kärbe on 2025. aastal 10,7 mln eurot sh kärbitakse 9,9 mln eurot edasiantavaid toetusi ja 0,8 mln eurot teadus- ja arendusasutuste ning teadust toetavate asutuste tegevuskulusid. Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusvaldkonna tehtavad kärped on suunatud peamiselt teadust toetavatele tegevustele, mille mõju Eesti majandusele ja teadussüsteemi konkurentsivõimele on väiksem, aidates samas vähendada teadusbürokratiat.

### **2.5.3 Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala**

2025. a Vabariigi Valitsuse kokkuvõtteotsustega vähendatakse Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala kulusid 10,2 mln eurot. Üleriigilistest kärpekokkulepetest jäi välja kübervaldkond ehk suures osas Riigi Infosüsteemi Amet ning ka ministeeriumi kübervaldkond.

Kärpeotsused puudutavad ülejäänud valitsemisala asutusi, kes vastavalt koalitsioonileppe kokkuleppele kärpisid 2025. aasta eelarvet üldjuhul 5%. Kokkuvõttekohtade leidmiseks analüüsivad asutused võimalusi teenuste tõhustamiseks või vähendamiseks. Kärbitakse nii personali- kui majandamiskulusid, aga ka IKT investeeringuid. Ministeerium hoiab kokku ka sihtasutustele, mittetulundusühingutele ja riigi äriühingutele antavatelt toetustelt.

### **2.5.4 Kaitseministeeriumi valitsemisala**

Kokkuvõtte on saavutatud järgmiste tegevuste arvelt:

- Valitsemisala erinevate valdkondade kokkuvõtte ja efektiivistamise tulemusel väheneb eelarve nelja aasta lõikes kokku ca 11,7 mln eurot, sh 2025. aastal 2,4 mln eurot. Palgafondi kokkuvõtte on 1,3 mln eurot, sh 2025. aastal 0,2 mln eurot. Samuti vähendatakse ürituste korraldamist, tellitavate teenuste mahtu, esindus- ja vastuvõttukulu, trükiste tellimist jms.
- Optimeeritakse taristu korrashoiukulusid ning vaadatakse üle mitmete teenuste tegelik kuluvajadus. Kokkuvõtte on kokku 9,9 mln eurot, sh 2025 0,34 mln eurot.
- Vähendatakse erinevate toetuste mahtu kolmandale sektorile kokku 0,5 mln eurot, sh 2025. aastal 0,1 mln eurot.

Kokku hoitud summad suunatakse ümber väeloomesse.

## 2.5.5 Kliimaministeeriumi valitsemisala

Kliimaministeeriumi valitsemisala tegevuskulude ja -toetuste kärbe on 2025. aastal 10,0 miljonit eurot, sh Kliimaministeerium 2,9 mln, Transpordiamet 4,5 mln, Keskkonnaamet 1,1 mln, Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus 0,6 mln, Keskkonnaagentuur 0,4 mln, Riigilaevastik 0,4 mln ning Eesti Geoloogiateenistus 0,1 mln eurot.

Kärpeotsused puudutavad kõiki Kliimaministeeriumi valitsemisala asutusi, küll aga Eesti Loodusmuuseumile rakendatakse kärbet alates 2027.aastast.

Kulude kokkuhoidmiseks analüüsivad asutused eelkõige võimalusi tegevuste tõhustamiseks ja vähendamiseks. Vähendatakse büroopindasid ja sõidukeid ning väheneb ka töökohtade arv ja töötajatega seotud majandamiskulud (koolitused, lähetused). Lisaks kärbitakse valitsemisala IKT halduse ja arendusega seotud kulused ning loobutakse osadest IT rakendustest.

2025.aastal kärbitavast 10 mln eurost moodustavad tööjõukulud 1,2 mln eurot, majandamiskulud 6,5 mln eurot, tegevustoetused 2,1 mln eurot ja investeeringud 0,2 mln eurot.

Kliimaministeeriumis vähendatakse valitsemisala sihtasutustele ja äriühingutele kavandatud tegevustoetusi ning kärbitakse tööjõukulusid ja töötajatega seotud majandamiskulusid.

Transpordiametis vähendatakse tööjõukulusid ja majandamiskulusid (sh kavandatakse sulgeda 3-4 bürood). Lisaks kärbitakse teede korrashoiu- ja talvise navigatsioonikulusid. Teede korrashoiukulude vähendamine võib kaasa tuua vajaduse tee seisundi nõuete alandamiseks.

Keskkonnaametis vähendatakse tööjõukulusid (inspektorite öise valveteenuse (sh kriisivalve) lõpetamine ning büroopindasid. Lisaks kavandatakse kulused kokku hoida operatiivseire kontrollseire ja võõrliikide (karuputk) tõrjumise vähendamisega.

Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuses loobutakse MapInfo tarkvarast, sest see funktsionaalsus on kaetud ArcGIS lepinguga, vähendatakse juhtimistarkvara PlanPro arenduskulused, serveri kapikohtasid, sulgetakse vana ehitusregistri rakendus ning kärbitakse IT arenduskulused. Lisaks loobutakse osadest sõidukitest ja vähendatakse koolituskulused.

Keskkonnaagentuuris vähendatakse tööjõukulusid ja töötajatega seotud majanduskulusid (koolituskulud, tervisekindlustus) ning loobutakse osadest sõidukitest. Lisaks analüüsitakse seire- ja metsakorralduse teenuseid, et neid vähendada või tõhustada.

Riigilaevastik kavandatakse kokkuhoidu regionaalse võimekuse kärpimisega (kaughaldus jääb keskselt Tallinna), lisaks analüüsitakse piirkonniti lootsiteenuse ajalist vähendamist (24 tunnilt 16 tunnile) ning laialdasemat võimalust laevade riskasutuseks (sh PPA ainukasutuses olevate laevadega). Kokku hoitakse ka laevade kindlustuskuludelt ja varujäämurdja tagamiseks lepingut ei sõlmita.

Eesti Geoloogiateenistus vähendatakse uurimis- ja arendustööde kulusid ja töötajatega seotud majandamiskulusid (lähetus-, koolitus-, inventari kulu).

## **2.5.6 Kultuuriministeeriumi valitsemisala**

2025. aastal kärbitakse Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarvet (piirmääraga vahendeid) 13,4 mln euro võrra.

Kokkuhoiukohad ja erandid:

Kultuuriministeeriumi haldusala sihtasutuste, hallatavate muuseumide ja avalik-õiguslike juriidiliste isikute tegevustoetuste kärbe on 2025. aastal 4% ehk 5,3 mln eurot.

Kolmanda sektori, erasektori ja kohaliku omavalitsuse partnerite tegevustoetuste ning läbiviidavate avatud taotlusvoorude 2025. a kärbe on valdavalt 5% ehk 2,7 mln eurot.

Rohkem kui 5% vähendatakse selliseid toetusi ja tegevuste eelarveid, mis ei halva ühegi konkreetse asutuse, kellel on oluline või keskne roll kultuuripoliitika eesmärkide elluviimisel, tegevust või mõju füüsilistele isikutele on minimaalne. Vähendatakse oluliselt näiteks remontideks ja kinnisvara parendusteks mõeldud vahendeid ja info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna arendusprojektide toetamist. Kokkuhoiu kogumaht 2025. aastal 4,7 mln eurot.

Peale 2024. aastal toimunud tegevuskulude kärbet, leiti ministeeriumi ja hallatavate riigiasutuste tegevuskuludes veel kokkuhoiukohti mahus 0,7 mln eurot.

Suurematest eranditest - kärbetest jäävad puutumata kirjandusvaldkond (sh autorihüvitusfond), laulu- ja tantsupeo kollektiivjuhtide palgameede, toetus Team Estoniale ja rahvusvaheliste spordi suursündmuste toetusmeede. 2024. aastaga samas mahus jätkatakse kodumaiste filmide tegemise toetamist, tagasimakseprogrammi Film Estonia ning venekeelse erameedia toetamist. Nendes meetmetesse lisati alles eelmistel aastal lisaressursse, mis vajavad aega tõhusalt toimima hakkamiseks.

## 2.5.7 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala kokkuhoiumeetmed 2025. aastal on kokku 7,75 mln eurot. Sellest puudutab ministeeriumi eelarvet 6,7 mln ning Maa ja ruumiameti eelarvet 0,6 mln eurot. Lisaks loobub Tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservis ette nähtud uutest õigusaktidest tulenevat täiendavate tööjõukulude eelarvest 0,4 mln euro ulatuses. Suurim kokkuhoid saavutatakse Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (2 mln), AS Eesti Varude Keskuse (1 mln) ning teadus- ja arendustegevuseks planeeritud tegevustoetuste arvelt (3 mln).

## 2.5.8 Rahandusministeeriumi valitsemisala

Rahandusministeeriumi valitsemisala tegevuskulude ja -toetuste kärbe on 2025. aastal 3,58 miljonit eurot, sh Rahandusministeerium 0,83 mln, Maksu- ja Tolliamet 0,41 mln, Statistikaamet 0,56 mln, Riigi Tugiteenuste Keskus 0,6 mln, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus 0,89 mln ning Rahapesu Andmebüroo 0,29 mln eurot.

Kärpeotsused puudutavad kõiki Rahandusministeeriumi valitsemisala asutusi. Maksu- ja Tolliametile kui sisejulgeoleku asutusele rakendati vastavalt metoodikale vähendatud kärpemahtu. Kärbest jäid välja sisejulgeoleku valdkonna tuumvõimekuste säilitamisega seotud kulud.

Kärpeülesande lahendamiseks analüüsivad asutused võimalusi tegevuste tõhustamiseks või vähendamiseks. Võimaluse korral vähendatakse töökohtade arvu ning peatatakse värbamine. Kärbitakse töötajatega seotud kulusid, sh koolitused, lähetused. Kärbitakse valitsemisala IKT halduse ja arendusega seotud kulusid.

Rahandusministeeriumis kärbitakse töötajatega seotud kulusid, sh koolitus- ja lähetuskulud. Samuti hoitakse kokku kontoripinna arvelt, vaadatakse üle ministeeriumide ühishoones osutatavate tugiteenuste maht ja kulud.

Maksu- ja Tolliametis analüüsitakse teenuste ja järelevalve valdkondade lõikes tegevuste tõhustamise võimalusi, sh teenindusbüroode ja tegevuskohtade vähendamist. Vähendatakse võimalusel töökohtade arvu ning minnakse üle järjest suuremale hulgale ühiskasutatavatele töökohtadele, mis toob kokkuhoiu majandamiskuludes.

Statistikaametis vähendatakse töökohtade arvu, kärbitakse töötajatega seotud kulusid, sh koolitus- ja lähetuskulud.

Riigi Tugiteenuste Keskuses vähendatakse töökohtade arvu võimalusel nii, et vähema tööjõuga teenindatakse suurem arv kliente. Kärbitakse töötajatega seotud kulusid, sh koolitus- ja lähetuskulud ning vähendatakse kontoripinda.

Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuses vähendatakse valitsemisala IKT halduse ja arendusega seotud kulusid ning koolituskulusid ja personaliteenuste kulusid.

Rahapesu Andmebüroos kärbitakse tööjõukulusid peamiselt järelevalvetegevuse vähendamise arvelt ning kokku hoitakse töötajatega seotud kulusid, sh lähetus- ja koolituskulusid.

### **2.5.9 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala**

Regionaal ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala kärbib toetusi ja tegevuskulusid summas 10,7 mln eurot, sellest on 9,3 mln toetused ja 1,4 mln eurot tegevuskulud. Kärbe puudutab kõiki programme ja kõiki valitsemisala asutusi. Toetuste kärbe puudutab nii regionaal- kui põllumajanduse valdkonna toetusi.

Tööjõu- ja majanduskulude osas toimub peamine vähenemine Maa-ameti ja maapoliitika valdkonna liikumisest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse. Täiendavalt kärbitakse üleriigilise kärpeülesande raames ka tegevuskulusid. Need jäävad samasse suurusjärku 2024. aastal tehtud ühekordsete kärbetega. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala asutuste pingutus kärpimisel 2024. aastal kajastub püsivalt tegevuste efektiivsemaks tegemisel, mis võimaldab järgnevaid kärpeid hõlpsamini taluda ning suuri järgnevaid ümberkorraldusi vaja ei ole. Kärbeta puhul vaadati peamiselt üle kinnisvara- ja sõidukite kulud, samuti tegelesid mitmed asutused tugifunktsioonide koondamisega.

Toetuste poolelt on käivitumas uue EL-i rahastusperioodi toetusmeetmed ning nende kasv jätab varju kokkutõmbed riigisiseste toetuste osas. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala eelarvest on ligi 89% toetused ning seetõttu langeb riigi kärpeülesande puhul ka domineeriv osa toetustele. Kokkuhoiukohti otsitakse muuhulgas ühistranspordi korralduselt, sh vaadatakse üle riigipoolse toetuse ja sõitjate omaosaluse osakaalud. Regionaalsete toetuste kärpimisel on fookuses sisult sarnaste toetusprogrammide ühendamine ning toetusmeetmete täpsem eesmärgistamine. Samuti otsitakse võimalusi rahastada toetusi välisrahastusest (näiteks Ida-Virumaa puhul õiglase ülemineku fondist). Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas hoidutakse kärbetest meetmetes, mis panustavad haridusse ja järelkasvu, samuti sektori seisukohalt kriitilistes valdkondades nagu näiteks veterinaaria.

### **2.5.10 Siseministerium valitsemisala**

Valitsuskoalitsiooni moodustamisel ja koalitsioonileppe koostamisel lepiti kokku, et üleriigilistest suuremahulistest kärbetest jäetakse välja siseturvalisuse põhivõimed. Siseministeriumi rakenduskõrgkooli Sisekaitseakadeemiat puudutas ka teine kärpeerisus – ei

vähendada õpetajate palgafondi. Sellistest kokkulepetest lähtudes vähendati Siseministeeriumi valitsemisala eelarvet 2025. aastal 4,2 miljonit eurot.

Kuigi siseturvalisuse põhivõimeid ei vähendata, hoiavad siseturvalisuse asutused kokku kõikidest tugivaldkondadest. Oluliselt väheneb Siseministeeriumi enda eelarve. Sellega hakkama saamiseks ei täideta mitmeid vakantseid ametikohti, koondatakse inimesi, vähendatakse ürituste ja kohtumiste arvu ja nendele tehtavaid kulutusi.

Arvestades seda, et Siseministeeriumile on lisandunud ka uusi ülesandeid laia riigikaitse projektide elluviimisel, korraldab ministeerium tööd ulatuslikult ümber, et vähenenud ressursse säästlikumalt kasutada. Mõned tegevused valitsemisalaüleselt konsolideeritakse, samuti tugevdatakse elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse valdkondi.

PPA ja Päästeamet saavad küll jätkata põhitegevustega senises mahus, kuid tõmbavad kokku tugitegevusi, mis võib mõju avaldada põhiteenuste jätkusuutlikkusele või kvaliteedile.

Valitsemisalaüleselt kasutatakse edaspidi vanemat IKT riistvara ja kärbitakse ka IT-kasutajatuge. Samal ajal otsitakse võimalusi IT-lahenduste efektiivsemaks pakkumiseks ja kasutamiseks.

Väiksemate eelarveliste võimaluste juures vähendatakse ka mitmete partnerite toetusi või loobutakse toetamisest.

Täpsed kärpekohad on Siseministeeriumi asutustes alles otsustamisel ning saavad lõplikult selgeks 2025.aasta alguseks.

### **2.5.11 Sotsiaalministeeriumi valitsemisala**

2025. aasta kokkuhoiuotsustega vähendatakse Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutuste tegevuskulusid, teenuseid ja toetusi kokku 28,4 mln eurot järgmiselt:

- Sotsiaalministeeriumi, Raviameti, Terviseameti, TEHIK ja Sotsiaalkindlustusameti tööjõu- ja majandamiskulud (üritused, lähetused, koolitused, transpordikulu, infosüsteemide hooldus, kinnistute kulu jne) kokku 1,72 mln eurot;
- Tervise Arengu Instituudi poolt koordineeritavate terviseteenuste korralduse optimeerimine, Viljatusravi registri arenduste säästlikum korraldamine ja sotsiaalvaldkonna tegevuste plaanitust mahukam digitaliseerimine 0,27 mln eurot. Terviseteenuste eelarvemahu vähendamisel lähtutakse põhimõttest, et säilima peab teenuste kättesaadavus abivajajatele. Eesmärk on sõlmida lepingud väiksema arvu partneritega, kellel on võimekus tagada teenuse jätkumine senises mahus.
- Sotsiaalministeeriumi sisutegevuste kokkuhoid 2,67 mln eurot, sh:
  - Avatud taotlusvooriga toetusprogrammi „Harvikaigustega laste ravi ja lapseas alanud harvikaiguse ravi toetamine” vähendamine. Mõju sihtrühmale aitab vähendada asjaolu, et 1. juulist 2024. aastast rahastab Tervisekassa uut tsüstilise



fibroosi ravimit, mis oli üks neist harvikravimitest, mida toetusprogrammi kaudu oli kavas toetada.

- Eesti Geenivaramu tegevustoetuse vähendamine. Kokkuvõtte on suunatud haldus- ja kommunikatsioonikuludele, st mitte sisulisele teenuse halvenemisele.
- Tervisekassale eraldatava vaktsiinikindlustustoetuse (seotud covid-vaktsiinidega) vähendamine. Kokkuvõtte tugineb kahjuhüvitiste väiksematele reaalsetele väljamaksetele võrreldes prognoositule. Kahjustatud isikuid kärpimine ei mõjuta.
- vaimse tervise valdkonna arenduskulude (astmelise abi väljaarendamine, psühholoogide kutse-aasta ning vaimse tervise seiresüsteem) kokkuvõtte. Kõikide arendustega jätkatakse, kuid nende kulude võrra väiksemate sammudega.
- Eesti bioetika ja inimuuringute nõukogu (EBIN) taotluste menetlustasu võtmise muutmine, tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjon kulude vähendamine ja tervisevaldkonna tegevuste plaanitust mahukam digitaliseerimine.
- Tervisekassa eraldise „Vanemapuhkuselt saabunute soodsama haigushüvitis“ kokkuvõtte. Tegemist on uue meetmega, mis käivitub 2024.a II poolaastal. 2024. aasta täitmise andmetele tuginedes prognoositakse 2025. aastal väiksemat kulu.
- Sotsiaalkindlustusameti sisutegevuste kokkuvõtte 0,59 mln eurot, sh:
  - Asendushoolduse tugiteenuste kokkuvõtte (10%). Olulist hooldus- ja eestkosteperede arvu suurenemist ei ole toimunud, mis tähendab, et tugiteenuste mahtu on võimalik vähendada selliselt, et see ei too kaasa olulist negatiivset mõju sihtgrupile.
  - Pensionite ja sotsiaaltoetuste väljamaksmise toomine 5. kuupäevale järgneva kahe tööpäeva jooksul ning pensionite, perehüvitiste ja puude raskusastme tuvastamise menetlustähtaja pikendamine 30 tööpäevani;
  - Perelepitusteenuse arendus- ja teavitustegevuste kokkuvõtte. SKA vähendab ennekõike perelepituse arendus- ja teavitustegevusi. Koolitused toimuvad plaanitust väiksemas mahus, vastavalt eelarve võimalustele. Teenuse pakkumine lapsevanematele jätkub.
  - KOV lastekaitsetöötajate tööõustamise kaotamine. Mõjutab ca 290 lastekaitsetöötajat ja võrgustikuliiget. Riigi poolt KOV ametnike tööõustamine ei ole jätkusuutlik ega taga vajalikku tuge. Välisvahendite projekti kaudu toetatakse KOV-des lastekaitsetöötajate tugisüsteemi väljaarendamist.
- TEHIKu IKT arenduste vähendamine 0,5 mln eurot;
- Vaimse tervise teenuste vähendamine KOV-dele 0,21 mln eurot.
- alates 2025. aastast ei arvata ööpäevaringse hooldusteenuse saajaid üksi elava pensionäri toetuse saajate hulka. Muudatus puudutab väljaspool kodu osutatavat ööpäevaringset üldhooldusteenust, ööpäevaringset erihooldusteenust ja kogukonnas elamise teenust saavaid inimesi. Muudatus puudutab 2025. aastal ca 6700 inimest ehk

umbes 10% kõigist üksi elava pensionäri toetuse saajatest. Otsuse tulemusena väheneb toetusega seotud eelarve 2025. aastal 1,34 mln eurot.

- Kokkuhoiumeetmeid rakendatakse ka Tervisekassas ning selle arvel paraneb Tervisekassa positsioon.

## 2.5.12 Välisministeeriumi valitsemisala

2025. aastal hoiab Välisministeerium kokku peamiselt projekti- ja tegevustoetuste ning ministeeriumi majandamiskulude arvelt, säilitades Eesti välisriikide tegutsemisvõime riigi julgeoleku tagamisel. 2025. aastal välisesindusi sulgema ning Eesti diplomaatilist aktiivsust vähendama ei pea.

Eelarvekokkuhoiu tulemina:

- Vähendatakse 10% võrra Välisministeeriumi rahastatavate sihtasutuste tegevustoetusi (Eesti rahvusvahelise arengukoostöö keskus, Rahvusvaheline kaitseuringute keskus) samuti sihtasutustele eraldatavaid projektitoetusi, kokku 0,2 mln eurot.
- Vähendatakse Välisministeeriumi antavaid projekti- ja tegevustoetusi 2,5 mln eurot, mis tähendab edaspidi senisest väiksemas mahus uute arengukoostööprojektide algatamist ja rahvusvaheliste algatuste toetamist.
- Vähendatakse ministeeriumi haldus- ja IT-kulusid 1 mln eurot, mis tähendab peamiselt jooksvate remonttööde edasilükkamist ja väiksemas mahus inventari ja seadmete ostmist.

Lisaks Vabariigi Valitsuse otsustatud kokkuhoiuvajadusele tuleb Välisministeeriumil arvestada vajadusega katta mitmeid kasvavaid kulusid, näiteks välisriikides sõlmitud töölepingutest ja välislähetatute laste koolitamisest tulenevad iga-aastased kallinemised. Nende kulutuste katte leiab Välisministeerium täiendavalt kokku hoides.

### Vabariigi Valitsuse reserv

Vähendatakse Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelises reservis olevat valdkondliku teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni eelarvet 2025. aastal 3 018 026 euro võrra. Vähendamine toimub reservis oleva teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni lisavahendite konkurentsipõhise osa arvelt, mille tulemusena ei ole võimalik 2025.aastal jagada valdkondlikku konkurentsipõhist raha. Konkurentsipõhise osa eesmärk oli toetada riiklikult olulisi ja ministeeriumite üleseid TAI tegevusi vastavalt Teadus- ja Arendusnõukogu ettepanekule.

## 3. OSA. 2025. aasta riigieelarve vahendite liigendus

### Sissejuhatus

Riigieelarve seletuskirja 3. osa on esitatud struktuuris, mis vastab seaduse ülesehitusele. 2025. a riigieelarve seaduses liigendatakse riigieelarve vahendid administratiivselt põhiseaduslike institutsioonide, Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide valitsemisalade kaupa ning sisu järgi tuludeks, kuludeks, investeeringuteks ja finantseerimistehinguteks. Antud peatükk käsitleb valitsemisalade tulusid, kulusid tegevuspõhises ja majandusliku sisu vaates, investeeringuid ning finantseerimistehinguid. 3. osa lisad, on järjestatud numbritega 12-16.

Iga valitsemisala juures esitatakse valitsemisala kulud esmalt tegevuspõhises vaates. See sisaldab valitsemisala kõigi tulemusvaldkondade koondandmeid, kus tulemusvaldkonna kulude jaotus on esitatud programmide ja programmide tegevuste lõikes. Ülevaade annab tervikvaate tulemusvaldkonna ülesehitusest, tegevustest ja nende maksumusest kolme eelarveaasta võrdluses. Iga valitsemisala kohta esitatakse terviklikult ka valitsemisala kulud majandusliku sisu vaates koos selgitusega.

Valitsemisalade eelarveid tulemuspõhiselt ja majandusliku sisu järgi selgitavad detailsed tabelid on koondatud lisadesse ning need on esitatud riigiüleses vaates, kus iga valitsemisala või tulemusvaldkond on tervikvaates tabelina esitatud.

Riigieelarve arusaadavuse suurendamiseks on Rahandusministeerium koostanud valitsemisala põhiinfot sisaldavad koondülevaated iga valitsemisala peatüki algusesse. Koondülevaated on leitavad ka eraldi dokumentidena Rahandusministeeriumi kodulehel.

### 3. osa metoodika selgitus

- Kulud majandusliku sisuga vaadetes on arvestatud koos käibemaksuga;
- „Investeeringud kokku“ on koos käibemaksuga. Investeeringute objektid on kuvatud käibemaksuta;
- Finantseerimistehingute kulud on toodud kooskäibemaksuga;
- „Kulud tegevuspõhises vaates“ on välja toodud käibemaksuta;
- Tuludes tuuakse ka riigiasutuste käibemaksukulu välja samas summas maksutuluna;
- Vastavalt riigieelarve seadusele kajastatakse tulud „+“märgiga, kulud ja investeeringud kajastatakse „-“ märgiga, finantseerimistehingud kajastatakse sõltuvalt tehingu iseloomust kas „+“- või „-“ märgiga.

2023 a. eelarve täitmise andmed vastavad Riigikontrollile esitatud Riigieelarve täitmise aruande (RETA) andmetele. 2024.a andmetes kuvatakse riigieelarve (RE) ja riigieelarve (RE) muutmine (Riigikogu poolt 2024.a kevadel kinnitatud riigieelarve muudatused, sealhulgas ka 2024.a lisaelarve). Tabelites esitatud veerg „Muutus“ annab ülevaate muutusest 2025 vs 2024. Selline

lähenemine annab ülevaate valitsemisala eelarve programmide ja programmi tegevuste dünaamikast kolme aasta jooksul.

Kui joonistel on rohkem kui 4 sektorit (andmerida), siis tuuakse nimeliselt välja 3 suuremat ja ülejäänud summeeritakse kokku „Muu kokku“ sektorisse. Jooniseid toetavad samas alapeatükis tabelid, kus andmed on detailselt välja toodud.

### 3.1 Riigikogu Kantselei

Riigikogu on Eesti rahva esinduskogu, mille 101-liikmelise koosseisu valib rahvas. Riigikogule kuulub seadusandlik võim.

Riigikogu eelarve koosseisu kuulub Riigikogu liikmete seadusest tulenevaid kulusid kajastav eelarve ning Riigikogu Kantselei, mille koosseisu kuuluvad eriseaduste alusel tegutsevad struktuuriüksused Riigi valimisteenistus ja Arenguseire Keskus, kulude ja investeringute eelarve. Riigikogu valitsemisala eelarves kajastub Erakondade rahastamise järelevalve komisjoni kulude eelarve.

**Riigikogu Kantselei** põhiülesanne on Riigikogule tema põhiseaduslike funktsioonide täitmiseks vajalike tingimuste loomine, Riigikogu ja tema organite nõustamine õigusloome ja parlamentaarse kontrolli alal ning Riigikogu teenindamine ja tema asjaajamise korraldamine. Kantselei struktuuris (sh Riigikogu juhatuse liikmete bürood, komisjonid, fraktsioonid ja osakonnad) on 229 teenistusk kohta, millest on täidetud 95%. Täitmata teenistuskohad on seotud vanemapuhkusel olijate ja roteerunud teenistujatega. Personaliotsingud käivad kolme teenistuskoha täitmiseks.

**Riigi valimisteenistus** tegutseb Riigikogu valimise seaduse alusel Kantselei koosseisus sõltumatu üksusena, mis tagab valimiste seadusekohase ettevalmistamise ja läbiviimise ning korraldab valimisseadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalike tehniliste lahenduste arendust ja haldust. Riigi valimisteenistus teenindab Vabariigi Valimiskomisjoni.

Riigi valimisteenistuse struktuuris on 13,5 teenistusk kohta, millest kolm teenistusk kohta on personalikulude eelarve väiksuse tõttu täitmata. Kaks teenistujat teenindab Erakondade rahastamise järelevalve komisjoni.

**Arenguseire Keskuse** tegutseb Arenguseire seaduse alusel sõltumatu üksusena, mille ülesanne on ühiskonna pikaajaliste arengute väljaselgitamine, analüüsimine ja nende põhjal arengustsenaariumide koostamine.

Struktuuris on kaheksa teenistusk kohta, mis kõik on täidetud.

**Erakondade rahastamise järelevalve komisjon** kontrollib erakondade ja valimistel osalevate valimisliitude ning üksikkandidaatide raha hankimise ja kulutamise seaduslikkust ning muude erakonnaseadusest tulenevate reeglite täitmist. Komisjonil teenistusk kohta ei ole vaid neid teenindab Riigikogu Kantselei Riigi valimisteenistus.

#### Ülevaade eelarve kasutamisest

**2023. aastal** toimusid Riigikogu XV koosseisu valimised ning sellega seotud Riigikogu liikmete lahkumishüvitiste väljamaksmine. Tegevuskulude eelarve kasutamist mõjutas uue koosseisu käivitamine ja fraktsioonide sekretariaatide teenistuskohade planeeritust hilisem täitmine. Samuti mõjutas eelarve kasutamist mitmete personaliotsingu konkursside luhtumised ning

tühistamisega lõppenud või objektiivsetel põhjustel järgmisesse eelarveaastasse nihkunud riigihanked.

Põhjaliku ülevaate Riigikogu valitsemisala 2023. aasta tegevustest saab Riigikogu Kantslei vastava aasta [tegevusaruandest](#).

**2024. aastal** toimusid Euroopa Parlamendi valimised. Kõik üksused jätkavad planeeritud tegevusi olemasoleva eelarvega. Seni on eelarve olnud piisaval tasemel.

Olulisemad tegevused ja rahalised väljakutsed 2024. aastal on seotud investeringutega.

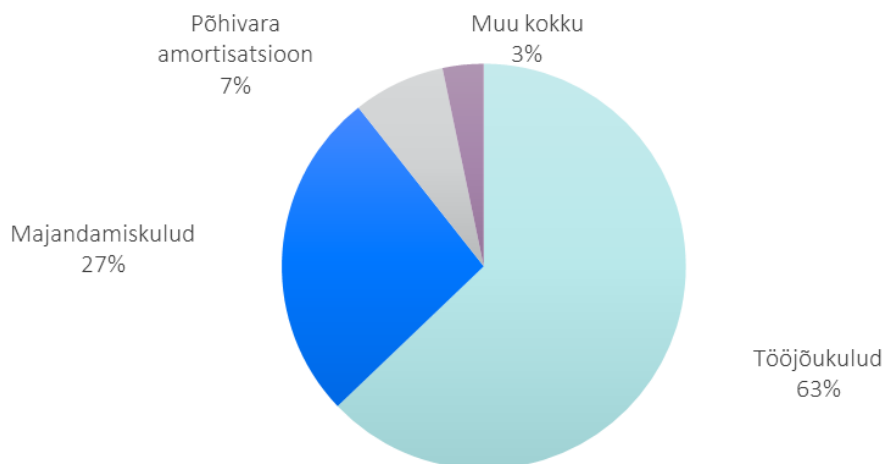
**Aastal 2025** mõjutavad eelarvet üldmajanduslikud tegurid ehk peamiselt inflatsioon ja teenuste hindade kasv ning pidev palkade tõus. Eelarve kasutamist mõjutab hindade tõus eelkõige järgmistes valdkondades: kommunaalkulude tõus, IT riistvara ja IT tarvikute hinnatõus sõltuvalt toodetest 10-25%, tarkvara litsentside hindade kasv 20%, välislähetuste kulude kasv (globaalse olukorra tõttu on hüppeliselt suurenenud välissuhtlus ning suurenenud on lähetuste kestus ja kulud) ja rahvusvaheliste liikmemaksude hinnatõus (lisarahastus saadi RES 2024-2027 protsessis).

Tulenevalt riigi rahanduse keerulisest seisust täiendavaid vahendeid püsikulude katteks 2025. aastaelarvesse eraldi ei taotletud. Siiski on mitmeid valdkondi, mis pikemas perspektiivis vajavad täiendavat tähelepanu.

- Palkade mahajäämus on käesoleval hetkel võrreldavate avaliku sektori töökohtadega Riigikogu Kantsleis keskmiselt 15%. Konkurentsivõimelise töötasu pakkumiseks tuleb sellele teemale järgmisel aastal tähelepanu pöörata.
- Riigikogu hooned vajavad kapitaalremonti, et tagada igapäevaselt hästi toimiv töökeskkond.
- Erinevad IT süsteemid vajavad uuendamist (sh Riigikogu töö tagamiseks ja valimiste korraldamisega seotud süsteemid). Riigikogu teenindamise efektiivsemaks muutmiseks tuleb panustada tehisaru ja teiste tänapäevaste lahenduste kasutamisse seal, kus see osutub võimalikuks.

### 3.1.1 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 14. Riigikogu Kantslei suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 9. Riigikogu Kantslei kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-31 512</b>	<b>-35 065</b>	<b>-33 815</b>	<b>1 249</b>	<b>-4%</b>
Tööjõukulud	-21 344	-20 396	-21 259	-863	4%
Majandamiskulud	-5 399	-8 980	-8 951	29	0%
Sotsiaaltoetused	-2	-3	-3	0	0%
Muud toetused	-2 102	-2 848	-303	2 545	-89%
Põhivara amortisatsioon	-1 789	-1 352	-2 494	-1 142	84%
Käibemaks	-876	-1 486	-805	680	-46%

2025. aasta kulude ja toetuste eelarve väheneb võrreldes 2024. aastaga 4%. Vähenedamine on seotud asjaoluga, et 2024. aasta eelarves kajastusid Euroopa Parlamendi valimise korraldamise ja läbiviimise seotud ühekordsed kulud summas 2 680 tuhat eurot.

**Tööjõukuludest** 52% kogumahuks 11 083 tuhat eurot kasutatakse Riigikogu liikmetele tasude maksmiseks vastavalt Riigikogu liikme staatuse seadusele ja Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusele. Muud tööjõukulud summas nähakse ette kuue fraktsiooni, üheteistkümne alalise komisjoni, kolme erikomisjoni ning muude teenistujate töötasuks ning sellega seotud maksudeks. Samuti kajastuvad tööjõukuludes Riigi valimisteenistuse ja Arenguseire Keskuse teenistujate tasud ja Erakondade rahastamise järelevalve komisjoni liikmete tasud koos maksudega.

Tööjõukulude kasv summas 863 tuhat eurot tuleneb peamiselt Riigikogu liikmete palkade indekseerimisest (kasv 635 tuhat eurot) ning Riigi valimisteenistuse ja Arenguseire Keskuse tööjõukulude eelarve suurenemisest.

**Majandamiskulude** aastast eelarvest 3 150 tuhat eurot ehk 35% kasutatakse Riigikogu liikme staatuse seadusest tulenevate hüvitiste maksmiseks (eelarve kasv 156 tuhat eurot) ning 65%

peamiselt Kantselei, tema üksuste ja Erakondade rahastamise järelevalve administreerimiskuludeks, hoonete ülalpidamiskuludeks, välissuhtlusega seotud kuludeks ning IT ja muude põhitegevusega seotud kuludeks (eelarve vähenemine 190 tuhat eurot).

Riigi valimisteenistuse majandamiskulude eelarves kajastub Riigi Infosüsteemi Ameti valimistega seotud tarkvaradega seotud majandamiskulu summas 1 380 tuhat eurot.

**Sotsiaaltoetused** - "August Rei parlamendiuringu stipendiumi statuudile" õppetoetus teadustööde eest kahele parlamendiuringute stipendiaadile, suurus stipendiaadi kohta on 1 500 eurot on püsinud muutusteta.

**Muude toetuste** eelarvesse on lisaks rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksudele planeeritud 135 tuhat eurot 2025. aastal toimuva kohalike omavalitsuste volikogude valimise korraldamiseks. Eelarve vähenes 2024. aasta Euroopa Parlamendi valimiste korraldamise ja läbiviimisega seotud ühekordse rahastuse tõttu.

Liikmemaksud - Riigikogu on 10 rahvusvahelise organisatsiooni liige, millest suuremad on Balti Assamblee, Parlamentidevaheline Liit, Euroopa Julgeoleku ja Koostöö Organisatsiooni Parlamentaarne Assamblee ja NATO Parlamentaarne Assamblee.

**Amortisatsiooni** arvestatakse hoonetelt, IT tark- ja riistvaralt ning muudelt varadelt. Kasv on seotud peamiselt elektroonilise valimise läbiviimisega seotud tarkvarade maksumuse suurenemisega.

### 3.1.2 Investeeringud

Investeeringuid on 2024. aasta eelarvesse planeeritud vaid Riigikogu valduses Tallinnas Toom-Kooli tänaval asuvate hoonete renoveerimiseks ja IT investeeringuteks.

**Tabel 10. Riigikogu Kantselei investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-825</b>	<b>-4 993</b>	<b>-6 452</b>	<b>- 1 458</b>	<b>29%</b>
IT investeeringud	-272	-2 003	-2 003	0	0%
Kinnisvara	-415	-2 090	-3 938	-1 848	88%
Riigikogu hoonete renoveerimine	-415	-2 090	-3 938	-1 848	88%
Käibemaks	-138	-900	-511	390	-43%

Olulisemad investeeringud 2025. aastal on järgmised:

- Riigikogu saali hääletussüsteemi väljavahetamine;
- Uue eelnõude menetlemise süsteemi hankega alustamine;
- Toom-Kooli 9 hoone rekonstrueerimise jätkamine;
- Valimiste korraldamisega seotud infosüsteemide arendamine ja turvalisuse suurendamine.



2024. ja 2025. aasta IT investeeringute eelarves kajastub valimistega seotud infosüsteemide arendus summas 1 720 tuhat eurot, mida tehakse koostöös Riigi Infosüsteemi Ametiga (RIA). Vastav finantseerimine antakse eelnimetatud asutusele üle vastava aasta riigieelarve seaduse muudatusega.

2024. aasta kinnisvarainvesteeringute all kajastub aadressil Toom-Kooli 9 hoone rekonstrueerimiseksplaneeritud rahaline maht, kuid seoses esimese projekteerimishanke luhtumisega lükkus kogu projekti ajagraafik poole aasta võrra edasi. Riigikogu Kantselei on esitanud taotluse 1 900 tuhande euro tõstmiseks aastast 2024 aastasse 2025. Kuna 2024. aasta riigieelarve seaduse muudatused ei ole veel jõustunud, kajastub eelnimetatud summa investeeringute eelarves nii aastas 2024 kui ka aastas 2025.

## 3.2 Vabariigi Presidendi Kantselei

Vabariigi Presidendi Kantselei ülesandeks on Vabariigi Presidendi põhiseaduslike funktsioonide täitmise toetamine. Vabariigi Presidendi Kantselei korraldab Eesti riigipea riigisisest ja -välist suhtlemist ning nõustamist, juhib infovahetust meedia, avalikkuse ja teiste partneritega, valmistab ette õigusakte. Korraldab ametist lahkunud presidentide teenindamise vastavalt Vabariigi Presidendi ametihüvede seadusele ning täidab teisi ülesandeid.

Kantselei teenistuskohdade arv on 61, millest täidetud on 57 ning vakantseid teenistuskohhti on neli.

### 3.2.1 Tulud

**Tabel 11. Vabariigi Presidendi kantselei tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>149</b>	<b>28</b>	<b>28</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
Saadud toetused	109	0	0	0	0%
Tulud majandustegevusest	40	28	28	0	0%

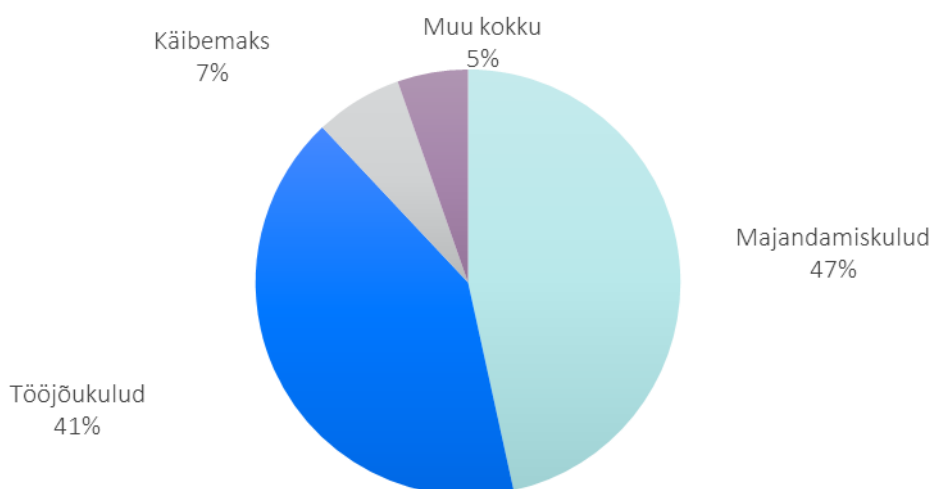
#### Tulud majandustegevustest

Tuludes kajastatakse saadud toetusi ja toitlustusest saadavat omatulu.

2023. aastal lisandus tuludesse struktuuritoetus Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest visiitide haldussüsteemi arendamiseks.

Vabariigi Presidendi Kantselei tulud jäävad võrreldes eelmise aastaga samale tasemele.

### 3.2.2 Kulud majandusliku sisu vaates



**Tabel 12. Vabariigi Presidendi kantselei kulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-5 753</b>	<b>-5 990</b>	<b>-6 805</b>	<b>-814</b>	<b>14%</b>
Tööjõukulud	-2 759	-2 793	-2 819	-26	1%
Majandamiskulud	-2 281	-2 527	-3 167	-640	25%
Muud tegevuskulud	-6	0	0	0	0%
Muud toetused	-228	-228	-228	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-176	-137	-137	0	0%
Käibemaks	-302	-304	-452	-148	49%

**Tööjõukulude** kasv on tingitud presidendi palga, pensioni ja esindustasude (majandamiskulude hulgas) suurenemisest, sest tulenevalt kõrgemate riigiteenistujate ametipalga seadusest, korrigeeritakse neid kulusid kord aastas.

Kantselei teenistujate palgad on võrreldes teiste põhiseaduslike institutsioonide ja täitevvõimu asutustega märkimisväärselt madalamad, mille tõttu on keeruline leida presidendile nõunikke ning värvata lahkuvate teenistujate asemele uusi. Kantselei teenistujatest ligi 20% on üle 60-aastased.

**Presidendi palgafond** makstakse vastavalt kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusele.

Majandamiskuludes kajastatakse presidendi esindustasu, mis makstakse vastavalt Vabariigi Presidendi ametihüve seadusele. Presidendi esindustasu on 20% ametipalgast. Ametis oleva presidendi abikaasa esindustasu on 30% presidendi ametipalgast.

Eelarveaastal väljamakstavad eripensionid ja pensionisuurendused makstakse vastavalt Vabariigi Presidendi ametihüve seadusele.

Pensionid jagunevad toitjakaotuspensioniks (makstakse ühele isikule) ja presidendi ametipensioniks (makstakse kolmele isikule).

**Majandamiskulude** suurenemise on peamiselt tinginud Arraiolose formaadi riigipeade kohtumisest, mille korraldamise kohustus on 2025. aastal Eestil.

Arraiolose tippkohtumise formaat loodi 2003.aastal Portugali presidendi Jorge Sampaio poolt Arraiolose linnas, formaat koondab Euroopa Liidu liikmesriikide riigipead, kellel ei ole põhiseaduse kohaselt täidesaatvat võimu ja kes ei osale EL Ülemkogul.

Tänaseks kuuluvad nn Arraiolose gruppi 15 riigipead: Austria, Bulgaaria, Horvaatia, Eesti, Soome, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Iirimaa, Itaalia, Läti, Poola, Portugali, Sloveenia ja Malta.

Traditsiooniliselt kogunetakse kord aastas, peamiselt sügishooajal. 2023.aastal toimunud tippkohtumisel otsustati 2025. aasta tippkohtumine korraldada Tallinnas.

**Vabariigi Presidendi ülesanded** on kirjas EV põhiseaduses. Nende hulka kuuluvad nii välisuhtlus kui siseriiklike sündmuste ja tseremooniade korraldamine. Presidendi ülesannete täitmiseks vajalik eelarve püsinud samal tasemel mitmeid aastaid.

Eesti Vabariigi aastapäeva kontsert-vestu korraldamise eelarve on püsinud samal tasemel peaaegu 10 aastat va EV100 tähistamise aastal.

Lahkuva presidendi kuludeks on aga kantselei eelarvesse määratud fikseeritud summa, mida hiljem ei korrigeerita (erinevalt nt pensionitest), kuigi kulud suurenevad. Seetõttu tuleb kantseleil teenindada kasvavate hindade tingimuses nii ametisolevat kui endisi presidentide samast eelarvest. Sellest tulenevalt kahaneb ametis oleva presidendi ülesannete täitmiseks kasutatav summa aasta-aastalt, et katta elukalliduse tõusust tingitud suurenevaid endiste presidentide kulusid. See aga omakorda vähendab ametisoleva presidendi võimalusi oma tööd parimal viisil ja soovitud mahus.

**Vabariigi Presidendi Kantselei** eelarvest eraldatakse tegevustoetuseks Presidendi poolt ellu kutsutud institutsioonidele:

- SA Eesti Koostöö Kogu,
- SA Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu,
- Eesti Kodukaunistamise Ühendus,
- MTÜ Konstantin Pätsi Muuseum,
- MTÜ 20. Augusti Klubi.

### **3.2.3 Investeeringud**

Investeeringuna on planeeritud A. Weizenbergi 30 ja 39 soojussõlme ehitus.

**Tabel 13. Vabariigi Presidendi kantselei investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-420</b>	<b>0</b>	<b>-205</b>	<b>-205</b>	<b>100%</b>
Inventar	-18	0	0	0	0%
IT investeeringud	-143	0	0	0	0%
Kinnisvara	-189	0	-168	-168	100%
Vabariigi Presidendi Kantselei peahoone	-189	0	0	0	0%
Käibemaks	-70	0	-37	-37	100%
Soojusõlm	0	0	-168	-168	100%

### 3.3 Riigikontroll

Riigikontroll on maksumaksja huvides ja palgal tegutsev sõltumatu audiitor, kelle ülesanne on uurida, kuidas riik ja kohalikud omavalitsused on maksumaksja raha kulutanud ning mida selle eest talle pakkunud. Riigikontrolli töö tulemused on suunatud Riigikogule, valitsusele ja avalikkusele.

Riigikontroll koostab igal aastal Riigikogule esitamiseks kokkuvõtliku aruande – ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta eelmisel eelarveaastal. See on Riigikontrolli põhiseaduslik kohustus. Samuti annab Riigikontroll igal aastal hinnangu riigi raamatupidamise aastaaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta. Riigikontroll teeb nii finants- kui ka tulemusauditeid, koostab analüüse ja märgukirju.

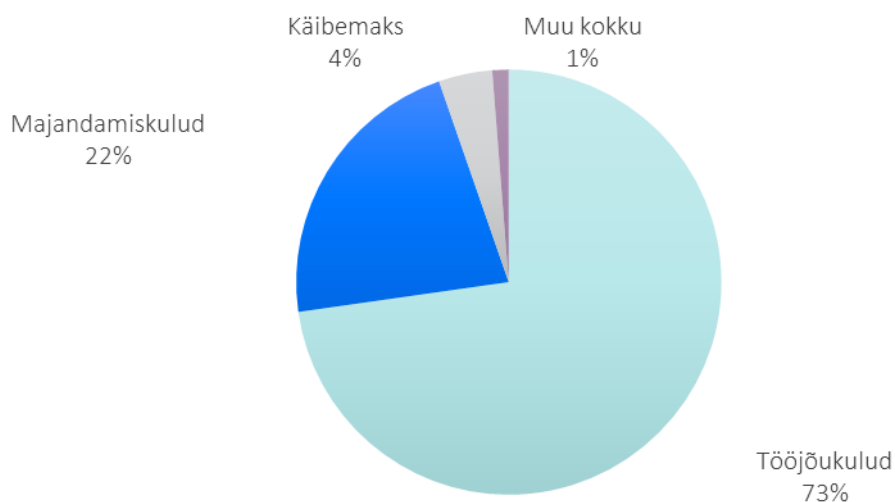
Riigikontrolli aastaülevaade Riigikogule keskendub 2025. aastal transpordivaldkonnale. Aastaaruandes leiab käsitlemist maakondliku ühistranspordiga seonduv, riigiteede rahastamise jätkusuutlikkus, raudteede ja maanteedehituse ohutusküsimused, ehitusmaavaradega varustamise kindlus. Riigikontroll puudutab ka avaliku raudtee rahastamist ja arendamist.

Praegu on 2025. aastaks kavandatud auditid valdkondades nagu riigi tegevus inseneride järelkasvu tagamisel, tervishoiuteenuse dokumenteerimine, vabatahtlike kasutamine siseturvalisuse tagamisel, ööpäevaringse erihooldusteenuse korraldus jm.

Riigikontroll jätkab 2025. aastal intensiivselt Rail Balticu raudtee rajamise edenemise ja esile kerivate probleemide seiret ning peab ühendust Läti ja Leedu kõrgeimate auditiasutustega, et kavandada Balti riikide koostöös jätkuauditteerimist raudteeprojekti asjus.

#### 3.3.1 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 15. Riigikontrolli suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



**Tabel 14. Riigikontrolli kulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-5 771</b>	<b>-5 909</b>	<b>-6 015</b>	<b>-107</b>	<b>2%</b>
Tööjõukulud	-4 236	-4 207	-4 377	-169	4%
Majandamiskulud	-1 235	-1 374	-1 319	56	-4%
Muud tegevuskulud	0	0	0	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-76	-79	-75	4	-5%
Käibemaks	-224	-248	-245	3	-1%

Riigikontrolli eelarve kogumaht 2025. aastal on ca 6,02 miljonit eurot, millest ca 5,55 miljonit on piirmääraga kulud ja ca 0,47 miljonit eurot arvestuslikud kulud (riigikontrolöri tasu, käibemaks ja amortisatsioon).

Riigikontrolli eelarvest enamiku ehk ca 73% moodustavad palgakulud.

2025. aasta arvestuslike kulude all kajastub seadusest tulenev riigikontrolöri palgakulu koos maksudega summas ca 130 000 eurot ja piirmääraga kulude all Riigikontrolli teenistujate palgafond koos maksudega 4,247 miljonit eurot.

Riigikontrolli auditivõimekuse hoidmiseks on vajalik tagada oma teenistujatele tööturul konkurentsivõimeline palk. Riigikontrolli eelarvele avaldab kõige rohkem mõju palgasurve. Palgakonkurentsis püsimiseks on Riigikontroll juba aastaid keskendunud koosseisu optimeerimisele ning siiani püüdnud hoida palka konkurentsivõimelisena suuremas osas asutusesiseste ümberkorraldustega. Majandamiskulude väga väikest osakaalu ja aastate jooksul rakendatud kulude kokkuhoidu arvestades ei ole Riigikontrollil võimalik palgakulusid majandamiskulude kokkuhoiuga katta.

Riigikontrolli majandamiskulud jagunevad suures plaanis kaheks: hoone rendimaksud ja ülalpidamiskulud Riigi Kinnisvara ASile ning muud majandamiskulud (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud, personali arendamise ja koolitusega seotud kulud, välissuhtlusega seotud kulud, välisaudiitori kulud jm).

Majandamiskuludest ca 52% ehk ca 0,67 miljonit eurot moodustavad Riigikontrolli hoone rendimaksud Riigi Kinnisvara ASile ja kõik ülejäänud majandamiskulud kokku on ca 0,63 miljonit eurot.

### 3.4 Õiguskantsleri Kantselei

Õiguskantsleri Kantselei ülesandeks on toetada õiguskantsleri tegevust põhiseadusest ja seadustest tulenevate ülesannete täitmisel.

Õiguskantsler on sõltumatu põhiseaduslik institutsioon (põhiseaduse XII peatükk, §§ 139-145), ametiisik, kelle ülesanded on ammendavalt loetletud Õiguskantsleri seaduses (§1). Tema keskne funktsioon on järelevalve õigustloovate aktide põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle.

Õigusvahemehe ehk ombudsmanina kontrollib ta hea halduse tava ning isikute põhiõiguste ja vabaduste järgimist avalikke ülesandeid täitvate asutuste ja ametnike poolt. See tähendab, et kui üksikisiku või ettevõtja hinnangul on mõni riigiasutus teda ebaseaduslikult või ebaväärikalt kohelnud, siis saab ta avalduse või kaebuse vormis paluda õiguskantsleril sündinud ebaseaduslikkus või -õiglus kõrvaldada.

Õiguskantsler täidab Eestis lasteombudsmani funktsiooni, mis väljendub laste ja noorte õiguste kaitsmisel ja nende õiguste edendamisel kooskõlas ÜRO Laste Õiguste Konventsiooniga. Samuti täidab õiguskantsler Riigikogu otsusel ÜRO Pariisi põhimõtetest tulenevaid Eesti riikliku inimõiguste kaitse ja edendamise asutuse ülesandeid ning kaitseb puuetega inimeste õigusi kooskõlas ÜRO Puuetega Inimeste Konventsiooniga.

Samuti on õiguskantsler Eestis ÜRO Isikute Väärkohtlemise Vastase Konventsiooni ennetusasutus. Selleks viib õiguskantsler läbi regulaarseid kontrollkäike asutustesse, kus inimeste põhiõigusi ja -vabadusi vähemal või suuremal määral piiratakse – kinnipidamisasutused, erihooldekodud, haiglate kinnised psühhiaatriaosakonnad haiglates, arestikambrid, üldhooldekodud jne.

Kõigi viidatud rahvusvaheliste konventsioonide Eesti sõltumatu järelevalveasutusena koostab õiguskantsler perioodilisi Eestit käsitlevaid raporteid ning osaleb ÜRO vastavate komiteede ja allkomiteede tegevuses.

Lisaks teostab õiguskantsler järelevalvet nende täidesaatva riigivõimu asutuste (Kaitsepolitseiamet, Välisluureamet, PPA, Riigiprokuratuur jne) üle, mis varjatult koguvad, töötlevad ja kasutavad isikuandmeid ja nendega seotud teavet.

Mitmekesiseid ülesandeid täitev õiguskantsler kehastab väikeriigile iseloomulikku tõhusust ja sünergiat: ombudsmani- ja järelevalveasutuse menetlused annavad sageli aluse põhiseaduslikkuse järelevalve menetlustele, kontaktid teiste riikide kolleegide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega võimaldavad õppida teiste riikide kogemusest. Enamikus Euroopa Liidu riikides, sh Eestiga võrreldavates, täidab Õiguskantsleri seaduses sätestatud ülesandeid kaks või rohkem erinevat riigiasutust kordades suurema personali ja eelarvega.

Õiguskantsler on nelja rahvusvahelise organisatsiooni liige: Rahvusvaheline Ombudsmanide Instituut, Euroopa Lasteombudsmanide Võrgustik ning Riiklike inimõiguste institutsioonide



Euroopa ja maailma võrgustik. Lisaks on viimasel kuuel aastal tõhusalt tegutsenud Põhjamaade ja Balti riikide ombudsmanide regionaalne mitteametlik koostööformaad. Nende organisatsioonide töös osalemine eeldab lisaks iga-aastaste liikmemaksude tasumisele välislähetusi, samuti rahvusvaheliste ürituste korraldamist Eestis. Õiguskantslerite kahepoolseid kontakte ja vajadusel visiite korraldatakse eelkõige nende riikidega, kellega Eesti arendab süvendatud koostööd ja soovivad süvitsi õppida Eesti kogemustest või vajavad muul viisil ametiabi (Ukraina, Gruusia jt).

Õiguskantsler esitab igal aastal Riigikogule kirjalikult oma tegevuse ülevaate, tutvustab seda Riigikogu täiskogu istungil ja vastab Riigikogu liikmete küsimustele. Õiguskantsleri tegevuse ülevaatega perioodil 1. september 2023 – 31. august 2024 saab tutvuda [siin](#).

Õiguskantsleri Kantseleis kui õiguskantslerit teenindavas riigiasutuses töötas 1. septembri 2024 seisuga 47 teenistujat ja töötajat, neist 8 osakoormusega, ühe teenistuja leidmiseks oli käimas avalik konkurss. Organisatsiooniliselt on kantselei jaotatud juhtkonnaks, viieks sisuliste küsimustega tegelevaks osakonnaks, õigusteenistuseks ja üldosakonnaks. Teenistujate ja töötajate koguhulk on pärast 2015. aastal läbi viidud struktuurireformi püsinud aastate lõikes võrdlemisi stabiilsena, täisajaga hõivatud töökohti on olnud 39-43 vahel.

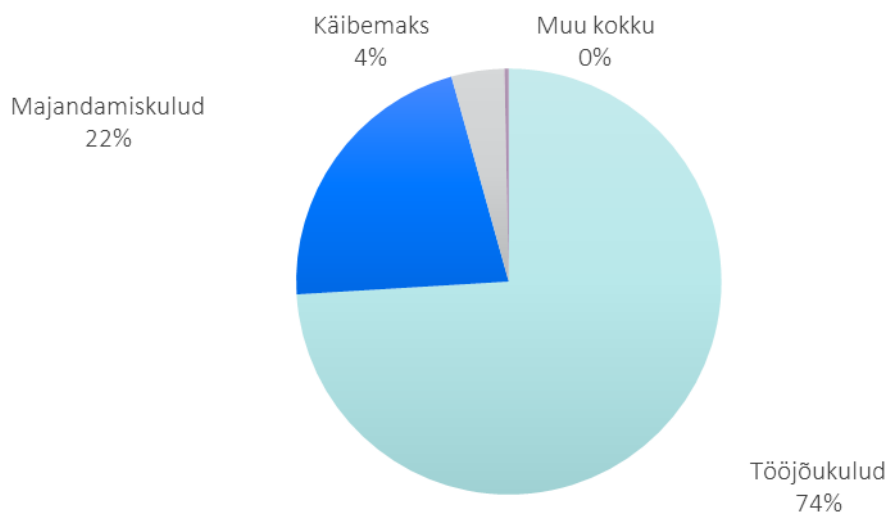
Õiguskantslerile, tema asetäitja-nõunikule ja Õiguskantsleri Kantselei teenistujatele on Õiguskantsleri seadusega kehtestatud tegevuspiirangud (§§ 12, 13, 39 ja ametinõuded (§§ 6, 38). Õiguskantsler nimetab oma nõunike hulgast Vabariigi Valimiskomisjoni liikme ja asendusliikme ning osaleb kas ise või oma nõuniku vahendusel Kohtute Haldamise Nõukoja töös.

Õiguskantslerile seadusega pandud ülesannete täitmine nii väikese koosseisuga eeldab, et iga õiguskantsleri nõunik peab olema algatusvõimeline oma õigusvaldkonna tippspetsialist, kes suudab tema vastutusalasasse kuuluva küsimuse lahendada ja laitmatus eesti keeles kirjalikult vormistada iseseisvalt otsast lõpuni. Selliste isikuomaduste ja oskustega spetsialistide suhteline nappus Eestis toob Kantseleile ja selle eelarvele kaasa pideva palgasurve võrdluses teiste tipptasemel juriste vajavate riigiasutuste ja erasektori ettevõtetega. Tööprotsesside optimeerimise lagi on praeguseks saavutatud, ülesannete kvaliteetseks ja seadusega ette nähtud viisil täitmiseks vajalike teenistujate motiveerimine ja vajadusel asendamine eeldab aastatel 2026-2028 personalikulude eelarve kasvu vähemalt riigi keskmise palgatõusu ulatuses.

Õiguskantsleri Kantselei hoone (Kohtu 8, Tallinn) kuulub RKAS-ile, toimimiseks vajalikke teenuseid (kinnisvarahaldus, IT, raamatupidamine ja personal) kasutab Kantselei lepingulisel alusel vastavate riigiasutustega (RIK, RIT, RKAS, RTK).

### 3.4.1 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 16. Õiguskantsleri Kantslei suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 15. Õiguskantsleri kantslei kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-3 292</b>	<b>-3 463</b>	<b>-3 495</b>	<b>-32</b>	<b>1%</b>
Tööjõukulud	-2 571	-2 580	-2 588	-7	0%
Majandamiskulud	-601	-730	-755	-25	3%
Muud toetused	-16	-11	-11	0	0%
Käibemaks	-104	-141	-141	0	0%

Kulud on võrreldes eelmise aastaga kasvanud peamiselt tööjõu- ja kinnisvara kulude kasvu tõttu. Õiguskantsleri palk tuleneb kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest.

2023. aasta majandamiskulude alatäitmise põhjuseks on hädavajalikuks IT-arenduseks planeeritud vahendite kasutamata jätmine tööde kavandatust suurema mahu ja riikliku IT-arendaja suure koormuse tõttu.

Kohtu 8 hoone remonttööde mahust tulenevalt on järgnevas eelarve aastaks kavandatud majandamiskulus remondifondi suurenemine.

Muude toetustena on kajastatud rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud. 2023. aastal lisandus erakorraline täiendav liikmemaks inimõiguste institutsioonide võrgustikult.

## 3.5 Riigikohus

Riigikohus on Eesti Vabariigi kõrgeim kohus. Kohtu pädevus ja ülesanded on sätestatud põhiseaduses, kohtute seaduses ja kohtumenetluse seadustes. Põhiseaduse järgi on Riigikohus kassatsioonikohus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. 2023. aastal esitati Riigikohtusse 3001 menetlustaotlust, millest 46 oli põhiseaduslikkuse järelevalve asja. Taotluste üldarv vähenes aastaga 0,33%, kusjuures põhiseaduslikkuse järelevalve asjade hulk suurenes peaaegu neli korda (<https://www.riigikohus.ee/et/riigikohus/statistika>). Lisaks õigusemõistmisele on Riigikohtul oluline roll tagamaks õigusemõistmise korrakohane toimimine terves kohtusüsteemis, seda eelkõige kohtunike omavalitsuskogude tööd korraldades ja kohtupraktikat kujundades.

Riigikohus korraldab kogu kohtusüsteemi kohtunikke hõlmavate kõikide omavalitsuskogude tööd. Seadus kohustab kord aastas läbi viima kohtunike täiskogu, kuhu kuuluvad kõik riigi kohtunikud. Samuti on Riigikohtu vastutada kogu kohtusüsteemi teenindava kohtunikueksami komisjoni töö. Riigikohus korraldab kohtunike distsiplinaarkolleegiumi, eetikanõukogu ja koolitusnõukogu tööd.

Omavalitsusorganite tööks vajalike tingimuste loomine on Riigikohtul kohtute seaduse alusel kohustus koolitada kohtunikke. 2023. aastal toimus 68 koolitust 88 koolituspäeval. Koolitustel osales kokku 234 kohtuniku, võrreldes 2022. aastaga suurenes kohtunike osalus 11%. 2023. aastal osalesid koolitusel kõik 2023. aastal tööd alustanud kohtunikud.

Riigikohus korraldab ka kohtunike ja kohtujuristide väliskoolitusi. Väliskoolitusi toimus 2023. aastal kokku 58, need toimusid peamiselt koostöös Euroopa Kohtunike Koolituse Võrgustiku ja Euroopa Liidu Õiguse Akadeemiaga (Eesti on patroonriik). Justiits- ja Digiministeriumi sõlmitud lepingu alusel korraldab Riigikohus I ja II astme kohtute kohtuteenistujate koolitusi. Mitmepoolsete kokkulepete kaudu on osadele koolitustele juurdepääs ka Eesti Advokatuuri liikmetel ja prokuratuuri töötajatel, mis annab võimaluse osaleda samas proportsioonis nende organisatsioonide koolitustel ka kohtunikel.

Riigikohtu eestvedamisel toimub kogu kohtuvaldkonna välissuhtlus. Riigikohus on 9 rahvusvahelise organisatsiooni liige, sh kolme organisatsiooni juhtkonnas. Lisaks pidevale suhtlusele läbi liikmesorganisatsioonide (välislähetused, küsimustikud jm andmevahetus) korraldatakse regulaarselt ka mitmeid kohtumisi ja ühisseminare.

Riigikohtu esimees juhib kohtute haldamise nõukoda. Kohtute haldamise nõukoda on kohtusüsteemi juhtimiseks kokku kutsutud nõuandev kogu. Riigi olulisemad ning kogu kohtusüsteemi hõlmavad kohtute haldamist puudutavad otsused arutatakse eelnevalt läbi ning kinnitatakse kohtute haldamise nõukojas. Kohtute haldamise nõukotta kuuluvad lisaks Riigikohtu esimehele viis kohtunike täiskogu poolt kolmeks aastaks valitud kohtuniku, kaks Riigikogu liiget, advokatuuri ja prokuratuuri esindajad ning õiguskantsler või tema esindaja. Justiits- ja Digiminister või tema esindaja osaleb nõukojas sõnaõigusega.

## Riigikohtu struktuur ja personal

Riigikohtu struktuur jaguneb vahetult õigusemõistmisega tegelevaks osaks (kohtu esimehe juhtimisvaldkond) ja õigusemõistmist toetavaks struktuuriks (kohtu direktori juhtimisvaldkond).

Õigusemõistmisega tegelevad halduskolleegium, tsiviilkolleegium, kriminaalkolleegium ja põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium. Kolleegiumi kohtunikke toetavad nende töös Riigikohtu nõunikud, kellele esitatavad kvalifikatsiooninõuded vastavad kohtunikuks kandideerimise nõuetele.

Lisaks kuulub kohtu esimehe juhtimisvaldkonna alla kohtute ülene kommunikatsioonijuht ja esimehe nõunik. Kohtute ülese kommunikatsioonijuhi töötasuvahendid kaetakse Riigikohtu eelarvest.

Õigusemõistmist toetavad struktuuriüksused on üldsosakond (sekretärid, tõlgid, arhiiv), IT-osakond, õigusteabe- ja koolitusosakond, majandusosakond ning personali- ja kommunikatsiooniosakond. Lisaks kuulub kohtudirektori juhtimisvaldkonna alla kohtu finantsjuht ja andmekaitse spetsialist.

Riigikohtu puhul on vältimatu, et õigusemõistmisega seotud personali kvalifikatsioon saab olla ainult kõrgeim. See on ka vältimatu eeldus tööprotsesside optimeerimiseks ja lõppkokkuvõttes suurema tõhususe saavutamiseks. Riigikohus on ajavahemikul 2015-2022 tegutsenud eelarvelise piiratuse tingimustes ning kohtumenetluse kvaliteedi ja efektiivsuse hoidmine on toimunud peamiselt sisemiste ressursside arvel. Alates 2019. aastast, kui muudeti kohtunike palkade indekseerimist, on Riigikohus olnud ennekõike just õigusemõistmisega seotud muu personali kulude osas alafinantseeritud (erinevalt nt kohtujuristist ei ole Riigikohtu kohtunõuniku palk indekseeritav). Alafinantseeringul on olnud ka mõningane positiivne mõju tööprotsesside optimeerimisele – Riigikohtu teenistuskohade arv on nelja aastaga vähenenud 14,9 % (106,5-lt teenistuskohalt 2021.a 90,65-le ametikohale 2024.a) ja vabanenud vahendid on suunatud peamiselt õigusemõistmisega seotud personali töötasu suurendamiseks.

Seisuga 01.09.2024 on Riigikohtus 90,65 teenistuskohata, sh 19 riigikohtuniku kohta. Täitmata ametikohti on kokku 11,35 (sh kolleegiumites 8,35). Tööjõu koguvoolavus vaadeldud perioodil on olnud kokku 59,4% (2021. aastal 20,05; 2022. aastal 11,6%; 2023. aastal 16,3 ja 2024. aasta 8 kuuga 11,02%).

2024. aasta esimese 8 kuuga on tehtud tugistruktuuris veel täiendavaid muudatusi, mis võiksid rahalise kokkuhoiuna mingil määral leevendada majandamiskulude kasvu (kallinemine) 2025. aastal, aga selline tegevus ei ole jätkusuutlik.

2023. aastal lepiti kokku kohtute ühises palgaskaalas, et tagada nõutava kvalifikatsiooniga personaliga komplekteeritus ja samas kohtusüsteemi siseselt õiglane ja motiveeriv töö tasustamine. Selle kohaselt peaks Riigikohtu kohtunõuniku töötasu olema 80-85% I astme kohtuniku ametipalgast. Riigikohtu kohtunõuniku keskmine palk moodustab I astme kohtuniku

ametipalgast 2024. aastal 63% ja 2025. aastal 61%, seda ka eeldusel, et kõiki ametikohti ei komplekteerita. Samas I ja II kohtuastmes kohtujuristide ja kohtuniku abide palgad indekseerimise tõttu kasvavad, mis halvendab konkurentsiolukorda ka kohtusüsteemi siseselt.

2024. aasta negatiivse lisaeelarvega vähenesid Riigikohtu vahendid 29 459 euro võrra jooksvas aastas.

### 3.5.1 Tulud

Riigikohus kogub seadusest tulenevalt kohtuasjadelt riigilõive. Omatulud koosnevad peamiselt kirjanduse müügist ning töökoha rendist.

Seoses menetlusseadustike muutustega asendusid varem Riigikohtule tasutud kautsjonid riigilõivudega ning neid tasutakse riigilõivuseaduse alusel.

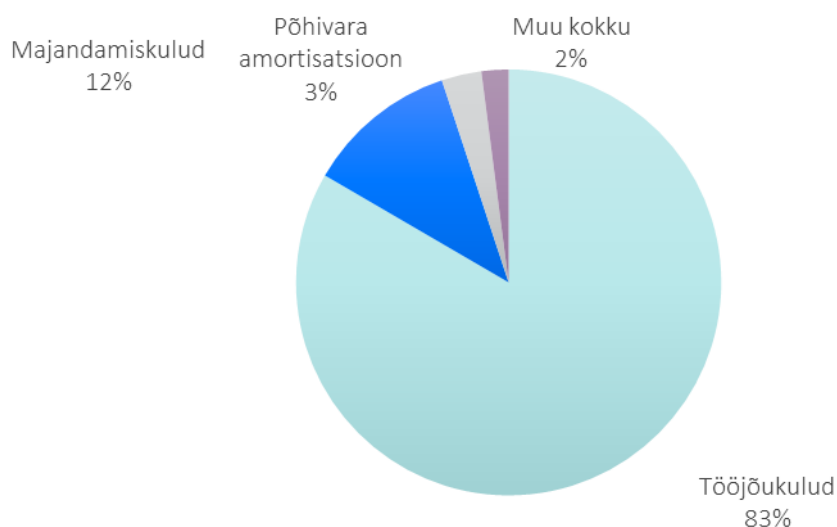
Varasem kautsjoniteks ja riigilõivudeks jagunemine on asendunud menetlusosaliste jaoks selgema käsitlusega, millised kulud on õigusemõistmisega seotud, aga samuti lihtsamalt administreeritava korraldusega.

**Tabel 16. Riigikohtu tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>360</b>	<b>351</b>	<b>342</b>	<b>-10</b>	<b>-3%</b>
Saadud toetused	44	38	29	-9	-23%
Riigilõivud	290	310	310	0	0%
Tulud majandustegevusest	4	3	3	-1	-24%
Muud tulud	22	0	0	0	0%

### 3.5.2 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 17. Riigikohtu suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 17. Riigikohtu kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-6 971</b>	<b>-6 917</b>	<b>-6 962</b>	<b>-45</b>	<b>1%</b>
Tööjõukulud	-5 678	-5 784	-5 805	-21	0,4%
Majandamiskulud	-911	-778	-802	-24	3%
Muud toetused	-11	-14	-11	3	-21%
Põhivara amortisatsioon	-226	-215	-211	4	-2%
Käibemaks	-145	-126	-133	-7	5%

Riigikohtu kogutaotlus, mis lähtus kokkulepitud õigusemõistmise tõhustamise kavast ja kohtusüsteemis tervikuna plaanitavatest ümberkorraldustest rahuldati 87,7 % ulatuses. Selle tõenäoliseks tagajärjeks on kohtusüsteemi kui terviku kulude suurenemine tulenevalt vajadusest komplekteerida rohkem kohtunike kohti ja/või menetlusaegade pikenedamine keskmiselt 12-15 päeva.

Riigikohtu kulud suurenevad võrreldes eelmise aastaga 1%.

Riigikohtu eelarvest 83% moodustavad tööjõukulud. Töötasudena näidatud summa sisaldab 41% kohtunike töötasu ja 59% kohtunõunike ja tugistruktuuri töötasu vahendeid aga ka kohtunike koolitusteks sõlmitavate töövõtulepingute tasusid ning erisoodustustena käsitletavaid kulusid.

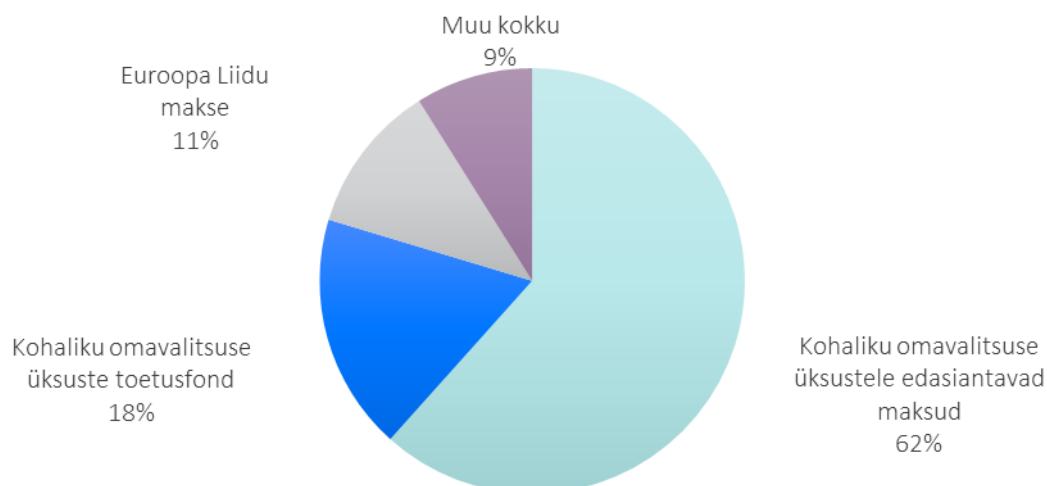
Riigikohtu majandamiskuludest kaetakse hoone korrashoiuga seotud väljaminekud, jooksvad kommunaal- ja muud sisse ostetavad teenused, samuti infotehnoloogilised kulud, lähetus- ja koolituskulud, posti- ja tõlkekulud, välissuhtlusega seotud tegevused jne. Iga-aastaselt antakse välja kohtute aastaraamatut, mida rahastatakse Riigikohtu eelarvest.

Riigikohus on üheksa rahvusvahelise organisatsiooni liige, millest kuuele organisatsioonile tasutakse liikmemaksu. Suuremad on EL Riiginõukogude ja Kõrgemate Halduskohtute Ühenduse liikmemaks, Euroopa Kohtunike Koolituse Võrgustiku liikmemaks (EJTN) ning Euroopa Konstitutsioonikohtute Konverentsi liikmemaks. Viimast tasutakse üle 2 aasta.

## 3.6 Vabariigi Valitsus

Vabariigi Valitsuse eelarve koosseisu kuuluvad Euroopa Liidu makse, Vabariigi Valitsuse reserv ja omandireformi reservfond, kohalike omavalitsuse üksuste toetusfond ja tasandusfond ning kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud.

**Joonis 18. Vabariigi Valitsuse suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %**



**Tabel 18. Vabariigi Valitsuse eelarve, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>KULUD</b>	<b>-2 891 766</b>	<b>-3 108 919</b>	<b>-3 319 215</b>	<b>-210 296</b>	<b>7%</b>
Euroopa Liidu makse	-374 461	-357 725	-378 749	-21 024	6%
Vabariigi Valitsuse reservid	0	-74 951	-166 658	-91 707	122%
Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond	-647 389	-592 763	-597 979	-5 216	1%
Kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvete tasandusfond	-107 370	-135 126	-130 115	5 011	-4%
Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud	-1 762 546	-1 948 353	-2 045 714	-97 361	5%

### Euroopa Liidu makse

Eesti makse Euroopa Liidu eelarvesse võrreldes 2024. aasta eelarvesse planeeritud summaga 2025. aastal veidi suureneb, sest kiirenevad väljamaksed riikidele ühtekuuluvuspoliitika programmidest (lõppenud on 2014-2020 perioodi vahendite kasutamine ning 2021-2027 perioodi maksed hakkavad saavutama perioodi tiputaset). Lisaks on Eesti makse prognoositav tollimaksude osa 2024. aastaga võrreldes pisut suurem (75% tollimaksudest makstakse EL eelarvesse).

EL iga-aastane eelarve koostatakse EL pikaajalise 2021-2027 eelarveraamistiku alusel, milles on lepitud kokku eri poliitikavaldkondade maksimaalsed rahalised vahendid igal aastal. 2024. aasta



alguses uuendas komisjon EL pikaajalise eelarve 2021-2027, luues ühtlasi Ukraina rahastu, et tagada 2024-2027 aastatel jätkuv toetus Ukrainale ning katta EL taastekava rahastamiseks võetud ELi laenu kasvanud intressikulud. Liikmesriigi iga-aastane sissemaks sõltub eelkõige EL eelarve programmide makseprofiilist ehk sellest, kuidas eri programmidest tehtavad väljamaksed aasta-aastalt muutuvad. Teiseks sõltub makse suurus riigi osakaalust eelarve rahastamises, mis omakorda sõltub eelkõige riigi RKT (rahvamajanduse kogutoodang) osakaalust EL RKT-s ja väiksemal määral ka sellest palju riigis tollimakse kogutakse. Kuna Eesti RKT inimese kohta läheneb aasta-aastalt EL keskmisele tasemele, kasvab pikaajaliselt ka Eesti osakaal EL eelarve rahastamises.

EL eelarve tulud (omavahendid) kogutakse alates 2021. aastast kokku järgmistest allikatest:

- RKT põhised sissemaksed – umbes 72% tuludest;
- Harmoneeritud käibemaksubaasi põhised sissemaksed – umbes 12% tuludest;
- EL välispiirilt kogutud tollimaksud 75% ulatuses kogutud summadest – umbes 12% tuludest;
- Ringlusesse võtmata plastpakendijäätmete omavahend – umbes 4% tuludest.

## Vabariigi Valitsuse reservid

**Tabel 19. Vabariigi Valitsuse eelarve. Vabariigi Valitsuse reservid, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Vabariigi Valitsuse reservid<sup>5</sup></b>	<b>0</b>	<b>-74 951</b>	<b>-166 658</b>	<b>-91 707</b>	<b>122%</b>
Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeta reserv	0	-16 876	-14 440	2 436	-14%
Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfond	0	-2 000	-2 000	0	0%
Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeline reserv	0	-56 075	-150 218	-94 143	168%

Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist antakse toetusi omandireformiga seotud kulude katteks. Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist raha eraldamine ja selle kasutamine toimub Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras. Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondi maht võrreldes 2024. aasta eelarvesse planeerituga 2025. aastal ei muutu.

Vabariigi Valitsuse reservist antakse toetusi ettenägematuteks ning sihtotstarbelisteks kuludeks vastavalt Vabariigi Valitsuse otsustele. Reservist ettenägematuteks kuludeks vahendite eraldamine ja selle kasutamine toimub Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras ning reservi kavandatakse vahendeid kooskõlas riigieelarve seaduse §-ga 58. Sihtotstarbeline reserv kujuneb vastavalt Vabariigi Valitsuse otsustele.

<sup>5</sup> Vabariigi Valitsuse reservide kasutus kajastatakse riigieelarve täitmisel põhiseaduslike institutsioonide, Riigikantselei ja valitsemisalade eelarve täitmisel.

Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbete vahendite maht võrreldes 2024. aasta eelarvesse planeerituga 2025. aastal veidi väheneb, kuna ettenägematute kulude vajadust hinnatakse väiksemaks.

Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelistesse vahenditesse on kavandatud tegevused, kus valitsemisaladel pole teada tegevuste täpne rahaline maht või detailne tegevuste kava. Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeliste vahendite koosseisu on 2025. aastaks kavandatud suuremad eraldised:

- riigipoolseks AS Eesti Raudtee kahjumi katmiseks tulenevalt raudteeseaduses sisalduvast riigi kohustusest tagada tavapäraes äritingimustes avalikku raudteed majandava raudteeinfrastruktuuri ettevõtja tulude ja kulude tasakaal (34,9 mln eurot);
- laiapindse riigikaitse mittesõjaliste võimearenduste investeeringuvajaduste elluviimiseks (21,5 mln eurot);
- idapiiri maismaataristu 2025. aasta lõpuks väljaehitamise jätkamiseks (16,9 mln eurot);
- Riigilaevastiku tegevuskulude ja investeeringuvajaduste katmiseks (14,5 mln eurot);
- Euroopa Rahurahastu potentsiaalse täiendava sissemakse katmiseks (11,7 mln eurot).

Ülevaade Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelistesse vahenditesse kavandatud tegevustest asub lisa 5.

## Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond ja tasandusfond

**Tabel 20. Vabariigi Valitsuse eelarve. Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond</b>	<b>-647 389</b>	<b>-592 763</b>	<b>-597 979</b>	<b>-5 216</b>	<b>1%</b>
Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond	-647 389	-592 763	-597 979	-5 216	1%
sh üldhariduskoolide pidamiseks antav toetus	-468 302	-494 763	-494 763	0	0%
sh koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus	-15 000	-16 000	-16 000	0	0%
sh huvihariduse ja -tegevuse toetus	-10 250	-10 250	-9 225	1 025	-10%
sh kohalike teede hoiu toetus	-29 313	-29 313	-29 313	0	0%
sh üle antud endiste riigiteede toetus	-64	-79	-128	-49	63%
sh raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus	-2 650	-2 650	-2 650	0	0%
sh matusetoetus	-4 000	0	0	0	0%
sh asendus- ja järelhooldusteenuse toetus	-21 306	0	0	0	0%
sh toimetulekutoetuse maksmise hüvitis	-45 747	-38 582	-43 231	-4 649	12%
sh rahvastikutoimingute hüvitis	-1 127	-1 127	-1 127	0	0%
sh sõjapõgenike ja kõrgenenud energiakuludega toimetulemise toetus	-10 430	0	0	0	0%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
sh pikaajaline hooldus	-39 200	0	0	0	0%
sh vaimse tervise teenuse toetus	0	0	-1 542	-1 542	0%

Riigieelarvest omavalitsustele edasi kantavate riiklike maksutulude ning tasandus- ja toetusfondi ühtne eesmärk on tagada kohalikele omavalitsustele piisavad vahendid kohalike elu küsimuste üle iseseisvalt seaduste alusel otsustamiseks. Kui ülejäänud vahendite kasutamise üle otsustab ainult kohalik omavalitsus, siis toetusfondi vahendid on määratud konkreetseteks otstarveteks.

**Toimetulekutoetust** maksavad välja kohaliku omavalitsuse üksused selleks riigieelarvest saadava hüvitise arvelt. Toimetulekutoetuse kulude tõusu on mõjutanud nii toimetulekupiiri tõus 2022. aasta juunist 200 eurole kui ka ukraina sõjapõgenikud.

Toetust **üldhariduskoolide pidamiseks** antakse õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuluks ja nende täienduskoolituseks, õppekirjanduseks, koolilõunaks, tõhustatud ja eritoe tegevuskuludeks (toetatakse vajalike tugiteenuste, kohandatud õppematerjalide, -vahendite ja –keskkonna pakkumisega seotud kulude katmist) ning kultuurilisteks õppekäikudeks. Täpsem üldhariduskoolide pidamiseks antava summa suurus sõltub õpilaste arvu muutustest ning selgub 10.11.2024 EHSe andmete põhjal.

**Kohalike teede hoiu toetus** suurendab kohaliku omavalitsuse üksuste võimekust kohalike teede jooksva hooldamisel ning ehitamisel.

**Üle antud endiste riigiteede toetus** võimaldab kohaliku omavalitsuse üksustel tagada saadud teede hooldus vajalikul tasemel.

**Huvitegevuse toetus** panustab haridus ja noorte programmi eesmärgi saavutamisse. Kohaliku omavalitsuse üksustele suunatava toetuse eesmärk on teha huvitegevus ja huviharidus 7–19-aastastele noortele paremini majanduslikult ja regionaalselt kättesaadavaks ning pakkuda mitmekesisemaid võimalusi vähemalt kolmes valdkonnas: kultuur, sport ning loodus-, täppisteadused ja tehnoloogia.

Suure hooldus- ja abivajadustega laste lapsehoiuteenust korraldavad sotsiaalhoolekande seaduse kohaselt kohaliku omavalitsuse üksused. Kohaliku omavalitsuse üksus saab **toetust kasutada suure hooldus- ja abivajadustega laste** lapsehoiu-, tugiisiku-, sotsiaaltranspordi- või muudeks sotsiaalteenusteks, mis aitavad vähendada perekonna hoolduskoormust või hooldus- ja abivajadusest tulenevat lisavajadust.

Maavalitsuste tegevuse lõpetamisega seonduvalt anti 2018. aastast Siseministeriumi vastusvaldkonda kuuluvate **rahvastiku- ja** perekonnaseisutoimingute (nt abielud, lahutused jne) täitmine maakonnakeskuse kohalikele omavalitsustele koos selle täitmiseks vaja minevate vahenditega. Ülejäänud kohaliku omavalitsuse üksused registreerivad üksnes sündide ning

üksikutel juhtudel ka surmasid. Hüvitist makstakse eelarveaastale eelnenud aasta juhtumite arvu alusel.

**Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetust** antakse kohaliku omavalitsuse üksustele eesmärgiga motiveerida neid suurendama õpetajate palka. 2019. aastast antakse omavalitsusüksusele toetust lasteaiaõpetajate palga tõstmise motiveerimiseks juhul, kui omavalitsuse lasteaiaõpetaja töötasu alammäär on vähemalt 90% ning magistrikraadiga (või sellega võrdsustatud tasemega) lasteaiaõpetajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.

**Vaimse tervise toetus** on toetusfondi 2025. aastast lisandunud meede. See võimaldab KOV-del pakkuda kodulähedast psühhosotsiaalset ja psühholoogilist abi seal elavatele inimestele.

**Tasandusfondi** vahendid on ette nähtud kohaliku omavalitsuse üksuste ülesannete täitmise võimaluste ühtlustamiseks. Vahendite kasutamise üle otsustavad toetuse saajad.

## Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud

**Tabel 21. Vabariigi Valitsuse eelarve. Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud</b>	<b>-1 762 546</b>	<b>-1 948 353</b>	<b>-2 045 714</b>	<b>-97 361</b>	<b>5%</b>
Tulumaks	-1 688 521	-1 874 172	-1 950 314	-76 142	4%
Maamaks	-59 169	-58 000	-80 000	-22 000	38%
Keskkonnatasud	-14 832	-16 066	-15 285	781	-5%
Liikluskaamerate trahvitulu	-24	-115	-115	0	0%

Füüsilise isiku tulumaksu laekumine jaguneb keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse vahel. Seevastu maamaks, mis on küll riiklik maks, laekub täielikult kohalike omavalitsuste eelarvesse. Keskkonnatasude laekumine jaguneb jällegi keskvalitsuse ja omavalitsuste vahel.

Kohalikele omavalitsustele kantakse 2022. aastast edasi 50% nende automaatsete liiklusjärelvalvesüsteemidega fikseeritud trahvitulust. Hetkel on vastavad kaamerad olemas Tallinnal.

Maksutulude kohta saab detailse ülevaate seletuskirja 2. osa tulude peatükist.

## 3.7 Riigikantselei

Riigikantselei keskendub 2025. aastal kriisivalmiduse ning riigikaitse ja julgeolekualase olukorratundlikkuse parandamisele ning avaliku sektori innovatsiooni ja koosloomevõimekuse ja andmepõhise otsustamise arendamisele.

### 3.7.1 Tulud

Välisloetuste maht on 2025. aastal 4 mln eurot, millega toetatakse avaliku sektori innovatsiooni ja koosloomevõimekust.

**Tabel 22. Riigikantselei tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>982</b>	<b>6 043</b>	<b>4 166</b>	<b>1 877</b>	<b>-31%</b>
Saadud toetused	981	6 043	4 166	1 877	-31%

### Saadud toetused

Toetusi kasutatakse Riigikantselei kulude katteks Euroopa Regionaalarengu Fondist (2021–2027).

Ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 rakenduskava poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ ja Euroopa Liidu erieesmärkide „Teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ ning „Aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse oskuste arendamine“ meetme „Avaliku sektori innovatsiooni võimekuse tõstmine“ tegevuste 21.1.1.3 ja 21.1.4.3 toetused on 2025. aastal kokku 4,17 mln eurot (sh ei ole riikliku kaasfinantseeringut). Toetuste mahuks kogu perioodil on planeeritud 47 mln eurot. Meetme tegevused aitavad parandada avaliku sektori innovatsiooni võimekust ning leida koostöös teadlaste ja ettevõtetega nutikad lahendused, mida saab avalikus sektoris kasutusele võtta ning suurendada avaliku sektori juhtide pädevust ja rolli uuenduste elluviijana ning sektorite ülese koostöö loojatena. Finantseeritakse järgmisi tegevusi:

- Avaliku sektori innovatsiooniprojekte Eesti olulistele arenguvajadustele lahenduste leidmiseks ning analüüse ja tööriistu innovatsiooni ja arendustegevuste toetuseks.
- Tippjuhtide ja nende järelkasvu arendustegevusi, mis keskenduvad innovatsiooni edendava juhtimiskultuuri arendamisele individuaalsete ja grupiviisiliste tegevuste, sektoriteüleste koostöövormide ja temaatiliste arendusprojektide kaudu.

2025. aastal viiakse ellu järgmisi innovatsiooniprojekte:

- vanglate turvalisuse tõhustamiseks uute lahenduste leidmine;

- poliitikakujundamise otsuste ettevalmistamist toetav tekstiandmete targa otsingu lahendus;
- ligipääsetav 112: kaasaegne ligipääsetav hädaabiühendus kõigile;
- kohalikust toormest ligniini baasil jätkusuutlike süsinikuneutraalsete asfaltteekatendite väljatöötamine ja rakendamine Viimsi valla näitel;
- renoveerimismaraton käivitamine ning energiamärgiste kvaliteedi tõstmine;
- olemasolevate sildade toimivuse ja konstruktsiooni seisukorra hindamise eksperimentaalarendus;
- nutupoide võrgustiku arendamine Eesti mereolukorratedadlikkuse tõstmiseks ning keskkonna jalajälje vähendamiseks;
- kestliku toidusüsteemi rohefoor;
- liikuvusteenuste ja piletimüügi integreeritud andmevahetusplatvormi MaaS X-tee arendamine;
- viipliesrobot;
- võrgustikupõhine riskianalüüs;
- digitaalse õppevara ja –halduskeskkondade levikumudeli ja tehnilise prototüübi loomine;
- autonoomne mehitamata õhusõiduki süsteem linnaruumis;
- süvaõppe kasutusvõimalused ruumiandmete hõivel;
- taskusireen – 5G meediaedastus ohuteavituses;
- raviteekondade andmepõhise otsustamise juhtimislaua arendamine ja katsetamine vähiteekonna näitel;
- CAR T rakuravi arendamine Eesti verevähi patsientidele;
- digiVesi: digitööriistad ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengu juhtimiseks.
- 2024. aasta sügisel toimuva taotlusvooru tulemusel lisandub veel hinnanguliselt 5 - 7 uut innovatsiooniprojekti.

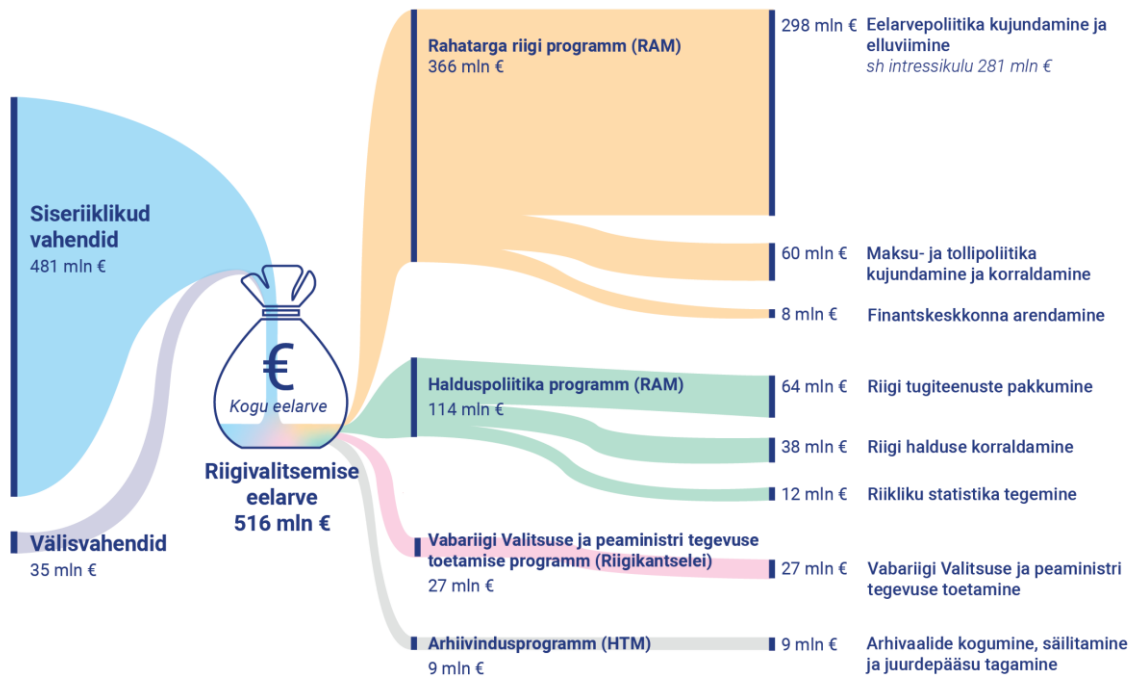
### **3.7.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Riigikantselei tulemusvaldkonna Riigivalitsemine eesmärk on, et Vabariigi Valitsus teeb ja viib ellu mõjusaid, tõhusaid ja mõistetavaid otsuseid.

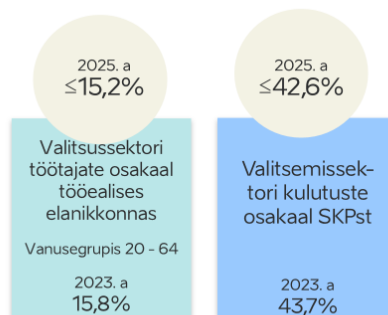
### 3.7.2.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine

Joonis 19. Riigivalitsemine tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



Joonis 20. Riigivalitsemise tulemusvaldkonna mõõdikud



### 3.7.2.1.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 23. Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Riigivalitsemine	-16 996	-21 336	-21 027	309	-1%
Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine	-16 996	-21 336	-21 027	309	-1%
Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine	-16 996	-21 336	-21 027	309	-1%

Riigikantselei tegevused hõlmavad Vabariigi Valitsuse töö planeerimise toetamist, riigi strateegilise planeerimise korraldamist ja koordineerimist, istungite ja valitsuskabineti nõupidamiste ettevalmistamist ja korraldamist, peaministri nõustamist ja abistamist, valitsuse ja peaministri kommunikatsiooni korraldamist, Euroopa Liidu asjade koordineerimist, Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni töö korraldamist, riigi julgeoleku ja riigikaitse juhtimise koordineerimist, Teadus- ja Arendusnõukogu teenindamist ning avaliku teenistuse tippjuhtide värbamise, valiku, hindamise ja arendamise korraldamist.

Programmi kulude vähenemine on seotud ümberkorraldustega valitsuse ja peaministri teenindamises. Muuhulgas hindame teenindamiseks vajalikke ressursse ja korraldame tegevusi veelgi efektiivsemalt.

### 3.7.2.1.2 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmid ja programmi tegevused

#### Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine

**Programmi eesmärk:** Vabariigi Valitsus teeb ja viib ellu mõjusaid, tõhusaid ja mõistetavaid otsuseid

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Riigikantselei

**Programmi tegevuse nimetus:** Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Vabariigi Valitsuse üldeesmärgid on ellu viidud

**Tegevuste kirjeldus:**

Toetatakse Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning aidatakse tagada head riigivalitsemist, sealhulgas aastatel 2025 - 2028:

- Valitsuse poliitika paremat planeerimist ja koordineerimist toetava strateegia "Eesti 2035" rakendamiseks tihendatakse koostööd ministeeriumide ja huvirühmadega ning



jätkatakse Riigikantselei strateegiabüroo arendamisega riigi strateegilise planeerimise ja avatud valitsemise kompetentsikeskuseks.

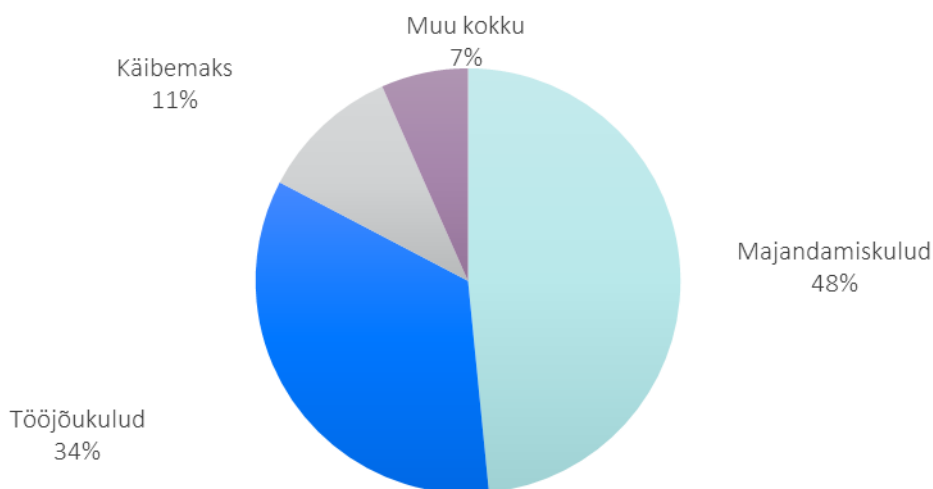
- Toetatakse “Eesti 2035” strateegias sihtide saavutamiseks tulevikuseire ja teiste uuenduslike lahenduste arendamist ja katsetamist koostöös teadusasutuste ja ettevõtetega.
- Jätkatakse riigi otsustusprotsessi toetamise võime arendamist, mis põhineb kogutud andemetel, andmeanalüüsil ja nüüdisaegsel tehnoloogial.
- Jätkatakse avaliku sektori innovatsiooni eestvedamist.
- Jätkub koostöö ja infovahetuse edendamiseks, aga ka avalikkuse paremaks kaasamiseks nii riigisisestes kui ka Euroopa Liidu asjades riigi koosloome keskkonna väljatöötamine, mis on muu hulgas planeeritud ka avatud valitsemise partnerluse tegevuskavasse, et kaasata partnereid väljastpoolt valitsusasutusi.
- Riigikantselei koordineerimisel töötatakse välja valitsuse Euroopa Liidu poliitika prioriteedid aastateks 2025 - 2027 ning Riigikantselei juhtimisel hinnatakse regulaarselt seatud eesmärkide saavutamist.
- Euroopa Liidu õiguse rakendamise tagamiseks lisatakse direktiivide tähtaegseks ülevõtmiseks vajalikud seaduseelnõud valitsuse tegevusprogrammi.
- Euroopa Komisjon esitab 2025. aasta suvel eelnõu Euroopa Liidu pikaajalise eelarve kohta aastateks 2028–2034. Eestit ootavad ees väga olulise finantsmõjuga läbirääkimised (Euroopa Liidu eelarve toetuste maht Eestile aastatel 2021–2027 on ligi 8 mld eurot, millest 1,3 mld on ühekordne Euroopa taasterahastu – NGEU panus), kus peab arvestama ka toetuste mahu jätkuva kahanemisega. Eesti seisukohtade riigisisene kujundamine ja vedamine eelarveläbirääkimisteks toimub peaministri ja Riigikantselei juhtimisel.
- Jätkuvad Euroopa Liidu ettevalmistused liidu laienemiseks. Riigikantselei koordineerimisel koostatakse Eesti seisukohad vajalike muudatuste kohta Euroopa Liidu poliitikavaldkondades, et olla valmis uusi liikmeid vastu võtma.
- Riigikantselei ülesanne on valmistada ette Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine kas 2030. aasta teisel poolel või 2031. aasta esimesel poolaastal. See on aeg, mil Eesti on Euroopa ja ka kaugemate partnerite tähelepanu keskpunktis. Meie seatud eesmärgid ja oskus kriisides navigeerida ja neid lahendada ei piirdu ainult Eestiga, vaid kogu Euroopa Liiduga. Selleks tuleb ennast ette valmistada. Meie kogemus eelmisest eesistumise perioodist näitab, et ettevalmistusi tuleb alustada vara ja alates 2026. aastast värvata Riigikantseleisse projektijuht ning luua eesistumise ettevalmistamise meeskond.
- Pööratakse süsteemsemat tähelepanu Euroopa Liiduga seonduvale kommunikatsioonile. Lisaks uurib Riigikantselei koostöös teadlastega Eesti inimeste Euroopa Liidu otsustega seotud oma-tunnet mõjutavaid tegureid. Nõrga oma-tunde tagajärjed võivad olla kaalukad, alustades madalast osalusaktiivsusest Euroopa Parlamendi valimistel ja avatusest valeinfo manipuleerimisele kuni vähese valmiduseni Euroopa Liidu otsuseid ning reegleid aktsepteerida ja järgida. Uuringu käigus selgitatakse välja Eesti elanike nõrga Euroopa Liidu alase oma-tunde põhjused ning võimalused oma-tunde

tugevdamiseks ja regulaarseks seireks. Uuring on sisendiks Riigikantselei ja ministeeriumide Euroopa Liidu alase kommunikatsiooni tõhustamisele.

- Muutunud julgeolekukeskkond ja Venemaa Föderatsiooni jätkuv sõjategevus Ukraina vastu tingib, et julgeoleku ja kriisikindluse tagamine riigis ning ühiskonnas on läbiv, pidev ja sihipärane tegevus. See peab peegelduma põhiseaduslike institutsioonide, täidesaatva võimu, kohaliku omavalitsuse üksuste, ettevõtete, organisatsioonide, kogukondade ja üksikisikute mõtlemises, valmisolekus, tegutsemises ning omavahelises koostöös (Eesti julgeolekupoliitika alused 2023). Riigikantselei vastutab üleriigilise planeerimise eest ja töötab välja riigi kriisireguleerimise poliitika ning koordineerib selle elluviimist. Selleks uuendatakse lähiaastatel julgeolekupoliitika aluseid, tehakse operatiiv- ja võimeplaneerimist, hinnatakse riigi julgeolekuolukorda ning suurendatakse olukorrateadlikkust (sh läbi üleriigilise riskianalüüsi), uuendatakse õigusruumi (tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu koostamine ning rakendamine, CER-direktiivi rakendamine), viiakse ellu riigikaitse arengukava strateegilise kommunikatsiooni osa ning suheldakse ministeeriumide, asutuste, elutähtsa teenuse osutajate, kohalike omavalitsuste ning põhiseaduslike institutsioonidega selle ellu rakendamiseks.
- Avaliku teenistuse tippjuhtide värbamisel ja arendamisel jätkatakse Vabariigi Valitsuse 17. novembri 2023. a määruses nr 100 “Avaliku teenistuse tippjuhtidele esitatavad nõuded, nende värbamise ja valiku ning arendamise ja hindamise kord” kirjeldatud tegevuste elluviimisega. Tippjuhtide ametikohtade täitmiseks teavitatakse avalikkust käimasolevatest konkurssidest, hinnatakse kandidaatide pädevust, toetatakse nende ametikohale asumist ning edasist tööd tagasiside võimaldamise ja arendustegevuste korraldamisega.

### 3.7.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 21. Riigikantselei suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



**Tabel 24. Riigikantselei kulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-17 951</b>	<b>-23 571</b>	<b>-23 551</b>	<b>20</b>	<b>0%</b>
Tööjõukulud	-9 161	-8 311	-8 064	247	-3%
Majandamiskulud	-5 962	-11 396	-11 405	-9	0%
Finantskulud	-3	-3	-4	0	3%
Sotsiaaltoetused	-8	0	-8	-8	100%
Muud toetused	-623	-176	-297	-121	69%
Põhivara amortisatsioon	-1 239	-1 450	-1 250	200	-14%
Käibemaks	-956	-2 235	-2 524	-289	13%

Riigikantselei 2025. aasta kogu eelarvemaht jääb samale tasemele, kuid muutused on mõlema suunalised erinevate kululiikude sees: tööjõukulud ja põhivara amortisatsioon vähenevad, kuid toetused ja käibemaks suurenevad.

Riigikantselei vähendas kokkuhoiumeetmena tööjõu- ja majandamiskulude eelarvet kokku 0,6 mln eurot. Lisaks vähendati Euroopa Regionaalarengu Fondist saadavate toetuste prognoosi võrreldes 2024. aastaga 2,3 mln euro võrra. Samas on majandamiskulud suurenenud peamiselt Riigi Kinnisvara AS-le tasutavate üüri- ja halduskulude võrra 2,2 mln eurot seoses Rüütelkonna hoone ehitustööde valmimisega ning hoone kasutusele võtmisega.

Tegevustoetusi antakse riigiasutustele riiklike ekspertide, erialadiplomaatide ja ministeeriumide teenistujate roteerimise ja värbamisega seotud kuludeks. Samuti kavandatakse toetuseid partnervõrgustike arendamiseks desinformatsiooni leviku takistamiseks. Lisaks tasutakse toetuste eelarvest NATO Strateegilise Kommunikatsiooni Oivakeskuse liikmemaks.

### 3.7.4 Investeeringud

2025. aastasse ei ole Riigikantselei investeeringuid planeerinud.

## 3.8 Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala

Haridus- ja Teadusministeeriumi peamiseks ülesandeks on tagada haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitika sihipärane ja tõhus areng ning teadus- ja arendustegevuse kõrge tase ja konkurentsivõime.

# Haridus- ja Teadusministeerium (HTM)

## Personal (2024)

Asutus	Haridus- ja Teadusministeerium	Koolid*	Haridus- ja Noorteamet	Hallatavad riigiasutused	Rahvusarhiiv	Keeleamet
Keskmine kogupalk	2914 € 0%	2193 € ↑14%	2434 € ↑8%	1991 € ↑8%	2019 € ↑1%	2467 € ↑21%
Töötajate arv ▲ - 20 inimest	278 0 	4823 ↑317 	352 0 	262 ↑9 	180 ↑2 	17 ↑2 
				Astangu Kutse-rehabilitatsiooni Keskus  Eesti Keele Instituut  Eesti Kirjandusmuuseum 		
						<b>Asutused kokku</b>
						Keskmine kogupalk: 2263 € ↑10%
						Töötajate arv: 5912 ↑331

\* Rakenduskõrgkoolid, kutseõppeasutused ja üldhariduskoolid

## Kulude majanduslik sisu (tuhandetes eurodes; 2025. a võrdluses 2024. a eelarvega)

Asutus	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Sotsiaal- toetused	Investeeringu- jm toetused	Edasiantavad maksud	Muud kulud
<b>Haridus- ja Teadusministeerium</b>	16 603 ↓27%	35 808 ↑24%	17 789 ↓14%	644 340 0%	-	28 491 ↑5%
Koolid*	161 058	72 231	9 301	-	-	20 072
Haridus- ja Noorteamet	15 376 ↑124%	9 608 ↑7%	37 087 ↓5%	43 046 ↑34%	-	1 266 ↑43%
Hallatavad riigiasutused**	7 326	5997	34	3 583	-	1 560
Rahvusarhiiv	5 420 ↓5%	3 704 ↓3%	-	15 ↓6%	-	361 ↑9%
Keeleamet	620 ↓7%	69 ↓10%	-	0 ↓100%	-	-
<b>Valitsemisala kokku</b>	<b>206 403</b>	<b>127 417</b>	<b>64 211</b>	<b>690 984</b>	<b>-</b>	<b>51 750</b>

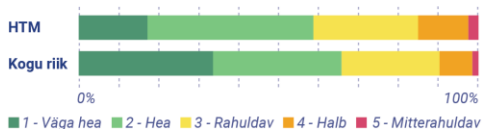
\* Rakenduskõrgkoolid, kutseõppeasutused ja üldhariduskoolid

\*\* Astangu Kutse-rehabilitatsiooni Keskus, Eesti Keele Instituut ja Eesti Kirjandusmuuseum

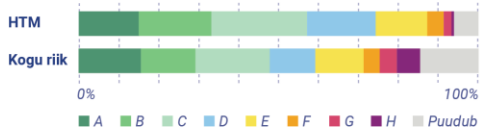
## Kinnisvaraportfell (2024)

37% HTMi osa riigi kinnisvara portfellist (756 374 m<sup>2</sup>)

### Hoonete seisukord



### Hoonete energiatõhusus



### Suurimad töös olevad projektid

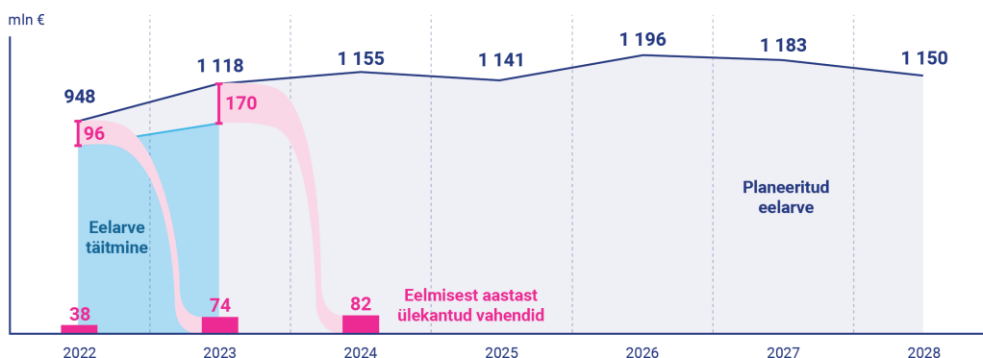
Projekt	Summa (€)
Rahvusarhiivi nitrotselluloos-põhimikul filmide hoidla püstitamine (kavandamise)	selgub projekteerimise tulemusel
Tallinna Tõnismäe ja Mustakivi riigigümnaasiumide püstitamine (kavandamise)	55 679 000
Kohtla-Järve eestikeelse Järve Kooli uue õppehoone püstitamine (kavandamise)	16 998 000

### Olulisemad otsuse ootel projektid

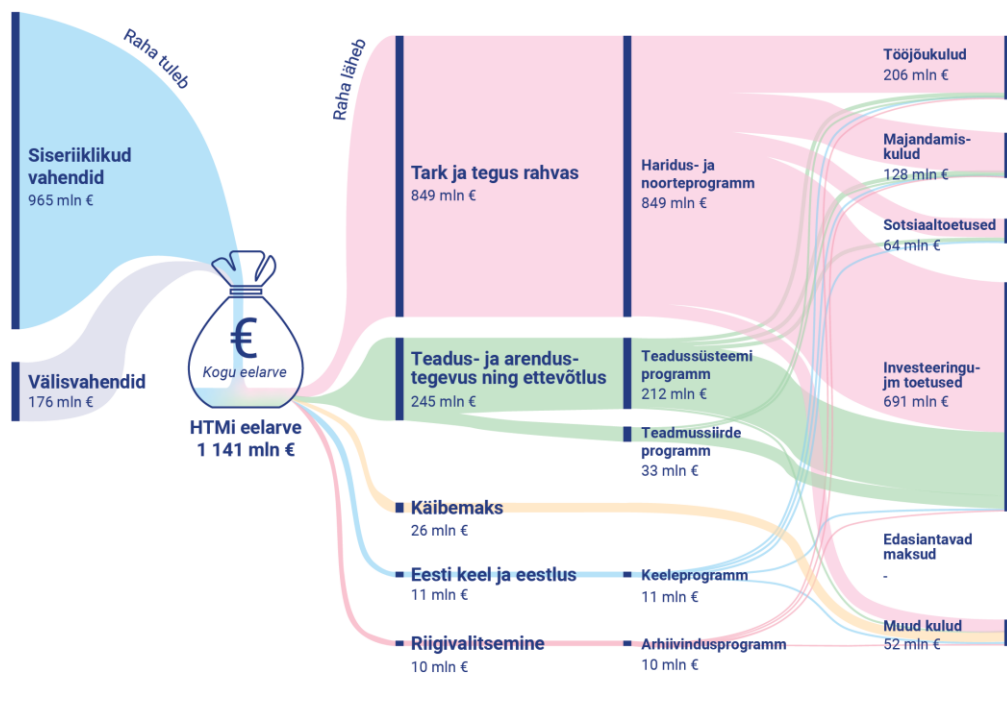
Projekt	Summa (€)
Tallinna Lasnamäe piirkonna II riigigümnaasiumi püstitamine	21 620 000
Narva Vanalinna Riigikooli õppehoone rekonstrueerimine ja õueala uuendamine	11 159 000
Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse Jõhvi õppehoone ümberehitus	8 677 000

## Haridus- ja Teadusministeerium (HTM)

### Valitsemisala eelarve



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Haridus- ja Teadusministeerium kavandab riigi haridus-, teadus-, arhiivi-, noorte- ja keelepoliitikat ning sellega seonduvalt alus-, põhi-, üldkesk-, kutse-, kõrg-, huviala- ning täiskasvanuhariduse, teadus- ja arendustegevuse, noorsootöö ja erinoorsootöö valdkondade tegevuse korraldamist.

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas on koos ministeeriumiga 85 asutust, sealhulgas riigi kutseõppeasutused (25), riigi rakenduskõrgkoolid (5), riigi üldhariduskoolid (49), riigi teadus- ja arendusasutused Eesti Kirjandusmuuseum ning Eesti Keele Instituut (EKI). Valitsusasutustena Rahvusarhiiv, Haridus- ja Noorteamet (Harno), Keeleamet ja Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus. Lisaks SA Teaduskeskus AHHA, SA Kutsekoda, SA Euroopa Kool ning SA Eesti Teadusagentuur (ETAG) ning avalik-õiguslike juriidiliste isikutena Eesti Kunstiakadeemia (EKA), Eesti Maaülikool (EMÜ), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA), Tallinna Tehnikaülikool (TalTech), Tallinna Ülikool (TÜ), Tartu Ülikool (TÜ), Eesti Teaduste Akadeemia (ETA).

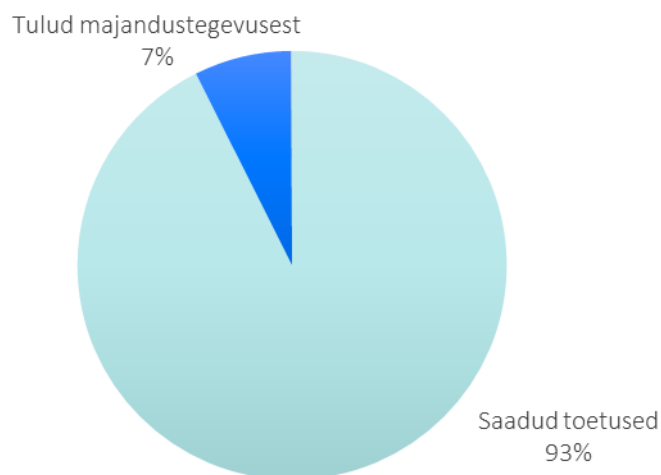
Alates 01.09.2024 on riigi pidamisel Narva Täiskasvanute Kool ja Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasium.

2025. a 1. juulist hakkab Maarjamaa Hariduskolleegiumi asemel Emajõe õppekeskuses Kaagveres ja Valgejõe õppekeskuses Tapal, osutama kinnise lasteasutuse teenust AS Hoolekandeteenused. Maarjamaa Hariduskolleegium jääb osutama nendes õppeasutustes üksnes haridusteenust.

### 3.8.1 Tulud

Tuluprognoozi maht väheneb 39,1 mln euro võrra. Muudatus tuleneb eelkõige välisvahendite uue perioodi käivitumisest.

**Joonis 22. Haridus- ja Teadusministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %**



**Tabel 25. Haridus- ja Teadusministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>170 729</b>	<b>126 848</b>	<b>165 989</b>	<b>39 142</b>	<b>31%</b>
Saadud toetused	156 512	114 951	153 722	38 772	34%
Riigilõivud	69	66	66	0	0%
Tulud majandustegevusest	13 822	11 788	12 158	370	3%
Muud tulud	222	29	29	0	0%
Intressi- ja omanikutulud	-1	14	14	0	0%

## Saadud toetused

Välisvahenditest on kavandatud Euroopa Regionaalarengufondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Taaste- ja vastupidavusraha (RRF) ja Õiglase Ülemineku Fondi (ÕÜF) ning muude välisloetuste laekumisi 153 mln eurot, suurenemine võrreldes 2024 aastaga 38,8 mln eurot, mis tuleneb struktuurifondide 2021+ perioodi käivitumisest.

Toetused suunatakse mh:

- eesti keele õppeks ja keeleõppe arendamiseks;
- haridusvõrgu korrastamise jätkamiseks;
- kvaliteetsete hariduslike tugiteenuste abil varase koolist ja haridussüsteemist lahkumise vähendamise ning karjäärivalikute toetamiseks;
- õpetajate, õppejõudude, koolijuhtide, noorsootöötajate ja huvihariduse õpetajate õpetamispädevuse parandamiseks;
- õppevara ja õppekavade teaduspõhiseks arendamiseks ja kvaliteedi hindamiseks;
- tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamiseks, täiskasvanute taseme- ja täienduskoolituseks, ümberõppeks;
- noorsootöö teenuste pakkumiseks;
- nutikate lahenduste arendamist ja elluviimist noorte valdkonnas;
- noorte sotsiaalse tõrjutuse ennetamiseks;
- inseneriakadeemia ja IT Akadeemia käivitamiseks ning arendamiseks kõrg-, kutse-, üld- ja huvihariduses;
- kõrghariduse kvaliteedi arendamiseks, rahvusvahelistumise ning doktorikoolide toetamiseks;
- tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi OSKA arendamiseks ning rakendamiseks ja kutsesüsteemi reformi ettevalmistamiseks;
- rohe- ja digipöörde elluviimise tegevusteks;

- teaduse rahvusvahelise konkurentsivõime arendamiseks ja TAIE fookusvaldkondade eesmärkide täitmiseks nutika spetsialiseerumise valdkondades ning teadustulemuste ja teadustaristu laiemaks kasutamiseks Eesti ühiskonna arenguvajaduste lahendamiseks;
- ettevõtluse teadusmahukuse suurendamiseks, täienduskoolituse ning tasemeõppe arendamiseks ja mahu suurendamiseks Ida-Virumaal.

Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna, alustava Eesti-Šveitsi koostööprogrammi ning Erasmus+ tegevuste elluviimiseks laekub toetusi 40,2 mln eurot. Toetused suunatakse rahvusvaheliseks teadus- ja arenduskoostööks, rahvusvahelistes haridusprojektides osalemiseks ning noorteprojektide korraldamiseks. Eesti-Šveitsi koostööprogrammi raames keskendutakse mitteformaalse ja formaalse hariduse lõimimisele, et parimal moel toetada eesti keelest erineva emakeelega, sh sisserändajate ja pagulaste laste kaasamist ühiskonnaellu ning nende õppimise ja õpetamise toetamisele multikultuurses keskkonnas.

Kodumaiste toetuste maht on kokku 0,7 mln eurot. Kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid planeerivad tulud peamiselt Eesti Kultuurkapitalilt, Eesti Kooriühingult jt kaunite kunstidega seotud organisatsioonidelt. Eesti Kirjandusmuuseum planeerib eelarvesse toetusi Eesti Kultuurkapitalilt ja Eesti Rahvakultuuri Keskuselt kirjastamiseks, digiteerimiseks, konverentside korraldamiseks ning läbi Eesti Teadusagentuuri personaalset uurimistoetust projektile "Folkloorse varieeruvuse korpuspõhine käsitlus: regilaulutraditsiooni piirkondlikud stiilid, teemavõrgustikud ja suhtlusviisid" ja tagasipöörduva teadlase grandile "Kuidas skaleerida mittediskaleeritav: integreeritud lähenemine looduskaitsebioloogiale etnobioloogia kaudu". Lisaks planeerib Eesti Kirjandusmuuseum kodumaist toetust olles Tartu Ülikooli partneriks tippkeskuse projektis "Eesti juured: rahvastiku ja kultuuri kujunemise transdistsiplinaarsete uuringute tippkeskus"

## Riigilõivud

Riigilõive planeeritakse koolitus- ja tegevuslubade taotlemise, riigieksamite korduvast sooritamise ning arhiivitoimingute eest.

## Tulud majandustegevusest

Tulud majandustegevusest planeeritakse kutse-, rakenduskõrg- ja üldhariduskoolide õppebaaside ja õpilaskodude haldamise, asutuste haridusalase tegevuse, täienduskoolituse ning Rahvusarhiivi arhiivitoimingute eest sh:

Riigi kutseõppeasutuste tulu planeeritud 8,5 mln eurot, sh suuremad tulu planeerib Luua Metsanduskool (peamiselt metsamaterjali müük) ning Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool (laekumised põllumajanduse ja toitlustamise praktikabaasist ning mõisaga seotud teenustest).

Riigi rakenduskõrgkoolide tulu on planeeritud 2,2 mln eurot, need on tasulised õppeteenused, rakendusuuringud, täienduskoolitused, üliõpilaselamute ning muude ruumide rendid.



Eesti Hariduse ja Teaduste Andmesidevõrgu (EENet) teenuste müügist planeeritakse 47 tuhat eurot. Haridusasutustele Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt osutatavate IT teenuste (serveri kasutamine, domeeni nime pikendamine, veebilehe platvorm jt) 24 tuhat eurot.

Eesti Keele Instituudi tuluprognosis 30 tuhat eurot on seotud ametiasutustele, ettevõtetele, haridusasutustele ja eraisikutele suunatud keelevaldkonna koolitustega.

Eesti Kirjandusmuuseumi tuluprognosis 56 tuhat eurot on planeeritud trükiste müügist, arhiivimaterjalide koopiategemise ja ekskursioonide korraldamisest ning seminariruumi rendist.

Haridus- ja Noorteameti planeerib tulu 63 tuhat eurot, mis on seotud hariduse kvaliteediagentuuri hindamisteenuse pakkumisega teistele riikidele.

Rahvusarhiivil on planeeritud arhivaalide kasutamisega seotud teenuste eest 0,2 mln eurot .

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse omatulu summas 0,7 mln eurot on planeeritud sotsiaalse ja tööalase rehabilitatsiooni teenuse osutamisest, koolituste läbiviimisest, toitlustamisest ning toodete müügist ja ruumide rendist. Teenuse leping on sõlmitud Haapsalu Kutsehariduskeskusega.

## **Muud tulud**

Muude tuludena planeeritakse riiklikud sunnirahad ja haldusjärelevalve läbiviimise tasud õppeasutustes summas 14 tuhat eurot. Samuti Keeleameti keeleseaduse ja teiste keeleoskusnõudeid ning keelekasutust sätestavate õigusaktide täitmise järelevalvest 15 tuhat eurot.

## **Intressi- ja omanikutulud**

Õppelaenu nõuete intressi laekumise prognoos summas 14 tuhat eurot ning õiguste müügitulud (maa rent) 700 eurot.

## **3.8.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

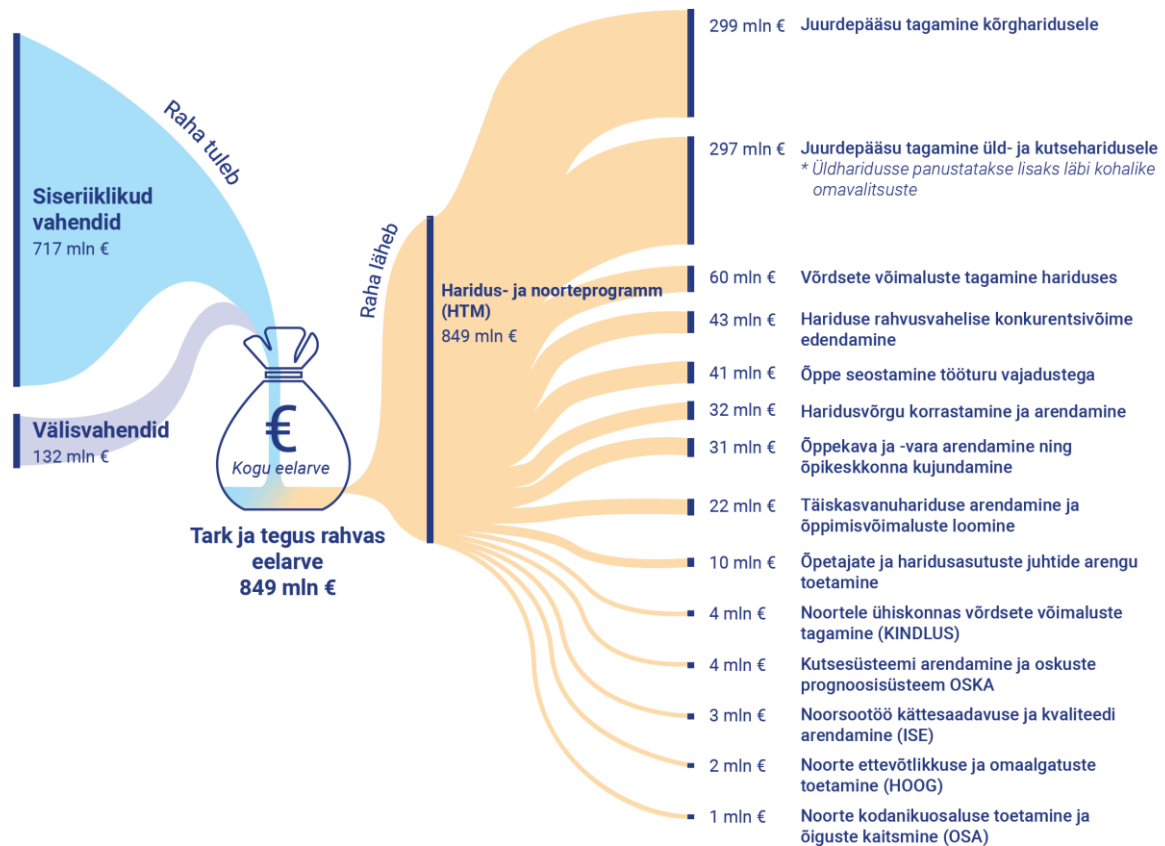
### **3.8.2.1 Tulemusvaldkond Tark ja tegus rahvas**

**Tulemusvaldkonna eesmärk:** Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut.

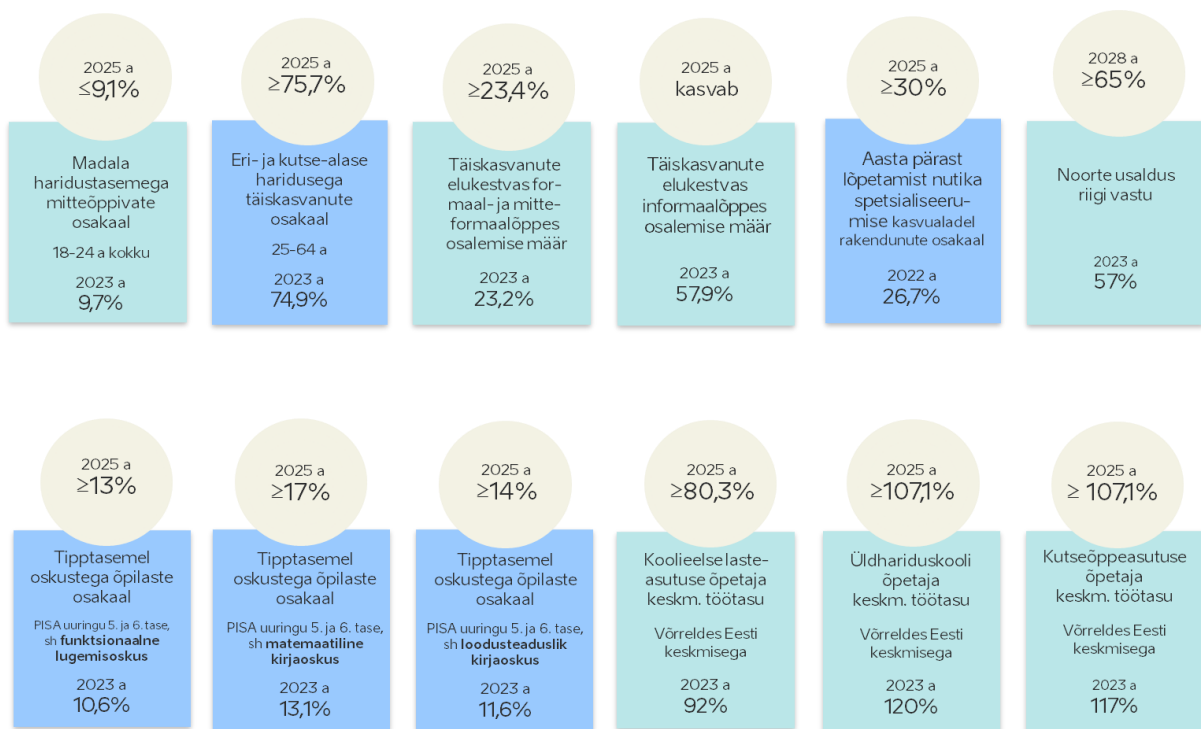
Noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi kanda.

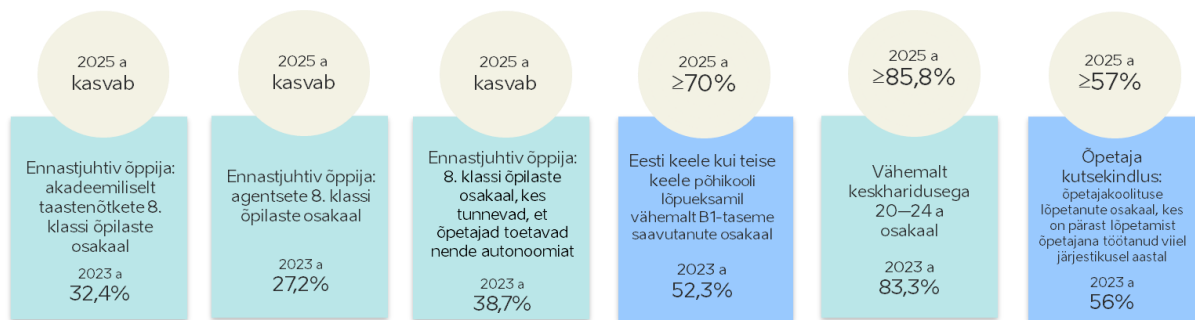
## Joonis 23. Tark ja tegus rahvas tulemusvaldkond ja selle maht

### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



## Joonis 24. Tark ja tegus rahvas tulemusvaldkonna mõõdikud





**Tabel 26. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Tark ja tegus rahvas	Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035	Haridus-noorteprogramm ja
	Noortevaldkonna arengukava 2021–2035	Haridus-noorteprogramm ja

Valitsemisala tulemusvaldkondadega seotud programmdokumendid on kättesaadavad Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel.

### 3.8.2.1.1 Tulemusvaldkond Tark ja tegus rahvas kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 27. Tulemusvaldkond Tark ja tegus rahvas programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Tark ja tegus rahvas</b>	<b>-704 347</b>	<b>-808 348</b>	<b>-848 814</b>	<b>-40 466</b>	<b>5%</b>
<b>Haridus- ja noorteprogramm</b>	<b>-704 347</b>	<b>-808 348</b>	<b>-848 814</b>	<b>-40 466</b>	<b>5%</b>
Haridusvõrgu korrastamine ja arendamine	-59 134	-26 814	-31 473	-4 659	17%
Juurdepääsu tagamine üld- ja kutseharidusele	-269 666	-293 879	-297 457	-3 578	1%
Juurdepääsu tagamine kõrgharidusele	-242 621	-273 953	-299 151	-25 197	9%
Täiskasvanuhariduse arendamine ja õppimisvõimaluste loomine	-5 753	-16 129	-21 727	-5 598	35%
Hariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine	-39 428	-40 480	-42 686	-2 206	5%
Õppekava ja -vara arendamine ning õpikeskkonna kujundamine	-28 666	-26 836	-31 400	-4 565	17%
Võrdsete võimaluste tagamine hariduses	-33 608	-71 820	-59 762	12 059	-17%
Õpetajate ja haridusasutuste juhtide arengu toetamine	-3 937	-9 275	-10 032	-757	8%
Kutsesüsteemi arendamine ja oskuste prognoosisüsteem OSKA	-3 159	-4 327	-4 304	23	-1%
Õppe seostamine tööturu vajadustega	-8 637	-32 902	-40 406	-7 503	23%
Noorte ettevõtlikkuse ja omaalgatuste toetamine (HOOG)	-3 052	-2 570	-2 376	194	-8%
Noorte kodanikuosaluse toetamine ja õiguste kaitsmine (OSA)	-815	-853	-948	-95	11%
Noorsootöö kättesaadavuse ja kvaliteedi arendamine (ISE)	-4 350	-4 246	-3 285	962	-23%
Noortele ühiskonnas võrdsete võimaluste tagamine (KINDLUS)	-1 520	-4 263	-3 808	456	-11%

### 3.8.2.1.2 Tulemusvaldkond Tark ja tegus rahvas programmid ja programmi tegevused

#### Programmi nimetus: Haridus- ja noorteprogramm

**Programmi eesmärk:** Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut. Noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Haridus- ja Noorteamet (Harno), Eesti Keele Instituut (EKI) ja SA Kutsekoda.

## Programmi tegevuse nimetus: Haridusvõrgu korrastamine ja arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Demograafiliste muutustega arvestav ja kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv koolivõrk, mis tagab võrdse ligipääsu kvaliteetsele haridusele kõigis Eesti piirkondades.

**Tabel 28. Programmi tegevuse haridusvõrgu korrastamine ja arendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Gümnaasiumiastmega koolide arv (tk) Allikas: EHIS	156	153	152	150	n/a
Riigigümnaasiumite arv, tk Allikas: EHIS	25	27	27	27	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus hõlmab riigigümnaasiumide ehitamist, haridustaristu optimeerimist ning energiatõhususe suurendamist, õppekeskkonna nüüdisajastamist ja hariduse kättesaadavuse parandamist. Samuti toetatakse tegevuse raames haridusasutuste vahelise koostöö suurendamist, põhikooli- ja gümnaasiumi tasemete lahutamist, kaasava hariduse põhimõtete rakendamist s.h. saavad kohalikud omavalitsused kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks toetust, et võimaldada ja suurendada erivajadustega õpilaste osalemist tavapärasel õppe- ja noorsootöös. Ida-Virumaal jätkatakse koolivõrgu korrastamist, viies nii koolivõrk kui -taristu kooskõlla muutunud õpilaste arvude ja tulevikuprognosidega.

Programmi tegevuse kulude eelarve suureneb 4,66 mln euro võrra, sealhulgas välisprojektide eelarve mahu kasv on 6,87 mln eurot.

„Kohaliku omavalitsuse haridushoonete energiatõhusaks muutmine“ toetus liideti Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi „Avaliku sektori hoonete energiatõhususe (keskvalitsus, KOV)“ toetusmeetmega, mille tulemusel väheneb Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve võrreldes 2024 aastaga 4,35 mln eurot. Haridus- ja Teadusministeeriumi kinnisvara haldust, sh tehnohooldust ning remontide tegemist korraldab Riigi Kinnisvara AS (edaspidi RKAS). RKAS-i omandis olevate HTM ja tema hallatavate koolide kinnisvara rendimakseteks, korrashoiu- ja remonttöödeks on planeeritud 24,24 mln eurot, millele lisanduvad investeeringud 11,44 mln eurot (vt. investeeringute peatükk).

Haridus- ja Noorteameti kulude eelarvesse on planeeritud RKAS teenuste katteks 74 tuhat eurot. Eelarve väheneb võrreldes eelmise aastaga 14 tuhat euro võrra tulenevalt energia hindade langusest.

SF 2021+meetme „Kaasava hariduse põhimõtete rakendamine üldhariduskoolides“ raames on 2025.a eelarves planeeritud 3,64 mln eurot hariduslike erivajadustega õpilaste tavapärasel õppe- ja noorsootöös osalemise toetamiseks ning selles osalemise suurendamisele läbi õppekeskkonna parendamise. Toetust saavad läbi RTK taotleda kõik omavalitsused nende

territooriumil paiknevate üldharidus- või kutseõppeasutuste, huvikoolide ja noorsootööasutuste kaasava hariduse põhimõtete rakendamise toetamiseks;

SF 2021+meetme „ Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2021-2027 KOV koolid“ raames on planeeritud KOV-idele tegevustoetust 3,47 mln eurot koolivõrgu optimeerimiseks ja kooskõlla viimiseks muutunud õpilaste arvudega, samuti koolihoonete korrastamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks. Toetust saavad omavalitsused on loetletud haridus- ja teadusministri käskkirjaga kinnitatud investeeringute kavas Narva, Narva-Jõesuu, Toila, Alutaguse ja Kohtla-Järvel. Sh on Kohtla-Järvel kavandatud kaks projekti, Järve linnaosas riigikoolina tegutseva Järve Kooli ja Ahtme linnaosa liidetava munitsipaalkooli uued õppehooned. Projektid lõpetatakse 2028-2029.

Haldustoiminguteks (riigi maaomandi korrastamiseks, notariaalsete toimingute tasudeks, hindamisaktide tellimiseks jt ) on kavandatud 45 000 eurot.

### **Programmi tegevuse nimetus: Juurdepääsu tagamine üld- ja kutseharidusele**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Luua tingimused koolikohustuse täitmiseks, tagada ligipääs üldharidusele ja vähendada väljalangevust. Luua Eesti elanikkonnale nende vajadustele ja võimetele vastavad kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega kutseõppevõimalused, mis vastavad tööturu arenguvajadustele.

**Tabel 29. Programmi tegevuse juurdepääsu tagamine üld- ja kutseharidusele mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Põhikoolist väljalangejate määr statsionaarse õppe kolmandas kooliastmes (%): kokku Allikas: EHIS	0,34%	0,25%	0,25%	0,30%	n/a
Põhikoolist väljalangejate määr statsionaarse õppe kolmandas kooliastmes (%): poisid Allikas: EHIS	0,38%	0,30%	0,30%	0,30%	n/a
Põhikoolist väljalangejate määr statsionaarse õppe kolmandas kooliastmes (%): tüdrukud Allikas: EHIS	0,30%	0,20%	0,20%	0,20%	n/a
Gümnaasiumist väljalangejate määr 1. õppeaastal (%) Allikas: EHIS	1,31%	1,10%	1,00%	1,00%	n/a
Keskhariduse omandanute osakaal 4 aastat pärast põhikooli lõpetamist Allikas: EHIS	82,10%	83,00%	83,00%	83,00%	n/a
Kutseõppest väljalangejate määr kutsekeskhariduse 1. õppeaastal (%) Allikas: EHIS	8,60%	8,50%	8,00%	7,80%	n/a
Kutsehariduse omandanute osakaal 5 aastat pärast põhikooli lõpetamist (%) Allikas: EHIS	21,20%	23,00%	24,00%	24,00%	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus hõlmab üldhariduses kahte haridustaset: põhi- ja üldkeskharidust ning kutseharidust.

Antud tegevuses on seoses 2025. a. eelarve kokkuhoiuülesandega eelarvet vähendatud 2,6 mln eurot, sh:

- Riigi üldhariduskoolide ülalpidamiskulud sh tööjõu- ja majandamiskulud, vanglaõppe toetus (seoses mahu vähenemisega), toetused munitsipaalkoolidele- kokku 1,6 mln.
- Kodulähedase algkooli meede 1 mln - antud meede aitab kaasa koolivõrgu korrastumisele ning toetust saavate koolide õpilaste arv on kahanevas trendis. Toetuse arvestuse aluseid ei muudeta.

Lisaks vähenevad tegevuse kulud, kuna alates 01.07.2025 liigub Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalast Maarjamaa Hariduskolleegiumis osutatav kinnise lasteasutuse teenus (KLAT) Sotsiaalministeeriumi haldusalasse (2,4 mln eurot).

Juurdepääsu tagamiseks kvaliteetsele üldharidusele antakse haridustoetust munitsipaal- ja erakoolide pidajatele, tagatakse vajalikud õppekohad riigi koolides ning toetatakse IBO õppekavade rakendamist ja SA Euroopa Kooli.

Kutsehariduses kavandatakse õppes osalemise kasvu ning lõpetajate oskuste tööturu vajadustele vastavuse tagamiseks kutseõppe koolitusmahud ja õppekavarühmade üleriigiline

optimaalne jaotus, tagatakse vajalikud õppekohad ja õppijate toimetulekut toetavad meetmed, kaasajastatakse õppevahendeid.

Õpetaja palga alammäär on 2025. aastal 1820 eurot, millele lisatakse diferentseerimise määr 20% (õpetaja arvestuslik keskmine palk on 2184 eurot). Õpetajate palgavahendite jaotus üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste vahel tehakse seisuga 10.11.2024. a. Eesti hariduse infosüsteemis (EHIS) kajastatud õpilaste arvude alusel.

Tegevuse eesmärkidesse panustab ka KOV-dele eraldatav üldhariduskoolide pidamise toetus 494,7 mln eurot, mis ei kajastu riigieelarves antud tegevuse all, vaid Vabariigi Valitsuse peatükis. Üldhariduskoolide pidamise toetus on mõeldud õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks ja nende täienduskoolituseks, õppekirjanduse soetamiseks, koolilõunaks ja koolide tegevuskuludeks, sh tõhustatud ja eritoe õpilaste arvust lähtudes, et tagada vajalikud tugiteenused ja õppekorraldus. Üldhariduskoolide toetus jaotatakse iga aastase Vabariigi Valitsuse määrusega „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord“ alusel. Täpsem toetuste jaotus selgub EHIS-e andmete põhjal 10.11.2024.

Valitsuse koalitsioonileppes 2023-2027 lepiti kokku kodulähedaste algkoolide toetusmeetme loomine. Eesmärgiks on motiveerida kohalikke omavalitsusi korrastama koolivõrku soodustades kodulähedaste 1. – 6. klassiliste koolide ja õppekohtade tekkimist ja toetades nende edasist pidamist. Käesolev meede antud kujul on mõeldud rakendamiseks aastatel 2024-2027. 2025 a. eelarves on ette nähtud 2 mln eurot. Määruse kohaselt on omavalitsusel iga kodulähedase algkooli või õppekoha jaoks eraldi võimalik taotleda ühte või mõlemat määruses toodud toetust - klassiõpetaja tööjõukulu toetust ja tugispetsialistide tööjõukulude ja muude kulude toetust.

Üldhariduskoolidele kavandatakse õpilaskodu toetuseks üldhariduskoolidele 1 mln eurot. Õpilaskodu toetust õpilase kohta eraldatakse üldtoel oleva õpilase kohta 2000 eurot, tõhustatud toel oleva õpilase õpilaskodu koha toetus 2700 eurot ning eritoel oleva õpilase õpilaskodu koha toetus 3400 eurot. Täpsem toetuste jaotus selgub EHIS-e andmete põhjal 10.11.2024.

Erakoolidele, omavalitsustele vanglaõppe korraldamiseks, rahvusvaheliste õppekavade pakkumiseks ning riigikoolidele on planeeritud 150,8 mln eurot. Toetust eraldatakse õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks ja nende täienduskoolituseks, õppekirjanduse hankimiseks, koolilõunaks (v.a vanglaõpe) ja tegevuskuludeks (v.a vanglaõpe), sh:

Vanglaõppe haridustoetus summas 0,8 mln eurot on kavandatud kinnipeetavate üldhariduse omandamiseks, sh tagatakse vahistatud ja täiendavate julgeolekuabinõude raames lukustatud kambris viibivate õpilaste individuaalne õpe nii põhikooli riikliku õppekava kui ka lihtsustatud õppekava järgi. Õpet korraldavad Tallinna linn, Kohtla- Järve linn ja Tartu linn.



Riigi üldhariduskoolide koolipidamise kuludeks ja munitsipaalkoolides rahvusvahelise õppekava pakkumiseks on kavandatud 95,1 mln eurot (sh tagatakse haiglaõppe võimalus). 2024/2025 õppeaastal tegutseb 50 riigi üldhariduskooli (sh SA Euroopa Kool). 1. septembrist 2024 alustas õppetegevust Rae Riigigümnaasium ning riik võttis enda pidamisele Narva Täiskasvanute Kooli ja Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasiumi. 1. septembrist 2024 korraldati ümber Lüganuse Kool, Kiviõli Vene Kool ja Kiviõli I Keskkool nii, et koolid lõpetasid tegevuse ning nende baasil moodustati uus kool, Kiviõli Riigikool.

Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-des 42 ja 82 munitsipaalkoolile sätestatud alustest ja tingimustest, nähakse põhikoolile ja gümnaasiumile igal aastal riigieelarves ette sihtotstarbelised toetused erakooli õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukulude ja täienduskoolituse, õppekirjanduse, õpilaskodu kohtade ning statsionaarses õppes põhi- ja keskharidust omandavatele õpilastele koolilõuna toetuseks. Õpilaste eest, kes saavad töhustatud tuge või erituge, määratakse iga-aastase riigieelarve seadusega toetus kooli tegevuskulude katmiseks, milleks on kavandatud 54,9 mln eurot. Täpne toetuste jaotus selgub EHS-e andmete põhjal 10.11.2024.

Lisaks on planeeritud eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava elluviimise raames riigi pidamisel üldhariduskoolidele toetused täiendava eesti keele õppe pakkumiseks ning Ida-Virumaal tegutsevate riigi üldhariduskoolide nõuetekohase eesti keele oskusega õpetajate, juhtide ja tugispetsialistide täiendava tööjõukulu kehtestamiseks kokku summas 5 mln eurot.

Kutsekoolide ning kutseõpet korraldavate rakenduskõrgkoolide tööjõu- ja majandamiskulud koos õpetajate, koolijuhtide jt töötajate tööjõukulude, tulemusrahastamise ning õpilaste sotsiaaltoetustega on kokku kavandatud 106 mln eurot, sellest planeeritavad õpetajate tööjõukulud on 59,5 mln eurot.

Riigi pidamisel kutsehariduskoolidele on eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava elluviimise raames kavandatud toetused täiendava eesti keele õppe pakkumiseks ning Ida-Virumaal tegutsevate haridusasutuste nõuetekohase eesti keele oskusega õpetajate, juhtide ja tugispetsialistide täiendava tööjõukulu kehtestamiseks 1,2 mln euro ulatuses.

Rahastatakse ligikaudu 22 800 kutseõppe koolituskohta. 2023. aastal rakendati esmakordselt kutseõppeasutuste tulemusrahastamist, mille peamine eesmärk on motiveerida koole õppekasvatustöös pidevale arendustegevusele ning suunata koole täitma riigi strateegilisi eesmärke. Täpsem jaotus tegevuskulude, sotsiaaltoetuste ning tulemusrahastamise vahel selgub viimase 3 aasta koolituskohtade täituvuse analüüsist ning tegelike EHS õpilaste arvude alusel seisuga 10.11.2024.

Kutseõppe õpilaste õppetoetuste, sõidusoodustuste ja koolitoidu toetuse eesmärk on tagada kutseõppe kättesaadavus ning vähendada õpingute katkestamist majanduslikel põhjustel. Kulud kokku planeeritud ligikaudu 9,5 mln eurot, mis on 2024. a tasemel. Tegevuse raames võimaldatakse õppijatele õppedukuse alusel makstavaid õppetoetusi, õpinguid takistavate

asjaolude korral eritoetusi ning kompenseeritakse sõit kodu ja kooli vahel juhul kui õppijatel puudub võimalus kasutada tasuta ühistransporti. Samuti toetatakse keskhariduseta õpilaste koolilõuna kulude katmist ja Meresõiduohutuse seadusega reguleeritud esmaõppe õppekavadel õppijate toitlustuse ja vormiriietusega seotud kulud. Arvestuslik õpilaste arv, kes saavad õppetootusi, on 9200. Koolitoidu toetust saab ligikaudu 13 700 õpilast. Meresõiduohutuse seaduse alusel rahastatakse 225 õpilase toitlustamist ning vormiriietuse ostmist.

Kutsekoolide planeeritud omatulud 6 mln eurot on seotud praktilise õppega, mis kasutatakse kutseõppeasutuste õppeprotsessi arendamiseks ja tasuliste teenustega seotud kuludeks. Lisaks suunatakse laekuv tulu õppevaldkonna eripära arvestades tagasi õppetootmise jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskuse tegevusvaldkonnaks on kutser rehabilitatsiooni teenuse arendamine, läbi uuenduslike sotsiaal- ja tööturualaste teenuste metoodikate väljatöötamise ja katsetamise, ning kutser rehabilitatsiooni teenusega seotud nõustamine ja koolitamine Eestis, tagades ja saavutades seeläbi erivajadusega inimeste aktiivsema ühiskonnas osalemise ja võimalikult kõrge tööga hõivatuse. Tegevuste elluviimiseks on planeeritud 4 mln eurot.

Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskuse eelarvesse on planeeritud Riigi Kinnisvara AS teenuste katteks 0,94 mln eurot. Eelarve väheneb võrreldes eelmise aastaga 0,16 mln eurot seoses prognoositavate energia hindade langusega.

### Programmi tegevuse nimetus: Juurdepääsu tagamine kõrgharidusele

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagada igale motiveeritud ja võimekale üliõpilaskandidaadile ligipääs kvaliteetsele, paindlikule ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavale kõrgharidusõppele.

**Tabel 30. Programmi tegevuse juurdepääsu tagamine kõrgharidusele mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kõrgharidusõppest väljalangejate määr (kõrghariduse 1. astme õpingute esimesel aastal) (%) Allikas: EHS	13,20%	16,00%	15,90%	15,00%	n/a
Doktorikraadi kaitsmiste arv õppeaastas Allikas: EHS	237	300	300	300	n/a
Nominaalajaga lõpetanute osakaal kõrghariduses (%) Allikas: EHS	54,80%	54,50%	55,00%	56,00%	n/a
Osakaal vilistlastest, kes on rahul õppejõudude ning õpetamise ja juhendamise (%) Allikas: Vilistlaste uuring	81,40% (2022)	83,00%	n/a	83,00%	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames toetatakse kõrgharidusõppe läbiviimist ülikoolides ja rakenduskõrgkoolides (tegevustoetus), tagatakse õppija toimetulekut ja õppe tulemuslikkust toetavad teenused ja toetused, juurutatakse õppijakeskset õpikäsitust, toetatakse kõrgharidusõppe kvaliteeti, tagatakse õppejõudude järelkasv, toetades nende arengut ja suurendades enesetäiendamise võimalusi.

Programmi tegevuse kulude muutus on seotud kõrghariduse tegevustoetuse ning tervise valdkonna õppekohtade konsensusleppe (sh õeõppe) rahastamise kasvu ning osade tegevuste kulude vähenemisega.

Tegevuste elluviimiseks on planeeritud lisaraha kõrghariduse tegevustoetuseks 30,2 mln eurot. Kõrghariduse tegevustoetus avalik-õiguslikele ülikoolidele ja rakenduskõrgkoolidele on 262,6 mln eurot, kasv 30,2 mln eurot ehk +13%. Lisavahendite toel võimaldatakse senisest suuremas mahus õpet IKT, tehnika, tootmise, ehituse, tervishoiu ning haridusteaduste valdkondades ning tagatakse akadeemilistele töötajatele konkurentsivõimeline töötasu. Seni eelarves eraldi kulureana planeeritud regionaalsete kolledžite toetuse asemel saavad kõrgkoolid edaspidi vastavat kõrgharidusõppe läbiviimist rahastada tegevustoetuse vahenditest. Samuti võetakse senised ülikoolide raamatukogude toetus ja SA Tartu Ülikooli Kliinikumi arstiõppe kliinilise õppe läbiviimise toetus edaspidi arvesse kõrghariduse tegevustoetuse arvestamise mudelis.

HTM-i, Sotsiaalministeeriumi, tervishoiukõrgkoolide ning valdkonna praktikabaaside vahel 2022. aasta veebruaris sõlmitud konsensusleppe raames planeeritakse täiendavate tervise valdkonna spetsialistide õppekohtade rahastamine summas 3,9 mln eurot. Kavandatud eelarve tegelik jaotus kõrgkoolide vahel sõltub tegelikult vastuvõetud ja õppes osalevate üliõpilaste arvudest.

Rakenduskõrgkoolide omatuludest planeeritakse 1,2 mln eurot õppeprotsesside arendamiseks ja tasuliste teenustega (nt täienduskoolitus, ühiselamute ja muude ruumide välja rentimine) seotud kulude katteks. 0,1 mln euro ulatuses kavandatakse kulusid laekumiste arvelt Kultuurkapitalilt ning kohalikelt omavalitsustelt.

Õpetajakoolituse kutse aasta tegevusi Tartu Ülikoolis ja Tallinna Ülikoolis toetatakse 0,2 mln euroga.

Akadeemilise järelkasvu ning kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide tagamiseks toetatakse doktoriõppe efektiivsuse kasvu. Alates 2022. a doktoriõppesse astunutele pakutakse nooremteaduri ametikohta kuni 300-le üliõpilasele, varem alustanutele jätkatakse doktoranditoetuse maksmist nende nominaalse õppeaja lõpuni. Doktoranditoetuseks ning nooremteaduri tööjõukuludeks on kokku 12,5 mln eurot (kasv 0,8 mln) ning doktoranditoetuselt makstavaks sotsiaalmaksu kuluks on kavandatud 1,8 mln eurot (vähenemine 0,8 mln). Doktoriõppe reformi tulemusena asetleidva üleminekuga doktorandist nooremteaduriks kaasnevaid täiendavaid kulusid rahastatakse teadussüsteemi programmist.

Eraldiseisvast doktoriõppe tulemustasude maksmisest ülikoolidele on kavas loobuda, 2025. aastal on nendeks tasudeks kavandatud senise 3,1 mln euro asemel 0,3 mln eurot.

Üliõpilaste sotsiaaltoetusteks on kavandatud 15,4 mln eurot, sellest vajaduspõhisteks õppetoetusteks ja vajaduspõhisteks eritoetusteks on kokku 14,9 mln eurot, toetuse saajaid on ligikaudu 7000 üliõpilast igal semestril. Toetused suuruses 150-440 eurot kuus toetavad neid üliõpilasi, kes on majanduslikult ebasoodsamas olukorras. Vajaduspõhiste õppetoetuste määrasid suurendati alates 2023 septembrist 2 korda ning need on nüüd senise 75, 135 ning 220 euro alusel vastavalt 150, 270 ning 440 eurot tudengi kohta õppekuus. Selleks eraldati lisavahendeid alates 2024 eelarvest 5,2 mln eurot. Sihtotstarbeliste stipendiumidega 0,3 mln eurot toetatakse erivajadustega üliõpilaste ja asendushooldusel viibinud või eestkostja peres elanud üliõpilaste ligipääsu kõrgharidusõppele. Puude liigist ja raskusastmest lähtuvat 60-510 euro suurust igakuist stipendiumit saab ligikaudu 350 üliõpilast aastas. Parema õppeedukusega üliõpilastele 2024/2025. õppeaasta sügissemestril määratud tulemusstipendiumi maksmiseks semestri lõpuni on planeeritud 0,2 mln eurot, vähenemine 2,2 mln eurot.

Rakenduskõrgkoolide arvestuslikeks amortisatsioonikuludeks on planeeritud 2,9 mln eurot (suurenemine 0,5 mln).

#### **Programmi tegevuse nimetus: Täiskasvanuhariduse arendamine ja õppimisvõimaluste loomine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Paranenud on täiskasvanute ligipääs õppija huvidest ja võimetest lähtuvale, tema arengut toetavale ja tööturu vajadustega arvestavale kvaliteetsele mitteformaalsele õppele. Koostöövormid on parandanud täiskasvanute teadlikkust elukestvast õppest ja õppimisvõimalustest

**Tabel 31. Programmi tegevuse täiskasvanuhariduse arendamine ja õppimisvõimaluste loomine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
25–64-aastaste madala haridustasemega täiskasvanute elukestvas õppes osaluse määr (%) Allikas: Statistikaamet	9,95%	12,30%	13,10%	13,80%	n/a
Õppetööst väljalangevuse määr mittetatsionaarses üldharidusõppes (%) Allikas: EHIS	26,30%	28,90%	28,40%	27,90%	n/a
Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr viimase 12 kuu jooksul (%) formaal- ja mitteformaalõppes Allikas: Statistikaamet, Eesti Tööjõu Uuring	48,10% (2022)	49,90%	50,60%	51,20%	n/a
Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr viimase 12 kuu jooksul (%) informaalõppes Allikas: Statistikaamet, Eesti Tööjõu Uuring	67,80%	70,50%	71,80%	72,90%	73,90%
Mittetatsionaarses üldharidusõppes või kutsekeskhariduses õppijate osakaal keskharidusega 19-64aastaste hulgas (%) Allikas: EHIS ja Statistikaamet	4,70%	4,80%	4,80%	4,90%	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Suuremat lisandväärtust andvate erialaste oskuste ja tööelu üldoskuste arendamiseks pakutakse täiendus- ja ümberõppevõimalusi. Koolituste rahastamisel lähtutakse OSKA soovistest jm uuringutest ning arendatakse mitteformaalõppe kvaliteeti. Toimuvad tegevused haridustee katkestanud täiskasvanute tagasitoomiseks formaalharidusse ning arendatakse VÕTA süsteemi.

Programmi tegevuse eelarvest enamuse (19 mln) rahastatakse välisvahenditest, millega suurendatakse elukestvas õppes osalemist ja arendatakse tööturul lisandväärtust andvaid oskusi. Täiendus- ja ümberõppevõimalusi pakkudes lähtutakse tööjõu oskuste vajadustest ning valdkondlikest prognoosidest. Toetatakse uuenduslike õppimisvõimaluste loomist, arendatakse täienduskoolituse kvaliteeti, samuti populariseeritakse elukestvat õpet ja edendatakse seda kogukondlikult ning arendatakse teadmispõhisust täiskasvanuhariduse poliitikas.

Kasv 2,6 mln eurot tuleneb täiskasvanute mitteformaalse ja tasemeõppega seotud tegevuste mahtude suurenemisest.

0,3 mln eurot suurenevad kutseõppeasutuste ja rakendusõrgkoolide tasuliste täiskasvanute täienduskoolituste kulud. Tegevuse eesmärk on pakkuda täiskasvanutele täiendus- ja ümberõpet vastavalt tööturu vajadustele.

Tegevuses vähendatakse strateegiliste partnerite rahastust (42 tuh).

### Programmi tegevuse nimetus: Hariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eestis antav haridus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

**Tabel 32. Programmi tegevuse hariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eestis õppivate immatrikuleeritud välisüliõpilaste osakaal (%) Allikas: EHIS	9,70%	11,00%	11,00%	11,00%	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames panustatakse hariduse rahvusvahelistumisse, sh tegeletakse rahvusvahelise haridusturundusega (Education Estonia tegevused), arendatakse kutsehariduses ja kõrghariduses rahvusvahelist koostööd, toetatakse kõrghariduse rahvusvahelise atraktiivsuse suurendamist, pakutakse õpirände soodustamiseks stipendiumiprogramme ning korraldatakse välisriigi hariduskvalifikatsioonide hindamine, haridusalase teabe andmine ja välisriikide kutsekvalifikatsioonide tunnustamise tugiteenus (ENIC/NARIC keskus).

Erasmus+ kaudu läbiviidavad tegevused summas 36,2 mln eurot panustavad kõrghariduse, kutsehariduse ja noorte valdkonda. Toetatakse Eesti üliõpilaste, õppejõudude, kutseõppe õpilaste ning õpetajate õpirännet ning suurendatakse Eesti kõrgkoolide rahvusvahelist atraktiivsust. Noorte valdkonnas toetatakse Erasmus+ programmi kaudu noorte omaalgatusi, sotsiaalseid algatusprojekte ning kogukonda kaasavat sotsiaalset ettevõtlust.

Haridus- ja Noorteameti eelarvesse planeeritud Erasmus+ toetuste maht suureneb 1,4 mln eurot. Rakenduskõrgkoolide ja kutseõppeasutuste planeeritud muud otselaekuvad välisriikide toetused vähenevad lepingute lõppemise tõttu kokku 0,7 mln võrra. 53 tuhande euro võrra suurenevad Erasmus+ programmi hariduskoostöö võrgustiku Eurydice ning Euroopa Liidu liikmesriikide, Islandi ja Norra hariduskoostöö võrgustiku ReferNet kulud.

1,6 mln euroga tagatakse välisriigi kõrgharidust tõendavate ja kõrgharidusele juurdepääsu võimaldavate kvalifikatsioonide (akadeemilised kraadid, diplomid, tunnistused jt) hindamine, kvalifikatsioonidele vastavuse määramine Eesti haridussüsteemis ning tunnustamiseks ettepanekute tegemine. Lisaks tagatakse erinevate riigisiseste ja rahvusvaheliste Eesti üliõpilaste ja õppejõudude õpirännet toetavate instrumentide kättesaadavus, nt riikidevaheliste lepingute stipendiumid, Noore õpetlase toetusmeede koostöös erasektoriga, Kristjan Jaagu stipendium, Nordplus kõrgharidusprogramm jt.

Erinevate rahvusvaheliste projektide kaudu toetatakse 4,7 mln euroga õpirännet jt arendusprojekte kutseõppeasutustes ning rakenduskõrgkoolides.

**Programmi tegevuse nimetus:** Õppekava ja -vara arendamine ning õpikeskkonna kujundamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Õppekavade arendamisel ja rakendamisel lähtutakse nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtetest ning toetatakse nutika õppevara ja meetodika

kasutamist õppes. Üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste digitaristu toetab õppimist ja õpetamist, hariduse valdkonna infosüsteemid on koosvõimelised ja vastavad kasutajate vajadustele.

**Tabel 33. Programmi tegevuse õppekava ja -vara arendamine ning õpikeskkonna kujundamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Liikuma Kutsuva Kooli võrgustikku kuuluvate koolide arv Allikas: Liikuma Kutsuva Kooli programm	205	214	224	235	n/a
Õpilaste osakaal, kes on liikumisvõimalustega koolis pigem rahul või väga rahul (%): 4.klass Allikas: Rahulolu uuring	31,70%	33,00%	33,00%	34,00%	n/a
Õpilaste osakaal, kes on liikumisvõimalustega koolis pigem rahul või väga rahul (%): 8.klass Allikas: Rahulolu uuring	15,50%	17,00%	18,00%	19,00%	n/a
Õpilaste osakaal, kes on liikumisvõimalustega koolis pigem rahul või väga rahul (%): 11.klass Allikas: Rahulolu uuring	16,50%	17,00%	17,00%	18,00%	n/a
Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (%): 4.klass Allikas: Rahulolu uuring	60,90%	67,00%	68,00%	68,00%	n/a
Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (%): 8.klass Allikas: Rahulolu uuring	69,80%	81,00%	81,00%	81,00%	n/a
Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (%): 11.klass Allikas: Rahulolu uuring	88,10%	93,00%	93,00%	93,00%	n/a
Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (%): kutseõppeasutuste õppijad Allikas: Rahulolu uuring	86,00%	93,00%	93,00%	93,00%	n/a
Üldhariduskoolide õpetajate osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (sh õpilaste, lapsevanemate, kolleegide poolt) (%) Allikas: Rahulolu uuring	87,50% (2021)	n/a	n/a	91,00%	n/a
Andeka õppija toetamine	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

2025. aastal suureneb välisvahendite toel elluviidavate tegevuste maht. Programmi tegevust rahastatakse välisvahenditest 7,9 mln ulatuses.

Antud tegevuses on seoses 2025. a. eelarve kokkuhoiuülesandega eelarvet vähendatud 2 mln, sh :  
HTM ja Harno tegevuskulud 0,6 mln eurot, tegevustoetused koostööpartneritele (jääb alles prioriteetsete teemade partnerlus ja osad tegevused liiguvad välisrahastusele) 0,8 mln,

maakondlikud õpilasüritused ja ainekomisjonid 0,6 mln (alles jääb aineolümpiaadide toetus ning täiendusõpet pakutakse välisrahadest).

Tegevuse raames arendatakse välisrahastusest üld- ja kutsehariduse riiklike õppekavasid, õpitulemuste välishindamise elektroonseid vahendeid ja õppevara (sh digiõppevara, hindamisvahendid). Samuti kaardistatakse õppevara loomise ja kohandamise vajadus, tehakse õppevara laialdaselt kättesaadavaks ja toetatakse keskselt tellitud õppevara kasutuselevõttu.

Õppe kvaliteedi tagamiseks arendatakse välisvahenditest õppeasutuste sisehindamist, viiakse läbi õpitulemuste välishindamist ja rahulolu-uuringuid. Luuakse ja edendatakse nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist toetavaid koostöövorme ning toetatakse andekate õpilaste arengut.

Õpitulemuste ja õppeasutuste välis- ja sisehindamiseks ning nõustamiseks on 1,5 mln eurot. Toetatakse testide arendustöid, tegevusnäitajate ja kvalitatiivsete hinnangute rakendamist koolide järelevalves ja nõustamisel, rahuloluhindamist koolides, järelevalve ümberkujundamist ning PISA (Programme for International Student Assessment) testi läbiviimist, sh analüüse ja teavitustöid ja rahvusvahelise inglise keele C1-taseme eksami korraldamisest kaks korda aastas.

Eesti ja kogu maailma lapsed ei liigu piisavalt. Uuringud näitavad, et vähesel liikumisel ja liigsel istumisel on negatiivne mõju õpilaste tervisele ja heaolule, õpitulemustele ja koolirõõmule. Seetõttu on Tartu Ülikooli liikumislaboris loodud haridusuuendusprogramm Liikuma Kutsuv Kool, mis on võtnud sihiks toetada koole, et iga koolipäev pakuks liikumisrõõmu nii õpilastele kui õpetajatele. Liikuma Kutsuva Kooli programmi jaoks on kavandatud 0,4 mln eurot.

Koolis toimuv kiusamine võib olla üheks peamiseks põhjuseks, miks laps ei tunne ennast koolis turvaliselt ning mille tõttu on ohustatud tema vaimne tervis. Koolikiusamise ennetamise ja vähendamise programmide toetamiseks ja koolituste läbiviimiseks on kavandatud 0,7 mln eurot. Summa eraldatakse erinevatele kiusuennetusprogrammide operaatoritele strateegilise partnerluse raames.

Andekate õpilaste arengut toetatakse 1,3 mln euroga üleriigiliste aineolümpiaadide ja konkursside korraldamiseks ning võistkondade lähetamiseks rahvusvahelistele olümpiaadidele.

Välisabi meetme "Õpetajate järelkasv ja areng, õpikäsitus ja -keskkonnad (õppekavad ja varad)" on antud tegevuse raames kavandatud 5,2 mln eurot järgmisteks tegevusteks:

Arendamisel on riiklike tasemetööde, põhikooli ühtsete lõpueksamite (eesti keel, eesti keel teise keelena, inglise keel ja matemaatika) ja riigieksamite e-hindamisvahendid. Viiakse läbi põhikooli e-katseksamid ja arendatakse Testide andmekogu funktsionaalsusi. Põhi- ja keskkhariduse riiklike õppekavade uuendamiseks valmib lähteülesanne.

Keskhariduse valdkonnas lõpeb ühtse põhihariduse järgse õpitee jätkamiseks kavandatud uuring, mis on lähtealuseks katsetamise etapile ning valmistatakse ette järgnevad uuringud paindlike õpiteede rakendumiseks.



Kutsehariduses viiakse läbi uuringuid kehtivate 2.-3. taseme ja 4.-5 taseme väljundpõhiste kutseõppe õppekavade rakendamisest, toetatakse valdkonna võrgustike arengutegevusi seminaridega õpetajatele, tugispetsialistidele ja koolijuhtidele.

2025. aastal jätkub õppekavade rakendamiseks vajaliku õppevara ja selle loome vajaduste kaardistamine ja õppevara hankimine ning õpetajate pädevuse tõstmine digitaalse õppevara kasutuselevõtuks, koostamiseks ja kohandamiseks.

Karjääriteenuste arendamiseks üldhariduskoolides valmistatakse ette ja alustatakse piirkondlike karjääriteenuste mudelite pilootuuringuga. Toetatakse õpetajate ja kõrgkoolide õppejõudude kompetentse karjääriõppe süsteemseks läbiviimiseks.

0,5 mln eurot eraldatakse kõrgharidusõppe kvaliteedi tagamiseks korraldatavateks kõrgkoolide välishindamisteks ning rahvusvahelise kvaliteedikultuuri edendamiseks.

Infotehnoloogiliste tegevuste ja taristu (sh nt õppeinfosüsteem Tahvel, EHIS 2 jt) arendamiseks on kokku planeeritud 2025. aastal 2,95 mln eurot, millest 1,44 mln eurot on kulud ja 1,45 mln on investeeringud (vt. investeeringute tabel) ning 57 tuhat eurot on omatuludega seotud kulud.

Programmi tegevusse on planeeritud Haridus- ja Teadusministeeriumile haldus- ja juhtimiskulud summas 10,2 mln eurot, millest 0,5 mln on välisvahendid, ühtekuuluvuspoliitika fondide (ÜKP) 2021+ perioodi tehniline abi.

#### **Programmi tegevuse nimetus: Võrdsete võimaluste tagamine hariduses**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Õppekorralduses arvestatakse õpilaste individuaalseid arenguvajadusi.

**Tabel 34. Programmi tegevuse võrdsete võimaluste tagamine hariduses mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Koolivälise nõustamismeeskonna soovitatud tugispetsialisti teenuste rakendamise osakaal põhihariduses (%) Allikas: EHIS	74,70%	78,00%	80,00%	80,00%	n/a
Tavaklassi kaasatud tõhustatud ja erituge saavate õpilaste osakaal kõigist tõhustatud ja erituge saavatest õpilastest Allikas: EHIS	38,10%	36,00%	36,00%	36,00%	n/a
Eesti keele kui teise keele põhikooli lõpueksami ja gümnaasiumi riigieksami keskmine tulemus (Pk/G) Allikas: EHIS/Harno	59/72	75/75	75/75	75/75	n/a
Eesti keel teise keelena eksamil vähemalt B2 taseme saavutanute osakaal gümnaasiumi statsionaarses õppes (%) Allikas: EHIS	69,10%	78,00%	80,00%	80,00%	n/a

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tipptasemel oskustega (PISA 5. ja 6. taseme saavutanud) õpilaste osakaal eesti keelest erineva õppekeelega koolis võrreldes eestikeelse kooliga: Loodusteadused: eesti keelest erineva õppekeelega kool/ eesti õppekeelega kool Allikas: PISA	5,9/13,3	10,8/19	n/a	n/a	n/a
Tipptasemel oskustega (PISA 5. ja 6. taseme saavutanud) õpilaste osakaal eesti keelest erineva õppekeelega koolis võrreldes eestikeelse kooliga: Lugemisoskus: eesti keelest erineva õppekeelega kool/ eesti õppekeelega kool Allikas: PISA	7,3/11,6	12/20,5	n/a	n/a	n/a
Tipptasemel oskustega (PISA 5. ja 6. taseme saavutanud) õpilaste osakaal eesti keelest erineva õppekeelega koolis võrreldes eestikeelse kooliga: Matemaatika: eesti keelest erineva õppekeelega kool/ eesti õppekeelega kool Allikas: PISA	7,8/14,7	13,5/23,7	n/a	n/a	n/a
Õpetajate osakaal, kes on enda hinnangul saanud vajaliku õppe erivajadustega laste õpetamiseks ja/või toetamiseks, alusharidus Allikas: Rahulolu uuring	46,30% (2021)	n/a	n/a	49,00%	n/a
Õpetajate osakaal, kes on enda hinnangul saanud vajaliku õppe erivajadustega laste õpetamiseks ja/või toetamiseks, üldharidus Allikas: Rahulolu uuring	43,00% (2021)	n/a	n/a	46,00%	n/a
Alushariduse õpetajate osakaal, kes nõustuvad, et lasteaed ja erinevad lasteaiavälised spetsialistid, sh arstid, tugi- ja lastekaitse spetsialistid ning politsei jt, teevad erivajadustega laste toetamisel head koostööd Allikas: Rahulolu uuring	59,20% (2021)	n/a	n/a	62,00%	n/a
Üldhariduskoolide õpetajate osakaal, kes leiavad, et kool ja erinevad koolivälised spetsialistid sh politseinikud, nõustajad, arstid, psühholoogid, noorsootöötajad jt teevad hariduslike erivajadustega laste toetamisel head koostööd Allikas: Rahulolu uuring	65,30% (2021)	n/a	n/a	68,00%	n/a
Õpetajate osakaal, kes tunnevad, et nad on hästi või väga hästi ette valmistatud õpetamiseks multikultuurses või –keelses keskkonnas (TALIS) Allikas: TALIS	15,70% (2018)	n/a	n/a	n/a	n/a

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tavakooli kaasatud tõhustatud ja erituge saavate õpilaste osakaal kõigist tõhustatud ja erituge saavatest õpilastest (%) Allikas: EHS	72,80%	72,00%	75,00%	75,00%	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Võrdsete võimaluste tagamiseks alus- ja põhihariduses jätkatakse kaasava hariduse põhimõtete rakendamist, sh tagatakse õppenõustamise teenuste kättesaadavus; toetatakse muukeelseid õpilasi eesti keele omandamisel ja nõrgema sotsiaalmajandusliku taustaga piirkondade koole, toetatakse hariduslikku lõimumist, sh eestikeelsele õppele ülemineku tegevusi.

2025. aastal suureneb välisvahendite toel elluviidavate tegevuste maht. Programmi tegevusi rahastatakse 10,5 mln ulatuses välisvahenditest, suurenemine 3,1 mln eurot.

Tegevuse kulud vähenevad 2025. a. eelarve kokkuhoiuülesandega seoses 9 mln euro ulatuses, sh 2,1 mln eurot projekti "Professionaalne eestikeelne õpetaja põhikoolis" rakendamise lõpetamine ja asendamine eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskavas ette nähtud tegevustega (Ida-Virumaa haridustöötajate täiendav töötasu, õpilaspõhised eesti keele õppe toetused jm);

6,28 mln eurot kokkuhoiu eesmärgil eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskavast välja jäetud tegevussuundadele planeeritud eelarve (riigikoolide personalile soodustingimustel eluasemete tagamine, lähtetoetuste kasv Ida-Virumaale/vene õppekeelega kooli tööle suunduvatele õpetajatele, riigi pidamisele võetavate eestikeelsete koolide taristu investeeringud);

0,4 mln eurot lasteaiaõpetajate täienduskoolitused (suureneb välisvahenditest pakutava täienduskoolituste maht);

0,1 mln eurot Harno tegevuste ning HTM strateegiliste partnerite eelarve kokkuvõid ning tegevuste rahastamisega välisvahenditest (LAK-õppe arendused jm).

2025. aastal jätkub eestikeelsele haridusele üleminekut toetav pedagoogide koolitus- ja motivatsiooniprogramm, mille eesmärgiks on tagada keele- ja kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate järelkasv ja katta keelenõuet mittetäitvate õpetajate asendusvajadus.

8,6 mln eurot suunatakse ülikoolides õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste ning tugispetsialistide õppekavadel õppekohtade arvu suurendamisele. Täiendavate üliõpilaste vastuvõtmisel on prioriteetideks eesti keele õpetaja, sh eesti keel teise keelena, loodus- ja täppisteaduste õpetaja, sh matemaatika, ning klassiõpetaja erialad. Ülikoolidele eraldatakse vahendid kogu õppeajaks (3 aastat BA ja 2 aastat MA, integreeritud õp 3+2 aastat).

Õppetöö raames pakutakse ülikoolide poolt õpetajakoolituse tudengitele täiendavalt eesti keele oskuse taseme tõstmist toetavaid meetmeid, milleks on kavandatud 0,6 mln eurot.

Õpetajakoolituse või tugispetsialistide koolituse õppekaval õppivatele üliõpilastele ning muudel õppekavadel õppivatele üliõpilastele, kes õpivad õpetajaks või tugispetsialistiks (logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoog või koolipsühholoog), nähakse ette sihtstipendium, milleks on eelarves 6,8 mln eurot. Stipendiumi eesmärk on tuua õpetajakoolitusse ning tugispetsialistide koolitusse enam üliõpilasi ning väärtustada õpetajakutse omandamist. Stipendiumisaajate osakaal on lähtuvalt valdkonna prioriteetsusest ja senistest sisseastumiskonkurssidest õppekavati diferentseeritud.

Toetatakse Ida-Virumaal eestikeelsete haridustöötajate tööle asumist, makstes koolipidajatele koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste nõuetekohase eesti keele oskusega õpetajate, juhtide ja tugispetsialistide töö väärtustamiseks täiendavat tööjõukulude toetust. Täiendava tööjõukulu koefitsiendi (1,3 lastead, 1,5 kool ja tugispetsialistid) kehtestamiseks kohalikele omavalitsustele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele on kavandatud 10,3 mln eurot. Riigi pidamisel üld- ja kutsehariduskoolide täiendav tööjõukulu toetus summas 5,7 mln eurot on planeeritud tegevuses Juurdepääsu tagamine üld- ja kutseharidusele.

Koolidele ja koolieelsetele lasteasutustele pakutakse HTM-i strateegilise partneri kaudu asendusõpetaja teenust eestikeelsele õppele üleminekust tingitud asendusvajaduse leevendamiseks ning Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooliga koostöös on käivitatud programm, mille raames mõlema kõrgkooli tudengid pakuvad tuge abiõpetajana koolieelsete lasteasutuste ja koolide õpetajatele eesti keelest erineva emakeelega laste õpetamisel. Tegevusele planeeritud eelarve on 0,6 mln eurot.

Keeleõppetoetuste süsteemi korrastamisega on ühendatud olemasolevad toetusliigid, et haridusasutuste pidajatel oleks võimalik taotleda toetusi ühtsetel alustel. Motiveerivad vajaduspõhiselt taotletavad õpilaspõhised toetused annavad haridusasutusele võimekuse pakkuda täiendavat/lisanduvat eesti keele õpet muu emakeelega õpilastele ja võimaldavad neil seeläbi kiiremini integreeruda eestikeelsesse haridussüsteemi. Õpilaspõhised toetused sõltuvad eestikeelse õppe mahtudest: >40%, >60%, keelekümbelusprogrammi õpilaste toetus, lisaks eesti koolides õppivate muu emakeelega õpilaste ja alushariduse muu emakeelega laste rühmatoetus, täiendav toetus eestikeelsele õppele üleminevatele, uussisserändaja (sh Ukraina õpilaste) toetus. Toetuses eraldatakse täiendava eesti keele õppe pakkumiseks vajalike õpetajate tööjõukulude katteks. Keeleõppetoetusteks kohalikele omavalitsustele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele on kavandatud 15,3 mln eurot. Riigi pidamisel üld- ja kutsehariduskoolide keeleõppetoetuste prognoositav eelarve summas 0,6 mln eurot on planeeritud tegevuses Juurdepääsu tagamine üld- ja kutseharidusele.

Ekspertide toel koolikorraldust ja metoodikat käsitletavate üleminekumudelite väljatöötamiseks ja rakendamiseks on kavandatud 0,3 mln eurot. Koostöös Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusega töötatakse välja kutsehariduses eesti keelest erineva emakeelega erivajadusega õppijate lõimitud aine- ja keeleõppe arendamise projekt, mille

eesmärk on toetada õppijat eestikeelses keskkonnas õppimises, saades vajalikud teadmised ja praktilised oskused tööks ja iseseisvaks eluks. Üldhariduskoolide eesti keelest erineva kodukeelega õppimist toetava koolimudeli Teadmuskool väljatöötamine ja rakendamine toimub koostöös kolme riigigümnaasiumi ja Tallinna Ülikooliga.

Välisvahenditest rahastatakse 2025. aastal haridusliku lõimumise, sh eestikeelsele haridusele ülemineku tegevusi 5,1 mln euro ulatuses, sh korraldatakse vajaduspõhiseid keeleõppealaseid ja keeleõpet toetavaid metoodika- ja didaktikaalaseid õpisündmusi, arendatakse keeletehnoloogilisi vahendeid eesti keele kui teise keele õpetamise ja õppimise toetamiseks, hangitakse õppevara ekspertide meeskondadelt õppevara komplekte ja kohandatud lugemisvara jms.

Toetatakse Ida-Virumaa omavalitsusi, kus on vaja õpilaste arvu muutusest tulenevalt korrastada koolivõrku ja samaaegselt nüüdisajastada taristut (kokkuvõttes kulud vähenevad läbi efektiivsete uute hoonete). Välisvahendite arvelt elluviidavat tegevust rahastatakse täiendavalt 0,6 mln euroga, et toetada kohalikke omavalitsusi planeerimis- ja projekteerimisetappides ning võimaldada sporditaristu rekonstrueerimist/ehitamist koos koolihoonetega

Haridus- ja Noorteameti Rajaleidja keskuse esinduste (kokku 16 esindust üle Eesti) kaudu õppenõustamisteenuse osutamiseks eelkooliealistele lastele ning üldharidus- ja kutseõppeasutustes õppijatele eraldatakse 5,8 mln eurot, millest 5,2 mln on välisvahenditest, riigieelarvelistest vahenditest 0,6 mln eurot. Õppenõustamise teenust saanud laste ja õppijate arv on aastas 8000, nõustatud täiskasvanute arv on 18 000, koolivälise nõustamismeeskonna haridussoovituste arv aastas on 5000.

Tegevuse eesmärkidesse panustab lisaks omavalitsustele lasteaiaõpetaja palgatoetuseks eraldatud 16 mln eurot, mida on võimalik kasutada ka tugiteenuste kättesaadavuse tagamiseks ja tugispetsialistide töötasuks lasteaedades. Toetus KOVidele on kavandatud riigieelarves Vabariigi Valitsuse all ja ei sisaldu seetõttu käesolevas programmis.

Tegevuse investeeringute eelarve on 0,7 mln eurot, mis on kavandatud riigi pidamisel Ida-Virumaa üldhariduskoolide koolivõrgu kaasajastamiseks, sh sporditaristu rekonstrueerimiseks/ehitamiseks koos koolihoonetega.

### **Programmi tegevuse nimetus: Õpetajate ja haridusasutuste juhtide arengu toetamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagatakse kvalifitseeritud õpetajate, haridusasutuste juhtide ja tugispetsialistide järelkasv ning paindlikud võimalused ametisse asumisel.

**Tabel 35. Programmi tegevuse õpetajate ja haridusasutuste juhtide arengu toetamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Koolijuhtide osakaal, kes võtsid kasutusele meetmeid, et toetada õpetajate koostööd uute õpetamispraktikate väljaarendamisel (TALIS) (%) Allikas: TALIS	45,00% (2018)	50,00%	n/a	n/a	n/a
Kuni 39-aastaste õpetajate osakaal üldhariduskoolides (%) Allikas: EHIS	26,40%	28,00%	28,50%	28,50%	29,00%
Konkurss õpetajakoolituse õppekohtadele Allikas: SAIS, EHIS	1,20	1,40	1,40	1,40	1,40
Õpetajate osakaal (%), kes leiavad, et õpetajaamet on ühiskonnas väärtustatud Allikas: TALIS	26,40% (2018)	n/a	n/a	n/a	n/a
Õpetajate osakaal, kes on vähemalt kord kuus õpetanud koos teise õpetajaga (%) Allikas: TALIS	21,50% (2018)	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

2025. aastal suureneb välisvahendite toel elluviidavate tegevuste maht. Programmi tegevust rahastatakse välisvahenditest 6,6 mln ulatuses.

Tegevuse raames arendatakse õpetajate taseme- ja täiendusõppe süsteemi ja meetmeid haridusasutuste juhtide hindamiseks ning professionaalse arendamise toetamiseks. Toetatakse tegevusi õpetaja, haridusasutuse juhi ja tugispetsialisti ameti atraktiivsuse suurendamiseks ja väärtustamiseks. Tegevused toetavad noortevaldkonna töötajate esma- ja täiendõpet ja järelkasvu.

Igal aastal toimub õpetajate ja teiste haridustöötajate tunnustusüritusena aasta Õpetaja Gala. Haridustöötajate töö väärtustamiseks ning väljapaistvate tööalaste saavutuste eest tunnustamiseks määratakse riiklikke hariduspreemiaid kokku 0,2 mln eurot.

Esimest korda tööle asuvad õpetajad ja tugispetsialistid saavad lähtetoetust kokku 3 mln eurot. 2023. a (01.01.2023.-31.12.2023) laekus 239 taotlust, nendest olid 184 õpetajat ja 55 tugispetsialistid. Positiivseid otsuseid oli 158 (nendest 115 õpetajat ja 43 tugispetsialisti).

Haridus- ja noortevaldkonna töötajate täiendusõppesüsteemi arendamiseks, professionaalse arengu toetamiseks ning ameti atraktiivsuse suurendamiseks ning järelkasvu tagamiseks on kavandatud välisabist kokku 4,7 mln eurot. Valdkonna töötajate ameti populariseerimise ja nähtavuse suurendamiseks viiakse läbi tegevusi vastavalt loodavale haridus- ja noortevaldkonna professionaalide väärtustamise ja atraktiivsuse kasvu kontseptsioonile. Kvalifitseeritud töötajaskonna tagamiseks pakutakse koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooliga täiendõpet ning käivitatakse Õpetajate Akadeemia, mille raames töötatakse välja pindlikud õpiteed õpetajaametisse sisenemiseks ning kvalifikatsiooni saamiseks. Toetatakse

õpetaja karjäärimudelite kasutuselevõttu, sh tutvustatakse karjääriülese toetamise meetmeid, kaasaegset töö- ja palgakorralduse põhimõtteid. Asutuste juhtimiskvaliteedi tõstmiseks viiakse läbi täiendusõpet ning toetatakse haridusasutuse juhi karjäärimudeli ja kompetentsimudel kasutuselevõttu.

Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, Siseministeerium ning Sotsiaalministeerium osalevad Eesti-Šveitsi koostööprogrammis, mis panustab riikliku strateegia "Eesti 2035" visiooni ja valdkondlike strateegiate strateegiliste eesmärkide elluviimisesse, et tugevdada inimeste kultuurilist, sotsiaalset ja majanduslikku sidet riigiga. HTM-i komponendi eesmärk on tagada haridussektori töötajate aja- ja asjakohased teadmised ja oskused mitmekultuurilises ja mitmekeelses keskkonnas töötamiseks ning tõsta lastevanemate teadlikkust mitmekeelses ja mitmekultuurilises keskkonnas õppimise kohta. Eesmärgi täitmiseks on kaks tegevussuunda: 1) haridussektori töötajate täiendusõpe; 2) lapsevanemate, sh erineva kultuurilise ja keelelise taustaga vanemate teavitamine, konsulteerimine ja toetamine. 2025. aastal on kavandatud tegevuste elluviimiseks 1,9 mln eurot.

0,2 mln on planeeritud õpetajakoolituse stipendiumideks enne 2023/2024. õppeaastat sisseastunutele. Alates 2023/2024. õppeaasta vastuvõtust on õpetajakoolituse ja tugispetsialistide koolituse stipendiumid planeeritud haridus- ja noorteprogrammi tegevusse "Võrdsete võimaluste tagamine hariduses". Eesmärk on väärtustada õpetajaks õppimist ning suurendada õpetajakoolituse erialadele kandideerijate ja õpetajakutse omandajate arvu.

### **Programmi tegevuse nimetus: Kutsesüsteemi arendamine ja oskuste prognoosisüsteem (OSKA)**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kutsesüsteemi kaudu on haridussüsteem ja tööturg paremini seostatud.

#### **Tegevuste kirjeldus**

Tegevusega tagatakse kutsesüsteemi toimimine ning arendatakse ja rakendatakse tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi OSKA.

Tegevusest 3 miljonit eurot suunatakse välisvahenditest tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemile OSKA ning 1,4 mln eurot eraldatakse Kutsekoda SA-le tegevustoetust kutseeadusest tulenevate ülesannete täitmiseks ning kutseregistri pidamiseks ja arendamiseks. Lisaks valmistatakse ette kutsesüsteemi reformi, et toetada haridus- ja töömaailma süsteemset ja paindlikku sidustamist.

Vähendatud on Kutsekoja tegevustoetust ja kutseõppeasutuste lõpetajatele kutseksamite kompenseerimise summat. Kutsesüsteemi arenduskulud on osaliselt rahastatavad tõekefondidest.

### **Programmi tegevuse nimetus: Õppe seostamine tööturu vajadustega**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Viia õppimisvõimalused suuremasse vastavusse tööturu arenguvajadustega.

**Tabel 36. Programmi tegevuse õppe seostamine tööturu vajadustega mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
1–3 aastat tagasi kutsehariduse lõpetanud 20–34-aastaste inimeste tööhõive määr (%) Allikas: Eurostat	84,60%	81,50%	81,50%	82,00%	n/a
1–3 aastat tagasi kolmanda taseme õpingud lõpetanud 20–34-aastaste tööhõive määr Allikas: Eurostat	96,70%	88,50%	88,50%	89,00%	n/a
LTT (loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus) erialade lõpetajate osakaal kõrghariduses (%) Allikas: EHIS	26,50%	30,00%	30,00%	30,00%	n/a
IT õppesuuna lõpetajate arv aastas: kõrghariduses Allikas: EHIS	793	975	990	990	n/a
IT õppesuuna lõpetajate arv aastas: kutsehariduses Allikas: EHIS	496	520	540	540	n/a
Vilistlaste rahulolu praktikavõimalustega (%): bakalaureuseõpe Allikas: Vilistlaste uuring	66,20% (2022)	63,00%	n/a	63,00%	n/a
Vilistlaste rahulolu praktikavõimalustega (%): magistriõpe Allikas: Vilistlaste uuring	58,80% (2022)	68,00%	n/a	68,00%	n/a
Töökohapõhises õppevormis lõpetajate osakaal kõigist kutseõppe lõpetajatest (%) Allikas: EHIS	11,60%	23,00%	25,00%	25,00%	n/a

### Tegevuste kirjeldus

2025. aastal suureneb välisvahendite toel elluviidavate tegevuste maht. Programmi tegevust rahastatakse välisvahenditest 37,2 mln ulatuses, kasv 9,5 mln eurot.

Tegevuse abil pööratakse tähelepanu tootmise, tehnika, tehnoloogia ja IT-valdkonna arenguks vajalike teadmiste ja oskuste arendamisele. Lisaks viiakse läbi uuringuid kutse- ja kõrghariduse lõpetajate edukusest tööelus ning rakendatakse taaste- ja vastupidavusraha toel rohe- ja digipööret toetavate tegevuste elluviimist.

Inseneriakadeemia, IT Akadeemia, IT hariduse ja digioskuste arendamise kaudu suunatakse õppurite õpivalikuid, suurendatakse kutse-, üld- ja huvihariduse ning kõrgharidusõppe seoseid tööturuga, tagatakse IKT õpetamise ja lõpetajate IT-alaste oskuste areng, tegevusi toetatakse 12,7 mln euroga. Lisaks toetatakse 3 mln euroga kõrghariduse IKT õppekavade arendamist Tartu Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ja Tallinna Ülikoolis. Selle raames suurendatakse informaatika ja infotehnoloogia õppekavagruppide vastuvõttu keskmiselt 10% aastas.

Praktika ja töökohapõhise õppe kvaliteedi tagamist, töökohapõhise õppe koolituskohtade loomist ning praktilise õppe arendamist kutse- ja kõrgkoolides toetatakse 6,6 mln euroga.



Töökohapõhine õpe on tasemeõpe, kus vähemalt 2/3 õppest toimub ettevõttes (kõrghariduses 1/2 õppest). Tegevusi viiakse ellu koostöös Eesti Töandjate Keskliidu ning kutse- ja kõrgkoolidega. Tegevuse raames luuakse koostöös ettevõtetega täiendavaid töökohapõhise õppe koolituskohti, toetatakse koole ja ettevõtteid töökohapõhise õppe pakkumisel, töötatakse välja juhendmaterjale, piloteeritakse erinevaid rakendusmudeleid ning populariseeritakse töökohapõhist õpet.

Rahvusvaheliste kutsemeistrivõistluste korraldamiseks on kavandatud 0,6 mln eurot. Toetatakse rahvusvaheliste võistluste ekspertide professionaalset arengut ning luuakse tingimused uute ekspertide järelkasvuks. Rahvusvahelistel kutsemeistrivõistlustel osalemiseks toetatakse Eesti võistkonna ettevalmistamist ja osalemist EuroSkills võistlustel Taanis Herningis septembris 2025, eesmärgiga tõsta kutseõppijate motivatsiooni osaleda siseriiklikel kutsemeistrivõistlustel ning tutvustada rahvusvaheliselt Eesti kutseharidust.

Kõrgkoolidevahelise koostöö tõhustamise kaudu tõstetakse kõrgharidusõppe kvaliteeti, parendatakse kõrgkoolide õpetamissuutlikkust ja –paindlikkust ning suurendatakse Eesti kõrghariduse rahvusvahelist nähtavust ja konkurentsivõimet - nendeks tegevusteks on kavandatud 2,4 mln eurot. Ülikoolide koostöö arendamiseks doktoriõppe edendamisel on planeeritud 1,3 mln eurot.

Taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) kaudu rahastatakse 4,4 mln euroga rohepöörde elluviimiseks suunatud tegevusi. Toimub õppematerjalide ja meetodiliste juhiste (sh digitaalsete) väljatöötamine, et toetada õppe läbiviimist ning loodud õppekava moodulite /õppeainete (sh õppematerjalide) piloteerimine täienduskoolituste ja mikrovalifikatsiooniõppena. Riikliku täienduskoolitustellimusena viiakse ellu koolitused ettevõtete rohepöörde toetamiseks. Toimuvad kommunikatsioonitegevused ettevõtete suunal ja tööealise elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks kliimaeesmärkide olulisusest, roheoskuste kriitilisest tähtsusest ning nende arendamise võimalustest.

Fookuses on eelkõige logistika ja transpordi, energeetika, ehituse, põllumajanduse, metsanduse, keemia- jm tööstuse valdkonnad, samuti horisontaalsete roheoskuste arendamine.

RRF-st rahastatava digipööret toetavate oskuste arendamiseks suunatakse eelarvesse 4,5 mln eurot, et käivitada tegevused vastavalt tegevuskavadele, mille alusel luuakse kõrgkoolidesse ja kutsekoolidesse IKT moodulid (s.h mikrovalifikatsioonid), viiakse läbi IKT spetsialistide ja infoturbejuhtide täiendkoolitusi ja ümberõpet ning uuendatakse IKT valdkonna kutsestandardid. Riikliku täienduskoolitustellimusena viiakse ellu koolitused ettevõtete digipöörde toetamiseks kindlates valdkondades.

Rohe- ja digipöörde eelarvet vähendatakse abikõlbmatu käibemaksu summa võrra (600 tuh).

Õiglase Ülemineku Fondist (ÕÜF) rahastatakse 5,4 mln euroga Ida-Viru täiendkoolituse ja tasemeõppe õppekavade arendamist teaduse fookusvaldkondades ja valdkondades, mis

toetavad avaliku sektori toimepidevust, kohaliku ettevõtluse ning elanike oskuste arendamist kõrg- ja kutsehariduse tasemel.

**Programmi tegevuse nimetus: Noorte ettevõtlikkuse ja omaalgatuste toetamine (HOOG)**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Noored on loov ja ühiskonda hoogsalt edasiviiv jõud -hariduse, kultuuri, majanduse, keskkonna ja teiste valdkondade nügijad ning eestvedajad.

**Tabel 37. Programmi tegevuse noorte ettevõtlikkuse ja omaalgatuste toetamine (HOOG) mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
18–26-aastaste noorte juhitud mittetulundusühingute osakaal aktiivsetest mittetulundusühingutest (%) Allikas: Statistikaamet	3,70%	3,40%	3,80%	4,20%	4,60%
Huvikoolis õppivate noorte osakaal 7–26aastastest noortest (%) Allikas: EHIS, Statistikaamet	32,70%	33,50%	33,80%	34,10%	32,60%
Noorte omaalgatusprojektide arv (sh toetatud projektide osakaal (%)) Allikas: Harno	111 (69)	168 (vähemalt 50%)	168 (vähemalt 50%)	168 (vähemalt 50%)	168 (vähemalt 50%)
Noorte ettevõtjate osakaal 18–26 aastastest noortest (%) Allikas: Statistikaamet	4,10%	5,30%	5,80%	6,30%	6,80%

**Tegevuste kirjeldus**

Tegevusest 2 mln rahastatakse välisvahenditest, millega toetatakse noorte omaalgatuse ja Euroopa Solidaarsuskorpus elluviimist, mille kaudu saavad noored osaleda kogukondadele kasulikes projektides kodumaal või mujal, arendades seejuures oma oskusi ja pädevust.

0,2 mln euroga toetatakse noorte omaalgatuslike projektide toetamist, mille ülesandeks on kohalikul tasandil noortevaldkonna spetsialistidele suunatud koolitusprogrammi ning noorte omaalgatuste toetamise projektikonkursi kavandamine ja läbiviimine (taotlemine, teavitused, taotlejate nõustamine, kommunikatsiooni ja mentorluse korraldamine).

Koolitusprogrammi läbiviimisega suurendame süsteemselt kohalikul tasandil noortega töötavate spetsialistide pädevusi noorte omaalgatuste toetamisel; leiame üles peamised kitsaskohad, mis takistavad omavalitsusi noorte omaalgatuste toetamisel ja suuname kohalikke omavalitsusi noorte omaalgatuste toetamisega seotud kogemusi jagama ning väärtustama.

**Programmi tegevuse nimetus: Noorte kodanikuosaluse toetamine ja õiguste kaitsmine (OSA)**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Noorte õiguste kaitsmine riigis on järjepidev ning noorte aktiivne kodanikuosalus toetatud.

**Tabel 38. Programmi tegevuse noorte kodanikuosaluse toetamine ja õiguste kaitsmine (OSA) mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Osalusvormide arv Allikas: Harno	89,00	79,00	79,00	79,00	79,00
Toimiva osaluskoguga kohalike omavalitsuste osakaal (%) kõigist omavalitsustest Allikas: Harno	62,00%	90,00%	90,00%	90,00%	90,00%
15–26-aastaste noorte osakaal, kes on osalenud organiseeritud vabatahtlikus tegevuses (%) Allikas: Statistikaamet, Eesti Tööjõu Uuring	27,20%	24,00%	24,00%	25,00%	25,00%
18–26-aastaste kandidaatide osakaal kõigist kohalikest omavalitsuste volikogu valimiste kandidaatidest (%) Allikas: Statistikaamet	5,40% (2021)	7,90%	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames toetatakse noorteühinguid ja noorte osalusprogramme.

Ühingute toetamiseks viiakse läbi taotlusvoore vastavalt ministri kehtestatud määrustele ja ministeeriumis kehtestatud taotluskorrale. Noorteühinguid rahastatakse (0,6 mln), et pakkuda noortele mitmekülgseid arenguvõimalusi mitteformaalse õppe keskkonnas (sh sotsiaal-emotsionaalsed oskused; kriitilise analüüsi ja probleemilahendamise oskused; meeskonnatöö). Lisaks arendatakse noorsootöö kaudu noortes kodanikuaktiivsuse, väärtuskasvatuse, ühiskondliku sidususe ja tuleviku toimekindlust toetavaid oskuseid (sh nt digi-, kliimapädevused jmt). Noorsootöö hõlmab ka noorte vaimse tervise hoidmist ja probleemide süvenemise ennetamist. Noorte osalusprogrammi rahastatakse (0,4 mln), et korraldada osalusvõrgustikke, kus koondatakse ja levitatakse parimaid kaasamispraktikaid, arendades seeläbi kohalike omavalitsuste kaasamisvõimekust. Starteegiliste partnerite toetusi vähendatakse antud tegevuses 50 tuhande euro ulatuses.

### Programmi tegevuse nimetus: Noorsootöö kättesaadavuse ja kvaliteedi arendamine (ISE)

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kvaliteetne noorsootöö (sh noorte huviharidus) on kättesaadav üle Eesti ning loob kõigile noortele võimalused mitmekülgseks arenguks, eduelamusteks, kogemuste pagasi rikastamiseks ja iseseisvumiseks.

**Tabel 39. Programmi tegevuse noorsootöö kättesaadavuse ja kvaliteedi arendamine (ISE) mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kohalike omavalitsuste osakaal (%), kus noorsootöö teenused on vähemalt „edasijõudnu“ tasemel Allikas: RaM Minuomavalitsus.ee	39,20% (2022)	45,00%	50,00%	53,00%	58,00%
Noorsootöö teenustega rahul olevate noorte osakaal (%) Allikas: Uuring "Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga"	90,00% (2020)	n/a	90,00%	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse all toetatakse noorte huvihariduse ja –tegevuse mitmekesistamist ja kättesaadavuse parandamist, milleks on ette nähtud 11 mln eurot. Sellest riiklikust toetusest moodustab 9,2 mln eurot kohalikele omavalitsustele eraldatav toetus, mis on kavandatud riigieelarves Vabariigi Valitsuse kulude all ja ei sisaldu programmi eelarves. Antud toetust kärbitakse 1 mln eurot. Huviala valdkonna strateegiliste partnerite rahastusega (0,5 mln) toetatakse noori oma huvialade leidmisel ja luuakse võimalused meelepäraste huvialade ja annetega tegelemiseks kvaliteetse ja mitmekesise huvihariduse pakkumise kaudu. 1,3 mln eraldatakse noorte püsi- ja projektlaagrite toetuseks, et muuta laagrites osalemine noortele kättesaadavamaks, tõsta laagrikorraldajate ja kasvatajate pädevust ning arendada laagrite kvaliteeti. Noorsootööühinguid toetamisega (0,3 mln) muudetakse noorsootöö meetodid kaasaegseks ja luuakse keskkond, kus noortega töötavad professionaalse ettevalmistusega väärtustatud spetsialistid. Tegevuses vähendatakse toetustega seotud tegevuste, uuringute ja strateegiliste partnerite rahastust (0,8 mln).

### Programmi tegevuse nimetus: Noortele ühiskonnas võrdsete võimaluste tagamine (KINDLUS)

**Programmi tegevuse eesmärk:** Noorte üksijäämist ja eemaldumist märgatakse ning ennetatakse kindlustunnet suurendava turvavõrgustiku abil.

**Tabel 40. Programmi tegevuse noortele ühiskonnas võrdsete võimaluste tagamine (KINDLUS) mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
15–26-aastaste noorte osakaal (%), kes hindavad, et tugi on kättesaadav Allikas: Statistikaamet, Eesti Tööjõu Uuring	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
15-29-aastaste osakaal (%), kes ei tööta, ei õpi ega osale kooolitusel (NEET-staatuses noored) Allikas: Statistikaamet	9,60%	10,50%	10,20%	9,90%	9,60%

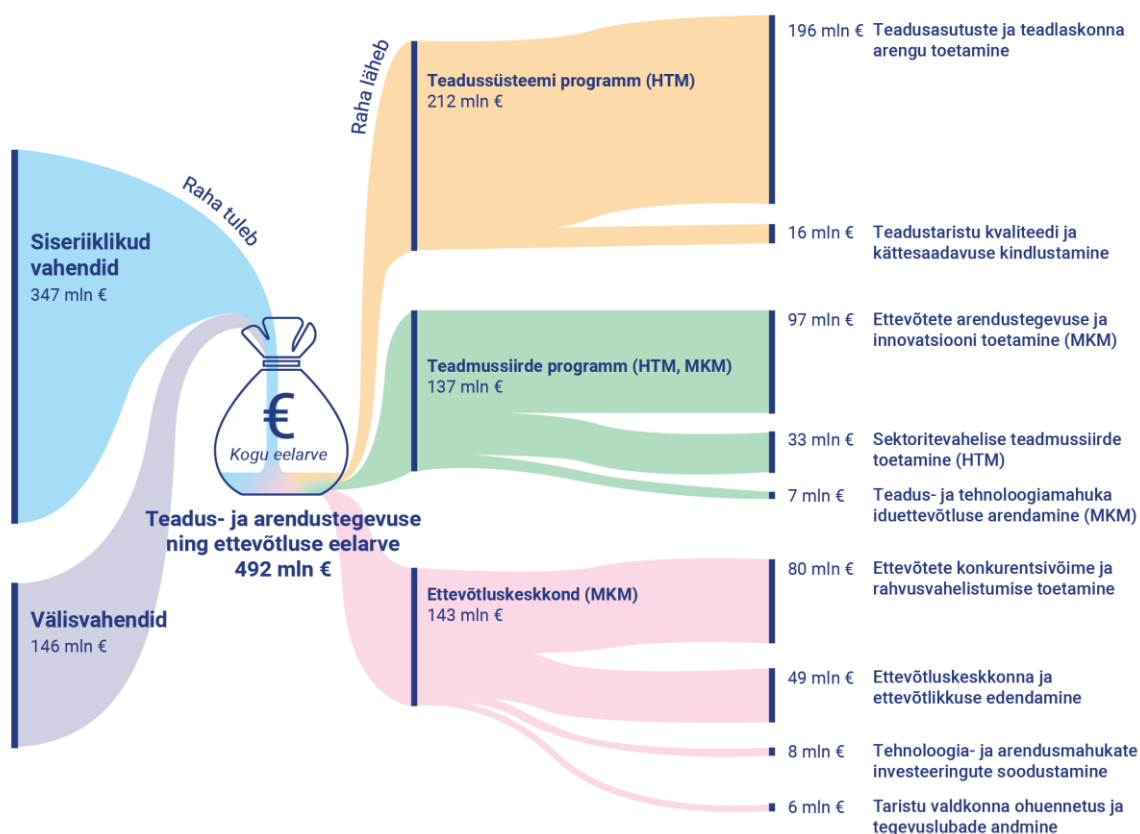
## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eelarvest 3,5 mln rahastatakse välisvahenditest, mille abil käivitatakse tegevused NEET-staatuses ja NEET-staatuse riskis olevate noorte toetamise eesmärgil. Toetatakse NEET-staatuses ja NEET-staatuse riskis olevaid noori, et NEET-staatuses noored jõuaksid tagasi haridusse või tööturule ning et NEET-staatuse riskis olevad noored ei langeks NEET-staatusesse. Põhihariduse ja madalama haridustasemega noorte puhul on oluline, et noorte haridustee ei katkeks. Lisaks alustatakse tugisüsteemi loomisega teenusepakujatele ja omavalitsustele noorsootöö, huvihariduse ja -tegevuse teenustele loodud kvaliteediraamistiku rakendamiseks. Oluline on võimaldada noortele juurdepääs kvaliteetsetele noortevaldkonna teenustele. Toetus summas 0,4 mln suunatakse noortemalevatele, mille läbi pakutakse noortele esmast töökogemust ning valmistatakse neid ette tööellu sisenemiseks.

## 3.8.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus

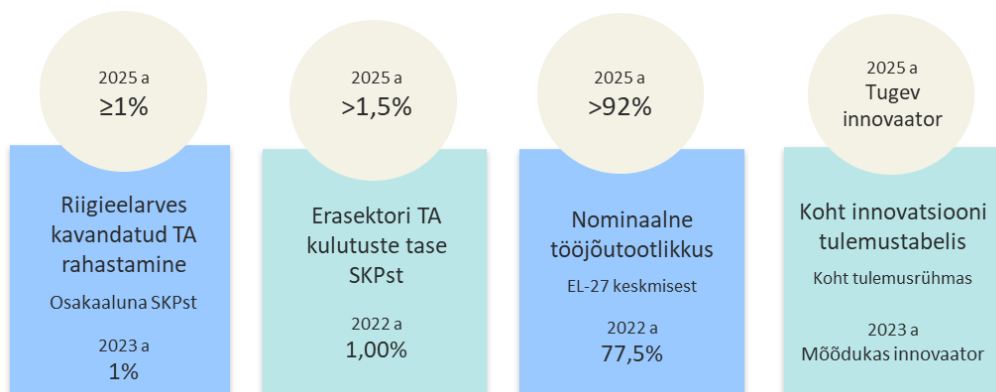
Joonis 25. Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus tulemusvaldkond ja selle maht

### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



Teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse tulemusvaldkonna eesmärk: Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele.

## Joonis 26. Teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse tulemusvaldkonna määdikud



Tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks on loodud kolm programmi:

Teadussüsteemi programm – peavastutaja Haridus- ja Teadusministeerium.

Teadmussiirde programm – vastutajad Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Ettevõtluskeskkonna programm – peavastutaja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Teadus- ja arendustegevuse ja ettevõtluse tulemusvaldkonna pikaajalised arengueesmärgid on kokku lepitud Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavas 2021-2035 (TAIE).

Teadmussiirde programmi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juhitavat osa ja ettevõtluskeskkonna osa kirjeldatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala peatüki all.

**Tabel 41. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus	Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (TAIE arengukava)	Teadussüsteemi programm
		Teadmussiirde programm

Programmdokumendid on kättesaadavad Haridus- ja Teadusministeeriumi [kodulehel](#).

### 3.8.2.2.1 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 42. Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus	-198 149	-220 395	-245 140	-24 746	11%
Teadussüsteemi programm	-174 451	-204 862	-212 377	-7 515	4%
Teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamine	-155 563	-189 471	-196 052	-6 581	3%
Teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamine	-18 887	-15 391	-16 325	-933	6%
Teadmussiirde programm	-23 698	-15 533	-32 764	-17 231	111%
Sektoritevahelise teadmussiirde toetamine	-23 698	-15 533	-32 764	-17 231	111%

### 3.8.2.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus

#### Teadussüsteemi programm

**Programmi eesmärk:** Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Haridus- ja Teadusministeerium ning SA Eesti Teadusagentuur (ETAG), Eesti Kirjandusmuuseum ning Eesti Keele Instituut.

**Programmi tegevuse nimetus:** Teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Toetada positiivselt evalveeritud teadusasutustes ja kõrgkoolides tehtavat teadus- ja arendustegevust ning teadussüsteemi toimimist toetavaid tegevusi, sh tagada võimalused osalemiseks rahvusvahelises teaduskoostöös.

**Tabel 43. Programmi tegevuse teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kõrgetasemeliste publikatsioonide arv teadlaste ja inseneride arvu kohta Allikas: Eesti Teadusinfosüsteem (ETIS), Statistikaamet	1,50 (2022)	1,40	1,40	1,40	1,40
Teaduse mitmekesisuse mõõdik	1,6 (2020)	n/a	n/a	n/a	n/a
Eesti edukus EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Euroopa Horisont: koht riikide võrdluses võidetud lepingute mahu alusel SKP kohta, % EL keskmisest, kusjuures EL = 100 Allikas: eCorda, Eurostat	3, koht riikide võrdluses (376)	Top 5	Top 5	Top 5	Top 5
EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Euroopa Horisont projektides osalevate Eesti organisatsioonide arv Allikas: eCorda	156	143	174	212	256

### Tegevuse kirjeldus

2025. aastal suureneb välisvahendite toel elluviidavate tegevuste maht. Programmi tegevusi rahastatakse välisvahenditest 14,1 mln ulatuses, mis on 2,2 mln võrra rohkem, kui 2024. aastal.

Teadusasutuste baasfinantseerimiseks eraldatakse 59,3 mln eurot, mis jääb samale tasemele 2024. aastaga. Alates 2020 aastast, kui baasfinantseerimise ja uurimistoetuste rahastamine tõsteti samale tasemele ehk nende omavahelist suhet on hoitud 50:50 tasemel, on see esimene aasta, kui põhiinstrumentide maht eelarves ei tõuse. Enne kärpeotsuseid oleks suunatud lisavahendeid nii baasfinantseerimise kui uurimistoetuste suurendamiseks. Baasfinantseerimine on üks teadussüsteemi põhiinstrumentidest, mille kaudu toetatakse evalveeritud teadusasutuste jätkusuutlikkust ja strateegiliste arengueesmärkide täitmist. Baasfinantseerimise vahenditest katavad teadusasutused näiteks riigisiseste ja -väliste teadusprojektide kaasfinantseeringu, avavad uusi uurimissuundi ning peavad üleval teadustaristut. Teaduse põhiinstrumentid on teadussüsteemi kestlikkuse tagatiseks, mistõttu selleks eraldatud vahendeid ei kärbita.

Uurimistoetusteks, millega toetatakse konkursipõhiselt kõrgetasemelist teadus- ja arendustegevust, kavandatakse samuti 2024. aasta mahus ehk 59,3 mln eurot. Uurimistoetused on baasfinantseerimise kõrval teiseks teaduse rahastamise põhiinstrumentidiks, mille kaudu tagatakse süsteemi konkurentsivõime, mistõttu ka selleks eraldatud vahendeid ei kärbita aga neid ei ole võimalik ka suurendada. Uurimistoetuste hulka kuuluvad muuhulgas stardi- ja rühmagrandid ning tagasipöörduvate teadlaste toetused, et soodustada nende lõimumist Eesti teadussüsteemi.

Noorteadlaste järelkasvu kindlustamiseks toetatakse ka edaspidi doktorantide palkamist nooremteaduri ametikohtadele. Nooremteadurite palgatoetuseks eraldatakse 21,9 miljonit



eurot. Nooremteadurite töötasu arvestuse aluseks 2025. aastal on 2024. aasta keskmine brutopalk Rahandusministeeriumi suvisest majandusprognosist, milleks oli 1951 eurot kuus. Doktoritöppe reform loob tingimused teadus- ja arendustöötajate arvu kasvatamiseks, mis on vajalik teaduspõhise ühiskonna arenguks.

Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas olevatele rakenduskõrgkoolidele eraldatakse teadus- ja arendustegevuse sihttoetust 1,8 mln eurot, millest 0,2 mln eurot klassifitseerub majandusliku sisu alusel investeringuteks, et võimaldada kvaliteetseks kõrgharidusõppeks vajalikku teadus- ja arendustegevust. Võrreldes 2024. aastaga toetus ei suurene sarnaselt teistele teaduse põhiinstrumentidele.

Teaduse tippkeskuste rahastamiseks on planeeritud 10 mln eurot aastas. Tippkeskused on Eesti teaduse lipulaevad, mis ühendavad erinevate teadusasutuste parimaid uurimisrühmi ja keskenduvad ühiskonna vajadustest lähtuvate keeruliste ja suure kasupotentsiaalidega teadusküsimuste lahendamisele.

Ministeeriumi poliitikakujundust toetavasse valdkondlikku teadus- ja arendustegevusse suunatakse 4,3 mln eurot, mida on 0,2 mln eurot rohkem kui 2024. aastal. Neist vahenditest rahastatakse eesti keele, kultuuri, keeletehnoloogia ja hariduse suuna programme ning fookusvaldkonna „Elujõuline Eesti ühiskond, keel ja kultuuriruum“ eesmärkide täitmist. Toetatakse ka viipekeele uurimist ja õpetamise alast teadustööd Tallinna Ülikoolis. TAIE arengukava 2035. aasta eesmärk on hoida teadus- ja arendustegevuse rahastamise maht riigieelarvest 1% SKP-st tasemel aga riigi majanduslikust olukorrast tulenevalt jääb see 2025. aastal veidi alla selle. 2025. aasta riigieelarve raames lisanduvatest valdkondlikest TA vahenditest suunatakse valdkondlikesse riiklikesse programmidesse 0,4 mln eurot. TAIE fookusvaldkonna „Elujõuline Eesti ühiskond, keel ja kultuuriruum“ raames planeeritud ühiskonnauuringute programm käivitatakse, mille tulemusel lisanduvad ühiskonna suunal sihttoetused.

Teaduse populariseerimise ja teadushariduse tegevused on suunatud teadusteadlikkuse kasvatamisele, sh noorte teadus- ja tehnoloogiahuvi tekitamisele ja hoidmisele. Eesmärk on toetada teadusliku mõtteviisi levikut ühiskonnas, tagada seeläbi teadlaste järelkasv ning muuta teadus ja selle tulemused ühiskonnas nähtavaks ja kasutatavaks. Neist vahenditest toetatakse teaduskeskus AHHA tegevusi ning antakse välja teaduspreemiaid teadlastele, õpilastele ja üliõpilastele. Välisvahendite toel jätkatakse teadussaate „Rakett 69“ tootmist ja korraldatakse õpilaste teadusfestivali. Kokku on teaduse populariseerimiseks planeeritud eelarvesse 2,8 mln eurot, mida on 0,1 mln eurot vähem kui 2024. aastal.

Teadussüsteemi haldamiseks ja arendamiseks eraldatakse 6,7 mln eurot sh 0,5 mln 2025. aasta riigieelarve raames lisanduvatest valdkondlikest TA vahenditest. Toetatakse Eesti Teaduste Akadeemia, Eesti Teadusagentuuri ja teiste koostööpartnerite tegevust ning rahastatakse riigi teadus ja arendusasutuste valdkondlikku teadus- ja arendustegevust ning tegevuskulusid.

Võrreldes varasemaga eraldatakse süsteemi toetavateks kuludeks 0,4 mln eurot vähem. Lisaks planeerib Eesti Kirjandusmuuseum 56 000 eurot omatuludega seotud kulusid.

Tagatakse Eesti riigi kaasahastus EL raamprogrammi „Teaming for Excellence“ rahastuse pälvinud projektidele, mille eesmärk on koos Euroopa juhtivate teadusasutustega arendada välja silmapaistva tasemega uusi tippkeskusi madalama innovatsioonivõimekusega riikides, kokku on selleks planeeritud 12,2 mln eurot sh 7,9 mln välisvahenditest. Toetatakse kolme rahastuse saanud projekti: „Targa linna tippkeskuse – Finest TWINS“ tegevuste toetamist, sh kohalike omavalitsustega koostöös välja selgitatud probleemidele võimalike lahenduste piloteerimist, suurandmete põhjal biotööstuses vajalike rakkude disainimisele keskenduva DIGIBIO ja personaalmeditsiini rakenduste arendamisele suunatud TeamPerMed projekte.

Teadlaste järelkasvu tagamiseks ja talentide ligimeelitamiseks eraldatakse toetusi järeldoktoritele ja tagasipöörduvatele teadlastele, luuakse stiimuleid ERC granditaotluste ettevalmistamiseks läbi Mobilias 3.0 programmi, milleks on planeeritud 5 mln eurot.

Eesti teadlastele ja innovaatoritele parimate võimaluste pakkumiseks rahvusvaheliseks koostööks on Eesti ühinenud mitmete rahvusvaheliste teaduskoostöö organisatsioonide ja rahvusvaheliste taristutega. Haridus- ja teadusministeeriumi eelarvest tagatakse muu hulgas Eesti liikmelisusest tulenevad kohustused Euroopa Neutronkiirusallika European Spallation Source (ESS) rajamisel ning ülalpidamiskulude katmisel, Euroopa Kõrgjõudlusega andmetöötluse ühissettevõtte (EuroHPC) ja Euroopa Molekulaarbioloogia Labori (EMBL) tegevustes. Kokku on rahvusvahelise koostöö edendamise tegevusteks eelarvesse planeeritud 6,2 mln eurot.

Jätkatakse Euroopa Majanduspiirkonna välisabist rahastatava „Haridus ja teadus – Balti teaduskoostööprogrammi“ elluviimist teaduskoostöö soodustamiseks Balti ja Põhjala suunal, milleks on planeeritud 15 000 eurot.

Tegevus sisaldab Haridus- ja Teadusministeeriumile planeeritud haldus- ja juhtimiskulusid summas 3,9 mln eurot, millest 0,2 mln on välisvahendid, ühtekuuluvuspoliitika fondide (ÜKP) 2021+ perioodi tehniline abi.

**Programmi tegevuse nimetus: Teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kindlustada kõrgel tasemel teadustöö tegemiseks vajalik ligipääs kvaliteetsele teadustaristule ja taristu teenuste arendamine ja pakkumine.

**Tabel 44. Programmi tegevuse teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Täiustatud uuringutealase taristuga asutustes töötavate teadurite arv (mõõdik vähemalt kuni 2023. a)	1101,27 (kumulatiivselt 2014-2022)	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuse kirjeldus

Võrreldes 2024. aastaga suureneb eelarve 1,7 miljoni võrra, kuna suurenevad EENETi haridusteenuste tagamiseks vajalikud kulud ning teadusraamatukogude toetus, mis 2024. aastal oli eelarves väiksem, kui tegelik vajadus.

Toetatakse 7,2 mln euroga riikliku tähtsusega teadustaristuid ja juurdepääsu riiklikult olulistele rahvusvahelistele teadustaristutele. Nii näiteks on Eesti teadlastel võimalus kasutada maailma tipptasemel teadustaristut ja osaleda maailma juhtivate teadusorganisatsioonide juures toimivas teadustöös, (sealhulgas Euroopa Tuumauuringute Organisatsioonis (CERN), Euroopa Kosmoseagentuuris (ESA), teaduskeskuses European Spallation Source (ESS), rahvusvahelise katsetermotuumareaktori (ITER) juures). Eelarve väheneb 0,3 mln euro võrra võrreldes 2024. aastaga.

Kindlustatakse 7,9 mln euro ulatuses teadustöö tegemiseks vajalik juurdepääs andmetele ja teadustulemustele, sh andmearhiivide ja -kogude ning teadusraamatukogude tegevuse jätkumine ning juurdepääs olulistele teadusandmebaasidele.

Teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamiseks eraldatakse IT süsteemide kuludeks 1,2 mln eurot. (EENet pakub haridus-, teadus-, kultuuriasutustele turvalist virtuaalse privaatserveri teenust). Lisaks planeeritakse 47 000 eurot omatuludega seotud kulusid.

### Teadmussiirde programm

**Programmi eesmärk:** Eesti areng tugineb teadmuspõhistele ja innovaatilistele lahendustele.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Haridus- ja Teadusministeerium (HTM), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM), Eesti Teadusagentuur (ETAG), Haridus- ja Noorteamet (Harno), Riigi Infosüsteemi Amet (RIA), Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) ja Sihtasutus Tallinna Teaduspark Tehnopol (Tehnopol).

### Programmi tegevuse nimetus: Sektoritevahelise teadmussiirde toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamine.

**Tabel 45. Programmi tegevuse sektoritevahelise teadmussiirde toetamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Erasektori poolt rahastatud avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal, % Allikas: Statistikaamet	7,20% (2022)	10,50%	11,50%	12,50%	n/a
Era- ja avaliku sektori ühispublikatsioonide arv miljoni elaniku kohta, tase EL keskmisest (EL keskmine = 100) % Allikas: European Innovation Scoreboard	183,00%	195,00%	201,00%	207,00%	n/a
Sotsiaalmajanduslikele rakendustele suunatud kulutuste osakaal riigieelarves planeeritud TA eraldistest, % Allikas: Statistikaamet, HTM arvutused	25,00% (2022)	28,00%	28,00%	28,00%	n/a
Doktorikraadiga teadlaste ja inseneride arv 1000 tööealise elaniku kohta Allikas: Statistikaamet	3,70 (2022)	3,50	3,50	3,50	3,50

### Tegevuste kirjeldus

2025. aastal suureneb välisvahendite toel elluviidavate tegevuste maht. Programmi tegevusi rahastatakse välisvahenditest 32,8 mln ulatuses, kulud suurenevad 17,2 mln võrra, kuna välisvahenditest rahastatavad tegevused on käivitunud.

TAIE fookusvaldkondades teadus- ja arendustegevuste toetamise eesmärk on ettevõtete ja ühiskonna vajadustest lähtuva teadus- ja arendustegevuse võimekuse arendamine, sh:

Kasvava teadus- ja arendustegevuse nõudluse katmiseks TAIE fookusvaldkondades alustatakse uute temaatiliste programmidega, milleks on planeeritud eelarvesse 10,5 mln eurot. Neid programme rahastatakse välisvahenditest.

Teadus- ja arendusasetuste ja kõrgkoolide teadmussiirde võimekuse arendamiseks:

Alates 2024. aastast on peatatud arendusgrandide ehk eksperimentaalarenduse grantide (*proof of concept*) väljaandmine, mida varem rahastati riigieelarvelistest vahenditest 1,7 mln euroga. Käivitatud on mitu teadmussiirde suuna välisvahenditest rahastatavat meetet ja eksperimentaalarenduste vajaduse täitmiseks hakatakse nutika spetsialiseerumise suunal välja andma ASTRA+ innovatsiooniküpsuse grante.

Jätkatakse õiglase ülemineku tegevuste raames Ida-Virumaa ettevõtlusele vajalike teadusvõimekuste ja teadus- ja arendusteenuste arendamist Ida-Virumaal tegutsevate teadus- ja arendusasetuste ja ülikoolide teadmusvõrgustiku konsortsiumi kaudu. Suurendatakse Ida-Virumaal tegutsevate teadus- ja arendustöötajate hulka ja kompetentsi, arendatakse välja

ettevõtlusele vajalikke uurimissuundi ning tõstetakse teadus- ja arendustaristu mahtu ja kvaliteeti. Selleks on planeeritud 2025. aastaks 8,7 mln eurot.

Käivitatakse toetuskeem teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide teadmussiirde ja ettevõtluskoostöö võimekuste arendamiseks (ASTRA+). Toetatakse ettevõtliku kõrgkooli ja teadusasutuse arendamiseks vajalikke tegevusi, sh pädevuse suurendamist teadmussiirdeprotsesside valdkonnas, tõhusa teadus- ja teadmussiirde juhtimissüsteemi ja -teenuste väljatöötamist, teadmussiirde alaste pädevuste arendamist. Muu hulgas toetatakse *spin-off*-ettevõtluse ja teadmuse jätkusuutliku turupõhise kommertsialiseerimise mudeli arendamist ning intellektuaalomandi kaitse võimaluste ja võimekuse parandamist, soodustatakse asutuste vahelist koostööd teadmussiirde teenuste vahendamisel ja pakkumisel (nt Adapter-tüüpi tegevustes, ühislaborite, testkeskkondade, demoalade jm arendamisel jms). Tegevuste raames on kavandatud nii programmilisi ühistegevusi kui asutusekeskseid toetusi. 2025. aastaks on planeeritud 5 mln eurot.

Riigiasutuste teadus- ja arendusalase võimekuse suurendamiseks rahastatakse välisvahenditest valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamise toetusmeetme (RITA+) kaudu interdistsiplinaarseid rakendusuringuid, ministriumite vajadusest lähtuvaid aktuaalseid ning kiiret sekkumist vajavaid rakendusuringuid, toetatakse teadusnõunike ja arendusnõunike palgakulusid ja võrgustikuga seotud tegevusi (koolitused jms). Kokku on eelarvesse planeeritud 2,4 mln eurot.

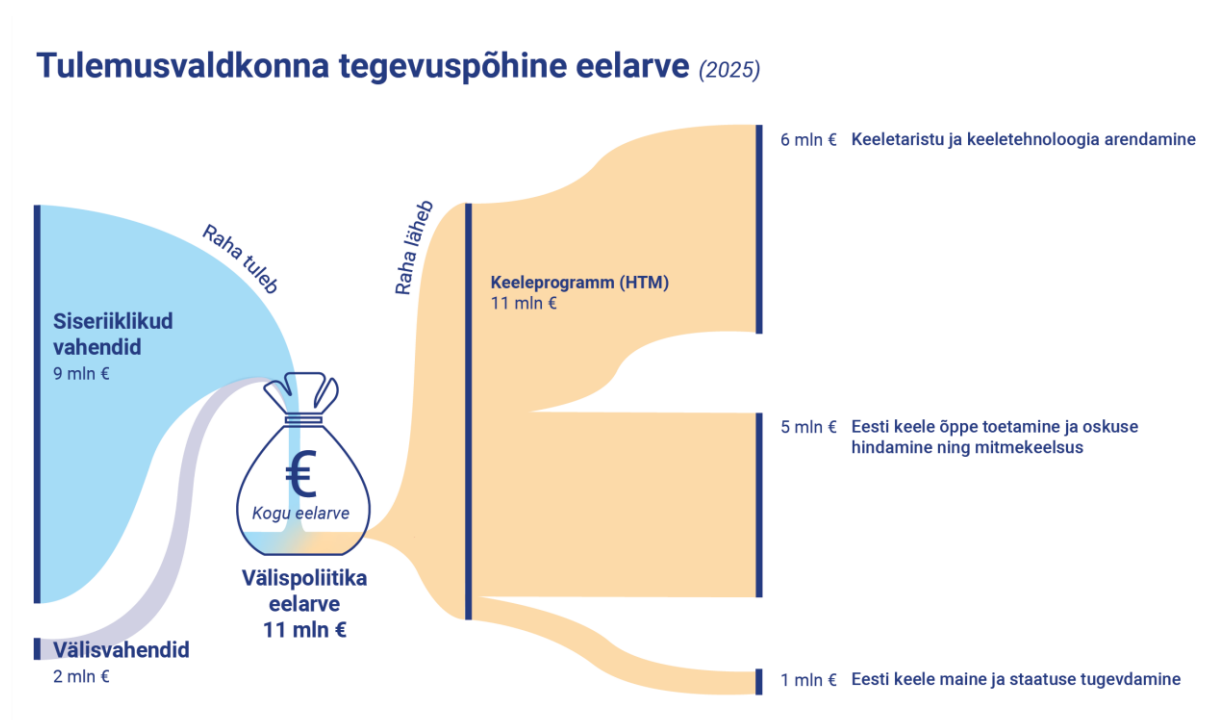
Jätkatakse teadusasutuste ja ettevõtlussektori vaheliste töötajate liikumist soodustavate meetmete rakendamist (nn sektoritevaheline liikuvus), mille tulemusena liigub senisest enam teadlasi ettevõtlusesse ning paranevad ettevõtete oskused teadustulemusi rakendada ja kohandada. Samuti kasvab teadusasutustes ettevõtluskogemustega teadlaste arv, mis aitab paremini ühiskonna nõudlusele vastavat teadustööd planeerida. Laiendatakse sektoritevahelist liikuvust toetavaid tegevusi ning toetatakse ettevõtluskogemusega inimeste kaasamist õppe- ja teadustegevustesse kõrgkoolides ja teadusasutustes, et rikastada õppe sisu ning suurendada teadustöö potentsiaalset rakendatavust ning kasvatada ettevõtjate teadlikkust teadus- ja arendustöö protsessidest. Võimaldatakse ülikoolide ja tööandjate koostöödoktorantuuri, kus uurimisteema seotakse ettevõttele või asutusele olulise uurimisteemaga ning doktoritöö valmib tihedas koostöös ülikooli ja ettevõtte või asutusega. Välisvahenditest on planeeritud selleks 3,2 mln eurot.

Tiipsemel teadmuse ja teadustaristu teenuste kättesaadavaks tegemise tegevuse raames toetatakse konkreetsete tippkeskuste teadustulemuste ja teadustaristute arendamist teenusteks, toodeteks ja rakendusteks, mis viivad mistahes iseseisva majandustegevuseni, mida osutatakse tasu eest. Selleks on planeeritud 2025. aastaks 3 mln eurot.

### 3.8.2.3 Tulemusvaldkond Eesti keel ja eestlus

**Tulemusvaldkonna eesmärk:** Tagada eesti keele elujõud ja toimimine Eesti Vabariigis esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igapäevase õiguse ja võimaluse kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuri- ja informatsiooni ning väärtustada teiste keelte valdamist.

**Joonis 27. Eesti keel ja eestlus tulemusvaldkond ja selle maht**



Tulemusvaldkonna mõõdik on "Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust" 2023 aastal kasutas eesti keelt Statistikaameti andmeil 91,7% rahvastikust. Mõõdiku sihttase järgmiseks aastaks on 91% ja seega on selle eesmärk saavutatud.

**Tabel 46. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Eesti keel ja eestlus	Eesti keele arengukava 2021–2035	Keeleprogramm

Valitsemisala tulemusvaldkondadega seotud programmdokumendid on kättesaadavad Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel.

### 3.8.2.3.1 Tulemusvaldkond Eesti keel ja eestlus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 47. Tulemusvaldkond Eesti keel ja eestlus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Eesti keel ja eestlus	-7 959	-10 875	-11 314	-438	4%
Keeleprogramm	-7 959	-10 875	-11 314	-438	4%
Eesti keele maine ja staatuse tugevdamine	-931	-1 022	-965	57	-6%
Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine	-4 723	-5 427	-5 696	-269	5%
Eesti keele õppe toetamine ja oskuse hindamine ning mitmekeelsus	-2 305	-4 427	-4 652	-226	5%

### 3.8.2.3.2 Tulemusvaldkond Eesti keel ja eestlus programm ja programmi tegevused

#### Keeleprogramm

**Programmi eesmärk:** Eesti keel on arenenud kultuur- ja suhtluskeel ning Eestis väärtustatakse mitmekeelsust.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Haridus- ja Teadusministeerium (HTM), Haridus- ja Noorteamet (Harno), Keeleamet ja Eesti Keele Instituut (EKI).

**Programmi tegevuse nimetus:** Eesti keele maine ja staatuse tugevdamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea.

**Tabel 48. Programmi tegevuse eesti keele maine ja staatuse tugevdamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Keelevaldkonna teavitus-, populariseerimis- ja tunnustusüritused Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium	50	50	50	50	50
Eesti keele maine ühiskonnas: eesti emakeelega inimeste hulgas Allikas: Eesti keele maine uuring	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Eesti keele maine ühiskonnas: eesti keelest erineva emakeelega inimeste hulgas Allikas: Eesti keele maine uuring	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eelarve väheneb 57 tuhande euro võrra, millest 16 tuhat eurot on seotud Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse poolt Keeleametile osutatavate arvutitöökoha- ja eriteenuste kulu tõstmisega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse ja Riigi Kinnisvara AS rendikulude prognoosi täpsustamisega. 42 tuhande euro võrra vähenevad seoses eelarve kokkuhoiuülesandega asutuste (EKI, Keeleamet) tööjõu- ja majandamiskulud. Keeleprogrammi sisemise muudatusega tuuakse tegevuse eelarvesse juurde 1050 eurot tegevuselt Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine seoses rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksu tõusuga.

Teostatakse järelevalvet keeleseaduse ja teiste keelekasutust sätestavate õigusaktide nõuete täitmise üle. Valmistatakse ette keeleseaduse muutmise eelnõu, mis tagab, et keeleõigus vastab tänastele vajadustele. Tõstetakse inimeste teadlikkust keeleõigusest ja keeleõppest, pakutakse vastavat nõustamist. Eestikeelsele haridusele ülemineku tegevuskava raames on laiendatud Keeleameti järelevalvepädevust koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste eesti keele ja eestikeelse õppe kontrollimisse. Tegevustele on ette nähtud 0,7 mln eurot.

0,1 mln eurot kavandatakse keelevaldkonna tunnustamiseks väljaantavate auhindadele, sh F.J. Wiedemanni keeleauhind, mis aitavad väärtustada eesti keelt, sh eesti keele piirkondlikke erikujusid ning mitmekeelsust.

Populariseeritakse eesti keele kasutamist, õpetamist ja uurimist ning edendatakse rahvusvahelist keelepoliitika ja -õppe alast koostööd. Jätkatakse eesti keele populariseerimisele suunatud tegevustega, millega seatakse eesmärgiks eesti keele maine tõstmine nii eestlaste kui eesti keelest erineva ema- või kodukeelega kõnelejate hulgas, selle erinevate õppimisviiside tutvustamine ja mitmete turundustegevuste ja ettevõtmiste käivitamine eesti keele kui



identiteedi kandja tähtsuse suurendamiseks. Tegevustele on planeeritud 0,2 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult.

**Tabel 49. Programmi tegevuse keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tekstiandmete hulk ühendkorpuses (miljardit sõnet) Allikas: Eesti Keele Instituut	n/a	7	15	19	23
Rahvusvahelise levikuga Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk ja viidatavus Allikas: ETIS	157 (2022)	172	177	182	187
Mitmekeelsete terminibaaside hulk Allikas: Eesti Keele Instituut	115	135	140	145	145
Eesti keele keeletehnoloogiline tugi Allikas: Eesti Keele Instituut	osaline	osaline	osaline	osaline	osaline

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eelarves vähenevad seoses kokkuhoiuülesandega EKI ja HTM-i tööjõu- ja majandamiskulud ning HTM-i strateegilistele partneritele kavandatud kulud kokku 0,2 mln eurot. 20 tuhande euro võrra väiksemas mahus on prognoositud EKI omatuludega seotud keelevaldkonna koolituste kulu. Tegevusse planeeritud asutuste amortisatsioonikulude, HTM-i haldus- ja juhtimiskulude ning keeletaristu ja –keeletehnoloogia infosüsteemide eelarve suureneb võrreldes eelneva aastaga 0,4 mln euro võrra.

Toetatakse keeleressursside loomist ning keeletehnoloogia arendamist ja keeletehnoloogia vahendite kasutuselevõttu. Tegevus hõlmab keeleteaduse arendamist, sõnastike, oskussõnastike, terminibaaside, kõne- ja tekstikorpuste koostamist. Luuakse võimalused, et töötada välja keeletehnoloogilise toega rakendusi erivajadustega inimeste jaoks ning soodustataks keeletehnoloogia vahendite ja keeleressursside kasutuselevõttu lõppkasutajale mõeldud (digi)teenustes. Tegevuste peamine elluviija on **EKI**.

Koordineeritakse eesti terminitööd ning toetatakse eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomist, et tagada oskussõnavara pidev arendamine ja ajakohastamine, sh tehnoloogiliste lahenduste ja keeletehnoloogia vahendite kasutamise kaudu terminitöös. Eestikeelsete kõrgkooliõpikute

koostamise toetusmeetmega soodustatakse eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist ning eesti teaduskeele arendamist. Eelarvesse on planeeritud 0,5 mln eurot.

Hõimurahvaste programmist toetatakse omariikluseta hõimurahvaste keelte ja kultuuride uurimist ja keeletaristu arendamist ning soodustatakse hõimurahvaste omavahelisi kontakte ja koostööd. Tegevustele on kavandatud 0,2 mln eurot

Jätkatakse tänapäevaste sõnastike ja keelekorpuste koostamist ning nende pidevat ajakohastamist, sh keeleportaal Sõnaveeb ning sõnastiku- ja terminibaasisüsteem Ekilex. Soodustatakse keeleteaduste arendamist, sh eesti keele murrete ja soome-ugri keelte uurimist ja õpetamist. Täiustatakse keeleinfo teenust, et kõik vajalik oleks kasutajale mugavalt kättesaadav. Selleks uuendatakse ja ühendatakse killustatud keelenõuallikad ja mahukad andmebaasid EKI teatmikku. Hoitakse töös riigi keskset masintõlkekeskkonda Tõlkevärav, mis pakub avalikule sektorile ja laiemale avalikkusele kvaliteetset valdkondlikku tõlget, võimaldab tõlkekulude kokkuhoidu, pakub ühtlustatud terminoloogilist tuge ning kiirendab oluliselt tõlke tellimise protsessi. Eelarves on tegevustele 1,5 mln eurot.

0,1 mln eurot suunatakse viipekeele arengu keskse koordineerimise tagamise, et seada eesti viipekeele areng stabiilsele alusele. Koordineeritakse tegevusi viipekeelse kogukonnaga, et lahendada eri osapooli kaasates esmaseid väljakutseid, mis on seotud viipekeele kirjeldamise ja õpetamisega, viipevara ja viipekeele õppevara arendamisega, viipekeele spetsialistide koolitamisega ning viipekeele alase teadlikkuse tõstmisega.

Programmi tegevusse on planeeritud keeletaristu ja keeletehnoloogia infosüsteemide eelarve 0,30 mln eurot, millest 0,2 mln moodustavad kulud, sh 8 tuhat eurot omatuludega seotud kulu, ning 93 tuhat eurot investeringud.

Tegevus sisaldab HTM-ile planeeritud haldus- ja juhtimiskulusid summas 1,9 mln eurot, sh 91 000 eurot välisvahendid, ühtekuuluvuspoliitika fondide (ÜKP) 2021+ perioodi tehniline abi.

**Programmi tegevuse nimetus:** Eesti keele õppe toetamine ja oskuse hindamine ning mitmekeelsus

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

**Tabel 50. Programmi tegevuse eesti keele õppe toetamine ja oskuse hindamine ning mitmekeelsus mõõdikud ja sihttasemed**

M <span>õ</span> õdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
G <span>ü</span> mnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele riigieksami keskmine tulemus punktides (maksimaalne 100) Allikas: EHIS, EIS	58,00	64,00	65,00	65,00	65,00
Eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaal eksamil k <span>ä</span> inutest (%) Allikas: Harno	51,70%	60,00%	61,00%	61,00%	61,00%
V <span>ä</span> liseestlaste osalus eesti keele õppes (inimeste arv aastas) Allikas: Eesti Instituut, alates 2024.a Eesti Keele Instituut	5300	5400	5450	5500	5500
V <span>õ</span> õrkeele riigieksamil v <span>ä</span> hemalt B2-keeleoskustaseme saavutanute osakaal (%) Allikas: HTM, Harno	75,50%	75,00%	75,00%	76,00%	77,00%
Eesti keele kui teise keele õppekorralduse keskkond t <span>ä</span> iskasvanud <span>õ</span> ppijale Allikas: HTM	puudub	n/a	n/a	n/a	n/a
Eesti elanike enesehinnanguline v <span>õ</span> õrkeeleoskus Allikas: Eesti t <span>õ</span> õj <span>õ</span> u-uuring	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevust rahastatakse 2,2 mln euro ulatuses välisvahenditest, mis on seoses välisvahenditest kaetavate tegevuste käivitumisega 0,5 mln euro võrra eelnevast eelarveaastast suuremas mahus.

Tegevuse eelarve väheneb 0,1 mln eurot seoses kokkuhoiuülesandega EKI, Harno ja HTM-i personali- ja majandamiskulude ja kavandatud tegevuste ning HTM-i strateegilistele partneritele planeeritud kulude eelarve arvelt. Lõpetatakse Keeleameti kaudu haridusvaldkonna tõtajate eesti keele C1-taseme täienduskoolituste rahastamine ning jätkatakse koolituste korraldamist välisvahendite eelarvest, millega suunatakse kärpeülesande täitmisse 81 tuhat eurot.

22 tuhande euro võrra väheneb Harno tegevuste eelarve seoses Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse poolt ametile osutatavate arvutitõökoha- ja eriteenuste kulu tõstmisega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse ning 40 tuhat eurot väiksemas mahus on prognoositud arvestuslike kulude eelarve kodakondsuse

taotlejale Kodakondsuse seaduse alusel ja Keeleameti suunamisel eksamile tulnud isikule Keeleseaduse alusel keeleõppekulude hüvitamiseks.

Tegevus hõlmab eesti keele kui emakeele ja eesti keele kui teise või võõrkeele ning võõrkeelte õpet toetavaid tegevusi, sh täiskasvanute eesti keele õpe ja eesti keele õpe välismaal. Toetatakse keeleõpetajate erialast arengut ja koostööd, arendatakse keeleõppematerjale ja keeleoskuse hindamise vahendeid, kujundatakse mitmekeelsust toetavaid hoiakuid. Tegevus toetab ka eestikeelsele õppele üleminekut, sh haridustöötajate eesti keele õppe ja keeleõppe alase koolitamise kaudu.

Täiskasvanute eesti keele õppe kvaliteedi parandamiseks ja järelevalve tõhustamiseks on planeeritud 0,1 mln eurot. Valmistatakse ette ja korraldatakse eesti keele tasemeeksameid neljal keeleoskustasemel (A2-C1) ning Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksameid. Vastavalt regulatsioonile hüvitatakse tasemeeksami sooritanutele ning keeleseaduse § 28 lõigete 3 ja 4 alusel keeleeksamile suunatud ja kodakondsust taotlevate inimeste eesti keele õppe kulud. Riigi poolt loodud tasuta eesti keele e-õppe kursuste kasutajatele tagatakse õpetajatoe teenus. Eesti keele tasemeeksamite sooritajate ja Eesti kodakondsuse taotlejate arv on jätkuvalt tõusev ning samuti on märkimisväärselt kasvanud e-õppe kursuste kasutajate arv.

Välisvahenditest toetatakse 2,2 mln euroga eesti keele õppe edendamist, sh õppevahendite ja meetodite arendamist, eesti keele ja eesti keeles õpetavate õpetajate ja võõrkeeleõpetajate professionaalset arengut ning eesti keele oskuse hindamisega seotud teenuseid. Eesmärgi saavutamiseks arendatakse (e-)õppevahendeid ja -keskkondi ning õppemeetodeid, tagatakse eesti kirjakeele ja erialakeele tugi õpikute ja õppematerjalide koostamiseks, arendatakse riigi poolt täiskasvanud eesti keele õppijale pakutavaid keeleteenuseid koondavat elektroonilist keskkonda ning koolitatakse õppematerjalide koostajaid. Korraldatakse haridusvaldkonna töötajate eesti keele õpet ja arendatakse eesti keele kui teise keele ja aineõpetajate eesti keele õpetamise oskusi, sh haridustöötajate, sh tugipersonali, huvikoolide õpetajate ja noorsootöötajate eesti keele õpe, et tagada haridustöötajate piisav eesti keele oskus, keeleõppe metoodika- ja didaktikaalne enesetäiendus, et suurendada haridustöötajate võimekust toetada õppijate eesti keele omandamist. Arendatakse eesti keele oskuse e-hindamisvahendeid täiskasvanud õppijatele (keeleoskustaset määratlev sõeltest), jätkatakse eesti keele tasemeeksamite digitaliseerimist. Samuti koolitatakse testikoostajaid ja hindajaid, tõstetakse testimisalast pädevust.

Eesti keele õpet eestlaste kogukondades asuvates üldharidus- ja pühapäevakoolides, seltsides, lasteaedades, mudilasringides ning keelekursustel rahastatakse 0,9 mln euroga. Sh toetatakse välismaal elavatele eesti lastele ja noortele suunatud keelelaagreid ja noortevahetusi, välismaal töötavate eesti keele õpetajate täienduskoolitust, väliseesti noorte õppimist Eestis, välismaal asuvatele õpetuskohtadele sobivate eestikeelsete õppematerjalide koostamist, väliseesti ajaloolis-kultuurilise pärandi kogumise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemisega seotud

projekte ning Üleilmakooli tegevusi. Väljaspool Eestit elavate eestikeelsete laste Üleilmakooli kursustele on registreerunud õpilasi 35 erinevast riigist.

Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe raames toetatakse 0,5 mln euro ulatuses eesti keele ja kultuuri õpetamist väliskõrgkoolides üle maailma. Välismaa õpetuskeskustes jätkavad tööd Eestist lähetatud eesti keele ja kultuuri lektorid (9), välisülikoolidel võimaldatakse tellida õppematerjale ning lisaks antakse välja stipendiume ja sihttoetusi eestikeelses keskkonnas õppimiseks ning eesti keele ja kultuuri välisõppurite tihedamaks sidumiseks Eesti kultuuriruumiga.

Eestisse vahendatakse Euroopa keelepoliitika ja keeleõppe suundumusi (sh Euroopa keeleõppe raamdokumendi uuendused), toetatakse võõrkeelte õpetajate täiendkoolituste ning keeleõpetajate omavahelise koostöö edendamist. Tegevustele on kavandatud 0,1 mln eurot.

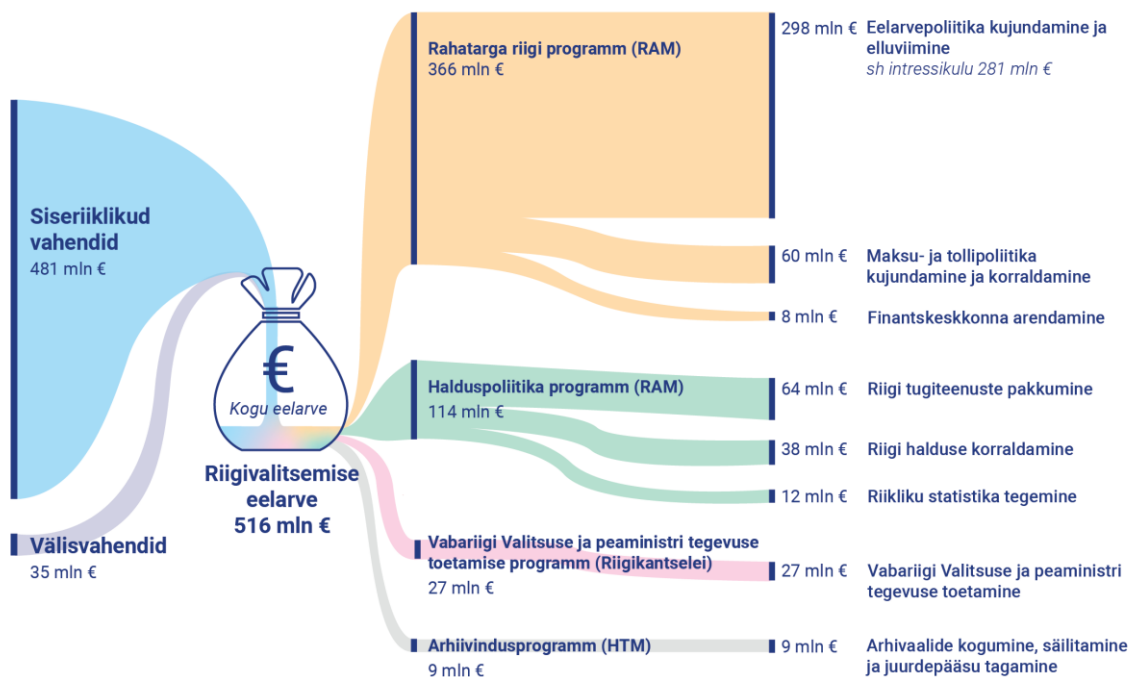
Tegevuste elluviimiseks panustavad 1,1 mln euro ulatuses välisvahendite arvelt tehtavad IT investeeringud täiskasvanute eesti keele õppe tegevusi koondavat e-keskkonna arendamiseks.

### 3.8.2.4 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine

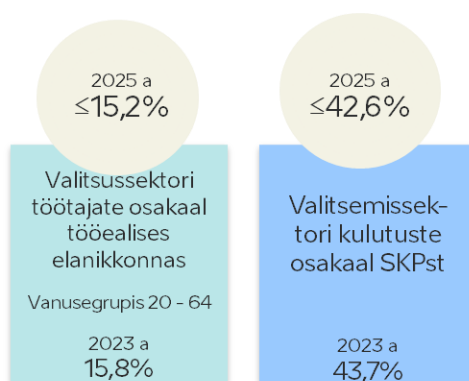
**Tulemusvaldkonna eesmärk:** Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine.

**Joonis 28. Riigivalitsemine tulemusvaldkond ja selle maht**

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



## Joonis 29. Riigivalitsemine tulemusvaldkonna mõõdikud



Tabel 51. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Riigivalitsemine	-	Arhiivindusprogramm

### 3.8.2.4.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 52. Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Riigivalitsemine	-9 606	-9 874	-9 500	374	-4%
Arhiivindusprogramm	-9 606	-9 874	-9 500	374	-4%
Arhivaalide kogumine, säilitamine ja juurdepääsu tagamine	-9 606	-9 874	-9 500	374	-4%

### 3.8.2.4.2 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmid ja programmi tegevused

#### Arhiivindusprogramm

**Programmi eesmärk:** Ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Rahvusarhiiv

**Programmi tegevuse nimetus:** Arhivaalide kogumine, säilitamine ja juurdepääsu tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagada arhivaalide kogumine, säilitamine ja neile juurdepääs

**Tabel 53. Programmi tegevuse arhivaalide kogumine, säilitamine ja juurdepääsu tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Arhiivipedagoogilistes tegevustes osalenute arv (inimest aastas)	11875	10000	10000	12000	13000
Rahvusarhiivi virtuaalse uurimissaali külastuste arv (mln korda)	1,67	1,5	1,5	1,5	1,5
Rahvusarhiivi teaduspublikatsioonide arv (tk. aastas)	8	7	7	7	7

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eelarves vähenevad seoses kokkuhoiuülesandega nii personali- kui majandamiskulud kokku 0,3 mln eurot. 2025 aasta jooksul jääb täitmata või koondatakse vähemalt 10 täiskoormusega töökohta, mis vähendab oluliselt arhivaalide digiteerimist, mis omakorda piirab arhiivi kogude kasutamist. Samuti vähendatakse publitseerimisprogrammi, mis on etendanud olulist rolli humanitaarteaduste taristu mõistes. Lisaks pidurduvad voogedastusplatvormi Arkaader haridusliidese arendustööd.

Tegevuskulude eelarve 6,2 mln eurot kaetakse arhiiviseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatuga sh:

Rahvusarhiivi suuremad väljakutsed seonduvad keeruliste arendusülesannetega nii digiühiskonnas laiemalt, aga samuti organisatsiooni sees. Lähiaastateks on kokku lepitud kaks fookusvaldkonda: Rahvusarhiiv kui osa e-riigist ja infoühiskonnast ning Rahvusarhiiv kui avatud asutus ja partner kogukondadele.

Uuendatakse keskseid arhiivihalduse süsteeme ja lõimitakse need omavahel nii kliendi kui töötaja vaates. Sisemiste töövoogude disainimine ja hõlbustamine, et tõsta töö tulemuslikkust. Jätkatakse koostööd partneritega ning suunatakse protsesse, milles sünnivad vastastikku kasulikud tehnilised arendused.

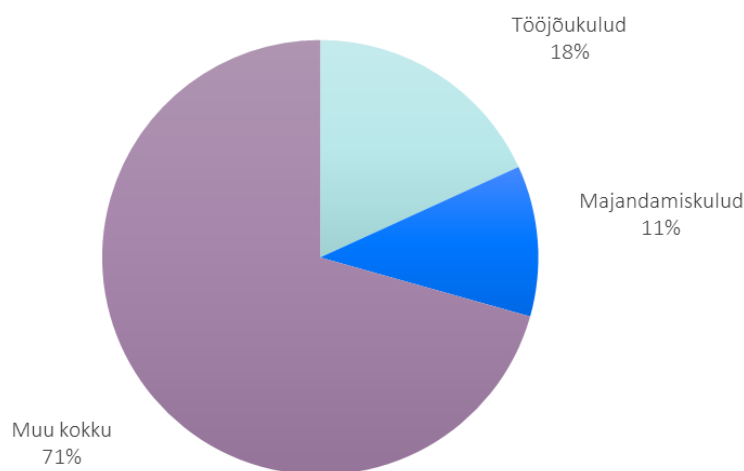
Rahvusarhiiv on tugi e-valitsemisele ning keskendub digisündinud teabe, sh andmekogude arhiveerimisele (koostöökeskkonna ASTRA vastuvõtuvõimekuse arendamine erinevas kvaliteedis digisündinud ainese vastuvõtuks, sh. vananenud EDHSi-des ja kõvaketastel oleva teabe vastuvõtt, aga ka uute süsteemidega liidestamine ja „märkamatu arhiveerimise“ arendamine).

Tegeletakse enam ka täiskasvanuõppe toetamisega, samuti laiendatakse erivajadustega inimestele suunatud programme, panustatakse paindlike ja isikupõhiste õpiteede arendamisse. Tegevusi suunatakse üha rohkem erinevatele kogukondadele, sh jätkatakse ühisloomeprojektidega.

RKAS vahendid vähenevad 0,1 mln eurot 2,9 mln euroni, mis on seitsme kinnistu ülalpidamiskuludeks, kus paiknevad Rahvusarhiivi kogud. Rahvusarhiiv osaleb Rahvusraamatukogu hoone rekonstrueerimise projekti koostamises ja elluviimises. Pärast rekonstrueerimist kolivad Rahvusarhiivi Tallinnas tegutsevad üksused Rahvusraamatukoguga sama katuse alla. Amortisatsioonikulud 0,4 mln eurot.

### 3.8.3 Kulud majandusliku sisu vaates

**Joonis 30. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %**



**Tabel 54. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE*	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-935 551</b>	<b>-1 066 732</b>	<b>-1 136 147</b>	<b>-69 415</b>	<b>7%</b>
Tööjõukulud	-205 031	-188 946	-206 402	-17 456	9%
Majandamiskulud	-96 093	-94 031	-127 417	-33 386	36%
Muud tegevuskulud	-95	-5	-5	0	0%
Sotsiaaltoetused	-27 970	-68 570	-64 210	4 360	-6%
Investeeringutoetused	-18 740	-11 643	-930	10 713	-92%
Muud toetused	-546 390	-664 474	-690 053	-25 579	4%
Põhivara amortisatsioon	-25 742	-21 823	-25 750	-3 927	18%
Käibemaks	-15 490	-17 239	-21 379	-4 140	24%

\*2024RE veerus ei ole arvesse võetud Haridus- ja Teadusministeeriumi ministri käskkirjaga tehtud eelarve jaotust.

Tööjõukulud suurenevad suures osas õpetajate palga alammäär kasvust ja diferentseerimise määr tõusust, kasvuprotsent ei kajasta tööjõukulude lõpplikku seisut. Majandamiskulude suurenemist mõjutavad 2021+ perioodi välistoetuste toel suuremas mahus ellu viidavad tegevused. Tegevuskulusid kokku mõjutavad ka kohalikest omavalitsustest üle toodud Rae



Riigigümnaasium, Narva Täiskasvanute Kool, Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasium ning Lüganuse Kooli, Kiviõli Vene Kooli ja Kiviõli I Keskkooli ühendamisest moodustatud Kiviõli Riigikool.

Sotsiaaltoetuste suurenemine on peamiselt tingitud Haridus- ja Noorteameti kaudu makstavate Erasmus+ toetuste kasvust, mis on kavandatud õpilaste ja õpetajate erinevateks stipendiumiteks ja samuti kõrgkoolide vajaduspõhiste õppetoetuste tõusust. Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava alusel suurenevad õpetajate ja tugispetsialistide koolituse õppekaval õppivate üliõpilaste stipendiumid.

Investeeringutoetused vähenevad tulenevalt struktuurifondide 2014+ perioodi lõppemisest.

Muud toetused kasvavad tulenevalt uue perioodi välis- ja teadus- ja arenduskulude ning kõrghariduse ja eestikeelse haridusele ülemineku täiendavast rahastusest ja haridustoetuste mahu kasvust.

### 3.8.4 Õpetajate palkade kujunemine

Õpetajate tööjõukulude toetuse arvestamisel lähtutakse:

- õpetaja töötasu alammäärast, mis lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 76-st kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega;
- õpetaja tööjõukulu arvestatakse ühe õpetaja ametikoha kohta mahus, mis võimaldaks maksta brutopalgana keskmiselt 2184 eurot kuus. Õpetaja töötasu alammääradele 1820 eurole lisandub 20% töötasu diferentseerimiseks koolipidaja ja kooli tasandil;
- õpilaste arvust, lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 lõikest 3, mille kohaselt riigieelarvest valdadele ja linnadele (sh erakoolidele) munitsipaalkoolide kulude katmiseks eraldatava toetuse arvestamise aluseks on hariduse infosüsteemi järgne õpilaste arv planeeritavale aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga;
- selleks, et toetada riikliku õppekava täitmist ja üldhariduse kättesaadavust kõikides valdades ja linnades, lähtutakse toetuse arvestamisel täiendavalt koefitsientidest, mis arvestavad riikliku õppekava, õppevormi ja õppekeele, hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse erisustega, klassitaitumuse arvestuslike nõuetega ning õpilaste arvuga valdade ja linnade haldusterritooriumil asuvates koolides.
- Õpetajate tegelik töötasu sõltub riigi poolt eraldatavatest vahenditest, koolipidajate rahalisest lisapanusest ja ka asjaolust, kas koolipidajad teevad otsuseid koolivõrgu korrastamiseks ning viivad õpetajate ametikohtade arvu koosõlla valdavalt kahanevate õpilaste arvudega.

Haridus- ja Teadusministeerium seirab õpetaja palka alltoodud metoodika alusel:

Arvestuslik keskmine palk, mida kohalikul omavalitsusel on võimalik maksta riigieelarveliste toetuste arvelt ühe ametikoha kohta. Metoodika: perioodi eraldis (toetus õpetajate

tööjõukuludeks, tööandja maksudeta) / vaadeldava perioodi kuude arv / õpetajate ametikohtade arv KOV-is taandatuna täistööajale (EHIS, eelmise aasta 10. novembri seisuga).

Tegelik keskmine palk, mida KOV-id on maksnud ühe õpetaja ametikoha kohta. Metoodika: perioodi tegelik palgakulu (saldoandmikust) / vaadeldava perioodi kuude arv / perioodi keskmine õpetajate ametikohtade arv KOV-i taandatuna täistööajale (EHIS, perioodi keskmine).

Alates 2022. aastast sisaldavad tegelikud palgad ka hüvitsi.

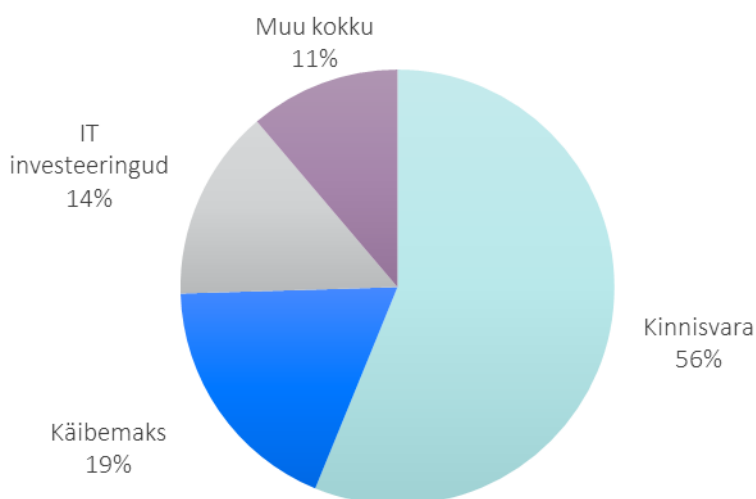
Õpetajate ametikohtade arv on koolide poolt Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) esitatavad andmed õpetajate kohta.

Õpetajate palgaandmetega saab tutvuda haridusandmete portaalis [Haridussilm](#).

### 3.8.5 Investeeringud

Uued riigigümnaasiumid, kaasaegne teadus- ja haridustaristu ning digilahendused.

**Joonis 31. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %**



**Tabel 55. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-79 198</b>	<b>-24 666</b>	<b>-25 174</b>	<b>-508</b>	<b>2%</b>
Inventar	-118	-325	-420	-95	29%
IT investeeringud	-4 874	-3 437	-3 590	-153	4%
Transpordivahendid	-67	0	-540	-540	100%
Masinad ja seadmed	-1 699	-215	-758	-543	253%
Muud investeeringud	-2 324	-1 582	-1 105	477	-30%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Kinnisvara	-57 008	-12 039	-14 145	-2 106	17%
Vahendid Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile	-7 405	-10 814	-11 443	-629	6%
H. Elleri Tartu Muusikakooli õppekorpus	-82	-140	-100	40	-29%
Riigigümnaasiumite ehitus	-47 227	0	-274	-274	100%
Tallinna Tehnikakõrgkooli kinnisvarainvesteeringud	-1 607	-1 000	-500	500	-50%
Riigikoolide investeeringud välisvahenditest	0	0	-1 053	-1 053	100%
Eesti Lennuakadeemia kinnisvarainvesteeringud	0	-85	-100	-15	18%
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli multifunktsionaalne hall	0	0	-100	-100	100%
Lua Metsanduskooli Tihemetsa õppemetskonna ehitus	-16	0	-575	-575	100%
Käibemaks	-13 109	-7 068	-4 616	2 452	-35%

Inventari investeeringute mahu moodustab riigi rakenduskõrgkoolide õppelaborite inventari soetused. Inventari soetuseks kavandatud investeeringud suurenevad 95 tuhande euro võrra, kuna rakenduskõrgkoolid kavandavad suuremas mahus õppelaborite soetusi.

IT investeeringud suunatakse erinevate infosüsteemide ja digilahenduste arendamisse, sh Sisseastumise infosüsteem SAIS, Eksamite infosüsteem EIS, Õppeinfosüsteem Tahvel, Haridusandmete portaal HaridusSilm, Eesti Hariduse Infosüsteem EHIS jne.

Transpordivahendite investeeringutena kajastatakse riigi kutseõppeasutuste (väikebuss) ja rakenduskõrgkooli (Eesti Lennuakadeemia õppeotstarbeline lennuk) soetused.

Masinate ja seadmete investeeringutena kajastatakse riigi kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide õppeotstarbeliste masinate ja seadmete soetused.

Muude investeeringutena kajastatakse riigi kutseõppeasutuste, üldhariduskoolide ja Rahvusarhiivi põhitegevuseks vajalikke soetuseid. Eelarve maht suureneb eestikeelsele haridusele ülemineku toetuste eelarvest planeeritud Ida-Virumaa koolivõrgu investeeringute võrra.

Kinnisvara investeeringute osas Riigigümnaasiumite ehituste ja remondiinvesteeringute vahendid suurenevad võrreldes eelmise aastaga 1,9 mln eurot, sh planeeritakse alustada 2021+ välisvahendite kaasabil Kohtla-Järve Järve Kooli projekteerimise ja ettevalmistustöödega 1,05 mln eurot (hoone valmimine kavandatud 2028) ja jätkatakse Lasnamäe Riigigümnaasiumi ehituse ettevalmistustöid 0,27 mln eurot (valmimine kavandatud 2029).

Riigi Kinnisvara AS (edaspidi RKAS) planeeritavad investeeringud on 11,44 mln eurot, millest on planeeritud Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavate asutuste (peamiselt riigikoolide) remondid ja arendused. Suuremad objektid on Tallinna Polütehnikumi B-korpuse, Järvamaa Kutsehariduskeskuse spordihoone, Võrumaa Kutsehariduskeskuse ehitushoone, Viljandi

Kutseõppekeskuse võimla jt hoonete rekonstrueerimine, Narva Vanalinna Riigikooli õppehoone, Tallinna Teeninduskooli A-korpuse, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse Jõhvi õppehoone jt rekonstrueerimise projekteerimistööd.

Kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid planeerivad järgmisi investeeringuid kinnisvarasse:

- Heino Elleri Muusikakooli õppekorpus 0,1 mln eurot;
- Luua Metsanduskooli Tihemetsa õppemetskonna ehitus 0,6 mln eurot;
- Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli multifunktsionaalse halli ehitus 0,1 mln eurot;
- Eesti Lennuakadeemia kinnisvarainvesteeringud 0,1 mln eurot;
- Tallinna Tehnikakõrgkooli kinnisvarainvesteeringud 0,5 mln eurot.

### 3.8.6 Finantseerimistehingud

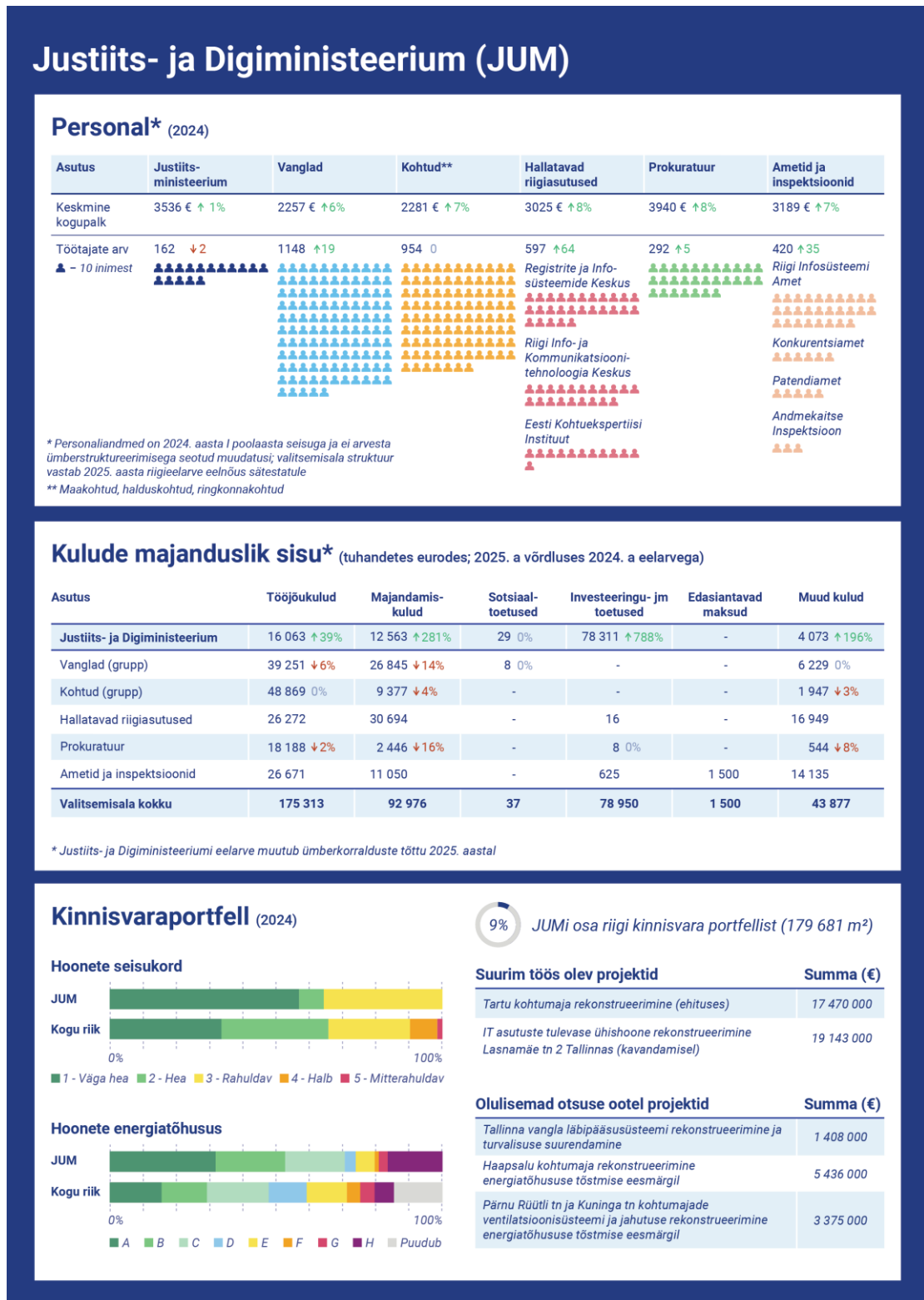
**Tabel 56. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Finantseerimistehingud kokku</b>	<b>54</b>	<b>245</b>	<b>253</b>	<b>8</b>	<b>3%</b>
Laenuõuded	67	253	253	0	0%

Laenuõuete all on kajastatud õppelaenuvõlglaste eest põhiosa maksed pankadele ning Haridus- ja Teadusministeeriumile õppelaenu kohustuste hüvitamine õppelaenuvõlglaste poolt.

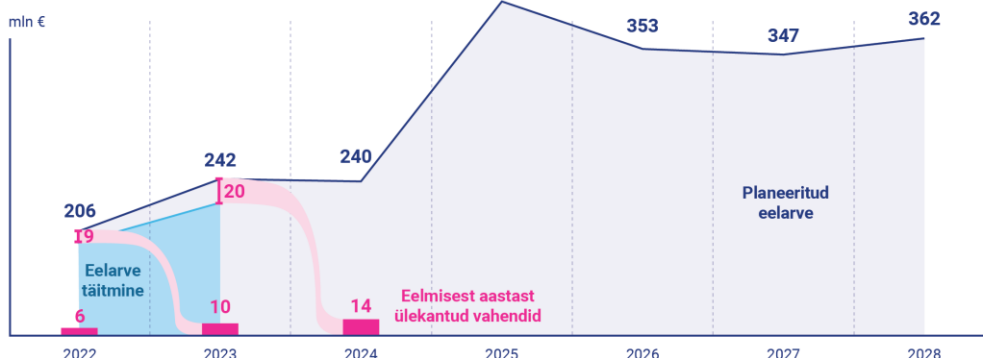
## 3.9 Justiits- ja Digiministeriumi valitsemisala

Justiits- ja Digiministerium kavandab ja viib ellu riigi õigus- ja kriminaalpoliitikat, mis aitavad luua avatud ja turvalist ühiskonda. Oluline on samaaegselt tagada digiriigi areng, luua turvaline ja usaldusväärne küberruum ja koordineerida riigi kesksete võrgu- ja infosüsteemide arendamist.



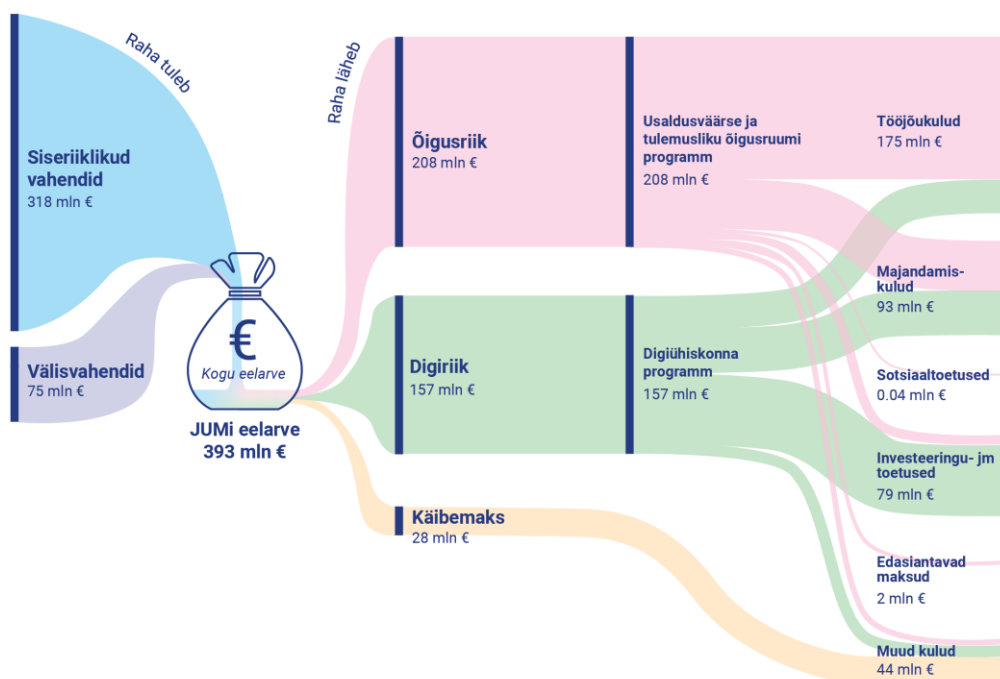
## Justiits- ja Digiministeerium (JUM)

### Valitsemisala eelarve\*



\* Justiits- ja Digiministeeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve\* (2025)



\* Justiits- ja Digiministeeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Valitsemisalas on koos ministeeriumiga 20 asutust: Justiits- ja Digiministeerium, prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (EKEI), Registrate ja Infosüsteemide Keskus (RIK), Riigi Infosüsteemi Amet (RIA), Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIT), Andmekaitse Inspeksioon, Konkurentsiamet, Patendiamet, esimese ja teise astme kohtud (Tallinna Ringkonnakohus, Harju Maakohus, Tallinna Halduskohus, Viru Maakohus, Tartu Ringkonnakohus, Taru Maakohus, Tartu Halduskohus, Pärnu Maakohus) ning

kinnipidamisasutused (Viru Vangla, Tartu Vangla, Tallinna Vangla). Esimese ja teise astme kohtud ning kinnipidamisasutused on riigieelarves esitatud grupina.

Suurimate eelarvemahtudega valitsemisala asutused on ministeerium, vanglad vaadelduna grupina ja kohtud vaadelduna grupina.

Lisaks kuulub valitsemisala haldusalasse riigile kuuluv ettevõtte AS Eesti Vanglatööstus (likvideerimisel), sihtasutused Eesti Interneti Sihtasutus, Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus (RIKS) ning riigi osalusega mittetulundusühing MTÜ Nordic Institute for Interoperability Solutions. RIKS tagab riigiasutuste ja teiste riigieelarveliste institutsioonide sidealase teenindamise ning eriotstarbelise ja operatiivside ning osutab operatiivraadioside-, andmekeskuste, riigi mereside- ja telefoniteenuseid. Eesti Interneti SA on Eesti internetikogukonda esindav ja Eesti maatumunusega domeeninimesid haldav organisatsioon.

Valitsemisala ja selle haldusala asutuste muudatused võrreldes 2024. aasta riigieelarve seletuskirjas tooduga on järgnevad:

- uued valitsemisala asutused on varasemalt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse kuulunud Riigi Infosüsteemi Amet ja Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus;
- valitsemisala haldusalasse liikusid Eesti Interneti Sihtasutus ja Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus ning MTÜ Nordic Institute for Interoperability Solutions.

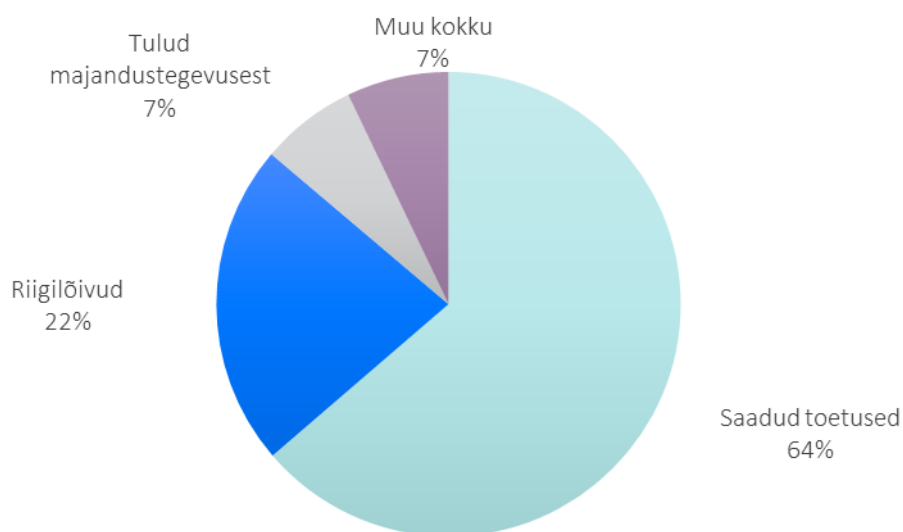
Ministrite pädevuste ja valitsemisalade ümberkorralduste tõttu liigub digiühiskonna tulemusvaldkond Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalast Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse. Lisaks toimus ministeeriumi struktuurimuudatus, mille kohaselt kohturegistritega seonduvad tegevused viidi justiitshalduspoliitika osakonnast üle õiguspoliitika osakonda, täpsustati tegevusi ja teenuseid.

Valitsemisalas töötab kokku 3626 teenistajat (töötajad ja ametnikud kokku). Kõige suurema töötajaskonna moodustavad kinnipidamisasutused, kus on täistööajale taandatuna 1129 teenistajat (31,1% valitsemisala teenistujatest).

### **3.9.1 Tulud**

**Justiits- ja Digiministeeriumi tulude dünaamika on oluliselt muutunud seoses valitsemisalade struktuurimuudatustega ning tuludest moodustavad 64% välistoetused.**

### Joonis 32. Justiits- ja Digiministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %



Järgmises tabelis kajastatakse ülevaadet Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala tulude dünaamikast. Põhjalikud selgitused iga tulugrupi kohta on toodud vastavates peatükkides.

**Tabel 57. Justiits- ja Digiministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>53 880</b>	<b>45 114</b>	<b>134 419</b>	<b>89 305</b>	<b>198%</b>
Saadud toetused	5 919	3 171	85 609	82 439	2600%
Riigilõivud	31 130	29 235	30 241	1 005	3%
Tulud majandustegevusest	4 152	2 935	9 005	6 070	207%
Trahvid ja muud varalised karistused	1 607	861	858	-4	0%
Muud tulud	11 072	8 912	8 706	-206	-2%

### Saadud toetused

Saadud toetustena on planeeritud Euroopa Liidu struktuurivahendid jm toetused, mida makstakse välja Riigi Tugiteenuste Keskuse kaudu. 2025. aastal suureneb toetuste maht ligikaudu 82 mln eurot, mis on seotud valitsemisalade struktuurimuudatusega. Justiits- ja Digiministeeriumisse tuleb üle digiarengu valdkond, kus rakendatakse väga suures mahus välisvahendeid.

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala eelarvetesse (RIT, RIA, ministeerium) on planeeritud 47 mln euro ulatuses tulusid Euroopa Regionaalarengu Fondist ja Euroopa Sotsiaalfondist, 35,8 mln eurot Taaste- ja Vastupidavusrahaühendusest, 0,2 mln eurot Sisejulgeolekufondist ja 1,7 mln eurot muudest toetustest.

Lisaks on Patendiameti toetused (0,9 mln eurot), mis tulenevad Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ametiga (edaspidi EUIPO) ja Euroopa Patendiametiga (edaspidi EPO) ning Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooniga (edaspidi WIPO) sõlmitud



koostööprojektidest. Toetus EUIPOst ja EPOst on ELi kaubamärgisüsteemi toimimise toetavateks tegevusteks.

## Riigilõivud

Valitsemisalas on suurimate mahtudega riigilõivude kogujad kohtud (30,2 mln eurot).

Riigilõivude laekumisi kavandatakse:

- kinnistusraamatu ja laevakinnistusraamatu toimingutelt;
- kohtuasjade toimingutelt;
- Patendiameti toimingutelt (näiteks patentide-, kaubamärkide-, tööstusdisainlahenduste-, kasulike mudelite toimingutelt jne);
- elektrituru-, maagaasi- ja kaugkütteseaduse alusel teostatavatelt toimingutelt;
- mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri toimingutelt;
- Konkurentsiameti toimingutelt;
- väljaandes Ametlikud Teadaanded teadete avaldamiselt;
- Karistusregistri toimingutelt.

## Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest laekunud tulu kasutatakse oma kulude katteks. Tulud laekuvad:

- Kinnipidamiskohtadele personali toitlustamise, vangla transpordi ja saatemeeskonna lühiajalise väljaviimise, pildistamise, isiklike riiete pesemise eest, vangla kaupluse tulust ning kinnipeetavatega kokkusaamise toa kasutamisest saadavast tasust 0,9 mln eurot. Laekuvat tulu kasutatakse vanglate ülalpidamiskulude katmiseks.
- Eesti Kohtuekspertiisi Instituudile Politsei- ja Piirivalveameti koostöökokkuleppega joobe tuvastamise ekspertiisidest; Tervisekassalt haiguste tagajärjel hukkunute ning välismaalaste lahangukest; Tartu Ülikoolilt Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis residentuuril olevate tudengite palkadeks; eraisikust tellijatelt DNA analüüsides 0,3 mln eurot. Laekuvat tulu kasutatakse peamiselt majandamiskulude katteks ning seadmete uuendamiseks.
- Registrate ja Infosüsteemide Keskusele teenuste müügist 1,8 mln eurot.
- Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus saab 3,5 mln eurot tulu Riigipilve teenuse osutamisest.
- Riigi Infosüsteemi Amet saab 2,5 mln eurot tulu andmesideteenuse osutamisest.

## Trahvid ja muud varalised karistused

Tulud laekuvad peamiselt kohtute kaudu riigieelarvesse (0,9 mln eurot).

Trahvid ja muud varalised karistused on:

- karistusseadustiku alusel määratud karistused;

- äriseadustiku alusel määratud trahvid;
- väärteomenetluse seadustiku alusel määratud trahvid;
- muud trahvid ja varalised karistused.

## **Muud tulud**

Muud tegevustulud laekuvad peamiselt kohtute (5,5 mln eurot) ja prokuratuuri (1 mln eurot) tegevuse kaudu riigieelarvesse. Konkurentsiameti eelarvesse laekuvad järelevalvetasud (1,6 mln eurot) ja universaalse postiteenuse maksed (0,6 mln eurot).

Muud tegevustulud on:

- menetluskulude hüvitised;
- oportuniteeditasud;
- universaalse postiteenuse maksed;
- konfiskeeritud ja konfiskeerimise asendamisel saadud varad;
- sunniraha ja tulud asendustäitmisest;
- väljanõudmata deposiidid ja tagatistasud;
- järelevalvetasud;
- regressinõuded.

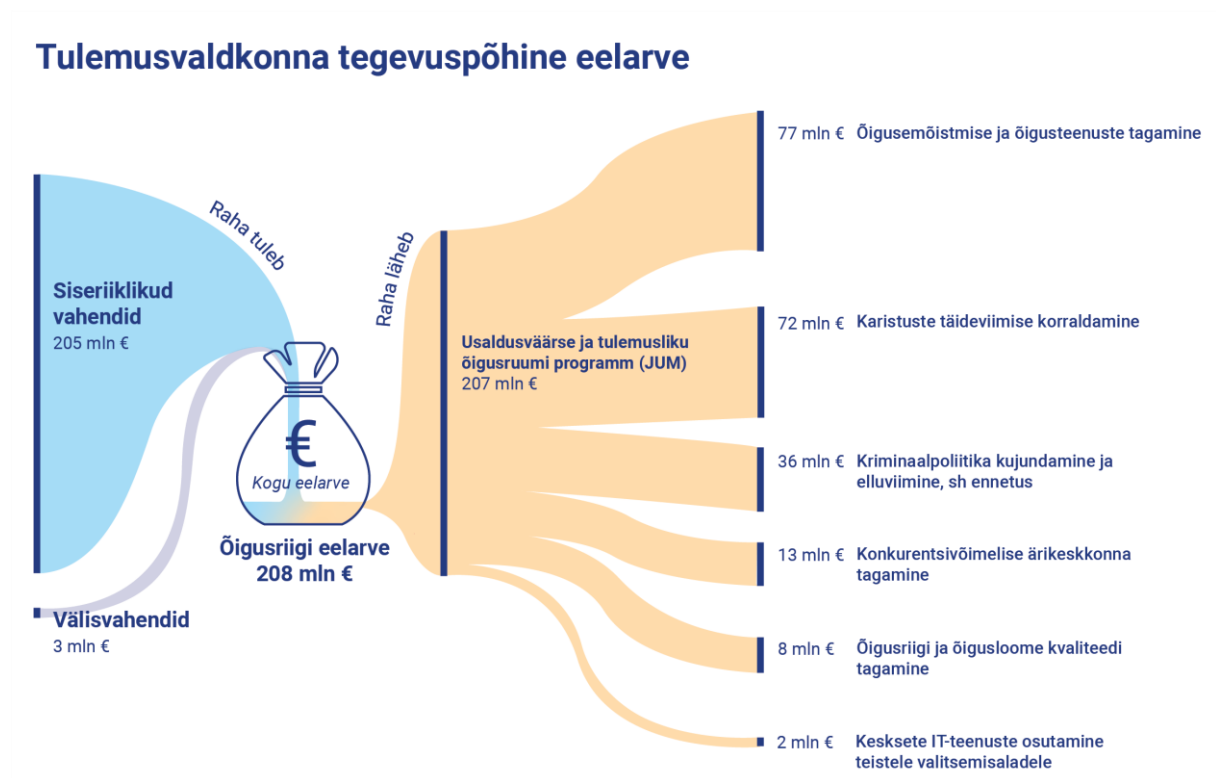
### **3.9.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Justiits- ja Digiministeeriumi tulemusvaldkondade Õigusriik ja Digiühiskond kulud on suunatud riigi õigus- ja kriminaalpoliitika tegevuste elluviimiseks, samuti digiriigi arenguks, turvalise ja usaldusväärse küberruumi ning riigi kesksete võrgu- ja infosüsteemide arendamiseks.

Justiits- ja Digiministeeriumi eelarves on mitmeid valitsemisalade valdkondade ümberstruktureerimisest tingitud muudatusi, seetõttu ei ole tulemusvaldkondade eelarved võrreldavad eelmise aastaga.

### 3.9.2.1 Tulemusvaldkond Õigusriik

Joonis 33. Õigusriik tulemusvaldkond ja selle maht



Valdkonna arengukava ei koostata, Vabariigi Valitsus on tulemusvaldkonna eesmärgid seadnud lähtuvalt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist ning kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga.

**Tulemusvaldkonna eesmärk:** Õiguskindel, hästi toimiv, vähese kuritegevuse ning kvaliteetse justiitsüsteemiga riik.

Tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks on loodud usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm. Justiits- ja Digiministeerium vastutab programmi eesmärkide saavutamiseks tegevuste ja rahaliste vahendite kavandamise eest.

### Joonis 34. Õigusriik tulemusvaldkond mõõdikud



Tabel 58. Justiits- ja Digiministeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strategiadokumendid	Programm
Õigusriik	Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030 <sup>6</sup> Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030 <sup>7</sup>	Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm

### 3.9.2.1.1 Tulemusvaldkond Õigusriik kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 59. Tulemusvaldkond Õigusriik programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Õigusriik</b>	<b>-212 311</b>	<b>-214 361</b>	<b>-207 583</b>	<b>6 777</b>	<b>-3%</b>
<b>Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm</b>	<b>-212 311</b>	<b>-214 361</b>	<b>-207 583</b>	<b>6 777</b>	<b>-3%</b>
Õigusriigi ja õigusloome kvaliteedi tagamine	-10 277	-9 509	-8 347	1 162	-12%
Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine	-4 563	-4 904	-12 889	-7 985	163%
Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus	-37 476	-37 027	-36 332	695	-2%
Karistuste täideviimise korraldamine	-78 321	-76 638	-71 650	4 988	-7%
Õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine	-79 425	-84 162	-76 426	7 736	-9%

<sup>6</sup> <https://www.riigiteataja.ee/akt/317112020002>

<sup>7</sup> <https://www.riigiteataja.ee/akt/313112020006>

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele	-2 247	-2 120	-1 939	181	-9%

Kulud vähenevad võrreldes eelmise aastaga 3%. Kulude kokkuhoid saavutatakse peamiselt Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala asutuste tegevuskulude, toetuste ja investeeringute vähendamisest tulenevalt koalitsioonileppe kokkulepetest.

### 3.9.2.1.2 Tulemusvaldkond Õigusriik programmid ja programmi tegevused

#### Programmi nimetus: Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm

**Programmi eesmärk:** Loodud on tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks, tagatud on põhiõiguste tasakaalustatud kaitse ja õigusriigi põhimõtte järgimine ning kuritegevust on vähe.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Justiits- ja Digiministeerium, esimese ja teise astme kohtud, Registrite ja Infosüsteemide Keskus (RIK), prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (EKEI), Patendiamet, Andmekaitse Inspeksioon (AKI), vanglad, Konkurentsiamet, Notarite Koda, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda (KPK), Eesti Advokatuur, Patendivolinike Koda.

#### Programmi tegevuse nimetus: Õigusriigi ja õigusloome kvaliteedi tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Avalik ja eraõigus, sealhulgas andmekaitseõigus, on nüüdisaegne, väärtustab põhiõigusi ja õigusriiki, toetab riigi ja ühiskonna toimimist. Õigusloome koordineerimisel tagatakse õigusloome kvaliteet, sealhulgas põhiseaduspärasus ja riigisisese õiguskorra süsteemsus, ning edendatakse andmepõhist ja kaasavat õigusloomet.

**Tabel 60. Programmi tegevuste õigusriigi ja õigusloome kvaliteedi mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
VTK kohustusega seaduseelnõu koostamisele eelneb VTK Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	38,00%	65,00%	70,00%	75,00%	80,00%
Global Data Barometer, valitsemise (governance) näitaja hulgas esitatud andmekaitseõiguse kategooria (data protection law) (suund: suurem parem) Allikas: Indeksi <a href="#">koduleht</a> <a href="#">Metoodika</a>	n/a	90,00%	90,00%	90,00%	90,00%
Maailma konkurentsivõime edetabel	n/a	15	15	15	15

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
(IMD World Competitiveness Ranking,) valitsuse tõhusus (government efficiency) (suund: väiksem parem) Allikas: Indeksi <a href="#">koduleht</a>					
Olulise mõjuga eelnõude ja ilma VTKta koostatud eelnõude suhtes teostatakse järelhindamine Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	n/a	50,00%	60,00%	70,00%	80,00%

## Tegevuste kirjeldus

Tegevus viiakse ellu nelja teenuse kaudu. Suurimate eelarvemahtudega teenused on Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine avaliku õiguse valdkonnas (3,9 mln eurot), Õigusloome kvaliteedi tagamine ja koordineerimine (2 mln eurot) ja Andmekaitse järelevalve ning teavitustöö (1,5 mln eurot).

Riigi- ja haldusõiguse valdkonna seadusloome ja institutsionaalne ülesehitus peab olema selge ja kaasaegse ühiskonna vajadustele vastav, kooskõlas põhiseadusega ja õigusriiklike väärtustega, samuti Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega ning arvestama riigisisese ja teiste riikide parima praktikaga. Haldustegevus peab olema läbipaistev ja vastutustundlik ning tasakaalus riigi, ettevõtete ja kodanike huvide vahel.

Tagatakse Riigikogu ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste aluseks olevate seaduste kooskõla põhiseaduslike nõuetega, sealhulgas vaadatakse üle erakondade rahastamine ja järelevalve, et tagada ausus ja läbipaistvus poliitilises konkurents. Analüüsitakse põhiseaduslikkuse järelevalve põhimõtteid laiemalt, et hinnata nende vastavust Eesti vajadustele ning tuvastada võimalikud kitsaskohad. Hoitakse põhiseaduslikku tasakaalu avaliku ja erasektori ülesannete jaotuses, sh kontrollitakse, et ei toimuks riigi tuumikfunktsioonide delegeerimist haldusvälistele isikutele ega ka riigi ülemäärast sekkumist valitsusvälisesse sfääri. Tagatakse kaasaegse ühiskonna vajadustele vastav haldusõiguse üldosa ja halduskohtumenetlus, muuhulgas pööratakse tähelepanu automaatsete haldusaktide loomise ning suurprojektide menetlemise toetamisele. Arendatakse koostööd Tartu Ülikooli jt ülikoolidega, et tagada õigushariduse kvaliteet ja juristide järelkasv. Toetatakse Eesti Teaduste Akadeemiat, et edendada Riigiõiguse Sihtkapitali kaudu riigiõiguse arengut ja sellealast teadustööd.

Tagatakse isikuandmete kaitse, avaliku ja salastatud teabe ning muu andmehaldusega seotud õigusloome vastavus põhiseaduse ning EL-i ja rahvusvahelise õiguse nõuetele. Valdkonna õigusloomes kujundatakse arusaam, milliseid andmekaitseõiguse norme tuleb kehtestada seaduse tasandil ja mida reguleerida muude meetmetega (nt privaatsust suurendavate tehnoloogiate rakendamine). Korrastatakse praktikas kehtivaid arusaamu andmete avaldamise, säilitamise, riskasutuse ja kustutamise kohta nii igapäevaselt kui ka erikordade ajal (nt lepitakse

kokku massandmetöötluse lubatavuse tingimused). Justiits- ja Digiministeeriumi ja Andmekaitse Inspeksiooni vahelises koostöös suunatakse isikuandmete kaitse seaduse ning avaliku teabe seaduse rakenduspraktikat. Tõstetakse ühiskonna teadlikkust uute digitehnoloogiate tööpõhimõtetest ja inimeste õigustest andmekaitsevaldkonnas. Osaletakse nõuandjana avaliku sektori digiprojektide (andmete paneel, liivakast, kompetentsikeskus) arendamisel, lisaks osaletakse aktiivselt teabeõiguse kujundamisel rahvusvahelisel tasandil, juhendi- ja õigusloomes ning Euroopa Kohtu praktika kujundamises, sh osaletakse läbipaistvusmeelsete EL-i liikmesriikide formaadis.

Ühiskonna sujuvaks toimimiseks jälgitakse tsiviil- ja ühinguõiguse sobitumist kaasaja muutuvasse keskkonda, et see arvestaks majandusarengutega ning samas pakuks stabiilset õigusraamistikku. Eraõiguslike kaubandussuhete reguleerimisel tagatakse tasakaalu säilitamine tarbijate ja ettevõtjate huvide vahel. Tarbijate õiguste kaitse edendamisel arvestatakse pidevalt arenevat infotehnoloogiat ja muutuvat kaubanduse valdkonda. Poliitikakujundamise ja seaduseelnõude väljatöötamise juures jälgitakse perekonna ja eraelu puutumatus põhimõttest kinnipidamist.

Õigusloomes jälgitakse kokkulepitud õigusloomenõuete täitmist, eelkõige seaduse väljatöötamiskavatsuste ja seaduseelnõude kooskõlastamise protsessis. Eraldi tähelepanu pööratakse väljatöötamiskavatsuste koostamisele, seaduseelnõude põhiseaduspärasuse analüüsile, ühtsele keeleteoimendamisele ja seaduste järelhindamisele. Õigusloomejuriste koolitatakse ja arendatakse õigusloomeakadeemia kaudu, pakkudes nii õigusloomealaseid kui ka valdkondlikke erialakoolitusi. Käivitunud on õigusloomejuristide järelkasvu programm, et kindlustada õigusloomejuristide järelkasv ja populariseerida õigusloomejuristi tööd. Järjepidevalt tegeletakse õigusloome nõuete ja protsessi arendamisega, et tagada ajakohased ja üheselt järgitavad reeglid (hea õigusloome ja normitehnika eeskiri, mõju hindamise meetodika jm juhendid).

Jätkatakse riigi koosloome keskkonna arendamist, et koondada kogu õigusloomeprotsess ühte keskkonda ning toetada kaasavat ja läbipaistvat õigusloomet.

### **Programmi tegevuse nimetus: Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Intellektuaalse omandi ja konkurentsioigus on nüüdisaegne, väärtustab põhiõigusi ja õigusriiki, toetab riigi ja ühiskonna toimimist ning konkurentsivõimelist majanduskeskkonda. Konkurentsivõimelise ärikeskkonna tarbeks tagatakse intellektuaalse omandi kaitse, toetatakse innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevust, tõstetakse konkurentsialast teadlikkust ja tagatakse tõhus järelevalve konkurentsivaldkonnas. Kohtulikud registrid on usaldusväärsed, kättesaadavad ja toimivad tõhusalt.

**Tabel 61. Programmi tegevuste konkurentsivõimelise ärikeskkonna tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ülemaailmne innovatsiooniindeks Global Innovation Index, Innovation Output näitaja koht edetabelis (suund: väiksem parem) Allikas: Indeksi <a href="#">koduleht</a>	n/a	22	22	22	22
Maailma konkurentsivõime edetabel (IMD World Competitiveness Ranking), äriseadusandluse tõhusus (business legislation efficiency) (suund: väiksem parem) Allikas: Indeksi <a href="#">koduleht</a>	n/a	8	8	8	8

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks on loodud kaksteist teenust. Suurimate eelarvemahtudega on Kohtulike registrite pidamine (3,2 mln eurot), Majandusregulatsiooni rakendamine (1,6 mln eurot) ja Konkurentsijärelevalve teostamine (1,3 mln eurot).

Intellektuaalse omandi õigusraamistik toetab innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevust, on ajakohane ja arvestab valdkonnas esinevaid erisuunalisi huve.

Autoriõiguse valdkonnas tagatakse ajakohane õigusraamistik ja selle arendamine järjepidevas koostöös valdkonna erinevate osapoolte vahel (Kultuuriministeerium, õiguste omajad, advokatuur, lisaks ka toll, politsei, kohtud, prokuratuur).

Tööstusomandi valdkonnas jätkub õigusraamistiku järjepidev korrastamine ja edendamine (sh EL algatustest tulenevalt) vastavalt muutuvatele majandustingimustele ja arenevale tehnoloogiale, tehes seda koostöös asjaomaste asutuste ja organisatsioonidega (sh ettevõtlusorganisatsioonid, teadusasutused ja ülikoolid, õiguste omajad, advokatuur, toll, politsei, kohtud, prokuratuur).

Nii autoriõiguse kui ka tööstusomandi valdkonnas osaletakse koostöös rahvusvaheliste intellektuaalomandi organisatsioonide (WIPO ja EPO), EL Nõukogu ja Komisjoni ekspertgruppide, Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) ja teiste riikide patendiametitega.

Uuendatakse Patendiameti rahastusmudelit, et tõsta õiguste kasutajate teadlikkust, luua uusi avalikke teenuseid ja tõsta olemasolevate teenuste kvaliteeti. Patendiameti tegevus ja teenused on suunatud õiguste omajate teadlikkuse suurendamisele ning teenuste (sh e-teenuste) kvaliteedi tõstmisele, samuti Patendiameti pädevuses olevate rakenduslike ülesannete täitmise tõhustamisele (sh autoriõiguse komisjoni tegevuse ümberkorraldamine koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga).



Toetatakse legaalse sisu kättesaadavust (nt EUIPO vastavad algatused, teavitustöösse panustamine mh Patendiameti poolt jms).

Õigusraamistiku uuendamiseks võetakse kasutusele uus konkurentsijärelevamenetlus, kaasajastatakse koondumiste kontrolli aluseid ja normistikku ning uuendatakse grupierandite regulatsiooni aluseid.

Tugevdatakse konkurentsijärelevalve valdkonda puudutavat koostööd Konkurentsiametiga. Koostöö kaudu tagatakse vastastikune infovahetus ja osalemine nii järelevalev poliitika kujundamise kui ka selle rakendamise tasandil.

Konkurentsiamet tõhustab uuendatud õigusraamistiku ning kaasajastatud infotehnoloogiliste lahenduste taustal järelevalevmenetlust, aga ka teadlikkuse tõstmist ja ennetustegevusi.

Konkurentsioiguse valdkonnas edendatakse järjepidevat koostööd Justiits- ja Digiministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Konkurentsiameti, ettevõtjate esindusorganisatsioonide ja teiste valdkonna huvigruppide vahel.

Äriregistrit, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit, kinnistusraamatut ja kommertsandiregistrit arendatakse järjepidevalt ning lõimitakse teiste avaliku sektori teenustega.

Äriregistris uuendatakse ja muudetakse kasutajatele mugavamaks majandusaasta aruannete esitamine. Kaugem eesmärk on võimaldada automaatset aruandlust (äriregistriga ühendatud aruandluskeskkond).

E-äriregistri andmeid võimaldatakse tasuta ja mugavalt kasutada, et tagada ettevõtluskeskkonna läbipaistvus ja luua ettevõtjatele võimalusi uute teenuste kasutusele võtmiseks.

Uuendatakse äriregistri ja kinnistusraamatu vananenud menetlustarkvara.

Tähtsustatakse tegevusi, mis on suunatud majandusaasta aruannete tähtaegsele esitamisele, ja otsitakse lisavõimalusi kõrvaldada selle kohustuse korduvad rikkujad äriregistrist ja äritegevusest.

Laevakinnistusraamatu pidamine antakse üle Transpordiametile.

Laiendatakse keskse kättetoimetamisteenuse (kättetoimetamisportaali) kasutusala.

### **Programmi tegevuse nimetus: Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kriminaalpoliitika põhineb andmetel ning uuringutel ning ühiskonnaliikmete õiguskuulekus on kõrge. Kriminaaljustiitsüsteem on läbipaistev, tõhus, sh digitaalne, ning inimkeskne, sh ohvrisõbralik ning omab võimekust avastada ka uusimaid kuriteoliike.

**Tabel 62. Programmi tegevuste kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Õigusrikkumistega kokku puutunud inimeste (ohvrite) arv (suund: väiksem parem) Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	7,00%	6,00%	6,00%	6,00%	6,00%
Vägivaldsete surmade arv (tapmiste ja mõrva tagajärjel hukkunute arv) Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	18	15	13	11	11
Kuritegude arv (suund: väiksem parem) Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	27 465	26 000	26 000	26 000	26 000

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus viiakse ellu kolmekümne kahe teenuse kaudu. Suurimate eelarvemahtudega teenused on Kogukonnaga seotud kuritegude menetlemine (14 mln eurot), Raskete peitkuritegude menetlemine (8,2 mln eurot) ja Kriminaalpoliitika kujundamine ja kuritegevuse ennetamine (3,8 mln eurot).

Hinnatakse kriminaalpoliitika mõjusid, mis hõlmab nii sotsioloogilisi kui muid uuringuid (nt alaealiste õigusrikkumiste uuring, korrupsiooniuring,-reeve seire narkoainete suhtes) kui suurandmete (nt lobistidega kohtumiste andmete analüüs) ja ametliku statistika kasutamist (nt retsidiivsuse seire, kriminaalstatistika analüüs ja avaldamine). Keskendutakse korduvkuritegevuse ennetamisele toetades kogukondlike karistuste rakendamist ning vangistusest vabanemisel pakutakse tugi- ja majutusteenust.

Tegeletakse õigussüsteemi vaatevälja sattunud noorte kuritegevuse ennetamisega, sh koostöös kohalike omavalitsuste, vabasektori ja teiste riigiasutustega, mis aitab vältida püsiva rikkumiskäitumisega täiskasvanute tekkimist (soositakse kuni 21-aastaste noorte avavanglasse paigutamist) ning seni kuni 21-aastastele mõeldud sekkumiste kasutamist ka vanemate, kuni 29-aastaste noorte hulgas.

Toetatakse sotsiaal- ja teraapiaprogrammide väljatöötamist ning rakendamist, mh vaimse tervise häire taustaga õigusrikkujatele (mobiilsed sekkumised, uued programmid). Keskendutakse ühiskonnale enim kahju tekitavatele ning suurima mõjuga kuritegudele: rasked vägivaldakuriteod, sh inimkaubandus ning lähedaste (nt perevägivald ja muu usaldussuhtes toimunud vägivald) ja alaealiste vastu toime pandud teod; samuti organiseeritud kuritegevus, ja majandus-, finants- ja rahapesu-, küber-, korrupsiooni-, keskkonna-, tehnoloogia- ning narkokuriteod.

Kujundatakse karistus- ja kriminaalmenetlusõigust, et tagada menetlusosaliste (kannatanute, kahtlustatavate ja kolmandate isikute) põhiõiguste kaitse ning kaitsta kriminaaljustiitsüsteemi sõltumatust (kriminaalmenetluse tõhustamine ja mitmete muude õigusaktide muudatused). Esimeses järjekorras võetakse ette kriminaalkohtumenetluse uuendamise, et tagada kiire, tõhus ja osapoolte õigusi parimal viisil arvestav kriminaalmenetlus. Järgmise sammuna tõhustatakse kohtueelset menetlust, tagades võimalikult kiired, ent samal ajal kvaliteetsed ja inimesest lähtuvad menetlused.

Toetatakse taastava õiguse rakendamist, sh karistuse kandmise faasis ja selle järgselt (taastava õiguse kontseptsiooni rakendamine, taastava õiguse teenuste kättesaadavuse parandamine, taastaval õigusel põhineva organisatsioonikultuuri juurutamine haldusalas, inimeste koolitamine).

Ohvrite huvid seatakse menetluses esikohale, ohvrite kaitsel hõlmatakse ka teised olulised asutused (nt meditsiinasutused). Süüdimõistetute riigi kasuks väljamõistetud summasid kasutatakse sihtotstarbeliselt kuriteoennetuses või -ohvrite toetamiseks.

Valmistatakse uute kuritegude ennetamiseks ning neile reageerimiseks (nt AI poolt toime pandud võimalikud teod).

Automatiseeritakse kriminaalmenetlusega kogutavate andmete analüüsi (juhtimislauad ja andmeanalüütika, andmelao JAAK edasised arendused) ja arendatakse avalikkusele suunatud statistikakeskkonda

Arendatakse infosüsteeme, kohtuekspertiise ning analüütilist võimekust kohtueelses menetluses (nt konsultandid prokuratuurides), et kriminaalpoliitika oleks tehnoloogiliselt mitu sammu õigusrikkujatest eespool. Kriminaalmenetluse tõhusamaks muutmiseks digiteeritakse õiguskaar ning tõstetakse inimressursi kompetentsi. Pööratakse tähelepanu kuritegevuse tulususe vähendamisele ja kriminaaltulu äravõtmisele ning suurendatakse vara konfiskeerimise võimekust. Töötatakse välja lahendused kriminaalse tegevuse kaudu teenitud varade kiiremaks ja laiemaks konfiskeerimiseks.

**Programmi tegevuse nimetus:** Karistuste täideviimise korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Karistuste täideviimine vastab tänapäevastele nõuetele ning väheneb korduvkuritegevus ja kinnipeetavate arv.

**Tabel 63. Programmi tegevuste karistuste täideviimise korraldamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ametniku poolt süütegude toimepanemine vang'i vastu Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	0	0	0	0	0
Vangi põgenemine vangla siseterritooriumilt Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	0	0	0	0	0
Avavangla täituvus Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	79,00%	80,00%	80,00%	80,00%	80,00%
Vangide retsidiivsus 2 aasta jooksul peale vabanemist Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	30,00%	35,00%	35,00%	35,00%	35,00%
Edukalt kriminaalhoolduse läbinute osakaal Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	n/a	78,00%	79,00%	80,00%	80,00%
Vanglateenistuse usaldusväärsus Allikas: Turu-uuringute AS uuring	n/a	70,00%	70,00%	75,00%	75,00%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevust viiakse ellu Karistuste täideviimise üldjuhtimise (eelarve maht 3,8 mln eurot) ja Inimväärika karistuste täideviimise teenuse (eelarve maht 67,9 mln eurot) kaudu.

Vanglateenistuse järgnevate aastate peamine eesmärk on kohandada oma tegevust ja taristu kasutust vastavalt kinnipeetavate ning kriminaalhooldusaluste arvu muutustele ning nende profiilile. Lähtutakse eeldusest, et õigusrikkujate arv langeb ka edaspidi. Tallinna vangla kasutus hoitakse maksimaalsena, vanglad ja kriminaalhooldus tegutsevad piirkondlikkuse põhimõttel, vajadusel spetsialiseeruvad vanglas/kriminaalhoolduses erinevad üksused/ametnikud töötamiseks kindlate sihtrühmadega.

Vanglateenistuse töökorraldust ja meetodeid kohandatakse vastavalt kinnipeetavatele ning suurendatakse tähelepanu vabanemiseks ettevalmistamisele läbi lühiajaliste väljasõitude, avavangla ning kriminaalhooldustöö võimaluste maksimaalse kasutuse. Eriline tähelepanu on kriminaalhooldustööl, sh on eesmärgiks suurendada tähtaegse vanglakaristuse kandmise asemel üleminekut kriminaalhooldusametnike järelevalve alla ning suurendada kriminaalhoolduse eduka läbimise osakaalu. Kriminaalhooldusametnike tegevuse põhipingutus on kriminaalhooldusaluste käitumise muutumine õiguskuulekaks katseaja jooksul ning vanglakaristuse kohaldamise ennetamine.

Vanglates tuleb tagada kõigi seal viibivate inimeste turvalisus ning inimväärivad vangistamistingimused, sh täiskasvanulikkude otsustusõigust ja privaatsust tagav keskkond, mis hõlbustab hilisemat ühiskonda naasmist. Inimeste õiguskuulekale teele suunamine saavutatakse läbi erinevate taasühiskonnastavate tegevuste ning sotsiaalprogrammide. Vanglas võimaldatakse omandada haridust samal tasemel kui vabaduses koostöös

haridussüsteemiga, kus nii üld- kui kutseharidust pakuvad piirkondlikud õppeasutused. Kõikides vanglates pakutakse ka riigikeele õpet sarnastel alustel nagu seda tehakse vabaduses.

Kinnipeetavate arvu vähenemine ja lühenenud karistusajad on loonud vajaduse korraldada ümber senine kinnipeetavate tööhõive mudel. Tööhõives keskendutakse kahele aspektile: tööharjumuse kujundamine ning oskuste õpetamine. Rõhk on era- ja riigisektori kaasamisel, mille läbi pakkuda kinnipeetavate muutuva profiili ja karistusaegade lühenemise valguses mitmekesist tööhõivet, mis toetab nende õiguskuulekat teed vabaduses. Kinnipeetavad saavad jätkuvalt töötada erinevates keerulisemaid oskuseid nõudvates valdkondades, nagu puidu- ja metallitööstus, kuid järjest enam suureneb vajadus lihtsamate tööde järele nagu on näiteks komplekteerimine.

Tervishoidu vanglates korraldab alates 01.07.2024 Tervisekassa. Enim kuritegevust soodustavate haiguste (nt sõltuvus- ja vaimse tervise probleemide) ravi ja nõustamisprogrammide läbiviimine peab olema olulisel kohal. See eeldab mh sõltuvuse hindamist kohtueelse menetluse ajal ning narkomaania, alkoholismi, seksuaalsõltuvuse ning teiste vaimse tervise häirete ravi ja nõustamise kättesaadavust abivajavatele nii vanglas kui ka väljaspool seda.

Tõhusa karistuse täideviimise süsteemi tagamiseks on eelkõige vaja, et nii vangide kui ka kriminaalhooldusallustega töötaks piisav arv professionaalseid ametnikke ning neil oleks piisav varustus, kaasaegsed töövahendid ja konkurentsivõimeline tasu. See on võtmetähtsusega ka riigi sisejulgeoleku tagamisel, milles vanglateenistusel on oma kindel roll. Kriminaalhooldusametnike ettevalmistuse tasemest sõltub korduvkuritegevuse määr vanglast vabanenute ja tingimisi vabastatute hulgas.

Jätkatakse tööd digitaalsete lahenduste ja tööprotsesside arendamisega. Tegeletakse erinevate kinnipeetavatele mõeldud e-lahenduste (sh kriminaalhooldusportaal, vangiportaal, videokohtumiste portaal) arendamisega, mis toetavad taasühiskonnastumist ning õiguskuulekat elu karistuse kandmise ajal ja selle järgselt. Ametnikele pakutavatest e-teenustest on suurematest projektidest kavas tegeleda pääslla infosüsteemiga, K-raha ja vangiregistri mobiilivaate arendamisega.

Vanglateenistuse juhtimises kasutatakse andmeid igapäevaselt, tagatud on nende igapäevane kättesaadavus organisatsioonis ning eesmärgiks on andmete kokku viimine teiste infosüsteemide andmetega. Selle tulemusel võtame kasutusele järjest enam dünaamilisi juhtimislaudu, mis parandab tegevuse ja otsuste kvaliteeti.

Täiendavalt panustab vanglateenistus laiapindsesse riigikaitsele ning osutab ametiabi siseturvalisuse tagamisel, mis eeldab ka vajalikku varustust ja väljaõpet.

Väljastatud ei ole arutelud välisriikide vanglateenistustega vabade vanglapindade rendile andmise küsimuses, mis annaks võimaluse vangide arvu vähenemisest tingitud taristu sihtotstarbeliseks kasutamiseks ning kulude kokkuhoiuks.

## Programmi tegevuse nimetus: Õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Inimesed ja ettevõtted saavad oma õigusküsimused tõhusalt lahendatud. Kohtumenetlus ja kohturegistrite pidamine toimib usaldusväärselt ja tõhusalt, õigusteenused ja õigusteave on usaldusväärsed ja kättesaadavad.

**Tabel 64. Programmi tegevuste õigusemõistmise ja õigusteenuste tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Pikkade menetluste osakaal kohtutes Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	Tsiviilasjad: HMK- 21,3%; PMK – 19,3%; TMK – 9,3%; VMK – 20,1%; Üldmenetluses kriminaalasjad: HMK- 23,6%; PMK – 17,9%; TMK – 25,3%; VMK – 21,7%; Haldusasjad: TlnHK – 9,3%; TrtHK – 27,2%	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10%	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10%	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10%	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10%
Menetlusosaliste rahulolu hinnang kohtute tööle Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	Menetlusosaliste rahulolu oli kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge
Rahulolu esmatasandi õigusabi teenusega Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul

Möödik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Riigi Teataja kasutaja-sõbralikumaks muutmine ja tõhus avaldamine Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	n/a	Võetakse kasutusele uuendatud Riigi Teataja	Täiendatakse kasutusmugavust ja tehakse kättesaadavaks kohtuväliste menetlusosaliste otsused jm oluline õigusteave	Lõpetatakse käsitsi andmetöötlus Riigi Teataja avaldamisprotsessis	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Tegevust viiakse ellu üheksa teenuse kaudu. Suurimate eelarvemahtudega teenused on Õigusemõistmine I ja II astme kohtutes (63,2 mln eurot), Riigi õigusabi korraldamine (6,3 mln eurot) ja Esmatasandi õigusabi korraldamine (1,5 mln eurot).

Kohtumenetlus on kulukas, mistõttu on oluline arendada ennetavat õigusabi ja kohtuväliseid vaidluste lahendamise võimalusi ning panustada süüteoennetusse, perelepitusse ja taastavasse õigusesse laiemalt. Kui juba õigusvaidlus või õigusrikkumine tuuakse kohtu ette, siis tuleb pakkuda kättesaadavat, asjatundlikku ja kiiret õigusemõistmist.

Tagatakse õigusemõistmise kättesaadavuse (eeskätt riigi toetatud õigusteentustega, menetlusabi võimaldamisega ning digiligipääsude laiendamisega). Jälgitakse pidevalt kohtute töökoormuse näitajaid selleks, et üheski kohtus ega kohtuastmes ei tekiks ülekoormusest tingitud menetlusaja pikenedamist.

Otsitakse võimalusi kohtumenetluse tõhustamiseks ja kulude kokkuhoiuks, sealhulgas valmistatakse ette vastavaid õigusloomelisi algatusi, näiteks seadusemuudatuse tsiviilkohtumenetluse tõhustamiseks ning kohtu alluvusest õigusemõistmisega mitte seotud menetluste väljaviimiseks. Töötatakse välja digilahendusi andmepõhisteks menetlustoiminguteks, lähtudes andmete ühekordse sisestamise ja taaskasutamise põhimõtetest, et muuta kohtumenetlus läbipaistvamaks ja vähendada halduskoormust.

Toimub üleminek digitaalsetele kohtutoimikutele süüteoennetluses. Eesmärk on varustada 2/3 kohtusaalidest videokonverentsiseadmetega, et võimaldada menetlusosalistel virtuaalselt istungil osaleda. Samuti tuleb kvaliteetse helisalvestise saamiseks välja vahetada kohtusaalide amortiseerunud helisüsteemid.

Parandatakse õigusemõistmise läbipaistvust (eeskätt parem digiligipääs kohtuteabele ning selgemad ja üle menetlusliikide ühtsemad reeglid kohtulahendi, kohtutoimiku ja kohtuistungil avalikkusele). Suurendatakse kohtute vastutust ja otsustusõigust kohtute arendamisel ja haldamisel ning valmistatakse selleks ette vajalikud seadusemuudatused. Kaasajastatakse

kohtunikuametit, leevendades selleks kohtuniku ametikitsendusi, sealjuures luuakse kohtunike tagasisidestamise süsteem.

Maksekäsu kiirmenetluses lahendatakse üle poole kohtu ette toodud tsiviilvaidlustest ning see arv kasvab kiiremini kui hagiavalduste arv. Uuendatakse järjepidevalt maksekäsu kiirmenetluse infosüsteemi, et märgatavalt vähendada tehnilist tööd menetluses, suurendada automatiseeritust ja võtta kasutusele parimad teadaolevad tehnoloogilised lahendused.

Tagatakse õigusabi kättesaadavus neile, kelle õigused jääksid majandusliku seisundi tõttu kaitseta. Justiits- ja Digiministeerium korraldab selleks riigi õigusabi teenust Advokatuuri (määratud kaitsjad süüteo menetluses, määratud esindajad muudes menetlustes) ning riigi toetatud esmase õigusnõu teenust konkursiga valitud lepingupartnerite kaudu.

Käivitatakse ühtne riiklik täitmisregister, mis annab täieliku ülevaate kõigist täiteasjadest (sh Maksu- ja Tolliameti omadest) ning sisaldab e-aresti lahendust, mida võlgniku ja muu menetluse osalise pangaarve automatiseeritud kontrollimiseks ja arestimiseks kasutavad lisaks täituritele ka uurimisasutused.

Tegeletakse valdkonna õigusaktides (täitemenetluse seadustik, kohtutäituri seadus, kohtutäiturimäärustik) suuremate kitsaskohtade elimineerimisega ning aktide kaasajastamisega; sh vaadatakse üle ja kaasajastatakse täitemenetluses sissetuleku arestimise regulatsioon.

Eestis tegutsevad vaba elukutsena ka vandetõlgid, keda Justiits- ja Digiministeerium on eksamineerinud õigustõlke valdkonnas. Korraldatakse vandetõlgi eksameid keelesuundadel, kus praktikas on vandetõlgi vajadus, nt poola, arabia ja türgi keel.

Vaadatakse üle notari tasud ja analüüsitakse notariteenuse piirkondlikku kättesaadavust, samuti võimalusi notari pädevuse laiendamiseks. Ette on valmistatud Riigi Teataja uuendamine, et pakkuda kasutajale veelgi rohkem võimalusi õigusteabe saamiseks. Kasutajaid kaasates luuakse võimalus saada õigusteavet arusaadavamalt koos seonduva lisateabega ja jälgida paremini kehtiva õiguse muutumist ajas. Juurutatakse võimalused kasutada ajakohaseid terviktekste ilma võrguühenduseeta. Uuendatud Riigi Teatajas tehakse kättesaadavaks keeletehnoloogilised lahendused, sh seadustes määratletud terminite tähendused. Osaletakse õigusterminite tõlkeaparatuuri väljaarendamisel ning Justiits- ja Digiministeeriumi algatusel Haridus- ja Teadusministeeriumi juhitavas eesti keele automaatsfunktsioonide ja keskse tõlkevärava väljaarendamises. Õigusaktide tõlkimise korraldamisel ja tõlkimisel koostöös vandetõlkidega võetakse kasutusele tõlkevärav, mis võimaldab tõlkida kvaliteetsemalt ning tõhusamalt masintõlke ja sellega seotud terminibaaside ühendamiseks.

Automatiseeritakse kaasaegseid IT lahendusi kasutades kogu Riigi Teataja avaldamisprotsess, et loobuda mahukast käsitsi andmete töötlemisest ja tagada edaspidi ressursi kokkuhoid.

Ametlikes Teadaannetes koondatakse üldsuse ja kogukonna teavitamiseks mõeldud teadaanded, kus analüüsime teadaannete avaldamise eesmärkide täitmiseks avaldatavate



teadaannete hulka, hindame nende avaldamise vajalikkust ja populariseerime Ametlike Teadaannete kasutamist. Uuendame Ametlike Teadaannete tehnoloogilist platvormi ja parandame kasutusmugavust.

**Programmi tegevuse nimetus:** Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kesksete IT-teenused teistele valitsemisaladele on osutatud

**Tabel 65. Programmi tegevuste kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele moodsikud ja sihttasemed**

Moodsik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Vastavus teenustaseme lepingule Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	Vastab lepingus kokkulepitule	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele

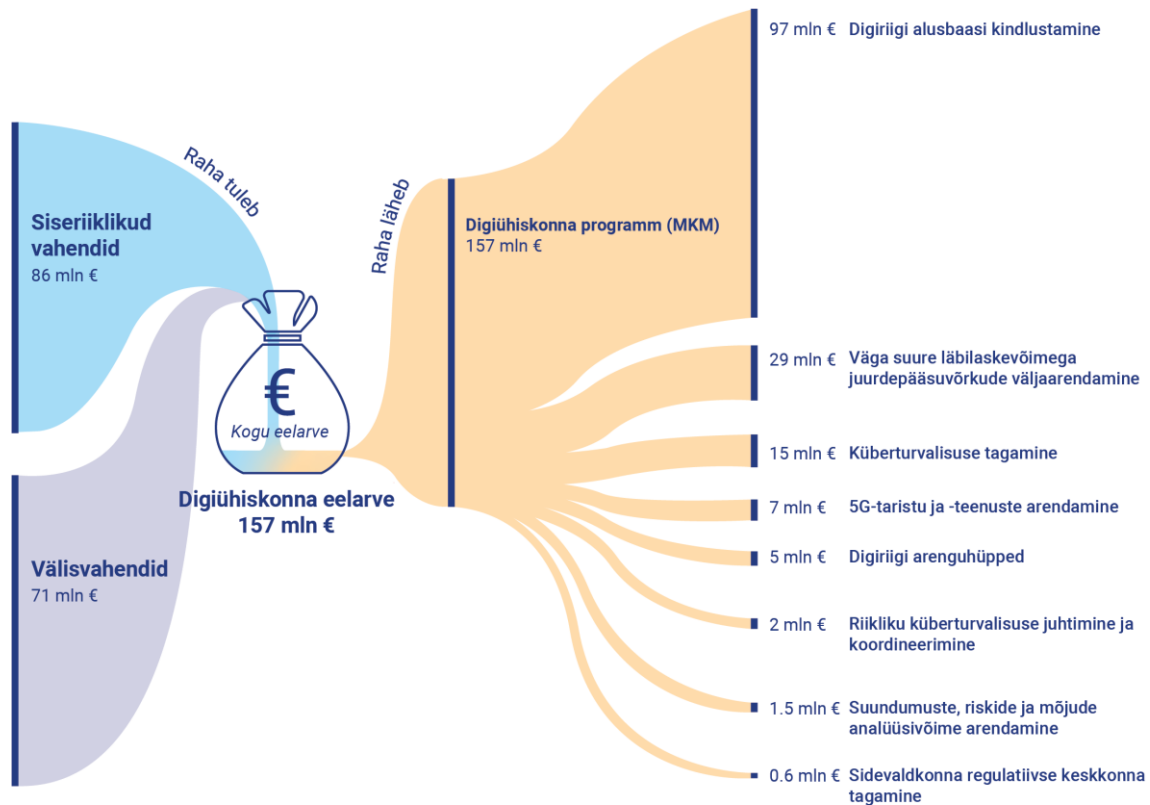
#### Tegevuste kirjeldus

Registrite ja Infosüsteemide Keskus osutab haldusala välistele asutustele erinevaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendustega seotud teenuseid, sh dokumendihaldussüsteemi haldamine ja arendamine, infosüsteemide haldamine, majutamine ja arendamine.

### 3.13.2 Tulemusvaldkond Digiühiskond

Joonis 35. Digiühiskond tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



Digiühiskonna tulemusvaldkonna eesmärk on, et digiriigis on tagatud parim kogemus, Eestis on ülikiire internet kõigile soovijatele kättesaadav ning meie küberruum turvaline ja usaldusväärne. Sarnaselt arengukava alaeesmärkide jaotusele tegeletakse ka tulemusvaldkonnas kolme suunaga: digiriigi (e-teenuste rahulolu tõus), küberturvalisuse (küberruumi turvalisus ja usaldusväärsus) ja ühenduvusega (ülikiire, usaldusväärse ja taskukohase sideühenduse kättesaadavus).

### Joonis 36. Digiühiskonna tulemusvaldkonna mõõdikud



Tabel 66. Justiits- ja Digiministeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Digiühiskond	Digiühiskonna arengukava 2030	Digiühiskonna programm

Digiühiskonna tulemusvaldkonnas koostatakse üks programm, mis on digiühiskonna programm. Seoses Vabariigi Valitsuse vahetuse ning ministrite pädevuste ja valitsemisalade ümberkorraldustega 2024. aastal on digiühiskond peaministri 15.08.2024 korraldusega nr 92 määratud justiits- ja digiministri vastutusalasse, varasemalt on see olnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi valitsemisalas. Digiühiskonna arengukava ja erinevate perioodide programmid ja aruanded leiab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi kodulehelt.

### 3.13.2.2.1 Tulemusvaldkond Digiühiskond kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 67. Tulemusvaldkond Digiühiskond programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Digiühiskond	0	0	-157 008	-157 008	100%
Digiühiskonna programm	0	0	-157 008	-157 008	100%
Digiriigi arenguhüpped	0	0	-4 995	-4 995	100%
Digiriigi alusbaasi kindlustamine	0	0	-96 828	-96 828	100%
Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine	0	0	-1 711	-1 711	100%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine	0	0	-1 539	-1 539	100%
Küberturvalisuse tagamine	0	0	-15 054	-15 054	100%
Sidevaldkonna regulatiivse keskkonna tagamine	0	0	-610	-610	100%
Väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrkude väljaarendamine	0	0	-29 445	-29 445	100%
5G-taristu ja -teenuste arendamine	0	0	-6 827	-6 827	100%

### 3.13.2.2 Tulemusvaldkond Digiühiskond programmid ja programmi tegevused

#### Digiühiskonna programm

**Programmi eesmärk:** Digiriigis on tagatud parim kogemus, Eestis on ülikiire internet kõigile soovijatele kättesaadav ning meie küberruum turvaline ja usaldusväärne.

**Peamised asutused, kes viivad programmi ellu:** Justiits- ja Digiministeeriumi (JUM), Riigi Infosüsteemi Amet (RIA) ning Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIT).

Seoses 2024. aasta ümberkorraldustega on digiühiskonnaga seotud tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve ameti (TTJA) teenused tõstetud teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse tulemusvaldkonda ettevõtluskeskkonna programmi.

Võrreldes eelmise perioodiga on ka programmi tegevuste nimetusi sõnastatud selgemaks.

#### Programmi tegevuse nimetus: Digiriigi arenguhüpped

**Programmi tegevuse eesmärk:** Uued lahendused on aktiivselt kasutusele võetud.

**Tabel 68. Programmi tegevuste digiriigi arenguhüpped mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Elusündmusteenuste arv Allikas: JUM	5	10	10	10	10

#### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus toetab digiriigi viimist uute lahendustega järgmisele arengutasemele. Suuremahulisemateks tegevusteks on valdkondlike digimuutuste väljatöötamine ja rakendamine, sh arvestades inimkesksete teenuste, sh elusündmusteenuste arendamist, tehisintellekti ja Bürokrati kasutuselevõtu toetamist avalikus sektoris läbi tehisintellekti tegevuskava, inimkeskse andmekorralduse rakendamist, sh nõusolekuteenuse ja andmejälgija

kasutuselevõtu toetamist ja rohelise digiriigi tegevuskava loomist ning rakendamist. Need tegevused on peamised, mis aitavad digiriigi arenguhüppe saavutamisele kaasa. Programmi tegevuse all on nii majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kui ka riigi infosüsteemi ameti teenuseid.

Viiakse ellu **personaalse riigi** visiooni. Selleks arendatakse sündmusteenuseid, et muuta riigiga suhtlemine ja asjaajamine oluliselt lihtsamaks ja proaktiivsemaks. Sündmusteenuste eesmärgiks on elu- ja ärisündmuste teenuste sujuv pakkumine, et riigi toimimise keerukus (nt eri asutuste ja tasandite koostöö) on teenuse saajale nähtamatu. Selle tulemusel tõuseb inimeste rahulolu digiriigi poolt pakutud teenustega. Toimub **inimkeskse andmekorralduse kontseptsiooni väljatöötamine** koos rakenduskavaga, toetamaks personaalriigi eesmärke, sh. tagamaks inimese õigused endaga seotud andmete üle, vähendamaks isikuandmete töötlemisega seonduvat privaatsusriivet ning võimaldamaks laiemat andmete privaatsust tagavat töötlemist. Selleks, et ettevõtjatel oleks võimalik sujuvamalt täitsa oma õigused ja realiseerida kohustused, arendatakse eesti.ee-s ettevõtjate digivärvavat, samuti jätkub ärisündmusteenuste arendamine.

Programmi tegevus toetab **tehisintellekti laiemat kasutuselevõttu avalikus sektoris**, eesmärgiga suurendada riigisektori tõhusust ja pakkuda inimestele mugavamad teenust ning tagada parem teenuste ja teabe ligipääsetavus. Tehisintellekti kasutuselevõttu toetatakse kõigis haldusalades ja asutustes. Selle saavutamiseks on kavas jätkata kesksete kratijuppide (taaskasutatavad tehisintellekti komponendid, näiteks tekstianalüütika ja protsessikaeve töövahend), eesti keeletehnoloogia (näiteks masintõlke, kõnetuvastuse, kõnesüntees ning viipekeele tuvastaja) ja bürokraati platvormi (digiriigi virtuaalne assistent-juturobot) edasise arenduste ning juurutamisega. Plaanis on jätkata bürokraati liidestamisega teiste asutustega ja olulisemate teenuste liidestamisega. Luuakse tehisintellekti kompetentsikeskuse ja liivakasti kontseptsioon. Kavas on rakendada algoritmi läbipaistvuse standardit tagamaks läbipaistvus tehisintellekti rakendamisest. Alustatakse tehisintellekti määruse ülevõtmisega tagamaks usaldusväärsus ja inimkesksus tehisintellekti rakendamisel.

**Nõusolekuteenuse arendamine** annab võimaluse nii eraisikule kui ka ettevõtjale andmete jagamiseks ning andmejälgija arendamine võimaldab ülevaadet, milliseid andmeid ja millistel eesmärkidel riik kasutab. Jätkatakse partnerite ja infosüsteemide liidestamisega nõusolekuteenuse ja andmejälgijaga. Luuakse inimese digitaalse kaksiku kontseptsioon. Viiakse läbi andmekirjaoskuse koolitusprogrammi koos valdkonda ja sellega seonduvaid riske tutvustava teavituskampaaniaga. Tagamaks andmemajanduse tulevikukindlus, jätkatakse tulevikukindla andmemajanduse projekti elluviimisega, sealhulgas privaatsust säilitavate tehnoloogiate rakendamisega.

Rohedigi tegevuste eesmärk on suurendada **IKT keskkonnahoidlikkust Eesti avalikus sektoris**, rakendades keskeid ja süstemaatilisi lähenemisi energiatarbimise optimeerimisele, seadmete elutsükli pikendamisele ning andmekeskuste keskkonnasõbralikumaks muutmisele. Teenus

kavandab ka tarkvaralahenduste keskkonnamõju vähendamist ning tõstab teadlikkust IKT sektori keskkonnamõjust ja -vähendamise praktikatest, suunates seeläbi avaliku sektori asutusi ja töötajaid tegema keskkonnasäästlikumaid valikuid ja rakendama digiriigi rohelisi praktikaid.

### Programmi tegevuse nimetus: Digiriigi alusbaasi kindlustamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Seni loodu kvaliteet on hoitud kõrgel tasemel ja ajakohasena.

**Tabel 69. Programmi tegevuste digiriigi alusbaasi kindlustamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Riigiasutuste või nende poolt hallatavate asutuste arv, kelle digiteenuseid, -tooteid ja -protsesse toetatakse struktuurivahenditest Allikas: JUM	3	5	6	7	8

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi saavutamiseks viiakse ellu mitmeid suuremahulisi tegevusi, sh:

- personaalse riigi kontseptsiooni loomine;
- riigi andmete poliitika arendamine;
- digiriigi platvormide edasiarendamine (sh X-tee, Single Digital Gateway);
- IT-alusteenuste konsolideerimine (sh standardteenuste Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusse üleminek, pilvteenustele ülemineku võimaldamine);
- teiste riigiasutuste toetamine digimuutuste võimendamiseks.

Avalike teenuste kättesaadavuse ja personaliseeritud kasutajakogemuse pakkumiseks **realiseeritakse uuenenud riigiportaali visioon koos võimekusega sündmusteenuste pakkumiseks**. Eesmärk on pakkuda avaliku teenuse omanikule digikanalit teenuste pakkumiseks lõppkasutajale, sh kasutajakeskset tööriistakasti kasutajaliidese ja tehnilise raamistikuga. Teenuse omanik saab keskenduda äri loogika parendamisele, mõtlemata digikanali haldusele ja erinevate riiklike nõuete rakendamisele. Portaali äri- ja toimumudel tuleb saada jätkusuutlikuks partnerite ja teenuste vastuvõtuks. Jätkata tuleb tehnilise platvormi ehitust paindlikumaks.

Lõppkasutaja suunal on vaja teha järgmised sammud personaliseerituma ning proaktiivsema portaali poole, mis võimaldab kasutajale pakkuda selget keskpunkti “minu andmete” ja avalikele teenustele, et omada ülevaadet oma õigustest ja kohustustest. Riikliku postkasti uue visiooni eesmärk on ehitada **postkast 2.0**, mis täidab nii lõppkasutajate kui ka partnerite ootused. Lõppkasutaja jaoks tuuakse kõik riiklikud teavitused ühele pildile, sõltumata asukohast. Partneri jaoks luuakse lokaalselt paigaldatav rakendus.

Jätkuvad **riikliku mobiilirakenduse** arendustegevused. Mobiilirakenduse eesmärk on tuua kodanikuni rakendus, mis lahendab info mobiilis tarbimise killustatuse probleemi ning tagab mobiiliplatvormil erinevate riiklike teenuste tarbimise. Soov on tuua mobiilirakendusse hulgaliselt uusi teenuseid. Eesmärgi saavutamiseks on vaja üleriigilist koostööd ning stabiilset arendusmeeskonda.

**Elektroonilise identiteedi valdkonnas on suund alustada tehnilise võimekuse loomist**, et 2027. aastaks saaks Eesti kasutusele võtta EU poolt kohustusena tulevat piiriülese standardiseeritud elektroonilise ID ja digitaalsete tõendite lahendust digikukru platvormil. Samuti on jätkuvalt oluline **eID toimekindluse tagamine ja arendamine**. Selleks on vaja luua riigiülene toimekindluse plaan koos vastutusmudeli ja maandamistegevustega.

RIA-s jätkub arendustegevus **keskse platvormi SDG tehnilise süsteemi liidestamiseks** koos vajaminevate komponentidega, alates eDelivery Access Point-st kuni päringumootori, eelvaateala, pääsuhalduse ja muude vajaminevate osadeni. Liidestuvate asutuste ülesandeks on igaühel omalt poolt arendada välja nende teenuse spetsiifiline X-tee teenus, et oleks võimalik SDG keskse platvormi kaudu andmevahetust ka piiriüleselt võimaldada, ning võimaldada teenustele ligipääs ka eIDAS raamistiku kaudu.

**Kompetentside puudujäägi leevendamiseks on koostamisel digipädevuste kompetentsimudel** (sh alustatakse mudeli ettevalmistamist) ning tegevusplaani riigi kui IT-tööandja positsiooni tugevdamiseks, hangitakse ja viiakse läbi sihitatud täiendkoolitusi (sh koostöös nii erasektori kui kõrgkoolidega) ning toetatakse keskvalitsuse asutusi ja kohalikke omavalitsusi koolitusvõimaluste rakendamisel.

Digipöörete kaudu tagatakse Eestis toimiva digiteenuste juhtimine läbi teenuste, andmehalduse, tehnoloogia, küberturvalisuse, oskuste ja kestlikkuse suuna. Üldine eesmärk on, et kõikides valdkondades oleksid **hästi disainitud, pidevalt arenevad ja tagasisidet arvestavad, turvalised ja kestlikud teenused**. Selle saavutamiseks on plaanis jätkata riigiüleste kesksete teenuste loomisega, et pakkuda tööriistu valdkondlike avalike teenuste arendamiseks ning kvaliteedi tõstmiseks. Hinnata ja arendada digiarengu vaates valitsemisalade strateegilist ärilist olukorda. Juurutada riigiülese arengu seiramiseks ning kvaliteedijuhtimiseks standardid ja mõõtmismetoodika, et tagada mõõdetav tõus teenuste juhtimise, andmehalduse, tehnoloogia, küberturvalisuse, oskuste ja kestlikkuse kvaliteedis. Digipöörded hõlmavad erinevaid valitsemisalasid ning tõhusat koostööd nende vahel. Lisaks võimendatakse suuremahulisi **digimuutusi avalikus sektoris**, rahastades infosüsteemide ja taristu arendust eri valitsemisalades ja käivitades vastavaid arendusprojekte.

Koordineeritakse ja toetatakse riigiüleste kesksete teenuste ning valdkondlike digipöörete täiendavat rahastust SF 2021-2027 vahenditest. Koostatakse SF 2021-2027 vahenditest väikeprojektide toetuskeemi ja korraldatakse taotlusvoorud. RES protsessi raames koordineeritakse ja koostatakse riigieelarveliste lisavajaduste ülevaate Vabariigi Valitsusele. Koordineeritakse RRF-st rahastatud MKM Digiriigi reformide ja investeeringute elluviimist.

Järgnevatel aastatel alustatakse rahvusvaheliste IT rahastamise parimate praktikate analüüsimist.

Programmi tegevuse raames arendatakse välja teenuste arendamise tööriistakast ja teenuste arendamise standard. Lisaks on käivitatud teenuste äripaneel kasutajakesksuse juurutamiseks laiemalt avalikus sektoris. Alustatud on riigiteenuste ülevaate korrastamisega ning juhiste uuendamisega teenuste kasutajakeskseks juhtimiseks, töö mõlemal suunal jätkub.

Andmepõhise riigivalitsemise raames jätkuvad tööd andmekvaliteedi parandamiseks, sealhulgas, et oleks juurutatud andmekvaliteedi tagamiseks protsess. Andmete esitamise koormuse vähendamiseks on kavas tagada kõigi riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude andmekirjelduste ajakohasus ning selle pinnalt tuvastada kõige olulisemad juhud **halduskoormuse vähendamiseks**. Samuti jätkatakse **avaandmete kättesaadavuse parandamisega**, selleks digiteeritakse andmeid ja jätkatakse avaandmete teabevära arendustega. 2024. aastal on eesmärk luua **andmete teabevära** võimaldamaks tervik ülevaadet riigi käesolevatest andmetest. Andmete väärindamise laialdasemaks võimaldamiseks jätkatakse andmete taaskasutuse keskkonna ERIKA arendusi ja teenuse pakkumist. Asutuste kompetentside tagamiseks on kavas välja töötada andmehalduse ja andmeanalüüsi toimimismudel ning küpsustaseme meetodika.

Programmi tegevuse raames tagatakse digiriigi kesksete platvormide (x-tee, eID jne.) ja olulisemate infosüsteemide ülal hoidmine (sh. taakvara likvideerimine), jätkusuutlik areng ja infoturbe kindlustamine. Kesksete IT alusteenuste raames **jätkatakse standardiseeritud arvutitöökohta- ja servertaristu teenuste konsolideerimist** Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusega (RIT) vastavalt eelarve võimalustele, samuti riigipilve edasi arendamist ja andmesaatkonna võimekuse laiendamist.

**Arendatakse avaliku sektori töötajate digiteadmisi ja -oskuseid** läbi asutuste digimuutuste alase nõustamise, koolitusprogrammide planeerimise ja elluviimise ning Digiriigi Akadeemia e-õppe platvormi pakkumise ja edasiarendamise. Riigi kui IT-tööandja positsiooni tugevdamiseks hangitakse ja viiakse läbi sihitatud täiendkoolitusi (sh koostöös nii erasektori kui kõrgkoolidega) ning toetatakse keskvalitsuse asutusi ja kohalikke omavalitsusi koolitusvõimaluste rakendamisel.

Lisaks viiakse ellu Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutuse (RIKS) poolt **tsentraalne satelliitandmeside lahendus ja turvaline lauatelefonside**. Programmi tegevuse raames rahastatakse Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutust, et ülal hoida turvalise lauatelefoni taristut.

Läbivalt kindlustatakse, et digiriigi teenused, arhitektuur, andmemajandus ning innovatsioon lähtuksid nii Eesti kui ka Euroopa Liidu seaduslikest alustest. Luuakse vajalikud õiguslikud raamistikud, alused, selged rollid ning vastutused vajalikes teemades. Õigusaktid hõlmavad mitmeid valdkondi: arhitektuur, andmed, teenused, oskused, digipöörded, IKT rahastus.



## Programmi tegevuse nimetus: Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Küberturvalisuse riiklik juhtimine, korraldamine ja koordinatsioon on ajakohane ja adekvaatne

**Tabel 70. Programmi tegevuste riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Küberturvalisuse tagamise ja arendamise tegevused on kvaliteetselt ellu viidud Allikas: JUM	ei	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Jätkatakse osalemist rahvusvahelistes formaatides info ja kogemuste vahetamiseks. Sellised formaadid on aluseks paremate suhete loomisele ja usalduse tugevdamisele, et koos tegeleda küberrünnakute heidutuse ja nende toimepanijate omistamisega. Lisaks Euroopa Liidus aset leidva õigusloome, poliitiliste protsesside ja strateegiliste suundade kujundamises osalemisele tuleb mõjutada relevantseid arenguid ka globaalselt, ÜRO protsesside või täpselt sihistatud arengukoostöö läbi.

Küberturvalisuse valdkonnas on käimas küberturvalisuse strateegilise raamistiku uuendamine, mis annab kübervaldkonna sisendi Digiühiskonna Arengukava 2030 uuendamise protsessi. Eesmärk on küberturvalisuse alameesmärk ajakohaselt sisustada ja mõõta.

Õigusruumi arendamisel ja küberturvalisust mõjutavate valikute langetamisel arvestatakse rahvusvahelisi tendentse, valitsevat ohupilti, julgeolekuolukorda ning teisi küberturvalisuse, infoturbe ja andmekaitsega seonduvaid muutusi.

**Analüüsitakse küberturvalisuse pädevusi koondava asutuse/keskuse loomist**, mis parandaks riiklikul tasemel koordineerimist ja valdkonna ekspertide koostööd – analüüsist lähtuv otsus selle loomise kohta tehakse hiljemalt 2027. aastaks.

Hinnatakse koostöös partnerasutustega NIS 2 direktiivi ülevõtmist, muu hulgas viiakse läbi KÜTSi ajakohastamise, mille käigus korrastatakse kohustatud isikute ringi ning hinnatakse kohustuste ja järelevalve meetmete proportsionaalsust. Analüüsitakse vajalikke rahastusmudeleid küberturvalisuse valdkondliku arengu hõlbustamiseks. Töötatakse välja kübervaldkonna teadus, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse (TAIE) pikaajaline plaan.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga tuleb kindlustada „küber- ja infoturbe oskuste integreerimine kõigile haridustasemetele. Samal ajal jätkab RIA nii laiema avalikkuse kui KÜTSi subjektide **küberteadlikkuse tõstmist** toetavate tegevustega, sh kohuslaste Eesti infostandardile ülemineku toetamisega.

Teadlikkuse tõstmiseks valdkonna võtmepartnerite ja tippjuhtide hulgas korraldatakse Kõrgemad Küberkaitse ja Digiriigi kursuseid (KÜDI) ning laiema sihtrühma teadlikkust

küberturvalisusega seotud ohtudest tõstame igal aastal korraldataval „Riikliku küberturvalisuse aastakonverentsil“.

**Programmi tegevuse nimetus:** Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Mõistetakse tehnoloogia arengut ja oskame küberriskidega toime tulla.

**Tabel 71. Programmi tegevuste suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine moodsikud ja sihttasemed**

Moodsik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Teostatud analüüside arv aastas Allikas: JUM	3	4	4	4	4

#### Tegevuste kirjeldus

Tagatakse tulevikukindlust ja valmisolekut uute tehnoloogiate tulekuks. Parandatakse koostööd teadusasutustega ning toetatakse ettevõtete teadus- ja arendustegevust. Uuritakse tulevikutehnoloogiate, sealhulgas tehisaru ja kvanttehnoloogiate kasutuselevõtmisega kaasnevaid ohte ning meetmeid uute tehnoloogiate kasutuselevõtmiseks.

Küberohtude võimalikult kiireks ennetamiseks, tuvastamiseks ning tõkestamiseks koondatakse RIA poolt kokku terviklik **Eesti küberruumi ohupilt**, mis võimaldab senisest paremini erinevatele ühiskonnagruppidele ennetusalast tuge pakkuda.

Teadvustatakse ühiskonnale valitsevaid küberriske ja kõigi vastutust nende vähendamisel ning jagatakse nõuandeid riskide maandamiseks.

Luuakse võimalused organisatsioonidele E-ITSi rakendamise ja toimivuse mõõtmiseks ning nende mõõtmiste tulemusel hinnatakse E-ITS rakendamise tulemuslikkust eri tüüpi asutuste (ETOd, OTOd, KIKK) lõikes. Otsitakse lahendusi E-ITSi kasutuselevõtu hõlbustamiseks ka väiksemates asutustes ja organisatsioonides. Lähtume riigi uute digitaalsete teenuste arendamisel ja olemasolevate teenuste uuendamisel lõimturbe põhimõttest ja mittefunktsionaalsete nõuete rakendamisest. See tähendab, et teenuste kavandamisel ja arendamisel võetakse igas etapis arvesse turvalisuse riskid ning teenuse või toote elukaar planeeritakse terviklikult, kooskõlas E-ITSi meetmetega.

Luuakse uusi võimalusi digiteenuste kriisikindluse, küberreservi toimimise ja kaasamise parandamiseks, hinnatakse riiklike võimeid, ressursi kvalifikatsiooni ja oskuste taset.

Viiakse läbi analüüse tuleviku tehnoloogiate kasutuselevõtuks kübervaldkonnas, sealhulgas tehisaru ja kvanttehnoloogiaid, jagada parimat praktikat ja töötada välja meetmed nende rakendamiseks. Süvendatakse koostööd teadusasutustega ning toetatakse ettevõtete teadus- ja arendustegevust.

Jätkatakse Riigi Infosüsteemi Ameti juurde loodud Eesti küberturvalisuse valdkonna tööstuse, tehnoloogia ja teadusuuringute koordineerimisüksuse tegevustega. Üksuse eesmärk on kasvatada küberturbe sektori konkurentsivõimet, edendada üldist kübererksust, suurendada valdkonna järelkasvu ja spetsialistide hulka ning toetada küberturvalisuse valdkonna ettevõtete loomist ja arendamist. Tegevusi viiakse ellu koostöös MKMi ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega. Teenus on selles programmi uus ja siia tõstetud seoses 2024. aasta valitsemisalade ümberkorraldustega. Teenuste kaasrahastatakse kokkuleppeliselt perioodil 2023-2025 teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni vahenditest.

**Programmi tegevuse nimetus: Küberturvalisuse tagamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Suurem küberturbe tagamise võimekus.

**Tabel 72. Programmi tegevuste küberturvalisuse tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Asjakohased küberturbe meetmed on rakendatud Allikas: JUM	E-ITS on uuendatud	Paranenud võrreldes eelmise aastaga	Paranenud võrreldes eelmise aastaga	Paranenud võrreldes eelmise aastaga	Paranenud võrreldes eelmise aastaga

**Tegevuste kirjeldus**

Pakutakse **paremat olukorrateadlikkust küberruumis** levivatest ohtudest ning avaliku sektori digitaalsete teenuste kaitseks ajakohaseid tehnilisi meetmeid. Arendatakse edasi olemasolevaid võimekusi keskselt riigi infosüsteeme kaitsta, parandatakse sektoriaalset ja riiklikku nähtavust ning võimekust küberturvalisuse intsidente ja kriise hallata, sh riigivõrgu sihtrühma analüüsi riigi julgeolekust ja riiklikust ohupildist lähtuvalt ning küberkilbi kaitsemeetmete pideva ajakohastamise abil.

Koostatakse ja edastatakse ohuhinnanguid ja haavatavuse teavitusi ning viiakse läbi tegevusi intsidentide ja kriiside ennetamiseks, valmisolekuks ja haldamiseks, sh kriiside korral. Luuakse üleriigiliselt toimiva otseteavituste ja järelkontrolli süsteem kriitiliste turvanõrkuste kohta.

Tõstetakse järjepidevalt kriitilise taristu infoturbejuhtide ja avaliku sektori töötajate teadlikkust riiklikest ohustajatest lähtuvate ohtude kohta ja teiste levinud küberohtude kohta vastavalt Eestis kasutusel olevale riist- ja tarkvarale.

**Programmi tegevuse nimetus: Sidevaldkonna regulatiivse keskkonna tagamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Õigusruum on ajakohane ja vastab ühiskonna vajadustele ja ootustele

**Tabel 73. Programmi tegevuste sidevaldkonna regulatiivse keskkonna tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ajakohastatud õigusaktide arv Allikas: JUM	2	2	2	2	2

#### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames **arendatakse sideturu ja sideühenduste regulatsiooni**. Vastavalt valdkonna arengule ja turu vajadustele analüüsitakse õigusaktide muutmise vajadust ja vajadusel muudetakse õigusakte.

Õigusruumi kujundamisel on arvestatud osapoolte huve selliselt, et regulatiivne keskkond püsiks võimalikult stabiilsena ja tasakaalustatuna ning soodustaks koostööd baastaristu rajamisel, sh. turutõrkepiirkondades. Mobiilsidevõrgu arenguhüppeks vajalik sagedusressurs on kiiresti ja tõhusalt turule eraldatud. Euroopa Liidus ja Rahvusvahelises Telekommunikatsiooni Liidus tehtud otsused vastavad Eesti huvidele.

**Programmi tegevuse nimetus: Väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrkude väljaarendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Turutõrkepiirkondades on loodud liitumise võimalus väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrguga.

**Tabel 74. Programmi tegevuste väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrkude väljaarendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti kodumajapidamiste ja ettevõtete osakaal, kel on võimalus liituda vähemalt 100 Mbit/s internetiühendusega, mida saab suurendada kuni kiiruseni 1 Gbit/s. Allikas: JUM	80,00%	82,00%	84,00%	86,00%	88,00%

#### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eesmärgiks on **tagada liitumisvõimalus turutõrkepiirkondades väga suure läbilaskevõimega lairiba juurdepääsuvõrguga**. Eesti maapiirkondades on rajatud juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus kõigile ettevõtetele, asutustele ja kõigile aastaringselt kasutuses olevatele majapidamistele. Juurdepääsuvõrguga liitunud on võimalik kasutada ülikiiret (vähemalt 100 Mbit/s) lairibaühendust, mida on võimalik suurendada kuni 1 Gbit/s.

Programmi tegevuses antakse sideettevõtjatele avatud taotlusvoorudes investeeringutoetust, et nad rajaks turutõrkepiirkondadesse **väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrke** – samuti

tegeletakse vastavate järgnevate meetmete ettevalmistuse ja käivitamisega. Taasterahastust (RRF) ette nähtud toetuse suurus juurdepääsuvõrkudele 10 mln ja Euroopa Regionaalarengu Fondist 15 mln eurot.

#### Programmi tegevuse nimetus: 5G- taristu ja -teenuste arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti peamised transpordikoridorid on kaetud katkematu 5G leviga.

**Tabel 75. Programmi tegevuste 5G- taristu ja -teenuste arendamine määrdikud ja sihttasemed**

Määrdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
5G transpordikoridoride arv Allikas: JUM	0	2	3	4	4

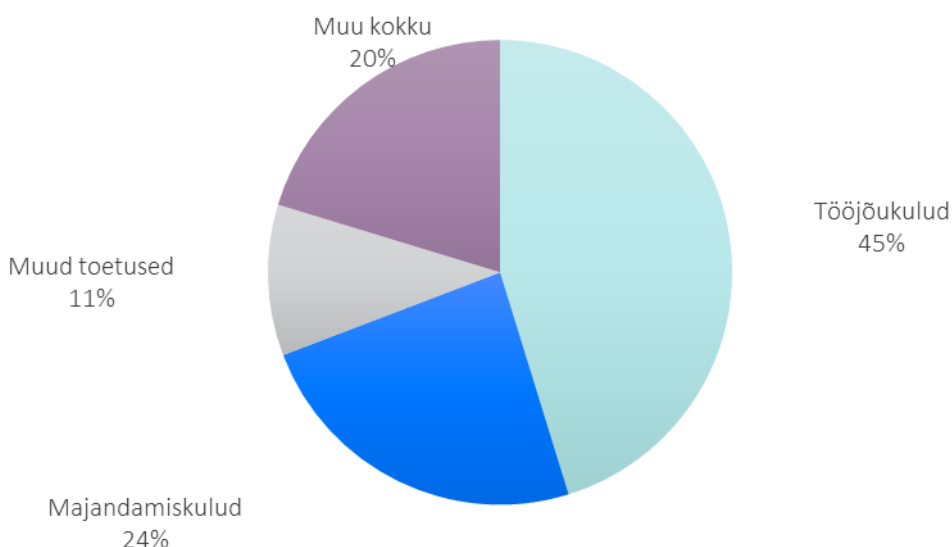
#### Tegevuste kirjeldus

Katkematu 5G levi transpordikoridoridel muuhulgas soodustab autonoomsete sõidukite turule tulekut, panustab liiklusturvalisusesse ja kliima muutustega kohanemisse liikluses ning aitab kaasa Eesti digitaliseerimisel ja tõstab ülikiire lairiba teenuse kättesaadavust.

Eesmärgi saavutamiseks toetatakse sideettevõtjaid Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) täiendava baastaristu (sidemastid ja nende ühendus lairiba baasvõrguga) rajamisel. Täiendavat baastaristu rajamist toetatakse kohtades, kus olemasolev taristu ei võimalda katkematut 5G levi tagada. Euroopa Regionaalarengu Fondist on ette nähtud toetuse suurus 5G transpordikoridoridele 18,72 miljonit eurot.

### 3.9.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 37. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 76. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-221 567</b>	<b>-226 513</b>	<b>-387 659</b>	<b>-161 149</b>	<b>71%</b>
Tööjõukulud	-140 522	-145 307	-175 313	-30 006	21%
Majandamiskulud	-53 390	-53 850	-92 976	-39 126	73%
Muud tegevuskulud	-124	0	-3 010	-3 010	100%
Sotsiaaltoetused	-31	-37	-37	0	0%
Investeeringutoetused	0	0	-38 264	-38 264	100%
Muud toetused	-13 087	-9 462	-40 696	-31 233	330%
Edasiantavad maksud	-1 521	-1 500	-1 500	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-3 637	-4 205	-12 795	-8 591	204%
Käibemaks	-9 256	-12 152	-23 067	-10 915	90%

Muudatused Justiits- ja Digiministeeriumi 2025. aasta kulude eelarves on tingitud ministeeriumite valdkondade ümberstruktureerimisest.

Digiarengu valdkonna ületoomisega lisandub Justiits- ja Digiministeeriumi eelarvesse ligikaudu 173 mln eurot, sh RIT eelarvega 46,4 mln eurot ja RIA eelarvega 42,4 mln eurot.

Justiits- ja Digiministeeriumile eraldati lisavahendeid teadus- ja arendustegevuste ning innovatsiooni tegevusteks 0,76 mln eurot. Tööjõukulude kasvu mõjutab kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse (KRAPS) alusel määratud palkade kasv.

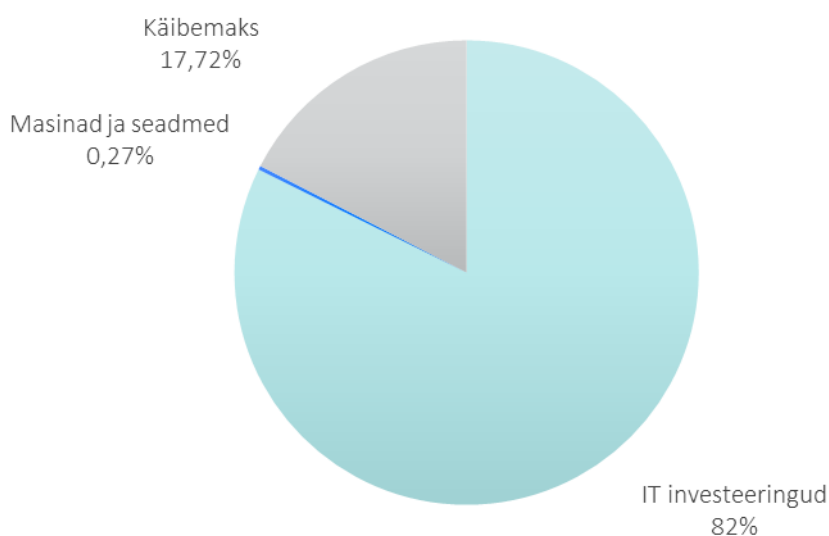
2025. a Vabariigi Valitsuse kokkuhoiuotsustega vähendatakse Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala kulusid 9,2 mln eurot.

Valitsemisala asutused kärbivad 2025. aasta kulusid üldjuhul 5%. Kokkuhoiukohtade leidmiseks analüüsivad asutused võimalusi teenuste tõhustamiseks või vähendamiseks. Kärbitakse nii personali- kui majandamiskulusid. Ministeerium hoiab kokku ka sihtasutustele, mittetulundusühingutele ja riigi äriühingutele antavatelt toetustelt.

### 3.9.4 Investeeringud

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas on peamised investeeringud suunatud IT valdkonda.

**Joonis 38. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %**



**Tabel 77. Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-7 163</b>	<b>-1 386</b>	<b>-28 740</b>	<b>-27 354</b>	<b>1973%</b>
IT investeeringud	-3 992	-133	-23 659	-23 526	17689%
Masinad ja seadmed	-1 358	-923	-78	845	-92%
Käibemaks	-1 096	-250	-5 003	-4 753	1901%

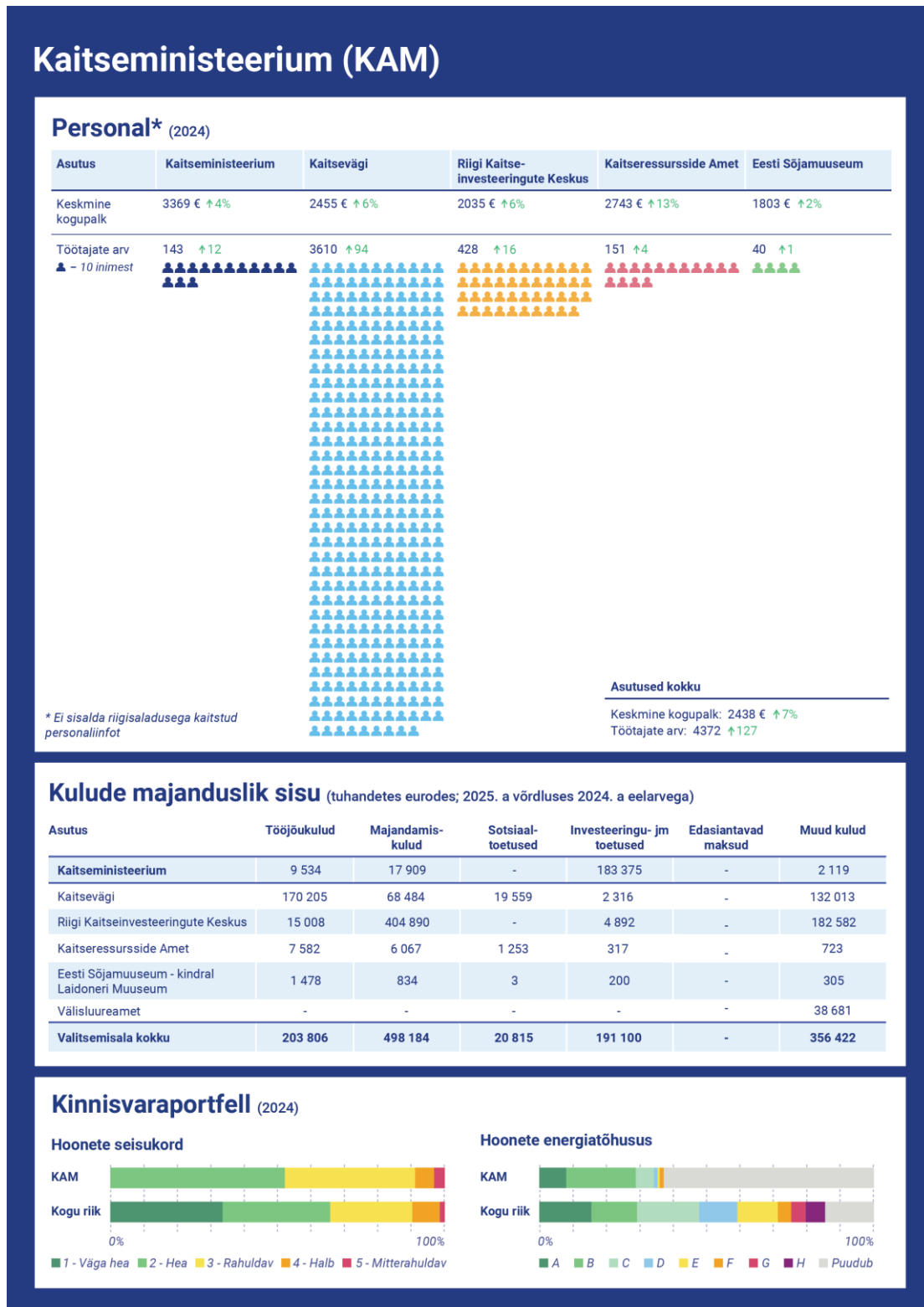
Muudatused Justiits- ja Digiministeeriumi 2025. aasta investeeringutes on tingitud ministeeriumite valdkondade ümberstruktureerimisest.

Digiarengu valdkonna ületoomisega lisandub Justiits- ja Digiministeeriumi eelarvesse ligikaudu 28,5 mln eurot, sh RIT investeeringud koos käibemaksuga 13,3 mln eurot ja RIA investeeringud koos käibemaksuga 12,4 mln eurot.

Investeeringute kogumahust ligikaudu pool moodustavad riigieelarvest tehtavad investeeringud ning ülejäänud pool välisvahenditest tehtavad investeeringud.

### 3.10 Kaitseministeeriumi valitsemisala

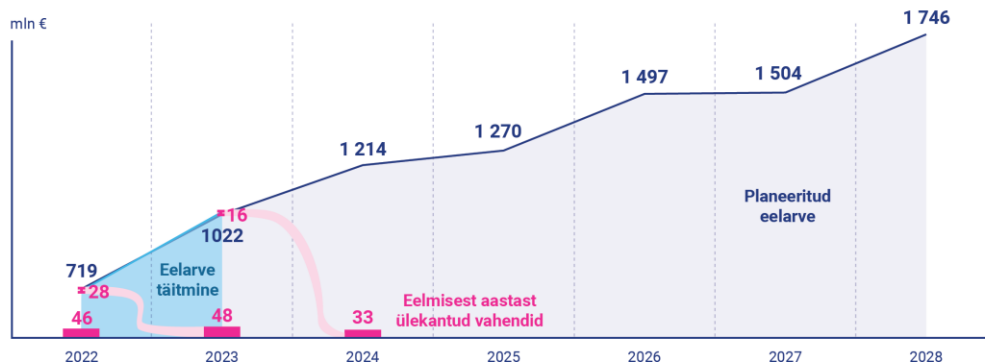
Kaitseministeerium töötab eesmärgiga hoida ära Eesti vastu suunatud rünnakud ja tagada, et Eesti suudab end väliste ohtude eest kaitsta.



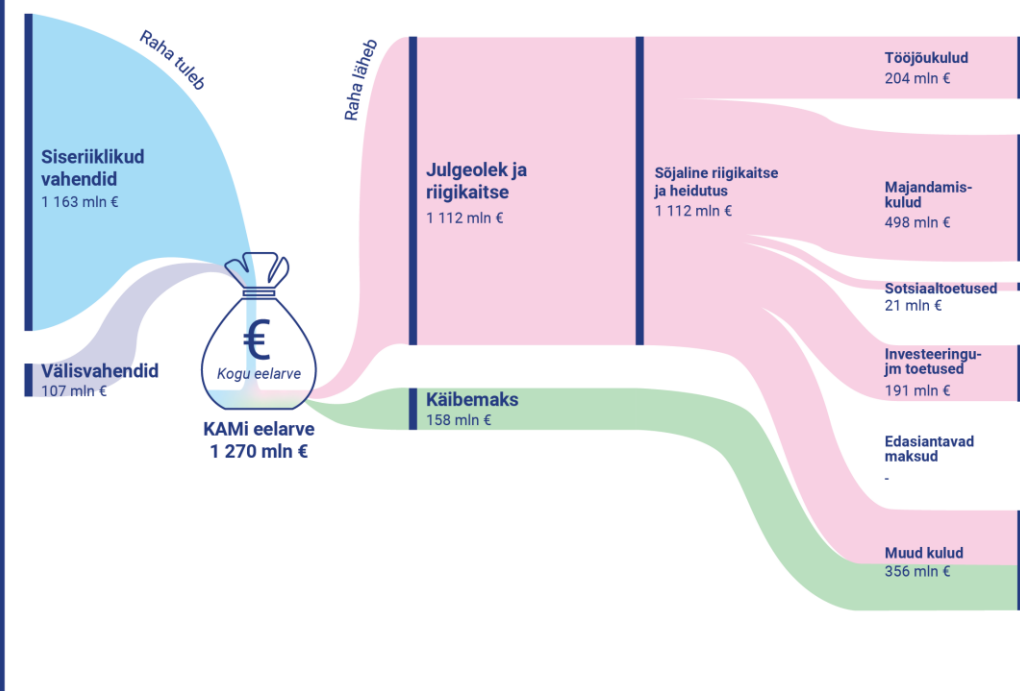


## Kaitseministeerium (KAM)

### Valitsemisala eelarve



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:  
Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:  
Avaliku sektori statistika



Selleks Kaitseministeerium:

- tegeleb heidutuse tugevdamisega
- tagab eelhoiatuse toimimise

- koordineerib koostööd liitlastega
- tagab kaitsevalmiduse
- tegeleb kaitsetahte kasvatamisega
- juhib riigikaitse inimvara arendamist, sh korraldab reservteenistust ja ajateenistust, korraldab riigikaitselist väljaõpet
- tegeleb väeloomega ning varustab sõjalise struktuuri üksuseid, vastutab kaitsetööstuse arendamise eest.
- korraldab riigikaitselisi investeeringuid.

Valitsemisalas on koos ministeeriumiga kuus asutust: Kaitsevägi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitseressursside Amet, Välisluureamet ja Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum. Lisaks kaks riigi osalusega sihtasutust SA CR14 ja SA Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus ning avalik-õiguslik juriidiline isik Kaitsealiit.

Valitsemisala kulude ja investeeringute kogumahust moodustab kõige suurema osakaalu Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse eelarve (63%), kuna asutus vastutab valitsemisala investeeringute sh taristu ehituse ja erivarustuse hankimise, arendamise ja korrashoiu eest, Kaitseväge eelarve moodustab 20% ja Kaitseministeeriumi eelarve moodustab 14% valitsemisala kulude ja investeeringute kogumahust. Ülejäänud valitsemisala asutuste eelarved on mahult kokku 7%.

Valitsemisalas töötab kokku ligi 6200 teenistujat, kellest ca 4200 ehk 68% töötab Kaitseväes.

Kaitsekulude selgemaks ja ülevaatlikumaks kirjeldamiseks on alates 2025. aasta riigieelarve seadusest loodud uus programmi tegevus „Varude tagamine: lahingumoon“. Väeliikide varustamiseks tehtavad hanked on koondatud tegevuse „Väeloome- muud üksused“ alla, mis tagab operatiivsuse vastavalt tekkinud vajadustele. Aastatevahelise võrreldavuse loomiseks on ka 2023. ja 2024. aasta tegevuspõhised eelarve andmed viidud vastavusse 2025. aasta tegevuste jaotusega.

## **Kaitsekulud**

Eesti riigieelarve kasutatav tegevuspõhine arvestus erineb rahvusvaheliselt kasutatava NATO kaitsekulu arvestusest. Näiteks ei arvesta NATO kaitsekuluna välistoetusi ja amortisatsioonikulu.

Eelarve kinnitatakse prognoositud SKP alusel, ent tegelik kaitsekulu selgub alati tagantjärele, kui Statistikaameti on SKP kokku arvutanud.

Olulise NATO mõõdikuna jätkab Eesti nn põhihangete<sup>8</sup> (major equipment) 20% sihttaseme täitmist, planeerides 2025. aasta põhihangete prognoositavaks tasemeks vähemalt 20% kaitsekulude kogumahust.

**Tabel 78. Kaitsekulude kogumaht, mln eurot**

		2023 RE	2024 RE	2025 RE
1	SKP-st eraldatud Riigikaitse arengukava 2022-2031 elluviimiseks	1 050,2	1 306,2	1 260,1
	sh Kaitseleiidule eraldatav sihtotstarbeline toetus <sup>9</sup>	51,3	54,2	58,0
	sh Ukrainale antav sõjaline abi 0,25% SKP-st			105,0
2	Vahendid täiendavaks laskemoona soetuseks			75,6
3	Täiendavad sihtotstarbelised eraldised	6,4	22,1	24,8
	sh välisvahendite abikõlbmatu käibemaks (Euroopa Rahutagamisrahastu ja Taaste- ja vastupidavusrahastu)	1,3	18,2	22,5
	sh teadus- ja arenduskulude täiendav rahastamine	1,4	2,3	1,7
4	Kokku kaitsekulud ilma liitlaste kuludeta	1 056,6	1 328,3	1 360,5
5	Liitlastega seotud kulud	75,5	5,5	34,9
<b>6</b>	<b>Kaitsekulu NATO meetodi järgi</b>	<b>1 132,2</b>	<b>1 333,8</b>	<b>1 395,4</b>
<b>7</b>	<b>% SKP-st<sup>10</sup></b>	<b>2,97%</b>	<b>3,40%</b>	<b>3,32%</b>
	Tegelik kaitsekulu NATO meetodi järgi	1 144,4		
	Tegelik % SKP-st <sup>11</sup>	3,00%		
8	Välisvahendid, tuludest sõltuv kulu ja omatulu, mis ei kajastu kaitsekulude arvestuses sh:			
	NATO julgeolekuinvesteeringute programm NSIP	4,8	24,8	39,3
	Euroopa Rahutagamisrahastu	40,6	62,7	51,0
	Tuuleenergia kompensatsioonimeetmed <sup>12</sup>		58,3	85,3
	Muud tuludest sõltuvad kulud ja omatulud	10,3	21,4	41,3
9	Mitterahaline kulu (amortisatsioon)	73,1	88,8	125,0
10	Kõik Kaitseministeeriumi kasutuses olevad vahendid <sup>13</sup>	1 169,3	1 477,7	1 589,5

### 3.10.1 Tulud

Välisrahastusest saadud toetustel on kasvav roll Eesti sõjalises riigikaitstes.

<sup>8</sup> Relvastus ja relvasüsteemid, transpordivahendid, raketid, ressursimahukad moderniseerimisprojektid ning nendega seonduv teadus-arendustegevus.

<sup>9</sup> Kaitseleidu toetus kajastub erinevate programmitegevuste all. Perioodil 2024-2027 hangitakse lisaks toetuse summale maakaitsele ligi 65 mln euro eest varustust, relvastust ning laskemoona.

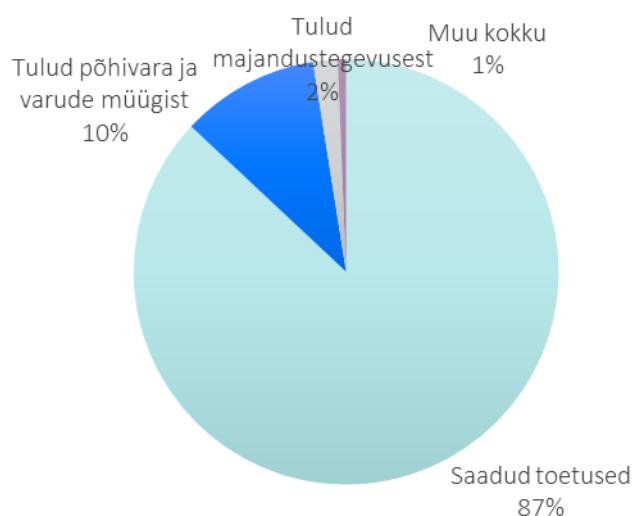
<sup>10</sup> Protsendi arvutamisel võetakse aluseks Statistikaameti avaldatud SKP tegelik väärtus 2023. aastal ning 2024. aastal ja 2025. aastal Rahandusministeeriumi SKP prognoos.

<sup>11</sup> Märtsis Statistikaameti poolt septembris 2024 korrigeeritud SKP prognoosi kohaselt. Varem (kevad) oli tulemus 3,04% SKPst.

<sup>12</sup> CO2 meetme ja MKM statistikakaubanduse vahenditest investeeringud kompensatsioonimeetmetesse (radarid), samuti RRF vahenditest soetatav täiendav radar ja passiivsüsteem.

<sup>13</sup> Kaitse-eelarve ei sisalda kaitsekuludest SOM, RAM jm valitsemisalade eelarvesse suunatud vahendeid, mille väljamaksed tehakse väljaspool KAM eelarvet. NATO meetodi järgi arvestatakse need kaitsekulude hulka.

### Joonis 39. Kaitseministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %



Tabel 79. Kaitseministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>44 066</b>	<b>135 618</b>	<b>193 720</b>	<b>58 103</b>	<b>43%</b>
Saadud toetused	38 787	114 351	168 494	54 143	47%
Tulud majandustegevusest	3 370	1 360	3 604	2 244	165%
Tulud põhivara ja varude müügist	413	19 661	20 387	726	4%
Trahvid ja muud varalised karistused	1 272	205	1 195	990	483%
Muud tulud	255	40	40	0	0%

Tulude kasv 58,1 mln eurot on peamiselt seotud välisvahendite mahu kasvuga 54 mln euro võrra, sh suureneb rahastus nii NATO ühisrahastusest kui Euroopa Liidu fondidest. Kinnistute müügi arvelt on tulu prognoositud 20 mln eurot ning 0,3 mln eurot laekub peamiselt Kaitseväge mittevajaliku vara müügist.

### Saadud toetused

NATO julgeolekuinvesteeringute programmi (NSIP – NATO Security Investment Programme) raames saadud välistoetustest investeeritakse 2025. aastal Eestisse kokku ligi 39,3 mln eurot, mille hulgas on suuremad objektid laskemoonalaod, kasarm, miinisadama lainemurdja uuendamine ja tehnika varjualused.

EL taaste ja vastupidavusraha (RRF - Recovery and Resilience Facility) toetusest laekub 24,5 mln eurot tuuleenergia kompensatsioonimeetmete rakendamiseks ning 0,2 mln eurot kaitsevägekohustuse täitmise sündmusteenuse arendusteks.

## **Tulud majandustegevusest**

Majandustegevusest laekuva tuluna on planeeritud Balti riikide õhuturbemissiooni raames Ämarist toimuva õhuturbe kulude hüvitamine vastavalt riikide kokkuleppele (3,4 mln eurot).

Eelmise aastaga samas mahus on planeeritud üüritulu kaitseväge linnakutes asuvatelt müügipunktidelt ja tasu kaitseväge territooriumile paigaldatud sideoperaatorite seadmetelt, kokku 0,1 mln eurot. Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseumile laekub trükiste ja meenete müügist, ruumide lühiajalisest rendist, piletitulust ning orkestriteenuse osutamisest 95 000 eurot. Saadud tulu kasutatakse müüdava kauba soetamiseks muuseumipoodi ja kontserttegevusega kaasnevateks kuludeks.

## **Tulu põhivarade ja varude müügist**

Kaitseministeeriumi käsutuses olevate kinnistute ja varade müügitulu on hinnanguliselt 20,3 mln eurot, mis suunatakse peamiselt kaitseotstarbeliste varude soetuseks. Müügiobjektideks on aktiivsest kasutusest välja arvatud hooned, sh Seli Tervisekeskuse hoone, kinnistud Kopli 87a ja Mäepealse 2a. Kaitseväge mittevajaliku vara müügist, sh kasutuselt välja arvatud relvastus, sidesüsteemid jms vallasvara, prognoositav tulu on 0,3 mln eurot. Peamised kliendid on teiste riikide kaitsejõud. Laekunud tulud suunatakse uue varustuse sh kaitseotstarbelise varustuse soetamiseks.

Vanametalli, toidupakkide ja muu vara müügist planeeritakse sarnaselt eelmisele aastale tulu 87 000 eurot.

## **Trahvid ja muud varalised karistused**

Ajateenistusse mitteilmumise eest on rahatrahve ja sunnirahasid prognoositud ligi 0,8 mln eurot, kasv 0,6 mln eurot tulenedes tegelikest laekumistest. Leppetrahvide prognoositav laekumine on 0,4 mln eurot. Õppekogunemistele põhjuseta ilmumata jäämise eest laekuvate sunnirahade mahuks hinnatakse 25 000 eurot sarnaselt eelmisele aastale.

## **Muud tulud**

Muud tulud sisaldavad Kaitseväge varustuse lõhkumise hüvitamist 40 000 eurot.

## **Intressi- ja omanikutulud**

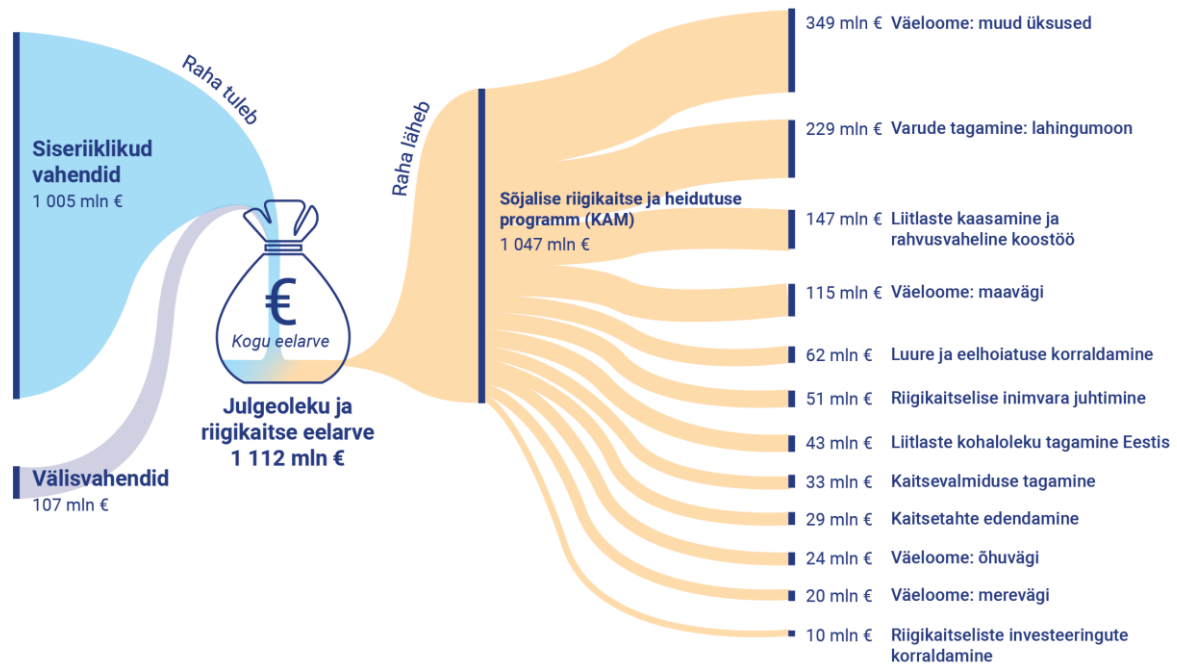
### **3.10.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Vahendid suunatakse enamuses väeloomesse ja lahingumoonas soetamiseks.

### 3.10.2.1 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse

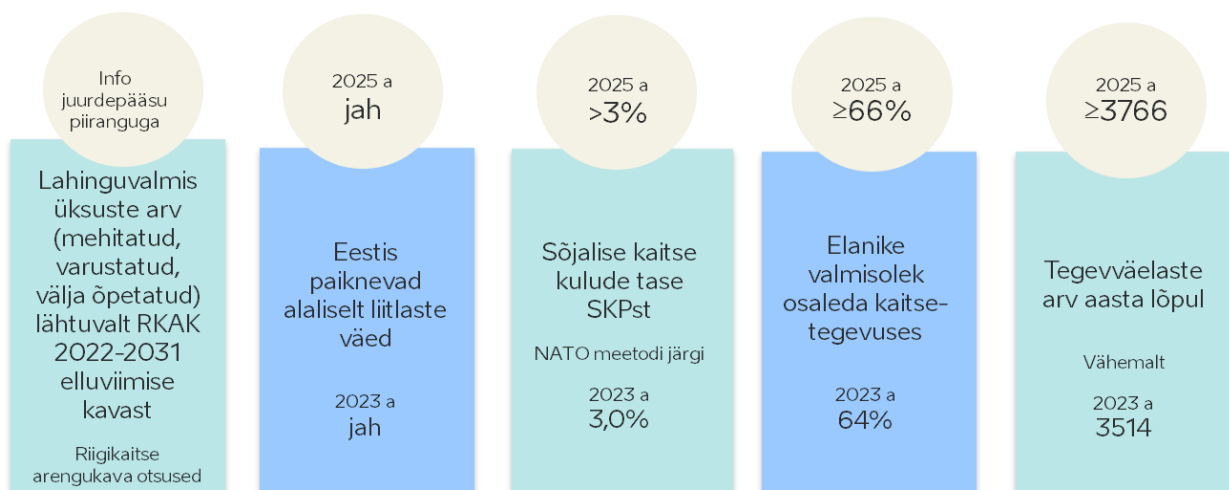
Joonis 40. Julgeolek ja riigikaitse tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve



Tulemusvaldkonna eesmärk on usutav heidutus sõjalise agressori vastu.

Joonis 41. Julgeolek ja riigikaitse tulemusvaldkonna mõõdikud



Julgeoleku ja riigikaitse tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks on loodud üks programm – sõjaline riigikaitse ja heidutus – mis kuulub Kaitseministeeriumi valitsemisalasse. Programmi viiakse ellu 12 programmi tegevuse kaudu. 2025. aastal lisati uus programmi tegevus „Varude

tagamine: lahingumoon“ ühe teenusega. Muudatusettepanek lähtub Kaitseministeeriumi tegelikust planeerimise protsessist, kus olulise mahuga varude hankimine toimub tervikuna Kaitsevägele ja Kaitseleiidule. Julgeoleku ja riigikaitse tulemusvaldkonna pikaajalised arengueesmärgid on kokku lepitud Riigikaitse arengukavaga 2022–2031 (RKAK 2022–2031)<sup>14</sup>, mida viiakse ellu Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukavadega.

NATO-s 2023. aastal alanud kaitseplaneerimise protsessi uus tsükkel on tänaseks jõudnud uute võime eesmärkide ettepanekute esitamiseni liikmesriikidele. Tõenäoliselt toob see kaasa täiendavaid väevõime eesmärke ka Eestile, mille tulemusel võivad kaitsekulude vajadused suurenedagi. Uued väevõimed kinnitatakse 2025. aasta sügisel.

Julgeoleku ja riigikaitse tulemusvaldkonnaga seotud programmdokument on kättesaadav Kaitseministeeriumi [kodulehel](#).

### 3.10.2.1.1 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 80. Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Julgeolek ja riigikaitse</b>	<b>-918 459</b>	<b>-1 016 578</b>	<b>-1 111 717</b>	<b>-95 139</b>	<b>9%</b>
<b>Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm</b>	<b>-918 459</b>	<b>-1 016 578</b>	<b>-1 111 717</b>	<b>-95 139</b>	<b>9%</b>
Varude tagamine: lahingumoon*	-242 254	-245 764	-228 810	-16 954	-7%
Väeloome: maavägi	-117 777	-89 059	-115 255	26 196	29%
Väeloome: merevägi	-34 507	-11 591	-20 528	8 936	77%
Väeloome: õhuvägi	-21 893	-18 609	-24 339	5 730	31%
Väeloome: muud üksused	-281 431	-425 396	-348 529	-76 866	-18%
Kaitsevalmiduse tagamine	-14 922	-16 499	-32 621	16 122	98%
Liitlaste kohaloleku tagamine Eestis	-9 029	-11 734	-42 943	31 209	266%
Liitlaste kaasamine ja rahvusvaheline koostöö	-47 308	-43 890	-146 971	103 081	235%
Luure ja eelhoiatuse korraldamine	-55 903	-57 846	-61 559	3 713	6%
Kaitsetahte edendamine	-29 965	-31 060	-28 918	-2 142	-7%
Riigikaitse inimese juhtimine	-51 718	-53 384	-50 819	-2 565	-5%
Riigikaitse investeringute korraldamine	-11 753	-11 745	-10 424	-1 320	-11%

<sup>14</sup> Sõjalise kaitse osa uuendati 2023. aasta kevadel.

### 3.10.2.1.2 Tulemusvaldkond Julgeolek ja riigikaitse programmid ja programmi tegevused

#### Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm

**Programmi eesmärk:** Hoida ära Eesti vastu suunatud rünnakud ja tagada, et Eesti suudab end väliste ohtude vastu kaitsta.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kaitseministeerium, Kaitsevägi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitseressursside Amet, Kaitseliit, Välisluureamet ja Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum.

**Programmi tegevuse nimetus:** Varude tagamine: lahingumoon

**Programmi tegevuse eesmärk:** Vajalik moonakogus on tagatud.

**Tabel 81. Programmi tegevuse varude tagamine: lahingumoon mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud laskemoona varud on soetatud Allikas: Kaitsevägi	n/a	Sihttase määramisel	Sihttase määramisel	Sihttase määramisel	Sihttase määramisel

#### Tegevuste kirjeldus

Vabariigi Valitsuse otsusega eraldati lahingumoonna soetuseks aastatel 2025-2031 täiendavalt kokku 1,6 mld eurot, millest 2025. aastaks eraldati lisavahendeid 75 mln eurot. 2022. aastal alanud Venemaa laiaulatuslikust pealetungist alates kuni aastani 2031 on tarnitud, hankes või hankimisse minemas koos riigi eelarvestrateegias otsustatud lisarahaga üle 4 mld euro eest laskemoona. Juba varasemalt plaanides olnud moonast (2,56 mld eurot) on 1,9 mld euro väärtuses moonna tarnimisel.

2025. aasta eelarves on lahingumoonna soetuseks tekkepõhiselt planeeritud 228 mln eurot. Tekkepõhised kulud vähenevad võrreldes 2024. aastaga 17 mln eurot. Rahvusvaheliselt suurenenud nõudlus lahingumoonna soetamiseks on pikendanud lahingumoonna tarneaegasid, kuid eelarvesse planeeritud mahus on hankeid võimalik läbi viia, vastamaks vajadustele ning lahingumoonna eelarve tegelik maht suureneb tõenäoliselt aasta jooksul teiste hangete arvelt vastavalt moonna tegelikele tarnetele.

**Programmi tegevus:** Väeloome: maavägi

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigikaitse arengukava elluviimisel järgitakse kokkulepitud ressursiraamistikku, võimed maaväe üksustes saavutatakse kiiresti.



**Tabel 82. Programmi tegevuse väeloome: maavägi mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud maaväe üksused/projektid on valmis (kumulatiivne), suund: suurem parem Allikas: Kaitsevägi	2	6	9	13	16

### Tegevuste kirjeldus

Kulude kasv on 26,2 mln eurot, millest 24 mln eurot moodustab amortisatsioonikulu.

Maaväeüksuste alalhoidmiseks on eelarvesse planeeritud 48 mln eurot, millest tegevväelaste palgafond moodustab 46,7 mln eurot. Kaitseleidule eraldatakse toetust maakaitse väljaõppe tegevusteks 24 mln eurot, sh investeeringuteks 1,7 mln eurot. Kaitselelit soetab maakaitse väljaõppeks mehitamata õhusõidukeid (droone) ning paremaks väljaõppe korraldamiseks alustatakse väljaõppe portaali loomist, mis jätkub ka järgnevatel aastatel.

Üksuste väljaõppeks on planeeritud 9,2 mln eurot. 2025. aastal toimub liitlaste brigaadi õppus eesmärgiga testida liitlaste võimet siirata siia täiendavaid üksusi ja meie võimet neid vastu võtta. 2025. aastal on plaanis korraldada õppekogunemisi kuni 17 000 reservväelasele.

Jätkub mehitamata õhuründepatarei arendamine, esmane võime saavutatakse 2025. aastal tarnitava varitseva õhuründemoonaga. Üksus on alates 2026. aastast pärast väljaõppe läbiviimist suuteline mõjutama vastase olulisi sihtmärke täppisrännakutega.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks investeeringud taristusse summas 21,5 mln eurot.

Tapal valmivad 2025. aasta jooksul liikursuurtükkide K9 tarbeks hooldus- ja õppegaraaž. Lisaks alustatakse õhutõrjepataljoni hooldus- ja õppegaraaži ehitamist, mis valmib 2026. aastal ja parandab nii väljaõppe kui hoiutingimusi üksuses.

2. jalaväebrigaadi soomukite teenindamise tarbeks algab 2025. aastal töökoja ehitamine, mis valmib hiljemalt 2027. aastal. Töökoda lahendab ka Kaitseleidu vastava taseme remondivajaduse Lõuna-Eestis. Lisaks valmib Lõuna regioonis veel K9 hoiuhall ja laskemoona hoidlad ning punkrid.

Viru linnakus algab 2025. aastal universaalhalli ehitus, mille eeldatav valmimise aeg on 2026. aasta esimene pool. Hall parandab nii spordi- kui väljaõppetringimusi.

### Programmi tegevus: Väeloome: merevägi

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigikaitse arengukava elluviimisel järgitakse kokkulepitud ressursiraamistikku, võimed mereväe üksustes saavutatakse kiiresti.

**Tabel 83. Programmi tegevuse väeloome: merevägi mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud mereväe üksused/projektid on valmis (kumulatiivne), suund: suurem parem Allikas: Kaitsevägi	1	4	5	5	5

**Tegevuste kirjeldus**

Kulude kasv on 8,9 mln eurot, millest 8 mln eurot moodustab amortisatsioonikulu.

Mereväeüksuste alalhoidmiseks on eelarvesse planeeritud 8,4 mln eurot, millest tegevvälaste palgafond moodustab 6,9 mln eurot. Jätkub rannikukaitse divisjoni varustamine ja 2024. aastal alanud väljaõpe relvasüsteemidele. Maastikul paiknev raketisüsteem koos meremiinidega toob olulise muutuse vastase meresihtmärkide mõjutamise võimesse. Mereväe üksuste väljaõppeks on planeeritud 1,5 mln eurot ning võimete ja üksuste loomise kuludeks 1 mln eurot. Jätkub nii Eesti kui Baltikumiülese mereolukorra teadlikkuse (MSA) täiendamine ja tagamine.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks investeeringud summas 1,2 mln eurot Vaindloo päikesepargi rajamiseks.

**Programmi tegevus: Väeloome: õhuvägi**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigikaitse arengukava elluviimisel järgitakse kokkulepitud ressursiraamistikku, võimed õhuväe üksustes saavutatakse kiiresti.

**Tabel 84. Programmi tegevuse väeloome: õhuvägi mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud õhuväe üksused/projektid on valmis (kumulatiivne), suund: suurem parem Allikas: Kaitsevägi	0	4	4	4	5

**Tegevuste kirjeldus**

Kulude kasv on 5,7 mln eurot, millest 4,6 mln eurot moodustab amortisatsioonikulu.

Õhuväeüksuste alalhoidmiseks on eelarvesse planeeritud 17 mln eurot, millest tegevvälaste palk moodustab 16,6 mln eurot. Õhuväeüksuste väljaõppeks on planeeritud 1,4 mln eurot.

2025. aastal lisandub keskmaaõhukaitse võime ja jätkub juba loodud õhuhäiresüsteemi arendamine ja kasutamine. Õhuhäire süsteem peab juhtimis- ja teatamiskeskusesse (CRC)

saabunud info õhuhäirest edastama mitte rohkem kui ühe minuti jooksul kõikidele Eesti elanikele ja kaitseväelastele läbi Päästeameti loodava sireenide võrgu, ERR raadio- ja telekanalite ning mobiiltelefoni võrgu.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks investeeringud summas 18,8 mln eurot, sh taristute ehituseks 16,5 mln eurot.

### Programmi tegevus: Väeloome: muud üksused

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigikaitse arengukava elluviimisel järgitakse kokkulepitud ressursiraamistikku, võimed muudes üksustes saavutatakse kiiresti.

**Tabel 85. Programmi tegevuse väeloome: muud üksused mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud üksused/projektid on valmis (kumulatiivne), suund: suurem parem Allikas: Kaitsevägi	2	6	6	7	9

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus kajastab Kaitseministeeriumi, Kaitseliidu ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse ja Kaitseväe üksustest kaitseväe peastaabi, toetuse väejuhatuse, küberväejuhatuse, eriooperatsioonide väejuhatuse ja sõjaväepolitsei kulusid. Samuti kajastuvad selles harjutusväljad, linnakud, valitsemisala teadus- ja arendustegevused, kaitsetööstuspoliitika.

Alates 2025. aasta eelarvest kajastuvad antud programmi tegevuse all kõigi kaitseväe üksuste varustushangete kulud.

Kulud vähenevad 76,9 mln eurot, kuna 2025. aastasse planeeritud erivarustuse hanked on oma iseloomult investeeringud, mis ei kajastu riigieelarves programmi tegevuste all. 2025. aasta suurimad prioriteedid on mitmikraketiheitjad HIMARS, keskmaa õhutõrje, manööverüksuste soomukid ning ratastel liikursuurtükid.

Muude üksuste alalhoidmiseks on eelarvesse planeeritud 44,3 mln eurot ja väljaõppeks 17 mln eurot. Kaitseväe linnakute alalhoiuks on planeeritud 81,4 mln eurot, harjutusväljade tagamiseks ja KOV toetusteks on planeeritud 10,7 mln eurot.

Lisaks on kavas mitmed olulised erivarustuse hanked, mis on planeeritud järgmiselt:

Mitmikraketiheitjate süsteemi HIMARS esimesed tarded toimuvad 2025. aastal. Raketsüsteemide soetamisega tekib võime anda hävitavaid täppislööke süvavõitluse alasse kuni 300 km kaugusele. Lepingu raames hangitakse lisaks relvasüsteemile ka vajalik laskemoon,

sidelahendused, väljaõppe-, logistika- ning elutsükli lahendused ning üksusele vajalik taristu. Projekt rahastatakse osaliselt USA rahastusega.

Jätkuvad 2024. aastal alanud soomustransportööri tärned, millega parendatakse manööverüksuste kaitstust ja mobiilsust. Tärned teostatakse 2025. aasta jooksul ning 2. jalaväebrigaadi manööverüksuste väljaõpe viiakse veoautodelt üle uut tüüpi soomukitele. Projekti kogu maksumus on üle 200 mln euro, millest on 2025. aasta eelarves kavandatud investeeringutena 95 mln eurot.

Diviisi koosseisu luuakse kolmas liikursuurtüki pataljon (pooled relvad tarnitakse 2025. aasta jooksul, maksumusega 35 mln eurot). Üksusele hangitakse esmajärjekorras kriitiline varustus ja luuakse vajalikud hoiutingimused. Mitmeaastase projekti maksumus on üle 86 mln euro.

Jätkuvad kaasaskantava õhutõrjesüsteemi Piorun laskeseadmete tärned. Läbi mitme aasta kestva projekti maksumus on 103 mln eurot, millest 2025. aasta investeeringute maht on 20,3 mln eurot.

Õhutõrjepataljonide Mistral laskeseadmed varustatakse termosihikutega, mille tulemusena suureneb nende lahinguvõime nii öösel tegutsemiseks kui ka droonidevastases võitluses.

Esimesed mereseireradarite tärned toimuvad 2025. aastal, millega alustatakse elutsükli lõppu jõudva kaldaradarisüsteemi uuendamist. 2025. aasta eelarves on selleks planeeritud 16 mln eurot ja uue taristu rajamiseks 5 mln eurot.

Keskmaa õhukaitsesüsteemi esimesed varustuse tärned õhuväele toimuvad 2025. aastal. Süsteemi on võimalik hajutada selliselt, et katteala oleks piisavalt suur tagades oluliste kaitsevää objektidele maa-ala kaitse kopterite, lennukite ja tiibrakettide rünnakute eest. Lepingu raames hangitakse lisaks relvasüsteemile ka laskemoona, sidelahendused ning väljaõppe-, logistika- ja elutsükli lahendused. Samuti hangitakse üksusele muud varustust ja ehitatakse vajalik taristu.

Sõjaaja isikkoosseisu varustamiseks jätkuvad kandesüsteemide ja kuuliplaatide tärned. Isikkoosseisu varustamine peaks olema tagatud hiljemalt 2026. aastal.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks kuludele ka investeeringud, millest soetatakse logistilisi ja taktikalisi veokeid ning õhuväe lennuväljatehnikat 50 mln euro eest. 80 mln euro eest ehitatakse Ämaris uus söökla seoses uute võimete ja liitlaste kohalolu kasvuga, ehitatakse uus katlamaja ja alajaamad, ümber ehitatakse küttetrassid, elektrisüsteemi, kanalisatsiooni- ja veetrassid, täiendatakse reoveepumplat ja veepuhastusjaamasid.

Lisaks valmivad Ämaris käitusala, radari positsioon (CO2 vahendite abil) ja õhukaitsedivisjoni taristu ning õhuturbe lennukid saavad teisel aastal varjualused. Alustatakse Kõpu radaripositsiooni ehitusega. Laskemoona hoiustamiseks algab 2025. aastal uue hoiuala väljaehitamine.

Hanke vaidlustamise tõttu lükkuvad 2024. aastal plaanitud välihaiglate tärned 2025. aastasse. Seoses Ukraina sõjaga on tekkinud relvastuse tarnetes tõrked ning 2024. aastal planeeritud

Scoutspataljoni täielik CV90 toetussoomukitega varustamine võib tankitörje- ja miinipildujasoomukite osas toimuda hiljem kui 2025.

### Programmi tegevuse nimetus: Kaitsevalmiduse tagamine

Programmi tegevuse eesmärk: Kõik RKAK üksused on lahinguvalmis ning varudega tagatud.

**Tabel 86. Programmi tegevuse kaitsevalmiduse tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kaitsevalmiduse kõrgendamise otsuse tegemise aeg alates eelhoiatuse saamisest <i>Allikas: Kaitseministeerium</i>	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga
Kaitsevalmiduse saavutamise aeg alates kaitsevalmiduse kõrgendamise otsusest <i>Allikas: Kaitseministeerium</i>	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga	info juurdepääsu-piiranguga

### Tegevuste kirjeldus

Kaitsevalmiduse tegevus koondab Kaitseministeeriumi ja Kaitseväge teenused, mis on suunatud olukorradeadlikkuse hoidmisele, täieliku sõjalise lahinguvalmiduse saavutamise kiiruse tõstmisele ning tsiviiltoetuste tagamisele.

Kulude kasv on 16,1 mln eurot, mis tuleneb peamiselt Kaitseministeeriumi teenuste ümberkujundamisest.

Olukorradeadlikkuse hoidmiseks on planeeritud 6,7 mln eurot. Kaitsevalmiduse eesmärgistamisele on planeeritud 20,6 mln eurot, sh laiapindse riigikaitse tõhusa toimimise eesmärgil on 2025. aastal plaanis läbi viia valmidusõppusi KOV-dele ja riigiasutustele, mille tulemusena KOV-d ja ettevõtjad teavad oma ülesandeid ning milliseid teenuseid ja kuidas korraldatuna ollakse võimelised kriisisituatsioonis pakkuma. Kaitseministeeriumi eestvedamisel jätkatakse riigi poliitilisele juhtkonnale vähemalt kaks korda aastas riigikaitseliste õppuste korraldamist. Samuti jätkatakse paremaks ülesannete ja rollisulguse tagamiseks iga-aastaste riigikaitseseminaride läbiviimist kohalikele omavalitsustele.

Kaitsevalmidust toetavate õppuste läbiviimiseks on planeeritud 3,3 mln eurot, sh suurõppus SIIL 2025 läbiviimiseks.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks investeeringud summas 10,6 mln eurot.

Algab Balti kaitsevööndi rajamine, et kaitsta Eestit esimesest meetrist. Piiridele ehitatakse sõjalised kaitserajatised, mis on Ukraina sõjas tõestanud ennast efektiivsetena ning on aidanud

kaasa vastase üksuste pealetungi aeglustamisele ja peatamisele. Esimeses etapis (2025) luuakse 3,2 mln euro eest tugipunktide prototüübid, lisaks hangitakse tugipunktide rajamiseks vajalikud tõkestusvahendeid.

2025. aastal valmib Miinisadamas otsingu- ja päästehoone (SAR – Search and Rescue). Alustatakse Miinisadama lainemurdja ja kaide renoveerimise ning ehitusega, mille tööd lõpevad 2026. aastal. Rekonstrueerimistööde käigus teostatakse ka vajalikud süvendustööd.

### Programmi tegevuse nimetus: Liitlaste kohaloleku tagamine Eestis

**Programmi tegevuse eesmärk:** Liitlaste püsiv sõjaline kohalolek tugevdab Eesti kaitsevõimet ning NATO heidutus- ja kaitsehoiakut.

**Tabel 87. Programmi tegevuse liitlaste kohaloleku tagamine Eestis mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Prioriteetsete liitlaste sõjaline kohaolek on kinnistatud Allikas: Kaitseministeerium	JAH	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Liitlaste kohaloleku tagamise tegevus koondab Kaitseväe ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse teenused, mis on suunatud vastuvõtva riigi toetuse tagamisele, sealhulgas harjutusväljade tagamisele. Liitlasüksused paiknevad kõigis kolmes Kaitseväe linnakus (Tapa, Ämari, Lõuna-Eesti). Tegevust rahastatakse 3% SKP-le täiendavalt.

Programmi tegevuste elluviimiseks planeeritud kulud kasvavad 31,2 mln eurot, millest 14 mln eurot moodustavad amortisatsioonikulud ja 15,8 mln eurot majandamiskulud, mis on seotud liitlaste vastuvõtu kulude ja taristu ülalpidamisega. 2023. aasta NATO tippkohtumisel kiideti heaks NATO õhu- ja raketikaitse rotatsiooni mudel, mis võimaldab lisaks toimivale õhuturbele liitlaste lühiajalisi hävitajate ning õhukaitstesüsteemide siirmisi NATO idatiival. Sellega kaasnevad Eestile võõrustajariigi kohustused, sealhulgas lennukiangaaride arvu suurendamine ja üksuste vastuvõtmine, majutamine ning ülalpidamine.

Jätkatakse erinevate liitlasüksuste võõrustamist ning ollakse valmis võõrustama täiendavaid liitlasüksusi. Vastuvõtva riigi toetus (HNS – Host Nation Support) koondab endas kõik tegevused, mis on seotud vastava valdkonna rahvusvaheliste, riiklike ning valitsemisala üleste koordineerivate ning korraldavate tegevustega, sealhulgas välisriikide relvajõududele lubade menetlemise ja väljastamisega. Kaitseväge planeerib ja viib ellu saatvate riikide vägede vastuvõtmist ning lõimimist.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks investeeringud 22,4 mln eurot.

Ämaris alustatakse 2025. aastal õhuturbe lennukite tarbeks QRA (Quick Reaction Alert) angaari ehitamist, mis valmib 2026. aastal. Lisaks valmivad Ämaris 2025. aastal ka käitusala, radari positsioon ja õhukaitsedivisjoni taristu ning õhuturbe lennukid saavad teisaldatavad varjualused. Üksuste vastuvõtmiseks ehitatakse 300-kohaline kasarm, uus katlamaja ja alajaamad, renoveeritakse kütetrassid, elektrisüsteem, kanalisatsiooni- ja veetrassid, täiendatakse reoveepumplat ja veepuhastusjaamasid.

2025. aastal valmivad Lõuna-Eesti piirkonnas RSOM<sup>15</sup> ala arendused kuni 1000 liitlase ja tehnika kiireks vastuvõtmiseks kriisi ajal. Rajatava kompleksiga tagatakse liitlasüksustele ajutine majutus, toitlustus, hügieenivõimalused, laskemoona ning tehnika hoiustamine. Tapal valmib 2025. aasta jooksul liitlaste tarbeks välipesula, lisaks alustatakse 2025. aastal liitlaste tarbeks kasarmu ehitamisega, mille valmimisel suurenevad 2026. aastal liitlaste majutuskohad 300 koha võrra.

### Programmi tegevuse nimetus: Liitlaste kaasamine ja rahvusvaheline koostöö

**Programmi tegevuse eesmärk:** Liitlaste toetus Eesti kaitselahendile on tagatud pikaajaliste vägedega täidetud plaanide ning kaitsekokkulepetega

**Tabel 88. Programmi tegevuse liitlaste kaasamine ja rahvusvaheline koostöö mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti mõju ning tegusus NATO-s ja Euroopa Liidus on suuremad, kui Eesti suurus seda eeldaks <i>Allikas: Kaitseministeerium</i>	JAH	jah	jah	jah	jah
Liitlaste kohalolek Eestis vastab NATO-s kokku lepitud heidutus- ja kaitsehoiakule <i>Allikas: Kaitseministeerium</i>	JAH	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus koondab Kaitseministeeriumi ja Kaitseväe teenused, mis on suunatud rahvusvahelise kaitsealase koostöö edendamisele.

Kulud kasvavad 103,1 mln eurot peamiselt seoses Eesti pikaajalise sõjalise abi andmisega Ukrainale, milleks planeeritakse Vabariigi Valitsuse otsusest tulenevalt 0,25% SKP-st aastast kaitsekulude eelarvest.

<sup>15</sup> Reception, Staging and Onward Movement

Abikäepoliitika raames on planeeritud eelarvesse 0,3 mln eurot sihtriikide toetamiseks valdkonnapõhiselt (territoriaalkaitse arendamine, küberkaitse, sõja- ja katastroofimeditsiin, rehabilitatsioon, väljaõpe) ning Genfi julgeolekupoliitika teaduskeskusesse panustamiseks abikäeriikide, sh Ukraina õppurite, toetamiseks.

Ukraina sõjaliseks abiks on 2025. aastal planeeritud 105 mln eurot. Ukrainale on sõjalist abi eraldatud ka varasematel aastatel annetustena ja see jätkub 0,25% ulatuse SKP-st vähemalt kuni 2027. aastani kokku 332 mln euro ulatuses.

Kindlustatakse liitlaste osalemine Eesti sõjalises kaitstes ning arendatakse koostööd liitlaste ja regionaalsete partnerriikidega. Tagatakse osalemine NATO arengutes kollektiivkaitse tugevdamisel ning julgeoleku tagajana erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide, nagu EL, NATO ja ÜRO juhitavates operatsioonides ning tahtekoalitsioonis USA-ga. Samuti osaletakse rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel Lähis-Ida regioonis (Iraak, Liibanon, Iisrael, Punane meri), Aafrikas Mosambiigis ja Euroopas Itaalias. Kokku on eelarve 9 mln eurot. Alates 2025. aastast väheneb operatsiooni Inherent Resolve (OIR) panustamisel isikkooseis 63 kaitseväelasele ning alates 2026. aastast ilmselt lõpetatakse OIR-i panustamine.

Küberkaitsealases tegevuses jätkub koostöö liitlaste ja partneritega, panustatakse NATO heidutus- ja kaitsehoiaku tugevdamisse küberdomeenis ning EL valdkondlikesse tegevustesse, et toetada Eesti sõjalist küberkaitsealast võimearendust ning vastupanuvõimet küberohtudele. Küberturbe- ja kaitsealase teadus- ja arendustegevuse ning oskusteadmuse kasvatamiseks nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt on eelarvesse planeeritud 7 mln eurot. Tegevusi viiakse ellu SA CR14 küberharjutusvälja teenuse ja Eestis paikneva NATO küberkaitsekoostöö keskuse kaudu.

Kaitseministeeriumi ja Kaitseväge teenistujad on esindatud 16 erinevas NATO staabis ja väejuhatustes Euroopas ja USA-s, Eesti Vabariigi alalistes esindustes NATO ja EL juures, Eesti saatkondades (USA, DEU, UK, FRA, POL, UKR), Ukrainas EL delegatsiooni juures, Ühendekspeditsiooniväe (JEF - Joint Expeditionary Force) staabis, Läti Kaitseväge Akadeemias. Esindamine tagatakse aastas kuni 75 teenistujaga ning eelarves on selleks planeeritud 11 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus: Luure ja eelhoiatuse korraldamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** võimalikult pikk eelhoiatus väliste ohtude kohta, mis ähvardavad Eestit ja teisi Balti riike.



**Tabel 89. Programmi tegevuse luure ja eelhoiatuse korraldamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Info juurdepääsupiiranguga Allikas: Kaitseministeerium	info juurdepääsupiiranguga	info juurdepääsupiiranguga	info juurdepääsupiiranguga	info juurdepääsupiiranguga	info juurdepääsupiiranguga

**Tegevuste kirjeldus**

Luure ja eelhoiatuse koondab Välisluureameti ja Kaitseväe luurekeskuse tegevused. Täpsem kirjeldus ei ole avalik.

**Programmi tegevuse nimetus: Kaitsetahte edendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ühiskonnas on tugev toetus riigikaitsele ja riigikaitsetele ning elanike valmisolek panustada riigikaitsele on kõrge.

**Tabel 90. Programmi tegevuse kaitsetahte edendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Elanike valmisolek osaleda kaitsetegevuses kui Eestit rünnatakse, suund: suurem parem Allikas: Kaitseministeerium	64,00%	66,00%	66,00%	66,00%	66,00%
Elanikkonna toetus ajateenistusele, suund: suurem parem Allikas: Kaitseministeerium	87,00%	89,00%	90,00%	90,00%	90,00%
Elanikkonna toetus riigikaitsele, suund: suurem parem Allikas: Kaitseministeerium	80,00%	81,00%	81,00%	81,00%	81,00%

**Tegevuste kirjeldus**

Kaitsetahte tegevus koondab Kaitseministeeriumi, Kaitseväe, Kaitseliidu, Kaitseressursside Ameti ja Eesti Sõjamuuseumi – kindral Laidoneri muuseumi teenuseid, mis on suunatud ühiskonna laiemale kaasamisele riigikaitsele.

Kulud vähenevad 2,1 mln eurot, mis tuleneb peamiselt Kaitseministeeriumi teenuste ümberkujundamisest.

Tegevuse eelarvest enamuse ehk 21,8 mln eurot moodustavad Kaitseliidu poolt teostatavad tegevused, mis on suunatud vabatahtliku tegevuse arendamisele, et tagada motiveeritud ja väljaõpetatud liikmeskond, ning riiklike ja kohalike omavalitsuste struktuuride toetamisele. 2025. aasta tegevused on suunatud samuti Noorte Kotkaste ja Kodutütarde liikmete arvukuse suurendamisele põhikoolides ning organisatsiooniväliste inimeste kaasamisele. Jätkub ka

Kaitseliidu taristuobjektide loomine. 2025. aastal alustatakse Tartu maleva uue tagalakeskuse projekteerimistöödega, ehitus algab 2026. aastal.

Riigikaitseõpetuse läbiviimiseks on planeeritud 2,5 mln eurot. Kaitseliit korraldab riigikaitseõpetust, mis võimaldab noortele tutvustada Eesti riigikaitset ning võimalusi sellesse panustamiseks. Kaitseressursside Amet jätkab riigikaitseõpetust õpetavatele koolidele toetuse eraldamist õppevahendite soetamiseks ning õppekäikude ja välilaagrite korraldamiseks. Samuti jätkatakse riigikaitseõpetajate koolitamisega ning klassi ja sõpruskonnaga ajateenistusse astumise võimaldamist. Seoses riigikaitseõpetuse kohustuslikuks muutumisega alates 2023. aastast on kasvanud laagrites osalevate õpilaste arv, millega seoses tagatakse täiendava varustuse soetamine ja hooldus.

Eesti Sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseum jätkab sõjaajaloo muuseumina ja uurimiskeskusena. Muuseumi koosseisus jätkab tegevust sõjaväeorkester, mis tagab kokku lepitud mahus Kaitseväe tseremooniatel esinemised. Eelarve on kokku 2,7 mln eurot.

Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus jätkab julgeolekuteemadel oluliste arutelude algatamist nii Eestis kui väljaspool. Samuti toetab asutus oma tegevusega Kaitseministeeriumi poolt defineeritud fookusteemade analüüsi ja teemade viimist rahvusvahelistesse aruteludesse (sh konverentsid: Annual Baltic Conference on Defence ja Lennart Meri Conference). Eelarve on kokku 1,1 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Riigikaitse inimvara juhtimine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Iga ajateenija, tegevväelane, reservväelane, ametnik ja töötaja panustab riigi kaitsevõime tagamisse maksimaalse efektiivsusega.

**Tabel 91. Programmi tegevuse riigikaitse inimvara juhtimine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Vabatahtlikult ajateenistusse tulemise määr, suund: suurem parem <i>Allikas: Kaitseressursside Amet</i>	61,00%	72,00%	75,00%	75,00%	75,00%
Kaitseväe Akadeemiasse kandideerimise määr, suund: suurem parem <i>Allikas: Kaitsevägi</i>	114,00%	200,00%	200,00%	200,00%	200,00%
Kaitseväes ja Kaitseliidus teenivate tegevväelaste värbamistellimuse täitmise määr, suund: suurem parem <i>Allikas: Kaitseressursside Amet</i>	93,00%	90,00%	90,00%	90,00%	90,00%
Ajateenijate rahulolu ajateenistusega, suund: suurem parem <i>Allikas: Kaitseressursside Amet</i>	63,00%	69,00%	72,00%	75,00%	75,00%

## Tegevuste kirjeldus

Riigikaitsele inimvara tegevus koondab Kaitseministeeriumi, Kaitseväe ja Kaitseressursside Ameti tegevused, mis on suunatud kõrge motivatsiooni, väljaõppetaseme, füüsilise ettevalmistuse ja kiire ööpäevase reageerimisajaga reservväe kujundamisele. Kuludes kajastuvad ajateenistusega seotud tegevused, sõjaväelise hariduse andmine, kaitseväe kohustuslastega seotud kulud ja reservteenistuse väärtusloome ning kogu kaitsevaldkonna personaliplaneerimine ja värbamine.

Kulud vähenevad 2,5 mln eurot peamiselt seoses tegevuskulude kokkuhoiumeetmetega.

Suurema osa tegevuse eelarvest moodustavad ajateenistuse korraldus, milleks on eelarvesse planeeritud 25,7 mln eurot ning Kaitseväe Akadeemia sõjaväelise hariduse andmiseks planeeritud kulud 11,8 mln eurot.

Ajateenijatele mõeldud lapsetoetuseks, sõidukompensatsiooniks, eluaseme- ja õppelaenu intresside tasumiseks ning juhilubade soetamisega seotud kulude kompenseerimiseks<sup>16</sup> on eelarves kokku 19 mln eurot.

Asendusteenistusse on planeeritud kutsuda kuni 64 isikut, eelarve 1,1 mln eurot.

Kaitseväes inseneride tööjõupuuduse leevendamiseks on loodud tehnikavaldkonna tudengite stipendiumiprogramm, mille raames eraldatakse stipendiume aastas kuni 30 üliõpilasele. Stipendiumi suurus ühele stipendiaadile on 5000 eurot aastas, kokku on eelarve 150 000 eurot.

Reservteenistusse ilmunute määra tõstmiseks ja reservväelaste kvaliteedi hoidmiseks jätkuvad reservväelastele suunatud riigikaitse seminarid. Reservväelasi kaasatakse suuremas mahus koolituste läbiviimisesse instruktoritena. Koondnimetuse „Meie reservüksus“ raames jätkatakse reservväelastele erinevate vabatahtlike ürituste korraldamist, mis suurendavad üksuse isikkoosseisu teadlikkust ja ühtekuuluvustunnet.

Jätkub sõjaväelise taseme- ja täiendõppe andmine nii Eestis (Kaitseväe Akadeemia ja Balti Kaitsekolledž) kui ka välisriikides. Sellega tagatakse, et Kaitseväe iga tasandi juhtivkoosseis on saanud kaasaegse sõjalise väljaõppe, mis annab kvalitatiivse eelise lahingutegevuse juhtimisel.

Tegevuse eesmärkidesse panustavad lisaks investeeringud 9,3 mln eurot.

Kaitseväe Akadeemia (KVA) tegevuse tagamiseks alustatakse Raadile kutseõppesuuna õppehoone ja pääsla ning Sõja- ja katastroofimeditsiinikeskuse, tegevväelaste kasarmu ning KVA ladude ja hoidlate ehitamist. Tartus Raadil valmib 2025. aastal sõja- ja katastroofimeditsiinikeskus, mis viib meditsiiniväljaõppe taristu täiesti uuele tasemele. Samuti alustatakse Tartus Riia 12 õppehoone ümberehituse projekteerimist.

---

<sup>16</sup> Ajateenija toetuse suurus sõltub aastmest ning on 115-230 eurot kuus. Lapsetoetus on 900 eurot kuus. Laenu intressi hüvitatakse kogu intressi ulatuses. Juhilubade hüvitis on 1000 eurot.

## Programmi tegevuse nimetus: Riigikaitseinvesteeringute korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Iga riigikaitse investeeritud euro annab võimalikult palju kaitsevõimet.

**Tabel 92. Programmi tegevuse riigikaitseinvesteeringute korraldamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Taristu tervik kasutusmäär (keskmine kasulik pinna kasutusmäär arvatuna eri hoonegruppide kasutusmäärade keskmisena %), suund: suurem parem Allikas: Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus	85,00%	85,00%	85,00%	85,00%	85,00%
Õigeaegsed tarded, suund: suurem parem Allikas: Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus koondab Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse hangete läbiviimise, taristu ülalpidamise ja tootlustuse korraldamise kulusid. Vahendid on suunatud eelkõige moonala ladustamisele ja käitlemisele, liitlaste vastuvõtuvõimekuse tõstmisele ja uutele võimetele vajaliku taristu ehitamisele. Senine taristu arenduse raskuskese on Tapa piirkonnalt liikunud Lääne ja Lõuna piirkondadesse. Hangete läbiviimise korraldamiseks on eelarvesse planeeritud 3,9 mln eurot ja taristu ehituse ja korrashoiu korraldamiseks 6,4 mln eurot. Hangete ja taristu eelarve suureneb 407 mln eurot.

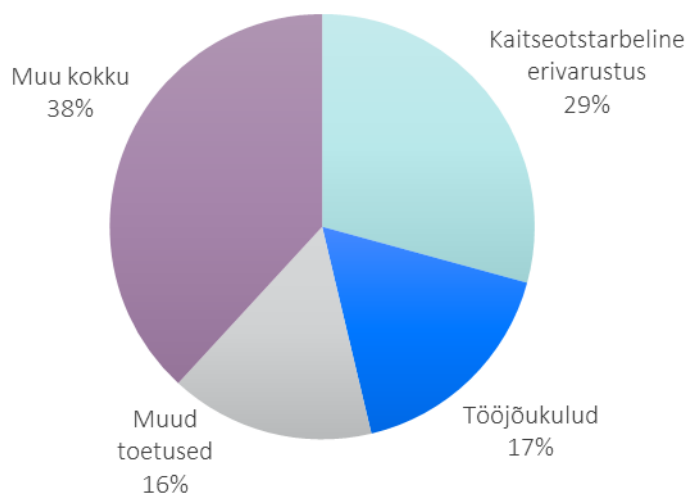
Kulud vähenevad 1,3 mln eurot. Taristu korrashoiu väljakutsed seisnevad eelkõige kiiresti suureneva taristu korrashoiuteenuse kvaliteedi hoidmisel, kulude kokkuhoiul ning territooriumitele lisanduvate Eesti ja liitlasüksuste taristuvajaduste tagamisel.

Riigikaitse taristu arendamise fookuses on laopinnad, uute relvasüsteemide jaoks vajalikud ehitised ning liitlaste vastuvõtmiseks vajalik taristu. Sõjaväelinnakutesse luuakse kaitseväelastele paremad töö- ja õppetingsimused, remonditakse lennurada ja perrooni, rajatakse ladustusala, ehitatakse lennukite varjualused ja angaarid, kasarmud, hooldus- ja õppegaraažid, tootlustuskompleks, kompensatsiooniradar, õhutorjearistu, laokompleks, päikesepark.

Tallinnas ja Tartus valmivad uued riigikaitse administratiivhooned, kuhu paigutuvad mitmed valitsemisala asutused, mis võimaldab vabastada ebaefektiivseid üüripindu.

### 3.10.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 42. Kaitseministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 93. Kaitseministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-1 005 604</b>	<b>-1 111 458</b>	<b>-1 195 952</b>	<b>-84 494</b>	<b>8%</b>
Tööjõukulud	-178 209	-189 723	-203 806	-14 083	7%
Majandamiskulud	-482 793	-572 009	-498 184	73 825	-13%
Kaitseotstarbeline erivarustus	-185 576	-446 542	-349 690	96 852	-22%
Muud tegevuskulud	-65 093	-67 110	-72 793	-5 684	8%
Sotsiaaltoetused	-15 884	-18 531	-20 815	-2 284	12%
Investeeringutoetused	-7 071	-5 265	-4 888	376	-7%
Muud toetused	-72 395	-75 143	-186 212	-111 070	148%
Põhivara amortisatsioon	-97 014	-88 798	-125 018	-36 220	41%
Käibemaks	-87 145	-94 880	-84 235	10 645	-11%

Võrreldes eelmise aastaga suurenevad kulud 84,5 mln eurot, mis on peamiselt seotud Ukraina abistamisele suunatud toetusega.

Tööjõukulud sisaldavad lisaks tsiviilteenistujate ja tegevväelaste palkadele ka õppekogunemistel osalevatele reservväelastele makstavaid tasusid. Tööjõukulud kasvavad 14,1 mln eurot seoses täiendavate tegevväelaste värbamisega uute võimete lisandumisel.

Majandamiskulud sisaldavad kaitseotstarbelise erivarustuse kulusid, sh laskemoon, ning kaitseväge kulusid ajateenijate väljaõppeks, kaitseväelaste osalemist rahvusvahelistel õppustel, rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemisega seotud kulusid ning kaitseväge ja ministeeriumi välis teenistuse kulusid. Valitsemisala taristu haldust korraldab Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus. Majandamiskulud vähenevad kokku 73,8 mln eurot seoses

kaitseotstarbelise erivarustuse investeeringute mahu kasvuga ning täiendavate vahendite suunamisega toetuse andmiseks Ukrainale.

Muud tegevuskulud sisaldavad Välisluureameti ja Kaitseväe riigisaladusega seotud kulu, mille detailsem jaotus on riigisaladus. Kulud kasvavad 5,6 mln eurot.

Sotsiaaltoetused on ajateenijate ja asendusteenistujate toetused ning ajateenija või asendusteenistuja eest tasutav sotsiaalmaks. Samuti planeeritakse sotsiaaltoetusena vigastuste korral makstavad hüvitised. Sotsiaaltoetuste kasv tuleneb peamiselt ajateenijate sotsiaalmaksu kasvust, mida arvestatakse töötasu alammäära kaudu. Sotsiaaltoetuste maht kasvab 2,3 mln eurot.

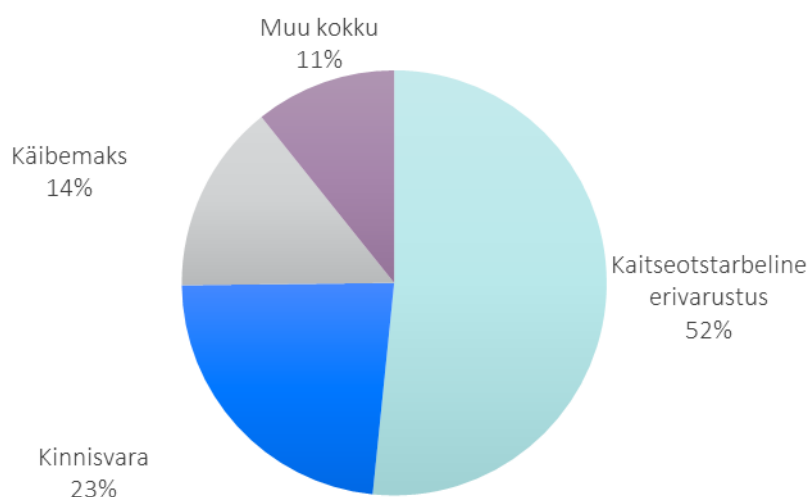
Investeeringutoetused sisaldavad Kaitseleiidule investeeringuteks antavat toetust ning Lääne-Eesti meetme raames antavat toetust RRF-st. Investeeringutoetused vähenevad 0,4 mln eurot.

Muude toetuste hulgas on Ukrainale antavaks abiks planeeritud eelarve, koolidele riigikaitseõpetuse läbiviimiseks antav toetus, toetused Kaitseleiidule tegevuskuludeks, sihtasutustele CR14 ning Rahvusvahelisele Kaitseuringute Keskusele. Muude toetuste eelarve kasv on 111,1 mln eurot, millest 105 mln eurot on seotud Ukrainale antava abiga.

### 3.10.4 Investeeringud

Vahendite otsustav suunamine investeeringutesse kiirendab üksuste loomist ja tagab kaitsevalmiduse.

**Joonis 43. Kaitseministeeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %**



**Tabel 94. Kaitseministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Investeeringud kokku	-282 718	-454 048	-515 484	-61 436	14%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Inventar	-290	-286	-264	22	-8%
IT investeeringud	-3 868	-4 444	-4 246	198	-4%
Masinaid ja seadmed	-8 445	-38 563	-39 020	-458	1%
Muud investeeringud	-126 898	-206 046	-277 958	-71 912	35%
Kaitseotstarbeline erivarustus	-76 197	-192 492	-266 092	-73 601	38%
Kinnisvara	-109 972	-136 324	-119 621	16 703	-12%
Maa soetused	-6 194	-7 342	-10 000	-2 658	36%
Hoonete ja rajatiste soetus ning renoveerimine	-49 216	-96 223	-79 584	16 639	-17%
Liitlaste taristu	-45 339	-13 750	-22 436	-8 686	63%
Radarite taristu statistikakaubanduse vahenditest	-1 352	-5 083	0	5 083	-100%
Kirde-Eesti meetme radari taristu	-7 870	-11 507	-1 465	10 042	-87%
Väikesaarte energiarajatised CO2 kvoodi müügi tuludest.	0	-1 218	-1 218	0	0%
Lääne-Eesti meetme radari taristu	0	-1 200	-4 917	-3 717	310%
Käibemaks	-33 245	-68 385	-74 376	-5 990	9%

Investeeringud suurenevad võrreldes eelmise aastaga 61,4 mln eurot, mis on seotud peamiselt kaitseotstarbelise erivarustuse eelarve kasvuga ning valitsemisala selge poliitikaga, suunata vahendid jõuliselt investeeringuteks, et üksuste varustamine oleks võimalikult kiire.

Inventari soetamise maht väheneb 22 250 eurot. Kaitseväes vahetatakse välja vananenud inventari.

IT investeeringute maht väheneb 0,2 mln eurot. Jätkatakse seadmete väljavahetamisega elutsükli lõppedes.

Masinatest ja seadmetest soetatakse seadmeid uute tuuleenergia tootmisvõimsuste rajamise võimaldamiseks Kirde-Eestis ja Mandri-Eestis (investeering CO2 osakute ning taastuvenergia kvootide müügist saadud tulu arvel) ning Lääne-Eestis (RRF rahastusega).

Kaitseotstarbelise erivarustuse investeeringud, mis hõlmavad mitmeid erinevaid hankeid, nt tankitõrje granaadiheitjad, miinipildujad, veokid ning soomusjalaväepataljoni toetussoomukid, kasvavad 73,6 mln eurot.

Kinnisvarainvesteeringud vähenevad 16,7 mln eurot. 8,6 mln võrra rohkem on planeeritud liitlaste taristu valmimist, 16,6 mln võrra vähem hoonete ja rajatiste ehitust muude võimete toetamiseks.

Hoonete ja rajatiste soetuses ning renoveerimise investeeringutes keskendutakse uute võimete toetamisele ning ladustamist ning hoiustamist tagavatele taristu arendustele. Üksuste toetuseks valmivad laod ja laskemoonahoidlad ning laskemoona käitusladad.

Liitlaste jaoks tehtavad investeeringud sisaldavad taristuprojekte, millega jätkatakse liitlaste vajaduste toetamist Ämari lennubaasis, Tapa linnakus ja harjutusväljadel.

Maade soetamiseks planeeritud eelarve kasvab 2,7 mln eurot, seoses harjutusväljade laienemisega seotud tehingutega.

Tuuleenergia kompensatsioonimeetmete taristu järkjärgulise valmimise tõttu 2024.-2025. aastal ning projektide lõppemisega 2025. aastal vähenevad oluliselt nende meetmetega seotud kinnisvarainvesteeringute eelarved. Jätkub väikesaarte energiarajatiste meetme rakendamine, millega ehitatakse välja Vaindloo päikesepark.



### 3.11 Kliimaministeriumi valitsemisala

## Kliimaministerium (KLIM)

### Personal (2024)

Asutus	Kliimaministerium	Transpordiamet	Keskkonnaamet	Keskkonnaagentuur	Riigilaevastik	Teised hallatavad riigiasutused
Keskmine kogupalk	3284 € ↑17%	2728 € ↑12%	2225 € ↑14%	2396 € ↑10%	2704 € ↓43%	2883 € ↑4%
Töötajate arv ▲ - 10 inimest	281 ↑43 	649 ↓45 	522 ↓11 	203 ↓3 	230 ↑65 	176 ↑17 

**Asutused kokku**  
Keskmine kogupalk: 2710 € ↑17%  
Töötajate arv: 2060 ↑65

*Teised hallatavad riigiasutused:*  
Keskkonna-ministeriumi Infotehnoloogia-keskus  
Eesti Geoloogia-teenistus  
Eesti Loodusmuuseum

### Kulude majanduslik sisu\* (tuhandetes eurodes; 2025. a võrdluses 2024. a eelarvega)

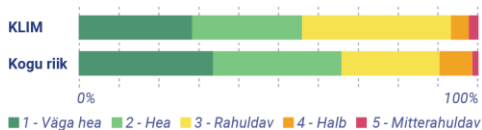
Asutus	Tööjõukulud	Majandamis-kulud	Sotsiaal-toetused	Investeeringu- jm toetused	Edasiantavad maksud	Muud kulud
<b>Kliimaministerium</b>	14 061 ↓1%	25 288 ↑279%	22 ↑122%	705 444 ↓17%	-	2 920 ↓35%
Transpordiamet	31 586 ↑4%	55 606 ↑12%	-	4 0%	-	184 923 ↓5%
Keskkonnaamet	18 137 ↑10%	7 336 ↓5%	-	1 124 ↑146%	-	1 817 ↑8%
Keskkonnaagentuur	8 056 ↑10%	3 731 ↑26%	-	-	-	2 429 ↑17%
Riigilaevastik	4 036 ↑20%	2 842 ↓1%	-	75 0%	-	5 256 ↑147%
Teised hallatavad riigiasutused	8 318	9 353	-	-	-	7 228
<b>Valitsemisala kokku</b>	<b>84 194</b>	<b>104 157</b>	<b>22</b>	<b>706 647</b>	<b>-</b>	<b>204 573</b>

\*Ei kajasta 2024. aasta planeeritud ümberstruktureerimist

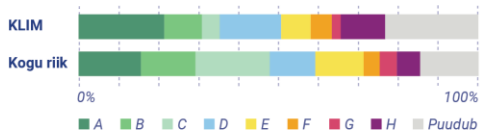
### Kinnisvaraportfell (2024)

3% KLIMi osa riigi kinnisvara portfellist (63 771 m<sup>2</sup>)

#### Hoonete seisukord



#### Hoonete energiatõhusus



#### Suurimad töös olevad projektid

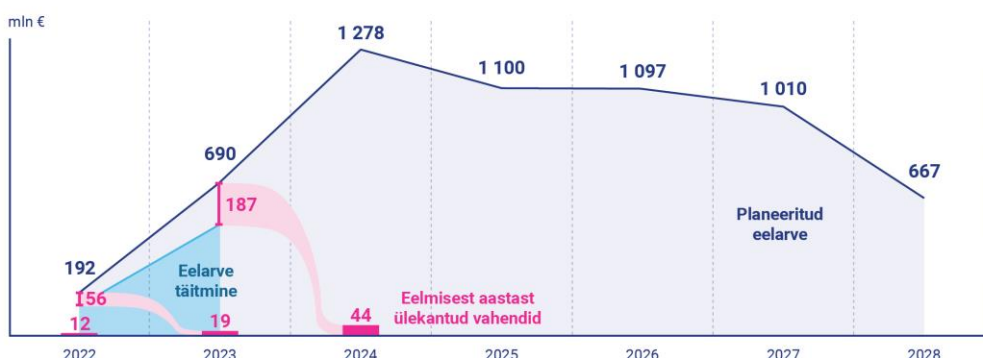
Projekt	Summa (€)
Loodusmuuseumi ja Keskkonnamaja püstitamine Vesilennuki tn-le (ehituses)	70 894 000
Keskkonnaagentuuri Haabersti hoone rekonstrueerimine (ehituses)	3 550 000
Riigilaevastik. Rohuküla sadama kai rekonstrueerimine (kavandamisel)	2 183 000

#### Olulisemad otsuse ootel projektid

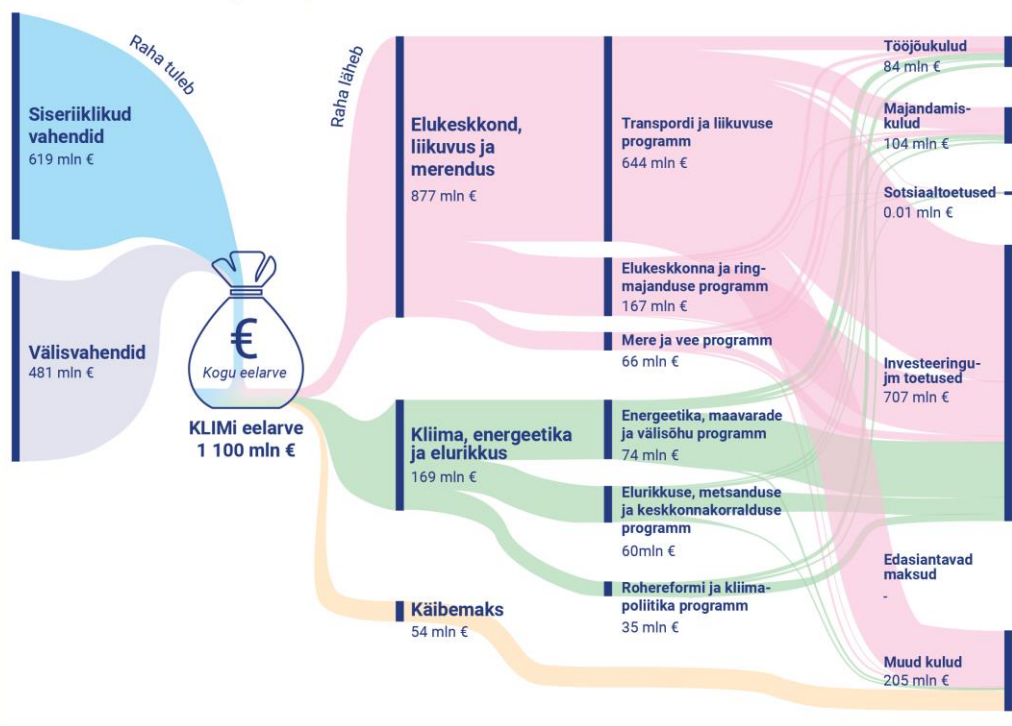
Projekt	Summa (€)
Radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaija rajamine Lääne-Harju valda	65 379 000
TRAM Tallinna teenindusbüroo ja juhtimiskeskuse erihoone püstitamine	selgub lähteülesande täpsustumisel
Riigilaevastiku Hundipea sadamaala arendus	6 700 000

## Kliimaministerium (KLIM)

### Valitsemisala eelarve\*



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Kliimaministeriumi eesmärk on Eesti inimestele puhta ja mitmekesise elukeskkonna tagamine, ühtlasi toetades loodusesse vastutustundliku suhtumise kujundamist, luues muutuvates oludes eeldusi energiatõhususeks ja taskukohase energia kättesaadavuseks ning liikuvust toetavateks ja kvaliteetseteks transpordihendusteks.

Valitsemisala on Eesti keskkonna-, transpordi- ja energeetikavaldkondade eestvedaja, mille põhieesmärk on vastutustundliku suhtumise kujundamine loodusesse ning Eesti inimestele puhta ja looduslikult mitmekesise elukeskkonna säilitamine ja areng. Samuti on valitsemisala eesmärk korraldada inimeste ja kaupade liikuvus selliselt, et see oleks kasutajale ligipääsetav, ohutu ja mugav, panustaks positiivselt Eesti majandusse ning samas väheneks keskkonnakoormus. Energeetikas on valitsemisalas seatud eesmärgiks tagada majanduse pikaajaline konkurentsivõime, energiapuudus ja varustuskindlus.

Valitsemisalas viiakse ellu terviklikku rohereformi, kujundatakse ja viiakse ellu kliima-, meremajanduse ja merekeskkonna-, ressursitõhususe ja jäätmeäritlus-, keskkonna- ja elurikkuse kaitse-, keskkonnajärelevalve-, keskkonnakorraldus- ja ringmajandus- ning tööstusheite- ja kemikaali-, veekaitse ja -kasutamise, välisõhu kaitse ning kiirgus- ja tuumaohutuse alast poliitikat ning korraldatakse keskkonnaseiret. Lisaks tegeleb valitsemisala energeetika-, maapõueressursside kaitse ja kasutamise, elamumajanduse ja ehituse, transpordi- ja liikuvuspoliitika kujundamise ja elluviimisega.

Valitsemisala tulemusvaldkond on „Kliima, energeetika ja elurikkus“. Koos Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga panustatakse tulemusvaldkonda „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“.

Valitsemisalas on koos ministeeriumiga kaheksa asutust: Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Eesti Loodusmuuseum, Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus, Transpordiamet, Riigilaevastik ja Eesti Geoloogiateenistus. 2025. aastal on neist kahe suurima eelarvemahuga Kliimaministeerium, mille eelarve moodustab 60% valitsemisala kulude ja investeeringute eelarve mahust ja Transpordiamet (vastavalt 32%). Ülejäänud asutuste eelarve moodustab valitsemisala kulude ja investeeringute mahust kokku 6,6%. Valitsemisala tulud, 1 146 mln eurot, moodustavad 6% kogu riigieelarve mahust ning kulud 1 251 mln eurot, 7% riigieelarvest.

Valitsemisalas töötab 01.08.2024 seisuga 2131 teenistujat, kõige suurema töötajaskonnaga on Transpordiamet (663 teenistujat, so 31,1% valitsemisala teenistujatest).

Valitsemisala haldusalasse kuuluvad riigi osalusega äriühingud AS A.L.A.R.A, AS Eesti Raudtee, AS Nordic Aviation Group, AS Operail, AS Saarte Liinid, AS Tallinna Lennujaam, AS Tallinna Sadam, Elering AS, Lennuliiklusteeninduse AS, OÜ Rail Baltic Estonia, OÜ Transpordi Varahaldus, OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus ja AS Ökosil. AS Eesti Loots likvideeriti 24.04.2024.

Vastavalt peaministri 15.08.2024 korraldusele nr 92 on taristuministri vastutusvaldkonda antud ka AS Teede Tehnokeskus.

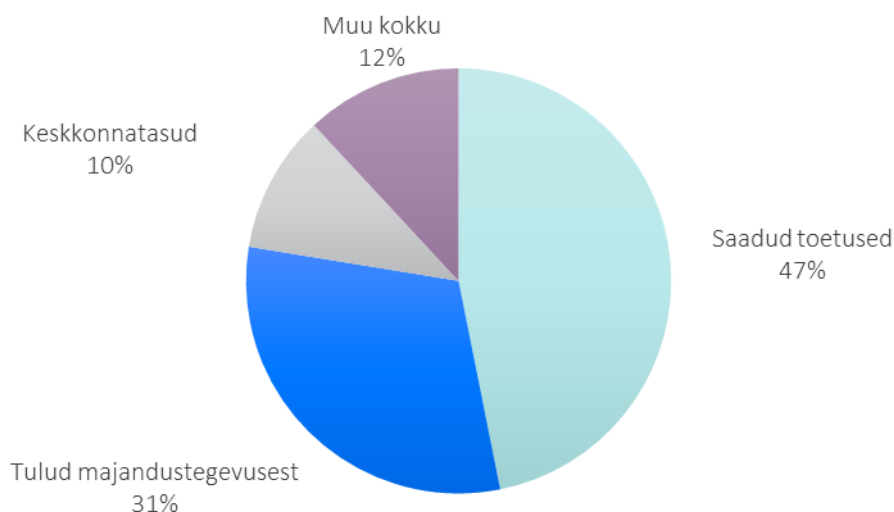
Valitsemisala haldusalasse kuuluvad tulundus- ja sihtasutused Riigimetsa Majandamise Keskus, SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Lisaks kuulub Kliimaministeeriumi valitsemise alla MTÜ Maailma Energeetikanõukogu Eesti Rahvuskomitee.

### 3.11.1 Tulud

Toetame loodusesse vastutustundliku suhtumise kujundamist, loome võimalusi taskukohase taastuva energia tootmiseks ning arendame kvaliteetset ja keskkonnasõbralikku transpordiühendust

Kliimaministeeriumi valitsemisala tulud välistoetustest vähenevad 156,6 mln eurot. Tulud majandustegevusest suurenevad 59 mln euro võrra, tulud keskkonnatasudest vähenevad 18,9 mln euro ja omanikutulud (dividendid) 62,5 mln euro võrra. Detailne ülevaade iga tulugrupi osas on toodud vastavates peatükkides.

**Joonis 44. Kliimaministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %**



**Tabel 95. Kliimaministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>802 313</b>	<b>1 325 593</b>	<b>1 145 930</b>	<b>-179 663</b>	<b>-14%</b>
Saadud toetused	209 372	693 589	536 978	-156 611	-23%
Riigilõivud	15 900	36 232	34 501	-1 731	-5%
Tulud majandustegevusest	374 238	293 115	351 966	58 852	20%
Tulud põhivara ja varude müügist	13 900	15	5	-10	-67%
Trahvid ja muud varalised karistused	597	974	580	-394	-40%
Keskkonnatasud	102 222	139 327	120 464	-18 863	-14%
Muud tulud	10 599	26 455	28 021	1 566	6%
Intressi- ja omanikutulud	75 486	135 886	73 415	-62 471	-46%

#### Saadud toetused

Saadud toetusi välisdoonoritelt kasutatakse koos riikliku ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogrammi kaasrahastusega nii valitsemisala oma kulude ja investeeringute katteks, kui ka vahendamiseks teistele asutustele. Kodumaiste toetuste maht on saadud toetuste kogumahust 54 tuhat eurot, mis on CO2 vahenditest kaetav välisdoonorite toetuste omafinantseering.

Saadud toetuste maht väheneb 2025. a 23% võrreldes eelmise aastaga ehk 156,6 mln eurot. Vähenemine on tingitud eelkõige Kliimaministeeriumi vastutusalasse koondatud valdkondade ja valdkondlike eesmärkide elluviimiseks mõeldud toetuste arvelt. 2021-2027 struktuuritoetuste eelarveperioodi ühtekuuluvuspoliitika fondide maht saadud toetustest on 2025.aastal ca 259 mln eurot ning taaste- ja vastupidavusraha vahendite maht (RRF ja RePowerEU) ca 82,5 mln eurot. Rail Baltica projekti elluviimiseks eraldatud Euroopa ühendamise rahastu (CEF ja MILMOB) vahendeid on 2025.a kavandatud 185,5 mln eurot. Lisaks eelmainitule kajastuvad eelarves vahendeid LIFE programmi vahendid 7,5 mln eurot ja Eesti-Šveitsi koostööprogrammi toetusvahendeid 2,5 mln eurot.

## Riigilõivud

Valitsemisala riigilõivude prognoositav kogumaht 2025. aastal on 34,5 mln eurot, langus -5%. Suurima mahuga on liiklusregistri toimingutega seotud riigilõiv 31 mln eurot (moodustades 89,8% valitsemisala poolt kogutavatest riigilõivudest), mida kogub Transpordiamet. Teiste riigilõivude osakaal on marginaalne.

## Tulud majandustegevusest

Valitsemisala tulud majandustegevusest moodustavad 352 mln eurot ning on võrreldes 2024. a suurenenud 20%. Tulude suurenemise põhjuseks on sõidukite registreerimistasu kehtestamine, millest prognoositakse 2025.a tulu 137 mln eurot.

**Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute (edaspidi LHÜ)** müügist saadud tulud vähenevad (2025. a on prognoositud madalamat ühiku hinda võrreldes 2024. a, samuti vähendatakse LHÜ ühikute üldkogust).

Olulise muudatusena võib välja tuua, et kuni 2024. a suunati 50% LHÜ müügist laekuvast tulust riigituludesse ja 50% kliimapolitiika eesmärkide täitmisesse vastutavate ministrite kaudu. Uue kokkulepitud direktiivi kohaselt tuleb 2024. aastast enampakkumistulu kasutada 100% kliimapolitiika eesmärkidele kaasa aitavateks tegevusteks. 2025. a LHÜ tuluprognosis on 185,7 mln eurot, millest Kliimaministeeriumi valitsemisala meetmete rakendamiseks on ette nähtud 199,1 mln eurot.

Tulud laekuvad Keskkonnaagentuurile (KAUR) lennumeteoroloogia info edastamise, lennuvaatlusteenuse, meteoroloogilise -ja hüdrooloogilise info edastamise, metsa hindamise eest, Keskkonnaametile (KeA) kiirgusseaduse alusel KeA põhitegevusega seotud tasuliste teenuste osutamise eest, Eesti Loodusmuuseumile (ELM) piletite müügitulust ja ürituste

korraldamise eest, Transpordiametile (TM) veeteetasudena ja Maanteemuuseumi piletitulu, raskekaaluliste ja suurekaliibriliste veokite veolubade, veeteedega seotud elektrooniliste kaartide müügi eest, Eesti Geoloogiateenistusele (EGT) geoloogiliste uuringute ja seirete eest (keskkonnaalasest tegevusest), Riigilaevastikule (RIL) lootsitasudena, sadamate hallatavate navigatsioonimärkide paigaldamise ja hoolduse ning prahile andmise eest, Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskusele rakendusadministraatori teenuse eest.

## **Tulu põhivarade müügist**

Valitsemisala tulud põhivarade müügist (2025.a 5 tuhat eurot) vähenevad võrreldes 2024. aastaga 10 000 eurot.

## **Trahvid ja muud varalised karistused**

Valitsemisala tulude prognoos trahvidest ja muudest rahalistest karistustest on vähenenud võrreldes 2024.a 394 tuhat eurot. Trahvid laekuvad Keskkonnaametile (0,32 mln eurot) keskkonnaalaste rikkumiste eest ja Transpordiametile (0,26 mln eurot) transpordialaste rikkumiste eest. Transpordiametil on õigus nimetatud trahvidest saadud tulusid kasutada riigimaanteedde remondi koondprojekti kulude katteks.

## **Keskkonnatasud**

Valitsemisala keskkonnatasude 2025. aasta laekumise prognoosiks on 120,4 mln eurot, mis on 18,8 mln eurot vähem võrreldes eelneva aastaga. Vähenemine tuleneb 2024 - 2027 riigi eelarvestrateegias otsustatud keskkonnatasude tõusude osalisest edasi lükkumisest 2025. aastast 2026. aastasse.

Keskkonnatasud laekuvad maavara kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise, vee erikasutuse, kasvava metsa raieõiguse, kalapüügiõiguse ja jahipidamisõiguse (loodusvara kasutusõiguse tasu /ressursitasu) ning saasteainete välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitmise või jäätmete kõrvaldamise (saastetasu) eest, lisaks alates 01.07.2023 ka tuuleenergiast elektrienergia tootmisest:

- kalapüügi- ja jahipidamisõiguse müügist 1,2 mln eurot;
- maavara kaevandusõiguse, vee erikasutuse, tuuleenergiast elektrienergia tootmise ning saastetasude eest kokku 114,4 mln eurot, millest arvestatakse sihtotstarbeliselt kohalikele omavalitsusüksustele 15,3 mln eurot ja riigieelarvesse suunatakse 99,2 mln eurot;
- raadamisõiguse tasu 6 mln eurot (riigieelarvesse)

Laekuvatest keskkonnatasudest eraldatakse SA KIK keskkonnaprogrammi elluviimiseks 15,015 mln eurot. Sellest 14,012 mln eurot vastab riigieelarve koostamisele eelnenud aasta vee erikasutusõiguse tasudest riigieelarvesse laekunud rahalisele mahule ja 1,003 mln eurot suunatakse läbi SA KIK keskkonnaprogrammi Ida-Viru maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste

põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnamuutuste tagajärgede leevendamiseks ning summa vastab 0,35 eurole riigieelarve koostamisele eelnenud aastal põlevkivi lend- ja koldetuha, põlevkivi poolkoksi ning tsemendi tootmisel tekkivate ohtlike aineid sisaldavate või aluseliste tahkete gaasipuhastusjäätmete kõrvaldatud tonni kohta. SA KIK keskkonnaprogrammi elluviimine toimub keskkonnaministri 31.01.2020 määruse nr 10 sätete alusel, mille kohaselt on moodustatud 10 valdkondlikku programmi: atmosfääriõhu kaitse, kalanduse, keskkonnateadlikkuse, looduskaitse merekeskkonna, metsanduse, ringmajanduse, veemajanduse ja kaasrahastamise valdkondades ning alates 2025. aastast Ida- Viru maakonna programm.

## **Muud tulud**

Muud tulud 28 mln eurot koosnevad peamiselt Transpordiameti kogutavast teekasutustasust ja teekasutustasu rikkumise eest laekuvatest trahvidest. Teekasutustasud kasvavad järgmisel aastal 8 mln eurot ja veel kuuluvad muude tulude hulka viivisintressitulud Transpordiameti merenduse ja veeteede teenistuse nõuetel ja kindlustushüvitised teederajatistele tekitatud kahjude eest.

## **Intressi- ja omanikutulud**

Dividenditulud on prognoositud kogusummas 73,4 mln eurot äriühingute majandustulemuste prognooside alusel ning lõplikud summad otsustatakse 2025. aasta kevadel pärast 2024. aasta tegelike majandustulemuste selgumist. Eelduste kohaselt maksavad 2024. aasta eest dividende järgmised äriühingud: AS Tallinna Sadam, AS Tallinna Lennujaam, Elering AS, Riigimetsa Majandamise Keskus ja Keskkonnauuringute Keskus OÜ.

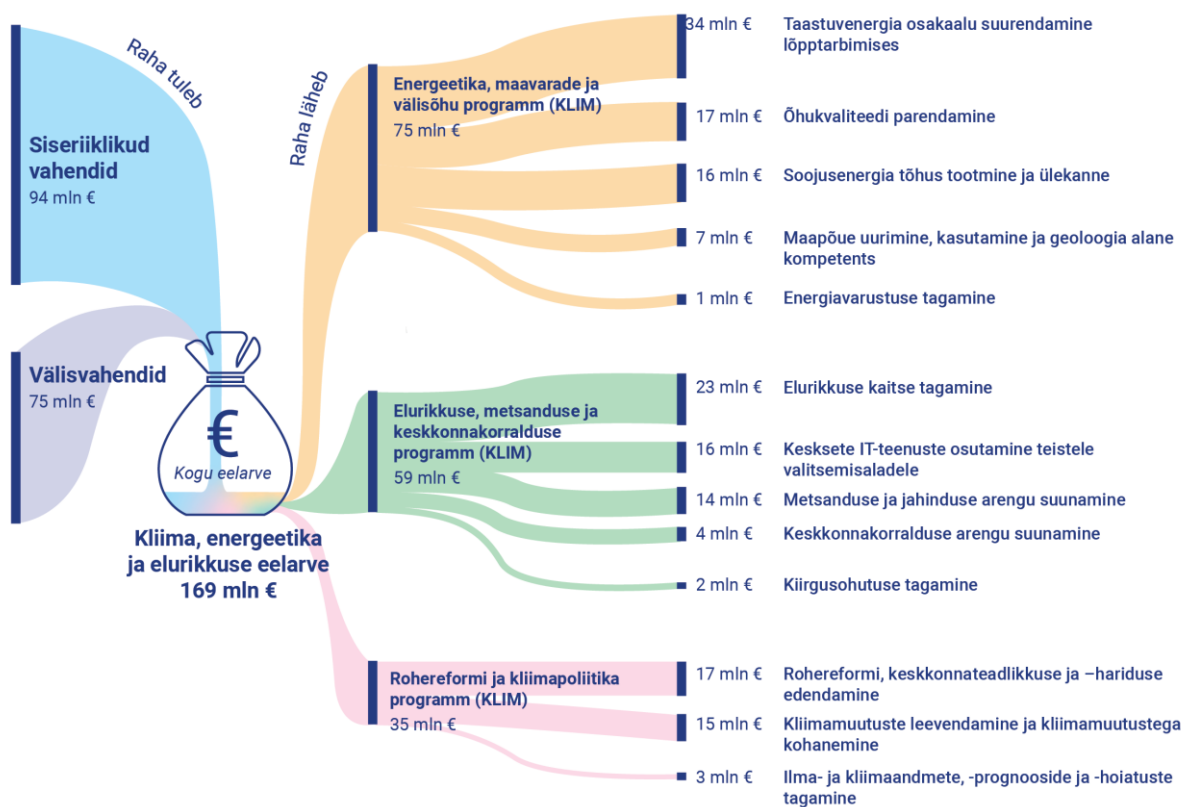
### **3.11.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Kliimaministeriumi kulud on suunatud Eesti inimestele puhta ja mitmekesise elukeskkonna tagamiseks, ühtlasi toetades loodusesse vastutustundliku suhtumise kujundamist, luues muutuvates oludes eeldusi energiatõhususeks ja taskukohase energia kättesaadavuseks ning liikuvust toetavateks ja kvaliteetseteks transpordiühendusteks.

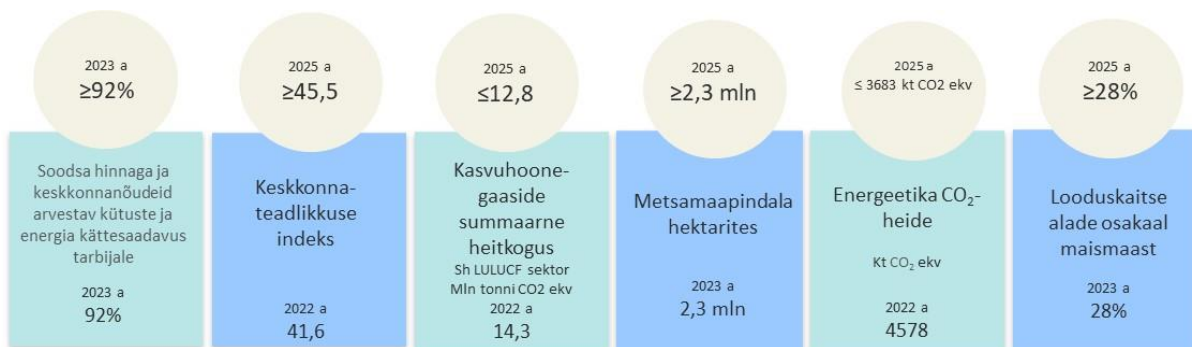
### 3.11.2.1 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus

Joonis 45. Kliima, energeetika ja elurikkus tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



Joonis 46. Kliima, energeetika ja elurikkus tulemusvaldkonna mõõdikud



Kliima, energeetika ja elurikkuse tulemusvaldkonna eesmärgiks on Eestis on elurikas loodus, jätkusuutlik energia varustuskindlus, keskkonnateadlik ühiskond ja kliimakindel majandus. Tulemusvaldkonna peamiseks strateegilisteks alusteks on Eesti keskkonnastrateegia aastani



2030, millega on määratletud pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, ning Energiamaajanduse arengukava aastani 2030. Tegevused panustavad kõigisse arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse: inimene, ühiskond, majandus, elukeskkond ja riigivalitsemine. Tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks on loodud kolm programmi:

- Rohereformi ja kliimapoliitika programm;
- Energeetika, maavarade ja välisõhu programm;
- Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm.

**Tabel 96. Kliima, energeetika ja elurikkus tulemusvaldkonna seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Kliima, energeetika ja elurikkus	Energiamaajanduse arengukava aastani 2030	Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm Rohereformi ja kliimapoliitika programm Energeetika, maavarade ja välisõhu programm

### 3.11.2.1.1 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 97. Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kliima, energeetika ja elurikkus</b>	0	0	-168 964	-168 964	100%
<b>Rohereformi ja kliimapoliitika programm</b>	0	0	-34 684	-34 684	100%
Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	0	0	-14 675	-14 675	100%
Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	0	0	-3 410	-3 410	100%
Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja –hariduse edendamine	0	0	-16 599	-16 599	100%
<b>Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm</b>	0	0	-59 603	-59 603	100%
Elurikkuse kaitse tagamine	0	0	-22 750	-22 750	100%
Metsanduse ja jahinduse arengu suunamine	0	0	-13 914	-13 914	100%
Keskkonnakorralduse arengu suunamine	0	0	-4 489	-4 489	100%
Kiirgusohutuse tagamine	0	0	-1 771	-1 771	100%

Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele	0	0	-16 679	-16 679	100%
<b>Energeetika, maavarade ja välisõhu programm</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-74 677</b>	<b>-74 677</b>	<b>100%</b>
Energiavarustuse tagamine	0	0	-894	-894	100%
Soojusenergia tõhus tootmine ja ülekanne	0	0	-15 728	-15 728	100%
Taastuenergia osakaalu suurendamine lõpptarbimises	0	0	-33 736	-33 736	100%
Maapõue uurimine, kasutamine ja geoloogia alane kompetents	0	0	-7 383	-7 383	100%
Õhukvaliteedi parendamine	0	0	-16 936	-16 936	100%

### 3.11.2.1.2 Tulemusvaldkond Kliima, energeetika ja elurikkus programmid ja programmi tegevused

#### Rohereformi ja kliima programm

**Programmi eesmärk:** Eestis on keskkonna- ja kliimateadlik ühiskond ning keskkonnasõbralik, kliimakindel ja konkurentsivõimeline majandus.

Kliimamuutustega kohanemise võimekus on paranenud ning kliimamuutuste mõju on leevenenud. Ilmainfo ja rohereformiga seotud andmete kättesaadavus on tagatud. Elanikkonna keskkonnateadlikkus on paranenud ja rohereformi eesmärgid on terviklikult ellu viidud.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kliimaministeerium (KLIM), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR), Loodusmuuseum (ELM), Keskkonnaministeeriumi infotehnoloogiakeskus (KEMIT).

**Programmi tegevuse nimetus:** Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine.

**Programmi tegevuse eesmärk:** Välja on töötatud ja ellu on rakendatud poliitika, mis toetavad kliimamuutuste mõjuga kohanemist ja mõju leevendamist.

**Tabel 98. Programmi tegevuse kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemid on rakendatud (jah/ei) Allikas: Keskkonnaamet	jah	jah	jah	jah	jah
Kliimariske teadvustavate ja vastavaid meetmeid võtnud inimeste osakaal, % Allikas: Eurobaromeeter	48,00%	> 60,00%	n/a	> 60,00%	n/a

## Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi täitmiseks tagatakse rohereformi terviklik elluviimine, kliimapolitika kujundamine ja rakendamine kooskõlas kliimakindla majanduse seaduse ja arengustrateegiatega ning Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste nõuetega. Tagatakse, et liikmesriik on üle võtnud ja rakendanud kõik vajalikud meetmed, et vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid EL HKS-i sektorites. Süsteemi rakendamisega on tagatud ettevõtete heite kompenseerimine ja heite järkjärguline vähenemine ning riigipoolne enampakkumistulu sihtotstarbeline kasutamine kliimaeesmärkide saavutamiseks. Lisaks tehakse kliimavaldkonna analüüse, heitkoguste inventuure ja prognoose, koostatakse ja esitatakse kliimaaruandeid ja korraldatakse rohereformi seiret ja tagatakse vastavate andmete kättesaadavus. Koostatakse Riiklik energia- ja kliimakava ja selle eduaruanne, viiakse läbi avaliku sektori kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje hindamine, edendatakse elanike keskkonnateadlikkust ja rohetehnoloogiate kasutuselevõttu.

### Programmi tegevuse nimetus: Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Sihtrühmad on operatiivselt ning järjepidevalt varustatud täpsete meteoroloogiliste andmete, prognooside ja hoiatustega maismaal, merel ja õhus

**Tabel 99. Programmi tegevuse ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ilmainfo kättesaadavus, % Allikas: Keskkonnaagentuur	99,00%	99,00%	99,00%	99,00%	99,00%
Uuendatud ilmajaamade osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	97,00%	97,00%	98,00%	99,00%	100,00
Meteoroloogilist (sh hoiatused) infot kasutavate sihtrühmade rahulolu Allikas: Keskkonnaagentuur	4,60	4,70	4,70	4,70	4,70
Hoiatuste täpsus, % Allikas: Keskkonnaagentuur	91%	90,00%	90,00%	90,00%	90,00%

## Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi saavutamiseks analüüsitakse ja avalikustatakse ilmavaatlusandmeid, koostatakse ilmaprognoose ja hoiatusi, antakse mudelprognoose, analüüsitakse ja avaldatakse kaugseire andmeid, osutatakse lennumeteoroloogia teenust, koostatakse ja avaldatakse kliimaanalüüse jm. Eesmärgi saavutamise oluliseks tegevuseks on üleriigilise hüdrometeoroloogilise seiretaristu väljatöötamine ja rakendamine. Hüdrometeoroloogiline seirevõrk (sh ilmajaamad ja radarid) vajab järjepidevaid investeeringuid ning tuleb luua avaandmete jagamismehhanism.

### Programmi tegevuse nimetus: Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja -hariduse edendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Rohereformi tervikliku elluviimise koordineerimine ja keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnahariduse) poliitika kujundamine ja rakendamine

**Tabel 100. Programmi tegevuse rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja -hariduse edendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Keskkonnaharidusprogrammides õpilaste osaluskindade arv Allikas: Kliimaministeerium	115000	130000	130000	130000	130000
Rohereformi elluviimise seire toimib ja andmed on kättesaadavad Allikas: Kliimaministeerium	ei	jah	jah	jah	jah
Roheüleminekut toetavate teekaartide arv (kokku alates 2024) Allikas: Kliimaministeerium	0	4	8	8	8
Väljastatud EMAS registreerimis-tunnistuste arv Allikas: Kliimaministeerium	21	22	24	26	28
Väljastatud EL ökomärgiste arv Allikas: Kliimaministeerium	224	230	230	300	300
KGH/keskkonna-jalajälje hinnatud ministeeriumite osakaal Allikas: Kliimaministeerium	0,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse raames tehakse rohereformi elluviimise koordinatsiooni ja seiret, sh on tegevusteks rohereformi juhtkomisjoni korraldamine, valitsusasutuste rohereformi võrgustiku käivitamine, valitsusväliste partnerite infovahetus. Lisaks kohalike omavalitsuste rohereformi võrgustiku moodustamine ja infovahetuse tagamine ning rohereformi seiremõõdikute kokku leppimine ja andmete kättesaadavuse tagamine, sh kohalike omavalitsuste tasandil. Keskkonnakaitse ja –teadlikkuse projektide rahastamiseks suunatakse keskkonnaprogrammi vahendeid summas 1,6 mln eurot.

Erasektori roheülemineku toetamiseks koostatakse sektorite roheülemineku teekaardid ja tehnoloogia teekaardid kliima- ja rohe-eesmärkide saavutamiseks. Lisaks kujundatakse meetmed roheinvesteeringute soodustamiseks. Jätkatakse keskkonnajuhtimissüsteemi EMAS ja ökomärgiste väljastamist ja teadlikkuse kasvatamist. Rohelahenduste kasutuselevõtu soodustamiseks edendatakse keskkonnahoidlikke riigihankeid. Koostöös teiste ministeeriumitega otsitakse lahendusi ettevõtete kestlikkusaruandluse lihtsustamiseks. Keskkonnahoidlike riigihangete edendamine, vastavate kriteeriumite kehtestamine ja teadlikkuse tõstmine. Riigiasutuste kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje hindamiste jalajälje vähendamise tegevuskava koordineerimine.

Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevusi viiakse ellu koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga, sh:

- edendatakse keskkonnahariduse kvaliteeti ning keskkonnahariduse asutuste koostööd erinevate osapooltega;
- korraldatakse loodushariduslikke näituseid ja üritusi;
- edendatakse muuseumikogusid ja kodanikuteadust;
- korraldatakse keskkonnaalaseid õppeprogramme ja teavitusüritusi ning koostatakse ja levitatakse teabematerjale;
- avaldatakse keskkonnateavet;
- korraldatakse keskkonnateadlikkuse uuringuid;
- luuakse kliima- ja keskkonnahariduse kompetentsikeskus.

## **Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm**

**Programmi eesmärk:** Eestis on puhas ja elurikas keskkond. Keskkonna ja elurikkuse kaitse ning jätkusuutlik ja tõhus keskkonnakasutus.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kliimaministeerium (KLIM), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR), Keskkonnaministeeriumi infotehnoloogiakeskus (KEMIT) ja haldusala riigi osalusega tulundus- ja sihtasutused ning äriühingud Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK), SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK), Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ (EKUK) ning AS A.L.A.R.A.

**Programmi tegevuse nimetus:** Elurikkuse kaitse tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Liikide ja elupaikade soodne seisund ning maastike mitmekesisus on tagatud, nii et elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna ja elurikkuse ning mulla poolt pakutavad ökosüsteemiteenused on jätkusuutlikud.

**Tabel 101. Programmi tegevuse elurikkuse kaitse tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Liigikavade I ja II prioriteedi tegevuste täitmise määr uuendatud kavade alusel, % Allikas: Keskkonnaamet	88,00%	90,00%	90,00%	90,00%	90,00%
Alade arv, kus on hinnatud kaitse tulemuslikkust, tk, kumulatiivne Allikas: Keskkonnaamet	0	75	150	225	300
Aasta jooksul taastatud elupaikade pindala (ha) Allikas: Kliimaministeerium	4100	4000	4000	4000	4000
I kaitsekategooria ning teiste kriitilises ja väljasuremisohus olevate liikide tegevuskavaga kaetuse määr, % Allikas: Keskkonnaamet	69,00%	80,00%	80,00%	85,00%	85,00%

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi saavutamiseks soositakse loodussõbralikku maa- ja ressursikasutust, integreerides elurikkuse säilitamise ja taastamise ning looduse hüvede piisava pakkumise põhimõtted erinevatesse maakasutuse valdkondadesse. Tagatakse ökoloogiliselt hästi toimiva ja tõhusalt kaitstava kaitsealade võrgustiku olemasolu. Lähiaastate fookuses on EL elurikkuse strateegia eesmärkide täitmine, sh riiklikult kaitstavate alade pindala eesmärgi seadmine 30% maismaast. Aktiivselt tegeletakse ohustatud liikide ja elupaigatüüpide kaitse, taastamise ja seirega. Aladele on kehtestatud kaitseriim ning kaitsealadele ja püsielupaikadele alaspetsiifilised kaitseeeskirjad. Algatatakse arutelu ja otsime täiendavaid lahendusi, kuidas rakendada „saastaja maksab“ põhimõtet tõhusamalt elurikkuse ja looduse hüvede kaitseks. Vajalik on elurikkuse summaarse vähenemise ärahoidmiseks tegevuspõhimõtete väljatöötamine. Tõhustatakse elurikkusega arvestamist planeeringute protsessis, et säilitada elurikkus ka väljaspool kaitstavaid maastikke. Üha enam tuleb soosida igaühe looduskaitset. Analüüsitakse olemasolevat looduskaitse süsteemi ja lisaks alapõhisele kaitsele rakendatakse uusi võimalusi, kuidas maaomanikke motiveerida ise loodusväärtusi märkama ja neid kaitsma. Olulisel kohal on looduskaitse ja elurikkuse hoidmise põhimõtte kui printsiibi integreerimine kõikidesse valdkondadesse nagu energeetika, maapoliitika jne.

### Programmi tegevuse nimetus: Metsanduse ja jahinduse arengu suunamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti metsad on elujõulised, nende kasutus on mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik ning tagatud on elupaikade ja liikide vahelise ökoloogilise tasakaalu säilitamine.

**Tabel 102. Programmi tegevuse metsanduse ja jahinduse arengu suunamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Riigimetsamaa pindala osakaal maismaapindalast, % Allikas: Keskkonnaagentuur	25,1	>20	>20	>20	>20
Pikas perspektiivis kasutatakse puitu kui taastuvat loodusressurssi kuni juurdekasvu ulatuses Allikas: Kliimaministeerium	jah	jah	jah	jah	jah
Metsade uuendamise osakaal uuendusraiate mahust, % Allikas: Keskkonnaagentuur	60 (2022)	>50	>50	>50	>50
Suurkiskjate populatsioonide reguleerimiseks on seatud küttemismahud suurkiskjate kaitse ja ohjamise kava eesmärkide järgi Allikas: Keskkonnaagentuur	jah	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eesmärgi saavutamiseks kujundatakse ja rakendatakse metsa- ja jahinduspoliitikat. Selleks esitatakse koostatud metsanduse arengukava aastani 2030 vastuvõtmiseks Riigikogule ning koostatakse metsanduspoliitika põhialused aastani 2050, mis raamistavad kestliku metsakasutuse põhimõtted kooskõlas seatud kliimaeesmärkidega.

Muudetakse metsaseadust, et laiendada metsade majandamisvõtteid, lisanduvad püsimeetsanduse rakendamise võimalused ja metsaistandike loomise võimalused. Raielangi maksimaalsed suurused vähenevad viiele hektarile ning raielankidele jääb säilikipuid rohkem. Lisaks täpsustatakse kõrgendatud avaliku huviga (KAH) alade regulatsiooni seaduses. Töötatakse välja raadamise leevendamiseks kompensatsiooni meetmed.

Jätkatakse erametsanduse arengu toetamist tugisüsteemi abil, mille kaudu suunatakse metsaomanike ühistegevust metsade kasvatamisel ja kasutamisel, ning väärilupaikade kaitse lepingute sõlmimist erametsaomanikega.

Jätkuvalt antakse välja vääriselupaiga väljavaliku eksperdi tunnistusi, koostatakse ja esitatakse rahvusvahelisi aruandeid, teostatakse riiklikku järelevalvet, peetakse metsaresursi ja geenireservmetsade arvestust, antakse metsakorraldajate kutsetunnistusi ja metsakorraldustööde tegevuslube ja jahinduse valdkonna lube. Lisaks avaldatakse metsastatistikat, metsateatiseid registreeritakse riiklikus metsaregistris, sõlmitakse erametsaomanikega vääriselupaiga kaitselepinguid, sertifitseeritakse metsapuude seemneid ja metsataimi.

### Programmi tegevuse nimetus: Keskkonnakorralduse arengu suunamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Oluline keskkonnamõju (KMH ja KSH) on hinnatud ja tagatud vastavus keskkonnaeesmärkidele, rakendatakse leevendusmeetmeid.

**Tabel 103. Programmi tegevuse keskkonnakorralduse arengu suunamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Mõõdik on väljatöötamisel Allikas: -	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi saavutamiseks kujundatakse tööstusheite ja kemikaalipoliitikat, koostatakse ja esitatakse rahvusvahelisi aruandeid, tõhustatakse keskkonnakaitsealuste süsteemi, teostatakse riiklikku järelevalvet, antakse keskkonnakomplekslube ja korraldatakse keskkonnatasude deklareerimist. Lisaks rakendatakse ebasoodsa keskkonnamõju tõhusa leevendamise meetmeid, kooskõlastatakse planeeringuid ja projekte, otsustatakse KMH/KSH algatamise vajalikkuse üle ning antakse seisukohti KMH/KSH menetlustes, menetletakse keskkonnavastutuse juhtumeid.

### Programmi tegevuse nimetus: Kiirgusohutuse tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kiirgusohutus on tagatud õigusloome ja arengukavade rakendamise kaudu.

**Tabel 104. Programmi tegevuse kiirgusohutuse tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kiirgusohutuse riikliku arengukava ja selle alamplaanide eesmärkide täitmise määr, % Allikas: Kliimaministeerium	79,00%	70,00%	75,00%	85,00%	85,00%
Radioaktiivsete jäätmete (s.h omanikuta kiirgusallikate) käitlemine on tagatud. Kiirgusallikate kogumise kampaaniaid vähemalt üks kord viie aasta jooksul Allikas: Kliimaministeerium	1	1	1	1	1
Avalikkusele ja ametnikele suunatud kiirgusalaste teabepäevade arv. Aastas korraldatakse üks avalikkusele suunatud kiirgusalane teabepäev ning üks ametnikele suunatud teabepäev Allikas: Keskkonnaamet	1	1	1	1	1

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi täitmiseks tagatakse kiirguspoliitika kujundamine ja rakendamine rahvusvaheliste nõuete kohaselt ja kooskõlas riigi arengustrateegiatega, antakse kiirgustegevuslube ning kiirguseksperdi tunnistusi ja teostatakse riiklikku järelevalvet. Tagatakse



kiirgushädaolukordadeks valmisolek ja neile reageerimine, avaldatakse kiirgusandmeid ning nõustatakse pädevaid asutusi ja järelevalve teostajaid, peetakse riiklikku kiirgustöötajate doosiregistrit.

**Programmi tegevuse nimetus:** Kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kesksete IT-teenused teistele valitsemisaladele on osutatud.

**Tabel 105. Programmi tegevuse kesksete IT-teenuste osutamine teistele valitsemisaladele mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Mõõdik on väljatöötamisel Allikas: -	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi saavutamiseks osutab Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus keskseid IT-teenuseid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisaladele.

### Energeetika, maavarade ja välisõhu programm

**Programmi eesmärk:** Eestis on hea välisõhu kvaliteet, pidev ja kindel energiavarustus, energiatarbimine on säästlik, maavarad on uuritud ja kasutatud otstarbekalt.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kliimaministeerium (KLIM), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR), Geoloogiateenistus (EGT) ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (KeMIT).

**Programmi tegevuse nimetus:** Energiavarustuse tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Elektri-, gaasivarustuskindluse ja vedelkütuse kvaliteedi ning konkurentsivõimelise hinna tagamine.

**Tabel 106. Programmi tegevuse energiavarustuse tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Taastuvate energiaallikate osatähtsus elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest, % Allikas: Eurostat	38,47%	43,00%	48,00%	51,00%	54,00%

Jaotusvõrgus katkestuste keskmine kogukestus tarbimiskoha kohta aastas (minutites) Allikas: Konkurentsiamet	419,2	300	250	200	100
Gaasituru konsentreeritus (HHI) Allikas: Kliimaministeerium	4028 (2022)	3500	3500	3000	3000
Andmata jäänud energia kogus ülekandevõrgus, MWh Allikas: Elering AS	0	4500	4500	4500	4500
Eesti on ühendatud Kesk-Euroopa sünkroonala (jah/ei) Allikas: Elering AS	Teostamisel	Jah	Jah	Jah	Jah
Energia infrastruktuuri N-1 kriteerium on täidetud (jah/ei) Allikas: Elering AS	jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Tagatud transpordikütuste varustuskindlus ja tõhus turukorraldus Allikas: EVK	Täidetud	Täidetud	Täidetud	Täidetud	Täidetud

### Tegevuste kirjeldus

Elektrivarustuse tagamiseks toimub pidev suhtlus turuosalistega, elektrituru-alaste õigusaktide väljatöötamine ja uuendamine (sh direktiivide ülevõtmine), regionaalne ning rahvusvaheline koostöö elektrimajanduse valdkonnas. EL-i otsustusprotsessides seistakse Eesti seisukohtade eest elektrituru-alaste õigusaktide menetlemisel. Töötatakse välja elektriturumajandusega seotud arengudokumendid ning riiklikud meetmed. Gaasimajanduse valdkonna poliitika kujundamiseks ja selle elluviimise korraldamiseks kujundatakse ja edendatakse gaasituru reguleerivat õiguslikku keskkonda vastavalt siseriiklikele ja regiooniülestele eesmärkidele. Transpordikütuste eesmärk täidetakse läbi transpordikütuse valdkonda ja vedelkütuse reguleeriva õigusliku keskkonna kujundamise ja edendamise.

### Programmi tegevuse nimetus: Soojusenergia tõhus tootmine ja ülekanne

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kaugkütte soodne hind on jõukohane kõigile tarbijatele, kaugkütet toodetakse jätkusuutlikult ja keskkonnasõbralikult. Kaugküte on tagatud ka kõige külmemal kütteperioodil.

**Tabel 107. Programmi tegevuse soojusenergia tõhus tootmine ja ülekanne mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Taastuvate energiaallikate osatähtsus soojuse ja jahutuse summaarsest lõpptarbimisest, % Allikas: Eurostat	65,00%	67,00%	68,00%	68,00%	69,00%

### Tegevuste kirjeldus

Soojusmajanduse valdkonna poliitika kujundamise ja selle elluviimise korraldamise eesmärk on tagada läbi kaugkütteturgu reguleeriva õigusliku keskkonna kujundamise ja edendamise vastavalt siseriiklikele eesmärkidele (ENMAK) ja ELi seadusandlusele soojusmajanduse jätkusuutlik areng. Ühtlasi tagatakse Eesti esindamine ja seisukohtade kaitsmine ELi erinevate õigusaktide väljatöötamisel ning valdkondlikes töörühmades osalemine. Kaugkütteseaduse kohaselt on kaugküttesektor 100% riigipoolse regulatsiooni all. Regulatsiooni kohaselt peab soojusettevõtja tagama, et kaod soojusvõrgus oleksid minimaalsed. Õigusloome motiveerib soojusettevõtjat võtma kasutusele piisavad meetmed selleks, et kaugküttevõrgus oleks kasutusel piisavalt palju taastuvaid energiaallikaid ja soojuskadu võrkudes oleks minimaalne.

**Programmi tegevuse nimetus:** Taastuenergia osakaalu suurendamine lõpptarbimises

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti taastuenergia on võrreldes teiste energialiikidega konkurentsivõimeline ning suurendab riigi energia julgeolekut. Taastuenergia osakaal kasvab lõpp- ning primaarenergia tarbimises, kasutades selleks parimat võimalikku tehnikat, majanduslikult mõistlikke lahendusi ning võttes arvesse säästva arengu printsiipe.

**Tabel 108. Programmi tegevuse taastuenergia osakaalu suurendamine lõpptarbimises mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Taastuvate energiaallikate osatähtsus soojuse ja jahutuse summaarsest lõpptarbimisest, % Allikas: Eurostat	65,40% (2022)	67,00%	68,00%	68,00%	69,00%
Taastuvate energiaallikate osatähtsus elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest, % Allikas: Eurostat	29,10% (2022)	36,00%	50,00%	62,00%	70,00%
Taastuvate energiaallikate osatähtsus energia summaarsest lõpptarbimisest transpordisektoris, % Allikas: Eurostat	8,50% (2022)	18,00%	19,00%	20,00%	21,00%
Taastuenergia osakaal võrreldes aastaga 2020, % Allikas: Eurostat	29,00%	33,00%	38,00%	47,00%	55,00%
Lisandunud tuuleenergia tootmist maismaal, MW Allikas: Eurostat	439	1548	3067	4314	5250
Rohevesiniku kasutuselevõtt transpordisektoris ja keemistööstuses Allikas: Keskkonnainvesteeringute keskus	teenust viiakse ellu	teenust viiakse ellu	teenust hinnatakse ja viiakse lõpule	teenus on lõppenud	teenus on lõppenud

## Tegevuste kirjeldus

Soojuse tõhusamaks tootmiseks viiakse katlad üle efektiivsematele kütustele või vahetatakse/renoveeritakse need kasutuskütust muutmata. Vajadusel minnakse üle lokaal- või kohtkütusele, lisaks installeeritakse üha enam efektiivseid soojuspumpasid, mis panustavad hoonete energiatõhususse ja taastuenergia eesmärkidesse. Olulist rolli juhitava baasvõimsuse ja soojuse tarbimise katmisel mängivad biomassil töötavad elektrijaamad. Skoopi kuuluvad seadusandluse muutmine taastuvelektri osakaalu suurendamiseks, tootmisvõimsuste piisavuse tagamiseks koos välisühendustega (N-1 kriteeriumi täitmine), olemasolevates elektrijaamades kasutatavate kütuste valiku võimaluste suurendamine (sh biokütuste kasutamine), elutähtsate teenuste toimepidevuse kindlustamine ning teadus- ja arendustegevus.

Programmi tegevuse eesmärgi täitmiseks on vajalik rajada täiendavaid taastuvelektri tootmisvõimsusi ja kiirendada taastuvelektri kasutuselevõttu.

Eesmärk on võimalikult suures mahus turupõhiselt ning vajadusel riiklike toetuste vastu lisanduva taastuvelektri tootmise ja tarbimise omavaheline sidumine. Selleks kaardistatakse ja seiratakse tuuleenergia tootmisvõimsuste lisandumist maismaal ja merel. Eemaldatakse takistusi tootmisvõimsuste rajamisel ning kiirendatakse taastuenergia kasutuselevõtu protsesse.

2025. aastal on eesmärgiks kaardistada tuuleenergeetika kasutuselevõtuks sobilike arendusalasid, et oleks võimalik lisada vähemalt 1000MW tuuleenergeetikat. 2025. aastal on plaanitud uued taastuvelektri vähempakkumised maismaal 1000GWh/a ulatuses, 2026. aastal 2000GWh/a ja 2027. aastal veel 1000GWh/a ulatuses. Lisaks on 2025. aastal plaanis ka meretuuleparkidele vähempakkumiste väljakuulutamise mahus 2000GWh/a.

**Programmi tegevuse nimetus: Maapõueressursside uurimine, kasutamine ja geoloogia alane kompetents**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Maapõue ja seal leiduvaid loodusvarasid uuritakse ning kasutatakse Eesti ühiskonnale võimalikult suurt väärtust looval moel, arvestades keskkonnaalaseid, sotsiaalseid, majanduslikke, geoloogilisi ja julgeoleku aspekte. Informatsiooni kogumiseks ja nende kasutuselevõtuks ning maksimaalseks väärimiseks vajalikke uurimistöid teha mahus ja suundades, mis tagavad piisava teadmisaasi; korraldada maapõuealase info kogumist, säilitamist ja kättesaadavust parimal moel ja teha põhjendatud ulatuses avalikult kättesaadavaks.

**Tabel 109. Programmi tegevuse maapõueressursside uurimine, kasutamine ja geoloogia alane kompetents mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028

Maapõueressursside uurimine ja kasutamine on jätkusuutlik ja koordineeritud (jah/ei) Allikas: Kliimaministeerium, Eesti Geoloogiateenistus	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
---	-----	-----	-----	-----	-----

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgi saavutamiseks kujundatakse maapõue uurimise ja kasutamise poliitikat, koostatakse valdkonnaanalüüse ning määratletakse riigi huvi maapõueressursside võimalikuks kasutuselevõtuks. Kaevandamisega seotud materjali sh tööstusjäätmete järelhoolduse ja - seire korraldamine, samuti kaevandamisjäätmetega seotud muude tegevuste korraldamine (nt Kiviõli, Kohtla Järve tööstusjäätmete ja poolkoksi prügilate hooldusega seotud tegevused, Kukruse aherainemäe seire). Olulise osa tegevusest moodustab maapõueressursside kompleksne teadmispõhine uurimine. Eesmärgi saavutamiseks teostatakse kompleksset geoloogilist baaskaardistamist ning maapõuega seotud fookuseeritud uurimistöid. Tagatakse parimad võimalikud geoloogilise informatsiooni uurimis- ja säilitamistingimused ja tegeletakse pidevalt avalikkuse teavitamisega maapõue temaatika võimalustest, väljakutsetest ning riskidest.

### Programmi tegevuse nimetus: Õhukvaliteedi parendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Parandada õhukvaliteeti, teostada mõõtekampaaniaid, arendada riikliku seirevõrku ja tõsta elanike teadlikust saasteainetest ning nende terviseriskidest.

**Tabel 110. Programmi tegevuse õhukvaliteedi parendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Meetmes uuendatud õhukvaliteedi hindamiseks kasutatavad hindamis- ja seiresüsteemid, tk aastas Allikas: Eesti Keskkonnauuringute Keskus	0	4	4	4	10
Meetmes uuendatud küttesüsteemidega elamud kokku, tk Allikas: Ettevõtluse ja innovatsiooni sihtasutus	0	700	1000	1500	2350
Välisõhu kvaliteedi tase vastab piirnormidele (jah/ei) Allikas: Kliimaministeerium	jah	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

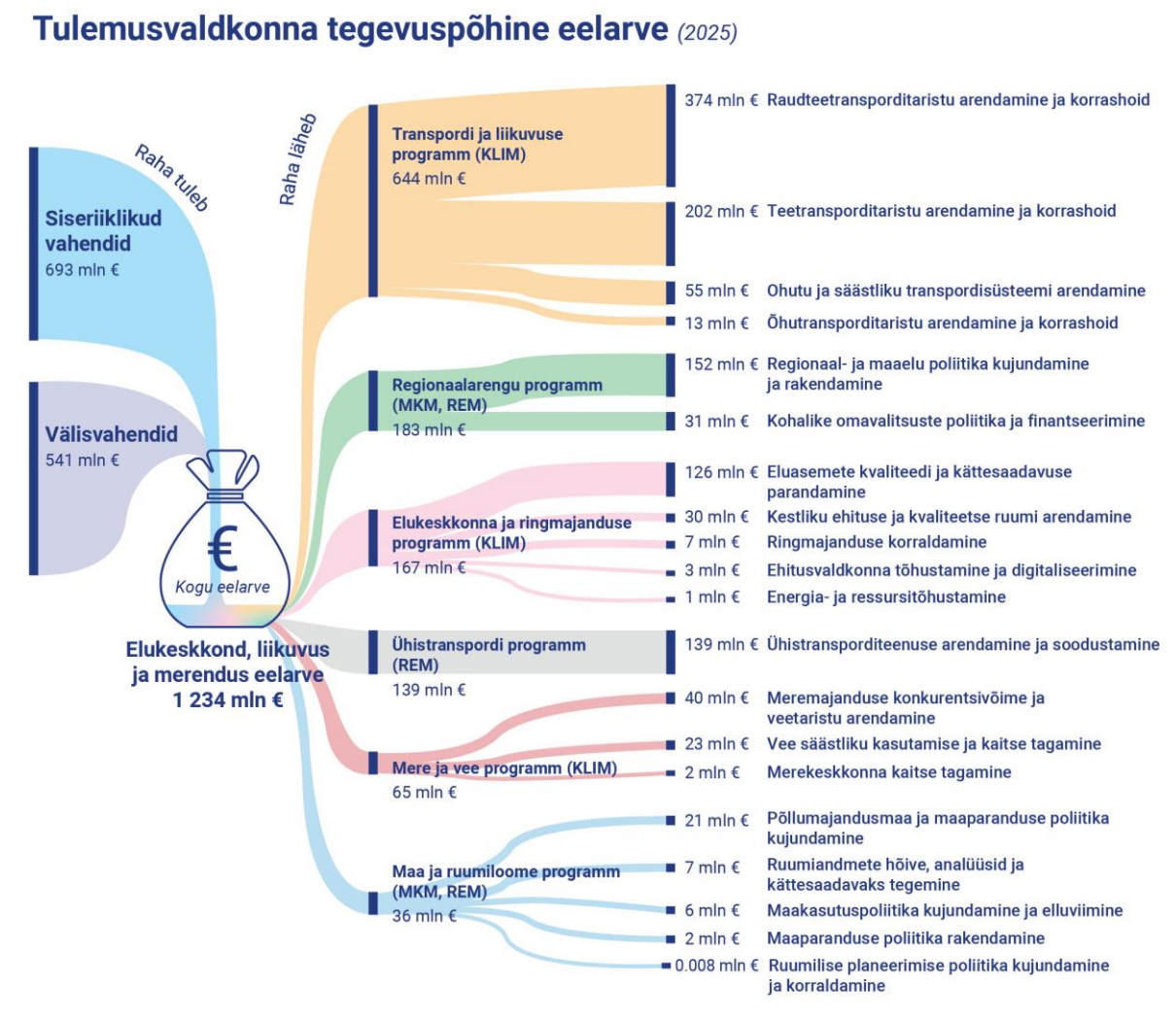
Energeetikas ja tööstuses on järjepidevalt vähendatud õhusaasteainete heitkoguseid. Seoses sellega seondub aina suurem heitkoguse osakaal hajusate heiteallikatega nagu kohtküte ja transport. Oluline on leida nendes sektorites saasteainete vähendamise meetmeid. Ajakohastada ja laiendada riiklikku seirevõrgustikku, et katta mõõtmistega suuremat osa riigi territooriumist ja seeläbi pakkuda elanikkonnale asukohapõhisemat seireinfot. Elanikele arusaadava seose loomine terviseriski ja õhuheidete vahel ning selle läbi käitumise mõjutamine

(näiteks elanike kütmişarjumuste muutmine) ja seeläbi heitkoguste vähendamine madala süsinikuheitega küttesüsteemide eelistamise ja energiatõhususe parandamise kaudu.

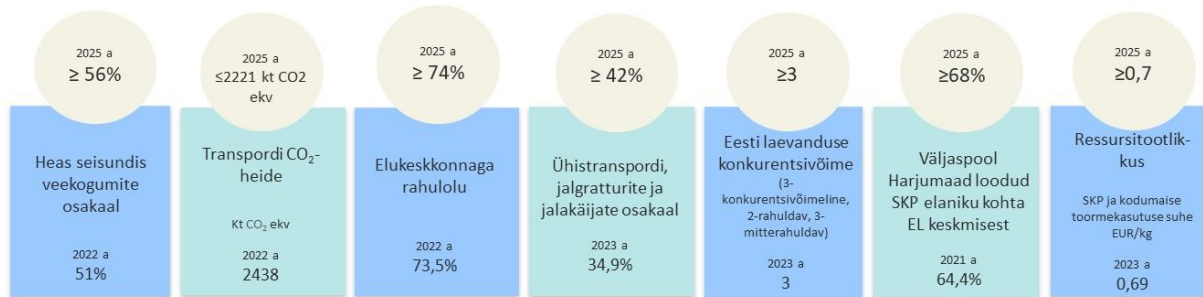
- Selleks toetatakse Euroopa Regionaalarengu Fondi kaasrahastusega perioodil 2021-2027 elamute liitumist kaugküttevõrkudega või tahkel kütusel põhineva kütteseadme uuendamist 23,5 mln euroga.
- Toimub Euroopa Regionaalarengu Fondi kaasrahastusel aastatel 2021-2027 õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamine ja täiendamine ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomine 14,3 mln euroga.

### 3.11.2.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus

Joonis 47. Elukeskkond, liikuvus ja merendus tulemusvaldkond ja selle maht



## Joonis 48. Elukeskkond, liikuvus ja merendus tulemusvaldkonna mõõdikud



Elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonna eesmärgiks on, et Eestis on kõigi vajadusi arvestav elukeskkond, liikuvuslahendused ning konkurentsivõimeline majandus. Tulemusvaldkonna pikaajalised arengueesmärgid on kokku lepitud Transpordi ja liikuvise arengukavas 2021-2035 ja Eesti Keskkonnanstrateegias aastani 2030 ning muudes valdkonna arengut suunavates arengudokumentides (nt Meremajanduse valge raamat 2022-2035, Kliimamuutustega kohanemise arengukava 2030, Riigi jäätmekava 2023-2028). Tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks on koostatud 6 programmi:

- Elukeskkonna ja ringmajanduse programm (KLIM);
- Transpordi ja liikuvuse programm (KLIM);
- Mere ja vee programm (KLIM);
- Ühistranspordi programm (ReM);
- Regionaalarengu programm (ReM);
- Maa- ja ruumiloome programm (MKM, REM).

Tulemusvaldkonna keskses on ühtaegu nii ressursisäästlik majandusedu kui ka keskkonnasäästlik ja inimväärne füüsiline ruum ja liikumisvõimalused ning kliimakindel ja konkurentsivõimeline majandus.

Tegevused panustavad kõigisse arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse: inimene, ühiskond, majandus, elukeskkond ja riigivalitsemine.

**Tabel 111. Elukeskkond, liikuvus ja merendus tulemusvaldkonna seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035 sh Meremajanduse valge raamat 2022-2035	Elukeskkonna ja ringmajanduse programm Transpordi ja liikuvuse programm

	Mere ja vee programm
--	----------------------

### 3.11.2.2.1 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 112. Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Elukeskkond, liikuvus ja merendus</b>	0	0	-876 618	-876 618	100%
<b>Elukeskkonna ja ringmajanduse programm</b>	0	0	-167 279	-167 279	100%
Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine	0	0	-3 472	-3 472	100%
Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine	0	0	-29 979	-29 979	100%
Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	0	0	-126 263	-126 263	100%
Ringmajanduse korraldamine	0	0	-7 165	-7 165	100%
Energia- ja ressursitõhustamine	0	0	-401	-401	100%
<b>Transpordi ja liikuvuse programm</b>	0	0	-643 872	-643 872	100%
Raudteetransporditaristu arendamine ja korrashoid	0	0	-374 350	-374 350	100%
Õhutransporditaristu arendamine ja korrashoid	0	0	-12 572	-12 572	100%
Teetransporditaristu arendamine ja korrashoid	0	0	-201 815	-201 815	100%
Ohutu ja säästliku transpordisüsteemi arendamine	0	0	-55 134	-55 134	100%
<b>Mere ja vee programm</b>	0	0	-65 467	-65 467	100%
Merekeskkonna kaitse tagamine	0	0	-2 743	-2 743	100%
Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine	0	0	-22 910	-22 910	100%
Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine	0	0	-39 813	-39 813	100%

### 3.11.2.1.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmid ja programmi tegevused

#### Elukeskkonna ja ringmajanduse programm

**Programmi eesmärk:** Eestis on kvaliteetne elukeskkond ja konkurentsivõimeline ringmajanduse põhimõtetele vastav majandus.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kliimaministeerium (KLIM), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR) ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (KeMIT)

**Programmi tegevuse nimetus:** Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine



**Programmi tegevuse eesmärk:** Tõhusale andmevahetusele loodud digiteenused tõstavad ehitusvaldkonna tootlikkust ja elukeskkonna kvaliteeti.

**Tabel 113. Programmi tegevuse ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ehitusvaldkonna digitaliseerituse indeks, skaala 1-100 Allikas: Kliimaministeerium	26	30	-	34,7	-

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgiks on, et E-ehituse keskkond annab usaldusväärset infot ehitus- ja kinnisvarasektorit puudutavate otsuste langetamiseks ja analüüside koostamiseks; tagab ehitise eluringiga seotud menetluste tõhususe, lihtsuse ja läbipaistvuse ning soodustab ehitus- ja kinnisvarasektori digitaliseerimist, timmitud ehituse ja BIM-i kontseptsioonide levikut. E-ehituse keskkonna moodustavad nii e-ehituse platvorm, ehitisregister kui ka muud ehitusandmete digitaalseks käitlemiseks mõeldud riiklikud süsteemid, meetmed ja tegevused.

### Programmi tegevuse nimetus: Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ehitusvaldkond loob kvaliteetset elukeskkonda, toimib keskkonnasäästlikult ja tõhusalt, on konkurentsivõimeline ning suunanäitaja innovaatiliste lahenduste rakendamisel. Ehitatakse madala süsinikujalajäljega ja kõrge energiatõhususega ehitisi ja säästlikku asularuumi.

**Tabel 114. Programmi tegevuse kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Sektori tööjõutootlikkus EL keskmisega võrreldes, % Allikas: Eurostat	61,00% (2021)	72,00%	75,00%	78,00%	80,00%
Elanike keskmine rahulolu ehitatud keskkonnaga, skaala 1-100 Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, minuomavalitsus.ee	66,9 (2022)	-	71,70	-	74,10
Eluhoonete primaarenergia tarbimine aastas, TkWh Allikas: Statistikaamet	11,70 (2022)	11,58	11,46	10,99	10,65
Kõigi hoonete lõppenergia tarbimine aastas, TkWh Allikas: Statistikaamet	16,50 (2022)	16,17	15,84	15,51	15,10

### Tegevuste kirjeldus

Ehitatud keskkonna jätkusuutliku arengu mõiste hõlmab eelkõige Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) nr 305/2011 lisas 1 sätestatud ehitistele esitatavaid põhinõudeid ja nende täitmise tagamist. Ehitussektor koos arhitekti- ja inseneriteenuste, ehitusmaterjalide tootmise ning kinnisvarasektoriga moodustab ettevõtete arvust umbes veerandi. Nimetatud tegevused panustavad riigi majandusse umbes 17%. Suure mõjupotentsiaali tõttu loob riik tingimusi selleks, et vastav ettevõtetus soodustaks Eesti majandusarengut parimal võimalikul moel. Parandatakse elukeskkonna (ehitatud keskkonna) kvaliteeti, lähtudes Euroopa uue Bauhausi kestliku kaasava ja kauni ruumiloome eesmärkidest, sealhulgas parandatakse ehitiste keskkonnasäästlikkust ja energiatõhusust.

### Programmi tegevuse nimetus: Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Soodustada eluhoonete jätkusuutlikku uuenemist ning kvaliteetsete eluruumide kättesaadavust töö- ja elukohana tegusates piirkondades üle Eesti.

**Tabel 115. Programmi tegevuse eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eluruumide arv vähemalt C-energiatõhususklassiga hoonetes, tk Allikas: Kliimaministerium	118000	142000	155000	169000	184000
Elamispinna keskmine ruutmeetri hind suhtes keskmisesse brutokuupalka Allikas: Maa-amet, Statistikaamet	1,09	1,00	1,00	1,00	1,00

### Tegevuste kirjeldus

Riigi ülesanne on luua eluasemeturul tingimused, mis võimaldavad kohalikel omavalitsustel, korteriühistutel, eluruumide omanikel ja üürnikel oma eluasemeprobleeme võimalikult iseseisvalt või erasektori kaasabil lahendada. Seda tehakse õiguslike regulatsioonide, institutsionaalse korralduse ja riiklike toetusmeetmete abil. Eesmärkide elluviimisel tehakse koostööd valdkonnas tegutsevate ettevõtjate, institutsioonide, huvigruppide, siseriiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, samuti teiste elamumajandusega seotud valdkondade (sh regionaalpoliitika, ruumilise planeerimise, sotsiaalhoolekande, energeetika jms) ekspertidega.

### Programmi tegevuse nimetus: Ringmajanduse korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning keskkonnamõju vähendamine

**Tabel 116. Programmi tegevuse ringmajanduse korraldamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Olmejäätmete ringlussevõtu määr (%) Allikas: Keskkonnaagentuur	33,00%	55,00%	56,00%	57,00%	58,00%
Jäätmete (va põlevkivitööstus) inimese kohta, kg Allikas: Keskkonnaagentuur	3721	3350	3350	3300	3300

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab endas olmejäätmetega seotud poliitika kujundamist, tootjavastutuse ja ohtlike jäätmetega seotud poliitika kujundamist, ehitus- ja lammutusjäätmete poliitika kujundamist ning ringmajandusele üleminekut ja digitaliseerimist. Kõigi tegevuste eesmärk on tarbimise ja tootmise edendamine kestlikkuse, ressursitõhususe ja väiksemate keskkonnamõjude suunas. Tegevuste tulemusena peab vähenema jäätmete ja suurenenema materjalide ringlussevõtt.

### Programmi tegevuse nimetus: Energia- ja ressursitõhustamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kestliku ressursside kasutamise ning ressursitõhususe suurendamine

**Tabel 117. Programmi tegevuse energia-ja ressursitõhustamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ressursitootlikkus, eur/kg Allikas: Eurostat	0,69	0,70	0,71	0,71	0,72
Kumulatiivne energiasääst alates aastast 2021 (GWh) Allikas: Kliimaministeerium	805	1819	2326	2833	3340

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koosneb energiatõhususe poliitika kujundamisest ja selle elluviimise korraldamisest ning ettevõtete ressursitõhususe korraldamisest. Tegevuse tulemusena peab meie ressursitootlikkus suhestatuna SKP-sse kasvama ning üldine energiasääst olema tagatud.

## Transpordi ja liikuvuse programm

**Programmi eesmärk:** Kestlik transpordi korraldamine, ligipääsetava taristu planeerimine, arendamine ja korrashoid inimeste ja kaupade tõhusa, nutika ja ohutu liikuvuse, majanduse konkurentsivõime ja keskkonna eesmärkide täitmise tagamiseks.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kliimaministeerium (KLIM), Transpordiamet (TRAM)

## Programmi tegevuse nimetus: Raudteetransporditaristu arendamine ja korrashoid

**Programmi tegevuse eesmärk:** Programmi tegevuse eesmärk on elektrifitseerida etapiviisiliselt raudteevõrgustik Tartu ja Narva suunal, arendada raudteed saavutamaks kiirust kuni 160 km/h, taastada etapiviisiliselt Tallinna–Rohuküla raudtee ning parandada ohutust, et kasvatada raudteetaristu kasutust suunates nii reisi- kui ka kaubaliiklust maanteelt raudteele.

**Tabel 118. Programmi tegevuse raudteetransporditaristu arendamine ja korrashoid mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Üle-euroopalise transpordivõrgustiku (TEN-T – Trans-European Transport Network) põhivõrgu väljaehitamine: Rail Baltic, % Allikas: Kliimaministeerium	6,12%	39,61%	64,74%	67,87%	80,00%
Rekonstrueeritud või uuendatud raudteede pikkus, km Allikas: Kliimaministeerium	n/a	20	20	20	20
Elektrifitseeritud uute raudteede pikkus, km Allikas: Kliimaministeerium	n/a	50	50	50	50
Rongiliikluse ühendusajad Tallinna–Narva, Tallinna–Tartu, Tallinna–Viljandi ja Tallinna–Pärnu (Rail Baltica tulemusena) liinidel, minutites Allikas: Elron	Tallinn–Tartu 139 minutit	Tallinn–Tartu 105 min	Tallinn–Tartu 100 min	Tallinn–Tartu 100 min	Tallinn–Tartu 100 min
Raudteekaubaveo osakaal tonnkilomeetrites võrreldes maanteetranspordiga Allikas: Statistikaamet	16,00%	25,00%	26,00%	27,00%	28,00%

### Tegevuste kirjeldus

Harju- ja Raplamaal on alanud Rail Baltica raudtee põhitrassi ja kohtobjektide ehitus, Pärnumaa lõunaosas jätkatakse keskkonnamõju hindamisega ning projekteerimistegevustega. 2025. aasta kavandatud investeeringute maht on summas 267 mln eurot, millega jätkatakse Rail Baltica ehitust rohkem kui 1/2 Eesti trassi ulatuses. Jätkatakse ehitusbaaside rajamisega Soodevahe ning Pärnu kaubajaama piirkonnas, jätkatakse Ülemiste ja Pärnu rahvusvaheliste reiserterminalide ehitusega ja liigutakse edasi kontakivõrgu liitumispunktide ehitusega.

Üheks oluliseks projektiks on ka olemasoleva raudtee elektrifitseerimine 2025. aastal eeldatavas mahus 64,8 mln eurot. Kinnitatud ajakava kohaselt peaks 2025. aastaks olema elektrifitseeritud Aegviidu–Tapa–Tartu lõik, 2025. aasta lõpuks Tallinna–Aegviidu lõik (lõik on elektrifitseeritud, kuid see renoveeritakse) ja 2026. aasta lõpuks Tapa–Narva lõik. Lisaks elektrifitseerimisele on kavas raudtee ja raudteerajatiste kapitaalremont ning õgvendamise projektid, et tagada reisiringidele kiirused 160 km/h. Oluline on Viljandi suunal ka Tallinna–Rapla lõigu läbilaskevõime suurendamine ja Rapla–Lelle raudtee rekonstrueerimine. Kõiki eeltoodud projekte rahastatakse Euroopa Liidu perioodi 2021–2027 struktuurivahenditest.

### Programmi tegevuse nimetus: Õhustransporditaristu arendamine ja korrashoid

**Programmi tegevuse eesmärk:** Programmi tegevuse eesmärk on majanduse konkurentsivõime tagamiseks hoida Eesti ühendatuna muu maailmaga, arendades lennundussektori uusi ärisuundasid, muuhulgas digiteerides õhustransporti, aga ka maandades lennundussektori keskkonnajalajälge.

**Tabel 119. Programmi tegevuse õhustransporditaristu arendamine ja korrashoid mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Irdtorni lahendust kasutavate lennujaamade osakaal, % Allikas: Kliimaministeerium, AS Tallinna Lennujaam	20,00%	60,00%	80,00%	100,00%	100,00%
Aastaringsete regulaarsete lennuliinide arv, tk Allikas: Kliimaministeerium, AS Tallinna Lennujaam	44	50	55	60	70

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuste fookuses on digitaalne õhuliiklus ja sellega seotud uute tehnoloogiate arendus. Jätkatakse mehitamata õhusõidukite liikluse korraldamise süsteemi (U-space) ettevalmistavate tegevustega koostöös Lennuliiklusteeninduse ASi ja Transpordiametiga eesmärgiga, et süsteem valmiks juhtivatele teenusepakkujatele ning täielik teenusevalmidus tagatakse 2025. aastal. Lisaks kavandatakse Teadmussiirde programmi raames vahendeid autonoomsete liikumisvahendite ja nende rakendamiseks kaasnevate süsteemide arendamiseks ning testimiseks.

Jätkub ka sihtotstarbeline toetus ASile Tallinna Lennujaam järgmiste ülesannete täitmiseks: Kärdla, Kuressaare, Tartu ja Pärnu lennujaamades ning Ruhnu ja Kihnu lennuväljadel regionaalsele arengule vajaliku taristu regulaarlendude teenindamise tagamiseks maapealse käitluse teenuse ja päästeteenuse kindlustamiseks ning pääste- ja hädaabilendude teenindamiseks, summas 2,3 mln eurot. ASile Tallinna Lennujaam suunatakse julgestus- ja päästeteenistuse tegevuskulude katmiseks 7,76 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Teetrasporditaristu arendamine ja korrashoid

**Programmi tegevuse eesmärk:** Programmi tegevuse eesmärk on säilitada olemasoleva teedevõrgu seisunditaset ning jätkata teedevõrgu arendamisega, tõstes liiklemise ja keskkonna ohutust, vähendades aegruumilisi vahemaid ning luues säästlike liikumisviiside kasutust soodustavat taristut.

Kõrvaleesmärgiks on toetada kohalike omavalitsuste teede ja tänavate korrashoidu ning teetaristu ligipääsetavust.

**Tabel 120. Programmi tegevuse teetransporditaristu arendamine ja korrashoid mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Riigiteede võrgu seisundi säilitamine (IRI, mm/m) Allikas: Kliimaministeerium, Transpordiamet	2,42	2,60	2,60	2,60	2,60
TEN-T põhivõrku kuuluvate nõuetele vastavate riigiteede pikkus, km Allikas: Kliimaministeerium, Transpordiamet	72	80	80	118	118

### Tegevuste kirjeldus

Riigiteede hoiuks on perioodil 2025 – 2028 kokku kasutada 652,3 mln eurot, sellest 2025. aastal 161,2 mln eurot.

Tallinna – Pärnu – Ikla maanteel viiakse 2025. aastal lõpule Sauga – Pärnu 2+2 tee ehitus, kogumaksumusega 13,3 mln eurot ning aastatel 2025 – 2027 viiakse ellu Libatse – Nurme 2+2 tee ehitus, kogumaksumusega 87,5 mln eurot.

Kaitseministeeriumiga koostöös lõpetatakse tööd CEF Military Mobility rahastusotsuse toel Tallinna–Pärnu–Ikla tee ja Tallinna ringtee ristmikul paikneva Kanama viadukti ümberehitusel kogumaksumusega 12 mln eurot, sellest 2025. aastal 8,1 mln eurot. Struktuurivahendite toel on rakendamisel teeilmajaamade seiresüsteemi uuendamise projekt kogumaksumusega 2,1 mln eurot (SF toetus 73,07%), millest 2025. aastal 0,4 mln eurot.

Alustatakse CEF Military Mobility rahastuse toel Tallinna–Pärnu–Ikla tee Päädeva-Konuvere 2+2 lõigu ehitamist, kogumaksumusega 80 mln eurot, millest CEF poolne finantseering on 50%.

Kohalike teede arendamiseks:

- Toetatakse Pärnu linna Raba ja Lai tänavate vahelise silla ehitust 2023–2025 kokku summas 20 mln eurot, sellest 2025. aastal summas 7,5 mln eurot.
- Kohalike teede teehoiutoetust eraldatakse vastavalt Vabariigi Valitsuse 6. veebruari 2015. a määrusele nr 16 “Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord” kokku 29,3 mln euro ulatuses.

### Programmi tegevuse nimetus: Ohutu ja säästliku transpordisüsteemi arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Programmi tegevuse eesmärk on liikuvuse parem organiseerimine, tagades teenuste ja sihtkohtade kättesaadavuse läbi liikumiste asendamise, targema maa- ja õhuruumi kasutuse ning planeerimise, efektiivsema ja ohutuma liikuvuse (liikluses osalejate ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine ja ohutusalase teadlikkuse tõstmine liiklusohutuse järjepidevaks tõhustamiseks), transpordisüsteemi omavahelise ühilduvuse ja nutikate lahenduste kasutamise ning soodustada säästvat mitmeliigilist linnalist

liikuvust suuremates linnapiirkondades, aga ka üle Eesti, ning kujundada seonduvat õigusloomet.

**Tabel 121. Programmi tegevuse ohutu ja säästliku transpordisüsteemi arendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
EL vahenditest rahastatud uute trammiteede pikkus, km* Allikas: Kliimaministerium	0	0	0	0	0
EL vahenditest rahastatud uued või uuendatud mitmeliigilised sõlmpunktid, tk Allikas: Kliimaministerium	0	0	0	0	1
EL ja CO2 vahenditest rahastatud uute või uuendatud rattateede pikkus, km Allikas: Kliimaministerium	0	0	5	10	20
Liiklejate liikluskäitumise indeks Allikas: Transpordiamet	7,40	7,80	7,90	8,00	8,10
Ärtilises- ja mitteärtilises lennutegevuses toimunud õnnetuste ja tõsiste intsidentide arv 10 000 lennutunni kohta Allikas: Transpordiamet	0,84	0,95	0,94	0,94	0,93
Liikluses hukkunute arv kolme aasta keskmisena Allikas: Transpordiamet	55	50	45	40	38
Liikluses raskelt vigastatute arv kolme aasta keskmisena Allikas: Transpordiamet	395	350	330	300	280

\* Uute trammiteede valmimine on kavandatud aastal 2029

### Tegevuste kirjeldus

Liikuvuspoliitika keskseks eesmärgiks on vähendada inimeste sõltuvust isikliku sõiduauto kasutamisest ning ühtlasi juhtida kaubavood maanteelt raudteele ja teha seda keskkonnahoidlikult ja säästvalt. Selle saavutamiseks on võtmetähtsusega kogu reisija- ja kaubaveoteekonna keskkonnasäästlikumaks, ohutumaks, mugavamaks ja kiiremaks muutmine. Kaupade liikumisel läbi Eesti on eesmärk tõsta maismaatranspordi, lennunduse ja laevanduse konkurentsivõimet muuhulgas nutikate digitaalsete lahenduste kaudu.

Programmi tegevuses hõlmab see näiteks ühistranspordipeatuste juurdepääsetavuse ja ligipääsetavuse (sh teekonda jalgsi, jalgratta, autoga peatusesse) kavandamist, eesmärgiga pakkuda sõiduautole võimalikult head alternatiivi. Selleks, et ühistransporditeenus (hõlmab mh sotsiaaltransporti) oleks kõigile ühiskonnagruppidele kättesaadav, on oluline järgida ka kaasava disaini põhimõtteid nii transporditaristu kujundamisel (sh veerem, peatused, jaamahooned, teekonnad peatuseni) kui seda, et liikumisinfo on kõigile kättesaadav ja ligipääsetav.

Oluline on ka uute nutikate liikuvusteenuste (nt rahvusvahelise elektroonilise kaubaveoinfo vahetamise, sh e-veoselehe väljatöötamine või kommertsalustel toimivate linna- või maapiirkonna liikuvuse teenused nagu elektrilised tõukerattad, isejuhtivad taksod, pakirobotid

jmt) turule tuleku soodustamine läbi pilootprojektides osalemise ja seadusandluse ühtlustamise.

Programmi tegevusteks on ka liiklusohutusprogrammi elluviimiskava tegevuste rakendamine ning lennuõnnetustega seotud riskide vähendamine. Tegevuste eesmärk on kõigi transpordisektorite lõikes liiklejate ohutuse tagamine ning võimalike riskide ja ohtude maandamine keskkonnale ning kolmandatele osapooltele.

Programmi tegevus panustab muu hulgas ka Euroopa Liidu liiklusohutuspoliitika pikaajaliste eesmärkide saavutamisse vähendada liikluses hukkunute arvu 2050. aastaks nullini.

Lennuõnnetustega seotud riskide vähendamine riiklikul tasemel saab alguse arenenud ohutusjuhtimisest lennundusettevõttes, kus töötajad teatavad ohutust mõjutavatest sündmustest teadlikult ja vabatahtlikult ning kus juhtumeid analüüsitakse süstemaatiliselt.

Transpordiameti teostatava järelevalve käigus kontrollitakse lennundusorganisatsioonide tegevust ja ohutusjuhtimise süsteemi kindlustamaks lennundusorganisatsiooni vastavust protseduuridele, riigisisestele ja rahvusvahelistele õigusaktidele.

Arendatakse säästvat transporti, mh trammiühendusi ning rajatakse koostöös kohalike omavalitsustega jalg- ja jalgrattateid ja kaasaegset tänavaruumi.

Linnaruum tuleb ümber korraldada, et optimeerida liiklusvoogusid, aga ka suurendada ja soodustada mootorita transpordi, näiteks jalakäijate eelistamist või jalgratate ja mikromobiilsete sõiduvahendite, aga ka ühistranspordi (trammi) kasutamist. Tänavad tuleb vastavalt kohandada, rajada jalg- ja jalgrattateed ning trammitaristu. Mitmeliigilisi transpordisõlmi tuleb rajada, et luua ühenduspunkte erinevate transpordiliikide vahel, hõlbustades seeläbi juurdepääsu ühistranspordisüsteemile ja laiendades selle ulatust nii makro- (linn, piirkond ja terve Eesti) kui ka mikrotasandil (linnaosad, naabruskonnad).

Eesmärgid saavutatakse läbi kolme rahastatava tegevuse, mille raames toetatakse suuremaid linnapiirkondi (Tallinn, Tartu, Pärnu) järgmiste muudatuste elluviimisel:

- terviklike jalgrattateede põhivõrgustike välja ehitamine (fookus kesklinnadel) ning rattaparkimise võimaluste parandamine. Sihttase aastaks 2029 on 10 km;
- multimodaalsete (ühis)transpordi sõlmpunktide arendamine, mille eesmärgiks on parandada olemasolevate ühistranspordipeatuste ja multimodaalsete sõlmpunktide kvaliteeti, tagades ligipääsetavad ja mugavad ümberistumisvõimalused erinevatele transpordiliikidele nagu buss, tramm, rong, mikromobiilsuse lahendused, Pargi&Reisi jms. Samuti parandatakse valgustatust, ilmastikukaitset, (ratta)parkimisvõimalusi jpm. Siht on luua vähemalt 1 multimodaalne sõlmpunkt aastaks 2029;
- uute trammiliinide rajamine Tallinna linnapiirkonnas. Sihttase on 3 km rajatud uut trammiliini aastaks 2029.

## **Mere ja vee programm**



**Programmi eesmärk:** Mere- ja veekeskonna kaitse Eesti mereala ja vete hea seisundi saavutamiseks, veeteenuse jätkusuutlik areng, mis arvestab kriiside ja kliimamuutustega ning Eesti meremajanduse konkurentsivõime kasv läbi kestliku, ohutu, turvalise ja uuendusliku merendussektori ja taristu, tagades ka merealaste andmestike parema kättesaadavuse.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kliimaministerium (KLIM), Transpordiamet (TRAM), Riigilaevastik (RL), Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR) ja Keskkonnaministeriumi Infotehnoloogiakeskus (KeMIT).

### Programmi tegevuse nimetus: Merekeskkonna kaitse tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Merekeskkonna kaitseks on rahvusvahelised lepped jõustatud, rahvusvahelised kohustused täidetud, see tagab merekeskkonna kaitse Eestis ja väljaspool Eesti jurisdiktsiooni olevatel merealadel.

**Tabel 122. Programmi tegevuse merekeskkonna kaitse tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Maismaalt merre jõudva inimtekkelise toitainete koormuse vähendamine: toitainete (N, P) koormus vastab HELCOM BSAPis toodud Eestile arvestatud sissekande ülemmääradele – N-üld ja P-üld NIC-d Allikas: Keskkonnaagentuur	N-üld 27332 t/a; P-üld 455,5 t/a (2022)	väheneb	väheneb	väheneb	NIC N-üld:26474 t/a, NIC P-üld 419 t/a.
Merekaitsealade pindalamäär Eesti merealast, % Allikas: Keskkonnaagentuur	7064 km <sup>2</sup> Eesti merealast kaitse all, TW piiriga: 28,1 %; EEZpiiriga: 19,3%*	>28	>28	>28	>29
Kõrge riskitasemega reostus- ja keskkonnaohtlike vrakkide ohutustamine Allikas: Kliimaministerium	0	0	1	2	3

\*w= territoriaalmere piir(iga), EEZ= majandusvööndi piir(iga)

### Tegevuste kirjeldus

Mereala hea keskkonnaseisundi saavutamiseks viiakse läbi merestrategia meetmekava rakendamine (perioodil 2023 - 2028), mereala seisundihinnangu ajakohastamine (2024) ning merestrategia seireprogrammi uuendamine (2026) ja rakendamine.

Oluline on rahvusvaheliste merekaitsekonventsioonide ratifitseerimine ja rakendamine Eestis. Lisaks mereuuringute, sh mikroplasti, saasteainete leviku, laevanduse keskkonnamõju ning elustiku ja mereelupaikade inventuuride jms korraldamine, sh EL elupaikade taastamine

määruse rakendamise ettevalmistamiseks ja merekaitsealade võrgustiku toimimise tõhustamiseks.

Viiakse läbi merekeskkonnakaitse reform, sh keskkonnajärelevalve süsteemi tõhustamine, järelevalve süsteemi uuendamine ja arendamine.

Tagatakse reostustõrje ja mereuuringute võimekus ning luuakse võimekus keskkonnaohtlike vrakkide kütusest tühjaks pumpamiseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Vee kasutamine ja kaitse on korraldatud viisil, mis tagab veekogumite hea seisundi saavutamise ja säilitamise ning tagab inimestele kvaliteetse joogivee ja taskukohase veeteenuse.

**Tabel 123. Programmi tegevuse vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ühiskanalisatsiooniga liitunud elanike osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	82,00%	84,00%	84,00%	84,00%	84,00%
Nitraaditundliku ala põhjaveeseire aasta keskmine nitraadisaldus ei suurene algtasemega (2021-2024) võrreldes Allikas: Keskkonnaagentuur	28,7	<28,7	<28,7	<28,7	<28,7
Veeteenuse keskmise maksumuse osakaal madalaima sissetulekuga maakonna leibkonna keskmisest sissetulekust, % Allikas: Statistikaamet ja Keskkonnaagentuur	1,13%	<2,00%	<2,00%	<2,00%	<2,00%
Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	98 (2021)	100	100	100	100

### Tegevuste kirjeldus

2025. aastaks koostatakse veeteenuse reformi strateegiline teekaart, et tagada ühisveevärgi ja kanalisatsiooniteenuse toimepidevus ja jätkusuutlikkus.

Viiakse ellu LIFE integreeritud veemajanduse projekti LIFE IP CleanEST, mille eesmärk on saavutada Viru alamvesikonna veekogumite hea seisund. Kümme aastat kestva projekti kogumaksumus on ligi 16,7 mln eurot.

Jätkatakse vee taaskasutuse poliitika välja töötamist, et võimaldada looduslike veeresursside säästmiseks kasutada puhastatud asulareovett, karjääri- ja kaevandusvett ning muud kasutusel olnud vett tegevustes, kus vesi ei pea olema joogivee puhtusega.

Viiakse ellu reoveepuhastuse energiatõhususe edendamise toetusmeedet vee-ettevõtete kulude vähendamiseks ja kasvuhoonegaaside emissioonide vähendamiseks.

Ajakohastatakse hajaasustuse ja maapiirkondade reovee kohtkäitluse õigusliku raami, et tõhusamalt tagada puhastamise kättesaadavus ja reovee jõudmine puhastitele. Eesmärgiks on ka reoveepuhastuse energiatõhususe suurendamine vee-ettevõtete kulude vähendamiseks ja kasvuhoonegaaside emissioonide vähendamiseks.

Alustatakse Kurtna järve veerežiimi taastamistöödega ning viiakse läbi Ida-Virumaa joogivee varustuskindluse uuring.

### Programmi tegevuse nimetus: Meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Programmi tegevuse eesmärk on muuta meretranspordisektor konkurentsivõimelisemaks, ohutumaks, turvalisemaks ja rohelisemaks ning ühendada see muu taristuga.

**Tabel 124. Programmi tegevuse meremajanduse konkurentsivõime ja veetaristu arendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Jäämurde teenuse tagamine, % Allikas: Kliimaministeerium	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Mõõdistatud Eesti mereala osakaal, % Allikas: Kliimaministeerium	74,00%	75,00%	77,00%	83,00%	85,00%
SF projektidest rahastatud uute lainemurdjatega sadamate arv, kus on rakendatud kliimamuutuste mõjude suhtes kaitsemeetmeid, tk Allikas: Kliimaministeerium	0	1	1	3	3
Eestisisese merenduse CO2 vähendamine saartevaheliste parvlaevaühenduste nullheitele viimisega, kilotonnides Allikas: Kliimaministeerium	16,43	16,43	16,43	11,00	11,00
Eesti on ParisMOU lipuriikide valges nimekirjas Allikas: Paris MoU Committee	jah	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Meremajanduse konkurentsivõime aluseks on vähemalt võrdväärsed tingimused teiste riikidega. Selle saavutamiseks tuleb luua kliendi vaates vajalikud ning efektiivselt toimivad teenused. Lisaks tuleb eesmärkide saavutamiseks luua erisused maksustamises ja tööseadusandluses, mis arvestavad nii reisilaevanduse ja kohalike meremeeste vajaduste kui kaubalaevade ja laevaomanike. Reisilaevanduse toetamiseks on vajalik jätkata tööjõumaksude tagastusmeetmega, milleks on Eestil ka riigiabiluba. Kaubalaevade lipu alla toomise terviklik

meetmete pakett plaanitakse välja töötada 2026. aastaks. Tähtsal kohal on Eesti kui mereriigi tuntuse tõstmine, mis aitab kaasa laevade lipu alla toomisele ning välisinvesteeringute toomist Eestisse läbi meretööstuse ekspordi.

Meretranspordi ohutuse ja turvalisuse eesmärkide täitmiseks tagatakse laevade ja sadamate kontroll ja järelevalve; hoitakse korras navigatsioonimärgistus nii merel kui kaldal; tagatakse laevaliikluse korraldamise süsteemi toimimine; laevateede ja kanalite süvendamine; lootsimise, kartograafia ja hüdrograafia teenuste toimimine.

Jäämurdmine on meretranspordi ohutuse tagamiseks vajaminev teenus, mille jätkuvaks tagamiseks on 2023. aastal läbi viidud alusuuring ning otsitakse rahastusvõimalusi uue jäämurdja ehituseks.

Tulenevalt EL ja Rahvusvahelise Merendusorganisatsiooni (IMO) kliimaeesmärkidest on vajalik riigisisese meretranspordiühendused viia üle alternatiivkütustele. Selleks ehitatakse 2026. aastaks suursaarte vahele uus ligi nullheitmega parvlaev. Lisaks võetakse suund ka riigilaevade dekarboniseerimiseks. Ehitamisel on multifunktsionaalne töölaev, mis valmib 2026. aastaks ning hakkab kasutama alternatiivkütuseid tekitamaks üldist nõudlust alternatiivkütustele ning aidates kaasa ka teiste valdkondade dekarboniseerimisele.

Eesmärgi saavutamiseks toetatakse keskkonناسäästlikke lahendusi logistikaahelates, võetakse kasutusele kasvuhoonegaaside vähendamise meetmeid eriti nutikate ja digitaalsete lahenduste abil, luuakse tingimused ohutuks veeliikluseks ja arendatakse veeteid kooskõlas veeliikluse vajaduste ja tehnoloogia arenguga ning säilitatakse merekultuuripärandit.

Kaubaveos (sh riiklikus) eelisarendatakse võimaluse korral mere- ja raudteevedu kui kõige energiatõhusamaid kaugveoliike ning kujundatakse multimodaalset taristut, mis võimaldab ökonoomset kaubavedu. Ka Euroopa Komisjoni roheline kokkuleppe üks eesmäärke on suunata suur osa praegu mööda maanteed toimuvatest vedudest (75%) raudteele või merele. Kaupade liikumine läbi Eesti võimalda ettevõtetel pakkuda oma klientidele suurema lisandväärtusega teenuseid kui vaid transiit. Eesmärgiks on, et Eestis pakutav transporditeenus on parima kvaliteediga ja suudaks tagada Läänemere ressursside kestliku kasutamise.

Programmi tegevus panustab ka SF programmiperioodi 2021–2027 (kuni 2029. a lõpuni) prioriteetsesse suunda nr 2, mille eesmärkideks on kliimamuutustega kohanemine, riskide ennetamine ja katastroofidega toimetulek, suurendada elurikkust, rohelist taristut linnakeskkonnas ja vähendada saastet. Prioriteetsesse suunda panustatakse sekkumisega „Sadamate akvatooriumi kaitse“.

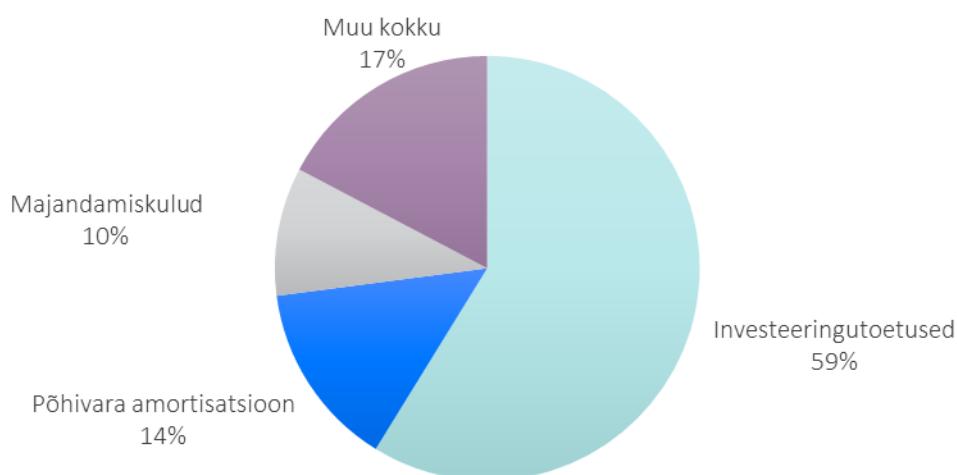
Kaasajastatakse meremajanduse arendamiseks merenduse seadusandlus, arvestatakse valdkonna eripäradega ekspordigarantiide tingimuste puhul seades tähtsale kohale väikesadamate piirkondliku rolli.

Samuti on merenduses väljakutseks laevade autonoomsuse kasv ning karmistuvad keskkonnanõuded, mis tekitavad ettevõtjatele suurt halduskoormust ning vajadust väga suurtest investeeringuteks väga lühikese aja jooksul.

Merendus on väga killustunud valdkond, selle vältimiseks on vajalik viia läbi merendusreform.

### 3.11.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 49. Kliimaministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 125. Kliimaministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-482 745</b>	<b>-1 184 530</b>	<b>-1 065 246</b>	<b>119 284</b>	<b>-10%</b>
Tööjõukulud	-67 835	-80 045	-84 194	-4 149	5%
Majandamiskulud	-60 747	-79 217	-104 157	-24 940	31%
Muud tegevuskulud	-1 237	-19	-33	-14	76%
Sotsiaaltoetused	-23	-10	-22	-12	122%
Investeeringutoetused	-80 529	-756 304	-626 321	129 982	-17%
Muud toetused	-183 421	-91 505	-80 326	11 179	-12%
Põhivara amortisatsioon	-77 605	-161 943	-150 529	11 414	-7%
Käibemaks	-11 348	-15 487	-19 664	-4 177	27%

Kliimaministeeriumi valitsemisala kulude eelarve väheneb peamiselt Kliimaministeeriumi vastutusalasse koondatud valdkondade ja valdkondlike eesmärkide elluviimiseks mõeldud struktuuritoetuste arvelt.

Struktuuritoetustest, taaste- ja vastupidavusrahastu vahenditest (RRF ja RePowerEU) ja Eesti-Šveitsi koostööprogrammi toetusvahenditest kavandatud tööjõu- ja majanduskulude maht

suureneb ca 5,8 mln eurot, LHÜ müügitulust rahastatavatest meetmetest töö- ja majanduskulude kasv on ca 16,8 mln eurot, majandustegevusest saadavate tulude arvelt kavandatud töö- ja majanduskulud suurenevad ca 1 mln eurot.

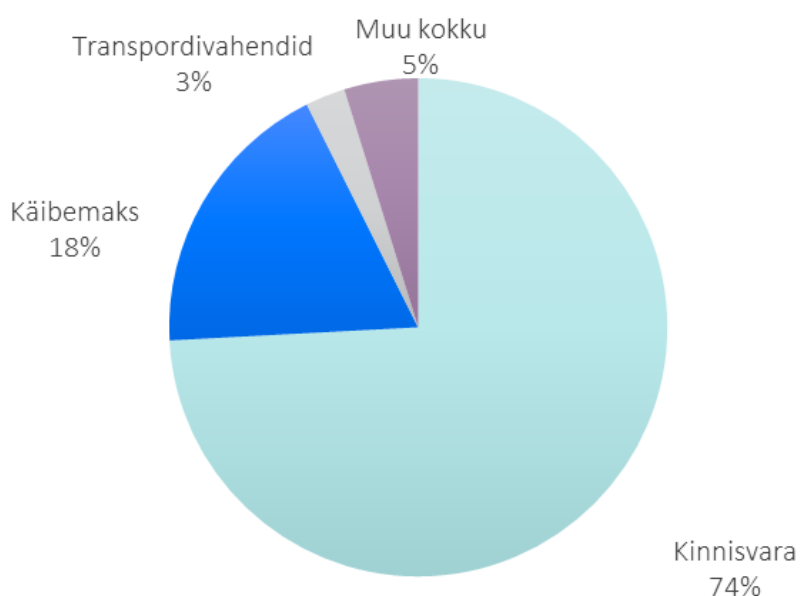
Kärbetega seoses väheneb Kliimaministeriumi valitsemisala tööjõu- ja majanduskulude ning tegevustoetuste maht 9,8 mln eurot.

Investeeringutoetused vähenevad peamiselt struktuuritoetuste arvelt.

### 3.11.4 Investeeringud

Kliimaministeriumi valitsemisala investeeringute eelarvest 73% suunatakse teede ehitusse, 7% RailBaltic' u arendusse ning 3% IT valdkonda

Joonis 50. Kliimaministeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %



Tabel 126. Kliimaministeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-128 904</b>	<b>-175 478</b>	<b>-186 075</b>	<b>-10 597</b>	<b>6%</b>
Inventar	-28	-20	-20	0	0%
IT investeeringud	-5 524	-7 615	-4 747	2 868	-38%
Transpordivahendid	-479	-2 916	-4 811	-1 895	65%
Masinaid ja seadmed	-397	-2 595	-3 686	-1 091	42%
Muud investeeringud	-5 338	-421	-479	-58	14%
Kinnisvara	-96 805	-130 999	-137 984	-6 985	5%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Riigimaanteede remondi koondprojekt	-58 617	-61 799	-76 430	-14 631	24%
Tuletornid	-230	-380	-780	-400	105%
Rail Baltic arendus	-10 868	-20 247	-13 667	6 580	-32%
Arbavere puursüdamike hoidla	-116	-375	-375	0	0%
Rohuküla sadama kai taastamine	0	-471	-2 508	-2 038	433%
Transpordiameti hoonete renoveerimine	-315	-517	-790	-273	53%
Maade soetamine	-1 534	-3 000	-3 000	0	0%
CO2 kvooditulust rahastatav investeering	-467	-4 461	-165	4 297	-96%
Sauga - Pärnu 2 + 2 realine tee	-1 377	-6 800	-3 709	3 091	-45%
Libatse - Nurme 2 + 2 realine tee	0	-22 100	-24 300	-2 200	10%
Multifunktsionaalne töölaev	0	0	-7 699	-7 699	100%
Riigilaevastiku hooned ja rajatised	-9	-167	-167	0	0%
E67 Päädeva - Konuvere teelõik MILMOB	0	0	-3 895	-3 895	100%
Värskas – Ulitina maantee ümbersõit	0	0	-500	-500	100%
Käibemaks	-20 333	-30 912	-34 347	-3 435	11%

Investeeringute maht on võrreldes eelmise aastaga suurenenud 6% ehk 11 mln euro võrra.

**IT investeeringud 4,7 mln eurot**, sh Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse investeeringud infosüsteemide arendamiseks, seadmete uuendamiseks ning vajalike litsentside hankimiseks 1,5 mln eurot, Transpordiamet investeerib 2,5 mln eurot enda hallatavatesse IT süsteemidesse ja seadmete uuendamiseks ning 2021 - 2027 struktuurivahenditest 0,5 mln eurot teeilmajaama seiresüsteemide uuendamiseks.

**Investeeringud transpordivahenditesse 4,8 mln eurot**, so Riigilaevastiku veesõidukite uuendamiseks.

**Masinate ja seadmete investeeringud** on võrreldes 2024. aastaga kasvanud 1 mln eurot. Olulisemad on Keskkonnaagentuuri investeeringud Saaremaa radari rajamiseks ja Harku radari uuendamiseks. Lisaks on planeeritud hüdro-meteoroloogiajaamade ja Kabli keskkonnaseirejaama taristu uuendamine.

**Muud investeeringud** 0,5 mln eurot moodustavad Transpordiameti ja Eesti Geoloogiateenistuse investeeringud.

**Kinnisvarainvesteeringutest** on 2025.a suuremamahulisemad järgmised:

- Riigimaanteede remondi koondprojekt 76,4 mln eurot;
- Rail Baltic arendus 13,8 mln eurot;
- Värskas – Ulitina mnt ümbersõidu ehitus 0,5 mln eurot;
- ÜF 2021–2027 perioodi ehitusprojektid Libatse-Nurme 2+2 realise tee 24,3 mln eurot, Sauga-Pärnu 2+2 realise tee ehitus 3,7 mln eurot;

- Taaste- ja vastupidavusrahastu vahenditest multifunktsionaalse töölaeva soetamine 7,7 mln eurot;
- Military mobility vahenditest Päädeva-Konuvere teelõigu ehitus 3,9 mln eurot.

### 3.11.5 Finantseerimistingud

Eluasemevaldkonnas jätkatakse maapiirkonna eluasemelaenu käendamist Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu ning suurendatakse selleks sihtkapitali summas 0,8 mln eurot. Uue perioodi struktuurifondide vahenditest suunatakse 4,9 mln eurot korterelamute renoveerimislauenu väljastamiseks.

4 mln euro eest märgitakse Rail Baltic Estonia OÜ osakuid.

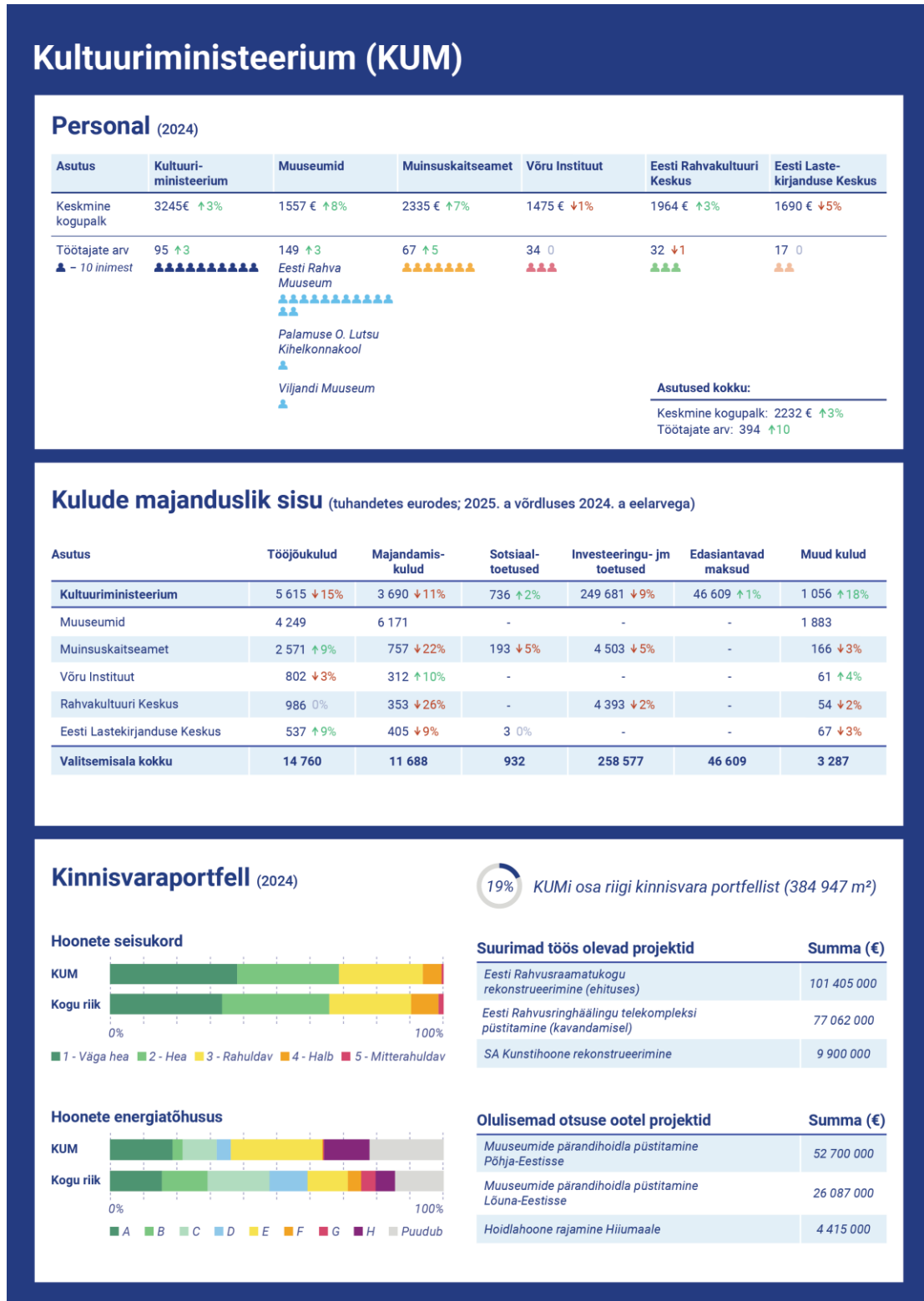
**Tabel 127. Kliimaministeeriumi valitsemisala finantseerimistingute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Finantseerimistingud kokku</b>	2 047	-10 650	-9 714	936	-9%
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	0	-4 000	-4 000	0	0%
Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	0	-6 650	-5 714	936	-14%



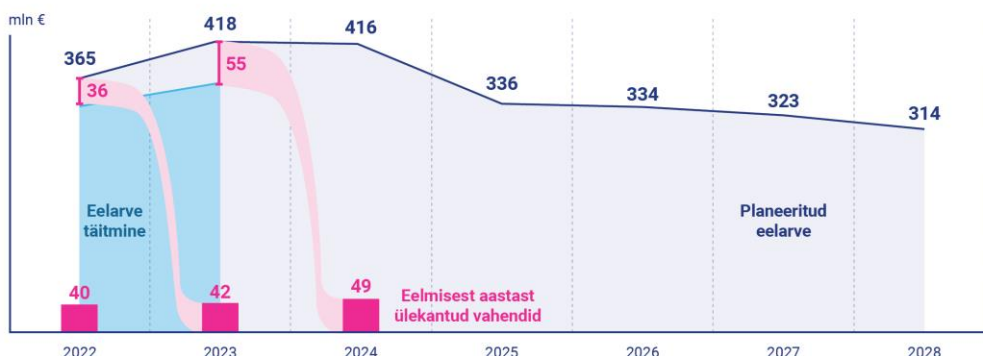
### 3.12 Kultuuriministeeriumi valitsemisala

Shipärane kultuuripoliitika, lõimumispoliitika ja spordipoliitika elluviimine tagab eesti kultuuri säilimise, arengu ning jätkusuutlikkuse, elanike heaolu ja ühiskonna sidususe.

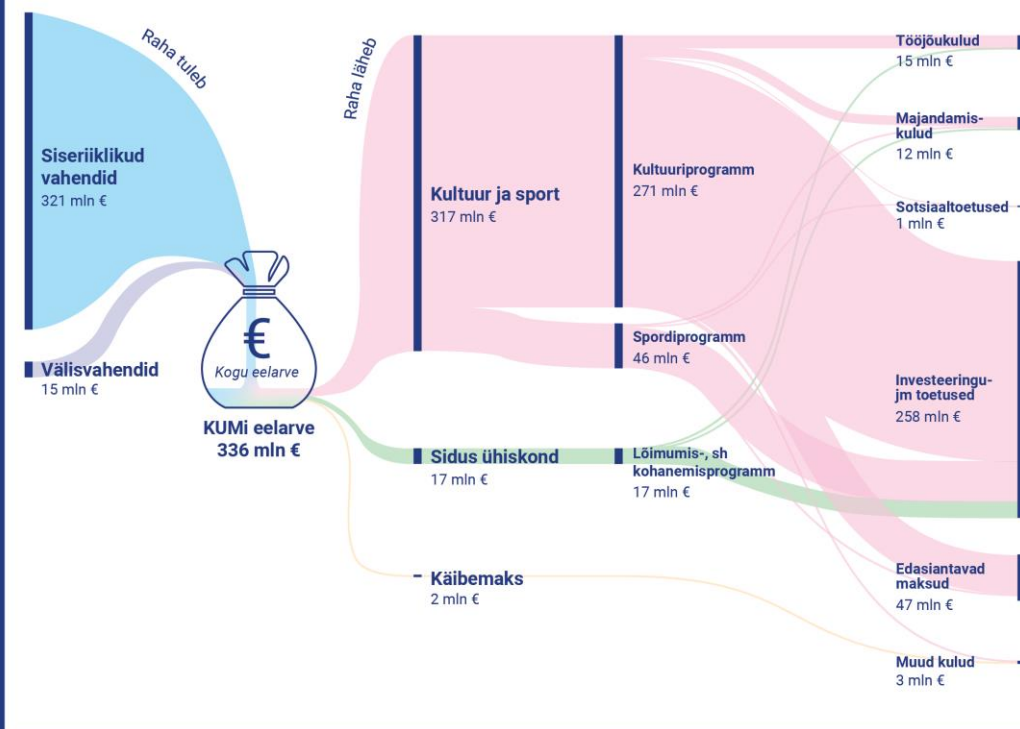


## Kultuuriministeerium (KUM)

### Valitsemisala eelarve



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Kultuuriministeerium toetab Vabariigi Valitsuse eesmärkide saavutamist kahes tulemusvaldkonnas: „Kultuur ja Sport“ ning „Sidus ühiskond“.

01.01.2025 seisuga kuulub Kultuuriministeeriumi valitsemisalasse koos ministeeriumiga kaks valitsusasutust ja kuus hallatavat asutust, lisaks neli avalik-õiguslikku juriidilist isikut ja 37 riigi asutatud sihtasutust.

2024. aastal on Kultuuriministeeriumi valitsemisalas toimunud järgmised muudatused. Seni hallatava riigiasutustena tegutsenud Tartu Kunstimuuseumi tegevus lõpetati, asutati sihtasutus Tartu Kunstimuuseum, lisaks riigile teiseks asutajaks Tartu linn. Seni hallatava riigiasutusena tegutsenud Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi tegevus lõpetati, asutati sihtasutus Eesti Tarbekunsti ja Disainimuuseum. Seni hallatava riigiasutusena tegutsenud Eesti Arhitektuurimuuseum lõpetas tegevuse, asutati sihtasutus Eesti Arhitektuurimuuseum.

Valitsemisala 2025. aasta eelarve kulud on 335,7 mln eurot, investeeringud kokku on 0,828 mln eurot ja tulud 17,7 mln eurot.

Valitsemisala eelarve jaguneb ministeeriumi ja valitsusasutuste ning hallatavate asutuste vahel järgmiselt: Kultuuriministeerium 91,5%, Eesti Rahva Muuseum 3%, Muinsuskaitseamet 2,4% ja Eesti Rahvakultuuri Keskus 1,7%. Ülejäänud valitsemisala asutuste eelarved jäävad mahult alla 1%.

### 3.12.1 Tulud

Kultuuriministeeriumi valitsemisala tulud moodustuvad peamiselt välisabi toetustest ning riigimuuseumide tasuliste teenuste müügist.

**Tabel 128. Kultuuriministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>11 303</b>	<b>13 315</b>	<b>17 726</b>	<b>4 411</b>	<b>33%</b>
Saadud toetused <sup>17</sup>	6 932	10 936	14 859	3 922	36%
Riigilõivud	8	7	46	39	543%
Tulud majandustegevusest	3 264	2 372	2 821	450	19%
Tulud põhivara ja varude müügist	1 094	0	0	0	0%
Muud tulud	5	0	0	0	0%
Intressi- ja omanikutulud	1	0	0	0	0%

### Saadud toetused<sup>18</sup>

Saadud toetuste all kajastatakse vahendeid perioodi 2021-2027 struktuurivahendite loomemajanduse (2025.a 2,5 mln eurot, 2024.a 1,68 mln eurot) ning lõimimise ja kohanemise valdkonna (2025.a 6,94 mln eurot, 2024.a 6,86 mln eurot) tegevuste finantseerimiseks, Šveitsi-Eesti koostööprogrammi (2025.a 1,44 mln eurot, 2024.a 1,27 mln eurot), Taaste- ja vastupidavusrahastu (2025.a 0,432 mln eurot) ning Varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi (2025.a 0,116 mln eurot) integratsioonitegevuste vahendeid, samuti perioodi 2021-2027 struktuurivahendite meetme "Digiriik" (2025.a 1,92 mln eurot) ja EL keskkonna- ja

<sup>17</sup> Saadud toetuste summad ei kajasta välisabi toetuste riiklikku kaasfinantseeringut

<sup>18</sup> Saadud toetuste summad ei kajasta välisabi toetuste riiklikku kaasfinantseeringut

kliimaprogrammi LIFE (2025.a 0,422 mln eurot) vahendeid kultuuripärandi valdkonnas ja teisi välisloetusi. Välisvahendid suurenevad 2025. aastal peamiselt seoses 2021-2027 struktuurivahendite loomemajanduse meetmete avanemise ning meetme "Digiriik" kultuurivaldkonna digiteerimise vahendite kasutamisega.

## Riigilõivud

Riigilõivuna laekuvad Muinsuskaitseameti väljastatavate tegevuslubade eest saadavad tasud: pädevustunnistuse riigilõiv, otsinguvahendi ja kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo riigilõivud.

Muinsuskaitseamet prognoosib riigilõivu laekumises võrreldes 2024. aastaga kasvu, sest 2025. aastal lõppeb suur hulk pädevustunnistusi ja prognoositakse uute tunnistuste väljastamist. Muinsuskaitse valdkonnas tegutsemiseks peab ettevõtja olema sõlminud lepingu pädevustunnistust omava isikuga või ta peab füüsilisest isikust ettevõtjana ise omama pädevustunnistust. Ühe pädevustunnistuse eest makstav riigilõiv on 50 eurot.

## Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest teenivad tulu peamiselt riigiasutustena tegutsevad muuseumid piletimüügist, ürituste korraldamisest, raamatute ja muude muuseumikaupade müügist ning konverentsitasudest. Võrreldes 2024. aastaga suureneb valitsemisala majandustegevusest plaanitud tulu 19%. Kõige rohkem mõjutab valitsemisala omatulu muutust Eesti Rahva Muuseum, kelle 2024. aasta omatulu oli planeeritud väga konservatiivselt 1,77 mln eurot. Tegelik 2024. aasta laekumine ületab oluliselt planeeritud, mistõttu on põhjust prognoosida 2025.a omatulu 2,45 mln tasemele.

### 3.12.2 Kulud tegevuspõhises vaates

**Tagatud on kultuuri- ja spordiorganisatsioonide ning kultuuri-, spordi- ja lõimumisvaldkondade jätkusuutlikkus ja kultuurielu mitmekesisus ning sidusam ühiskond.**

Kultuuriministeerium toetab Vabariigi Valitsuse eesmärkide saavutamist kahes tulemusvaldkonnas: „Kultuur ja Sport“ ning „Sidus ühiskond“.

Kultuuriministeeriumi valitsemisala kulude eelarve moodustab umbes 1,84% riigieelarve kulude kogumahust.

Kultuuri, spordi ja lõimumise eesmärgid on püstitatud riigi eelarvestrateegias aastateks 2025–2028 ning valdkonna strateegiadokumentides: „Kultuuri arengukava 2021 - 2030“, „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ ning „Sidusa Eesti arengukava 2030“. Kultuuri-, spordi- ja lõimumise valdkondadel on tihe seos ka teiste ministeeriumide juhitavate valdkondadega ning eesmärgid saavutatakse erinevate valdkondlike poliitikate koosmõjus. Niisamuti

panustavad omakorda ka Kultuuriministeeriumi juhitud tegevused teiste valdkondlike arengukavade strateegiliste eesmärkide saavutamisse.

Kultuuriministeeriumi valitsemisala 2025. aasta eelarve kulud panustavad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ülesannete täitmisesse. Tegevused on kooskõlas mitmete valdkondlike ja valdkondade üleste strateegiadokumentidega ning kavandatakse ministeeriumi nelja-aastastes programmides ning ministeeriumi aastases tööplaanis.

Valitsemisala programmdokumendid on kättesaadavad Rahandusministeeriumi [kodulehel](#).

### **3.12.2.1 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport**

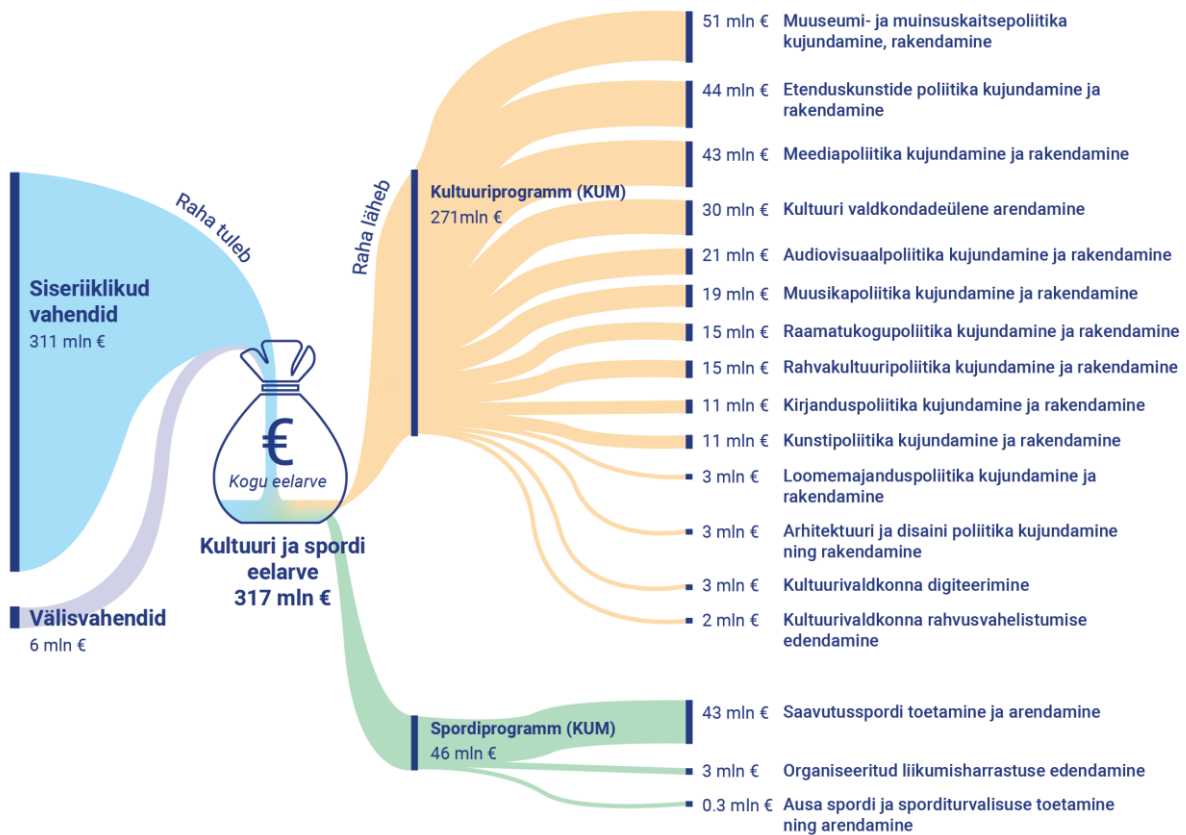
#### **Tulemusvaldkonna eesmärk:**

Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

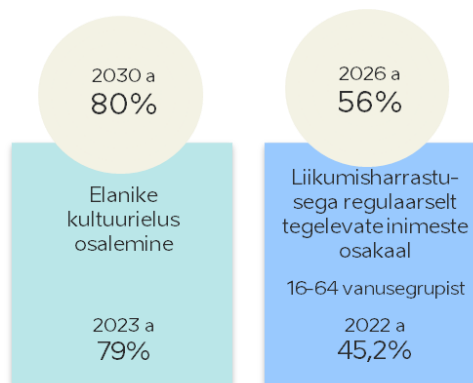
Spordipoliitika eesmärk on: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.

## Joonis 51. Kultuur ja sport tulemusvaldkond ja selle maht

### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



## Joonis 52. Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna mõõdikud



### 2025. aasta eelarvekärpest

2025. aastal kärbitakse Kultuuriministeriumi valitsemisala eelarvet (piirmääruga vahendeid) 13,4 mln euro võrra.

Kokkuhoiukohad ja erandid:

- Kultuuriministeriumi haldusala sihtasutuste, hallatavate muuseumide ja avalik-õiguslike juriidiliste isikute tegevustoetuste kärbe on 2025. aastal 4% ehk 5,3 mln eurot.

- Kolmanda sektori, erasektori ja kohaliku omavalitsuse partnerite tegevustoetuste ning läbiviidavate avatud taotlusvoorude 2025. a kärbe on valdavalt 5% ehk 2,7 mln eurot.
- Rohkem kui 5% kärbiti selliseid toetusi ja tegevusi, mis ei halva ühegi konkreetse asutuse, kellel on oluline või keskne roll kultuuripoliitika eesmärkide elluviimisel, tegevust või mõju füüsilistele isikutele on minimaalne. Vähendatakse oluliselt remontideks ja kinnisvara parendusteks mõeldud vahendeid ja info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna arendusprojektide toetamist. Kokkuhoiu kogumaht 4,7 mln eurot.
- Peale 2024. aastal toimunud tegevuskulude kärbet, leiti ministeeriumi ja hallatavate riigiasutuste tegevuskuludes veel kokkuhoiukohti mahus 0,7 mln eurot.
- Suurematest eranditest - kärbetest jäävad puutumata kirjandusvaldkond (sh autorihüvitusfond), laulu- ja tantsupeo kollektiivjuhtide palgameede, toetus Team Estoniale ja rahvusvaheliste spordi suursündmuste toetusmeede. 2024. aastaga samas mahus jätkatakse kodumaiste filmide tegemise toetamist, tagasimakseprogrammi Film Estonia ning venekeelse erameedia toetamist. Nendesse meetmetesse lisati alles eelmistel aastal lisaressursse, mis vajavad aega tõhusalt toimima hakkamiseks.

#### Olulisemad lisavahendid 2025-2028

- 2025. aasta suvel toimuva laulu- ja tantsupeo „Iseoma“ läbiviimiseks 3,5 mln eurot;
- Tallinna Kunstihoone renoveerimiseks 9,9 mln eurot (2025. a 5 mln);
- Eesti Rahvusraamatukogu sisustuseks 16,6 mln eurot (2026. a 8,92 mln, 2027. a 7,63 mln);
- 0,9 mln teadus- ja arenduskuludeks;
- 1 mln, et jätkata ajakirjanduse toetamist venekeelse sisu tootmiseks;
- Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eelarvemahu suurenemist võrreldes 2024. aastaga mõjutab ka Eesti Kultuurkapitalile alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest minev eraldis. Võrreldes 2024. aastaga prognoositakse ca 1,5%-list maksulaekumise tõusu.

**Tabel 129. Kultuuriministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strategiadokumendid	Programm
Kultuur ja sport	Kultuuri arengukava 2021- 2030	Kultuuriprogramm
	Arengustrateegia „Eesti spordipoliitika aastani 2030“ põhialused	Spordiprogramm

### 3.12.2.1.1 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 130. Tulemusvaldkond Kultuur ja sport programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kultuur ja sport</b>	<b>-350 366</b>	<b>-341 130</b>	<b>-316 859</b>	<b>24 271</b>	<b>-7%</b>
<b>Kultuuriprogramm</b>	<b>-298 371</b>	<b>-294 581</b>	<b>-270 757</b>	<b>23 824</b>	<b>-8%</b>
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	-8 732	-10 410	-10 559	-149	1%
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	-48 319	-48 281	-43 745	4 536	-9%
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	-16 792	-20 604	-20 691	-87	0%
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	-18 584	-18 472	-18 736	-264	1%
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	-6 496	-5 983	-11 260	-5 277	88%
Arhitektuuri ja disaini poliitika kujundamine ning rakendamine	-2 467	-2 630	-3 075	-445	17%
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	-47 333	-44 176	-43 415	760	-2%
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	-44 658	-37 129	-15 362	21 767	-59%
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	-14 777	-11 414	-14 678	-3 263	29%
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine	-55 306	-52 866	-51 141	1 724	-3%
Kultuurivaldkonna digiteerimine	-224	-20	-2 638	-2 618	13090%
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	-4 856	-7 621	-2 466	5 155	-68%
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	-1 200	-1 830	-2 708	-878	48%
Kultuuri valdkondadeülene arendamine	-25 476	-29 587	-30 284	-697	2%
<b>Sportiprogramm</b>	<b>-51 995</b>	<b>-46 549</b>	<b>-46 102</b>	<b>447</b>	<b>-1%</b>
Saavutusspordi toetamine ja arendamine	-44 660	-42 942	-42 653	289	-1%
Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ning arendamine	-309	-360	-367	-7	2%
Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine	-7 026	-3 247	-3 082	165	-5%



### 3.12.2.1.2 Tulemusvaldkond Kultuur ja sport programmid ja programmi tegevused

#### Programmi nimetus: Kultuuriprogramm

**Programmi eesmärk:** Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Programmi elluviimise peavastutaja on Kultuuriministeerium. Lisaks Muinsuskaitseamet (MKA), Eesti Lastekirjanduse Keskus (ELK), Eesti Rahvakultuuri Keskus (ERK), Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum (ERM), Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum, Viljandi Muuseum. Samuti kajastuvad sihtasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud oma tegevuste ja finantsidega Kultuuriministeeriumi osutatavates tegevustes ja saavutatud tulemustes.

#### Programmi tegevuse nimetus: Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti elanike lugemisharjumus on stabiilne või suureneb ning eesti kirjandus on rahvusvaheliselt nähtav.

**Tabel 131. Programmi tegevuse kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Aastas ilmunud Eesti kirjanduse tõlgete arv	97	80	85	90	90
Allikas: Eesti Kirjanduse Teabekeskus					

#### Tegevuste kirjeldus

Riik väärtustab kirjandust kui omakeelse kultuuriruumi ühte alustala. Selleks loob ja rakendab Kultuuriministeerium toetusmehhanisme, mis toetavad Eesti autorite uute teoste loomist, kirjanduse populariseerimist ja kättesaadavust.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 10,6 mln eurot (2024. aastal 10,4 mln).

Programmi tegevuse maht jääb üldisest kokkuhoiust puutumata (v.a Kultuurileht SA tegevustoetus), sest järgmisel aastal tähistatakse Eesti Raamatu aastaga 500 aasta möödumist esimesest eestikeelsest kirjapandud tekstist. Kirjandusel on kultuuris keskne roll, ent tegemist on alarahastatud valdkonnaga. Programmi tegevuse eelarve vähendamine omaks minimaalset mõju riigieelarvele, kuid valdkonnale tervikuna oleks mõju suur.

#### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Eesti Kirjanike Liit maksab kirjanikupalka avaliku konkursiga valitud professionaalidele. 2025. aastal saab riiklikku palka 15 kirjanikku. Toetusmeetme maht on 423 879 eurot. Palgasaajad valib välja loomeliit koos valdkondlike esindusorganisatsioonidega. Kirjanikupalk annab pikema aja jooksul (3 aastat) tippvormis kirjanikule võimaluse keskenduda loomingule ja tagab talle sotsiaalsed garantiid ning suurema stabiilsuse. Valdkonnas, kus on suur vabakutseliste arv, annab palk vähemalt osale kirjanikest ja tõlkijates – uue loomingu loojatest, mingiks kindlaks perioodiks kindlustunde tuleviku suhtes.
- Autorihüvitusfond 1,65 mln eurot (2024. a 1,65 mln eurot). Autorihüvitusfond maksab hüvitist autoritele ja autoriõiguste omajatele avalikest raamatukogudest teoste laenutamise ja reprograafilise reprodutseerimise eest. Kuna raamatute hinnad on elukalliduse tõusu lainel väga kõrged ning raamatute ostmise on vähenenud (sellest siis ka autorite vähenenud sissetulek), siis kirjanduse kättesaadavus sõltub raamatukogudest ja nendes leiduvatest raamatutest.
- Riigiasutusena tegutseva Eesti Lastekirjanduse Keskuse kulud võrreldes 2024. aastaga ei muutu ja on mahus 1 mln eurot. Lugejate kasvatamiseks on vaja head (laste)kirjandust, laste ja noorte lugema innustamist nii kodus, lasteaias kui ka koolis. Seepärast on valdkonna kompetentsikeskuse (Eesti Lastekirjanduse Keskus) tegevus väga oluline, sest keskus kogub, säilitab ja vahendab eesti laste- ja noortekirjandust. Lastekirjanduse Keskus koos rahvaraamatukogudega korraldab laste lugema innustamiseks programmi “Lugemisisu”, mis on käivitatud sadades raamatukogudes üle Eesti. Keskus korraldab erinevaid programme lugemisest ja raamatutest nii lastele kui ka lapsevanematele ja õpetajatele ning raamatukoguhoidjatele, keskus jagab soovitusi ja nõkse kuidas lugeja oma õige raamatu üles leiab. Eesti Lastekirjanduse Keskuse kaudu toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa lastekirjanduse ning lasteraamatute illustratsioonide ekspordipotentsiaalile. Lastekirjanduse Keskuse 2025 aasta üheks suuremaks väljakutseks koos Eesti Kirjastuste Liiduga on näidata ja tutvustada Eesti lastekirjandust ja Eesti illustratsiooni maailma suurimalt lasteraamatute messil Bolognas olles seal peakülaliseks, korraldades näitusi, seminare jpm.
- Sihtasutus Kultuurileht 3,5 mln eurot (2024. a 3,7 mln eurot). Sihtasutus annab välja Eesti tähtsamaid kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkäär, Õpetajate Leht, Värske Rõhk, Hea Laps, võrukeelne Uma Leht ja Mürileht. Kultuurilehe tegevus tugevdab eesti kultuuri järjepidevust soodustades kultuurilist loovust, eneserefleksiooni, mõttevahetust, süvenemist, arvamuste, stiilide ja loomelaadide paljusust. SA Kultuurileht väljaanded on professionaalselt kõrgel tasemel kultuurinähtuste kirjeldajad, tõlgendajad ja hindajad.

Tegevustoetuse vähenemine tuleneb asutuse ruumide jooksvaks remondiks antud ühekordsetest vahenditest ja kulude üldisest kokkuhoiust.

- Eesti kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse tagamisel on väga tähtis roll MTÜ-l Eesti Kirjanduse Teabekeskus (ELIC). Eesti kirjanduse rahvusvahelistumise parendamiseks toetatakse MTÜ Eesti Kirjanduse Teabekeskuse tegevust 0,23 mln euroga (2024. a 0,23

mln). Teabekeskus on valdkondlik info- ja kompetentsikeskus, kes arendab Eesti professionaalse kirjanduse rahvusvahelist suhtlust ja võrgustamist. Riik peab oluliseks teabekeskuse tegevust Eesti kirjanduse tutvustamisel maailmas, Eesti kirjanduse atraktiivse maine kujundamisel rahvusvahelisel kultuuriväljal, eesti kirjanduse tõlkijate koolitamisel ning tõlgete, autorite ja tõlkijate andmebaasi loomisel ja arendamisel. Keskus loob ja leiab võimalusi Eesti autorite teoste tõlkimiseks võõrkeeltesse koostöös tõlkijate ja väliskirjastustega.

- Eesti osalemiseks rahvusvahelistel raamatumessidel Londonis, Bolognas, Frankfurdis ja Helsingis on Eesti Kirjastuste Liidule planeeritud 0,392 mln eurot, millest 0,215 mln eurot on ettenähtud Eesti kui peakülalise väljapaneku ettevalmistamisele 2025. aastaks Bologna lasteraamatumessil koostöös Eesti Lastekirjanduse Keskusega. Tänu Eesti Kirjanduse Teabekeskuse, Lastekirjanduse Keskuse ja Eesti Kirjastuste Liidu suurele tööle on Eesti kirjandus nähtav ja palju tõlgitud. ELIC’u andmetel tõlgiti näiteks 2023 aastal 105 kirjandusteost 25 keelde.
- 2025. aastal toimuva Eesti Raamatu teema-aasta ettevalmistuskuludeks on ette nähtud 2024. aastal 167 130 eurot. Eesti raamatuaastat “Eesti Raamat 500” korraldab Eesti Kirjanduse Selts.
- Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,14 mln eurot.
- Riik toetab kirjandust ja kirjastamist ka Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali kaudu alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik maht on 3,12 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Etenduskunstide valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

**Tabel 132. Programmi tegevuse etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Algupärandite osakaal uuslavastustest, % Allikas: Eesti Teatri Agentuur	49,00% (2022)	45,00%	45,00%	45,00%	45,00%
Laste- ja noortelavastuste osakaal uuslavastustest, % Allikas: Eesti Teatri Agentuur	24,00%	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Tantsulavastuste osakaal uuslavastustest, % Allikas: Eesti Teatri Agentuur	14,00%	15,00%	15,00%	15,00%	15,00%

### Tegevuste kirjeldus

Etenduskunside poliitika eesmärgiks on toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunside kättesaadavust üle Eesti, sh läbi vastava rahastamissüsteemi. Kultuuriministeerium toetab teatritegevust teatri omandivormist olenemata, st toetatakse nii riigi osalusega sihtasutusi kui ka era- ja munitsipaalteendusasutusi.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 43,7 mln eurot (2024. aastal 48,3 mln).

Programmi tegevuse mahu vähenemine tuleneb üldisest kokkuhoiust.

#### **Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:**

- Riigi osalusega sihtasutustena tegutsevate etendusasutuste tegevustoetuste taotlusvooru maht, mille suhtes teeb otsuse vastav komisjon, on 2025. aastaks 24,3 mln eurot (2024. a 25,4 mln). Rahvusoper Estoniale 2025. aastal planeeritud toetussumma on 10,8 mln eurot (2024. a 11,4 mln). (vt lisa 3). Nii riigi sihtasutustena tegutsevate etendusasutuste tegevustoetuste mahu muutus kui ka Rahvusoper Estonia toetussumma muutus Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile eraldatavate vahendite vähenemisest ning kulude üldisest kokkuhoiust.
- Munitsipaal- ja eraetendusasutuste tegevustoetuste taotlusvooru kogumaht on 4,14 mln eurot (2024. a 4,59 mln). Taotlusvooru mahu vähenemine on tingitud kulude üldisest kokkuhoiust.
- Eesti Teatri Agentuur SA tegevustoetus 0,16 mln eurot (2024. a 0,16 mln). Toetuse abil ostab sihtasutus teiste tegevuste seas autoriloomingut ja tegeleb rahvusvahelistumisega, jätkuvalt on oluline fookus Eesti näitekirjanduse arendamisel ning teatristatistika kogumine.
- Üksikprojektidest jätkatakse läbi avatud taotlusvooru rahvusvaheliste etenduskunside festivalide toetamist (vooru maht 0,3 mln eurot) ja Draama festivali toetamist (17 000 eurot), et väliskülalistele tutvustada Eesti teatrikunsti ning tuua Eestisse rahvusvahelisi koostöid.
- Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,45 mln eurot.
- Riik toetab etenduskunside projekte ka läbi Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 3,3 mln eurot.

#### **Programmi tegevuse nimetus: Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Filmivaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja Eesti film on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

**Tabel 133. Programmi tegevuse audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Aastas esilinastunud Eesti Filmi Instituudi toetatud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) Allikas: Eesti Filmi Instituut	18	17	17	17	17
Rahvusvahelises kinolevis näidatud Eesti filmide arv Allikas: Eesti Filmi Instituut	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Laste ja noorte osakaal kinokülastustest, % Allikas: Kultuuriministeerium	39,60%	40,00%	40,00%	40,00%	40,00%

### Tegevuste kirjeldus

Riik loob eelduseid professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks. Toetatakse mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide arendamist, tootmist, levitamist, turundamist, vähemuskaastootmist ning väärtfilmide levikut.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 20,7 mln eurot (2024. a 20,6 mln).

### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi kattev riiklik organisatsioon on Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (EFI), kes toetab mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide arendamist, tootmist ja turundamist. Tulenevalt üldisest kokkuhoiust 2025. aastal EFI tegevustoetus väheneb. Toetuse suurus 2025. aastal on 1,19 mln eurot (2024. a 1,24 mln).
- Filmivaldkonna arengu tagamiseks ja rahvusvahelise positsiooni säilitamiseks jääb 2025. a filmitootmise toetuste eelarve 2024. aastaga samale tasemele ja on 7,5 mln eurot.
- Filmivaldkonna teenuste ekspordi säilitamiseks jääb väliskapitalil Eestis toodetavate filmide toetusmehhanismi Film Estonia maht samaks, mis oli 2024. aastal ehk 6 mln eurot.
- Väärtfilmikino kättesaadavuse tagamiseks toetatakse kino Artist (Tallinnfilm OÜ) 302 366 euroga (2023. a 314 965).
- Väärtfilmi levikule aitab kaasa ka EFI kaudu rakendatav avatud taotlusvoor väärtfilmikinode toetamiseks mahus 175 750 eurot (2024. a 185 000). Väärtfilmikinod toovad publikuni Euroopa ja maailma mitmekesise filmiparemiku, mis võivad olla tavarepertuaarist keerulisema sisuga ning ei pruugi seetõttu kommertskinodes ekraanile pääseda.
- Jätkub Põhjamaade ainsa A-kategooria filmifestivali PÖFF toetamine 1,3 mln euroga (2024. a 1,4 mln).
- Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,16 mln eurot.

- Riik toetab filmivaldkonda ka Kultuurkapitali audiovisuaalse sihtkapitali kaudu alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 3,95 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus:** Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti meedia on sõltumatu ja usaldusväärne infoallikas.

**Tabel 134. Programmi tegevuse meediapoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eestikeelse elanikkonna hulgas, % Allikas: Turu-uuringute AS	84,00%	83,00%	82,00%	81,00%	80,00%
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eesti keelest erineva emakeelega elanikkonna hulgas, % Allikas: Turu-uuringute AS	50,00%	49,00%	48,00%	47,00%	46,00%
ERRi telekanalite vaatajate protsentuaalne osakaal elanikkonnast (vanuses 4+ eluaastat), % Allikas: Kantar Emor	70,00%	69,00%	68,00%	67,00%	66,00%
ERRi raadiokanalite kuulajate protsentuaalne osakaal elanikkonnast (vanuses 15+), % Allikas: Kantar Emor	41,00%	40,00%	39,00%	38,00%	37,00%
ERRi veebisisu jälgijate arv kuus Allikas: Geminus	2 064 000	2 100 000	2 200 000	2 300 000	2 400 000

### Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeerium kujundab meediapoliitikat läbi meediavaldkonna õigusaktide, ettevalmistamise. Ministeeriumi tegevus hõlmab ka meediateenuste ning infoühiskonna sisuteenuste ja uute tehnoloogiate arengute analüüsi ning ettepanekute tegemist poliitikasuundade seadmiseks.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 43,4 mln eurot (2024. a 44,2 mln).

Programmi tegevuse mahu vähenemine tuleneb üldisest kokkuhoiust.

### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Meediapoliitika kujundamise ja rakendamise tegevuse eelarve moodustab suuremas osas toetus avalik-õiguslik juriidilisele isikule Eesti Rahvusringhääling (ERR), kelle üks peamisi eesmärke on sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine, millega panustatakse ka laiapindsesse riigikaitssesse. ERR lähtub oma sisuvalikutes Eesti

Rahvusringhäälingu seadusest ja ERR-i strateegilistest eesmärkidest. ERR soodustab oma tegevusega eesti keele ja kultuuri arengut, kultuurilise mitmekesisuse säilimist ning aitab kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri jäädvustamisele ja hoidmisele.

- ERR-le eraldatava toetuse kogumaht 2025. aastal on 42,4 mln eurot (2024. a 44,2 mln eurot). ERR-le eraldatud toetuste kogumahu vähenemine on seotud üldise kokkuhoiuga.

Toetuste kogumahus sisaldub:

- väikesemamahuliste investeeringute (sealhulgas tehnika ja inventari soetused) toetus 1,85 mln eurot (2024. a 1,95 mln);
- inglise- ja venekeelse sisu tootmise toetus 1,9 mln eurot (2024. a 2 mln).
- ERR-le on ette nähtud ka 1,2 mln eurot laiapidse riigikaitse tagamiseks Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelises reservis.
- Programmi olulise tegevusena jätkub erameediakanalite toetamine venekeelse inforuumi tasakaalustamiseks. Meetme maht on sama, mis 2024. aastal ehk 1 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Muusika valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

**Tabel 135. Programmi tegevuse muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannete arv Allikas: Eesti Muusika Infokeskus	170	170	170	170	170

### Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministerium toetab muusikavaldkonnas erinevaid organisatsioone, kollektiive ja heliloojaid ning valdkonna rahvusvahelistumist.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 18,7 mln eurot (2024. a 18,5 mln).

Kuigi programmi tegevuse all tegevuste ja asutuste toetused valdavalt üldise kokkuhoiu eesmärgil vähenevad, siis programmi mõjutab oluliselt Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitalile minev osa alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest, mis võrreldes 2024. aastaga tõuseb.

Valdav osa toetustest ja taotlusvoorudest 2025. aastal vähenevad võrreldes 2024. aastaga tulenevalt üldiselt kokkuhoiust.

### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Eesti muusikavaldkonnas tegutseb kolm riigi asutatud kontserdiorganisatsiooni: SA Eesti Kontsert, SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor, kelle

tegevustoetuste suuruse otsustab vastav komisjon. Kolme kontsertorganisatsiooni 2025. aastaks planeeritud tegevustuste maht kokku on 10,5 mln eurot (2024. a 10,9 mln).

- Olulisteks muusikakollektiivideks kohalike omavalitsuste tasandil on Tallinna Kammerorkester (2025. a toetus 57 000 eurot), Pärnu Linnaorkester (2025. a toetus 28 500 eurot) ja Narva Linna Sümfooniaorkester (2025. a toetus 28 500 eurot).
- Läbi kolme avatud taotlusvooru panustab Kultuuriministeerium eraõiguslike kontserdikorraldajate, kollektiivide, festivalikorraldajate ja heliloojate võimalustesse arendada helikunsti, interpretatsioonikunsti ning uue heliloomingu teket ja noodimaterjali kättesaadavust.
  - “Helilooming ja muusikaalased väljaanded” – taotlusvooru maht 204 250 eurot;
  - “Muusikakollektiivid ja kontserdikorraldajad” – taotlusvooru maht 444 600 eurot;
  - “Muusikafestivalid ja suursündmused” – taotlusvooru maht 501 600 eurot.
- Rahvusvahelise Arvo Pärdi keskuse tegevustoetus jääb 2024. aasta tasemele ehk on 472 500 eurot. 2025. aastal tegevustoetus ei vähene, sest tegu on Arvo Pärdi 90. juubeli aastaga.
- Estonian Festival Orchestra tegevust toetatakse läbi Eesti Festivaliorkester SA kaudu 0,5 mln euroga (2024. a 0,5 mln). 2025. aastal toetus ei vähene, sest orkestri tegevus on tihedalt seotud Arvo Pärdi juubeliaastale pühendatud tegevustega.
- Ansambli Vox Clamantis tegevust toetatakse läbi MTÜ Eesti Gregoriaani Ühing 142 500 euroga. (2024. a 150 000)
- Pärnu Muusikafestival MTÜ toetus 95 000 eurot (2024. a 100 000) eraldatakse Pärnu muusikafestivali läbiviimiseks ja eesti noorte dirigentide järelkasvu projekti teostamiseks.
- Tallinn Music Week-i ja Station Narva korraldamist toetatakse 142 500 euroga (2024. a 150 000) läbi Muusikanädal OÜ.
- Muusika arenduskeskustest ja partnerorganisatsioonidest toetatakse Music Estonia MTÜ-d 99 750 euroga, Eesti Muusika Infokeskus MTÜ-d 114 000 euroga, Muusikanõukogu MTÜ-d 68 500 euroga (2024. a 30 000) ja Eesti Pillifond SA-d 28 500 euroga. 2025. aastal toetused vähenevad 5 protsenti võrreldes 2024. aastaga tulenevalt üldiselt kokkuhoiust. Erandiks on MTÜ Muusikanõukogu, kelle toetus suureneb, sest alates 2025. aastast avatud taotlusvooru „Muusikakonkursid“ enam ei avata ning Eesti Muusikanõukogu MTÜ saab strateegilise partnerina täiendava ülesande korraldada igaaastaselt ühte suuremahulist erialavaldkonna konkurssi.
- Eesti muusikapärandi säilimise eesmärgil toetatakse Eesti Pärimusmuusika Keskust 454 515 euroga (2024. a 478 437).
- Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,84 mln eurot.



- Riik toetab muusikavaldkonna projekte ka läbi Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 3,95 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kunstielu on mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

**Tabel 136. Programmi tegevuse kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a möödikud ja sihttasemed**

Möödik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste arv Allikas: SA Kunstihoone	10	10	10	10	10
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste külastajate arv Allikas: SA Kunstihoone	23 649	25 000	25 000	25 000	25 000
Lepingulised residentuurikohad Eesti kunstnikele välismaal Allikas: Kultuuriminsiteerium	4	4	4	4	4

### Tegevuste kirjeldus

Kunsti valdkonna riigipoolse rahastuse eesmärk on tagada võimalusi kunsti loomiseks ja publikuni toomiseks, muuta Eesti kunst nähtavaks meil ja maailmas ning toetada valdkonna rahvusvahelistumist. Kultuuriministeeriumi eelarve kaudu rahastatakse eelkõige valdkonna loometööd, näitustegevust, rahvusvahelistumise tugitegevusi ja kunsti uurimist.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 11,3 mln eurot (2024. a 6 mln).

Programmi tegevuse mahu suurenemist mõjutab SA-le Kunstihoone määratud investeeringutoetus (5 mln eurot), kuigi teisi programmi tegevuse raames antavaid toetusi on tulenevalt kokkuhoiust vähendatud.

### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Kultuuriministeerium toetab tegevustoetustega kolme näitusasutust:
  - Riigi osalusega Sihtasutus Kunstihoone – 2025. a tegevustoetus 696 283 eurot (2024. a 725 295) (vt lisa3).
  - MTÜ Eesti Kunstnike Liit - nelja galerii 2025. a tegevustoetus 30 000 eurot (2024. a 30 000).
  - Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum – 2025. a tegevustoetus 180 000 eurot (2024. a 180 000).
- Eestis tegutseb üle 90 näituseasutuse 20 eri paigas, Kultuuriministeeriumi tegevustoetus kesksetele näitusekorraldajatele tagab valdkonnas stabiilsust ja rahvusvahelise

programmi loomise võimekust, suurem koormus asutuste rahastamisel on Eesti Kultuurikapitalil.

- Kunstihoone renoveerimiseks on SA-le Kunstihoone kavandatud 2025. aastal investeeringutoetus 5 mln eurot (investeeringutoetuse kogumaht 2021-2026 on 12,64 mln eurot).
- Kunstivaldkonna rahvusvahelistumises on keskne tegevus rahvusvõiljoni korraldamine Veneetsia kunstibiennaalil. Biennaalil osalemist korraldab SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, kes saab selleks läbi Kultuuriministeeriumi eelarve toetust 0,2 mln eurot aastas (2024. a 0,2 mln).
- Rahvusvahelisi suhteid, sealhulgas residentuuri- ja näitusekoostööd, arendavad ning tugitegevusi pakuvad valdkondlikud info- ja arenduskeskused:
  - SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus – 2025. a tegevustoetus 181 735 000 eurot (2024. a 191 300)
  - Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus MTÜ - 2025. a tegevustoetus 143 450 eurot (2024. a 151 000).
- Läbi Eesti Kunstiakadeemia SA jätkub ainsa riigi poolt toetatud loomemajana Narva kunstiresidentuuri toetamine 75 000 euroga (2024. a 75 000). Narva residentuuril on kasvav roll rahvusvaheliste loovisikute toel Eesti lugude jutustamisel maailmas ning kultuuri kaudu lõimumise toetamisel piirilinnas.
- Olulise loometöö toetamise meetmena jätkub ka kunstnikupalga maksmine. 2025. aastal saab loomepalka 20 kunstnikku. Toetusmeetme maht on 565 172 eurot. Palgasaajad valib välja loomeliit MTÜ Eesti Kunstnike Liit avalikul konkursil. Kunstnikupalk annab tippvormis kunstnikule võimaluse kolme aasta vältel keskenduda loomingule ja tagab talle stabiilsuse ning sotsiaalsed garantiid.
- Kunstiklassika uurimise ja tutvustamise eesmärgil toetatakse Konrad Mägi Sihtasutuse tegevust 2025. aastal 25 000 euroga (2024. a 50 000 eur).
- Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,39 mln eurot.
- Riik toetab kujutava kunsti valdkonda ka läbi Kultuurikapitali kujutava ja rakendus kunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 3,8 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus:** Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Elukeskkond vastab kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele. Ruumiloo hea tava ja disainikasutuse vajalikkus on ühiskonnas teadvustatud.

**Tabel 137. Programmi tegevuse arhitektuuri ja disaini poliitika kujundamine ning rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kaasatud üldhariduskoolide arv, kes pakuvad õpilastele üldhariduskoolis ruumihariduse valikkursust „Arhitektuur kui elukeskkond“ Allikas: Kultuuriministeerium	20	23	25	27	29
Ruumihariduse edendamiseks üldhariduskoolis läbiviidud valikkursuse „Arhitektuur kui elukeskkond“ õpetajakoolituste arv Allikas: Kultuuriministeerium	2	4	5	6	7

### Tegevuste kirjeldus

Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine on suunatud kvaliteetse elukeskkonna kavandamiseks ja loomiseks vajalike tingimuste kujundamisele arhitektuuri ja disaini valdkondades.

Kultuuriministeerium aitab kaasa riigi ruumiloomepoliitika ühtlustamisele ja arendamisele. Arhitektuuripoliitika siht on käsitleda ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse ühe osana ning säilitada ja kasvatada selle väärtust.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 3 mln eurot (2024. a 2,6 mln).

Kuigi programmi tegevuse all tegevuste ja asutuste toetused valdavalt üldise kokkuhoiu eesmärgil vähenevad, siis programmi mõjutab oluliselt Kultuurkapitali kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitalile minev osa alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest, mis võrreldes 2024. aastaga tõuseb.

Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- 2025. aastal toimub Veneetsia Arhitektuuribiennaal, mis on suurim riiklikul esindusel põhinev rahvusvaheline arhitektuuriüritus ning valdkondlik prioriteet. Biennaal toimub kaheaastase intervalliga ning seal osalemiseks on ette nähtud 2025. a eelarves 76 000 eurot.
- Olulised valdkondlikud katusorganisatsioonid ja ministeeriumi strateegilised partnerid arhitektuuri- ja disainipoliitika elluviimisel on Eesti Arhitektuurikeskus MTÜ ja Eesti Disainikeskus MTÜ. Arhitektuurikeskuse 2025. a tegevustoetus on 66 500 eurot (2024. a 105 000). Toetuse vähenemine on seotud keskuse kui strateegilise partneri poolt ellu viidavate tegevuste ja teenuste muutumisega. Disainikeskuse 2025. a tegevustoetus on 99 750 eurot (2024. a 105 000).
- Läbi avatud taotlusvooru toetatakse 2025. aastal arhitektuuri ja disaini valdkondade arendusprojekte 111 150 euroga (2024. a 117 000).

- Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamiseks ette nähtud arvestuslikud vahendid 0,38 mln eurot.
- Riik toetab arhitektuuri- ja disainivaldkonda ka läbi Kultuurkapitali kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 2,3 mln eurot.

Oluline roll arhitektuuri- ja disainivaldkonnas on valdkondlikel mäluasutustel SA-I Eesti Arhitektuurimuuseum ning SA-I Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi, kus toimub hulgaliselt arhitektide ja disainerite loomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm. Muuseumide toetused kajastuvad muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamise ja rakendamise tegevuse all.

### Programmi tegevuse nimetus: Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Muuseumikogudes hoitav ja muinsuskaitse all olev kultuuripärand on mitmekesine, kättesaadav ja jätkusuutlik. Muuseumide ja muinsuskaitse teenused on kvaliteetsed.

**Tabel 138. Programmi tegevuse muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine, rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal, % Allikas: Kultuuriministeerium	62,30%	71,00%	72,00%	73,00%	74,00%
Muuseumide külastajate rahulolu Allikas: Kultuuriministeerium	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Muuseumide hoidlapinna, mis vastab pikaajalise säilitamise nõuetele, osakaal hoidlate kogupinnast, % Allikas: Kultuuriministeerium	34,00%	35,00%	35,00%	35,00%	35,00%
0-19 aastaste laste ja noorte arv, kes on osalenud muuseumide haridusprogrammides Allikas: Kultuuriministeerium	386 104 (2022)	400 000	400 000	400 000	400 000
Eesti elanike osakaal, kes on külastanud muuseume, % Allikas: Kultuuriministeerium	60,00% (2019)	65,00%	n/a	n/a	n/a
Muinsuskaitseameti teenustega koondrahulolu Allikas: Kultuuriministeerium	75,00%	85,00%	85,00%	85,00%	85,00%

### Tegevuste kirjeldus

Riigi roll on korraldada ja toetada kultuuripärandialaseid tegevusi, nagu kogumine ja kaitse alla võtmine, säilitamine ja kaitsmine ning näitamine ja tutvustamine. Riigi ülesanne on luua

eeldused, et muuseumid saaksid hoida ja tutvustada inimestele meie ajalugu, ning toetada muuseumidesse kogutud pärandi ja teadmiste lahtimõtestamist ning avalikku kasutusse toomist, mh tänapäevaste e-lahenduste ja kogude digiteerimisega. Kultuurimälestiste osas on riigil kohustus jälgida ja suunata kultuurimälestiste pikaajalist säilimist ning kompenseerida avalikes huvides seatavad kitsendused.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 51,1 mln eurot (2024. a 52,9 mln).

Programmi tegevuse maht väheneb tulenevalt üldisest kokkuhoiust.

#### **Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:**

- Riigi osalusega sihtasutustena tegutsevate muuseumide tegevustoetuste taotlusvooru maht, mille suhtes teeb otsuse vastav komisjon, on 2025. aastaks 16,8 mln eurot (2024. a 15,6 mln eurot). Tegevustoetuste taotlusvooru mahu muutus on seotud struktuurimuudatustega valitsemisalas ning üldise kulude kokkuhoiuga 4%. 2024. aastal lõpetati kolme riigimuseumi tegevus ning loodi Sihtasutus Tartu Kunstimuseum, Sihtasutus Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuseum ning Sihtasutus Eesti Arhitektuurimuseum, mille tegevustoetused lisandusid taotlusvooru.
- Lisaks taotlusvooriga jagatavale tegevustoetusele on kavandatud üheksale riigi osalusega sihtasutusele vahendid Riigi Kinnisvara AS-le summas 12,3 mln eurot.
- Hallatavate riigiasutustena tegutsevate muuseumide tegevuskulud:
  - Eesti Rahva Muuseum 10,3 mln eurot (2024. a 9,9 mln eurot);
  - Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuseum 0,4 mln eurot (2024. a 0,4 mln eurot);
  - Viljandi Muuseum 0,4 mln eurot (2024. a 0,4 mln eurot);
- Meetme eelarves sisalduva Võru Instituudi tegevuskulude eelarve 2025. aastal on 1 mln eurot (2024. a 1 mln).
- Hallatavate riigiasutuste 2024. a ja 2025. a vahelised muutused tegevuskulude suuruses tulenevad remondifondist eraldatud vahenditest, Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile kavandatud vahenditest ning riigitoetuse vähenemisest 4%.
- Avalik-õigusliku isiku muuseumide, munitsipaalmuuseumide ja eramuseumide tegevustoetuse maht 2025. aastaks on 838 782 eurot (2024. a 882 928 eurot).
- Riigile kuuluvat muuseumikogu kasutatavatele muuseumidele, mida ei ole asutanud riik, eraldatakse tegevustoetusi kogumahus 358 281 eurot (2024. a 377 138 eurot).
- Muinsuskaitseamet korraldab 0,8 mln (2024. a 0,9 mln eurot) euro ulatuses avatud taotlusvooru „Muuseumide kiirendi“, mille eesmärk on arendustegevuste ja muuseumide püsiekspositsioonide loomise toetamine.
- Meetme eelarves sisalduvad Muinsuskaitseameti tegevuskulud 3,3 mln eurot (2024. a 3,4 mln eurot). 2024. a ja 2025. a vahelised muutused on seotud Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile kavandatud vahenditega, kahe välisprojektiga ning üldise kulude kokkuhoiuga.

- Mälestiste omanike toetuste ja hüvitiste eelarvemaht on 2025. aastal 2,6 mln eurot (2024. a 2,8 mln eurot).
- Muinsuskaitseamet korraldab avatud taotlusvooru „Eesti ajaloolise taluarhitektuuri toetusprogramm“, mille 2025. aasta eelarvemaht on 190 000 eurot (2023. a 200 000 eurot).
- Programmi tegevuse all kajastub ka kultuuriväärtuste valdkonna partnerorganisatsioonidele mõeldud avatud taotlusvooru „Toetus muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika kujundamise ning rakendamise strateegilistele partneritele“ mahus 350 000 eurot. Tegemist on uue taotlusvooriga, mis loodi kahe varasema taotlusvooru „Kultuuripärandi valdkonna arendamine“ ning „Muinsuskaitse, muuseumide ja raamatukogude valdkonna partnerorganisatsioonide tegevustoetus“ liitmisel. Taotlusvooru eesmärk on tõsta muinsuskaitse, muuseumide ja raamatukogude valdkonna huvikaitseorganisatsioonide võimekust rääkida kaasa kultuuripoliitika kujundamisel ning toetada tegevusi, mis aitavad ellu viia „Kultuur 2030“ eesmärgi.

#### Programmi tegevuse nimetus: Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Raamatukogu on kestlik ja selle mitmekesine kogu on kättesaadav igale Eesti inimesele.

**Tabel 139. Programmi tegevuse raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Rahulolu raamatukogude teenustega Allikas: Kultuuriministeerium	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
0-19-aastaste lugejate arv Allikas: Kultuuriministeerium	254 190	250 000	250 000	250 000	250 000
0-19-aastaste lugejate laenutuste arv, mln Allikas: Kultuuriministeerium	2,60	3,50	3,50	3,50	3,50
Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike osakaal, kes on külastanud raamatukogu, % Allikas: Kultuuriministeerium	50,00% (2018)	50,00%	n/a	n/a	n/a
Rahvaraamatukogutöötaja keskmise brutokuupalga suhe kõrgharidusega kultuuritöötajate keskmisesse brutokuupalka, % Allikas: Kultuuriministeerium	74,00% (2022)	73,00%	73,00%	73,00%	73,00%

#### Tegevuste kirjeldus

Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav. Eesti raamatukoguvõrgu moodustavad rahva-, kooli-, teadus- ja erialaraamatukogud ning Eesti Rahvusraamatukogu.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 15,4 mln eurot (2024. a 37,1 mln eurot).

Programmi mahu olulist vähenemist lisaks üldisele kokkuhoiule mõjutab Eesti Rahvusraamatukogu renoveerimiseks ette nähtud vahendid 2024. aastal, mis 2025. aastal oluliselt vähenevad.

#### **Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:**

- Programmi tegevuse mahust suurema osa moodustab toetus Eesti Rahvusraamatukogule, kelle ülesanne on Eestis ilmunud või Eesti kohta informatsiooni sisaldavate teavikute kogumine, alaliselt säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, samuti raamatukogunduse ja sellega seotud valdkondade teadus- ja arendustegevus, parlamendi- ja teadusraamatukogu ning hoiu- ja pimedate raamatukogu ülesannete täitmine. Alates 01.01.2023 liideti Rahvusraamatukoguga Eesti Hoiuraamatukogu funktsioonid.
- Rahvusraamatukogu tegevustoetus 2025. aastal on 10,2 mln eurot (2024. a toetus 10,4 mln eurot). Tegevustoetuse muutus on seotud Riigi Kinnisvara AS-le kavandatud vahenditega ning üldise kulude kokkuhoiuga 4%. Rahvusraamatukogu saab toetust e-raamatukogu funktsionaalsuse arendamiseks 226 432 eurot.
- Rahvusraamatukogu hoone renoveerimiseks on 2025. a eelarves ette nähtud 0,9 mln eurot. Rekonstrueerimise kogumaksumus on 81,85 mln eurot. Lisaks eraldatakse 2026 ja 2027 aastal raamatukogu sisustuseks 16,55 mln eurot.
- Rahvaraamatukogude teavikute toetuseks on 2025. aastal ette nähtud 1,9 mln eurot (2024. a 2 mln).
- Rahvaraamatukogude tegevuskulusid toetatakse 2025. aastal 1,5 mln euroga. (2024. a 1,5 mln)
- Taotlusvooru „Raamatukogude kiirendi“ aastane eelarvemaht on 0,5 mln eurot (2024. a 0,5 mln). Kiirendist toetatakse rahvaraamatukogu hoonete ja ruumide renoveerimist, tehnoloogia soetamist ja töötajate koolitusi, et teha kiireid arenguhüppeid avalikkusele suunatud teenustes. Investeeringuprojektidele saavad toetust taotleda kohalikud omavalitsused koos rahvaraamatukogudega ja koolituste ühisprojektideks rahvaraamatukogud.

#### **Programmi tegevuse nimetus: Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Rahvakultuurivaldkond on mitmekesine, elanikkonnale kättesaadav ning kestlik.

**Tabel 140. Programmi tegevuse rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: noorte laulupeol Allikas: Kultuuriministeerium	779	n/a	n/a	n/a	800
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: noorte tantsupeol Allikas: Kultuuriministeerium	439	n/a	n/a	n/a	500
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: üldlaulupeol Allikas: Kultuuriministeerium	1001 (2019)	950	n/a	n/a	n/a
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: üldtantsupeol Allikas: Kultuuriministeerium	699 (2019)	650	n/a	n/a	n/a
Vaimse kultuuripärandi kannete arv Eesti nimistus Allikas: Kultuuriministeerium	225	230	240	250	260
7- 26-aastaste laste ja noorte osatähtsus rahvakultuuri harrastajate seas, % Allikas: Kultuuriministeerium	59,00%	59,00%	59,00%	59,00%	59,00%
Harrastuskollektiivide juhendajate, käsitöövaldkonnas tegutsejate, kultuurikorraldajate (rahvakultuuri valdkonnas) kutsequalifikatsiooniga inimeste arv Allikas: Kultuuriministeerium	2329	2160	2180	2200	2220

### Tegevuste kirjeldus

Riigi ülesanne on tagada vaimse kultuuripärandi väärtustamine, hoidmine ja arendamine ning laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkus, mida toetatakse muuhulgas läbi vastavate toetusmeetmete.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 14,7 mln eurot (2023. a 11,4 mln).

Programmi tegevuse mahu suurenemist mõjutab 2025. aastal toimuvale laulu- ja tantsupeole määratud ühekordne toetus 3,5 mln eurot , kuigi teisi programmi tegevuse raames antavaid toetusi on tulenevalt kokkuhoiust valdavalt vähendatud.

Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Rahvakultuuri valdkonna riiklikuks kompetentsikeskuseks on Eesti Rahvakultuuri Keskus, kelle 2025. aasta tegevuskulude eelarve on 1,3 mln eurot (2024. a eelarve 1,5 mln eurot).



- Edasiantavate toetuste maht Rahvakultuuri Keskuse eelarves on 2025. aastal 4,4 mln eurot (2024. a 4,5 mln eurot).
- Rahvakultuuri Keskus rakendab järgmisi avatud taotlusvoore:
  - „Rahvakultuuri valdkonna partnerorganisatsioonide toetamine“ – 2025. a eelarve 0,6 mln eurot (2024. a 0,6 mln);
  - Kogukondade toetuseks loodud toetusmeetmed, mida praegu on seitse: Setomaa (189 750 eurot), Kihnu (109 508 eurot), Saarte (79 583 eurot), Peipsiveere (48 757 eurot), Mulgimaa (116 2709 eurot), Vana Võromaa (104 500 eurot) ja Virumaa (70 036 eurot). Toetusmeetmete mahud vähenevad 5%.
  - Avatud taotlusvoor etenduskunstide regionaalse kättesaadavuse tagamiseks “Teater maal” mahus 148 437 eurot (2024. a 156 250).
  - Laulu- ja tantsupeo kollektiivjuhtide palgatoetuse meede, mida rakendatakse alates 2021. aastast. Palgatoetusmeetme aastane eelarve on 2,6 mln eurot. Palgatoetusmeetme mahtu ei vähendata, sest 2025.aastal toimub laulu- ja tantsupidu.
  - Folkloorifestivale, meeste ja naiste tantsupidusid toetatakse kokku summas 56 710 eurot (2024. a 59 696).
- Laulu- ja tantsupidusid korraldab Kultuuriministeeriumi asutatud sihtasutus Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA (ELTSA), kelle 2025. aasta tegevustoetuse suurus on 0,7 mln eurot (2024. a 0,8 mln). 2025. aastal lisandub ELTSA tegevustoetusele ühekordne toetus 3,5 mln eurot laulu- ja tantsupeo „Iseoma“ korraldamiseks.
- ELTSA rakendab ka laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide toetusmeedet mahus 0,95 mln eurot (2024. a 1 mln).
- Riik toetab rahvakultuuri valdkonda ka läbi Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali, alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 3,77 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Kultuurivaldkonna digiteerimine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kultuuri kättesaadavus ja rahvusvaheline konkurentsivõimelisus on suurenenud.

**Tabel 141. Programmi tegevuse kultuurivaldkonna digiteerimine 2025.a mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Pikaajalise säilimise digitaalarhiivide maht, TB	16 591	20 580	22 500	24 000	25 500

Allikas: Kultuuriministeerium

### Tegevuste kirjeldus

Riigi eesmärgiks on väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimine ning digitaalse kultuuripärandi kättesaadavuse ja pikaajalise säilivuse tagamine.

Programmi tegevuse maht 2025. aastal on 2,6 mln eurot (2024. aastal 2,1 mln eurot, kuid ei kajastunud KUM eelarves, vaid MKMi eelarves).

2024. aastal avanesid perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendid, millest Kultuuriministeeriumi digipöördele on 2024 – 2025. aastaks eraldatud kokku 5,3 miljoni eurot. Meetme Digiriik 2024. aasta vahendid, millest 2,1 miljonit eurot kasutatakse kultuurivaldkonna projektidele, on planeeritud selle meetme rakendusasutuse Majandus ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse. 2025. aastal viiakse "Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029" raames ellu järgmised meetmest Digiriik rahastatud projektid:

- ELTSA-RAKU andmekogu arendus eelarvega 0,4 mln eurot (sellest 2025. a 0,3 mln);
- Eesti Rahvusraamatukogu uue digitaalarhiivi kasutajakeskkonna loomine eelarvega 0,3 mln eurot (sellest 2025. a 50 000);
- Üleriigilise teenuse "Raamatukogude juhtimistöölauad" loomine eelarvega 0,4 mln eurot (sellest 2025. a 80 000);
- Automaatse kataloogimise ja märksõnastamise krati arendus eelarvega 0,6 mln eurot (sellest 2025. a 0,4 mln);
- Failide massloovutuse lahenduse arendus eelarvega 244 000 eurot (sellest 2025. a 60 000);
- Dokumendi-, filmi- ja trükipärandi digiteerimine eelarvega 2,5 mln eurot (sellest 2025. a 1,6 mln).

Lisaks viiakse 2025.a ellu Muuseumide Infosüsteemi MuIS etapp II arendus maksumusega 0,6 mln eurot. Nimetatud projekti eelarve kajastub muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamise ja rakendamise tegevuse all Muinsuskaitseameti eelarves. Seega, kokku on KUM 2025.a valitsemisala eelarves 3,2 mln eurot digiteerimise vahenditeks.

### **Programmi tegevuse nimetus: Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Aidata kaasa Eesti tutvustamisele, kultuuridiplomaatia edendamisele ja Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele; samuti aidata kaasa Eesti aktiivsele osalemisele rahvusvahelistes organisatsioonides ja Eesti huvide kaitsele.

**Tabel 142. Programmi tegevuse kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti kultuuri rahvusvaheline haare (riikide arv) Allikas: Kultuuriministeerium	25	25	25	25	25
Eesti aktiivne osalus rahvusvahelistes organisatsioonides poliitikate kujundamisel ja vastavus Eesti huvidele Allikas: Kultuuriministeerium	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud

### Tegevuste kirjeldus

Riik annab toetusi nii taotlusvoorude kui ka valdkondlike arenduskeskuste kaudu rahvusvahelisteks projektideks, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuurieksporti, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ja võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks toetab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu „Loov Euroopa“ kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte omaosaluse rahastamise kaudu.

Kultuuriministeeriumi koosseisus on eraldi üksusena UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon, mille peamine ülesanne on koordineerimine UNESCO ja Eestis organisatsiooni tegevusega seotud organisatsioonide, asutuste ja isikute vahel, samuti võimaluste loomine Eesti haridus-, teadus- ja kultuuriküsimustest huvitatud asutustele, et olla UNESCO tööga seotud.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 2,5 mln eurot (2024. a 7,6 mln).

2024. aastal oli programmi tegevuse eelarves ette nähtud ühekordsed vahendid 5 mln Euroopa kultuuripealinna projektile, mistõttu 2025. a programmi tegevuse maht oluliselt väheneb. Lisaks mõjutab programmi tegevuse eelarvet ka üldine kokkuhoid.

### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Jätkub kultuuriesindajate võrgustiku töö Soomes, Saksamaal, Prantsusmaal, Ühendkuningriigis, Belgias ja Ameerika Ühendriikides. Kultuuriesindajate aastane tegevuskulude eelarve on 0,8 mln eurot aastas (2024. a 0,7 mln). Programmi tegevuse sisemiste vahendite ümberkujundamisel teel on suurendatud kultuuriesindajate eelarvelisi võimalusi. See võimaldab kaasuda rahvusvaheliste valdkondlike projektidega ning algatada uusi koostöövorme vastastikku huvitatud partneritele sihtriigis ja Eestis, samuti rahvusvaheliselt pingelisel ajal võimendada Eesti kultuuridiplomaatilist haaret.
- Avatud taotlusvooru „Eesti kultuur maailmas“ rakendamine. Vooru 2025. a maht on 0,5 mln eurot. (2024. a 0,78 mln). Vooru maht väheneb samaaegselt taotlejate ringi kitsendamisega, kuna vooru uuendatud tingimused ei võimalda toetusi taotleda riigiasutused, KOV asutused, avalik-õiguslikud juriidilised isikud ning riigi või KOV osalusega sihtasutused. Muudatus võimaldab tõhusamalt fookuseerida kaalukamatele

kultuurisündmustele ning loovisikutele ja organisatsioonidele jätkata tegutsemist ja publiku kasvatamist rahvusvahelisel areenil.

- Balti Kultuurifondi toetamine iga-aastaselt 0,1 mln euroga. Fondi rahastamine toimub Eesti, Läti ja Leedu kultuuri koostöölepe alusel ning võimaldab riikide ühistel kultuuriprojektidel jõuda kaalukatele rahvusvahelistele kultuurisündmustele.
- Euroopa Liidu kultuuriprogrammis osalevate Eesti projektide omaosaluse taotlusvoor summas 0,15 mln eurot (2024. a 0,1 mln). Vooru eelarvet on suurendanud programmi tegevuse seesmistesse ressurside ümberkujundamise teel. Üha tihenenud konkurents piiratud eelarvevahenditele, projektide silmahakkav professionaalsus ning Eesti osalemine mitmes projektis juhtivpartnerina nõuab suuremat panust riigi poolt. Vooru kasvav eelarve võimaldab projekte rahastada suuremas mahus.
- Rahvusvahelistes organisatsioonides osalemise liikmemaksude maht on 0,6 mln eurot. Detailne ülevaade rahvusvahelistes organisatsioonides osalemisest on toodud Rahandusministeeriumi kodulehele lisatud lisas number 17 „Riigieelarveliste asutuste liikmelisus ja liikmemaksud“.

**Programmi tegevuse nimetus:** Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ettevõtete lisandväärtus ja ekspordisuutlikkus on suurenenud.

**Tabel 143. Programmi tegevuse loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Rahalist ja mitterahalist abi saanud ettevõtete arv Allikas: EAS	3 940	250	500	800	1 000

### Tegevuste kirjeldus

Loomemajanduse arendamise poliitikat kujundab Kultuuriministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. EL 2021-2027 finantsperioodil on loomemajanduse arendamine rakenduskava prioriteetse suuna „Nutikam Eesti“ erieesmärgi „VKEde (väikese ja keskmise suurusega ettevõtete) kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, mh tootlike investeeringute kaudu“ all. Rakendatava meetme peamiseks sihtgrupiks on kultuuri- ja loomesektoris tegutsevad kasvuvõimelised äriühingust VKEde. Kavandatavas meetmes on kuus tegevussuunda: kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEde arenguplaanide elluviimise toetamine; kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate kasvupotentsiaaliga ettevõtete ekspordivõimekuse kasvu toetamine; sektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine loomeettevõtetele; sektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine; loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ja loomemajandusalaste teadmiste ning oskuste

arendamine. Meetme kaudu saab rahalist ja mitterahalist abi kokku 1 000 unikaalset ettevõtet, kellest 295 peavad saavutama lisandväärtuse kasvu töötaja kohta.

Programmi tegevust viiakse ellu ühtekuuluvuspoliitika fondide perioodi 2021-2027 struktuurivahenditest. Programmi tegevuse maht on 2025 aastal 2,7 mln eurot (2024. a 1,8 mln).

Loomeettevõtjate arenguplaanide elluviimise ja ekspordivõimekuse kasvu toetamiseks, loomeettevõtjatele inkubatsiooni- ja arendusteenuste pakkumiseks ning loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamiseks ja teadmiste ning oskuste arendamiseks on aastateks 2023-2029 ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 struktuurivahenditest ette nähtud kokku 11 mln eurot (sh ERF 10 mln ja riiklik kaasfinantseering 1 mln).

2025. a eelarve maht on 2,7 mln eurot, millest riiklik kaasfinantseering 0,2 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Kultuuri valdkondadeülene arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Teadmiste põhise kultuuripoliitika kujundamine. Kultuuripärandi uurimiseks ja kultuuri arenguks vajaliku teadmiste baasi ning teadlaste järelkasvu tagamine.

**Tabel 144. Programmi tegevuse kultuuri valdkondadeülene arendamine 2025.a mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kultuuriministeeriumi rahastatud uurimistoetuste osakaal minimaalse hindamislävendi ületanud taotlustest, % Allikas: Kultuuriministeerium	26,00%	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%

### Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeerium on alates 2022. aastast võtnud suuna laiemalt humanitaarvaldkonna teadus- ja arendustegevuse toetamisele. Rakendatud on loovuurimuse taotlusvoor. Jätkub Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendusprogrammi „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogramm 2023-2026“ elluviimine. TA programmi eesmärk on luua eesti kultuuri valdkonnas uusi teadmisi, uurida ja arendada eesti kultuuri, teadust, ühiskonda ja majandust.

Programmi tegevuse all kajastatakse lisaks tegevusi ja toetusmeetmeid, mis panustavad suuremal või vähemal määral kõikidesse teistesse kultuuriprogrammi tegevustesse.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 30,3 mln eurot (2024. a 29,6 mln).

Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Kultuuri- ja loomevaldkondade teadus- ja arendustegevuste projektide toetamine läbi loovuurimuse avatud taotlusvooru 0,3 mln eurot (2024. a 0,4 mln);

- Jätkub Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendusprogrammi „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogramm 2023-2026“ elluviimine. Programmi maht 2025. aastal on 1,6 mln eurot (2024. a 1,3 mln);
- Hallatavate asutuste teadus- ja arendustegevuse toetamine 0,4 mln eurot (2024. a 0,2 mln). 2025. aastal on kavandatud toetada ERMi, SA-d Eesti Vabaõhumuuseum, SA-d Eesti Ajaloomuuseum, SA-d Eesti Meremuuseum, SA-d Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, SA-d Arhitektuurimuuseum ja Rahvusraamatukogu;
- Kultuuri valdkonna info- ja kommunikatsioonitehnoloogia- ning investeeringutoetused 0,3 mln eurot (2024. a 2,4 mln eurot);
- Programmi tegevuse all kajastuvad ka Kultuuriministeeriumi kui üksikasutuse tegevuskulud 7,1 mln eurot, sealhulgas (arvestuslik) käibemaksukulu 0,5 mln eurot. (2023. a 6,9 mln).
- Ministeeriumi tegevuskuludid on vähendatud kahel korral, kuid kuna 2025. aasta baas, millelt järjekordne kokkuhoid arvestati, oli algelt juba suuremana kavandatud, ei paista kärbe välja. 2025. aastal lisandusid ka teadus- arendustegevusteks mõeldud vahendid, mis osaliselt eelarve vaatest kajastatakse majandusliku sisu vaates tegevuskuludes (suurem osa TA kuludest kajastuvad antavate toetuste all).
- Kultuurkapitali kaudu hasartmängumaksu laekumisest kultuuriehitiste rahastamine. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht 2025. aastal on 18,3 mln eurot.

Oluliseks Kultuuri valdkondadeülese tugi- ja arendustegevuse meetmeks on „Kultuuriranitsa toetus“ koolidele ehk õppekeskkonna mitmekesistamine muuseumiõppe, näitus-, teatri-, kino ja kontserdikülastuste abil. Meetme vahendid ei kajastu Kultuuriministeeriumi eelarves, vaid rakenduvad läbi kohalike omavalitsuste toetusfondi ja läbi Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve. Meetme kogumaht 2025. aastal on 1,5 mln eurot (2024. a 1,5 mln eurot).

## **Programmi nimetus: Spordiprogramm**

**Programmi eesmärk:** Tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Spordiprogrammi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium.

**Programmi tegevuse nimetus: Saavutusspordi toetamine ja arendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagatud on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline keskkond saavutusspordi arendamiseks.

**Tabel 145. Programmi tegevuse saavutusspordi toetamine ja arendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Riigi SA sporditaristu on rahvusvahelisel tasemel Allikas: KuM	ei	ei	ei	jah	jah
Toetatavate kõrgema kategooria treenerite brutopalka suhe Eesti keskmisesse palka, % Allikas: KuM ja RaM keskmise palga prognoos	76,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

### Tegevuste kirjeldus

Saavutusspordi poliitika kujundamine ja toetamine ning tingimuste loomine spordiga tegelemiseks on Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna peamine roll ja ülesanne. Spordialaliitude, -klubide ja -koolide ning teiste spordiühendustega on Eestis toimiv spordikorraldus, mis tagab võimalused nii noortele kui ka täiskasvanutele harrastus- või tippspordiga tegelemiseks. Ajakohastatud sporditaristu kaudu luuakse kõikjal Eestis tingimused nii saavutusspordi arenguks kui ka liikumisharrastusega tegelemiseks. Tegevuse kaudu toetatakse riiklikult spordiorganisatsioonide harrastus-, tipp- ja noortespordi arendamist, rahvusvaheliste spordiürituste korraldamist, antakse investeeringutoetusi uute spordirajatiste ja lähiliikumispaijade ehitamiseks ning olemasolevate ajakohastamiseks.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 42,7 mln (2024. a 42,9 mln) eurot.

Programmi tegevuse mahu vähenemine on seotud üldise kulude kokkuhoiuga.

### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused

Tegevustoetused riigi osalusega sihtasutustele:

- Tehvandi Spordikeskus SA 1,43 mln eurot (2024. a 1,49 mln),
- Jõulumäe Spordikeskus SA 0,62 mln eurot (2024. a 0,65 mln),
- Spordikoolituse ja -Teabe SA 0,63 mln eurot (2024. a 0,65 mln) ning
- oluline strateegiline partner Eesti Olümpiakomitee MTÜ (EOK) 0,85 mln (2024. a 0,92 mln) eurot.

Sihtasutuste ja EOK 2024. aasta ja 2025. aasta täpsemad toetussummad on toodud seletuskirja lisa nr 3.

- 2025. aastal rakendub teist aasta järjest spordi suursündmuste toetamine, mahus 3,8 mln (2024.a 1,3 mln) eurot. Eesti spordiorganisatsioonid on ennast viimastel aastatel tõestanud väga tugevate korraldajatena. Meil on andekad sportlased, kõrgel tasemel sporditaristu ning rahvusvaheliste spordiorganisatsioonide usaldus. Seega pakutakse

Eestile järjest enam võimalusi korraldada populaarsete spordialade rahvusvahelisi tippvõistlusi.

- 2025. aastal jätkatakse Team Estonia toetamist, et Eesti sportlased ja võistkonnad oleksid rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Toetusmeetme maht 7,7 mln eurot. Meedet rakendab EOK.
- Jätkatakse treenerite tööjõukulu toetuste eraldamist. 2025. a toetusmeetme maht 11,76 mln (2024. a 11,8 mln) eurot.
- Spordialaliitude toetuseks on planeeritud 2,34 mln (2024. a 2,46 mln) eurot. Meedet rakendab EOK.
- Jätkub noortesporti toetamine mahus 1,62 mln eurot aastas (2023. a 1,7 mln). Meedet rakendab EOK.
- Spordikohtunike tegevuse arendamiseks on planeeritud 422 750 (2024. a 445 000) eurot. Meedet rakendab EOK.
- Tiitlivõistlustel osalenud sportlaste ja nende treenerite tunnustamiseks on planeeritud 0,27 mln (2024. a 0,3 mln) eurot.
- Jätkatakse Eestis toimuvate rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamise toetamist mahus 1 mln (2024. a 1,05 mln) eurot.
- Spordimeditsiini SA tegevust toetatakse 2025. aastal 174 400 euroga (2024. a 183 600).
- Jätkatakse puuetega inimeste spordi katusorganisatsioonide võimaluste parandamisega, et kaasata rohkem puuetega inimesi liikumisharrastusse ja võimaldades parimatel sportlastel tegeleda tippspordiga. Tegevustoetust antakse Eesti Paralümpiakomitee MTÜ-le 860 000 (2024. a 866 800) eurot.
- Vastavalt riigihanke lepingule jätkub Audentese Spordigümnaasiumi õppivate ja treenivate õppursportlaste toetamine 2,44 mln euroga aastas.
- Spordipreemiateks on planeeritud 2025. aastal 185 600 eurot (2024.a 185 600) ja spordistipendiumiteks 139 500 eurot (2024.a 139 500).
- Riik toetab saavutusspordi valdkonda ka läbi Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest. Prognoositav arvestuslik eelarvemaht on 4,13 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus:** Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagatud on ausat sporti ja sporditurvalisust toetav keskkond.



**Tabel 146. Programmi tegevuse ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ning arendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kokkuleppemängudes osalemine ja teadlikkus teiste osalemisest Allikas: KuM/kokkuleppemängude leviku uuring	9,00% (2022)	9,00%	n/a	n/a	9,00%
Kokkuleppemängude teemal koolitatus ja hoiakud kokkuleppemängude kohta Allikas: KuM/kokkuleppemängude leviku uuring	54,50% (2022)	70,00%	n/a	n/a	80,00%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames kujundab Kultuuriministeerium ausa spordi tagamise poliitikat ja toetab Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE) tegevust. EADSE põhikirjalised eesmärgid on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa:

1. dopingu kasutamise ennetamisele;
2. spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele;
3. diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamisele spordis;
4. spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele;
5. muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele.

Nimetatud valdkondi reguleerivad mitmed konventsioonid, millega Eesti on liitunud. Kultuuriministeeriumi peamine roll on antud konventsioonide töörühmades Eesti huvide kaitsmine ja siseriiklikult konventsioonide põhimõtete ning kohustuste täitmise tagamine.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 0,37 mln (2024. a 0,36 mln) eurot.

Programmi tegevuse mahu kasv on seotud välisvahendite kasutusele võtmisega.

Programmi tegevuse oluline strateegiline partner on Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA, kelle tegevust toetatakse 2025. aastal 351 000 euroga (2024. a 360 000). SA ülesanneteks on ennetustegevuste ja testimiste läbiviimine, kokkuleppemängude Eesti kontaktpunkti rahastamine ning koostöö edendamine Politsei- ja Piirivalveameti ning spordiorganisatsioonidega sporditurvalisuse tagamisel.

Koostöös mitme partnerinstitutsiooniga üle Euroopa osaletakse aastatel 2024-2025 Erasmus+ programmist rahastatavas spordivaldkonna koostööprojekti, mis käsitleb spordiorganisatsioonide hea juhtimistava ja mille eelarve on 2025. aastal 16 400 eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Liikumisharrastust edendav võrgustik ja liikumist soodustav keskkond on loodud.

**Tabel 147. Programmi tegevuse organiseeritud liikumisharrastuse edendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Maakonna spordiliitude liikumisharrastusürituste osaluskindade % elanikkonnast (va Tallinn) Allikas: Tervise Arengu Instituut	8,30% (2021)	15,00%	17,00%	19,00%	21,00%
Liikumisharrastusega tegelemine 2 või enam korda nädalas vanusegrupis 55-64a, % Allikas: Tervise Arengu Instituut	36,90% (2022)	n/a	48,00%	n/a	54,00%
11aastased, kes on 5 või enamal päeval nädalas vähemalt üks tund mõõdukalt kehaliselt aktiivsed, % Allikas: Tervise Arengu Instituut	49,90% (2022)	n/a	57,00%	n/a	n/a
13aastased, kes on 5 või enamal päeval nädalas vähemalt üks tund mõõdukalt kehaliselt aktiivsed, % Allikas: Tervise Arengu Instituut	39,30% (2022)	n/a	50,00%	n/a	n/a
15aastased, kes on 5 või enamal päeval nädalas vähemalt üks tund mõõdukalt kehaliselt aktiivsed, % Allikas: Tervise Arengu Instituut	36,70% (2022)	n/a	47,00%	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeeriumi otsene vastutus ja roll inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisel on organiseeritud liikumisharrastuse, noorte huvihariduse/noortesporti (spordialaliidud/spordiklubid) arendamine ning sporditaristu ja sportimiseks/liikumisharrastuseks soodsa õigusruumi loomine. Tegevuse raames rakendatakse regionaalsete maakondlike spordikeskuste toetusmeedet ja toetatakse terviseradade võrgustiku arendamist. Poliitikakujundamises edendatakse inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisega seotud valdkondade vahelist koostööd ning puuetega inimeste suuremat kaasatust liikumisharrastusse. 2022. aastal asutati Eesti Olümpiakomitee poolt SA Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, mis on riigi peamine partner liikumisharrastuse valdkonna edendamisel. Kompetentsikeskus panustab läbi koordineerivate, koolitus-, teadus- ja kommunikatsioonialaste tegevuste inimeste liikumisaktiivsuse tõusu.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 3,08 mln (2024. a 3,25 mln) eurot.

Programmi tegevuse mahu vähenemine on seotud üldise kulude kokkuhoiuga.

**Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:**

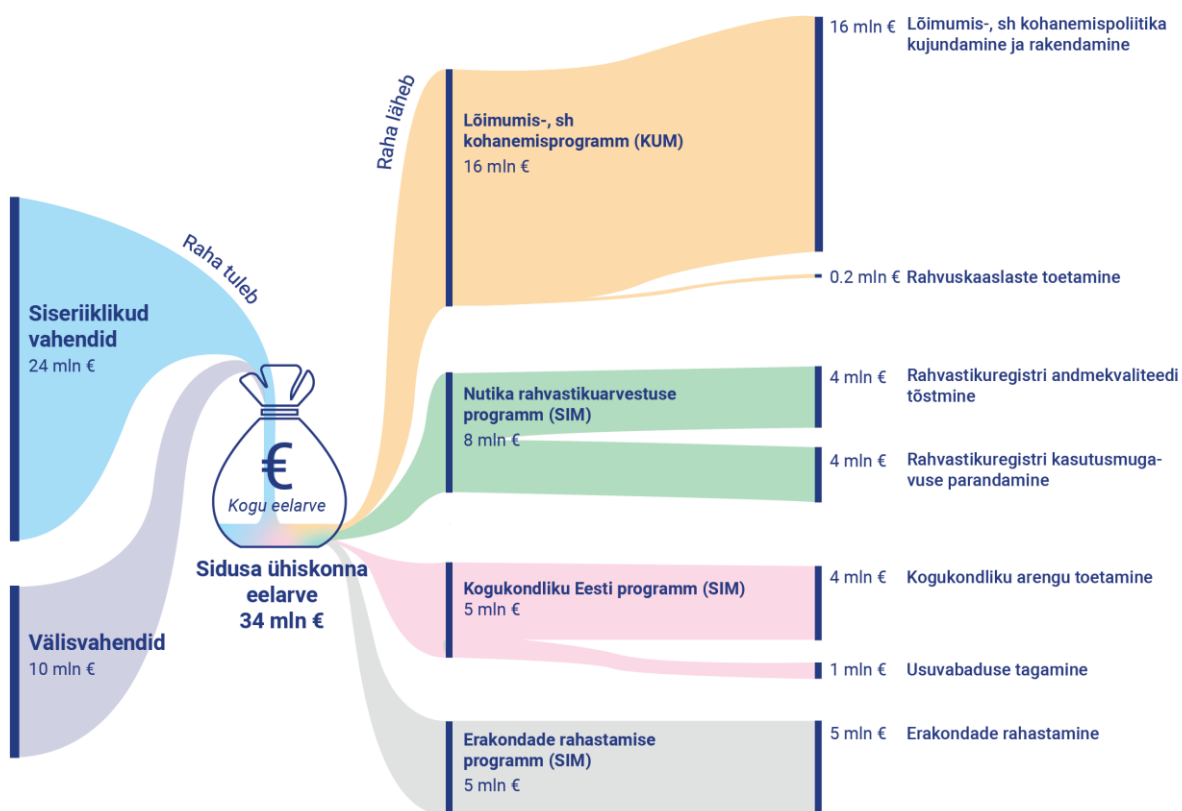
- Liikumisharrastuse valdkonna edendamise koordineerimist jätkab SA Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, kelle tegevuseks on ette nähtud 764 800 (2024. a 805 000) eurot.
- Jätkub Eriolümpia Eesti Ühendus MTÜ tegevuse toetamine 233 400 euroga (2024. a 245 700 eurot).
- Jätkub maakondlike spordiliitude toetamine. Spordiliite toetatakse 2025. aastal 1,14 mln euroga (2024. a 1,2 mln)
- Sarnaselt eelmise aastaga jätkub regionaalsete tervisespordikeskuste arendamise toetusmeede mahuga 0,6 mln eurot aastas.

### 3.12.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond

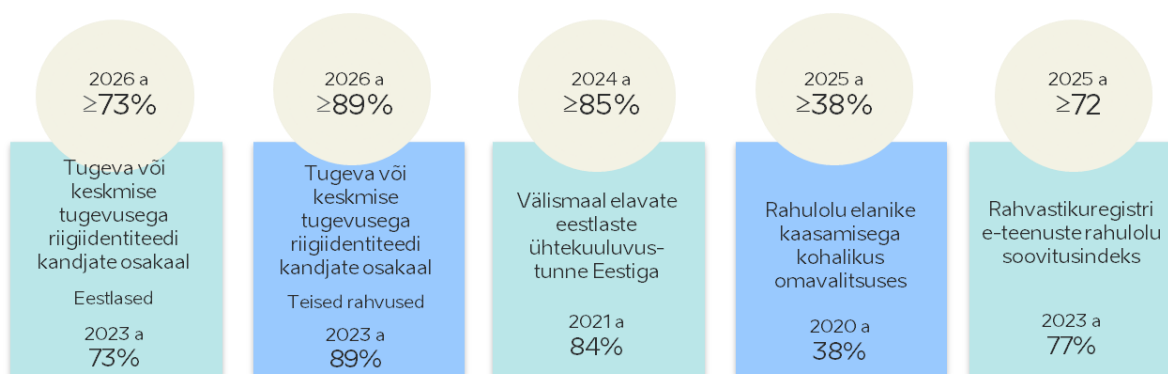
Tulemusvaldkonna eesmärk: Eesti on sidus ja kaasav ühiskond

Joonis 53. Sidus ühiskond tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



## Joonis 54. Sidusa ühiskonna tulemusvaldkonna mõõdikud



Tabel 148. Kultuuriministeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strategiadokumendid	Programm
Sidus ühiskond	Sidusa Eesti arengukava 2030	Lõimumis-, sh kohanemisprogramm

Tulemusvaldkonna Sidus ühiskond kulud suurenevad seoses 2021-2027 struktuurivahendite ning Šveitsi-Eesti koostööprogrammi rakendamisega.

### 3.12.2.2.1 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 149. Tulemusvaldkond Sidus ühiskond programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Sidus ühiskond	-11 275	-16 535	-16 557	-22	0%
Lõimumis-, sh kohanemisprogramm	-11 275	-16 535	-16 557	-22	0%
Lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamine ja rakendamine	-11 205	-16 310	-16 368	-58	0%
Rahvusaaslaste toetamine	-70	-225	-189	36	-16%

### 3.12.2.2.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond programmid ja programmi tegevused

#### Programmi nimetus: Lõimumis-, sh kohanemisprogramm

**Programmi eesmärk:** Eesti ühiskond on sidus ja stabiilne, kus eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus, jagavad demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunnevad ühtekuuluvust. Loodud on

võrdsed võimalused edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Programmi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium.

**Programmi tegevuse nimetus:** Lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagatud on lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamist ja rakendamist soodustav keskkond

**Tabel 150. Programmi tegevuse lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamine ja rakendamine 2025.a mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Aktiivse eesti keele oskusega inimeste osakaal teistest rahvustest elanikest, (valdab vabalt või saab aru, räägib ja kirjutab), % Allikas: EIM	46,00%	n/a	50,00%	n/a	n/a
Eesti keele kasutus vabal ajal alates Integratsiooni Sihtasutuse eesti keele kursusel osalemisest, % Allikas: INSA	71,00% (2022)	76,00%	77,00%	77,00%	78,00%
Romade (15-74-aastaste) hõive määr, % Allikas: Statistikaamet	19,30% (2022)	20,00%	21,00%	21,00%	21,00%
Kesk-, kutse või kõrgharidusega 15aastaste ja vanemate romade osakaal, % Allikas: Statistikaamet	24,00% (2022)	26,00%	27,00%	28,00%	28,00%
Muu emakeelega elanike osakaal avalikus sektoris (valitsussektor), % Allikas: Statistikaamet	22,60%	24,00%	25,00%	25,00%	25,00%
Uussisserändajate hinnang ligipääsu kohta teenustele, millega neil on kogemus (väga hea ja pigem hea), % Allikas: EIM	87,00%	n/a	90,00%	n/a	n/a
Partnerite rahulolu INSA teenustega, % Allikas: INSA	80,00% (2021)	83,00%	84,00%	84,00%	85,00%
ETV+ jälgitavus teisest rahvusest elanike hulgas, % Allikas: Kantar Emor	24,30%	24,00%	24,00%	24,00%	24,00%
Raadio 4 jälgitavus teisest rahvusest elanike hulgas, % Allikas: Kantar Emor	20,10%	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
rus.err.ee jälgitavus, arv Allikas: Gemius Eesti	169 000	180 000	180 000	180 000	180 000
news.err.ee jälgitavus, arv Allikas: Gemius Eesti	38 000	40 000	50 000	50 000	50 000
ETV+ olulisus muust rahvusest elanike seas, % Allikas: EIM	37,00%	n/a	65,00%	0,00%	n/a
Raadio 4 olulisus muust rahvusest elanike seas, % Allikas: EIM	22,00%	n/a	55,00%	0,00%	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Kultuuriministeeriumis toimub lõimumis-, sh kohanemispoliitika planeerimine, analüüs, koostööpartneritega koostöö korraldamine ning sisendi andmine valdkondlike poliitikate kujundamiseks lõimumise kontekstis ja vastava informatsiooni kogumine.

Peamiselt toimub poliitikakujundamine õigusaktide ja regulatsioonide koostamise ning kooskõlastamise käigus. Samuti on olulisel kohal koostöö olulisemate partneritega ja avaliku kaasamise korraldamine, sh iga-aastase lõimumisakadeemia (koostööseminar sidusministeeriumite esindajatega) korraldamine, kohalike foorumite korraldamine piirkondades, kus on suur osakaal teisest rahvusest inimestel.

Kultuuriministeerium koostöös rahvusvähemuste kultuurinõukoja ja Ida-Virumaa rahvuskultuuriühenduste ümarlauaga kujundab vähemusrahvuste kultuuriorganisatsioonidele suunatud poliitikat. Romade lõimumisküsimustega tegelemiseks ja teabe koordineerimiseks on Kultuuriministeeriumi juurde loodud romade lõimumise nõukoda.

Lisaks on Kultuuriministeerium Euroopa Komisjoni Euroopa integratsioonivõrgustiku liige, Euroopa Komisjoni riiklik roma kontaktpunkt ja esindab Eestit Euroopa Nõukogu romade ja rändlejate eksperdikomitees.

Valdkonna allasutus, Integratsiooni Sihtasutus (INSA) on Eesti lõimumispoliitika peamine rakendaja ja kompetentsikeskus. Enamik INSA väljakujunenud töösuundi – keele- ja kodanikuõpe, tööturuvaldkonna tugiprojektid, rahvusvähemuste identiteedi toetamine, on osutunud integratsiooni monitooringute tulemusi arvestades lõimumisprotsesside toetamisel ja kujundamisel otstarbekaks.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 16,37 mln (2024. a 16,31 mln) eurot.

Programmi tegevuse mahu kasv on seotud välisvahendite toetuse suurenemisega, kuigi osasid programmi tegevuse raames antavaid toetusi, tegevuste kulusid on ka vähendatud.

#### **Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:**

- Alates 2024. aastast rakendub Šveitsi-Eesti koostööprogramm 2021–2029, millest Kultuuriministeeriumi rakendada on „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ programmist (kogumahuga 22,7 mln eurot) 6,8 mln eurot (koos riikliku kaasfinantseeringuga). Kultuuriministeeriumi tegevused on suunatud kultuurilise ja keelelise lõimumise toetamiseks 2025. a toetuse maht on 1,68 mln (2024. a 1,44 mln) eurot.
- Alates 2023 lisandusid ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 struktuurivahendid lõimumise, sh kohanemise tegevuste toetamiseks. SF 2021-2027 vahendite kogumaht lõimumise, sh kohanemise toetuseks on koos riikliku kaasfinantseeringuga 53,53 mln eurot. Toetuse maht on 2025. aastal 9,71 mln (2024.a. 9,67 mln) eurot.
- Alates 2023. aastast lisandusid Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) vahendid, millest Kultuuriministeerium viib ellu projekti „Teadlikkuse tõstmine lõimumisest, sh kohaliku meedia kaasamine ja võimestamine“ tegevusi. Kultuuriministeeriumi tegevused on suunatud kohalikes meediakanalites töötavate

ajakirjanike koolitamiseks ja võimestamiseks avalikkuse teavitamiseks rände- ja lõimumisteemadel. Projekti kogueelarve on 0,6 mln eurot. Toetuse maht 2025. aastal on 129 500 eurot.

- Valdkonna kompetentsikeskuse INSA tegevustoetus on 2025. aastal 1,13 mln (2024. a 1,18 mln) eurot.
- Jätkatakse rahvusvähemuste kultuuriseltside ja nende katusorganisatsioonide ning vähemusrahvuste kultuuriomavalitsuste toetamist. Toetuste maht 2025. aastal on 0,66 mln (2024. a 0,6 mln) eurot.
- Jätkatakse avatud taotlusvooriga, mis edendab lõimumist läbi kultuuri- ja sporditegevuste mahus 0,1 mln (2024. a 0,1 mln) eurot.
- Jätkatakse täiskasvanutele eesti keele õppe pakkumisega 2,23 mln (2024. a 2,27 mln) eurot.
- Kompetentsikeskus INSA jätkab lõimumist toetavate tegevustega 160 000 (2024. a 169 000) eurot.
- Jätkatakse tegevuse toetamist 173 100 (2024. a 182 200) eurot.
- Vähemusrahvuste kultuuriautonoomia toetamine 62 800 (2024. a 151 600) eurot.
- Jätkub toetusmeede Ukraina noorte toetamiseks ukraina keele ja kultuuri säilitamiseks. Toetusmeetme maht on 0,1 mln (2024. a 0,1 mln) eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Rahvuskaaslaste toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Välismaal elavad rahvuskaaslased on teadlikud eestluse säilimist toetavatest teenustest.

**Tabel 151. Programmi tegevuse rahvuskaaslaste toetamine 2025.a mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tagasipöördujate teadlikkus avalikest teenustest, % Allikas: EIM	70,00% (2020)	n/a	72,00%	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Välismaal elavaid rahvuskaaslasti on Eesti riik süstemaatiliselt toetanud rahvuskaaslaste programmide kaudu alates 2004. aastast. Valdkond juhendub üleilmse eestluse tegevuskavast aastateks 2022–2025. Üleilmne eestlus on „Sidusa Eesti arengukava 2030“ üks alaeesmärkeid. Ülemaailmse eestluse hoidmine ja arendamine on riigile prioriteetne küsimus, sest rahvuskaaslased ja Eesti sõbrad on üheaegselt eestluse hoidjad ja kandjad ning ka Eesti kultuurisaadikud kogu maailmas.



Diasporaapoliitika eesmärk on, et väljaspool Eestit asuv eestlaskond kannaks Eesti identiteeti ja osaleks Eesti ühiskonna- ja kultuurielus. Välismaal elavad Eestit toetavad ja väärtustavad inimesed aitavad kujundada Eesti positiivset kuvandit maailmas, tutvustada kultuuri, edendada majandust ning rahvusvahelisi suhteid. Eestisse tagasipöördumine on oodatud ja vajalikul määral toetatud.

Programmi tegevuse maht on 2025. aastal 188 750 (2024. a 225 000) eurot.

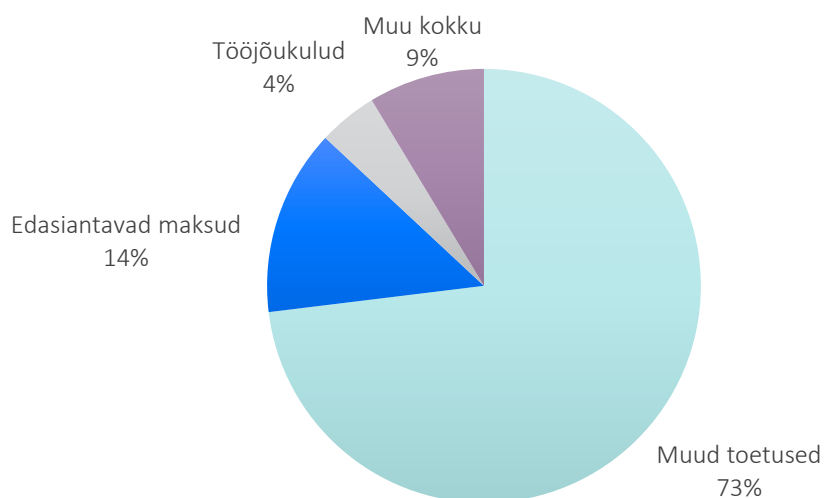
Programmi tegevuse mahu vähenemine on seotud üldise kulude kokkuhoiuga.

#### Programmi tegevuse raames olulisemad toetatavad tegevused ja asutused:

- Integratsiooni Sihtasutus jätkab nii info jagamise, nõustamise kui ka kogemuskohatumiste korraldamise kaudu Eestisse naasvate inimeste kohanemise toetamist ühiskonnaga ning väliseesti noortele keele- ja meelelaagrite korraldamist. Teenuse planeeritud eelarve on 118 750 (2024. a 125 000) eurot.
- Tagasipöördumistoetuste planeeritud eelarve on 70 000 (2024. a 100 000) eurot.

### 3.12.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 55. Kultuuriministeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Riigiasutuste tegevuskulude (personali- ja majandamiskulude) osakaal kogu Kultuuriministeriumi valitsemisala eelarvest on 7,88%.

Kuludest suurema osa moodustavad jagatavad toetused (73%): tegevustoetused, avatud taotlusvoorude kaudu antavad projektipõhised toetused, investeeringutoetused. Toetusi jagavad Kultuuriministerium, Muinsuskaitseamet ja Eesti Rahvakultuuri Keskus.

Olulise osa Kultuuriministeriumi eelarves „muudest toetustest“ moodustavad toetused valitsemisala avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele ja sihtasutustele. 2024. a ja 2025. a toetussummad on toodud seletuskirja Lisa nr 3“

Edasiantavate maksude all kajastatakse vahendid alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest, mida jaotab toetustena edasi Eesti Kultuurkapital. Alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning osa hasartmängumaksulaekumisest läheb Eesti Kultuurkapitali koosseisus tegutsevale kaheksale sihtkapitalile (kirjandus, helikunst, kujutav ja rakenduskunst, arhitektuur, valdkondade vahelised projektid, näitekunst, audiovisuaalne kunst, rahvakultuur, kehakultuur ja -sport) toetuste jagamiseks. Hasartmängumaksu laekumisest rahastatakse lisaks sihtkapitalidele ka kultuuriehitisi ning kunstide ja rahvakultuuri valdkondade õppejõudude loometöö edendamist.

**Tabel 152. Kultuuriministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-363 855</b>	<b>-359 770</b>	<b>-335 725</b>	<b>24 045</b>	<b>-7%</b>
Tööjõukulud	-15 902	-15 090	-14 760	330	-2%
Majandamiskulud	-14 793	-12 247	-11 687	560	-5%
Muud tegevuskulud	-12	0	0	0	0%
Sotsiaaltoetused	-1 038	-922	-933	-11	1%
Investeeringutoetused	-43 145	-33 165	-13 283	19 883	-60%
Muud toetused	-244 576	-249 242	-245 294	3 948	-2%
Edasiantavad maksud	-40 944	-45 925	-46 609	-684	1%
Põhivara amortisatsioon	-1 231	-1 075	-851	223	-21%
Käibemaks	-2 214	-2 104	-2 309	-204	10%

Tööjõu- ja majandamiskulude vähenemist mõjutavad kavandatud kärped ning vahendite korrigeerimine Riigi Kinnisvara AS-le.

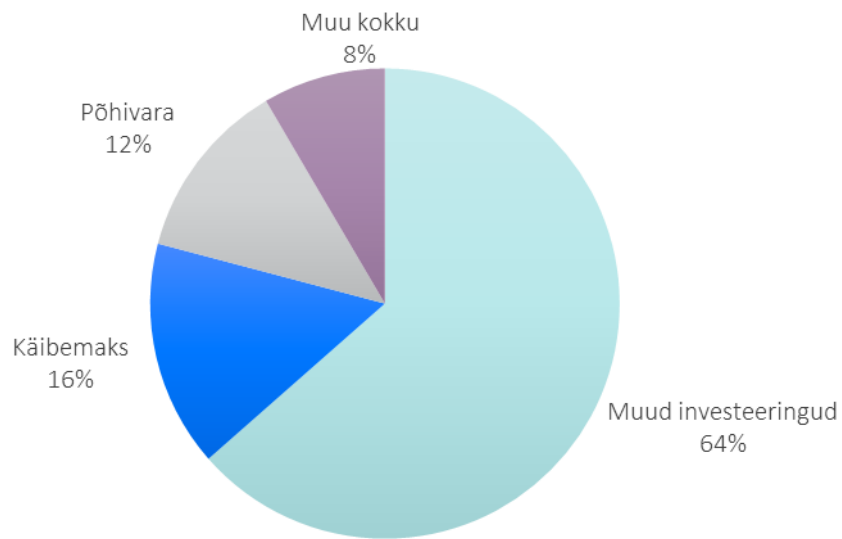
Investeeringutoetused vähenevad multifunktsionaalsete aastaringset kasutatavate spordiväljakute toetuse lõppemisega 2024. aastal, lisaks väheneb 2025. aastal Rahvusraamatukogu renoveerimise toetus, aga samas suureneb Kunstihoone renoveerimise toetus. Uusi täiendavaid investeeringutoetusi 2025. aasta eelarvesse ei ole lisandunud.

Alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hasartmängumaksu laekumisest planeeritud kulud on eelarves arvestuslikud, mis tähendab, et tegelik kulude suurus sõltub tegelikust maksulaekumisest. Võrreldes 2024. aastaga prognoositakse ca 1,5%-list maksulaekumise tõusu.

### 3.12.4 Investeeringud

Kultuuriministeeriumi valitsemisalas on vähe riigiasutusi, seetõttu on investeeringute eelarve väike. Valitsemisala investeeringud avalik-õiguslike ja sihtasutustele kajastuvad Investeeringutoetustena st kajastuvad kulude all.

**Joonis 56. Kultuuriministeeriumi valitsemisala investeeringute jaotus osakaaluna valitsemisala koguinvesteeringutest, %**



**Tabel 153. Kultuuriministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-187</b>	<b>-43</b>	<b>-828</b>	<b>-785</b>	<b>1825%</b>
IT investeeringud	-78	0	-70	-70	100%
Muud investeeringud	-14	0	-526	-526	100%
Põhivara	-73	-43	-103	-60	140%
Viljandi Muuseum	-24	0	0	0	0%
Lastekirjanduse Keskuse põhivara soetus	-23	-23	-23	0	0%
ERM Narva mnt hoidla remonttööd	-13	0	0	0	0%
Eesti Rahva Muuseum	-13	-20	-80	-60	300%
Käibemaks	-22	0	-129	-129	100%

Muude investeeringute on kajastatud uussisserändajate infoplatvormi arenduskulud summas 0,4 mln eurot.

### **3.13 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi valitsemisala**

Loome eeldused koostöös erasektori ja kohalike omavalitsustega Eesti majanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvuks, keskendudes tööstussektori kasvatamisele ja investeeringutele sobiva maastiku kujundamisele, toetades kvaliteetse ja kestliku elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamist ning tagades tugeva ja võrdseid võimalusi pakkuva töökeskkonna.

# Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (MKM)

## Personal\* (2024)

Asutus	Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium	Maa- ja Ruumiamet	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	Tööinspeksioon	Soolise võrdõiguss- likkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei	Riikliku Lepitaja Kantselei
Keskmine kogupalk	3422 € ↑7%	2245 € ↑6%	2815 € ↑11%	2626 € ↑9%	2792 € ↑8%	
Töötajate arv ▲ - 10 inimest	194 ↓33 	277 ↑5 	146 ↑9 	101 0 	6 ↑1 	3 0 

\* Personaliandmed on 2024. aasta I poolaasta seisuga ja ei arvesta ümberstruktureerimisega seotud muudatusi; valitsemisala struktuur vastab 2025. aasta riigieelarve eelnõus sätestatudle

## Kulude majanduslik sisu\* (tuhandetes eurodes; 2025. a võrdluses 2024. a eelarvega)

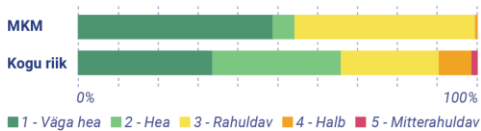
Asutus	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Sotsiaal- toetused	Investeeringu- jm toetused	Edasiantavad maksud	Muud kulud
Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium	8 893 ↓32%	4 487	10 0%	879 177 ↑8%	332 000 ↑3%	8 015
Maa- ja Ruumiamet	10 355	4 724	32	1	-	700
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	7 543 ↑10%	1 241 ↑1%	-	20 0%	-	857 ↑23%
Tööinspeksioon	4 359 0%	890 ↓1%	-	2 538	-	205 ↓10%
Soolise Võrdõiguss- likkuse ja Võrdse Kohtlemise Voliniku Kantselei	334	192	-	-	-	44
Riikliku Lepitaja Kantselei	128 ↓3%	16 ↓5%	-	-	-	4 0%
<b>Valitsemisala kokku</b>	<b>31 612</b>	<b>11 551</b>	<b>42</b>	<b>881 736</b>	<b>332 000</b>	<b>9 825</b>

\*Ei kajasta 2024. aasta planeeritud ümberstruktureerimist; Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

## Kinnisvaraportfell (2024)

1% MKMi osa riigi kinnisvara portfellist (11 116 m<sup>2</sup>)

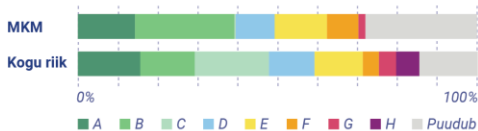
### Hoonete seisukord



### Olulisemad otsusel ootel projektid

Projekt	Summa (€)
Maa-ameti Tartu Akadeemia tee hoone rekonstrueerimine	7 856 000
TTJA Endla 10a hoone varutoite tagamine	127 000

### Hoonete energiatõhusus



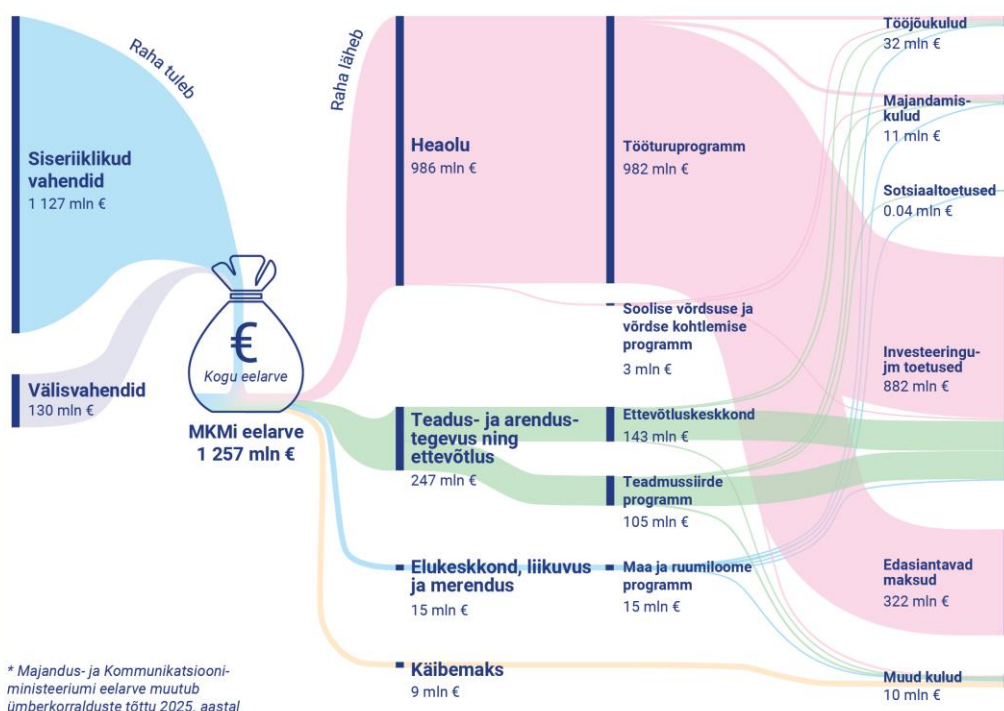
## Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (MKM)

### Valitsemisala eelarve\*



\* Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve\* (2025)



\* Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

Koostas: Rahandusministerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi tegevuse eesmärk on luua tingimused Eesti majanduse konkurentsivõime kasvuks ning tasakaalustatud ja jätkusuutlikuks arenguks riigi majanduspoliitika väljatöötamise, elluviimise ja tulemuste hindamise kaudu; töösuhete ja töökeskkonna korraldamine ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise kavandamine ja elluviimine ning maakasutuspoliitika kavandamine ja elluviimine, ruumilise planeerimise korraldamine ning maa- ja ruumivaldkonna ülesannete täitmine. Rohkem infot ministeriumi

eesmärkide ja ülesannete kohta, samuti valitsemisala asutuste kohta leiab ministeeriumi kodulehelt.

Valitsemisalas on 2025. aastal koos ministeeriumiga viis asutust: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Tööinspeksioon, Riikliku Lepitaja Kantselei ning Maa- ja Ruumiamet. 2025. aastal on neist suurima eelarvemahuga riigiasutused majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, mille eelarve moodustab 97 % valitsemisala kulude ja investeeringute eelarve mahust, Maa- ja Ruumiamet 1,4 % ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet 1 %. Ülejäänud asutuste eelarve moodustab valitsemisala kulude ja investeeringute mahust kokku alla 1 %. Suurima teenistujate arvuga saab olema maa ja ruumiamet, mille kinnitatud teenistujate piirarv on 407 teenistusk kohta.

Valitsemisalaga on seotud avalik-õiguslik juriidiline isik Eesti Töötukassa.

Valitsemisala haldusalasse kuulub riigi osalusega mittetulundusühing MTÜ Eesti Standardi- ja Akrediteerimiskeskus.

Valitsemisala haldusalasse kuuluvad sihtasutused on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, Sihtasutus Tallinna Teaduspark TEHNOPOL ning Sihtasutus Tartu Teaduspark.

Valitsemisala haldusalasse kuuluvad järgmised riigi osalusega äriühingud: AS Eesti Varude Keskus, AS Metrosert ning AS KredEx Krediidikindlustus.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku eelarve kajastub majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarves.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas on toimunud muudatused seoses valitsemisalade ümberstruktureerimisega 2024. aastal. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala ja selle haldusala asutuste muudatused võrreldes 2024. aasta riigieelarve seletuskirjas tooduga on järgnevad:

- uued valitsemisala asutused on kuni 31.12.2024 maa-amet, alates 01.01.2025 maa ja ruumiamet;
- valitsemisalast liikusid Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse riigi infosüsteemi amet ja riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskus;
- valitsemisala haldusalast liikusid Justiits- ja Digiministeeriumi haldusalasse Eesti Interneti Sihtasutus, Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus ja MTÜ Nordic Institute for Nordic Institute for Interperability Solutions ning kliimaministeeriumi haldusalasse Aktsiaselts Teede Tehnokeskus;
- valitsemisala eelarves kajastub soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise voliniku eelarve, mis varasemalt kajastus sotsiaalministeeriumi eelarves.

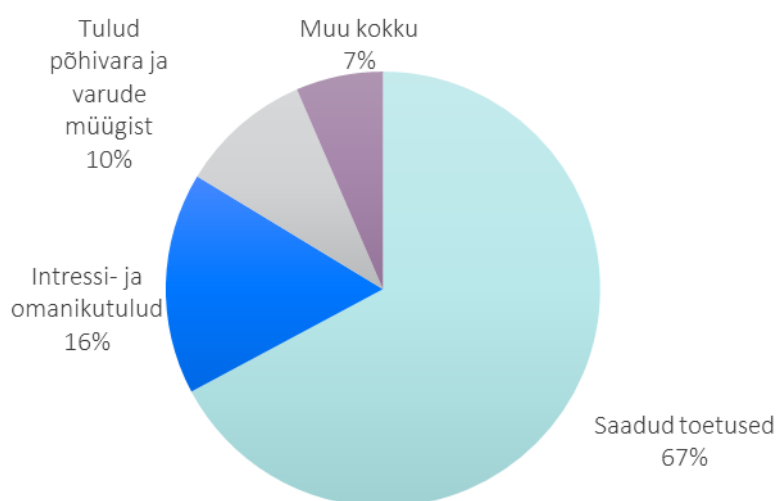
## Valitsemisalade struktuurimuudatused 2025

Majandus- ja kommunikatsiooniministeriumis on tegevusepõhise riigieelarve vastutustes toimunud suured muudatused – digiühiskonna tulemusvaldkond on liikunud Justiits- ja Digiministeriumi vastutusalasse ning lisandunud on maa ja ruumiloome programm elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonnast, samuti üksikud teenused muudest tulemusvaldkondadest. Detailsemalt on muutusi kirjeldatud vastavate tulemusvaldkondade juures.

### 3.13.1 Tulud

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi valitsemisala tulude dünaamika on oluliselt muutunud seoses valitsemisalade struktuurimuudatustega. Tuludest moodustavad 67 %-i välistoetused.

Joonis 57. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %



Tabel 154. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>383 023</b>	<b>271 265</b>	<b>203 131</b>	<b>-68 134</b>	<b>-25%</b>
Saadud toetused	305 253	245 420	136 488	-108 933	-44%
Riigilõivud	21 079	5 543	5 675	133	2%
Tulud majandustegevusest	18 547	19 853	7 373	-12 480	-63%
Tulud põhivara ja varude müügist	118	0	20 000	20 000	100%
Trahvid ja muud varalised karistused	296	33	33	0	0%
Muud tulud	11 827	83	90	7	8%
Intressi- ja omanikutulud	25 903	334	33 472	33 139	9934%



## Saadud toetused

Saadud toetustena planeeritakse Euroopa Liidu struktuurivahendid jms toetused, mida makstakse välja Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse ja riigi tugiteenuste keskuse kaudu. 2025. aastal väheneb saadud toetuste maht eelarves ligikaudu 109 mln eurot ehk 44 % võrra, kogumahuni 136 mln eurot. Vähenemine on seotud valitsemisalade struktuurimuudatustega, mille tõttu liikus majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi haldusalast ära digiühiskonna tulemusvaldkond, kus rakendatakse väga suures mahus välisvahendeid. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala 2025. aasta eelarvesse on planeeritud 37 mln euro ulatuses tulusid Euroopa Regionaalarengu Fondist, 30 mln euro eest Õiglase Ülemineku Fondist, 53 mln eurot Taaste- ja Vastupidavusrahasüst, 16 mln eurot Euroopa Sotsiaalfondist ning alla 1 mln euro muudest toetustest.

## Riigilõivud

Valitsemisala riigilõivude prognoositav kogumaht 2025. aastal on peaaegu 6 mln eurot, suurenemine 2 %. Suurima mahuga riigilõiv on elektroonilise side seaduse alusel tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve ameti teostatavate toimingute riigilõiv 5 mln eurot (93 % valitsemisala poolt kogutavate riigilõivude kogumahust).

## Tulud majandustegevusest

Tulusid majandustegevusest teenivad maa ja ruumiamet (61 % valitsemisala majandustegevuse tulude mahust) ning tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet (39 %-i). Prognoositav tulude kogumaht majandustegevusest 2025. aastal on 7 mln eurot.

Maa ja ruumiamet planeerib tulu hoonestusõiguse seadmise tasudest 4 mln eurot ning tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet meretuuleparkide hoonestusubade enampakkumisest 3 mln eurot. Tulud laekuvad riigieelarvesse.

## Tulu põhivarade ja varude müügist

Tulusid põhivarade müügist planeerib maa ja ruumiamet 2025. aastal teenida 20 mln eurot.

## Trahvid ja muud varalised karistused

Tööinspeksioon ning tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet on planeerinud riigieelarvesse 33 tuhat eurot trahve, mida määratakse väärteomenetluse seadustiku alusel.

## Muud tulud

Muud tulud valitsemisala eelarves kogumahu 90 tuhat eurot koosnevad tööinspeksiooni ning tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve ameti poolt määratavatest sunnirahadest.

## **Intressi- ja omanikutulud**

Dividenditulud on prognoositud kogusummas 245 tuhat eurot äriühingute majandustulemuste prognooside alusel ning lõplikud summad otsustatakse 2025. aasta kevadel pärast 2024. aasta majandustulemuste selgumist. Eelduste kohaselt maksab 2025. aastal dividende AS KredEx Krediidikindlustus. Omanikutulude kasv 33 mln euro võrra võrreldes 2024. aastaga tuleneb sellest, et majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse planeeriti AS KredEx Krediidikindlustuse kasumid ja kahjumid finantsinvesteeringute müügist ning sihtfondide kasutamisel tekkivad tulud ja kulud.

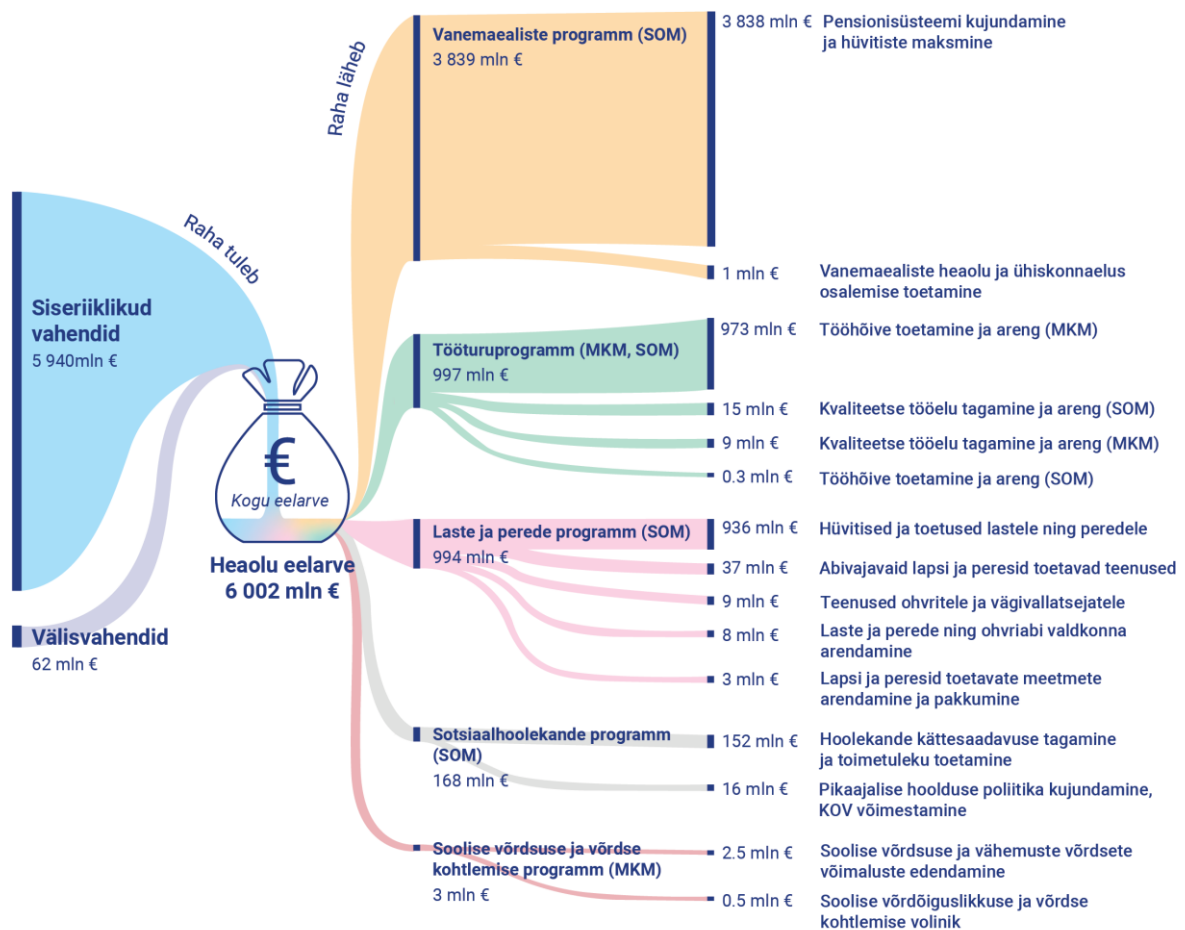
### **3.13.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Loome eeldused koostöös erasektori ja kohalike omavalitsustega Eesti majanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvuks, keskendudes tööstussektori kasvatamisele ja investeeringutele sobiva maastiku kujundamisele, toetades kvaliteetse ja kestliku elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamist ning tagades tugeva ja võrdseid võimalusi pakkuva töökeskkonna.

### 3.13.2.1 Tulemusvaldkond Heaolu

Joonis 58. Heaolu tulemusvaldkond ja selle maht

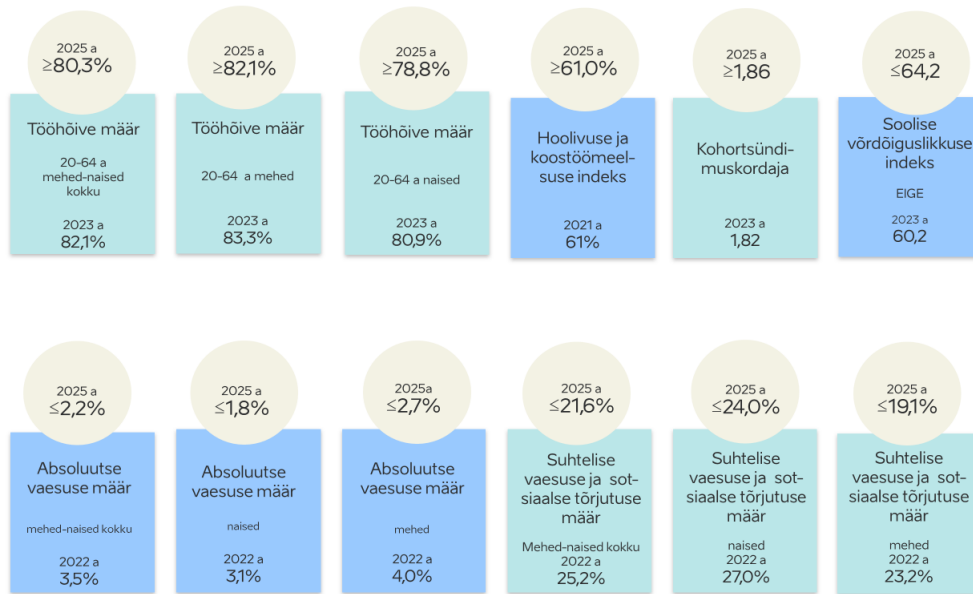
#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



**Heaolu tulemusvaldkonna eesmärk on:** Eesti on riik, kus inimesed on hoidud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu. Tulemusvaldkonnas on koostatud üks arengukava: Heaolu arengukava 2023–2030, mis seab pere-, sotsiaal- ja tööpoliitika strateegilised eesmärgid järgnevateks aastateks ning määrab nende saavutamiseks vajalikud tegevussuunad.

<sup>19</sup> [Heaolu arengukava 2023-2030 | Sotsiaalministeerium \(sm.ee\)](https://sm.ee)

## Joonis 59. Heaolu tulemusvaldkonna mõõdikud



Tulenevalt arengukava alaeesmärkide jaotusest on tulemusvaldkonnas koostatud kokku viis programmi. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on tööturuprogrammi ning soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi peavastutaja.

**Tabel 155. Majandus – ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Heaolu	Heaolu arengukava 2023-2030	Tööturuprogramm (MKMi ja SOMi ühisprogramm)
		Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm (MKM)

Majandus ja kommunikatsiooniministeeriumi vastutada olevad programmid ja tulemusaruanded on kättesaadavad majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kodulehel [Tegevuspõhine riigieelarve | Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium \(mkm.ee\)](https://tegevuspohine.riigieelarve.ee).

### 3.13.2.1.1 Tulemusvaldkond Heaolu kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 156. Tulemusvaldkond Heaolu programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot<sup>20</sup>

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Heaolu</b>	<b>-441 761</b>	<b>-962 411</b>	<b>-985 281</b>	<b>-22 869</b>	<b>2%</b>
<b>Tööturuprogramm</b>	<b>-440 293</b>	<b>-959 537</b>	<b>-982 388</b>	<b>-22 850</b>	<b>2%</b>
Tööturuvaldkonna arendamine	-991	-1 160	0	1 160	-100%
Tööhõive toetamine ja areng	-435 371	-952 247	-972 965	-20 718	2%
Kvaliteetse tööelu tagamine ja areng	-3 930	-6 130	-9 422	-3 292	54%
<b>Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm</b>	<b>-1 468</b>	<b>-2 874</b>	<b>-2 893</b>	<b>-19</b>	<b>1%</b>
Soolise võrdsuse ja vähemuste võrdsete võimaluste edendamine	-907	-2 278	-2 366	-88	4%
Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik*	-561	-596	-527	69	-12%

\*Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik oli kuni 2025 aastani sotsiaalministeeriumi all ja andmete võrreldavaks muutmiseks kajastatakse 2023 täitmine ja 2024RE majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi juures.

### 3.13.2.1.2 Tulemusvaldkond Heaolu programmid ja programmi tegevused

#### Tööturuprogramm

**Programmi eesmärk:** Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM), Tööinspeksioon (TI), Riikliku Lepitaja Kantselei, Eesti Töötukassa (TK), Sotsiaalministeerium (SoM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja heaolu infosüsteemide keskus (TEHIK).

Võrreldes eelmise perioodiga on muudetud programmi ülesehitust: programmi tegevused on koondatud kaheks tegevuseks, programmi tegevuste nimetused on sõnastatud selgemaks ning mõningaid teenuseid on ka vastavalt sellele ringi tõstetud.

**Programmi tegevuse nimetus:** Tööhõive toetamine ja areng

<sup>20</sup> Seoses programmide struktuuri muudatusega 2023. aastal ei ole tabelis toodud summad programmi tegevuste lõikes aastate vahel otseselt võrreldav.

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tööhõivepoliitika toetab tööhõive kõrget taset läbi aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete, et aidata inimesi tööotsingute ajal ja ennetada töötust.

**Tabel 157. Programmi tegevuse tööhõive toetamine ja areng mõiõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ida-Virumaa töötuse määra erinevus kordades Eesti keskmisest töötuse määrast Allikas: Eesti Töötukassa, Statistikaamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvutused	1,65	1,60	1,60	1,60	1,60
15-29-aastaste NEET noorte määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	9,60%	10,00%	9,80%	9,60%	9,40%
Töötute absoluutse vaesuse määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	18,50% (2022)	11,10%	11,10%	11,10%	11,10%
16-64-aastaste vähenenud töövõimega inimeste tööhõive määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	52,60% (2022)	51,40%	51,60%	51,70%	51,80%
Registreeritud töötute tööle asumise määr, % Allikas: Eesti Töötukassa	54,20%	55,00%	55,00%	55,00%	55,00%

### Tegevuste kirjeldus

Tööhõivepoliitika jaguneb kaheks – aktiivseks ja passiivseks. Aktiivne tööhõivepoliitika seisneb eelkõige tööturuteenuste, aga ka nendega kaasnevate tööturutoetuste abil töötuse ennetamises ning inimeste võimendamises ja tööandjate toetamises, et inimesed liiguksid kiiresti tööle või püsiks kestlikult tööhõives. Passiivse tööpoliitika ehk töötushüvitiste eesmärk on kompenseerida inimestele tööotsingute ajaks kaotatud sissetulek, et töö kaotamise korral inimesed ei langeks vaesusesse ning säiliks piisav motivatsioon leida sobiv töö.

Programmi tegevuses on majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala teenused ning oluline osa eelarvest on kavandatud Eesti Töötukassale eraldise andmiseks, et osutada aktiivseid ja passiivseid tööturumeetmeid. See sisaldab edasiantavaid töötuskindlustusmaksid, töövõimetoetust, töötutoetust ning toetust erijuhtudel sotsiaalmaksu tasumiseks töötavate töövõimetoetuse saajate ja arvel olevate töötute eest. Erinevate tööturumeetme pakkujate tegevuste teenuses toetatakse projekte, mille eesmärk on pakkuda tööturumeetmeid väiksema konkurentsivõimega sihtrühmadele, sh toetatakse regionaalseid meetmeid. Põlevkivisektori ettevõtetest lahkuvatel inimestel aidatakse Eesti Töötukassa kaudu uuendada oma teadmisi ja oskusi, et vastata muutunud tööturu vajadustele, nt tasemeõppes osalemise toetust ja mikroqualifikatsiooni omandamise toetust, samuti tööle asumise toetust. Erinevad teenused toetavad noorte, sh mitte-eesti noorte, töötuse vähendamist, tööturul haavatavamas positsioonis olevate inimesi ja nende võimalusi tööturule sisenemiseks või naasmiseks. Teenuste peamiseks elluvijaks oskuste valdkonnas, pikaajalisel haiguslehel olijate ning põlevkivisektori töötajate vaates on Eesti Töötukassa. Mitteõppivate ja mittetöötavate (NEET-

olukorras noorte) tegevusi viivad ellu kohalikud omavalitsused ja noorte töövaatlustegevusi SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus ning muid avatud taotlusvoorude kaudu haavatavamate sihtrühmade töölase konkurentsivõime toetamise tegevusi erinevad elluviijad.

Programmi tegevuse teenustes kasutatakse Euroopa Liidu vahendeid, Euroopa regionaalarengu fondi (RRF), Euroopa Sotsiaalfondi (ESF+) ja Õiglase ülemineku fondi (ÕÜF) vahendeid.

Programmi tegevus hõlmab lisaks kahte sotsiaalministeeriumi valitsemisala teenust.

### Programmi tegevuse nimetus: Kvaliteetse tööelu tagamine ja areng

**Programmi tegevuse eesmärk:** Töösuhete ja töökeskkonna poliitika toetab kvaliteetses tööelus osalemist, et töötaja saaks tööl käia ja tööandja saaks tööd pakkuda õiglastel töötingimustel ohutus töökeskkonnas.

**Tabel 158. Programmi tegevuse kvaliteetse tööelu tagamine ja areng mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Üle kolme töövõimetuspäevaga tööõnnetuste arv 100 000 hõivatu kohta Allikas: Statistikaamet	392,30	500,00	500,00	500,00	500,00

### Tegevuste kirjeldus

Tööelu kvaliteeti mõjutavad töötaja töökeskkond ja töötingimused, tööturu osapoolte teadlikkus töösuhetest ning ohutu töökeskkonna loomise võimalused. Tööelu kvaliteedi tagamiseks on oluline luua töötaja vajadusi arvestavad töötingimused, suurendada tööturu osapoolte teadlikkust nende õigustest ja kohustustest ning tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest.

Programmi tegevuse oodatavat tulemust aitavad oma teenuste kaudu saavutada majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, tööinspeksioon ja Riikliku Lepitaja Kantselei, sh moodustab olulise osa eelarvest tööinspeksiooni teenustele kavandatud kulu riiklikuks järelevalveks, ennetuseks ja nõustamiseks ning töövaidluste lahendamiseks. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium kujundab poliitikat ning viib ellu töötajatele ja tööandjatele suunatud tegevusi töövõime vähenemise ennetamiseks. Edendatakse individuaalseid ja kollektiivseid töösuheteid, sh tõhustatakse sotsiaaldialogi, soodustatakse kollektiivlepingute sõlmimist, analüüsitakse ja vastavalt parandatakse töövaidluskomisjoni töökorraldust. Tööinspeksioon viib läbi töösuhete, töötervishoiu ja tööohutuse järelevalvet ning nõustamist, tagades asjakohase teabe kättesaadavuse. Tööinspeksiooni juures toimib töövaidluskomisjon, mis lahendab töötajate ja tööandjate vahelisi vaidlusi. Kollektiivseid töötülisid aitab lahendada riiklik lepitaja.

Programmi tegevus hõlmab lisaks sotsiaalministeeriumi valitsemisala teenuseid.

## **Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm**

**Programmi eesmärk:** Eestis on naistel ja meestel kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus ning vähemusrühmadele on tagatud võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM), Sotsiaalministeerium (SOM), Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei (SVVK), Tervise ja heaolu infosüsteemide keskus (TEHIK).

Programmi struktuuri on muudetud ning arvestades valdkonna poliitika raamistiku ümberkorraldamist ja poliitika kujundamise ühisosa, on programmis alates 2025. aastast kavandatud kaks programmi tegevust.

**Programmi tegevuse nimetus:** Soolise võrdsuse ja vähemuste võrdsete võimaluste edendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagatud on sooline võrdsus ning vähemusrühmadele võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks.



**Tabel 159. Programmi tegevuse soolise võrdsuse ja vähemuste võrdsete võimaluste edendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Soolise võrdõiguslikkuse poliitika on kujundatud ja elluviimine korraldatud Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	jah	jah	jah	jah	jah
Nende naiste ja meeste osakaal, kelle arvates naine peaks olema peamine koduste tööde eest vastutaja, % Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring	17,00% (2021)	17,00%	17,00%	17,00%	17,00%
Nende 15-19-aastaste naiste ja meeste osakaal, kelle arvates mehed saavad hooldamisega seotud töökohtadel sama hästi hakkama kui naised, % Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring	77,00% (2021)	77,00%	77,00%	77,00%	77,00%
Võrdsete võimaluste poliitika on kujundatud ja elluviimine korraldatud Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	jah (2022)	jah	jah	jah	jah
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "raha" Allikas: Euroopa Liidu Soolise Võrdõiguslikkuse Indeks (EIGE)	73,30	75,20	75,70	76,10	76,60
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "töö" Allikas: Euroopa Liidu Soolise Võrdõiguslikkuse Indeks (EIGE)	77,50	73,40	73,60	73,80	74,00
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond "võim" Allikas: Euroopa Liidu Soolise Võrdõiguslikkuse Indeks (EIGE)	33,00	44,70	46,70	48,80	50,80
„Austame erinevusi“ märgise saanud organisatsioonide arv Allikas: Eesti Inimõiguste Keskus	49,00	60,00	65,00	85,00	70,00
Elanike osakaal, kes hääletaks valimistel kandidaadi poolt olenemata sellest, kas ta on gei, lesbi, biseksuaalne või transsooline inimene Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring	56,00% (2021)	56,00%	56,00%	56,00%	56,00%
Mitmekesisuse kokkuleppega liitunud organisatsioonide arv Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	247,00	278,00	293,00	308,00	323,00

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus koosneb neljast majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi teenusest, mis hõlmavad nii soolise võrdsuse kui ka vähemusrühmade võrdsete võimaluste poliitika kujundamist ja rakendamist, sh õigusraamistiku arendamist, siht- ja sidusrühmade teadlikkuse suurendamist ning andmete kättesaadavuse parandamist, poliitikakujundamisel ja -rakendamisel, sh struktuurivahendite kasutamisel võrdsuslõime alast nõustamist ja toetamist.

Soolise võrdsuse valdkonna poliitika kujundamisel ja rakendamisel viiakse ellu tegevusi, mis aitavad vähendada soolisi stereotüüpe ning toetada ühiskonnas soolist võrdsust väärtustavaid hoiakuid. Eraldi pööratakse tähelepanu palgalõhe vähendamisele ning võetakse üle EL palkade läbipaistvuse direktiiv, millega tõhustatakse võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmist. Direktiivi nõuete täitmisel toetatakse tööandjaid vastavate juhendite, metoodikate ja tööriistadega. Soolise segregatsiooni vähendamiseks hariduses ja tööturul suurendatakse nii laiemat avalikkust kui ka võtmesihtrühmade (haridustöötajad, karjäärinõustajad, tööandjad, personalispetsialistid jt) teadlikkust soolistest stereotüüpidest. Erilist tähelepanu pööratakse valdkondadele, kus segregatsioon on suurim, sh loodus- ja täppisteaduste (LTT) ning hariduse, tervishoiu ja hoolekande (nn EHW) valdkondades ning otsustamis- ja juhtimistasandil. Selleks teostatakse vajalikke analüüse, viiakse ellu Töötukassa karjäärispetsialistidele koolitusi stereotüübivaba nõustamise toetamiseks ning tehakse teavitustegevusi.

Võrdse kohtlemise tagamiseks ning soolise võrdsuse ja vähemusrühmade võrdsete võimaluste edendamiseks korrastatakse ja kaasajastatakse valdkondlik õigusraamistik, muutes selle ühiskonna vajadustele paremini vastavaks. Laiendatakse, ühtlustatakse ja tõhustatakse õiguskaitset ning olulisemate sidusrühmade (sh poliitikakujundajad, tööandjad ja haridusasutused) edendamiskohustust. Tugevdatakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku võimekust pakkuda inimestele võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise kahtluse korral tõhusat eksperttuge ning sidusrühmadele nõu ja abi edendamiskohustuse täitmisel. Osaletakse ka Euroopa Liidu tasandil horisontaalse võrdse kohtlemise direktiivi läbirääkimistel.

Eraldi pööratakse tähelepanu valdkondliku õigusraamistiku paremale rakendumisele, sh toetatakse tööandjate, haridustöötajate, poliitikakujundajate ning otsustajate teadlikkust, oskusi ja valmisolekut soolist võrdsust ja võrdseid võimalusi edendada. Jätkatakse tööandjate toetamist mitmekesisuse väärtustamisel era- ja avaliku sektori organisatsioonides, muu hulgas märgise „Austame erinevusi“ meetmete rakendamise ja mitmekesisuse kokkuleppe toetamise kaudu.

Vähemusgruppide olukorra kaardistamiseks ning võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamiseks ja võrdsete võimaluste edendamiseks on oluline regulaarsete ja kvaliteetsete andmete olemasolu vähemusrühmade olukorra ja vajaduste kohta. Seetõttu panustatakse valdkondlikesse andmekogumis- ja analüüsitegevustesse, et tagada regulaarsete ja kvaliteetsete andmete olemasolu ning nende kasutamine ka teiste valdkondade poliitikakujunduses.

Huvikaitseorganisatsioonide tugevdamiseks ja tõhusaks toimimiseks toetatakse strateegilise partnerluse kaudu nende organisatsioonide ja võrgustike tegevust ja arengut, mis aitavad ellu viia valdkondlikku poliitikat. Samuti jätkatakse tihedat koostööd kodanikuühendustega, kaasates neid valdkondliku poliitika kujundamisse. Oluline on toetada ka huvikaitseorganisatsioonide võimekust vajalikke uuringuid ja analüüse tellida või neid ise teha.

**Programmi tegevuse nimetus:** Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik

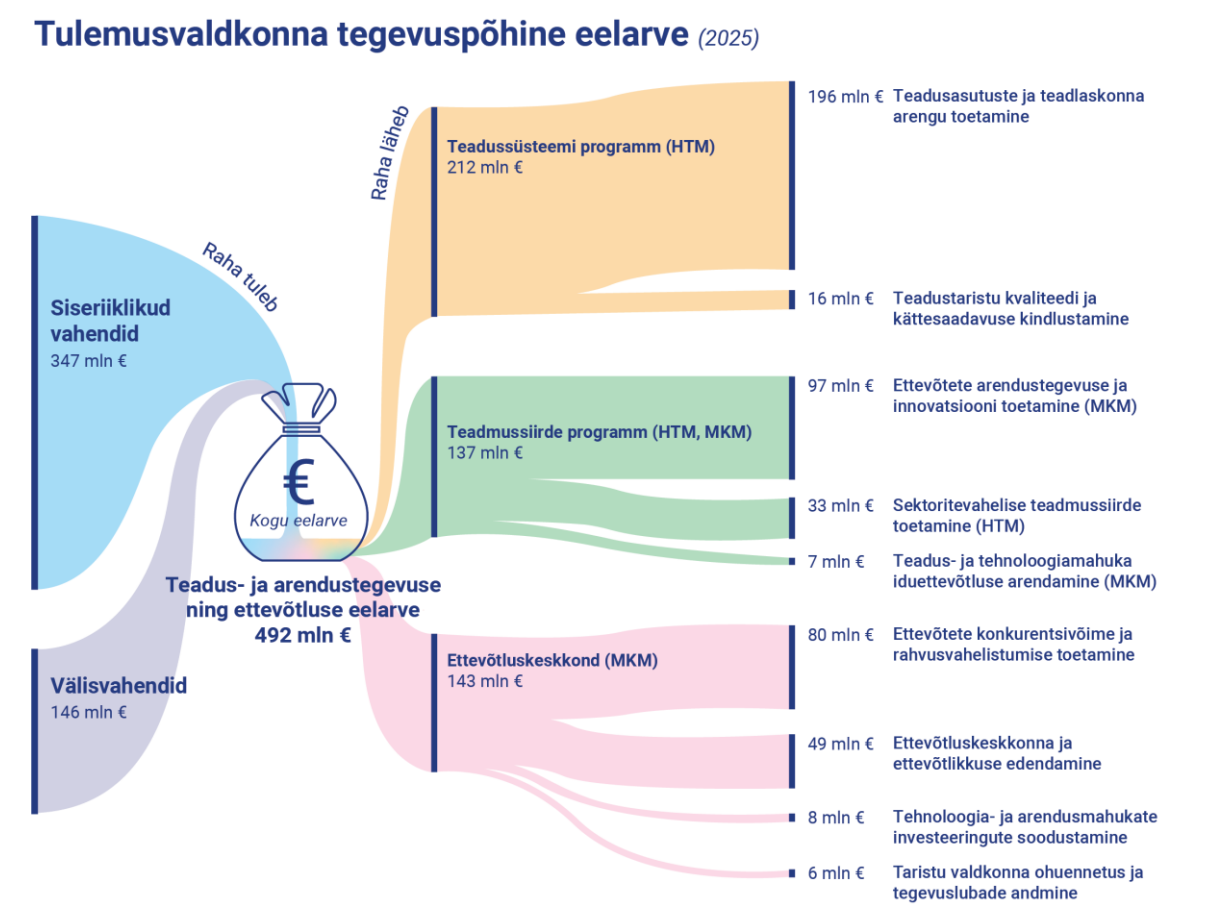
**Programmi tegevuse eesmärk:** Soolise võrdõiguslikkuse seadusest ja võrdse kohtlemise seadusest tulenevate õiguste kaitset puudutav nõustamine, arvamuse avaldamine diskrimineerimisjuhtumite kohta, seaduste mõju analüüsimine ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamine.

### **Tegevuste kirjeldus**

Tegevuse alla kuulub üks teenus, mida pakub võrdse kohtlemise voliniku kantselei. Volinik nõustab soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise õigusraamistikust tulenevate õiguste kaitse alal, avaldab arvamust diskrimineerimisjuhtumite kohta, analüüsib seaduste mõju, edendab soolist võrdõiguslikkust ja võrdset kohtlemist ning ennetab diskrimineerimist. Lisaks tegeleb temaatiliste õigusteatmike väljaandmisega, teenuste digiteerimisega, tehisintellekti kasutuse laienemisest tingitud kaudse diskrimineerimise ennetamisega.

### 3.13.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus

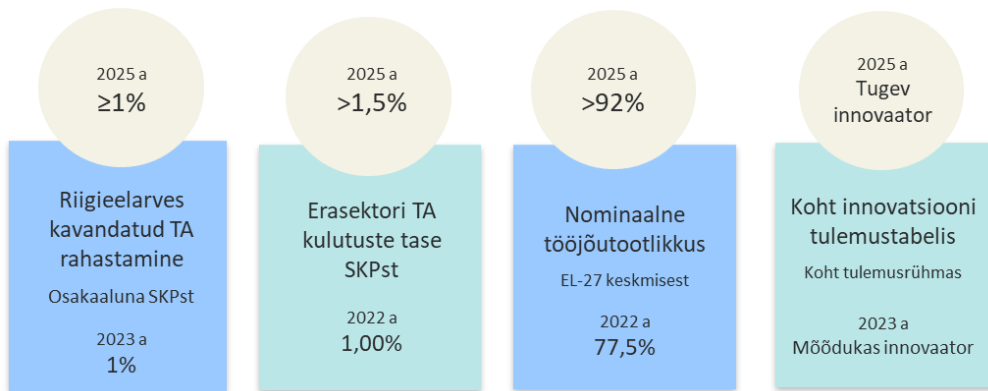
Joonis 60. Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus tulemusvaldkond ja selle maht



Tulemusvaldkonna eesmärk on: Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele. Tulemusvaldkonda panustab riigi valdkondlikest arengukavadest Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava (TAIE) 2021–2035<sup>21</sup>, mis on HTM-i ja MKM-i ühiselt elluviidav arengukava. Lisaks lähtutakse programmi tegevuste planeerimisel turismi valdkonna strateegiast „[Turismistrateegia 2022-2025](#)“.

<sup>21</sup> [Avaleht | TAIE](#)

### Joonis 61. Teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse tulemusvaldkonna määdikud



Tulemusvaldkonnas on TAIE eesmärkide elluviimiseks koostatud kolm programmi, sh üks HTM-i ja MKM-i ühisprogramm. Seoses nii 2023. aasta kui ka 2024. aasta Vabariigi Valitsuse vahetuse ning ministrite pädevuste ja valitsemisalade ümberkorraldustega on ettevõtluskeskkonna programmis tehtud muudatusi.

**Tabel 160. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus	Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021–2035	Teadmussiirde programm 2025-2028
	Turismistrateegia 2022-2025	Ettevõtluskeskkonna programm 2025-2028

MKM koostab ja viib ellu ettevõtluskeskkonna programmi ning ühiselt koos HTMiga teadmussiirde programmi. Erinevate perioodide programmid ja aruanded leiab MKMi kodulehelt.

[Tegevuspõhine riigieelarve | Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium \(mkm.ee\)](https://mkm.ee)

### 3.13.2.2.1 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 161. Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus</b>	-204 271	-273 107	-247 291	25 816	-9%
<b>Teadmussiirde programm</b>	-102 094	-110 750	-104 716	6 034	-5%
Ettevõtete arendustegevuse ja innovatsiooni toetamine	-100 808	-107 854	-97 487	10 367	-10%
Teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse arendamine	-1 286	-2 897	-7 230	-4 333	150%
<b>Ettevõtluskeskkond</b>	-77 813	-162 356	-142 574	19 782	-12%
Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine	-49 275	-125 184	-80 171	45 012	-36%
Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine	-7 543	-7 507	-8 029	-522	7%
Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine	0	-29 666	-48 802	-19 135	39%
Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine	0	0	-5 572	-5 572	100%

### 3.13.2.2.2 Tulemusvaldkond Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus programmid ja programmi tegevused

#### Teadmussiirde programm

**Programmi eesmärk:** Eesti areng tugineb teadmuspõhistele ja innovaatilistele lahendustele

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sihtasutus Eesti Teadusagentuur (ETAg), Haridus- ja Noorteamet (Harno), Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), Sihtasutus Tallinna Teaduspark Tehnopol (Tehnopol) ja AS Metrosert

Tegemist on HTMi ja MKMi ühisprogrammiga, mille ülesanne on tagada teadussüsteemi, ettevõtluskeskkonna ning ühiskonna teiste valdkondade koostoime selliselt, et eri valdkondades loodud uued teadmised, tehnoloogiad ja ideed leiaksid oskuslikult ja loovalt rakendust kestliku ühiskonna ja majanduse hüvanguks. Programmi tegevuste sõnastusi on korrigeeritud.

**Programmi tegevuse nimetus:** Ettevõtete arendustegevuse ja innovatsiooni toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk** on luua vajalik toetav keskkond ettevõtetes innovatsiooni- ja arendustegevuse läbiviimiseks.

**Tabel 162. Programmi tegevuse ettevõtete arendustegevuse ja innovatsiooni toetamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Müügitulu uutest või oluliselt muudetud toodetest või teenustest (suhe kogu müügitulusse), % Allikas: Statistikaamet	9,70% (2022)	12,00%	16,00%	16,00%	18,00%
VKE-de osakaal, kellel on minimaalne digitaalne võimekus, % Allikas: EC Digital Decade	66,90%	72,20%	74,80%	77,40%	80,00%

**Tegevuste kirjeldus**

Tegevuse eesmärki saavutatakse läbi üheksa teenuse osutamise, millest oluliste eelarveliste mahtudega teenused on ettevõtete TAI teadlikkuse ja arendustegevuse toetamise soodustamine ja toetamine ning ettevõtete rahvusvahelistes TAI võrgustikes osalemise soodustamine. **Teenuseid pakub MKM, sh Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu.**

Tegevuse raames on koondatud sekkumised, mis suurendavad ettevõtjate teadlikkust TAI vajalikkusest ja võimalustest.

Ettevõtete ja TA-asutuste koostöö ning ettevõtete innovatsioonivõimekuse suurendamiseks pakutakse innovatsiooni- ja arendusosakuid, rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamiseks toetatakse ettevõtete osalemist rahvusvahelistes ja EL-ülestes partnerlustes ja võrgustikes (nt ESA, Eurostars jt).

Tagamaks Eesti ettevõtete juurdepääs tehnoloogiatele ja toetamaks ettevõtteid tehnoloogiate ülevõtmisel, käivitatakse digitaalse innovatsiooni keskused (e-DIH). Seeläbi toetatakse Eesti osalemist digitaalse innovatsiooni keskuste (e-DIH) võrgustikes fookusega tehisintellektil ja robotikal. E-DIH-id on konsortsiumid, mida Eestis veab TalTech nimetusega AIRE (*AI and Robotics Estonia*). Konsortsium osutab VKE-dele arendusteenuseid.

Eesti ettevõtete tehisintellekti (AI) kasutuselevõtu võimekuse parendamiseks, valdkondliku tootearendus- ja teadusarendustegevuse võimendamiseks ning sellega seonduva uusettevõtluse tekitamiseks käivitati Tehnopolis uus raamprogramm, mille tulemusi hinnati 2022. aasta lõpus, 2025. aastal programm jätkub.

Toetatakse ettevõtete digitaliseerimist ja automatiseerimist ning üleminekut lineaarselt majandusmudelilt ringmajandusele, tegevusi rahastatakse Eesti taastekava raames perioodi kogumahas 58 mln euroga. Samuti suurendatakse riigi rolli ja pädevust innovatsiooni eestvedajana ja turuloojana, ning uudsete lahenduste hankijana, mille kaudu omakorda suureneb ka ühiskonna teadmismahukust tervikuna (kogumahas 2,5 mln eurot EL-i 2021- 2027 rahastusperioodi vahenditest).

Pakutakse ettevõtetele terviklikult innovatsioonivõimekuse ja -valmisoleku kasvatamise teenuseid. Sellest lähtuvalt töötatakse välja ka vastav tugisüsteem, mille kaudu ettevõtted

saavad osaleda eri infoüritustel, saavad ligipääsu eri analüüsidele ja turuseirele, palgata kvalifitseeritud tööjõudu, kaasata valdkondlikke eksperte, arendada ja osaleda eri koostöövõrgustikes, teha ekspertiise, diagnostikaid, analüüsida intellektuaalset kapitali jne.

Jätkatakse ettevõtete vajadustest lähtuva rakendusuuringute ja eksperimentaalse arenduse tervikliku programmiga (RUP), mis virtuaalse RTO-na (*research and technology organization*) toimib vahelülina ettevõtete ja (sh rahvusvaheliste) teadusasutuste vahel. Ettevõtetele võimaldatakse nii rahastust kui ka toetavaid tegevusi partnerite otsingurahvusvahelise võrgustumise jms näol. Lisaks teeb RUP ettepanekuid TA pakkumispoole kohandamiseks ettevõtjate vajadustele. Käivitatakse rakendusuuringute keskuse tegevus AS Metroserti kaudu.

Jätkatakse osakute, tootearenduse toetuse ning arenguprogrammi sekkumisloogikatega, mille eesmärk on pakkuda ettevõtetele erinevaid innovatsiooni (sh toote-, turu-, protsessi-, organisatsiooni-, personaliinnovatsiooni) soodustavaid teenuseid nii rahastamise kui ka toetavate teenuste näol. Arenguprogramm pakub ettevõtetele kompleksset, ettevõtte vajadustes lähtuvat lähenemist (nii toetust kui ka nõustamise, võrgustumise jms selliseid teenuseid).

Jätkatakse ettevõtete osaluse toetamist rahvusvahelistes organisatsioonides (ESA ja CERN) ning parandatakse ettevõtete ligipääsu EL-ülestes partnerlustes ja võrgustikes. Nimetatud tegevustes saavad ettevõtted ja teadusasutused osaleda organisatsioonide hangetel ning töötajate mobiilsusmeetmetes (ESA ja CERN). Partnerlustes (nt Eurostars, Horizon Europe) saavad ettevõtted ja teadusasutused osaleda partnerluse spetsiifilistes tegevustes (taotleda toetusi, võrgustumine jms).

Toetatakse ettevõtja digipöörde strateegia koostamist ja investeeringuid digipöördeks vajalikesse tegevustesse, arendustesse ja rakendustesse nii ettevõtetes kui tarneahelas. Mh toetatakse ettevõtete digitaalse teekaardi koostamist ja selle alusel strateegia valmimist ning kaasrahastatakse vastavaid investeeringuid.

Kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks toetatakse vajalikku teadmussiiret ettevõtetes (märksõnad: ringmajandus, madalsüsinikutehnoloogiad, energiantensiivne tööstus). Toetatakse tegevusi ettevõtetes, mis aitavad ettevõtetel kohandada ärimudeleid madalsüsiniku- ja ringmajanduse põhimõtetele vastavaks ning arendada säästvaid tehnoloogiaid. Tegevusi rahastatakse Eesti taastekava raames perioodi kogumahu 9 mln euroga.

Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemisel saadavate vahendite raames toetatakse mahus 13,4 mln eurot integreeritud Euroopa Liidu üleste vesiniku väärtusahela teadus- ja arendustegevuse projektide elluviimiseks.

Õiglase ülemineku fondi raames soodustatakse Ida-Viru piirkonna majanduse mitmekesistamist, sh kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamise kaudu. Selleks



suurendatakse ettevõtjate teadusmahukust ja koostööd teadus- ja arendusasutustega mahus 25 mln eurot.

Jätkatakse innovatsiooni edendavate riigihangete ettevalmistamise ja läbiviimise toetamist.

Jätkatakse suure ühiskondliku mõjuga interdistsiplinaarsete kitsaskohtade lahendamiseks tööriista pakkumisega (*Accelerate Estonia*).

Seoses 2024. aasta valitsemisalade ümberkorraldustega on riigi infosüsteemi ameti teenus „Eesti küberturvalisuse valdkonna tööstuse, tehnoloogia ja teaduse arengu toetamine“ edaspidi digiühiskonna tulemusvaldkonna programmis. Teenus hõlmab küberturvalisuse arendamisele suunatud Eesti koordineerimise tööd, mida kokkuleppeliselt kaasrahastatakse perioodil 2023-2025 teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni vahenditest.

### Programmi tegevuse nimetus: Teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse arendamine

Programmi tegevuse eesmärk on toetada teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse ökosüsteemi arengut.

**Tabel 163. Programmi tegevuse teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse arendamine moodsikud**

Moodsik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Riskikapitali maht, mln eurot Allikas: Startup Estonia	395,00	500,00	500,00	500,00	500,00
Kiirendites osalevate ettevõtete arv Allikas: Startup Estonia	51	40	40	40	40

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus hõlmab kahte teenust, mille raames luuakse teadus- ja tehnoloogiamahukate ettevõtete arenguks vajalik keskkond, toetamaks teadus- ja tehnoloogiapõhiste iduettevõteteid ettevõtte kõigis arengufaasides, iduettevõtete loomist ja arendamist ning olulise kasvu saavutamist rahvusvahelistel turgudel. Sealjuures aktiveeritakse eelseemne- ja seemnefaasi investeeringutega turgu teadus- ja tehnoloogiamahukates sektorites, sh aidatakse suurendada kapitali pakkumist teadusmahukatele kõrgtehnoloogiat arendavatele ettevõtetele, mille puhul turul ei pakuta piisavalt erakapitali ettevõtete arengu tagamiseks. Lisaks toetatakse iduettevõtete innovatsiooni ning intellektuaalomandi loomist ja rakendamist kõigis majandusharudes. Nimetatud tegevuste tulemuslikkuse hindamiseks töötatakse välja ja rakendatakse tõhus ja vajaduspõhine iduettevõtluse seiresüsteem.

Iduettevõtluse ökosüsteemi tervikliku toetamist ja arendamist jätkatakse Startup Estonia programmi kaudu kogumahas 8 miljonit eurot EL 2021-2027 rahastusperioodi vahenditest.

Jätkatakse teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse ökosüsteemi arendamise tegevuskava elluviimist. Kuna kõrgtehnoloogiliste iduettevõtete toote või teenuse arendus- ja ärimudelid põhinevad suuresti teadus- ja arendustööl ja sellega seotud intellektuaalsel omandil, on nende ettevõtete arendustöö on aja- ja ressursimahukam. Vastavat segmenti sihtivaid kiirendeid pakub Startup Estonia.

Lisaks üldise ökosüsteemi arendamisele ja kiirendite ellu kutsumisele jätkatakse riigi osalusega fondide rahastamist (rohetehnoloogiate fond, teadus- ja tehnoloogiamahukate iduettevõtete fond jt) ehk pakutakse iduettevõtetele kaasrahastust, sh nihkub fookus süvatehnoloogia terviklikule sekkumisloogikale.

2024. aastal käivitati AS Smartcapi juures Eesti Kaitsefond, mille tegevused jätkuvad 2025. aastal.

Jätkatakse rahvusvahelise ärikiirendi Creative Destruction Lab'i Eesti haru toetamist.

Toetamaks kahese kasutusega süvatehnoloogia ettevõtete arengut, osaleb Eesti NATO 1 mld euro suuruses innovatsioonifondis (Eesti kogupanus on 30 mln eurot) ning selle investeeringutele eelnevas innovatsioonikiirendis (kogumahas 2,85 mln eurot).

## **Ettevõtluskeskkonna programm**

**Programmi eesmärk:** Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmismahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeeringuid kõigis Eesti piirkondades.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA), AS Eesti Varude Keskus (EVK), AS Metrosert ja MTÜ Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus.

Programmi on lisandunud uus programmi tegevus seoses valitsemisalade ümberkorraldustega 2023. ja 2024. aastal. Uude programmi tegevusse on koondatud peamiselt TTJA erinevate valdkondade poliitikate rakenduslikud teenused, milliste poliitikat kujundatakse teistes valitsemisalades, kuid teenused aitavad tagada mh kvaliteetsset ja nõuetele vastavat ettevõtluskeskkonda. Lisaks on tegevuste nimetusi võrreldes eelmise perioodiga korrigeeritud.

### **Programmi tegevuse nimetus: Ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti elanikud on ettevõtlikud ning ettevõtlus- ja tarbimiskeskond atraktiivne.

**Tabel 164. Programmi tegevuse ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kolm aastat varem loodud ettevõtete arv, mille käive on suurem kui 200 000 eurot Allikas: Äriregister	1256 (2022)	1500	1550	1600	1650
Eesti kui atraktiivse töökohariigi positsioon Allikas: Rahvusvaheliste talentide konkurentsivõime indeks (GTCI raport)	20	22	20	18	16

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus sisaldab majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna arendamise ning ettevõtluse soodustamise ja toetamise teenuseid, samuti ettevõtluspoliitikaga seotud TTJA teenuseid, mis aitavad tagada ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna õigusruumi. Lisaks hõlmab programmi tegevus AS Eesti Varude Keskuse teenust riigi tegevusvarude tagamiseks. Tegevuse toel luuakse soodne kasvupinnas uute ettevõtete tekkimiseks ja nende edasiseks kasvamiseks, sh eraldi väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele mõeldud arenguprogrammi elluviimise toel, samuti soodustatakse ambitsioonikate äriideede juurdevoolu, ambitsioonikate ärimudelite loomist ja rakendamist.

Viiakse ellu Work in Estonia tegevuskava ja talendipoliitika, et soodustada Eesti ettevõtjatele vajalike tippspetsialistide leidmist. Rakendatakse tegevusi, mis soodustavad ettevõtjate ja haridusasutuste koostööd ning toetatakse (tööstus)ettevõtetele vajalike spetsialistide koolitamist.

Toetatakse ettevõtete teadlikkuse kasvu kestlike, vastutustundlike ja parimatest juhtimispraktikatest lähtuvate ärimudelite arendamiseks kogumahus 9,4 mln eurot EL 2021–2027 rahastusperioodi vahenditest.

Vähendatakse ettevõtjate halduskoormust ja ajakohastatakse ettevõtluse regulatsioone (ettevõtluse parendamisele ja kasvule suunatud regulatiivne keskkond), mh töötades välja ettevõtjatele suunatud proaktiivsed digitaalsed avalikud teenused, sealhulgas ettevõtja ärisündmustest lähtuvad sündmusteenused ühes keskses digiväravas. Tõhustatakse tootmishoonete rajamiseks vajalikke menetlustoiminguid käivitades nõ investeringute roheline koridori.

Vähendatakse ettevõtjate aruandluskoormust ning toetatakse reaalamajandusele üleminekut era- ja avaliku sektori koostöös äriprotsesside ja aruandluskohustuse automatiseerimiseks ning digitaliseerimiseks. Soodustatakse digikaubandust (e-kaubandus, platvormimajandus, jagamismajandus).

Tugevdatakse EL ühtse siseturu toimimist soodustades kaupade, äriteenuste ja digitaalsete ning andmete ühekordse küsimise põhimõttel toimivate avalike teenuste piiriülest liikumist ning õiglast konkurentsi.

Arendatakse tarbijate harjumusi tarbida säästlikult ja targalt ning kujundatakse tarbijate majandushuvide kaitseks kohane õigusraamistik. Tagatakse toodete ja teenuste ohutus ja nõuetele vastavus ning kvaliteedi infrastruktuuri (standardimise, akrediteerimise, vastavushindamise ja metroloogia) süsteemi toimivus.

Tagatakse riigi tegevusvaru olemasolu ja seiratakse seotud ettevõtjate toimepidavust.

Programmi tegevuse maht ja teenuste hulk on võrreldes eelmise perioodiga oluliselt muutunud, sest seoses valitsemisalade ümberkorraldustega on kuus teiste poliitikavaldkondadega seotud teenust tõstetud uude programmi tegevusse.

**Programmi tegevuse nimetus:** Ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ettevõtted hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt.

**Tabel 165. Programmi tegevuse ettevõtete konkurentsivõime ja rahvusvahelistumise toetamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti toodete ekspordihind kasvab kiiremini kui Euroopas keskmiselt, % Allikas: Eurostat	Kasv oli aeglasem	Kasv on kiirem	Kasv on kiirem	Kasv on kiirem	Kasv on kiirem
Turismiteenuste eksport (mld/EUR) Allikas: Statistikaamet	1,70	2,40	2,60	3,00	3,30
Tööstustoodangu mahuindeks Allikas: Statistikaamet	98,40	115,00	120,00	125,00	130,00

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuses keskendutakse erinevatele teenustele, mis toetavad ettevõtete ekspordi ja sisenemist uutele turgudele ning tööstussektori ja turismisektori arengut. Vastavaid poliitikaid kujundab majandus- ja kommunikatsiooniministeerium ning suur osa teenustest viiakse ellu Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu. Põhilise osa tegevuse eelarvest moodustavad ettevõtete ekspordi, tööstussektori ja turismisektori toetused.

Tegevuse toel soositakse kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste ekspordi ja uutele turgudele sisenemist läbi ajakohastatud ning suure mõjuga müügi-, turundus ja teadlikkuse tõstmise tegevuste ning teenuste (riikliku kuvandi edasiarendamine ja juurutamine, sihtturupõhised nõustamised, kasvuprogrammid, koolitused, ühisstendide, visiitide ja

kontaktreiside korraldamine jm) kogumahas 60 mln eurot EL 2021–2027 rahastusperioodi vahenditest.

Arendatakse edasi riigi äridiplomaatia võimekust, suurendades selleks ministeeriumite ülest koostööd nii valdkondlike kui tehnoloogiapõhiste prioriteetide seadmiseks, protsesside juurutamiseks kui ühiste tegevuste planeerimiseks ning elluviimiseks (sh ühised välisesinduste laienemiskavad ja tööplaanid, eesmärgid välisturgudel, *once only* ja tehnilised lahendused).

Analüüsitakse ja kavandatakse välisturgudele suunatud tegevusi Ukraina ülesehituse toetamiseks ning selle raames Eesti ettevõtetele koostöövõimaluste ja instrumentide tekitamiseks.

Toetatakse Eesti ettevõtluse, eriti tööstussektori konkurentsivõime kasvu, sh tõusu väärtusahelates. Toetatakse parimate võimalike tehnoloogiate kasutamist tööstusettevõtetes ning soodustatakse nüüdisaegsetel tehnoloogiatel põhinevate ärimudelite kasutuselevõttu.

Tagatakse stabiilne, ajakohane ja ettevõtlust soodustav õiguslik turismiregulatsioon ja seistakse Eesti huvide eest Euroopa Liidu õigusloomes, nt pakettreiside direktiivi muudatus, lühiajalise majutuse üüriteenuste algatus.

Perioodil 2021–2027 toetatakse SF vahenditest turismisektorit kokku 45 mln euroga (sh 7 mln eurot riiklik kaasfinantseering). Fookus on sektori digitaliseerimise toetamisel, Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamisel, rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetamisel ning tootearendusel ja kompetentside kasvul.

Õiglase ülemineku fondi raames soodustatakse Ida-Viru piirkonna majanduse mitmekesistamist, sh kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamise kaudu. Selleks toetatakse ettevõtjate investeeringuid uute toodete või teenuste arendamisse fondi perioodil mahus 153 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus:** Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ettevõtete alustamiseks ja arendamiseks on piisav ligipääs vajalikule finantseerimisele ja kapitalile.

**Tabel 166. Programmi tegevuse tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine möödikud**

Möödik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ettevõtete investeringud materiaalsesse põhivarasse (jooksevhindades, mld eurot) Allikas: Eesti Pank	4,00	3,50	3,70	4,40	5,00

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Välisinvesteeringud töötlevas tööstuses (mld eurot) Allikas: Eesti Pank	3,60	4,50	5,00	5,50	6,00

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevus hõlmab kapitaliturgude mitmekesistamise ja investeerimisfondide ning kapitalile ligipääsu parandamise ja võimaldamisega, samuti välisinvesteeringute meelitamisega ning nende usaldusvääruse tagamisega seotud kahte teenust. Teenuste eest vastutab majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, kuid mitmeid teenuseid viiakse ellu Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu.

Tegevuse toel soodustatakse tehnoloogia- ja arendusmahukate välisinvesteeringute kaasamist ning mahu suurendamist ja tagatakse välisinvesteeringute usaldusväärus. Tutvustatakse Eestit kui paindlikku ja ettevõtjasõbralikku majanduskeskkonda maailmas.

Kujundatakse konkurentsivõimeline ja paindlik investeerimiskeskond kõigis Eesti piirkondades, sh tõhustatakse koostööd regionaalsete osapooltega strateegiliste suurinvesteeringute süsteemsemaks kaasamiseks.

Arendatakse edasi Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse rahastamisvõimekust suurinvesteeringute ja –tehingute toetamisel, töötatakse välja ettepanekud ja viiakse ellu tegevusi menetlustoimingute lihtsustamiseks strateegiliste suurinvesteeringutele, ning tagatakse süsteemsem ja personaliseeritum lähenemine ning kliendihaldus potentsiaalsetele suurinvestoritele välisturgudel.

Parandatakse ettevõtete finantseerimisvõimaluste (kapitali) kättesaadavust, sh tõmbekeskustest eemal asuvates piirkondades, lisaks on tegevuse alla koondunud kapitaliturgu elavdavad riskikapitali-instrumendid EIS-is nagu Balti Innovatsioonifond I ja II ning EstFund.

**Programmi tegevuse nimetus:** Taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ettevõtluskeskkonna taristu on ohutu ja nõuetele vastav.

**Tabel 167. Programmi tegevuse taristu valdkonna ohuennetus ja tegevuslubade andmine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti kodumajapidamiste osakaal, millistel on võimalus liituda väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrguga, mis tagab 1 Gbit/s kiiruse Allikas: TTJA	65,00%	70,00%	73,00%	80,00%	88,00%
Viimase viie aasta keskmine raudteel hukkunute ja vigastatute arv rongiga läbitud miljoni km kohta Allikas: TTJA	0,30	0,20	0,20	0,20	0,20

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevusse on koondatud ehituse, transpordi ja digiühiskonna eeskätt lubade andmist ja järelevalvet puudutavad TTJA teenused, mille poliitikat kujundatakse muudes valitsemisalades. Lisaks hõlmab tegevus ohutusjuurdluse keskuse (OJK, MKMi struktuuriüksus) teenust, et välja selgitada transpordisektoris toimunud õnnetuste ja intsidentide põhjused.

TTJA teenustega tagatakse infrastruktuuri ja teenuste ohutus ja nõuetele vastavus, sh:

Tagatakse turuosalistele võrdsed alused raudteetaristu kasutamisel, kõrge tase vedurijuhtide väljaõppes ning raudteesektori ettevõtete tegevuse vastamine kehtivatele nõuetele ja standartidele vastavate tegevusõiguste ja lubade väljastamisega. Teostatakse järelevalvet raudteeliikluse ja -veo korraldamise, raudteetaristu ja -veeremi valdkonnas nõuete täitmise üle.

Väljastatakse tegevuslube ja määratakse tingimusi riigi eriplaneeringuga ehitistele, riigikaitse- ja julgeolekuehitistele ning raudteerajatistele, näiteks meretuuleparkide arendamisel ja Rail Baltic trassi rajamisel. Samuti teostatakse järelevalvet ehitusvaldkonnas, tagamaks ehitiste ohutust, ligipääsetavust ja energiatõhusust.

Küberturvalisuse tagamiseks antakse tegutsemisõigusi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toodete-teenuste sertifitseerijatele ning teostatakse nende üle järelevalvet. Kontrollitakse digiligipääsetavust avaliku sektori veebides ja äppides ning erasektori teenustes.

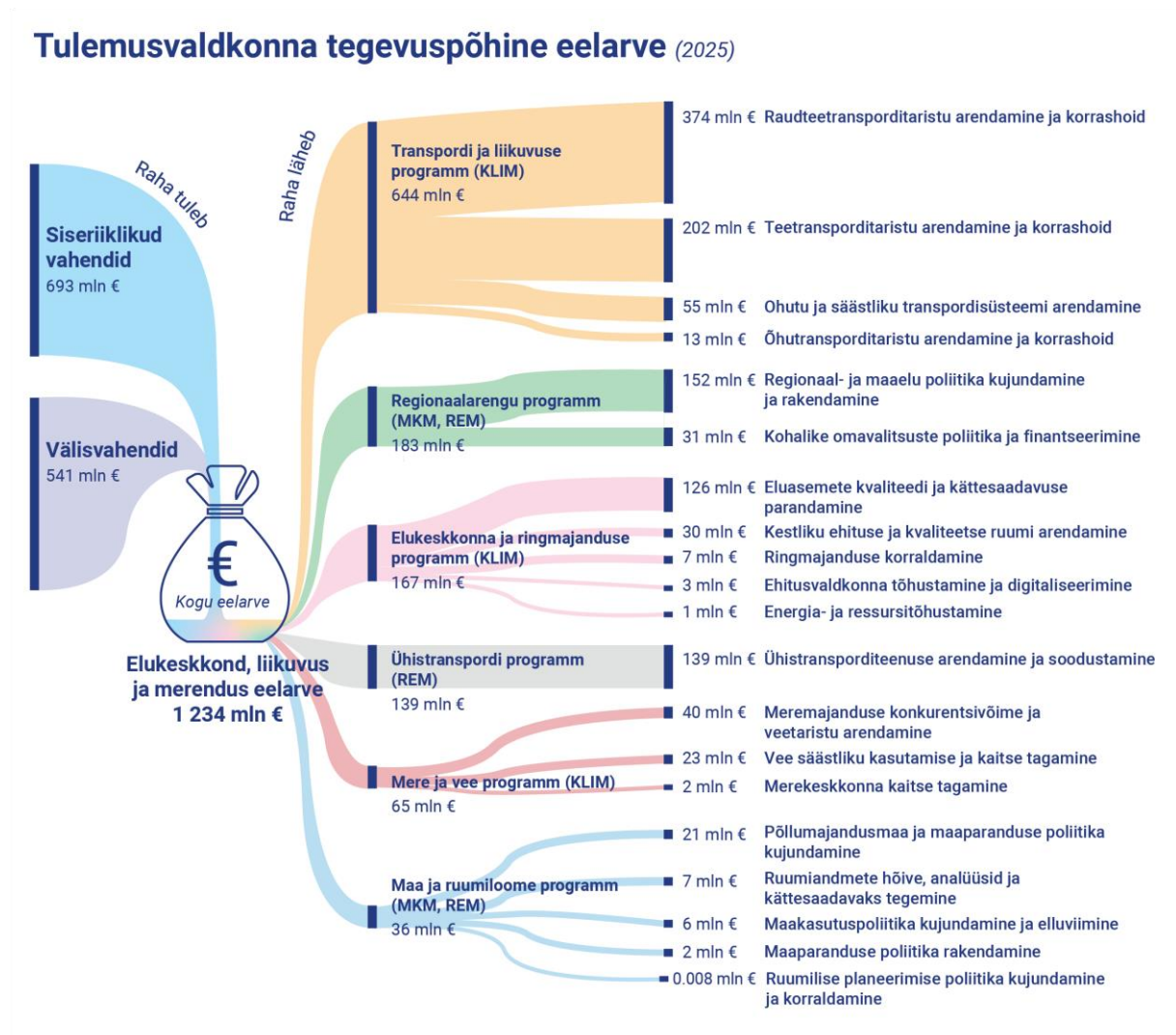
Väljastatakse lube sideturul teenuste pakkumiseks ja sageduste kasutamiseks. Sideregulaatorina on TTJA ülesanne analüüsida sideteenuste hulgiturge ja vajadusel määrata turul märkimisväärse turujõuga ettevõtja, kellele vajadusel kehtestatakse kohustusi sideturgudel konkurentsi tagamiseks. Lisaks võimaldatakse kaasaegset ja piisavat sagedus- ja numeratsiooniresurssi nii sideteenuste pakkumiseks kui ka raadiosageduste kasutajatele. Samuti teostatakse järelevalvet digiühiskonnas, et kindlustada kiire interneti rajamine, elektroonilise side teenuste usaldusväarsus, raadiosageduste korrektse kasutamine, sideteenuste toimepidevus ja meediateenuste turvalisus.

Ohutusjuurdluse keskuses korraldatakse laeva-, lennu- ja raudteeõnnetuste ja/või intsidentide ohutusjuurdlust, selgitades välja õnnetuste ja intsidentide põhjused ning tehes ohutusalaseid soovitusi või ettepanekuid sarnaste juhtumite vältimiseks tulevikus.

### 3.13.2.3 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus

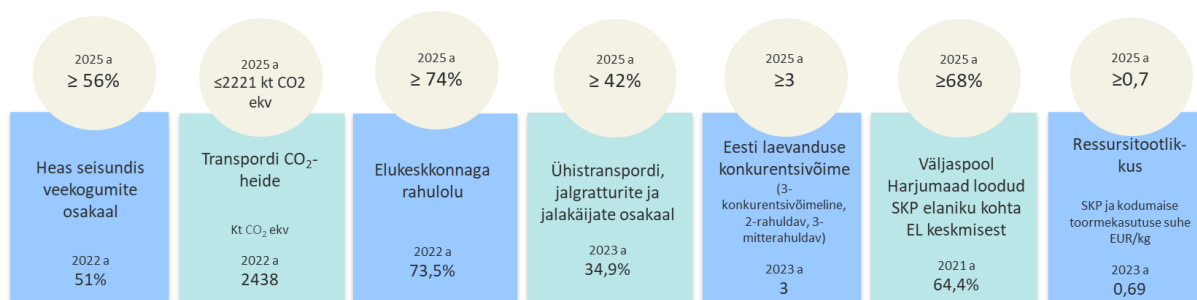
Elukeskkond, liikuvus ja merendus on alates 2025. aastast rakenduv uus tulemusvaldkond kuue programmiga, mille eesmärgiks on, et Eestis on hea elukeskkond ning konkurentsivõimeline ja kliimakindel majandus, merendus ja transpordiühendused.

Joonis 62. Elukeskkond, liikuvus ja merendus tulemusvaldkond ja selle maht





### Joonis 63. Elukeskkond, liikuvus ja merendus tulemusvaldkonna mõõdikud



**Tabel 168. Majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Strateegia „Eesti 2035“	Maa ja ruumiloome programm (MKMi ja REMi ühisprogramm)
	Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030	
	Üleriigiline planeering 2035	

Tulemusvaldkonnas on kokku kuus programmi, millest majandus- ja kommunikatsiooniministerium on seoses 2024. aasta struktuurimuudatustega maa ja ruumiloome programmi peavastutaja. Tegemist on majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi ning regionaal- ja põllumajandusministeriumi ühisprogrammiga.

### 3.13.2.3.1 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 169. Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Elukeskkond, liikuvus ja merendus</b>	0	0	-15 226	-15 226	100%
<b>Maa ja ruumiloome programm</b>	0	0	-15 226	-15 226	100%
Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine	0	0	-8	-8	100%
Maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine	0	0	-5 899	-5 899	100%
Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine	0	0	-6 940	-6 940	100%
Maaparanduse poliitika rakendamine	0	0	-2 379	-2 379	100%

### 3.13.2.3.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmid ja programmi tegevused

#### Maa ja ruumiloome programm

**Programmi eesmärk:** Kõikjal Eestis on kvaliteetne ja konkurentsivõimeline elu- ja ettevõtluskeskkond ning kestlik maakasutus koos kvaliteetsete ja kättesaadavate teenustega.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Maa- ja Ruumiamet (MaRu), Regionaal- ja põllumajandusministeerium.

Maa ja ruumiloome programm on uus programm, mis on koostatud põllumajanduse, toidu ja maaelu programmi (maaparandus ja osaliselt maakasutus) ning regionaalarengu programmi (ruumiline planeerimine, ruumiandmete tagamine ning maakasutus ja maatoimingud) baasil. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on programmi peavastutaja, programmis on kokku viis tegevust, millest majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarves on neli.

#### Programmi tegevuse nimetus: Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ruumiline planeerimine loob kõigil planeerimistasanditel eeldused erinevaid arenguvajadusi tasakaalustava, kvaliteetse ja säästliku ruumikasutuse tekkeks läbi avaliku protsessi.

**Tabel 170. Programmi tegevuse ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
2015. aastal jõustunud planeerimisseaduse alusel kehtestatud üldplaneeringute arv (max 73) Allikas: MARU	n/a	56,00	73,00	73,00	73,00
Kesktes planeeringute andmekogus digitaalselt kättesaadavate planeeringute osakaal Allikas: MARU	n/a	50,00%	75,00%	80,00%	85,00%

#### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kahe teenuse osutamise kaudu, milleks on ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja selle rakendamine.

Ruumilise planeerimise poliitika kujundamiseks:

Valmistatakse ette planeerimisseaduse muudatused. Kaardistatakse kasutuses olevad üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbed ja detailplaneeringu krundi kasutamise

sihtotstarbed ning analüüsitakse ühtse süsteemi loomist, sh arvestades katastriüksuse sihtotstarvete ja ehitise kasutamise otstarvetega. Kokkulepitud süsteemi loomine on vajalik ka planeeringute menetlemise infosüsteemi (PLANIS) arendamiseks.

Keskonnatasude seaduse muutmise seaduse raames kiirendatakse riigi eriplaneeringute ja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringute protsessi taastuvenergeetika projektide tõhusamaks menetlemiseks.

Parendatakse ruumilise planeerimise protsessi lähtudes teenusdisaini põhimõtetest.

Töötatakse välja kestliku ruumilise planeerimise ja maakasutuse põhimõtted nii linnalise kui hajali maalise asustuse tarbeks, et tagada tiheda asustusega alade tugevdamine ning kestliku arengu ja nutika kahanemise põhimõtetega arvestamine ruumilises planeerimises.

Leitakse võimalusi kohalikes omavalitsustes planeeringuspetsialisti ja arhitekti positsiooni tugevdamiseks. Samuti tegeletakse lahenduste otsimisega, et tagada pädevus asutustes ja ametites, mis osalevad igapäevaselt planeeringumenetlustes, eriti enda valdkonna vajadustele tuginedes kooskõlastuse andjana.

Kujundatakse planeerimispraktikat selliselt, et kaasamine planeeringute koostamisel tagaks kõigile võimaluse oma seisukohtade esitamiseks ja seeläbi leitaks parimaid ruumilahendusi konkreetses asukohas.

Viiakse ellu arendustegevusi ja muudatusi ruumilise planeerimise rohelises raamatus välja toodud parendusvajaduste realiseerimiseks.

Osaletakse rahvusvahelistes võrgustikes riikliku planeerimispraktika edendamiseks ja makroregionaalsete ruumiliste arenguvajaduste määratlemises, sh Eesti eesistumine Läänemere ruumilise planeerimise koostöövõrgustikus VASAB (2024–2025).

Arendatakse ruumilise arengu seiremeetodeid: töötatakse välja maakasutusmuudatuste seireraamistik, seotakse paremini elukeskkonnaga rahulolu mõõtmine ning ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja rakendamine.

Jätkatakse üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ koostamisega (aastatel 2023–2026) ja viiakse lõpuni selleks vajalik asustuse koonduring.

Jätkatakse Harju maakonna maavarade teemaplaneeringu (2022–2025) ja Rapla ja Pärnu maakondade maavarade teemaplaneeringu (2023–2026) koostamisega.

Jätkatakse kehtivate maakonnaplaneeringute planeerimisseaduse kohase ülevaatamisega (2024–2025).

Jätkatakse Tallinn–Narva maantee Haljala–Kukruse lõigu 2+2 riigi eriplaneeringu (2022–2027), Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu (2022–2026), Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu (2024–2026) ja Tallinna ringraudtee riigi

eriplaneeringu (2022–2029) koostamisega. Valmistatakse ette EstLink 3 elektriühenduse rajamiseks vajalike riigi eriplaneeringute algatamine.

Viiakse läbi uuring Tallinna ringraudtee riigi eriplaneeringu asustuse ja liikuvuse jaoks, mis on sisendiks ringraudtee planeerimisele ja planeeringu lähteseisukohtade täpsustamisele (2024–2025).

Koostatakse ja viiakse ellu keskkonnamõjude strateegilise hindamise, Natura mõjude hindamise ja asjakohaste mõjude hindamise koolitusprogramm (2024–2025) ja ruumiloome koolitusprogramm (2024–2025).

Ruumilise planeerimise poliitika rakendamiseks:

- Juurutatakse planeeringute keskset andmekogu (PLANK), et planeeringud oleksid kättesaadavad, sh digitakse tagantjärele varem kehtestatud planeeringud.
- Arendatakse üleriigilist planeeringute menetluse infosüsteemi (PLANIS), et tagada tõhusam, kaasavam ja läbipaistvam planeeringute menetlemine (2024–2028).
- Viiakse läbi ruumilise planeerimise andmete uuring, mis on vajalik ehitise elukaarega seotud andmemudeli rakendamiseks ning PLANIS arendamiseks (2024–2025).
- Viiakse läbi kohalike omavalitsuste planeeringute (üld- ja detailplaneeringud, kohaliku omavalitsuse eriplaneeringud) heakskiidu menetlus ja kontrollitakse nende keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse õiguspärasust. Üksiti nõustatakse, juhendatakse ja koolitatakse kohalike omavalitsuste planeerijaid. Koostöös ülikoolidega levitatakse ja tutvustatakse valdkonna teadustöid.

### Programmi tegevuse nimetus: Maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Maakasutuse otsused ja nende rakendamiseks tehtavad maatoimingud viiakse ellu kooskõlas maakasutuspoliitika põhimõtetega.

**Tabel 171. Programmi tegevuse maakasutuspoliitika kujundamine ja elluviimine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Osakaal MaRu haldamisel olevatest maaüksustest, mille osas on maareservi analüüs teostatud, % Allikas: MARU	n/a	75,51%	75,85%	76,06%	76,39%
Osakaal rendile antud MaRu hallatavatest põllumajanduslikest maadest, % Allikas: MARU	n/a	90,01%	90,12%	90,16%	90,25%
Kinnisomandi piiriandmete kvaliteet, % Allikas: MARU	n/a	41,60%	41,70%	41,80%	41,90%

## Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eesmärk saavutatakse seitsme teenuse osutamise kaudu, millest üks on maakasutuspoliitika kujundamine ja kuus teenust maakasutuspoliitika rakendamise teenused.

Maakasutuspoliitika kujundamiseks:

- Kujundatakse riigi maakasutuspoliitika ja maakasutuse suundi üleriigilise planeeringu koostamisel ning töötatakse välja riigi maakasutuspoliitika põhimõtted.
- Vaadatakse üle ja vajadusel täiendatakse olemasolevat õigusregulatsiooni eesmärgiga toetada riigi maakasutuspoliitika põhimõtete elluviimist, sh riigi ja kohaliku omavalitsuse vaheliste maatoimingute muutmist lihtsamaks, kiiremaks ning läbipaistvamaks, andmekvaliteedi parandamist jms.
- Õigusaktis reguleeritakse üheselt ja selgelt riigi reservmaa sisu, eesmärgid ja reservmaa kasutamise kord.
- Finantsvahendite olemasolul koostatakse analüüs 2023. aasta muudetud riigivaraseaduse sätete rakendamisest KOV-dele riigimaa võõrandamisel.
- Maakasutuspoliitika rakendamisel:
- Tagatakse MaRu hallatavate maade heaperemehelik valitsemine ja kuluefektiivne korrashoid vastavalt kokkulepitud reeglitele. Hoitakse ülevaadet lammutamist vajavatest objektidest, ebaseaduslikust riigimaa kasutusest, korrashoiukuludest jms.
- Riigimaadega tehtavaid toiminguid eesmärgistatakse, tagatakse efektiivsus ja otstarbekus. Järgitakse põhimõtteid riigivara võõrandamisel ja kasutamiseks andmisel.
- Esindatakse riigi kui maaomaniku huve planeerimise, projekteerimise ja ehituse menetlustes, servituutide seadmisel ning maakorraldustoimingutes.
- Viiakse läbi riigi avaliku huviga taristuprojektide elluviimiseks kinnisasjade omandamise menetlusi, sh Rail Balticu ja Eesti Raudtee projektidega seotud kinnisasjade omandamiseks.
- Viiakse läbi 2026. aasta maa korraline hindamine. Eelnevalt on küll ka vajadus meetodikaid analüüsida ja hindamismudeleid arendada, kuid see nõuab lisaks eelarvevahendeid.
- Korraldatakse kinnisasja erakorralise hindamisi ja läbiviimisi.
- Korraldatakse katastri kontrollmöödistamisi ning järelevalvet litsentseeritud maamõõtjate tegevusele.
- Maareformi käigus kujundatakse ümber omandisuhted, sh viiakse läbi menetlusi reformimata maal asuvate ehitiste omanike kasuks, maa riigi omandisse jätmiseks või munitsipaalomandisse andmiseks.
- Lahendatakse maareformi käigus tekkinud iseseisvat kasutusvõimalust mitteomavate maatükkide omandiküsimusi.

## Programmi tegevuse nimetus: Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kvaliteetsed ruumiandmed ja -teenused on igaühele kättesaadavad ja toetavad tarkade otsuste tegemist.

**Tabel 172. Programmi tegevuse ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine määrdikud**

Määrdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kuni 4.a vanuste topograafiliste andmete osakaal, % Allikas: MARU	n/a	80,00%	80,00%	80,00%	80,00%
Ruumiandmete kättesaadavus avaandmetena Allikas: MARU	n/a	55,00%	59,00%	62,00%	65,00%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kaheksa teenuse osutamise kaudu, sh kinnisasja ruumilise ja õigusliku ulatuse haldamise (maakatastri andmete osas), ruumiandmete analüüsimise ja avalikustamise ning topograafiliste ja muude andmete hõivamise teenused, samuti kliimaministeeriumi valitsemisalast lisandunud ehtisregistriga seotud teenused.

Ruumiandmete tootmise ja ruumiandmeteenuste kaasajastamiseks ja kasutajate vajadusele vastamiseks arendatakse ruumiandmeteenuseid, koolitatakse pidevalt kasutajaid andmeid leidma ja kasutama ning kaasajastatakse ruumiandmete hõivamise süsteemi, sh rakendamaks kolmemäärdmelisi andmeid ja teenuseid ning tehisintellekti lahendusi (kratte).

Ruumiandmed kui avaandmed on koostoimelised ja lihtsalt leitavad. Nii INSPIRE direktiiviga nõutud, kui ka siseriiklike andmestike metaandmete koondamise koht on Eesti geoportaali ruumiandmete kataloog, mis vahetab andmeid Eesti avaandmete teabevärvaga. Selliselt on hästi leitavad nii riigiasutuste, kohalike omavalitsuste kui ka vabatahtlike teabevaldajate ruumiandmed.

Arendatakse keskseid riiklike ruumiandmerakendusi. Riiklikud aluskaardid ja aadressiandmed lisatakse koosvõime raamistikku, et riiklike süsteemide arendajad kasutaks alati ajakohast ning kvaliteetset kaardiinfot. E-riigi koodivaramus avaldatakse taaskasutuse ning ühtse kasutajakogemuse eesmärgil kaardiakna kood. Väljakutseks on lisaks kahemäärdmelistele kaarditeenustele luua ka kolmemäärdmelised kaarditeenused ja kaardiakna teenused. Arvestades liikuvuse ja ligipääsetavuse nõudeid, arendatakse huviobjektide kogumist ja otsingusüsteemidega integreerimist, luuakse kaarditeenuste juurde teekonnavarvutuse süsteem.

Arendatakse paindliku analüütika platvormi. Platvorm tagab keskse ligipääsu erinevatele kaugseire ja ruumiandmetele ning seda saab riigisektoris kasutada targa tellija või lõppkasutaja lahenduste väljaarendamiseks.

Teostatakse aeromöödistamise ja laserskaneerimise toiminguid, et ruumiandmete lähteandmeteks olevad ortofotod ja lidarandmed saaksid vastavalt plaanile uuendatud. RePowerEU raames uuendatakse seadmeid.

Baasruumiandmete tootmisel hoitakse topograafia andmekogu andmed ajakohastena, töötatakse välja AI meetodid topograafia andmete tootmises ja koostatakse RePowerEU taastuvenergeetika arendamise alusandmed.

Geodeetilise süsteemi haldamise käigus ja RePower raames uuendatakse ESTPOS võrku, hallatakse riikliku GNSS satelliitandmete keskust ESTPOS ja tagatakse geodeetiliste andmete ajakohasus.

Tagatakse kinnisasja piiri, ruumiline ulatuse, maa väärtuse, maa looduslikku seisundit ja maa kasutamist kajastava informatsiooni kvaliteetne registreerimine maakatastris ja avalikkusele kättesaadavus.

### Programmi tegevuse nimetus: Maaparanduse poliitika rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Keskkonnasäästliku maaparandustegevusega tagatakse põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline kasutamine.

**Tabel 173. Programmi tegevuse maaparanduse poliitika rakendamine mõõdik**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Teostusjoonised on avalikult kättesaadavad Allikas: MARU	0%	20%	30%	40%	50%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse nelja teenuse osutamisega, mis kõik aitavad rakendada maaparanduspoliitikat. Tegemist on MaRu maaparandusvaldkonna teenuste osutamisega, sh maaparandussüsteemide riskipõhine järelevalve planeerimise ja teostamisega.

Planeeritakse ja viiakse ellu maaparanduse valdkonna IT-süsteemide arendusi ning ühtlustatakse neid loodavate MaRu infosüsteemidega.

Viiakse lõpuni olemasolevate seni registrisse kandmata maaparandussüsteemide lihtsustatud korras arvele võtmine.

Korraldatakse riigi poolt korras hoitavatel eesvooludel vajaduspõhiseid hoiutöid, arvestades uuringute ja seire tulemustega ning teiste valdkondlike kavadega (veemajanduskavad, üleujutusohjamise kava, kliima muutuste kohanemise kava ja koelmualade programm jt).

Digitakse maaparandussüsteemide andmeid ning digitakse ja avalikustatakse maaparandussüsteemide teostusjooniseid.

Maaomanikke teavitatakse maaparandussüsteemide olemasolust, nende hoiumaandusest ja ühishoiumaanduse korraldamise võimalusest, otsitakse võimalusi teavitamiseks.

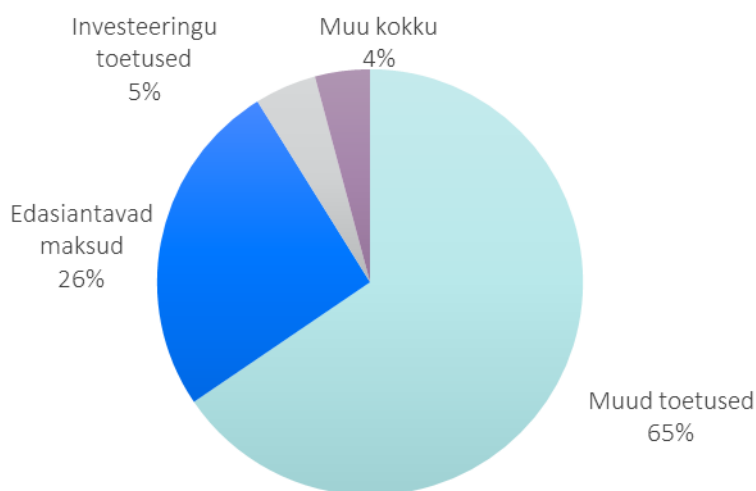
Rakendatakse maaparandushoiukavasid ja veemajanduskavasid, üleujutuste ohjamise kava, merestrategie meetmeprogramme, sh osaletakse LIFE SIP WetEST projektis.

Töötatakse välja maaparandusseire meetodika ja alustatakse seirega, et tuvastada kliimamuutuste mõju kuivendatud põllumajandusmaade mullaveerežiimile vegetatsiooniperioodil ning keskkonnamõju kuivendatud maatulundusmaa, sh metsamaa kasutusest.

Korraldatakse infopäevaseid maaparandussüsteemi kasutajatele, projekteerijatele ja omanikujärelevalve tegijatele.

### 3.13.3 Kulud majandusliku sisu vaates

**Joonis 64. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %**



**Tabel 174. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Kulud kokku	-1 071 752	-1 405 627	-1 256 128	149 499	-11%



Tööjõukulud	-61 337	-54 376	-31 612	22 763	-42%
Majandamiskulud	-68 963	-45 985	-11 551	34 434	-75%
Sotsiaaltoetused	-8	-10	-42	-32	320%
Investeeringutoetused	-88 663	-141 986	-59 002	82 983	-58%
Muud toetused	-598 934	-818 296	-822 734	-4 438	1%
Edasiantavad maksud	-147 941	-313 000	-322 000	-9 000	3%
Põhivara amortisatsioon	-84 430	-9 710	-856	8 854	-91%
Käibemaks	-20 868	-22 065	-8 331	13 734	-62%

Muudatused majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala 2025. aasta kulude eelarves on tingitud peamiselt ministeeriumite ümberstruktureerimisest aga ka läbiviidavatest kärbetest.

Tööjõukulusid kärbitakse 2025. aastal 0,5 mln euro ulatuses. Lisaks vähendab tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve amet Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisse reservi kinnitatud uutest õigusaktidest tulenevat täiendavate tööjõukulude eelarvet 0,4 mln euro võrra.

Majandamiskulusid kärbitakse 0,7 mln euro võrra vähendades peamiselt kulutusi lähetustele, uuringutele ja koolitustele. Valdikondliku teadus- ja arendustegevuse rahastamiseks saadi vahendeid juurde peaaegu 1 mln eurot (sh käibemaks).

2025. aastal antakse investeeringutoetusi ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edendamiseks 51 mln eurot (86 % eelarvest) ning ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamiseks 7 mln eurot (12 %). Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi investeeringutoetustest rahastatakse välisvahenditest ja riiklikust kaasfinantseeringust 98 %.

Suure osa valitsemisala muude toetuste eelarvest moodustavad Eesti Töötukassale aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete osutamiseks antavad arvestuslikud vahendid, so 629 mln eurot (76% toetuste kogumahust). Muudest toetustest kärbiti kokku 6 mln eurot, sh teadus- ja arendustegevuse toetusmeetmeid 3 mln eurot, erinevaid Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu jagatavaid toetusmeetmeid 2 mln eurot ja AS Eesti Varude Keskuse tegevustoetust 1 mln euro võrra. Peale kärpeid on kindlaksmääratud vahenditest planeeritud toetusteks 109 mln eurot (13 % toetuste kogumahust), sh 63 mln eurot suunatakse teadus- ja arendustegevustesse ning 40 mln eurot ettevõtluskeskkonna arendamiseks. Muude toetuste eelarve sisaldab ka rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemakse 6 mln eurot. Välisvahenditest rahastatavate muude toetuste eelarve on 2025. aastal 74 mln eurot (sh riiklik kaasfinantseering). Kõige enam toetatakse tööhõivet ja arengut (kokku 21 mln euroga), ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse edendamist (17 mln eurot), ettevõtete arendustegevust ja innovatsiooni (16 mln euro ulatuses), ettevõtete konkurentsivõimet ja rahvusvahelistumist (13 mln eurot) ning teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse arendamist (7 mln eurot). CO2 kvooditulust antakse toetusi vesiniku IPCEI projektidele 9 mln eurot (teadus- ja arendustegevus).

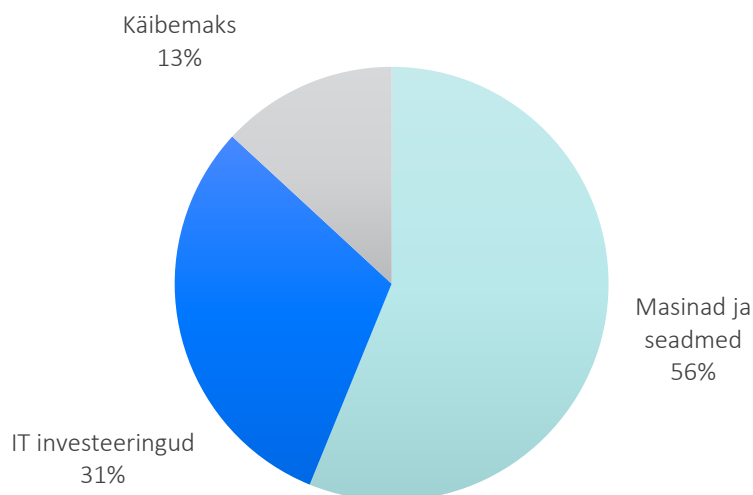
Edasiantavate maksude eelarve koosneb Eesti Töötukassale suunatavatest töötuskindlustusmaksetest. Eelarve kasv 9 mln eurot tuleneb suvise majandusprognooosi andmetest.

- Põhivara amortisatsiooni kulused prognoosivad valitsemisala asutused eelarvesse vastavalt eelnevatel perioodidel toimunud ja eelarveaasta jooksul eeldatavalt lisanduvate põhivarade soetustele. Kulude vähenemine 91 % võrra on tingitud sellest, et seoses ministeeriumite ümberstruktureerimisega liikus suurem osa põhivarast (riigi infosüsteemi ametist ja riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskusest) Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala bilanssi.
- Käibemaksu eelarve vähenemine 62 % on tingitud ministeeriumite ümberstruktureerimisest ning vähesel määral ka majandamiskulude kärbetest.

### 3.13.4 Investeeringud

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarvest 56% panustavad seadmete ostu ning 31% suunatakse teadus- ja arendustegevust toetavatesse IT arendustesse.

**Joonis 65. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %**



**Tabel 175. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmise	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-95 308</b>	<b>-28 664</b>	<b>-4 861</b>	<b>23 803</b>	<b>-83%</b>
IT investeeringud	-20 379	-23 711	-1 492	22 219	-94%
Masinad ja seadmed	0	0	-2 730	-2 730	100%
Käibemaks	-15 632	-4 953	-638	4 315	-87%

- Investeeringute eelarve vähenemine kokku 83 % on tingitud ministeeriumite ümberstruktureerimisest, mille käigus liikusid majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalast Justiits- ja Digiministeeriumisse peamine osa IT investeeringutest (riigi infosüsteemi ametist ja riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskusest).
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse on planeeritud 1 mln eurot teadus- ja arendustegevusest rahastatavate reaalamajanduse ning ettevõtete digivärava IT arendusteks.
- Maa- ja ruumiamet on eelarvesse planeerinud 3 mln euro ulatuses investeeringuid masinatesse ja seadmetesse.

### 3.13.5 Finantseerimistehingud

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingud on peamiselt suunatud ettevõtjatele pakutavate rahastamisvahendite kättesaadavuse parandamiseks.

**Tabel 176. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala finantseerimistehingute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Finantseerimistehingud kokku</b>	<b>-171 791</b>	<b>-186 145</b>	<b>-27 363</b>	<b>158 782</b>	<b>-85%</b>
Laenuõuded	0	0	3 700	3 700	100%
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	-168 800	-80 000	-11 000	69 000	-86%
Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	99 778	-106 145	-20 063	86 082	-81%

Maa- ja ruumiamet planeeris eelarvesse antud laenude tagasimakseid 4 mln euro ulatuses.

2025. aastal jätkatakse rakendusuuringute keskuse loomisega AS Metrosert (11 mln eurot) juurde ning ettevõtjatele suunatud teenuste käivitamisega viies valdkonnas: biorafineerimine, terviseandmed, droonitehnoloogiad, vesinikutehnoloogiad ja autonoomsed sõidukid.

Jätkub 2024. aastal SmartCapi juurde loodud kaitsefondi elluviimine. Ulatuslikud muutused julgeolekuolukorras on suurendanud nõudlust kaitsetööstuse toodangu ja kaitsetööstuses kasutatavate tehnoloogiate järele, mistõttu on vaja luua soodne keskkond kaitsetehnoloogiate arendamiseks, sh läbi investeeringute ning tehnoloogiate testimise. 2025. aastal suurendatakse kaitsefondi mahtu 50 mln euro võrra.

Ettevõtluskeskkonna arendamiseks, rahvusvahelistumise toetamiseks ja investeeringute soodustamiseks on Euroopa Regionaalarengu Fondist planeeritud 6 mln eurot rahastamisvahendite pakkumiseks ettevõtetele (laenud, garantiid, omakapitali investeeringud).

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ja AS KredEx Krediidikindlustus on prognoosinud sihtfondidest COVID-19 eriolukorra vahendite riigile tagasilaekumist 36 mln eurot.

### 3.14 Rahandusministeeriumi valitsemisala

Valitsemisala vastutuses on riigi eelarve-, haldus- ja -, maksu-, tolli- ning finantspoliitika kavandamine ja elluviimine, mille keskseks küsimuseks on riigipidamise suutlikkus.

## Rahandusministeerium (RAM)

### Personal (2024)

Asutus	Rahandusministeerium	Maksu- ja Tolliamet	Riigi Tugiteenuste Keskus	Statistikaamet	Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	Rahapesu Andmebüroo
Keskmine kogupalk	3254 € ↑5%	2230€ ↑4%	2553 € ↑9%	2493 € ↑13%	3500 € ↑6%	Personaliteave ei ole avalik
Töötajate arv	246 ↓32	1128 ↓38	461 ↑22	329 ↑4	182 ↑18	

▲ - 10 inimest

**Asutused kokku**  
Keskmine kogupalk: 2572 € ↑6%  
Töötajate arv: 2345 ↓27

### Kulude majanduslik sisu\* (tuhandetes eurodes; 2025. a võrdluses 2024. a eelarvega)

Asutus	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Sotsiaal- toetused	Investeeringu- jm toetused	Edasiantavad maksud	Muud kulud
Rahandusministeerium	14 311 ↓3%	14 219 ↑24%	1 675 ↑12%	39 806 ↑35%	-	283 767 ↑12%
Maksu- ja Tolliamet	42 404 ↓4%	13 271 ↑29%	-	67 ↑8%	-	5 563 ↑8%
Riigi Tugiteenuste Keskus	17 589 ↓3%	2 553 ↓28%	-	-	-	964 ↓9%
Statistikaamet	10 875 0%	1 575 ↑2%	-	-	-	366 ↓29%
Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	11 126 ↑10%	6 840 ↑10%	-	-	-	18 151 ↑3%
Rahapesu Andmebüroo	4 655 0%	905 ↓12%	-	6 ↓25%	-	702 ↑14%
<b>Valitsemisala kokku</b>	<b>100 960</b>	<b>39 363</b>	<b>1 675</b>	<b>39 879</b>	<b>-</b>	<b>309 513</b>

\* Ei kajasta 2024. aasta planeeritud ümberstruktureerimist

### Kinnisvaraportfell (2024)

5% RAMi osa riigi kinnisvara portfellist (97 581 m<sup>2</sup>)

#### Hoonete seisukord

Legend: 1 - Väga hea, 2 - Hea, 3 - Rahuldav, 4 - Halb, 5 - Mitterahuldav

#### Hoonete energiatõhusus

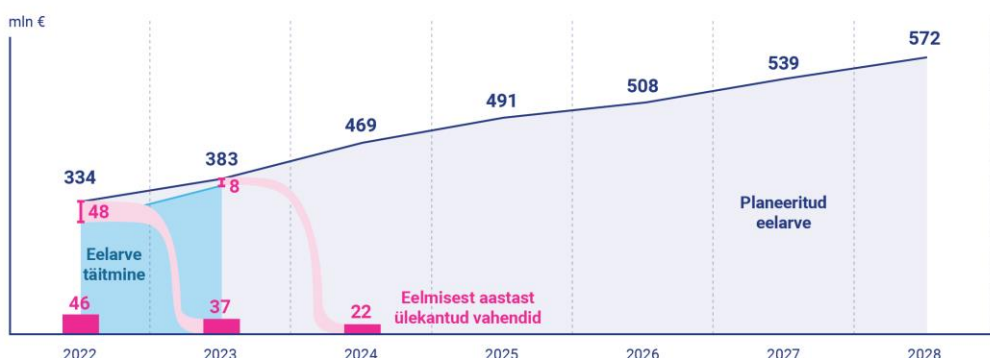
Legend: A, B, C, D, E, F, G, H, Puudub

#### Suurim töös olev projekt

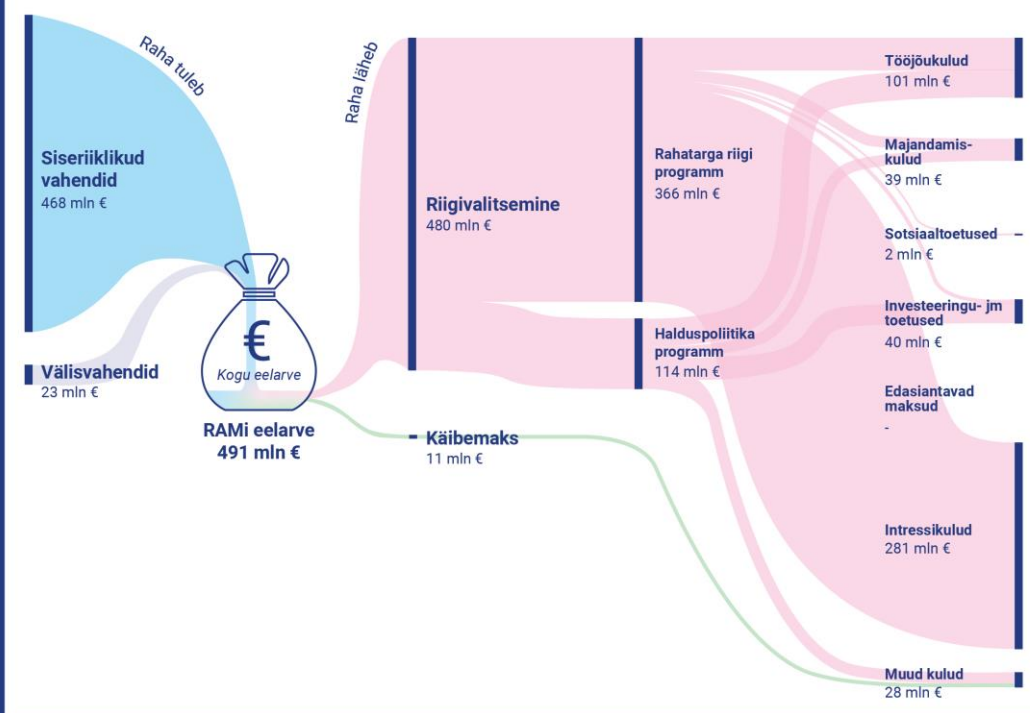
Suurim töös olev projekt	Summa (€)
Võru riigimaja, Jüri tn 12 (kavandamisel)	6 697 000

## Rahandusministeerium (RAM)

### Valitsemisala eelarve



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Rahandusministeeriumi valitsemisala vastutuses on riigi eelarve-, ressursihaldus-, maksu-, tolli- ning finantspoliitika kavandamine ja elluviimine. Selles sisaldub majandusanalüüs ja -prognoos, riigiabialane nõustamine ja koordineerimine, samuti raamatupidamise, audiitortegevuse, rahapesu tõkestamise ja ennetamise, riikliku statistika, avaliku teenistuse ning riigivara ja riigihangetega seotud tegevus. Valitsemisala vastutab ka riigi rahavoo juhtimise, välisvahendite kasutamise korraldamise ja riigi antavate laenude ja riigigarantiide korraldamise eest.

Valitsemisala moodustavad kuus riigiasutust: Rahandusministeerium, Maksu- ja Tolliamet, Statistikaamet, Riigi Tugiteenuste Keskus, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus ja Rahapesu Andmebüroo. Rahandusministeeriumi haldusalasse kuuluvad äriühingud Eesti Energia, Eesti Loto, Riigi Kinnisvara ja Levira ning avalik-õiguslikud juriidilised isikud Tagatisfond ja Audiitorkogu.

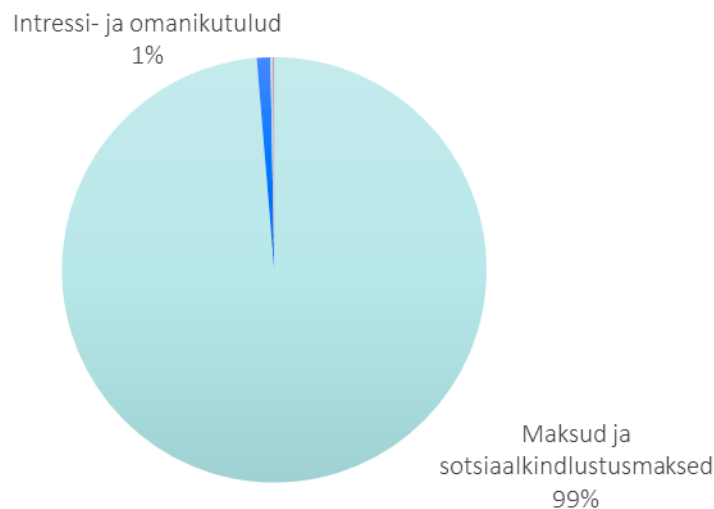
Valitsemisala siseselt moodustab Rahandusministeeriumi kulude eelarve 73% ehk 352 mln eurot valitsemisala kulude eelarvest (480 mln eurot), Maksu- ja Tolliameti eelarve 12% (58 mln eurot) ja Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse eelarve 7% (31 mln eurot) valitsemisala kulude eelarve mahust. Valitsemisala töötajate arv on ca 2500, suurima töötajate arvuga riigiasutus on Maksu- ja Tolliamet, moodustades 45% töötajakonnast.

### 3.14.1 Tulud

Valitsemisala tulude eelarve suurim mõjutaja on maksuline tulu.

Detailne ülevaade maksudest ja sotsiaalkindlustusmaksetest on seletuskirja osas 2 peatükis Tulud.

**Joonis 66. Rahandusministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %**



**Tabel 177. Rahandusministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>13 055 029</b>	<b>14 301 037</b>	<b>15 182 301</b>	<b>881 264</b>	<b>6%</b>
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	12 810 633	14 075 990	14 983 167	907 177	6%
Saadud toetused	27 575	27 933	26 306	-1 627	-6%
Riigilõivud	1 146	670	594	-76	-11%
Tulud majandustegevusest	1 553	836	869	33	4%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Tulud põhivara ja varude müügist	132	53	53	0	0%
Trahvid ja muud varalised karistused	1 194	370	370	0	0%
Muud tulud	22 187	10 720	14 538	3 818	36%
Intressi- ja omanikutulud	190 609	184 465	156 404	-28 061	-15%

## Saadud toetused

Toetusi kasutatakse valitsemisala poolt oma kulude ja investeeringute katteks ning vahendamiseks teistele asutustele. Toetused saadakse välisdoonoritelt.

**EL struktuurifondidest** rahastatavate tegevuste elluviimiseks on planeeritud kokku 11,8 mln eurot sh:

- struktuurivahendite tehniline abi 8,8 mln eurot;
- sihtasutustele vahendatav tehniline abi 2,7 mln eurot;
- meetmes osalevate partnerite võimestamine 0,3 mln eurot.

**Moderniseerimisfondi** avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia programmi elluviimiseks on kavandatud 7,5 mln eurot.

Maksu- ja Tolliametile on kavandatud toetus röntgeniseadmete soetamiseks 2,4 mln eurot. Lisaks laekuvad toetused tolli ja maksunduse koostööprogrammile **Tobac** summas 0,1 mln eurot, aktsiisikuritegude vastu võitlemiseks 0,1 mln eurot ja rahvusvahelise kriminaalkoostööoskuse parendamiseks 0,1 mln eurot.

**Taaste- ja vastupidavusrahasust** on Rahapesu Andmebüroole planeeritud toetus reaalaja strateegilise analüüsi infosüsteemi arendamiseks 2,1 mln eurot, Statistikaametile ja Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskusele andmehalduse ja avaandmete oivakeskuse loomiseks ja väljaarendamiseks kokku 0,8 mln eurot.

**Euroopa territoriaalse koostöö programmide** tehniliseks abiks on kavandatud 0,4 mln eurot.

Statistikaametile laekuvad **Eurostati toetused** Euroopa Liidu liikmelisusega kaasnevate õigusaktidest tulenevate kohustuste juurutamiseks 0,6 mln eurot.

**Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide** rakendamise projektide rakendamise finantseerimiseks on kavandatud 0,2 mln eurot.

**Sisejulgeolekufondist** rahastatakse Rahapesu Andmebüroo aruandlusportaali loomist summas 0,2 mln eurot.

**Eesti-Šveitsi koostööprogrammi toetusmeetmete** tehniliseks abiks ja programmi juhtimiskuludeks on kavandatud kokku 0,1 mln eurot.



## Riigilõivud

Valitsemisalas on suurimate mahtudega lõivutulud ja lõivu kogujad:

- Maksu- ja Tolliamet 0,3 mln eurot maksukorralduse seaduse ja hasartmänguseaduse alusel tehtavate toimingute eest;
- Rahandusministeerium 0,2 mln eurot riigihangete seaduse alusel tehtavate toimingute eest;
- Rahapesu Andmebüroo 0,1 mln eurot rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse alusel väljastatava tegevusloa taotluste läbivaatamise eest.

## Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest laekunud tulu kasutatakse valitsemisala asutuste poolt oma tegevuskulude katteks. Tulude laekumine on planeeritud:

- Statistikaametile 0,7 mln eurot statistilistelt tellimustöödelt;
- Riigi Tugiteenuste Keskusele 85 000 eurot hangete korraldamise teenuselt ja Riigi Infosüsteemi Ametile toetuste korraldamise ja küberprojekti sertifitseerimise teenuselt;
- Maksu- ja Tolliametile 30 000 eurot Tallinna Linnavalitsuselt müügitulu ja reklaamimaksu haldamiselt ning Eesti Liikluskindlustuse Fondilt piirikindlustuspoliisi vormistamiselt.

Lisaks on sellel eelarvereval kajastatud riigi tuludesse laekuvad tulud Rahandusministeeriumile ning Maksu- ja Tolliametile süüteo menetluses konfiskeeritud varade müügist kokku 53 000 eurot.

## Tulu põhivara ja varude müügist

Tulu põhivarade müügist planeerib Rahandusministeerium loobunud kinnisvara ning Maksu- ja Tolliamet amortiseerunud ametisõidukite müügist.

## Trahvid ja muud varalised karistused

Tulude laekumist prognoosib Maksu- ja Tolliamet 0,3 mln eurot, sh:

- maksukorralduse seaduse alusel 70 000 eurot;
- tolliseaduse alusel 0,1 mln eurot;
- hasartmänguseaduse, alkoholiseaduse, tubakaseaduse, vedelkütuse seaduse, vedelkütuse erimärgistamise seaduse ja biotsiidiseaduse alusel kokku 0,1 mln eurot.
- Finantsinspeksioonilt kantakse riigi tuludesse üle haldustrahve hinnanguliselt 0,1 mln eurot.

## Muud tulud

Maksu- ja Tolliamet prognoosib laekumiseks 14,5 mln eurot, sh:

- intressitulu õigeaegselt tasumata maksudelt summas 13 mln eurot. Maksuintress määratakse maksumaksjale maksukohustuse täitmisega viivitamise korral. Maksuintressi määr on 0,06 protsenti päevas.
- laekumised maksukorralduse seaduse alusel kokku 1,5 mln eurot, sh sunnirahad 0,5 mln eurot, väljanõudmata deposiidid 0,2 mln eurot ning arestitud varade kanded riigituludesse, tulud kahjunõuetelt jm ebatavalised tulud kokku 0,8 mln eurot.

Lisaks prognoosib Statistikaamet sunnirahade laekumist 40 000 eurot, Rahapesu Andmebüroo sunnirahade laekumist 20 000 eurot ning tulu konfiskeeritud ja konfiskeerimise asendamisel saadud varadest 18 000 eurot. Rahandusministeerium prognoosib regressinõudeid summas 10 000 eurot.

### **Intressi- ja omanikutulud**

Dividenditulu 96 mln eurot on planeeritud äriühingute majandustulemuste prognooside alusel ning lõplikud summad otsustatakse 2025. aasta kevadel pärast 2024. aasta tegelike majandustulemuste selgumist. Eelduste kohaselt maksavad dividende aktsiaseltsid Eesti Energia, Riigi Kinnisvara, Eesti Loto ja Levira.

Tuluna finantsinvesteeringutelt on kavandatud 0,3 mln eurot dividenditulu Põhjamaade Investeeringuspangalt.

Muude finantstuludena on kavandatud intressitulu riigi likviidsusreservilt, stabiliseerimisreservilt ja antud laenudelt, kokku 60,2 mln eurot.

Intressi- ja omanikutulude muutuse põhjuseks on:

- dividenditulude prognoos on võrreldes 2024. aastaga ligi 18 mln eurot väiksem;
- finantstulude vähenemine võrreldes 2024. aastaga 10 mln eurot on tingitud turuintressimäärade langusest ja likviidsusreservi taseme vähenemisest.

## **3.14.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Rahandusministeeriumi tulemusvaldkonna Riigivalitsemise poliitikavaldkondade prioriteet on riigieelarveline toimetulek, riigihalduse tõhustamine ja finantssektori regulatsiooni pidev kaasajastamine.

### **3.14.2.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine**

**Tulemusvaldkonna eesmärk:** Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine.

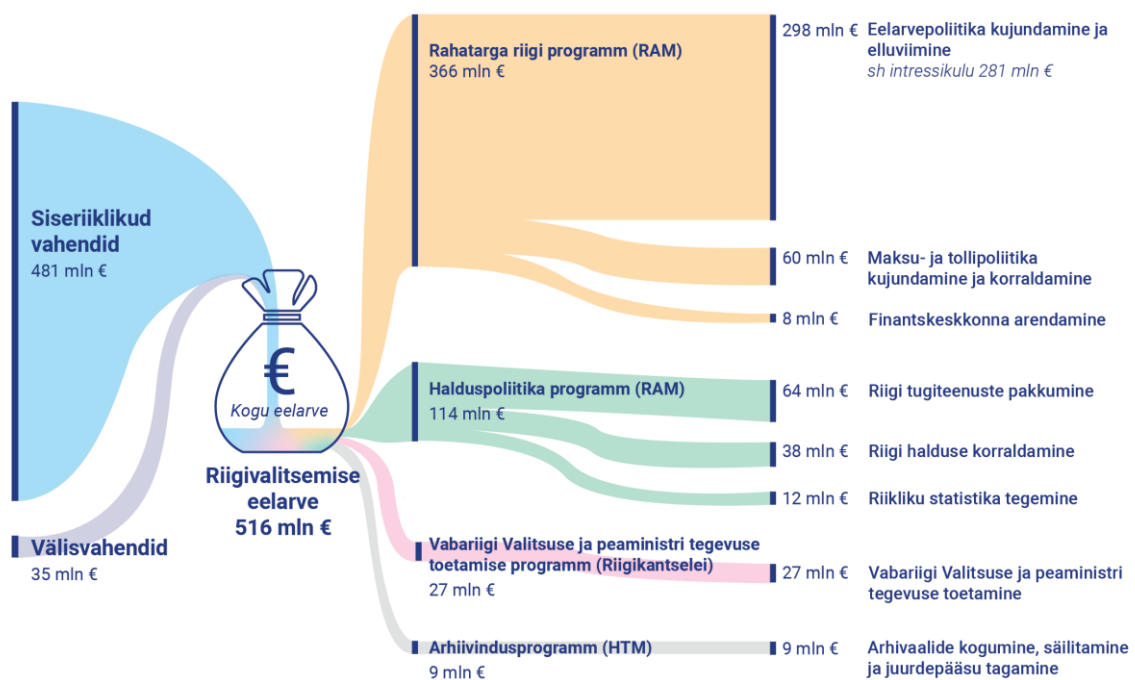
Valdkonna strateegiline eesmärk on seatud riigi eelarvestrateegias koos selle saavutamist näitavate mõõdikutega. Valdkonnas arengukava koostatud ei ole.

Lisaks Rahandusministeeriumi valitsemisalale osalevad Riigivalitsemise tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamises Riigikantselei ja Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala. Tulemusvaldkonna eesmärk saavutatakse nelja programmiga:

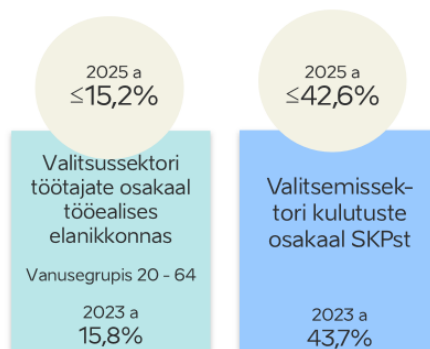
- Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine – vastutab riigisekretär;
- Rahatark riik ja halduspoliitika – vastutab rahandusminister;
- Arhiivindus – vastutab haridus- ja teadusminister.

**Joonis 67. Riigivalitsemise tulemusvaldkond ja selle maht**

### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



**Joonis 68. Riigivalitsemise tulemusvaldkonna mõõdikud**



### 3.14.2.1.1 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Alates 2025. aastast tulemusvaldkond tõhus riik on ümber nimetatud riigivalitsemise tulemusvaldkonnaks. Riigivalitsemise tulemusvaldkonna koosseisus on senise kuue programmi asemel neli programmi. Alles jäid Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programm, arhiivinduse programm ning halduspoliitika programm. Kokku pandi riigi rahanduse programm ja finantspoliitika programm ning koondprogrammi nimetuseks on rahatarga riigi programm. 2023. aastal viidi Rahandusministeeriumi regionaalvaldkond ning Keskkonnaministeeriumi valitsemisel tegutsenud Maa-amet ühtse juhtimise alla Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumisse, mille tõttu liigub 2025. aastast regionaalpoliitika programm tulemusvaldkonna Elukeskkond, liikuvus ja merendus alla.

Tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamise eest vastutavad riigisekretär, rahandusminister ning haridus- ja teadusminister. Tulemusvaldkonnas ei ole koostatud arengukava.

**Tabel 178. Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Riigivalitsemine</b>	<b>-366 053</b>	<b>-435 439</b>	<b>-479 855</b>	<b>-44 416</b>	<b>10%</b>
<b>Rahatarga riigi programm</b>	<b>-257 726</b>	<b>-336 512</b>	<b>-365 534</b>	<b>-29 022</b>	<b>9%</b>
Eelarvepoliitika kujundamine ja elluviimine	-193 815	-270 209	-297 895	-27 686	10%
Maksu- ja tollipoliitika kujundamine ja korraldamine	-57 062	-58 468	-60 042	-1 574	3%
Finantskeskkonna arendamine	-6 849	-7 835	-7 596	239	-3%
<b>Halduspoliitika programm</b>	<b>-72 305</b>	<b>-98 927</b>	<b>-114 321</b>	<b>-15 393</b>	<b>16%</b>
Riigi halduse korraldamine	-3 609	-25 784	-37 680	-11 897	46%
Riigi tugiteenuste pakkumine	-54 890	-60 457	-64 132	-3 675	6%
Riikliku statistika tegemine	-13 807	-12 687	-12 509	178	-1%

### 3.14.2.1.2 Tulemusvaldkond Riigivalitsemine programmid ja programmi tegevused

#### Rahatarga riigi programm

**Programmi eesmärk:** Riigi rahaasjad on hoitud, finantskeskkond usaldusväärne ja väliskaubanduskeskkond õiglane. Riigi tulusid kogutakse, kasutatakse ja kasvatatakse arukalt. Ettevõtjad on maksukuulekad ja usaldavad riiki ning Eesti inimesed on oma igapäevastes rahaotsustes pädevad.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Rahandusministeerium, Maksu- ja Tolliamet, Rahapesu Andmebüroo

**Programmi tegevuse nimetus:** Eelarvepoliitika kujundamine ja elluviimine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigi eelarves ja rahaasjades valitseb selgus, valitsus saab tiptasemel ekspertnõu ja välisrahastus toetab Eesti arengut.

**Tabel 179. Programmi tegevuste eelarvepoliitika kujundamine ja elluviimine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kehtiva aasta eelarve kulutasemetest kinnipidamine majandusproгноosi paranemisel eelarveaasta kestel Allikas: Rahandusministeerium	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon SKPst, % Allikas: Rahandusministeerium	-3,50%	-3,00%	-2,80%	-2,50%	-1,20%
Perioodi 2021-27 struktuurivahendite kasutamine (osakaal kogumahust), % Allikas: Rahandusministeerium	3,00%	>30,00%	>50,00%	>70,00%	>80,00%
Audiitorite poolt leitud veamäär välistoetuste üldkogumis (hinnang auditeeritud valimi pinnalt), % Allikas: Rahandusministeerium	3,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Vahendite olemasolu väljamaksete teostamiseks RM-i kontserni kuuluvatelt kontodelt (s.h toimiv raamistik) Allikas: Rahandusministeerium	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed (tehniline), %-des Allikas: Rahandusministeerium	100%	100%	100%	100%	100%

### Tegevuste kirjeldus

Eelarvepoliitika kujundamise ja elluviimise panustab Rahandusministeerium üheksa teenusega (majandusproгноosi koostamine; riigieelarve protsessi juhtimine; Euroopa Liidu eelarve- ja majanduspoliitika koostöös osalemine; välistoetuste planeerimine ja kasutamise korraldamine; riigi strateegilise- ja finantsjuhtimise koordineerimine; fiskaal- ja majanduspoliitiline analüüs; välistoetuste auditeerimine; rahavoogude juhtimine ja finantsreservide haldus; riigi arvelduste korraldamine).

**Majandusproгноosi koostamisega** pakutakse täpset ning sõltumatut majanduse ja riigi rahanduse käesoleva, aga ka nelja järgmise aasta väljavaadet. Majandusproгноos on sisendiks riigieelarve ja eelarvestrateegia planeerimiseks, aga ka Euroopa Liidu majanduse juhtimise raamistiku käigus toimuvale dialoogile ning koostatavatele dokumentidele (stabiilsusprogramm, eelarvekava). Algamas on makromudeli arendamine koostöös teadusarendusasutustega, mille eesmärk on kasvatada valdkondlikku võimekust ja teadmust majanduse erinevate komponentide omavahelisi keerukaid seoseid terviklikult käsitlevate

modelite alal, luues võimalused Rahandusministeeriumi vajadustele vastava(te) makromodeli(te) välja töötamiseks ja rakendamiseks.

**Riigieelarve protsessi juhtimisega** tagatakse riigi eelarvestrateegia ning riigieelarve koostamine, jooksva aasta eelarve rakendamine ja eelarve täitmise seire. Jätkatakse riigieelarve baasseaduse muutmise, et täpsustada riigieelarve planeerimise, täitmise, aruandluse ja hindamise põhimõtteid, protsesse ja rollijaotusi.

**Euroopa Liidu eelarve- ja majanduspoliitika koostöös osalemine** tagab, et EL majanduspoliitiline loogika ja Euroopa eelarve vastaksid nii Euroopa kui Eesti vajadustele ning eelarve- ja majanduspoliitikas toimuks ühtlane, jätkusuutlik ja stabiilne areng. Järgnevatel aastatel on fookuses 2028. aastal algava EL pikaajalise eelarve perioodi läbirääkimised ja ühtekuuluvuspoliitika tuleviku kujundamine, kaitstes Eesti huve EL eelarveprotsesside kujundamisel. Lisaks on plaanis läbi viia Euroopa Liidu uue majanduse juhtimisraamistiku järelanalüüs.

**Välisloetuste planeerimine ja kasutamise korraldamine** tagab, et välisloetuste kasutuselevõtt toimuks maksimaalses mahu, võimalikult kiiresti ja tulemuslikult. Selleks luuakse vajalik õigusruum, tagatakse finantsplaneerimine, vajalikud strateegiadokumendid, viiakse tegevused ellu, hinnatakse ja seiratakse elluviidud tegevuste tulemuslikkust ning teostatakse järelevalvet. Lähiaastatel koordineeritakse ja rakendatakse 2021-2027 eelarveperioodi välisloetusi ning tehakse ettevalmistusi 2028. aastal algavaks eelarveperioodiks.

**Riigi strateegilise- ja finantsjuhtimise koordineerimine** tagab, et strateegiline- ja finantsjuhtimine on riigis ühtsetel alustel ja omavahel seostatud. Planeeritavate tegevustena on plaanis töhustamiskava raamistiku ja metoodika ettevalmistus, et eelarverevisjoni järgselt koostada tulemusvaldkondade ja valitsemisalade ülesed töhustamiskavad.

**Fiskaal- ja majanduspoliitilise analüüsiteenuse** eesmärk on õigel ajal ja kvaliteetselt aidata valitsusel (ja laiemalt avalikkusel) majandusest ja riigi rahandusest aru saada ning teha informeeritud poliitikaotsuseid. Analüüsiteenus on aluseks Vabariigi Valitsuse nõustamisele eelarve, maksunduse ja makromajanduse küsimustes ning toetab eelarvepoliitika kujundamist.

**Välisloetuste auditeerimise** eesmärk on välisdoonorite poolt eraldatud toetusi ja välisabi andvate ja kasutavate isikute tegevuse auditeerimine, mille käigus antakse doonoritele hinnang süsteemide toimivuse ja vahendite kasutamise sihipärasuse ning korrektsuse kohta. Kokkuleppeliselt on aktsepteeritavaks hinnanguliseks veamääraks aasta jooksul tehtud kulude kogumahust kuni 2%, mille ületamisel loetakse kontrollisüsteemi liiga nõrgaks.

**Rahavoogude juhtimine ja finantsreservide haldus** tagab, et riigil on igal ajahetkel olemas piisavalt vahendeid, et täita riigi finantskohustusi. Kasvava laenuvajaduse tingimustes on vajalik suurendada ja hajutada investorbaasi üle maailma. Hoitakse pidevalt ajakohasena ja välisveebis kättesaadavana Eesti rahanduse olukorda iseloomustavaid kokkuvõtteid, esitlusi ja tutvustusi.

**Riigi arvelduste korraldamise** käigus tagatakse, et riigi arvelduste (maksed ja laekumised) toimimine riigikassa kaudu oleks tagatud, selleks on lähiaastatel fookuses E-riigikassa tehnilise platvormi uuendamine.

**Programmi tegevuse kuludest** moodustavad 95% finantskulud, mis sisaldavad riigi võetud laenudelt makstavaid intresse ning Haigekassa ja Töötukassa arvelduskonto jäägi eest makstavaid intresse. Kulude mahtu suurendab intressikulude kasv ca 30 mln eurot. Intressikulud suurenevad seoses laenumahu suurenemisega.

**Programmi tegevuse eelarvet kärbitakse** Rahandusministeeriumis tööjõukulude, sh motivatsioonipaketi arvelt ning hoitakse kokku kontoripinna arvelt.

**Programmi tegevuse nimetus:** Maksu- ja tollipoliitika kujundamine ja korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Maksude kogumine ja tolli korraldus on arusaadav, stabiilne ja tõhus.

**Tabel 180. Programmi tegevuse maksu- ja tollipoliitika kujundamine ja korraldamine**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Maksusoodustuste mõju maksutuludele (maksusoodustuste suhteline maht võrreldes riigieelarve maksutuludega), %, Allikas: Rahandusministeerium	4,10%	2,80%	2,81%	2,85%	-
Eesti koht Tax Foundation mõttekoja rahvusvahelise maksualase konkurentsivõimelisuse indeksis Allikas: Tax Foundation	1	5	5	5	5
ELi maksualaste direktiivide ülevõtmisega seotud rikkumismenetluste arv Allikas: Rahandusministeerium	1	0	0	0	0
Tarbimise efektiivne maksumäär, % Allikas: Rahandusministeerium	21,60%	23,40%	23,80%	23,50%	23,30%
Tööjõu efektiivne maksumäär, % Allikas: Rahandusministeerium	33,60%	34,50%	34,30%	34,40%	34,40%
Maksupoliitika stabiilsus (ennustatavus), maksumuudatustest tingitud kõikumine alla 1,5% SKPst Allikas: Rahandusministeerium	0	1,35%	0,70%	0,2%	-
Laekunud maksude suhe riigieelarve prognoosi, % Allikas: Maksu- ja Tolliamet	99%	100%	100%	100%	100%
Aruandeperioodi nõuete tasumise osakaal, % Allikas: Maksu- ja Tolliamet	99,44%	98,00%	98,00%	98,00%	98,00%
Maksutahte indeks Allikas: Maksu- ja Tolliamet	66,20	66,00	66,00	66,00	66,00
Maksuaugu osakaal laekunud maksudest, % Allikas: Maksu- ja Tolliamet	2,40%	<5,00%	<5,00%	<5,00%	<5,00%

### Tegevuste kirjeldus

Maksu- ja tollipoliitika kujundamisse ja korraldamisse panustab Rahandusministeerium ühe (maksu- ja tollipoliitika kujundamine) ning Maksu- ja Tolliamet kolme teenusega (tollikorraldus ja ühiskonna kaitse; mittemaksuliste riiginõuete haldus; maksukogumine).

**Maksu- ja tollipoliitika** kujundamise raames töötab Rahandusministeerium välja ning/või valmistab ette otsuste maksude, riikidevaheliste maksulepingute, riigilõivude ja kohalike maksude ning maksukorralduse poliitikat, tollipoliitikat ning käibemaksu, aktsiiside ja muude kaudsete maksude alast poliitikat, seaduseelnõusid ja riikidevahelisi maksulepinguid, koordineerib maksu- ja tollipoliitika rakendamist.

Oluline tegevusmaht on siseriikliku õiguse kooskõlla viimine EL-i õigusega. Kasvamas on keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks muudatuste tegemine nii energiatoodete ja elektri aktsiisiga maksustamise süsteemis, süsiniku piirimeetme rakendamisel energiamahukate toodete impordi suhtes kui ka ringmajanduse osakaalu suurendamise ja jäätmekäitluse korrastamise saavutamiseks pakendiaktsiisiga maksustamise efektiivsemaks muutmisel.

**Maksukogumise** käigus kogutakse kokku riigi maksutulud ja toetatakse ausat maksukonkurentsi. Maksu- ja Tolliameti järelevalvelised tegevused peavad olema hästi sihitud, mõjusad ja riskipilt arvestama muutuva majanduskeskkonna väljakutsetega. Selleks loob eelduse tugev andmeanalüütiline võimekus ja reageeriva ressursi võimendamine kõige olulisemates kohtades. Järgnevatel aastatel korrastatakse Maksu- ja Tolliameti andmehaldust ja kasvatatakse analüüsivõimekust. Maksu- ja Tolliameti siht on saavutada kiirem ja selgem arusaam keskkonnas toimuvast juhtimisotsuste tegemiseks ning luua eeldused andmeteadusega tegelemiseks. Kvaliteetne andmehaldus on oluline eeldus kõrgeks automatiseerituseks ja tehisintellekti arendamiseks.

**Tollikorralduse ja ühiskonna kaitsega** tagatakse sisejulgeolek läbi tõhusa tollijärelevalve korraldamise ja tollipiiri kaitsmise, et tõkestada pettuseid ja vähendada salaturu osakaalu ning tagada Venemaa agressiooni tõttu kehtestatud sanktsioonide rakendamine, sanktsioonidest möödahiilimise katsete tõkestamine ning tõhus väärteomenetlus. Selleks on oluline tagada tolliprotseduuride terviklik järelevalve, hoida kõikide piiripunktide tollikontrolli töös kasutatav tehnika tänapäevasena (mh röntgenid), tagada piisav mehitatus sanktsioonimeetmete väljatöötamisel ja rakendamisel.

Algatatud on järgmine etapp liikmesriike toetava üle-Euroopalise Tolliameti loomiseks, kus tõhustatakse narkootikumide salakaubanduse vastast võitlust. Jätkatakse E-tolli infosüsteemide uuendamisega ja alustatakse tollireformi ettevalmistusega. Prioriteedina toimub tolli „ühtse akna“ edasiarendus, eesmärgiga vähendada bürokraatiat ja tagada elektrooniline suhtlus partnerasutustega eri riikides. Tollikontrolli tõhustamiseks võetakse kasutusele AI võimalusi, et viia läbi röntgenpiltide analüüsi.

**Mittemaksuliste riiginõuete halduse teenust** pakutakse kohtutele, prokuratuurile, Tallinna linnale, Transpordiametile, Sotsiaalkindlustusametile, Kaitseressursside Ametile, Keskkonnaametile ja Haridusministeeriumile, mille raames osutatakse nõuete haldamise ja sissenõudjana esindamise teenust, osade nõuete osas tehakse ka esmaseid sundtäitmise toiminguid ise. 2025. ja 2026. aasta IT arendustega loob Maksu- ja Tolliameti eeldused uute Politsei- ja Piirivalveameti ning Päästeameti nõuete halduse ja sissenõudmise ülevõtmiseks,



kaasajastades ja täiendades enda tänaseid automatiseeritud protsesse ning luues uued vajalikud sõnumivahetused.

**Programmi tegevuse kuludes** on eelarveliselt on kõige kallimad teenused maksukogumine (36,8 mln eurot) ning tollikorraldus ja ühiskonna kaitse (21 mln eurot).

**Programmi tegevuse eelarvet kärbitakse** Rahandusministeeriumis tööjõukulude, sh motivatsioonipaketi arvelt ning hoitakse kokku kontoripinna arvelt.

Maksu- ja Tolliametis analüüsitakse teenuste ja järelevalve valdkondade lõikes tegevuste tõhustamise võimalusi, sh teenindusbüroode ja tegevuskohtade vähendamist. Vähendatakse võimalusel töökohtade arvu ning minnakse üle järjest suuremale hulgale ühiskasutatavatele töökohtadele, mis toob kokkuhoiu majandamiskuludes.

### Programmi tegevuse nimetus: Finantskeskkonna arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Finantskeskkond on usaldusväärne, konkurentsivõimeline ja stabiilne, Eesti elanikud käituvad rahatargalt ning Eesti rahandussüsteemi kasutamine kuritegevuseks on tõkestatud.

**Tabel 181. Programmi tegevuse finantskeskkonna arendamise mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Rahvusvahelised hinnangud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alasele olukorrale (MONEYVAL), hinnangud "osaliselt vastavuses" või "madal" puuduvad Allikas: Rahandusministeerium	15 (2022)	4	6	4	4
Finantsteenuste pakujate arv/Eestis litsentsi saanud ja filiaalina tegutsejate pakujate arv Allikas: Finantsinspeksioon	131*	150	160	170	180
Finantskriisi või finantssüsteemi tõrgete esinemise korral riigile tekkiva erakorralise kulu suurus Allikas: Rahandusministeerium	0	0	0	0	0
Tähtaegselt üle võtmata EL õigusaktide arv Allikas: Rahandusministeerium	5	0	0	0	0
II samba pensionifondide valitsemistasude ja aasta keskmine fondimahtude suhe läheneb 0,4% Allikas: Pensionikeskus	0,54%	0,52%	0,51%	0,50%	0,49%
III sambas hõlmatud inimeste arv Allikas: Pensionikeskus	196 500	205 000	210 000	212 000	215 000
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: hoiakud Allikas: OECD	ei hinnatud	-	-	-	-

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: käitumine Allikas: OECD	23	-	-	-	-
OECD Finantskirjaoskuse uuringu Eesti koht riikide edetabelis: teadmised Allikas: OECD	3	-	-	-	-
Kindlustandva audiitorteenusega kaetud aastaaruannete osakaal kõikidest registrile esitavatest, % Allikas: Äriregister, Rahandusministeerium	4,00% (2022)	4,00%	4,00%	4,00%	4,00%
Rahvamajanduse koguvarade ja kindlustandva audiitorteenusega raamatupidamise aastaaruannetes kajastatud müügitulu suhe, % Allikas: Äriregister, Rahandusministeerium	88,00% (2022)	80,00%	80,00%	80,00%	80,00%
Audiitorettevõtjate osakaal, kelle kvaliteedikontrolli tulemus vastab nõuetele või on väheoluliste puudustega Allikas: Rahandusministeerium	81,00% (2022)	100%	100%	100%	100%
Uurimisasutustele edastatud materjalides kajastuvate teadete osakaal süvaanalüüsi saadetud teadetest, % Allikas: Rahapesu Andmebüroo	38,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%
RAB-i tegevusloaga isikute järelevalvega kaetus, % Allikas: Rahapesu Andmebüroo	41,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%

\* võrreldes varasemate aastatega on seda meetodikat korrigeeritud - välja on jäetud maaklerid, ilma loata fondivalitsejad

## Tegevuste kirjeldus

Finantskeskkonna arendamine hõlmab endas kolme Rahandusministeeriumi (finantspoliitika kujundamine ja rahatarkus; rahapesu tõkestamise regulatsioon; arvestus- ja audiitorvaldkonna regulatsioon) ja ühte Rahapesu Andmebüroo (rahapesu ja terrorismi tõkestamine ning finants sanktsiooni kohaldamine) teenust.

**Finantspoliitika kujundamine ja rahatarkus** tagab, et kodanikele ning ettevõtjatele finantsteenuste osutamisega seotud regulatiivne raamistik oleks piisavalt aja- ja asjakohane, selge ja usaldusväärne ning kooskõlas EL ja muu vajaliku rahvusvahelise õigusega, arvestades üldtunnustatud parimaid praktikaid. Finantsteenuste alase regulatiivse raamistiku kujundamine hõlmab analüüsi, nõustamist, õigusloomet ja koordineerimist järgmistes valdkondades: finantsjärelevalve ja finantsstabiilsus; finantskirjaoskuse edendamine; finantsteenuste, sealhulgas innovaatiliste teenuste ja kapitalituru kestlik areng.

**Rahapesu tõkestamise regulatsiooni kujundamise** käigus tegeletakse valdkonnas vajaliku õigusraamistiku väljatöötamise ja rakendamisega. Eesti suurim rahapesu ja terrorismi rahastamise risk on seotud mitteresidentide ja teistes riikides toime pandud kuritegevuse

tulemusel saadud vahendite pesemisega läbi Eesti majandusruumi ja finantssüsteemi. Lähiaja peamiseks tegevusteks on rahapesu ja terrorismi **rahastamise tõkestamise** alase paketi (3 määruse ning rahapesu tõkestamise VI direktiivi eelnõud) menetlemine ja ülevõtmine, mille käigus muudetakse olulisel määral rahapesu tõkestamise seadust. Lisaks uuendatakse riikliku rahapesu, terrorismi ja massihävitusrelvade leviku rahastamise riskihinnangu koostamise metoodikat ja viiakse koostöös Maailmapangaga ja Royal United Services Institute-ga läbi riskihindamine.

**Arvestus- ja audiitorvaldkonna kujundamise** teenuse raames tegeletakse arvestusala (sh raamatupidamine ja audiitortegevus) õigusliku keskkonna kujundamisega. Audiitortegevuse korraldamisel on eesmärgiks vandaudiitorite ja audiitorühingute ning siseaudiitorite üle järelevalve teostamine ning kvaliteetse kutsetegevuse tagamine vastavalt avalikule huvi. Järgnevatel aastatel on fookus **kestlikkusaruandluse** tehnilise lahenduse ning koolitusprogrammi välja töötamisel, aga ka kestlikkusaruandluse audiitorkontrolli käivitamiseks vajalike muudatuste tegemine Eesti seadustesse, samuti osalemine seonduva taksonoomia ja tööriistade loomisel.

**Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ning finantssanktsiooni kohaldamise** teenust juhib Rahapesu Andmebüroo. Peamistelt tegeletakse rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlusega informatsiooni analüüsiga, finantssanktsiooni rakendamisega, tegevuslubade väljastamisega Rahapesu Andmebüroo järelevalve all olevatele subjektidele ning järelevalvega rahapesu ja terrorismi rahastamise nõuete üle, rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide, ohtude, suundumuste, mustrite ja toimimisviiside strateegiline analüüsiga, järelevalvesubjektide ja avaliku sektori teavitamise ja koolitamisega. Järgnevatel aastatel on fookuses andmevahetuse tõhustamine, mille eesmärgiks on luua andmevahetusportaal, mis koondab kohustatud isikute teadete ja aruannete edastamise ning nendele tagasiside andmise funktsionaalsuse.

**Programmi tegevuse eelarvet kärbitakse** Rahandusministeeriumis tööjõukulude, sh motivatsioonipaketi arvelt ning hoitakse kokku kontoripinna arvelt.

Rahapesu Andmebüroos kärbitakse tööjõukulusid peamiselt järelevalvetegevuse vähendamise arvelt ning kokku hoitakse töötajatega seotud kulusid, sh lähetus- ja koolituskulusid.

## **Halduspoliitika programm**

**Programmi eesmärk:** Eesti riik on arukalt ja avatult hoitud, riigi ressursid tõhusalt hallatud ja riigi töö efektiivselt korraldatud, otsuste tegemiseks vajalik statistika on tagatult kvaliteetne.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Rahandusministeerium, Statistikaamet, Riigi Tugiteenuste Keskus, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus, Riigihangete vaidlustuskomisjon.

**Programmi tegevuse nimetus:** Riigi halduse korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigi ressursid, nii inimesed kui vara on arukalt hallatud.

**Tabel 182. Tegevuse riigi halduse korraldamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Riigi ametiasutuste teenistujate pühendumus indeks (5 palli skaalal) Allikas: Rahandusministeerium	3,60	-	-	3,3–3,5	-
Keskvalitsuse keskmine palk võrdluses Eesti keskmise palgaga Allikas: Rahandusministeerium	1,32	1,21–1,25	1,21–1,25	1,21–1,25	1,21–1,25
Riigi ametiasutuste koolituskulude osakaal töäjõukuludest, % Allikas: Rahandusministeerium	1,00%	1,02%	1,02%	1,02%	1,00%
Euroopa Komisjoni negatiivsete riigiabi otsuste arv Allikas: Rahandusministeerium	0	0	0	0	0
Riigiabi nõustamisteenuse kliendirahulolu (10-palli skaalal) Allikas: Rahandusministeerium	-	-	8,00	-	-
Riigihangete rahalise mahu osakaal riigieelarve kuludest, % Allikas: Rahandusministeerium	35,00%	30,00%	30,00%	30,00%	30,00%
Keskmine pakkujate arv hankes Allikas: Rahandusministeerium	4,10	4,00	4,00	4,00	4,00
Kohtusse kaevatud vaidlustuskomisjoni otsuste kohtumenetluses jõusse jätmise määr, % Allikas: Rahandusministeerium	83,00%	78,00%	78,00%	78,00%	78,00%
Kasumlikult tegutsevate riigi äriühingute osakaal kõigist riigi äriühingutest, % Allikas: Rahandusministeerium	24,00%	60,00%	60,00%	60,00%	60,00%
Kulutõhususust parandanud riigi sihtasutuste osakaal, % Allikas: Rahandusministeerium	55,00%	65,00%	70,00%	70,00%	70,00%
Energiatõhususe miinimumnõuetele vastavaks viidud m <sup>2</sup> osakaal miinimumnõuetele mittevastavast portfelist, % Allikas: Rahandusministeerium	2,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Kvaliteedikriteeriumite alusel hinnatud hangete osakaal, % Allikas: Rahandusministeerium	12,00%	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Riigi ametiasutuste teenistujate vabatahtlik voolavus,% Allikas: Rahandusministeerium	8,30%	5–8%	5–8%	5–8%	5–8%

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Euroopa Komisjoni tulemustabeli hinnang riigihangete korraldusele (metoodika muutus, 12 näitajat, siht 100% rohelised) Allikas: Euroopa Komisjon	66,60	75,00	75,00	75,00	75,00
Kinnisvarahalduse tsentraliseerituse määr, % Allikas: Rahandusministeerium	86,00%	85,00%	85,00%	85,00%	85,00%
Riigi ametiasutuste personali stabiilsusindeks, % Allikas: Rahandusministeerium	88,30 %	90,00%	91,00%	91,00%	91,00%

## Tegevuste kirjeldus

Riigi halduse korraldamine hõlmab endas järgmisi seitset Rahandusministeeriumi teenust: riigi personalipoliitika kujundamine; riigihangete poliitika kujundamine; riigihangete alaste vaidluste lahendamine; riigi kinnisvara poliitika ja selle elluviimise koordineerimine; riigivalitsemise valdkonna arendamine; riigi osaluspoliitika kujundamine; riigiabi poliitika ja regulatsiooni elluviimine.

**Riigi personalipoliitika kujundamisel** panustatakse riigi palgapoliitika, keskse koolituse põhimõtete, avaliku teenistuse seaduse rakenduspraktika kujundamisesse ning värbamispoliitika, personali hindamise, ametniku eetika ja avaliku teenistuse arendamisele. Selleks töötatakse välja keskseid juhendeid, nõustatakse ja viiakse läbi uuringuid (nt palgauuringud) ning tehakse neist ülevaateid Vabariigi Valitsusele.

**Riigivalitsemise valdkonna arendamise** raames on prioriteediks halduskorralduslike parendustegevuste jätkuv elluviimine nagu kesksete tugiteenuste juhtimis- ja arvestuspõhimõtete ühtlustamine ning laialdasem kasutuselevõtt valitsemisalades, riigi institutsioonide optimaalsem korraldamine ja paindliku valitsemiskorralduse kontseptsiooni loomine, areneva andmehalduse valdkonna sobitamine olemasoleva haldusorganisatsiooniga.

**Riigi kinnisvarapoliitika kujundamine ja selle elluviimise koordineerimisel** tagatakse, et riigile põhitegevuseks vajalik kinnisvarakeskkond oleks tõhusalt korraldatud ja toetaks teenuste pakkumist. Valdkonna olulisemad tegevused on riigi kinnisvararessursi planeerimine, eelarvestamine ja tööprotsesside kirjeldamine, kinnisvara andmete korraldamine ning üleminek registripõhistele juhtimiskavadele- ja -laudadele, omandireformi lõpule viimine.

**Riigi osaluspoliitika kujundamise** sisuks on riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise põhimõtete kaasajastatuna hoidmine ning regulaarne, riigiasutuste esindajate nõustamine ja koolitamine, nimetamiskomitee töö korraldamine, aruandluse koostamine ja esitamine valdkonna tulemuslikkuse kohta Vabariigi Valitsusele, Riigikogule ja Riigikontrollile.

**Riigihangete poliitika kujundamise** sisuks on peamiselt riigihangete alase õigusregulatsiooni arendamine, nõustamine ja koolitamine, ning koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Samuti on olulisel kohal riikliku ja haldusjärelevalve teostamine riigihangete seaduse ja selle alusel antud õigusaktide täitmise üle ning väärteomenetluste läbiviimine.

Lähiajal viiakse ellu väärtuspõhiste hangete strateegiliste põhimõtete rakenduskava koostöös valdkondlike ministeeriumidega. Strateegiliste põhimõtete rakendamiseks ning hankespetsialistide kvalifikatsiooni tõstmiseks viiakse koostöös OECD-ga ellu Euroopa Komisjoni (DG Reform) rahastatud projekt. Projekti eesmärk on hinnata strateegiliste hangete olukorda Eestis, töötada välja rakenduslikud meetmed väärtuspõhiste hangete osakaalu tõstmiseks ning analüüsida ja teha ettepanekud hankespetsialistide kvalifikatsiooni süstemaatiliseks tõstmiseks.

**Riigihangete alaste vaidluste lahendamisel** tagab sõltumatu riigihangete vaidlustuskomisjon riigihangetes esitatud vaidlustuste ja kahju hüvitamise taotluste läbivaatamise, vastavalt riigihangete seaduses sätestatud menetluskorrale ja tähtaegadele.

**Riigiabi poliitika ja regulatsiooni elluviimisega** aidatakse tagada, et riigiabi andjatele antud riigiabi oleks kooskõlas Euroopa Liidu ja riigisiseste õigusaktidega, nõustatakse ja koolitatakse ning mh tagatakse riigiabi ja vähese tähtsusega abi registri pidamisega andmete läbipaistvus ja kontrollitavus.

**Programmi tegevuse kuludest** 92% ehk 35 mln eurot moodustavad CO<sub>2</sub> ja Moderniseerimisfondi toetusmeetme vahendid energiatõhususe ja taastuvenergia kasutuse edendamiseks avaliku sektori hoonetes ja kultuuriväärtusega hoonetes. Kulud kasvavad peamiselt seoses CO<sub>2</sub> 2013+ perioodi vahendite kasutamise lõpptähtajaga 2025. aastal, kõik toetust saavad projektid peavad selleks ajaks valmis saama.

**Programmi tegevuse eelarvet kärbitakse** Rahandusministeeriumis tööjõukulude, sh motivatsioonipaketi arvelt ning hoitakse kokku kontoripinna arvelt.

### **Programmi tegevuse nimetus: Riigi tugiteenuste pakkumine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigi tugiteenused on tõhusalt ja kuluefektiivselt korraldatud.

Riigi tugiteenuste pakkumine hõlmab endas viite Riigi Tugiteenuste Keskuse (personali- ja palgaarvestuse teenus; finantsarvestuse teenus; riigihangete korraldamise teenus; dokumendihaldus- ja arhiiviteenus; toetuste kasutamise korraldamise teenus), kahte Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse (IT äriteenused; töökohateenuse allhange) ja kahte Rahandusministeeriumi (ühishoone tugiteenus; riigimajade korraldamine) teenust.

**Tabel 183. Programmi tegevuse riigi tugiteenuste pakkumine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kliendi rahuloluindeks personali- ja palgaarvestuse teenusega, % Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	68,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%
Kliendi rahuloluindeks finantsarvestuse teenusega, % Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	63,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%
Kliendi rahuloluindeks riigihangete korraldamise teenusega, % Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	71,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%
Rakendusasutuste ja rakendusüksuste rahuloluindeks RTK toetuste kasutamise korraldamise teenusega,% Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	N/A	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%
Toetuse taotlejate rahuloluindeks RTK kui rakendusüksusega, % Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	74,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%
Kliendi rahuloluindeks dokumendihaldus-ja arhiiviteenusega, % Allikas: Riigi Tugiteenuste Keskus	38,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%	≥ 50,00%
RMITi poolt pakutavate teenuste kliendirahulolu Allikas: RMIT	4,21	4,20	4,50	4,50	4,50

### Tegevuste kirjeldus

**Personali- ja palgaarvestuseteenus** hõlmab kliendi organisatsiooni struktuuride ja ametikohtade haldamist, asutuse töötajate ja muude isikute personaliandmete haldamist, personaliarvestust, palgaarvestust ning nõustamist personali- ja palgaarvestuse ning aruandluse alal. 2024. aastal teenindab RTK kokku 209 asutusest 72 817 isikut (sealhulgas umbes 16 000 reservväelast).

**Finantsarvestuse teenus** hõlmab ostu- ja müügidokumentide arvestust, maksete ja laekumiste korraldamist, saadud ja antud toetuste arvestust, varade arvestust, maksude arvestust ja deklareerimist, saldode inventeerimist, finantsaruandlust, juhendite ja sise-eeskirjade koostamist ning klientide nõustamist finantsarvestuse ja aruandluse alal. Lisaks koostab Riigi Tugiteenuste Keskus riigi raamatupidamise koondaruande, mis hõlmab endas kogu avaliku sektori finantsaruandluse koostamist ning riigieelarve limitide õigsuse tagamist. Arvestusteenuse pakkumiseks kasutatakse ühtset majandustarkvara, mis on juurutatud aastal 2013. Ühtse majandustarkvara kasutusel oleva versiooni tootjapoolne tugi lõpeb 2028. aastal, alustatud on uue süsteemi loomise või kasutuselevõtu analüüsiga.

**Toetuste kasutamise korraldamise teenuse** raames täidab Riigi Tugiteenuste Keskus Euroopa Liidu struktuurivahendite, taaste - ja vastupidavusrahastu, sealhulgas Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi, Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi korraldusasutuste (sealhulgas sertifitseeriv asutus), samuti Eesti-Šveitsi koostööprogrammi ning Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide riikliku kontaktasutuse (sealhulgas sertifitseeriv asutus), riigisiseste programmide ellu rakendamise ülesandeid ning erinevatest toetusmeetmetest toetust saanud projektide järelevalve ja kontrolli teostamise ülesandeid. Järgnevatel aastatel on fookuses struktuurifondide rahastusperioodi 2021-2027 ja Õiglase ülemineku fondi, Solidaarsusfondi, taaste- ja taaskäivitusrahastu rakenduskavade ja Šveitsi toetuse elluviimine ning Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide uue rahastusperioodi käivitamine.

**Riigihangete korraldamise teenuse** raames korraldab Riigi Tugiteenuste Keskus vastava kokkuleppe sõlminud avaliku sektori hankijate riigihankeid ja viib läbi keskseid- ja ühishankeid.

**Dokumendihaldus- ja arhiiviteenuse** raames jätkatakse keskse dokumendihaldus- ja arhiiviteenuse väljaarendamist ning kliendibaasi laiendamist ning uue dokumendihaldussüsteemi arendamist ja juurutamist.

**IT äriteenused** on Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse teenus valitsemisala teenuste IT komponentide arendamiseks, halduseks ja ülalhoiuks. Valitsemisalast välja pakutakse välisveebide haldusteenust.

**Töökohateenuse allhanget** osutatakse kuni klientide (sh riigimajade) Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse teenusele üleminekuni.

**Ühishoone tugiteenuste** raames täidab Rahandusministeeriumi ühisosakond ministeeriumite ühishoones asuva kuue ministeeriumi tugifunktsioone kinnisvara-, haldus-, õigus- ja asjaajamise valdkonnas.

**Riigimajade korraldamine** tagab riigimajade näol ühtsed teenuskeskused regioonides, kus osutatakse otseseid avalikke teenuseid ning paiknevad koos mitmed riigiasutused või riiklikud organisatsioonid. Koordineeritakse olemasolevaid riigimaju ning korraldatakse uute riigimajade valmimist.

**Programmi tegevuse kulud** on planeeritud peamiselt tegevuskuludeks, sh valitsemisala IKT arendus- ja haldusteenuste korraldamiseks Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuses, keskse tugiteenuse pakkumiseks Riigi Tugiteenuste Keskuses ning ühishoone ja riigimajade tugifunktsioonide täitmiseks Rahandusministeeriumi ühisosakonna poolt.

**Programmi tegevuse eelarvet kärbitakse** Rahandusministeeriumis tööjõukulude, sh motivatsioonipaketi arvelt, hoitakse kokku kontoripinna arvelt ning vaadatakse üle ühishoones osutatavate tugiteenuste maht ja kulud. Ühishoone tugiteenuse kärpimine avaldab mõju kõigile ühishoones paiknevale kuuele ministeeriumile.



Riigi Tugiteenuste Keskus vähendab töökohtade arvu võimalusel nii, et vähema tööjõuga teenindatakse suurem arv kliente. Kärbitakse töötajatega seotud kulusid, sh koolitus- ja lähetuskulusid ning vähendatakse kontoripinda.

Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus vähendab valitsemisala IKT halduse ja arendusega seotud kulusid, koolituskulusid ning personaliteenuste kulusid.

### Programmi tegevuse nimetus: Riikliku statistika tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riiklik statistika on usaldusväärne, tõhus, kättesaadav ning kasutajasõbralik.

Riikliku statistika tegemine hõlmab endas kahte Statistikaameti teenust (statistika tegemine; statistikaalaste tellimustööde tegemine).

**Tabel 184. Programmi tegevuse riikliku statistika tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Andmeesitaja rahulolu, indeks (skaala muutus 2023) Allikas: Statistikaamet	3,30	3,60	3,60	3,70	3,70
Rahvusvaheliste missioonide hinnangud Allikas: Statistikaamet	positiivsed	positiivsed	positiivsed	positiivsed	positiivsed
Statistika kasutamine, veebikülastuste arv, miljonit Allikas: Statistikaamet	2,05	1,70	1,80	1,80	1,80
Statistikaameti usaldusväärsus, koht edetabelis Allikas: Statistikaamet	15	12	12	12	12
Statistikaameti kajastamine meedia poolt, kajastuste arv aastas Allikas: Statistikaamet	8446	8000	8000	8000	8000
Andmeesitajate (ettevõtted) halduskoormus tundides, eesmärk aastaga vähendada ca 5% eelmise aasta tundide arvust (alates 2025 4%) Allikas: Statistikaamet	295 333	280 566	177620	170515	238 298

### Tegevuste kirjeldus

**Riikliku statistika tegemise** tellija, Vabariigi Valitsus, kinnitab igal aastal Statistikaameti järgmise viie aasta rahvastiku-, sotsiaal-, majandus- ja keskkonnastatistika tööde loetelu. 2023.–2027. aasta statistikaprogrammis oli 61 statistikatööd kogumaksumusega ligi 14,2 miljonit eurot. Statistikatöid tehakse ka Euroopa Liidu õigusaktide alusel. 2023. aastal moodustas EL-i

õigusaktide alusel planeeritavate tööde eeldatav maksumus 93% tööde kogumaksumusest, mis näitab ka head standardiseeritust EL tasemel.

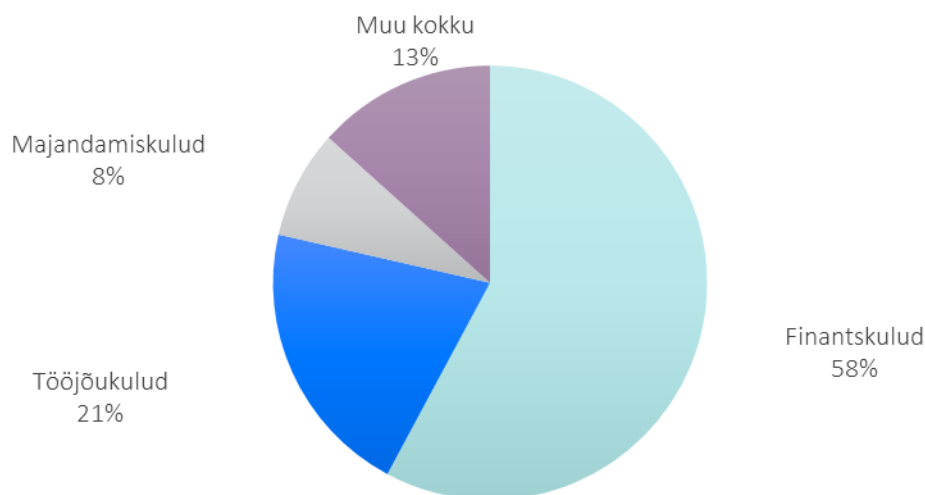
Statistikavaldkond on kiires arengus tänu andmemajanduse arengutele. Statistikaamet panustab metaandmetega tehtava töö standardiseerimisse ja automatiseerimisse. Kasutusele võetakse uusi administratiivseid või eraandmete allikaid, vähendades andmeesitajate halduskoormust. Kliendipõhise lähenemise kontekstis pakub Statistikaamet andmete kasutajatele klienditeeninduse kaudu nn andmeabi teenust ning konfidentsiaalsete andmete taaskasutuskeskkonna kaudu ka infotehnoloogilist lahendust andmete korduvkasutuseks.

**Statistikaalaste tellimustööde tegemise** raames pakub Statistikaamet klientidele mitmesuguseid teenuseid: teabenõue, tellimusuuringud, analüüsid, erinevad statistika visualiseerimise lahendused, andmekaeve, teaduslikul eesmärgil andmete kasutamine, statistikaalased koolitused (sh andmekirjaoskus), andmeajamisteenus, andmehalduse alane nõustamine jm.

**Programmi tegevuse kulusid kärbitakse** Statistikaameti töökohtade vähendamise, töötajate motivatsioonipakettide vähendamise ning majandamiskulude, sh lähetus-, koolituskulude arvelt.

### 3.14.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 69. Rahandusministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 185. Rahandusministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-371 565</b>	<b>-442 141</b>	<b>-487 010</b>	<b>-44 868</b>	<b>10%</b>
Tööjõukulud	-98 214	-102 696	-100 959	1 737	-2%
Majandamiskulud	-32 395	-34 167	-39 363	-5 196	15%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Finantskulud	-178 218	-251 407	-281 693	-30 286	12%
Muud tegevuskulud	-1 095	-329	-329	0	0%
Sotsiaaltoetused	-1 355	-1 490	-1 675	-185	12%
Investeeringutoetused	-22 197	-22 463	-34 625	-12 162	54%
Muud toetused	-17 605	-7 011	-5 253	1 758	-25%
Põhivara amortisatsioon	-14 974	-15 875	-15 957	-81	1%
Käibemaks	-5 512	-6 702	-7 155	-453	7%

Rahandusministeeriumi valitsemisalas töötab ligikaudu 2500 töötajat.

Majandamiskuludest moodustavad ca 49% kinnistute ülalpidamiskulud, sh 6 ministeeriumi ühishoone ja riigimajade vahend.

Finantskulud sisaldavad riigi võetud laenudelt makstavaid intresse ning Tervisekassa ja Eesti Töötukassa arvelduskonto järgilt makstavaid intresse. Intressikulude tõus on tingitud laenumahu suurenemisest.

Muude tegevuskuludena on planeeritud riigisaladusega seotud tegevuste eelarve.

Sotsiaaltoetustena on planeeritud õppelaenude riigitagatise väljamaksmiseks 0,28 mln eurot ning riigi poolt füüsilisele isikule tekitatud kahju hüvitamiseks õigeksmõistvatest lahenditest tulenevalt 1,4 mln eurot.

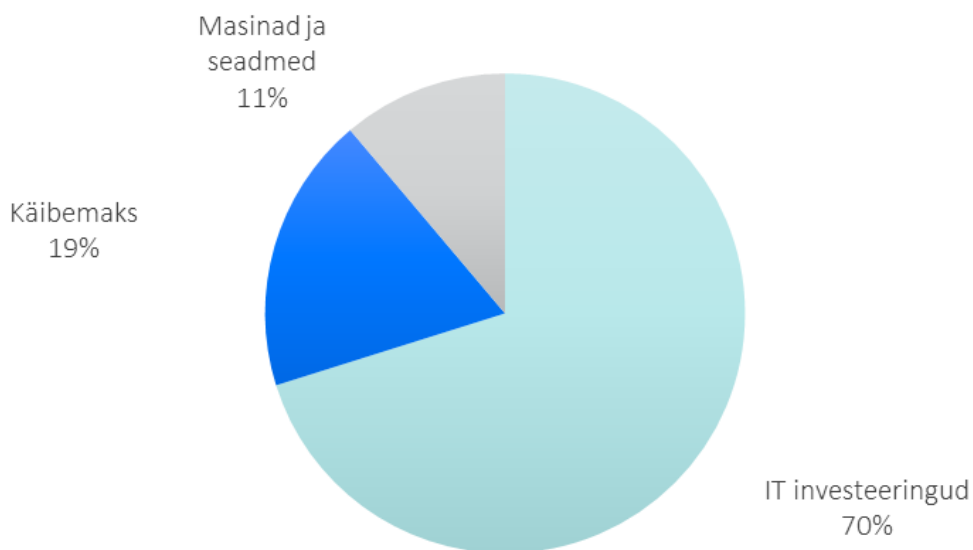
Investeeringutoetuste prognoos sisaldab mh EL ülese Moderniseerimisfondi ja kasvuhoonegaaside kvoodimüügi vahenditest rahastatavaid avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia programmi keskvalitsuse hoonete ja kultuuriväärtusega hoonete alameetmete projekte ning vahendeid Õiglase Ülemineku Fondist rahastuseta jäänud kliima-energiaeesmärkide tegevuste toetamiseks Ida-Virumaal. Kulud kasvavad peamiselt seoses CO2 2013+ perioodi vahendite kasutamise lõpptähtajaga 2025. aastal, kõik toetust saavad projektid peavad selleks ajaks valmis saama.

Muude toetustena on planeeritud vahendatavad välisvahendid sihtasutustele struktuurivahendite rakendamiseks 4,1 mln eurot, Euroopa Investeeringupanga EU4U (EU for Ukraine Fund) garantiifondiga seotud kulud 1 mln eurot ning valitsemisala rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksud 0,1 mln eurot.

Põhivara amortisatsiooni arvestatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmetelt, tarkvaralt ning muudelt varadelt.

### 3.14.4 Investeeringud

Joonis 70. Rahandusministeeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %



Tabel 186. Rahandusministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Investeeringud kokku	-22 603	-21 100	-23 392	-2 292	11%
IT investeeringud	-13 100	-14 755	-16 410	-1 656	11%
Masinad ja seadmed	-912	-2 540	-2 610	-70	3%
Käibemaks	-3 781	-3 805	-4 372	-567	15%

**IT investeeringute** eelarves on kavandatud valitsemisala asutuste investeeringud infosüsteemidesse, mis toetavad asutusi äriteenuste osutamisel. Suuremad kavandatud investeerimisprojektid valitsemisalas on seotud **Maksu- ja Tolliameti** infosüsteemide arendamisega. Peamiselt tehakse investeeringuid tollisüsteemide ja maksuvaldkonna süsteemidesse, mis parandavad riigi turvalisust piiril ja koostöövõimekust Euroopa Liiduga.

- Euroopa Liidu aluslepingute täitmisest (sh üle-euroopalise tollisüsteemi arendamine, ekspordisüsteemi muudatused) ja õigusaktidest tulenevate muudatustega kaasnevad arendused (kogumispensioni makse määra tõstmine, automaksu rakendamine);
- Euroopa Liidu ühtse käibemaksu süsteemi arendused, et tagada üle-euroopaline e-kaubanduse ja teenuste käibemaksu erikorra infovahetus liikmesriikide vahel. Eesmärk on rakendada uut lahendust käibemaksupettuse vastu võitlemisel e-kaubanduses ning arendada välja Nõukogu direktiiviga reguleeritud lahendus;
- direktiiviga „Platvormialase teabe automaatse vahetus“ (DAC7) seotud arendused, mis panevad platvormidele kohustuse jagada infot nende kasutajate kohta;

- paber kandjal dokumentide vähendamise seotud arendused.
- **Riigi Tugiteenuste Keskuse** olulisemaks infotehnoloogiliseks arenduseks 2025. aastal on täienduste tegemine struktuuritoetuste registrisse. Arvestades, et kasutusel oleva majandustarkvara versiooni tugi riigile lõppeb 2027. aasta lõpus, alustatakse 2025. aastal riigi keske majandustarkvara uuendamiseks vajaliku analüüsiga. Riigis kasutatakse ühtset majandustarkvara, mille toel osutab Riigi Tugiteenuste Keskus finantsarvestusteenust üle 200 keskvalitsuse asutustele. Samuti on süsteemiga liidestatud erinevad infosüsteemid, mis toetavad riigitöötajate igapäevatööd, sealhulgas raamatupidamises, personali- ja palgaarvestuses ning arvete menetlemises.
- **Rahapesu Andmebüroo** olulisemaks arenduseks on rahapesu ja terrorismi reaalka strateegilise analüüsi infosüsteem.
- **Statistikaameti** olulistemaks arendusteks on:
  - andmekogumise valdkonna uute IT lahenduste lõpuni arendamine ja juurutamine, et andmeesitajad saaksid hakata täies mahus andmeid esitama uues elektroonilises keskkonnas, mis asendab senist eSTATi;
  - uue sisemise statistiliste registrite süsteemi- ja andmebaasilahenduse ülesehitamine. Statistilised registrid tagavad ettevõtete registriandmete tervikliku ja standardiseeritud kogumise, töötlemise ja EU standarditele vastava kvaliteetse statistika tootmise;
  - andme jagamisteenuse ERIKA jätkuarenduste teostamine ja ERIKA andmekataloogi ning andmete tellimiskeskonna avalikustamine, kus on võimalik tutvuda Statistikaameti andmetega ning ettevõtte või teadusasutusena esitada tellimust andmete kasutamiseks.

Lisaks sisaldavad IT investeeringud IT baastaristu investeeringuid jätkusuutlikkuse, käideldavuse ja terviklikkuse tagamiseks (litsentsid, serverid).

**Investeering masinatesse ja seadmetesse** on planeeritud Maksu- ja Tolliametile tollitehnika soetamiseks ja kaasajastamiseks ning lennujaama pagasiröntgenite soetamiseks.

### 3.14.5 Finantseerimistingud

**Tabel 187. Rahandusministeeriumi valitsemisala finantseerimistingute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Finantseerimistingud kokku</b>	<b>1 240 640</b>	<b>1 523 255</b>	<b>709 644</b>	<b>-813 612</b>	<b>-53%</b>
Laenunõuded	6 760	7 050	6 800	-250	-4%
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	0	0	-100 000	-100 000	100%
Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides	-62 301	-26 910	-17 113	9 797	-36%
Laenukohustised	86 676	1 543 123	819 964	-723 159	-47%
Käibemaks	-14	-8	-7	0	-4%

## Laenuõuded

Antud laenude tagasimaksegraafikute kohaselt tagastavad Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ning Keskkonnainvesteeringute Keskus laene summas 6,8 mln eurot. 2025. aastal uusi laene ei väljastata.

## Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes

Eesti Energia aktsiakapitali suurendamiseks on kavandatud 100 mln eurot. Tegemist on potentsiaalsete Eesti Energia investeerimisprojektide kaasrahastamisega. Eelkõige võib see olla vajalik jaotusvõrgu investeeringute ning vesinikuvõimekusega gaasielektrijaama kaasrahastamiseks. Kas Eesti Energia vajab riigipoolset kapitali sisse makset, millises mahus ja millistesse projektidesse, selgub peale konkreetsete projektide investeerimisotsuste langetamist ettevõtte nõukogus. Seejärel saab Vabariigi Valitsus 2025. aasta riigieelarve seaduse alusel otsustada, kas vastava investeeringu tegemine on riigi huvides ning õigustab ennast ka tasuvuse seisukohalt.

## Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides

- Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Rekonstruktsiooni ja Arengupangas (EBRD) 0,8 mln eurot, Euroopa Nõukogu Arengupangas (CEB) 0,7 mln eurot ja Rahvusvahelises Finantskorporatsioonis (IFC) 0,6 mln eurot. EBRD, CEB ja IFC kapitalimaksud toimuvad vastavalt Eesti osaluste suurenemisele üldise kapitalisuurenduse raames.
- Rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide kaudu Ukraina toetuse ja ülesehituse rahastamiseks 15 mln eurot.

## Laenukohustised

- 2025. aastal võetakse juurde laene summas 2,16 miljardit eurot ning makstakse tagasi summas 1,34 miljardit eurot, millest peamine osa ehk 1,2 miljardit eurot on lühiajaliste laenude tagasimaksud. Varasematel aastatel võetud laenude maksegraafikute kohaselt makstakse tagasi 0,14 miljardit eurot, sh Euroopa Investeeringupangale 68 mln eurot ja Põhjamaade Investeeringupangale 72 mln eurot.

Kokkuvõttes suureneb laenumaht 2025. aastal 820 mln euro võrra.

- Mööbli kapitalirent Statistikaametil 36 000 eurot.

## Käibemaks

Statistikaameti mööbli kapitalirendilt arvestatud käibemaks.

## 3.15. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala töötab selle nimel, et igas Eestimaa piirkonnas on inimestel hea elada ja Eesti toit on hinnatud.

### Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM)

#### Personal\* (2024)

Asutus	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Põllumajandus- ja Toiduamet	Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet	Maaelu Teadmuskeskus	Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus
Keskmine kogupalk	3064 € ↑1%	1940 € ↑2%	2237 € ↑2%	2035 € ↑6%	2075 € ↑12%
Töötajate arv ▲ - 10 inimest	299 ↑31 	457 ↑5 	345 ↑3 	298 ↑17 	125 ↑4 

\* Personalilandmed on 2024. aasta I poolaasta seisuga ja ei arvesta ümberstruktureerimisega seotud muutusi; valitsemisala struktuur vastab 2025. aasta riigieelarve eelnõus sätestatule

#### Kulude majanduslik sisu\* (tuhandetes eurodes; 2025. a võrdluses 2024. a eelarvega)

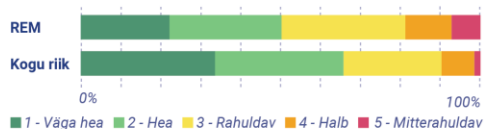
Asutus	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Sotsiaal- toetused	Investeeringu- jm toetused	Edasiantavad maksud	Muud kulud
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	15 803 ↓15%	9 251 ↑39%	-	295 247 ↑30%	-	3 769 ↓20%
Põllumajandus- ja Toiduamet	13 119 ↓8%	5 293 ↓17%	-	85 ↓3%	-	1 041 ↓17%
Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet	12 919 ↑4%	2 789 ↑33%	-	407 288 ↑2%	-	4 929 ↑44%
Maaelu Teadmuskeskus	6 823 ↑8%	6 354 ↓10%	-	8 0%	-	1 909 ↑19%
Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus	4 131 ↑20%	2 748 0%	-	-	-	882 ↑8%
<b>Valitsemisala kokku</b>	<b>52 795</b>	<b>26 434</b>	<b>-</b>	<b>702 628</b>	<b>-</b>	<b>12 530</b>

\* Ei kajasta 2024. aasta planeeritud ümberstruktureerimist; Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

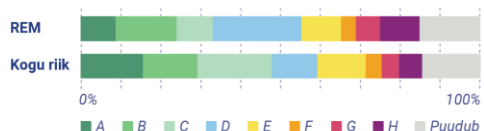
#### Kinnisvaraportfell (2024)

4% REMi osa riigi kinnisvara portfellist (86 867 m<sup>2</sup>)

##### Hoonete seisukord



##### Hoonete energiatõhusus



##### Suurimad töös olevad projektid

Projekt	Summa (€)
METK karantiinkasvuhoone rekonstrueerimine Sakus (ehituses)	1 302 000
METK aretuskeskus 2 teaduskeskuse püstitamine Jõgeval (kavandamisel)	6 347 000

##### Olulisemad otsuse ootel projektid

Projekt	Summa (€)
LABRIS laborihoone püstitamine Tartus	21 373 000
METK peahoone rekonstrueerimine Jõgeval Muru 5	9 315 000
SA Maaelumuuseumid Ülenurme kompleksi pääsala ehitus	2 455 000

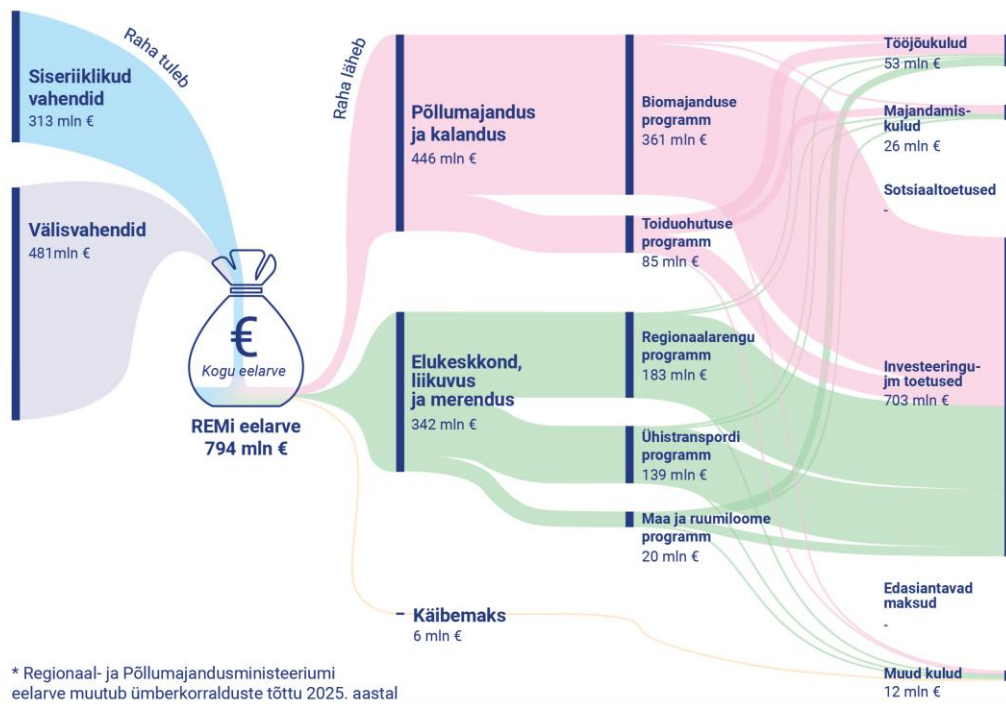
## Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM)

### Valitsemisala eelarve\*



\* 2022. aastal ja 2023. esimesel poolaastal on näidatud Maaeluministeeriumi eelarvet; Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve\* (2025)



\* Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarve muutub ümberkorralduste tõttu 2025. aastal

Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Valitsemisala tegeleb kestliku toidusüsteemi kujundamisega, maaelu-, põllumajandus- ja kalanduspoliitika kavandamisega ja elluviimisega, keskkonnahoiu ja elurikkuse hoidmisega, loomakaitse ja -tervise ning taimekaitse ja -tervise seotud tegevuste koordineerimisega, toidu ohutuse ja nõuetekohasuse tagamisega. Kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamise ja regionaalhalduse koordineerimise, jätkusuutliku maakasutuse edendamiseks,



regionaalpoliitika kujundamise ja regionaalarengu suunamisega, postside ja KOVide pädevusse kuuluva ühistranspordi arendamise ja korraldamisega.

Ministeeriumi valitsemisalas on kaks valitsusasutust (Põllumajandus- ja Toiduamet, Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni amet) ja kaks hallatavat riigiasutust (Maaelu Teadmuskeskus ning Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus). Neile lisaks on valitsemisalas veel kaheksa juriidilist isikut – neli riigi osalusega aktsiaseltsi ja neli riigi osalusega sihtasutust (AS Eesti Liinirongid, SA Eesti Maaelumuuseumid, AS Eesti Post, Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS, A Ida-Viru Investeeringute Agentuur, Maaelu Edendamise Sihtasutus, SA Pokumaa, AS Vireen). Iga asutuse pädevus ministeeriumi valitsemisalas olevate ülesannete täitmisel on sätestatud tema põhimääruses.

Suurima eelarvemahuga valitsemisala asutused 2025. aastal on Põllumajanduse Registrate ja Infosüsteemide Amet (PRIA, 54%), Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM, 40%) ja Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA, 3%). Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (LABRIS) ja Maaelu Teadmuskeskus (METK) moodustavad eelarvemahust vastavalt 1,2% ja 1,8%.

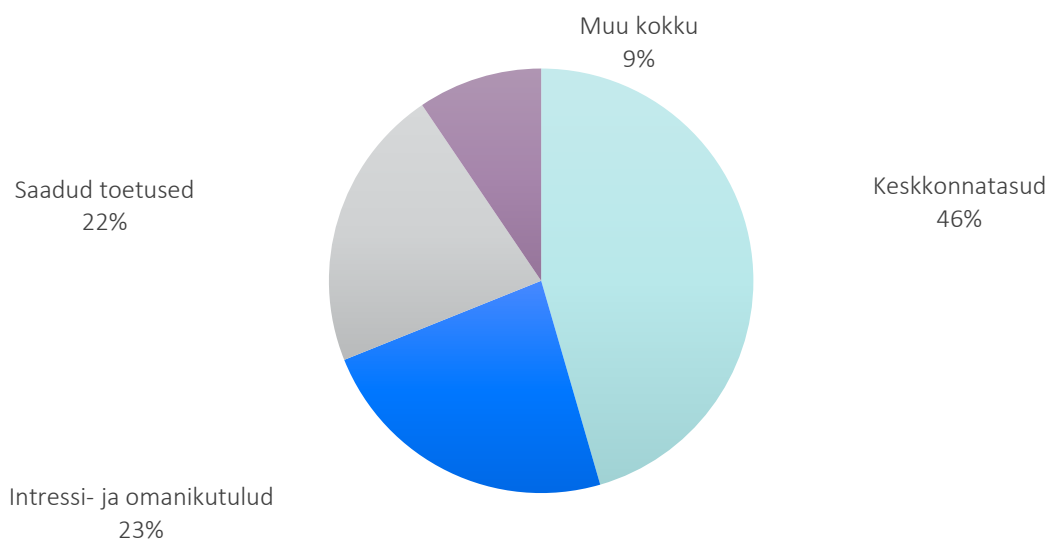
Suurima töötajaskonnaga asutus on PTA, mille koosseisu kuulub 457 teenistujat, mis ühtlasi moodustab 25% kogu valitsemisala töötajate arvust.

Valitsemisalade ümberstruktureerimise käigus 2025. aasta 01. jaanuarist liigub Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumist Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumisse maapoliitika kujundamine. Sellega seonduvalt liiguvad ReMist MKM valitsemisalasse Maa-amet, ruumilise planeerimise osakond ning maa- ja ruumipoliitika osakonnast maapoliitika kujundamisega seotud töökohad. Samamoodi liiguvad PTA-st Maa-ametisse maaparandusega seotud töökohad.

### **3.15.1 Tulud**

Perioodi fookuses on ettevõtjate toetamine roheüleminekul, ühistegevuse soodustamine, ettevõtluskeskkonna arendamine väljaspool Harjumaad, kohalike teenuste ümberkorraldamine kahaneva elanikkonnaga piirkondades.

## Joonis 71. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %



Tabel 188. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>375 813</b>	<b>444 058</b>	<b>487 369</b>	<b>43 312</b>	<b>10%</b>
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	0	0	0	0	0%
Saadud toetused	345 466	406 724	474 861	68 137	17%
Riigilõivud	1 393	1 564	1 356	-207	-13%
Tulud majandustegevusest	12 428	12 759	9 100	-3 659	-29%
Tulud põhivara ja varude müügist	10 856	21 500	0	-21 500	-100%
Trahvid ja muud varalised karistused	40	13	11	-2	-18%
Keskonnatasud	1 262	1 024	1 262	238	23%
Muud tulud	582	84	116	32	38%
Intressi- ja omanikutulud	3 786	390	663	273	70%

Tulude osas on märkimisväärseimad muutused seotud toetuste kasvu ning majandustegevuse ja põhivara müügi tulude kahanemisega. Toetuste kasv on seotud EL rahastusperioodi käivitumisega ning sellega seotud väljamaksete kasvuga. Majandustegevusega seotud ja põhivara ja varude müügi tulude kahanemine on seotud Maa-ameti liikumisega MKM valitsemisalas. Tegemist on Maa-ameti poolt kogutavate tuludega.

### Saadud toetused

Põllumajandus-, maaelu- ja kalandussektori antud toetuste, kulude ja investeeringute katteks kasutatakse peamiselt järgmisi saadud toetusi:

- 136,2 mln eurot Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist Eesti maaelu arengukava 2014–2020;
- (MAK) meetmete ja Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava aastateks 2023–2027 sekkumistele;

- 15,1 mln eurot Euroopa Merendus- ja Kalandusfondist Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF);
- 2014–2020 ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond (EMKF) 2021-2027 rakenduskava meetmetele;
- 202,7 mln eurot Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) põllumajanduse otsetoetuste maksmiseks ja põllumajanduse turukorralduse meetmete (sealhulgas koolikavade) rakendamiseks.

Regionaalpoliitika elluviimiseks ja regionaalarengu tagamiseks kasutatakse Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027 rakenduskavast saadud toetusi 72 mln eurot, millest 40,6 mln eurot kasutatakse avalike teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti parandamiseks ja 7,5 mln eurot KOVide investeeringud jalgratta- ja/või jalgteedesse ning õiglase ülemineku fondi vahenditest 15,5 mln eurot Ida-Virumaa arenguks.

Rohepöörde eesmärkide täitmiseks taaste ja vastupidavusrahaastust 22,4 mln eurot, sh 14 mln eurot biometaanitootmise ja kasutamise suurendamise ning 6,5 mln eurot bioressursside väärindamise investeeringutoetusteks.

## Riigilõivud

Tulud laekuvad mahepõllumajanduse, taimede paljundamise ja sordikaitse, taimekaitse-, väetise-, sööda-, toidu-, veterinaar-, loomakaitse ning alkoholiseaduse alusel tehtavate toimingute eest, sealhulgas mahepõllumajanduse seaduse alusel 1,4 mln eurot.

## Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest laekunud tulu kasutatakse valitsemisala kuludeks ja investeeringuteks.

Tulu majandustegevusest valitsemisalas prognoositakse:

- PTA järelvalvetoimingute eest 2,6 mln eurot;
- LABRIS tasuliste laboriteenuste eest 2,6 mln eurot;
- METK-le põllumajandustoodangu müügist, tasulistest teenustest, litsentsitasudest, lepingulistest töödest ja sordivõrdluskatsete, sortide registreerimiskatsete ja sertifitseeritud seemnete järelkontrolli katsete ning konsulendi kutsetunnistuse eksamite läbiviimise eest 3,9 mln eurot.

Tulud suurenevad sortide registreerimiskatsete ja sertifitseeritud seemnete järelkontrolli katsete eest saadud tasude ja teadusasutustele ning kodu- ja välismaistele klientidele tehtud laboratoorsete analüüside arvel.

## Trahvid ja muud varalised karistused

Trahvid laekuvad PTA-le summas 10 602 eurot.

## **Keskkonnatasud**

Kalapüügiõiguse tasu on prognoositud summas 1,26 mln eurot.

## **Muud tulud**

Veterinaaria-, toiduohutuse-, mahe- ja aiandusvaldkondade seaduste alusel rakendatavate sunnirahade prognoositav laekumine on 0,15 mln eurot.

## **Intressi- ja omanikutulud**

Prognoosi kohaselt maksavad dividende AS Eesti Post 0,412 mln eurot, AS Vireen 0,241 mln eurot ja Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS summas 0,017 mln eurot.

Dividenditulu on prognoositud äriühingute eeldatavate majandustulemuste alusel ning lõplikud summad otsustatakse 2025. aasta kevadel pärast 2024. aasta tegelike tulemuste selgumist.

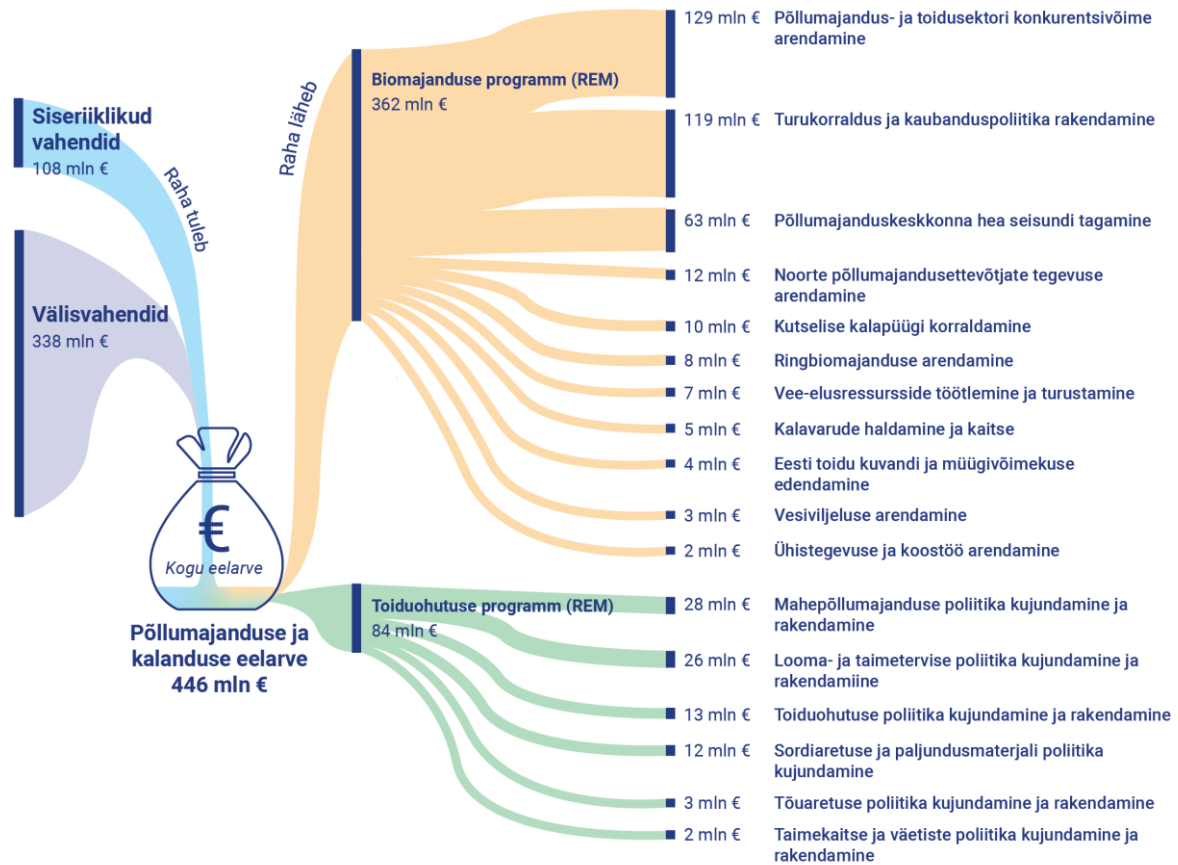
## **3.15.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Tulemusvaldkonna Põllumajandus ja kalandus poliitikavaldkondade prioriteet on tagada Eesti inimestele ohutu, piisav ja tervislik toit, pidades silmas keskkonnahoidu ja majanduslikke eesmärke.

### 3.15.2.1 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja kalandus

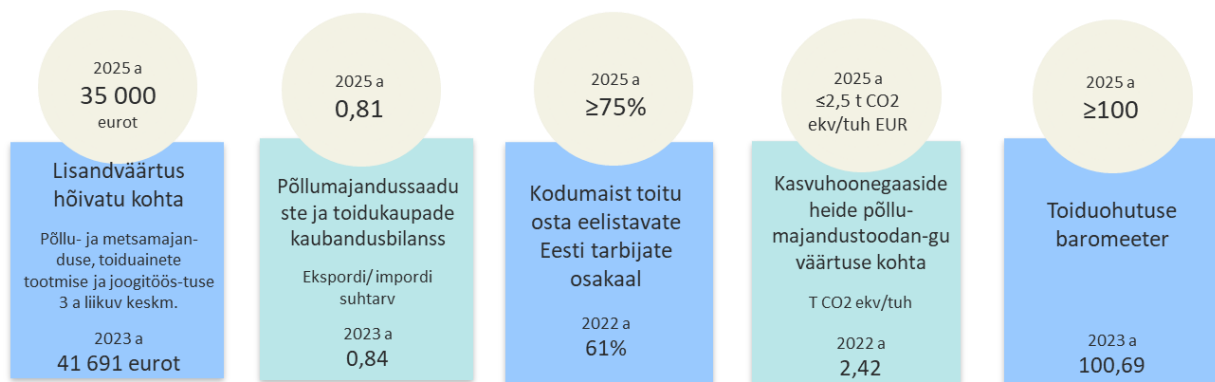
Joonis 72. Põllumajandus ja kalandus tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



Tulemusvaldkonna eesmärk: Eesti toit on tarbijate poolt eelistatud, elukeskkond on hoitud, toidusektori ettevõtted on edukad ning maa- ja rannakogukondade elujõud kasvab.

Joonis 73. Põllumajanduse ja kalanduse tulemusvaldkonna mõõdikud



**Tabel 189. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Põllumajandus ja kalandus	Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030	Biomajanduse programm
		Toiduohutuse programm

Põllumajandus ja kalandus tulemusvaldkonnaga seotud programmdokumendid on kättesaadavad Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kodulehel:

[Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 | Maaeluministeerium \(agri.ee\)](#)

[Strateegilised alusdokumendid | Maaeluministeerium \(agri.ee\)](#)

### 3.15.2.1.1 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja Kalandus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 190. Tulemusvaldkond Põllumajandus ja kalandus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Põllumajandus ja kalandus</b>	<b>-421 991</b>	<b>-494 247</b>	<b>-446 145</b>	<b>48 102</b>	<b>-10%</b>
<b>Toiduohutuse programm</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-84 627</b>	<b>-84 627</b>	<b>100%</b>
Taimekaitse ja väetiste poliitika kujundamine ja rakendamine	0	0	-2 195	-2 195	100%
Looma- ja taimetervise poliitika kujundamine ja rakendamine	0	0	-26 528	-26 528	100%
Toiduohutuse poliitika kujundamine ja rakendamine	0	0	-13 139	-13 139	100%
Sordiaretuse ja paljundusmaterjali poliitika kujundamine	0	0	-11 546	-11 546	100%
Tõuaretuse poliitika kujundamine ja rakendamine	0	0	-3 345	-3 345	100%
Mahepõllumajanduse poliitika kujundamine ja rakendamine	0	0	-27 874	-27 874	100%
<b>Biomajanduse programm</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-361 518</b>	<b>-361 518</b>	<b>100%</b>
Põllumajanduskeskkonna hea seisundi tagamine	0	0	-62 503	-62 503	100%
Ringbiomajanduse arendamine	0	0	-7 712	-7 712	100%
Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime arendamine	0	0	-129 350	-129 350	100%
Noorte põllumajandusettevõtjate tegevuse arendamine	0	0	-11 697	-11 697	100%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Turukorraldus ja kaubanduspoliitika rakendamine	0	0	-119 167	-119 167	100%
Ühistegevuse ja koostöö arendamine	0	0	-1 611	-1 611	100%
Eesti toidu kuvandi ja müügivõimekuse edendamine	0	0	-3 820	-3 820	100%
Kutselise kalapüügi korraldamine	0	0	-10 336	-10 336	100%
Vee-elusressursside töötlemine ja turustamine	0	0	-6 931	-6 931	100%
Vesiviljeluse arendamine	0	0	-2 903	-2 903	100%
Kalavarude haldamine ja kaitse	0	0	-5 487	-5 487	100%

### 3.15.2.1.2 Tulemusvaldkond Põllumajandus ja kalandus programmid ja programmi tegevused

#### Toiduohutuse programm

**Programmi eesmärk:** Eestis on kestlik toidutootmine, ohutu toit ja hoitud keskkond.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA), Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (LABRIS), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Maaelu Teadmuskeskus (METK).

Toiduohutuse programm on alates 2025. aastast eraldiseisev programm, mis hõlmab tegevusi, mis aitavad tagada kestliku toidutootmise, ohutu toidu ja hoitud keskkonna. Programmi tegevused on suunatud toitainerikka, tervist toetava, kõrge loomaheaolu standardi ning madala keskkonnamõjuga toodetud toidu tootmisele nii praegustele kui tulevastele Eesti elanikele.

**Programmi tegevuse nimetus:** Taimekaitse ja väetiste poliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Taimekaitsevahendite ja väetiste ohutuse tagamine inimeste ja loomade elule, tervisele ning keskkonnale ja soodsa mõju tagamine taimedele ja taimekasvatussaadustele.

**Tabel 191. Programmi tegevuse taimekaitse ja väetiste poliitika kujundamine ja rakendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Integreeritud taimekaitse (ITK) põhimõtetele vastamine	99.80%	95.00%	95.00%	95.00%	95.00%
Taimekaitsevahendite kasutamise ja turustamisega seotud rikkumiste osakaal tehtud kontrollidest, %	n/a	6.00%	6.00%	6.00%	6.00%
Väetiste käitlemise kontrollidel tuvastatud nõuetele vastavuste osakaal läbiviidud kontrollide arvust (%)	n/a	93.00%	93.00%	93.00%	93.00%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse üheksa teenuse osutamise, milledest suurimate eelarveliste mahtudega on taimekaitsevahendite järelevalve teenus, taimekaitse teadus ja innovatsiooni teenus ning taimekaitsevahendi turule lubamise teenus.

Tegevuste ellu viimise kaudu tagatakse, et taimekaitsevahendeid ja muid abinõusid kasutatakse majanduslikult ja ökoloogiliselt põhjendatud tasemel ning teostatud tööd on minimaalse ohuga inimese tervisele ja keskkonnale. **Integreeritud taimekaitse (ITK) põhimõtetele vastamine, ei lange alla 95%.**

Eestis kasutusel olevad taimekaitsevahendid on ohutud inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale. Taimekaitsevahendite kasutamise ja turustamisega seotud rikkumiste osakaal tehtud kontrollidest ei lange alla 6%.

Eestis kasutusel olevad väetised on ohutud inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale. Väetiste käitlemise kontrollidel tuvastatud nõuetele vastavuste osakaal läbiviidud kontrollide arvust ei lange alla 93%.

Rahastatakse taimekaitsevahendeid käsitlevate määruste rakendamise parandamiseks suunatud tegevusi, et võimaldada pädevatel asutustel paremini täita oma kohustusi ja vähendada viivitusi toimeainete heakskiitmise ja toodetele loa andmise taotluste hindamisel.

Lisatakse funktsionaalsusi ja laiendatakse kasutajate hulka 01.04.2024. aastal kasutusele võetud keskse e-põlluraamatu osas. Luuakse andmevahetusliidesed erasektori e-põlluraamatu tarkvara pakkujatega andmete edastamiseks kesksesse e-põlluraamatu andmekogusse. Eesmärgiks on perspektiivis tagada ELi õigusaktidele vastavus kogudes taimekaitsevahendite ja väetiste kasutusandmete infot.

Taimekaitsekoolitusel on väga oluline roll taimekaitsevahendite kasutamisega kaasnevate riskide vähendamisel ja säästvama taimekaitse ning integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise edendamisel. PTA hindab koolitusasutuste poolt edastatud programmide



vastavust õigusaktidele ja praktikas ilmnenu vajadustele. PTA väljastab taimekaitsetunnistuse, kui koolitusasutuse poolt on edastatud kinnitus koolituse ja eksami läbimise kohta.

Edendatakse integreeritud taimekaitse põhimõtteid. 2022. aastal alustati kolme kolmeaastase rakendusuringu projektiga. Uuringuprojektide tulemusel valmivad ajakohastatud kultuuripõhised integreeritud taimekaitse suunised ja põhiliste taimekahjustajate kohta töötatakse välja tõrjekriteeriumid. Ringmajanduse edendamiseks ja ELi ekspordisõltuvuse leevendamiseks analüüsitakse põlevkivi kaevandamisjääkide väetisena kasutamise võimalusi.

Tagatakse, et tarbijal on võimalus kasutada soovitud omadustega ja lubamatut ohtu mitte põhjustavat väetist. Eestis turustatav väetis peab olema kantud väetiseregistrisse, või kandma EL-i vastavusmärgist „CE“. Väetise koostis peab vastama kas EL-i määruse või väetiseseaduse alusel kehtestatud ministri määru esitatud nõuetele. Kui esitatud dokumendid on nõuetekohased ja väetise koostis vastab kehtestatud nõuetele, kantakse väetis väetiseregistrisse ühe tööpäeva jooksul.

Analüüsitakse nii väetiste kui ka taimekaitse valdkonda reguleerivate õigusnormide toimimist ja rakendamist ning tagatakse vajalike muudatuste tegemine õigusnormides.

Tagatakse õigusnorme tutvustava avaliku kommunikatsiooni toimimine, et nõuete täitmise eest vastutavad isikud oleksid teadlikud oma kohustustest ja nõuetest.

Analüüsitakse väärtegade põhjuseid ning nende ennetamiseks rakendatavate abinõude mõjusust. Analüüside tulemustest lähtuvalt koordineeritakse arendusi, tehakse strateegilisi plaane ning kujundatakse õigusnorme.

**Programmi tegevuse nimetus:** Tõuaretuse poliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Põllumajandusloomade aretuse valdkonna eesmärk on tagada tõuaretusega Eesti oludesse sobivad tõud ja geneetiline mitmekesisus.

**Tabel 192. Programmi tegevuse tõuaretuse poliitika kujundamine ja rakendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kohalike ohustatud tõugu(del) loomade arv (tõuti)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Eesti hobune Allikas: Tõuraamat	2940	2640	2640	2650	2650
Eesti raskeveohobune Allikas: Tõuraamat	344	360	360	360	360
Tori TA Allikas: Tõuraamat	586	615	615	615	615
Eesti maatõug Allikas: Tõuraamat	894	915	920	925	925
Eesti vutt Allikas: Tõuraamat	4467	3770	3790	3800	3800
Kihnu maalammas Allikas: Tõuraamat	1894	970	980	990	990
Vana-Tori Allikas: Tõuraamat	36	34	35	36	34
Puhtatõuliste tõuraamatu põhiosasse kantud loomade arv Allikas: PTA	n/a	106000	106500	107000	108000

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kolme teenuse osutamise kaudu, milledest suurima eelarvelisemahuga teenus on aretustoetuste andmine.

Selleks, et puhtatõuliste tõuraamatu põhiossa kantud loomade arv ja kohalike ohustatud tõugu loomade arv kasvaks:

Rakendatakse loomageneetiliste ressursside säilitamise ja säästva kasutamise tegevuskava.

Viiakse läbi on eesti raskeveohobuse populatsiooni uuring.

Aretusühistutele makstakse aretustoetust tõuraamatu pidamise ja jõudluskontrolli läbiviimise eest.

Vajalik on läbi viia analüüs 2025. aasta põllumajandusloomade aretustoetuse määruse muutmise vajaduse kohta lähtuvalt 2024. aastat toetuse maksmise tulemustest ning uute aretusühingute ning aretusprogrammide lisandumisest.

Ohustatud tõugu loomade pidajatele makstakse alates 2004. a ÜPP SK toetust. See on aidanud mõne tõu arvukuse languse pöörata tõusule ning mõnel juhul pidurdanud loomade arvu vähenemist.

FAO andmebaasis DAD-IS uuendatakse põllumajandusloomade tõugude populatsiooni andmed.

Loomapidajate ja aretajate teavitamine ja koolitamine toimub loomakasvatuse teadmussiirde pikaajaliste programmide kaudu. Nende raames toimuvad erinevad koolitused ja infopäevad põllumajandusloomade aretuse teemadel.

### Programmi tegevuse nimetus: Sordiaretuse ja paljundusmaterjali poliitika kujundamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Sordiaretuse ja taimse paljundusmaterjali valdkonna eesmärk on tagada mitmekesised, kvaliteetsed ja kohalikesse oludesse sobivad põllu- ja aiakultuuride sordid.

**Tabel 193. Programmi tegevuse sordiaretuse ja paljundusmaterjali kujundamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Sertifitseerimise läbinud partiide suhtarv, %	90.00%	95.00%	95.00%	95.00%	95.00%
Tuvastatud nõuetele vastavuste osakaal kontrollitud kõigiviljaseemnepartiide arvus, %	84.00%	85.00%	85.00%	85.00%	85.00%
Uute eestis aretatud Sordilehte võetud sortide arv aastas	1	3	3	3	3
Eestis toodetud sertifitseeritud seemne kogus (t)	n/a	50000	50000	50000	50000
Sordilehte võetud sortide arv, sh puuvilja- ja marjakultuuride tuntud sordid	n/a	840	840	840	840

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kolmeteistkümne teenuse osutamise kaudu, milledest suurimate eelarveliste mahtudega on põldkatsete läbiviimise, põllumajanduskultuuride sordiaretuse ja sertifitseeritud seemnekasvatuse teenused.

Selleks, et taimekasvatussaadused on kvaliteetsed, on oluline kasutada Eesti keskkonnatingimustesse sobivaid taimesorte ja kvaliteetset seemet ning kahjustajatest vaba ja nõuetekohast taimset paljundusmaterjali.

Igal aastal võetakse sordilehte uusi Eestis aretatud sorte, mis tagavad meie oludes ja muutuvates keskkonnatingimustes (taimekahjustajakindlus, talve- ja põuakindlus jm), kestliku tootmise, võimaldades pakkuda mitmekesist toidulauda, kvaliteetset loomasööta ning on sisendiks biomajanduse erinevatele suundadele.

Säilitatavate sortide arv tagab põllumajanduskultuuride geneetilise mitmekesisuse ja elurikkuse säilimise.

Taimse paljundusmaterjali valdkonnas on uue perioodi oluline eesmärk suurendada sertifitseeritud seemnete tootmist ning seeläbi tagada isevarustatuse tase.

Sertifitseerimise läbinud partiide suhtarv jõuab 95%-ni. Viimastel aastatel on toimunud märgatav paranemine sertifitseerimise läbinud partiide suhtarvus (2023. aastal 90%), mis näitab kvaliteedi tõusu nii põldtunnustamises kui ka proovide võtmises ning analüüsimisel. Teraviljaseemne idanevus on olnud hea, üle 95%, kuid probleeme esineb osade kaunvilja seemnepartiide idanevusega. Puhtuse nõuetele vastavate partiide osakaal on jõudnud 95%-ni. Kui seemnekeskused soetavad kaasaegsemad sorteerid, siis suureneks ka seemnepartiide sertifitseerimise läbimise suhtarv, sest seemnest on võimalik välja sorteerida eelviljadeks olnud taimeliikide, tuulekaera jt tülikate umbrohtude seemneid.

Tuvastatud nõuetele vastavuste osakaal protsentides kontrollitud köögiviljaseemnepartiide arvust näitab köögiviljaseemnete tootmise ja turustamise nõuetele vastavust. Standardkategooria köögiviljaseemnete tootmine ja kvaliteedinõuetele vastavuse tagamine on tootja vastutusel. PTA kontrollib köögiviljaseemnete kvaliteedinõuetele, sh idanevuse ja puhtuse nõuetele vastamist turukontrolli käigus. Eestis toodetakse peamiselt köögiviljaseemneid METKis ja kvaliteedinõuetele vastavusega probleeme pole olnud, kuid teistes riikides toodetud ja turustatavate seemnete osas on tuvastatud nõuetele mittevastavat madalamat idanevust või ka lubatust suuremal määral umbrohuseemneid

Seemnetootmisel tegevusloaga põldtunnustajate poolt tunnustatud põldudest tuvastatud nõuetele vastavuste osakaal on jätkuvalt üle 95 %.

Tagatakse, et seemnepartiides ei esine teiste taimeliikide seemneid, sh tuulekaera seemneid.

Osaletakse soodustava regulatiivse keskkonna loomisel taimse paljundusmaterjali tootmiseks ja turustamiseks ning biotehnoloogia lahenduste kasutuselevõtuks Eestis.

„Sordiaretusprogramm 2020–2030“ kaudu toetatakse ja edendatakse kohalikesse muutuvatesse keskkonnatingimustesse sobivate, turunõudlusele vastavate ja hea ekspordipotentsiaaliga põllumajanduskultuuride sortide aretamist ning resistentsusaretust, sellekohase teabe levitamist. Programmiga luuakse eeldused elurikkuse säilitamise ja säästva arengu tagamiseks kooskõlas riigisiseste ja rahvusvaheliste arengudokumentide, lepingute ja konventsioonidega.

„Põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi kogumine, säilitamine ja kasutamine 2021–2027“ – programmi kaudu toimub põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside kogumine, säilitamine, uurimine ja kasutamine ning kollektsioonide haldamine, korraldus- ja teavitustöö, lisaks rahvusvahelise koostöö edendamine. Programmi tegevused säilitavad elurikkust, leevendavad kliimamuutusi ja aitavad nendega kohaneda, tagavad toidujulgeoleku ja kultuuripärandi säilimise. Geneetilist ressursi kasutatakse ka teadus- ja arendustegevuses, sh sordiaretuses.

## Programmi tegevuse nimetus: Looma- ja taimetervise poliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** tagada olukord, kus Eesti on vaba ohtlikest taimekahjustajatest ja eriti ohtlikest loomataudidest ning loomade tervis ja heaolu on paranenud.

**Tabel 194. Programmi tegevuse looma- ja taimetervise poliitika kujundamine ja rakendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ohtlike taimekahjustajate puhangute arv Allikas: PTA	0	4	4	4	4
EL teavituskohustuslike loomataudijuhtude arv Allikas: PTA	120	120	120	120	120
Loomatervise ja -heaolu baromeeter Allikas: ReM	n/a	≥ eelmise aasta tase	≥ eelmise aasta tase	≥ eelmise aasta tase	≥ eelmise aasta tase

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kahekümne kuue teenuse osutamise kaudu, milledest suurimate eelarveliste mahtudega on loomaheaolu toetuste andmine, loomataudide leviku riski haldamise ja loomatervise toetuste andmise teenused.

Alates 2021. aastast viiakse läbi ohtlike taimekahjustajate seireid mitmeaastase seirekava alusel. Ühiskonna teadlikkuse tõstmiseks jätkatakse teavitustegevusi ja infomaterjalide levitamist. Üheks oluliseks tegevuseks on rahvusvahelise taimetervise päeva tähistamine, millega juhitakse igal aastal tähelepanu taimetervise valdkonna olulisusele. Lastele ja noortele on välja töötatud erinevaid infomaterjale nagu taimetervise-teemaline töövihik ja koolides ringlev rändnäitus. Koostöös PTA ning METKi taimetervise ja mikrobioloogia laboriga jätkub taimeterviseteemalise infokirja väljaandmine kaks korda aastas ja selle levitamine.

Alates 2024. aastast toetatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) sekkumise kaudu loomade heaolu, mahepõllumajandusliku loomakasvatuse, loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete ja loomatauditörje programmi rakendamist.

Loomataudide ennetamise ja efektiivse tõrje korraldamiseks peetakse jooksvat arvestust taudidele vastuvõtlike loomade, nende pidamiskohtade ning liikumiste kohta. 2024. a alustati taudiennetuse lisameetmena kohustuse laiendamise ettevalmistust veiste ja hobuste pidamisel. Vastav muudatus jõustub 2025. aastal.

2024. aastal algas ettevalmistus, et luua lähiaastatel PRIA põllumajandusloomade registrisse võimekus märkida karja staatust erinevate loomataudide osas. Lisaarenduse jaoks vajaduste kaardistamise ja töö ettevalmistusse on kaasatud nii ReM, PRIA, PTA kui ka LABRIS.

Viiakse läbi eelanalüüs arendamiseks loomapidajatele e-teenus PRIA tehnilisse keskkonda, et hallata ja/või edastada olulisi karjaarvestusega seonduvaid andmeid ühtsesse riiklikku andmekogusse (nt. põllumajandusloomade registri osana). Lahenduse eesmärgiks on luua tehniline keskkond loomatervisega seotud detailandmete keskseks ja kvaliteetseks haldamiseks, sh andmete ristkasutus (mille eelduseks on agregeerimata kujul masintöödeldavad andmed). Sisuliselt saab olema tegemist keskse e-põlluraamatu (võeti kasutusele 01.04.2024. a) analoogiga loomakasvatuses.

ÜPP AKIS sekkumise kaudu toetatakse loomapidamiseks vajalike teadmiste omandamist. (koolitused, infopäevad, õppereisid koos farmi külastustega ja konverentsid).

LABRIS täidab volitatud labori ja riikliku referentlabori ülesandeid. Lisaks tagatakse AMR riiklike seirete läbi viimine. Tagatud on valmisolek diagnoosida operatiivselt eriti ohtlikke ja teatavaid ohtlikke loomataude, luuakse võimekus tuvastada senisest paremini võimalikke uusi ja esilekerkivaid loomataude.

Algavad labori infosüsteemi (LIS) loomatervise valdkonna arendused. Muuhulgas kavandatakse ühendused PTA ja PRIA andmebaasidega.

Veterinaararstide vähesuse probleemistikust täpsema ülevaate saamiseks on vaja kaardistada veterinaararstide tööhõivet puudutav seis riiklikus veterinaararstide registris. See annab selgema pildi sellest, kui paljud tegevusluba omavatest veterinaararstidest tegelevad põllumajandus- või lemmikloomadega ning kui paljud on tööl riigiametites. Käimas on arutelud, millisel viisil veterinaararstide registris töökoha kohta esitatavate andmete kogumisega edasi liikuda – kas on esmalt vaja muuta selleks veterinaarseadust või piisab praegusest õigusruumis sätestatust ja saab kohe edasi liikuda veterinaararstide registris sellekohase IT-arendusega.

Strateegia „Talust taldrikule“ all on planeeritud algatus söödalisandite määruse ülevaatamiseks, et hõlbustada kestlikult toodetud ja innovaatiliste söödalisandite (nt zootehnilised lisandid, mis soodustavad toitainete omandamist või vähendavad metaani emissiooni) turuleviimist, vähendamaks loomakasvatuse keskkonnamõju. Euroopa Komisjon peaks esitama vastava õigusaktiettepaneku söödalisandite määruse muutmiseks.

Jätkatakse söödakäitlejate süsteemse teavitamisega kehtivatest ja uutest nõuetest (näiteks teemakohased infopäevad) ning käitlejate ja loomapidajate teadlikkuse tõstmisega söödaohutusest. Arendada tuleb olemasolevat nõuandesüsteemi söödaohutuse osas.

Söödaohutuse õigusnormide kaasajastamine ja õiguse korrastamine. Ülevaatamisel on valdkonna riigisiseste õigusaktide aja- ja asjakohasus, et tagada kehtivate õigusnormide eesmärgipärasus. Koostatakse vajalikud analüüsid ja analüüsist lähtuvad vajalikud tegevused viiakse ellu etapiviisiliselt vastavalt kokkulepitud ajakavale.

Planeeritakse uuendada loomade kaitsest vedamisel määrust ja ühtlustada nõudeid erinevate liikmesriikide vahel koerte ja kassidega kauplemisega tegelevatele ettevõtjatele vastavalt EK avaldatud eelnõudele, kus tehti ettepanekud loomade heaolu parandamiseks: määrus koerte

ja kasside heaolu ja jälgitavuse kohta ning loomade kaitsest vedamise ja sellega seotud tegevuste ajal. 2025. aastast toimub loomapidajate teavitamine ja koolitamine ÜPP AKIS sekkumise kaudu (koolitused, infopäevad, õppereisid koos farmi külastustega ja konverentsid).

2025. aastal avaldatakse veterinaarseaduse muutmise seaduse eelnõu, millega on soov kehtestada üleriigiline koerte, kasside ja valgetuhkrute kiibistamise ja lemmikloomaregistris registreerimise nõue. Lisaks sellele luuakse õiguslik alus PRIA loomade registri juurde riigi lemmikloomaregistri loomiseks, kuhu tuleb edaspidi eelpoolmainitud lemmikloomaliikide kiibistatud isendid registreerida. Seaduse muudatuse eesmärk on parandada lemmikloomadena peetavate loomade heaolu, leida võimalusi omaniku juurest lahti pääsenud looma kiireks tagastamiseks omanikule ja toetada nii KOVe kui PTA-d, Maksu- ja Tolliametit ning Politsei- ja Piirivalveametit lemmikloomadega seonduvate ülesannete täitmisel.

2025. aastal on plaanis tulla välja loomakaitseaduse muutmise seaduse eelnõuga. Eelnõuga tehakse ettepanek peamiselt lemmikloomade heaolu parandavate muudatuste tegemiseks, nende hulgas koerte ketis pidamise ja zoofiilia keelustamine, lahenduste kirjeldamine varjupaika jõudvate ja hulkuvate lemmikloomaliikide isendite arvu vähendamiseks ning järelevalvega seotud aspektide täpsustamiseks.

PTA teeb fokuseeritud järelevalvet ühiskonna ootustele vastamiseks loomade heaolu tagamisel nii põllumajanduslikus loomakasvatuses kui lemmikloomade pidamisel.

Taime- ja loomatervise valdkonnas viiakse läbi erinevaid uuringuid ja osaletakse teadusprojektides, mh

- taimetervise valdkonnas koordineerib rahvusvahelist teaduskoostööd koostöövõrgustik Euphresco, milles osalemine toetab riigi jaoks olulist teadustööd. Algamas on kaks uut projekti, üks neist („*Virulence of potato cyst nematode populations used for testing potato varieties to assess resistance*“) Eesti Maaülikooli koordineerimisel. Teises 2024. aastal alustavas projektis („*Improving detection of quarantine rust fungi (IDQRusts)*“) osalevad teadlased Eesti Maaülikoolist ja METKist.
- 2025. aastal valmib Eesti Maaülikoolilt tellitud uuring „Lemmikloomadelt (sh linnud, tuhkrud ja eksootilised lemmikloomad) isoleeritud *E. coli*, *Staphylococcus spp.*, *Pseudomonas aeruginosa* ja metitsilliinresistentne stafülokokk (MRSA) AMR uuring seoses „Üks Tervis“ lähenemisega ja neile loomaliikidele ravijuhiste koostamine“.
- 2024-2026 aastal viiakse läbi uuring „Väikestes kodumajapidamistes peetavate põllumajanduslindude karjade terviseuuring seoses „Üks Tervis“ lähenemisega“.
- Osaletakse 2024-2026 kestvas projektis „Koordineeritud seiresüsteemi loomine ühe tervise lähenemisviisi alusel“, mille raames seiratakse loomi ja haigustekitajate siirutajaid Lääne Niiluse palaviku, puukentsefaliidi, Lyme'i tõve, Q-palaviku ning esilekerkiva taudi (haigus Y) tekitajate või nende vastaste antikehade tuvastamiseks.
- LABRIS osaleb Soome partnerina EFSA projektis „Suutlikkuse loomine kõrge patogeensusega lindude gripi aktiivseks seireks metslindudel Euroopas“ (2024-2026)

Soome lahe piirkonna lindude gripi seires. Täpsem viiruse tüvede geneetiline iseloomustamine aitab määrata nende patogeensust ja selgitada võimalikku imetajatele ülekandumist ning on abiks ennetavate tegevuste planeerimisel, et taudi levikut kontrolli all hoida.

### Programmi tegevuse nimetus: Toiduohutuse poliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eestis toodetud ja tarbitav toit on ohutu ning tarbija teadlikkus toiduohutusest on kõrge ja tehtud valikud on tervist toetavad.

**Tabel 195. Programmi tegevuse toiduohutuse poliitika kujundamine ja rakendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Toiduohutuse baromeeter Allikas: ReM	100,69	100	100	100	100
Tarbija teadlikkuse baromeeter Allikas: ReM	66,00%	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi seitsme teenuse osutamise kaudu, millest suurimate eelarveliste mahtudega on toiduohutuse järelevalve, toidu ohutuse riskide haldamise ja toidu ja alkoholi laboratoorse kontrolli teenused.

Rahvusvaheliste organisatsioonide töös ja EL otsustusprotsessis osalemine EL ning EE toiduseaduse reguleerimisala ulatuses (toidu keemilised ja bioloogilised riskid, töötlemisviisid, toidugrupi nõuded jm), kus toimub pidev nõuete ajakohastamine lähtuvalt uutest teadusandmetest ja loataotlustest.

Toiduraiskamise vähendamise riigisisesed tegevuste läbiviimine koostöös teiste ministriumitega ministriumide (REM, KLIM, SOM) ja riikliku toidujäätmete tekke vältimise kava alusel. EL jäätmedirektiivi muudatuste üle võtmine (mh eesmärgiga toidujäätmeid vähendada) riigisisesesse õigusesse.

Toidu valdkonna õigusnormide kaasajastamine ja õiguse korrastamine. Ülevaatamisel on valdkonna riigisestest õigusaktide aja- ja asjakohasus, et tagada kehtivate õigusnormide eesmärgipärasus. Koostatakse vajalikud analüüsid ja analüüsist lähtuvad vajalikud tegevused viiakse ellu etapiviisiliselt vastavalt kokkulepitud ajakavale.

Koolitoidu teekaardi tegevuste elluviimine 2025-2030 aastatel.

Alustatakse märgisüsteemi väljatöötamist (õigusliku aluse loomine, tegevuskava koostamine) Eestis, kuna EL ülese süsteemi väljatöötamine on teadmata ajaks seiskunud. Pakendi esikülje märgisüsteem (nt Nutriscore) aitab tarbijal mõista toidu toitainelist koostist ning teha tervist toetavaid valikuid.



Toiduohutuse tervikteenuse raames analüüsitakse toiduga kokkupuutuvate materjalide valdkonna järelevalve korralduse tõhusust Eestis ning otsitakse parendustegevusi. Analüüsitakse toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve planeerimise, toimingute läbiviimise ja tunnitase arvestamise protseduuri. Lisaks on ülevaatamisel on referentlaboriga seotud protsessid ning samuti analüüsitakse senist volitatud laborite volitamissüsteemi toimimist ning kavandatakse täiendavaid meetmeid laborite (tervik)süsteemi paremaks toimimiseks, sh lepatakse kokku laboriteenuse arengusuunad valdkonnas.

Järelevalve riskipõhisuse edendamiseks arendatakse järelevalve- ja seiretulemuste analüüsi võimekust.

PTA ja LABRIS tagavad valmisoleku lahendada operatiivselt rahvatervist ohustavaid zoonootilisi haiguspuhanguid ning teevad koostööd eriti ohtlike ja teatavate ohtlike ning esilekerkivate loomataudide kiireks diagnoosimiseks ning haigustekitajate täpsemaks iseloomustamiseks.

PTA järelevalvesüsteemi ja protsesside pidev arendamine. Välja arendatakse pettuste ennetamise ja tuvastamise süsteem ning võimekus kogu toidutarneahela ulatuses.

Olemasolevate riskihindamise süsteemide ülevaatamine ning ajakohastamine lähtuvalt uutest toiduohutuse riskidest ning arvestades käitleja poolt vabatahtlikult rakendatud kvaliteedisüsteemi tulemusi. Valmisoleku loomine riskihindamise süsteemi üleviimiseks uude IT-süsteemi.

Arendatakse uuele platvormile PTA ühtset infosüsteemi, millele luuakse planeerimise ja riskihindamismoodul ning liidestused teiste ametite andmebaasidega.

Labori seadmepargi kaasaegsena hoidmine ning labori võimekuse tõstmine, et vähendada välislaborite teenuste kasutamise osakaalu vastavalt kokkulepetele.

Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) rahastuse toel jätkub riskihindamisvaldkonnaga seonduva teema koordineeritud kommunikatsiooni arendamine, kaasates riskihindajaid ja riskijuhte Eestis ja naaberriikides, et tagada avalikkuse parem teavitamine toiduohutuse valdkonna riskidest ja teaduspõhistest meetmetest nende riskide vähendamisel.

Toiduohutuse ABC teemalise e-õppe ettevalmistamine, piloteerimine, vajadusel laiendamine. 2025. aastaks luuakse AKIS kompetentsikeskuses e-õppe tehnilised lahendused ning arendustega samaaegselt toimub toiduohutuse alase koolituse sisuloome.

PTA tõstab tarbijate ja käitlejate teadlikkust toiduohutusest avalikustades süstemaatiliselt järelevalvetulemusi (nt RASFF teated; järelevalve proovide tulemused).

Jätkatakse Maaelumuuseumide II ja III kooliastmele suunatud õppeprogrammiga „Toidu eluring“, milles õpitakse hindama inimtegevuse mõju looduskeskkonnale, lahatakse toiduraiskamise tekkepõhjuseid ning leitakse toidujäätmete probleemile lahendusi. Koostöös

KLIM ja SoM töötatakse välja toidu raiskamise vähendamise teemalised õppematerjalid haridusasutustele õppetegevuses kasutamiseks arvestades erinevaid vanuseastmeid.

2024. a alustati uuringuga „Biomonitoringu läbiviimine põlevkivi sektoriga kokku puutuva elanikkonna seas (töötajad ja elanikud), teine etapp – biomonitoringu läbiviimine“, mis sisaldab endas ka pestitsiidide jääkide biomonitoringut. Uuringu teostamise ajaks on planeeritud 36 kuud lepingu sõlmimise ajast arvates. Uuringu tellijateks on SOM ja REM.

2023. aastal alustati uuringuga „Teatud mükotoksiinid toidus ja söödas“. Töö raames määratakse riskitase erinevate elanikkonnarühmade korral (saadavuse hinnang) ning riskitase tundlikele loomaliikidele. Lisaks hinnatakse kliima muutuste mõju teatud mükotoksiinide sisaldusele Eestis kasvatatud toidu ja sööda teraviljades. Projekt lõpeb 2026.a.

Toiduohutuse riskide hindamiseks on vajalik läbi viia Eesti rahvastikupõhine toitumisuuring. Selle pilootuuringu viib läbi Tervise Arengu Instituut 2025. aastal.

2021. aastal alustati rakendusuuringu me eesti (geograafilise) päritolu tõendamiseks täiendava viisi loomiseks. Meetodi loomise tähtaeg on eeldatavasti 2025. aasta sügis.

2025. aasta lõpuks analüüsib ReM toitlustusteenuse ja toidu avalikes hangetes võimalike keskkonnahoidlikkuse kriteeriumite kehtestamise võimalusi.

#### **Programmi tegevuse nimetus: Mahepõllumajanduse poliitika kujundamine ja korraldamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Mahepõllumajanduse valdkonna eesmärk on tõsta mahepõllumajanduse konkurentsivõimet ja tagada mahepõllumajandustoodangu usaldusväärsus tarbija silmis.

**Tabel 196. Programmi tegevuse mahepõllumajanduse poliitika kujundamine ja rakendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tunnustatud ettevõtete arv Allikas: PTA	2095	2400	2400	2400	2400
Tarbijate osakaal, kes tarbivad mahetoitu regulaarselt (vähemalt kord nädalas) Allikas: EKI	9,00% (2022)	15,00%	15,00%	16,00%	16,00%

#### **Tegevuste kirjeldus**

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse nelja teenuse osutamise kaudu, milledest suurima eelarvelise mahuga on mahepõllumajanduse toetuste andmise teenus.

Mahepõllumajanduse register liidestatakse põllumajandusloomade registri ning põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registriga, et luua kvaliteetne andmestik mahepõllumajandusloomade ja mahepõllumajandusmaade osas, kus põllumajandusloomade

ning põllumassiividega seotud alusandmestik on täiendatud mahetunnustamisega seotud andmetega.

Alates 2022. aastast toetatakse haridusasutustes mahetoidu pakkumist. Toetuse peamised eesmärgid on mahepõllumajandusliku toidu kõrgema hinnaga seotud lisakulude hüvitamine haridusasutuste pidajatele, toidutootmise kestlikkusele kaasa aitamine, laste teadlikkuste suurendamine mahepõllumajandussektorist ja keskkonnahoiust ning mahetoidu tarbimise ja seeläbi ka turunõudluse suurendamine. Toetus on suunatud lasteaedadele ja üldhariduskoolidele üle Eesti.

Isikud (füüsilised või juriidilised), kes soovivad tegeleda mahepõllumajandusliku tootmisega, peavad olema tunnustatud ja kantud mahepõllumajanduse registrisse. Kontrollide tehakse vähemalt kord aastas. 10% ulatuses kontrollitakse tootjaid teistkordselt. 5% tootjate ettevõtetes võetakse proove ja analüüsitakse neid, et tuvastada võimalikku mahepõllumajanduslikus tootmises lubamatute toodete kasutamist.

Mahepõllumajanduse arendamiseks on vajalik tagada mahepõllumajanduse nõuandeteenus kõikides valdkondades (mahepõllumajanduslik taime- ja loomakasvatus, mahemesindus, mahetöötlemine ja -toitlustamine). Mahepõllumajanduse konsulentide arvu suurendamiseks koolitatakse olemasolevaid konsulente, neid ühtses infovoos hoida ning luuakse nõustajatele asjakohane mentorluse süsteem.

Mahepõllumajanduse arendamiseks korraldatakse pikaajalisi mahepõllumajanduse kompleksuuringuid vastavalt sektori vajadustele. Lisaks tehakse lühemaid ja perioodilisi uuringuid, mis sisaldavad valdkonnapõhiste vajaduste, sh vähem arenenud sektorite, nagu köögivilja- ja linnukasvatus, piimakarjakasvatus ja vesiviljelus, uurimist.

Mahetoodete ekspordi edendamist käsitleva Eesti mahepõllumajanduse edendamise tegevuskava 2023–2030 III samba eesmärk on Eesti mahetoodete tuntuse ja usaldusväarsuse tõstmine ning kõrgema lisandväärtusega toodete ekspordi edendamine. Selleks, et hinnata eesmärgi täitmist ning vajadusel võtta kasutusele vajalikud abinõud eesmärgi täitmise soodustamiseks, on sõlmitud Eesti Konjunktuuriinstituudiga leping, mille raames selgitatakse välja eksporditud ja teistesse Euroopa Liidu riikidesse turustatud mahetoodete kogus ja rahaline väärtus tootegruppide lõikes ning olulisemad eksporditurud.

Järelevalve ühetaolisuse parandamiseks on välja töötamisel meetmete kataloog, mille eesmärk on mahepõllumajanduse nõuete rikkumise tuvastamisel ühetaoline ja mõjus meetmete rakendamine, et nõuetele mittevastav tegevus ei jätkuks.

2025. aastal on kavas läbi viia ärianalüüs võimaluste ja vajaduste väljaselgitamiseks mahepõllumajanduse järelevalves PRIA pinnaseire süsteemi ja fotoäpi IVA kasutuselevõtuks. Pinnaseire süsteemi ja fotoäpi rakendamine võimaldab kasvatatavate põllumajanduskultuuride tuvastamist kohapealset kontrolli tegemata, samuti aitavad need süsteemid kaasa ka võimalike

nõuete rikkumiste tuvastamisele. Süsteemide kasutuselevõtt toob ka ajalist kokkuhoidu nii PTAle kui ka mahetootjatele.

## Biomajanduse programm

**Programmi eesmärk:** Tark ja kestlik põllumajandus, kalandus ja toidutootmine

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA), Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (LABRIS), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Maaelu Teadmuskeskus (METK).

Biomajanduse programm käsitleb endise „Põllumajandus, toit ja maaelu“ programmi teemasid, kuid ümberkorralduste ja struktuurimuudatustega liikusid välja toiduohutuse, taimetervise ja mahepõllumajanduse teemad (toiduohutuse programm), maakasutuse ja maaparandusega seotud teemad (maa ja ruumiloome programm) ning maaelu arengu teemad (regionaalarengu programm). Kuna põllumajandustootmine tähendab ühtlasi maakasutust, kajastatakse programmis endiselt põllumajandusmaa kestliku kasutamisega seotud teemasid. Programmi lisandus kestliku kalanduse valdkond koos programmi tegevustega, mis varem moodustasid eraldi kalanduse ühisprogrammi Kliimaministeeriumiga.

**Programmi tegevuse nimetus:** Põllumajanduskeskkonna hea seisundi tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Põllumajandustootmisega seotud väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamisest tuleneva negatiivse keskkonnamõju vähendamine ning põllumajandusmaa elurikkuse ja maastike mitmekesisuse säilimise tagamine.

**Tabel 197. Programmi tegevuse põllumajanduskeskkonna hea seisundi tagamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Püsirohumaade osakaal kogu põllumajandusmaast, % Allikas: PRIA, Statistikaamet	27.67%	28.75%	28.75%	28.75%	28.75%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse nelja teenuse kaudu, millest suurima eelarvelise mahuga teenus on PRIA vahendatud põllumajanduskeskkonna toetused (sh näiteks püsirohumaade säilitamise toetus, pärandniidu hooldamise toetus ja erinevad ÜPP kliima-ja keskkonnakava toetused).

Eesti põllumuldade hea seisundi tagamiseks jätkatakse mullasõbralike majandamispraktikate toetamist, täiendatakse põllumuldade seisundi seiret, jätkatakse praktikate mõju kindlaks tegevate uuringute läbiviimist, tõhustatakse teadmussiirde tegevusi ja mullaanalüüside tegemise võimekust ning toetatakse põllumajandusettevõtjaid muldade ja muldi mõjutavate tegurite tundmaõppimisel.

Koostöös Kliimaministeriumiga valmistatakse EL mullaseire direktiivi ülevõtmiseks, sh mullaseaduse väljatöötamiseks ja mullaseire raamistiku uuendamiseks.

Koostöös Kliimaministeriumi ja Keskkonnaagentuuriga viiakse ellu uurimisprogramm „Maa- ja mullakasutuse juhtimissüsteem mullastiku teenuste efektiivseks ja jätkusuutlikuks kasutamiseks, elurikkuse kaitseks ja kliimamõju vähendamiseks“, sh tegeletakse mullastikukaardi uuendamise ning erinevate maakasutus- ja mullastikutüüpide orgaanilise süsiniku sidumise võime ja riigispetsiifiliste KHG eriheitetegurite kindlakstegemisega.

Keskkonnahoiu täiendavaks tagamiseks soodustatakse põllumajanduses keskkonnasäästlike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist, sh ka toetuste abiga. Suur roll on digiteenuste arengul, mis muuhulgas aitab pidada põlluraamatut ja koostada toitainete bilansse ning annab väetamis- ja taimekaitsealaseid soovitusi.

2025. aasta 1. jaanuarist liidetakse põllumajandusmaa tingimuslikkuse süsteemi töökeskkonnaga seotud nõuded. Sotsiaalse tingimuslikkuse rakendamise eesmärgiks on tõsta taotlejate teadlikkust tööõiguse nõuetest ja kaitsta põllumajandussektoris hõivatud töötajate huve.

Lisaks õigusaktide ja tingimuslikkuse nõuetele rakendatakse põllumajanduses kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu parendamiseks ÜPP Strateegiakava üheaastaseid ökokavasid ja viieaastase kohustusega põllumajanduskeskkonnatoetusi.

Programmiperioodil 2023–2027 on seniseid keskkonnameetmeid tõhustatud ning lisandunud on mitmeid uusi põllumajanduskeskkonna toetusi. Rakendatakse ka tõhustatud kontrollisüsteemi, kus suurem fookus on erinevatel digivõimalustel, nagu näiteks kaugseire. ÜPP strateegiakava sisaldab lisaks ÜPP II samba maaelu arengukava toetustele ka I samba otsetoetusi, sh kliima- ja keskkonnakavasid. Olulisemat mõju avaldavad erinevad keskkonnatoetused. Ametliku partnerina osaletakse mitmes rahvusvahelises projektis. Viimastel aastatel on alanud kaks 10-aastast LIFE integreeritud projekti – veemajanduse ja -poliitika teemaline (CleanEST) ning looduskaitse, metsanduse ja agroökosüsteemide teemaline (ForEst&FarmLand/Elurikas Eesti). Samuti osaletakse EL teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi Euroopa horisont partnerluses Biodiversa+ (Biomitmekesisuse päästmine elu tagamiseks Maal) ning rahastatakse riikidevahelise teaduskoostöö raames tiptasemel teadusprojekte bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas.

Alates 15. juulist 2024. aasta on kõigil keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejatel kohustus pidada e-põlluraamatut kas PRIA e-teenuse keskkonnas või mõnes muus eratarkvaras. Alates 1. jaanuarist 2025 on täiendavalt plaanis taimetoiteelementide bilansi kohustuse lisamine keskkonnasõbraliku majandamise toetusskeemi. Järk-järgult liigutakse selles suunas, et andmed oleksid riigile kättesaadavad ja kasutatavad nii statistikas, teadustöodes kui ka põllumajandus- ja keskkonnapoliitika kujundamisel. E-põlluraamatu kasutamise laienemine ja

rakendamine tagab selle, et põllumajandusmaa ja põllumuldade kohta on olemas kvaliteetsed andmed maakasutusega seotud otsuste tegemiseks.

Jätkatakse süsiniku jalajälje hindamise tööriista rakendamist põllumajandusettevõtetes, et kaardistada ettevõtete süsiniku jalajälg.

Jätkatakse põllumajandusmaa omanike ja maakasutusega seotud huvigruppide seas teadlikkuse tõstmist mullastikust kui taastumatust loodusressursist, toiduga varustamiskindlusest sh toidujulgeolekust ja vajadusest rakendada põllumajandusmaa kaitseks asjakohaseid kaitsemeetmeid.

**Programmi tegevuse nimetus:** Ringbiomajanduse arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ringbiomajanduse põhimõtete suurem kasutuselevõtt

**Tabel 198. Programmi tegevuse ringbiomajanduse mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tootmiskadu esmatootmises, t Allikas: ReM	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kahe teenuse osutamise, milledeks on ringmajanduse poliitika kujundamine ja toetuse andmine. Tegevuste toel suureneb ringmajanduse põhimõtete kasutuselevõtt ja kohaliku taastuva bioloogilist päritolu ressursside, sh kõrvalsaaduste ja jääkide töötlemisvõimekus ning väärindamine, millega väheneb tootmiskadu esmatootmises.

Toetatakse investeeringuid bioressursside töötlemisvõimekuse suurendamiseks ning bioloogilist päritolu jääkide, jäätmete ja kõrvalsaaduste väärindamiseks.

Rakendatakse ringbiomajanduse teekaarti, mille peamised tegevussuunad on seotud lisandväärtuse kasvatamise, kestliku ressursikasutuse ja elurikkuse hoidmise, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni, ettevõtluskeskkonna ning hariduse, oskuste ja teadlikkusega.

Antakse põllumajandus-, metsandus-, kalandus-, vesiviljelus- ja toiduainetööstuse ettevõtetele ning teadus- ja arendusasutustele Euroopa Liidu taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) vahenditest toetust, et investeerida tootmistehnoloogia uuendamisse, tootearendusse ja bioressursside väärindamisse.

Toetatakse ettevõtete ja TA-asutuste rahvusvahelistes partnerlustes, võrgustikes ja konsortsiumites osalemist ringbiomajanduse teemaliste ELi teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamisvõimaluste (Euroopa Horisont, Interreg jt) kasutamiseks.

Ringbiomajanduse kui uue majandusmudeli käsitlese ja põhimõtete leviku ning kommunikatsiooni korraldamine.

Ajakohastatakse uuringu „Bioloogilist päritolu kõrvalsaaduste ja tootmiskadude andmekogumise meetodika väljatöötamine“ tulemuste põhjal ringbiomajandusega seotud mõistete (jäätmel, sh biolagunevad jäätmel, kõrvalsaadused) ja nendega seotud nõudeid õigusaktides ning parandatakse biomassi ja kõrvalsaaduste andmete kättesaadavust.

### Programmi tegevuse nimetus: Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagada põllumajandusettevõtjatele sissetulekute stabiilsus, tõhustada riskijuhtimist ja tõsta Eesti põllumajandusettevõtete ja toidutööstuste konkurentsivõimet nii sise- kui välisturul.

**Tabel 199. Programmi tegevuse põllumajanduse- ja toidusektori konkurentsivõime arendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Põllumajandussektori netolisandväärtus tööjõu aastaühiku kohta (kolme aasta liikuv keskmine, FADN), € Allikas: FADN	37 131 (2022)	28 991	29 716	30 205	30 452
Toiduainetööstuste netolisandväärtus töötaja kohta Allikas: Statistikaamet	42283	37300	38200	38900	38900
Eesti päritolu põllumajandussaaduste ja toidukaupade ekspordi väärtuse muutus võrdluses algtasemega (2018), % Allikas: Statistikaamet	72.00%	16.00%	19.00%	21.00%	24.00%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kaheksa teenuse pakkumise kaudu, milledest suurimate eelarveliste mahtudega on põllumajandus- ja toidusektori arengu toetuste andmine ning põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime poliitika kujundamine. Tegevuste tulemusena suureneb põllumajandus- ja toidusektori ettevõtjate teadlikkus kestlikust tootmisest, suureneb ettevõtete konkurentsivõime ja läbi selle ka toidusektori eksport ja toidu varustuskindlus.

Põllumajandustootjate konkurentsivõime tõstmiseks, sissetulekute stabiilsuse tagamiseks on vajalik rakendada erinevaid EL eelarvest makstavaid toetusmeetmeid (sh põhisissetulekutoetus, tootmiskohustusega seotud toetused, kindlustustoetust), mis vähendavad tootjate sissetulekute kõikumist turu- ja tootmisriskide puhul.

Põllumajandustootjate konkurentsivõime tõstmiseks jätkatakse erimärgistatud diislikütuse aktsiisisoodustusega.

Mesindussektori arengu toetamiseks rakendatakse mesilasperede toetust ja mesindussektori sekkumisi eesmärgiga parendada mesinike teadmisi ja oskusi, soodustada investeeringuid, monitoorida paremini haigusi ning kahjureid, tõhustada koostööd teadusasutustega ja tõsta tarbijate teadlikkust.

Investeeringusekkumiste kaudu tõhustatakse põllumajandustootmise moderniseerimist ja uute tehnoloogiate kasutusele võtmist (väikeste põllumajandusettevõtete arendamise toetus), soodustatakse põllumajandustootmises ressursitõhusust, vähendatakse põllumajandustootmisest tulenevat keskkonnamõju, jäätmete ja heitmete teket ning suurendatakse loomade heaolu ja bioohutust (Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud).

Toiduainetööstustele suunatud investeeringusekkumised aitavad tõsta toiduainetööstuse ettevõtete majanduslikku võimekust ja konkurentsivõimet ning toetavad keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamist.

Põllumajandustootjal on võimalik taotleda riiklikku põllumajandustootja asendamise toetust.

Oluline on Eesti põllu- ja maamajandusliku teadmussiirde ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) tõhus rakendamine, mille peaeesmärk on põllu- ja maamajandussektori lisandväärtuse tõstmine ning innovatsioonivõimekuse suurendamine.

Suuremat tähelepanu tuleb pöörata põllumajandusettevõtete riskijuhtimisele võimaldades läbi AKISe nõustamist ja koolitusi.

Rakendatakse EL ÜPP Eesti strateegiakava, riiklike sekkumisi jm meetmeid, võttes arvesse roheülemineku teekaardi tegevusi neljas põllumajandus- ja toidusektori valdkonnas – piima-, liha-, teravilja- ja aiandussektoris.

Kuna põllumajandussektori lisandväärtus ilma toetusteta on olnud alates 2015. aastast negatiivne, siis on vajalik teha põhjalikum uuring lisandväärtuse vähenemise põhjustest ja selle suurendamise võtmekriteeriumitest.

Osaletakse EL teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi Euroopa horisont partnerluses Agroökoloogia (Põllumajanduse kiirendatud üleminek: agroökoloogia eluslaborid ja teadustaristud) ning rahastatakse riikidevahelise teaduskoostöö raames tiptasemel teadusprojekte agroökoloogia põhimõtete rakendamise valdkonnas ja alates 2024. aasta teisest poolest partnerluses FutureFoodS (Ohutud ja kestlikud toidusüsteemid), kus rahastatakse riikidevahelise teaduskoostöö raames tiptasemel teadusprojekte söömisharjumuste, toidu töötlemise ja tarnimise ümberkujundamise jm teemadel.

**Programmi tegevuse nimetus: Noorte põllumajandusettevõtjate tegevuse arendamine**



**Programmi tegevuse eesmärk:** Tõsta noorte põllumajandustootjate osakaalu põllumajandussektoris.

**Tabel 200. Programmi tegevuse noorte põllumajandusettevõtjate tegevuse mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Noorte (kuni 40-aastaste) juhtide osakaal põllumajanduslikes majapidamistes, % Allikas: Farm Structure Survey, Eurostat	17.00% (2022)	21.00%	21.00%	21.00%	21.00%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks toimub kahe teenuse osutamise kaudu, milledeks on noorte põllumajandusettevõtjate toetuste andmine ja põlvkondade vahetuse poliitika kujundamine. Plaanitavate tegevuste tulemusena suureneb alla 40-aastaste juhtide osatähtsus põllumajanduslikes majapidamistes ning tagatud on põllumajandus- ja toidutootjate järelkasv. Koos noorte ettevõtjatega suureneb ka sektori innovatsiooni tase.

Noorte põllumajandustootjate osakaalu suurendamiseks ja põlvkondade vahetuse toetamiseks rakendatakse põllumajandusliku tegevusega **alustava noore ettevõtja toetust** ning **täiendavat sissetulekutoetust noortele põllumajandustootjatele**. Mõlema sekkumise eesmärk on hõlbustada põllumajandustootjatel tegevusega alustamist, aidata kaasa põlvkondade vahetusele põllumajanduses ning suurendada kaasaegsete teadmistega ja kogemustega põllumajandustootjate arvu põllumajandussektoris. Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus saavad taotleada noored ettevõtjad (kuni 40 aastased isikud), kes esmakordselt alustavad põllumajandusliku tegevusega äriplaanis kirjeldatud tegevuste elluviimiseks. Täiendava sissetulekutoetuse noortele põllumajandustootjatele raames toetatakse noorte põllumajandustootjate sissetulekuid, andes seeläbi täiendavaid vahendeid põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks.

Täiendavalt pakutakse noortele võimalust osaleda esmakordselt põllumajandustootmisega alustavate ettevõtjate inkubatsiooniprogrammis, mille eesmärk on toetada põllumajandusliku tegevusega alustava noore põllumajandustootja baastadmiste ja oskuste suurendamist. Programm rakendus 2024. aastast.

### Programmi tegevuse nimetus: Turukorraldus ja kaubanduspoliitika rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Rakendada meetmed põllumajandusturgude ja tarneahela tasakaalustamiseks ning läbipaistvuse suurendamiseks.

**Tabel 201. Programmi tegevuse turukorraldus ja kaubanduspoliitika mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Rakendatud erakorraliste meetmete ja turule sekkumiste meetmete arv Allikas: ReM	n/a	0	0	0	0

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kolme teenuse osutamise kaudu, millest suurima eelarvelise mahuga on turukorraldustoetuste andmine. Turukorraldusmeetmete rakendamisega, mis loovad eelduse turu tasakaalustamiseks, ja ebaausate kaubandustavade kasutamise vähenemisega suureneb tarneahela tasakaal, mis tagab tarneahela osalistele õiglase sissetuleku ja tarbijale kvaliteetse ja mitmekesise toidu.

2025. aasta lõpuks on plaanis analüüsida ebaausate kaubandustavade kasutamist ning nende tõkestamiseks kehtestatud põllumajandustootete ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seaduse (PTEKS) rakendamise mõju ja tulemuslikkust.

Rakendatakse ja vajadusel ajakohastatakse turukorraldusmeetmeid. Turukorraldusmeetmed aitavad stabiliseerida põllumajandusturgu, vältida turukriiside eskaleerumist, suurendada nõudlust ja aidata ELi põllumajandussektoritel turumuutustega paremini kohaneda.

Teatud põllumajandustoodete kokkuostuhindade langemise korral tasemele, mis ei ole jätkusuutlik, kasutatakse sekkumiskokkuostu ja eraladustamist. Nende meetmete kasutamine vähendab ajutiselt ülepakkumise mõju ja stabiliseerib seeläbi turgu. Erakorralisi meetmeid kasutatakse juhul, kui on tekkinud kriis või kriisioht ning on vaja konkreetselt tegutseda, et hoida ära hindade järsku langust ja/või leevendada selle tagajärgi. Need meetmed võimaldavad tegutseda järgmistel juhtudel: ajal, mil turgudel valitseb suur tasakaalustamatus; inimeste, loomade või taimede tervisele tekkinud ohust põhjustatud tarbijate usalduse kaotuse puhul; konkreetse probleemi puhul.

Põllumajandustoodete kvaliteedi parandamiseks, tarbijate kaitsmiseks ning standardite ühtsuse tagamiseks on kehtestatud puu- ja köögivilja, oliiviõli, linnuliha ja kanamuna sektoris turustusstandardid. Veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklassidesse määramine loob aluse hindade EL üleseks võrdlemiseks. Lisaks turustusstandarditele rakendatakse piima- ja piimatoodete ning veise- ja vasikaliha sektorites erimõisteid ja müüginimetusi.

Euroopa Liidu päritoluga kaupade eelistamise tagamiseks ning imporditariifide rakendamiseks kasutatakse impordilitsentside ja ekspordilitsentside, sertifikaatide ja tagatiste süsteemi. Tariifikvoodid võimaldavad importida eelnevalt kindlaksmääratud tootekoguse madalamate imporditollimaksu määradega kui tavaliselt selle toote puhul kohaldatav tollimaksumäär.

Kõigile toiduainete tarneahelas osalejatele on oluline info turul toimuva kohta, mistõttu on oluline tagada turu läbipaistvus. Eestis kogub turuinfot ja edastab seda Euroopa Komisjonile METK. See annab turul osalejatele võimaluse teha teadlikke äriotsuseid, tagades seeläbi põllumajandusturgude nõuetekohase toimimise. Teiseks eesmärgiks on jälgida põllumajandusturgude arengut ja teha õigeaegselt kindlaks võimalikud turuhäired, võimaldades komisjonil rakendada vajaduse korral viivitamata asjakohaseid ELi turumeetmeid.

Koolikava toetuse osas analüüsitakse kohaliku toidu eelistamise võimalusi ning töötatakse välja kaasnevate haridusmeetmete toetuse muudatused.

Eesti toiduainete tarneahela vaheetappides hinnakujunemise jälgimiseks ja turu läbipaistvuse suurendamiseks jätkatakse uuringuga Eesti põllumajandussaaduste turgu enam iseloomustavate toidukaupade hinna kujunemise ja tootja ning töötleva positsiooni kohta tarneahelas.

Valmistatakse ELAN (*Electronic System for DG AGRI Non-Customs Formalities*) moodulite kasutuselevõtmiseks valitsemisalas, millega kaasneb lähiaastatel tõenäoline vajadus IT arendusteks. ELAN moodulid on osa Euroopa komisjoni loodavast IT süsteemist, mis saab katma põllumajandustoodete impordi- ja ekspordilitsentse ning rahvusvahelises kaubanduses kasutatavaid vastavusdokumente (nt turustamisstandarditele vastavussertifikaat). Muudatused tagavad automaatse infovahetuse ning seeläbi vähendavad halduskoormust nii ettevõtetele kui ka pädevatele asutustele.

### Programmi tegevuse nimetus: Ühistegevuse ja koostöö arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** on suurendada põllumajandusettevõtjate sissetulekut läbi koostöö arendamise toidusektoris ning nende positsiooni tugevdamise väärtuseahelas.

**Tabel 202. Programmi tegevuse ühistegevuse ja koostöö mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kvaliteedikavadega liitunud tootjate arv Allikas: PTA	79	84	95	100	105
Põllumajanduslike majapidamiste kuulumine põllumajandusühistusesse Allikas: METK, FADN	32.00% (2022)	16.00%	17.00%	18.00%	20.00%
Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arv Allikas: ReM	n/a	8	9	10	11
Tunnustatud tootjaorganisatsioonide turustatud toodangu väärtus kogu põllumajandustoodangu väärtusest, % Allikas: ReM	n/a	13.00%	16.00%	19.00%	23.00%

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kolme teenuse osutamise kaudu, milledeks on turukorralduse järelevalve, ühistegevuse ja koostöö poliitika kujundamine ning ühistegevuse ja koostöö toetuste andmine.

Põllumajandustootjate positsiooni tugevdamiseks toidutarneahelas arendatakse ühistegevust ja koostööd järgmiste sekkumise abil:

- tootjaorganisatsioonide tunnustamine ja tunnustatud tootjaorganisatsiooni ja tunnustatud tootjaorganisatsioonide liidu arendamise toetus;
- ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (sh suurprojektide elluviimine);
- lühikeste tarneahelate või kohalike turgude kaudu põllumajandustoodete ja toidu turustamisvõimaluste arendamise toetus;
- kvaliteedikava arendamise toetus.

Tegevuste tulemusena suureneb põllumajandustootjate arv, kes on koondunud ühistutesse ja ka ühistute kaudu turustatud toodangu väärtus. Läbi kvaliteedikavade arendamise, suureneb kvaliteedikava liitunud tootjate arv ja suureneb kvaliteedikava raames toodetud toodangu kogus. Need tegevused aitavad kaasa tootjate positsiooni parandamisele tarneahelas ja ettevõtjate sissetulekute suurenemisele.

## Programmi tegevuse nimetus: Eesti toidu kuvandi ja müügivõimekuse tugevdamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** on tugevdada Eesti toidu positiivset kuvandit ja rakendada müügiedendustegevusi, mis suurendavad Eesti põllumajandus- ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet nii sise- kui välisturul.

**Tabel 203. Programmi tegevuse Eesti toidu kuvandi ja müügivõimekuse tugevdamine mõõdik**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Osatähtsus Eesti tarbijatest, kes eelistavad osta kodumaist toidukaupa, %	61.00% (2022)	75.00%	75.00%	75.00%	75.00%

Allikas: EKI

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kolme teenuse osutamise kaudu, milledeks on eksporditurgude avamine, ekspordivõimekuse ja Eesti toidu kuvandi poliitika kujundamine ning müügivõimekuse edendamise toetuste andmine.

Visioonidokument „Eesti toit 2022-2025“ kujundab Eesti toidu tutvustamise ja müügiedendustegevuste suunad nii siseturul kui välisriikides, keskendudes tarbijate toidualase, sh toiduohutuse, keskkonnasäästlikkuse ning kestliku toidutootmise alase teadlikkuse suurendamisele, kohaliku toidutootmise väärtustamisele, toidutootjate konkurentsivõime ja jätkusuutlikkuse tagamisele ning toidukultuuri populariseerimisele laiemalt. **Dokumendi alusel viiakse läbi erinevaid teavitustegevusi, mille eesmärk on selgitada tarbijatele kestliku toidusüsteemi kontseptsiooni ning toetada sektori ettevõtete müügiedendustegevusi välisurgudel, samuti tõsta tarbijate teadlikkust tarbimisotsuste tegemisel ning kujundada kohaliku toidu mainet läbi erinevate ürituste.** Kohaliku toidukultuuri väärtustamisse panustavad mitmed projektid nagu avatud talude päev, avatud kalasadamate päev, Eesti toidupiirkonna valimine ja Eesti toidu kuu korraldamine.

Ettevõtete müügi- ja turunduskompetentside tõstmiseks jätkatakse läbi AKISE 2023. aastal lõppenud toidusektori müügivõime arendamise tegevusvaldkonna teadmussiirde pikaajalist programmi. Programmi eesmärgiks on põllumajandustootjate ja töötajate turundus- ja ekspordialaste kompetentside tõstmine ning koostöövõimaluste arendamine erinevate infopäevade, konverentside, täiendkoolituste, õppereiside ja ettevõtete juhendamiste abil.

Ettevõtete müügi- ja turundustegevuste toetamiseks on kavandatud turuarendustoetus, mis võimaldab toetust taotleda ettevõtete ühisstendide korraldamiseks rahvusvahelistel messidel, välismesside külastamiseks ning turundusürituste korraldamiseks.

Ka koduturul tuleb põllumajandustootjatel konkurentsivõime tõstmiseks keskenduda senisest enam toodete kvaliteedile ja selle esile toomisele. Kvaliteedikavades osalemine võimaldab toidutootjatel saada toodangu eest kõrgemat hinda ja seetõttu on kvaliteedikavade arendamisel oluline roll tootjate positsiooni parandamisel tarneahelas. Alates 2016. aastast saab Eesti maaelu arengukavast taotleda toidukvaliteedikava raames **toodetud tootest teavitamise ja toote müügi edendamise toetust**, millega jätkatakse ka uuel ÜPP rahastusperioodil. Toetuse abil on võimalik tõsta tarbijate teadlikkust nii koduturul kui välisurgudel.

Visioonidokument „Eesti toit 2022—2025“ seab koduturul fookusesse tarbija, et tarbijate seas on oluliseks sihtgrupiks lapsed ja noored, kellest kujuneb uus põlvkond teadlikke tarbijaid. Planeeritud on mitmed haridusliku sisuga tegevused, mida haridusasutustes läbi viiakse.

Tõhusa koostöö ja infovahetuse eesmärgil on ellu kutsutud **Eesti toidu sise- ja välistegevuste ümarlaud**.

Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekusse panustavate tegevuste abil suureneb Eesti põllumajandus- ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõime nii sise- kui välisurul, st kvaliteedikavade raames toodetud toodete ja lõpptarbijale suunatud toodete müük suureneb, mida näitab ka kohaliku toidu eelistavate tarbijate hulga kasv.

## Programmi tegevuse nimetus: Kutselise kalapüügi korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** on elujõuline ja konkurentsivõimelise kutselise kalapüügisektori tagamine.

**Tabel 204. Programmi tegevuse kutselise kalapüügi korraldamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kutselise kalapüügi kogupüügi ja koguväärtuse suhe Allikas: ReM	n/a	1.15	1.20	1.25	1.30
Rannapüügi kalapüügiloa omanike aastasaagi mediaan Allikas: ReM	n/a	0.60	0.80	1.00	1.20
Lühiajaline majanduslik tõhusus rannapüügis (kuni 10m laevade puhul) Allikas: ReM	n/a	1.00	1.20	1.40	2.00

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi nelja teenuse osutamise kaudu, mille suurima eelarvelise mahuga on kutselise kalapüügi toetuste andmine.

Kutseline kalapüük on majandussektor, mille elujõulisus ja kestlikkus sõltub suuresti vähenevate kalavarude tingimustes selle varu ratsionaalsest kasutusest. See tähendab, et kui ressursi napib, peab ka kasutajate arv olema sellega tasakaalus. Riigisisest tuleb analüüsida sektori majanduslikku olukorda ja leida võimalused sektoris toimijate arvu optimeerimiseks eesmärgiga suurendada kutselise kalapüügisektori tulusust. See tähendab nii vastavate püügikorralduslike abinõude (näiteks individuaalsed lubatud saagid) rakendamist kui ka püügivõimaluste jaotuse mudelite ümberdisainimist. Kutselise kalapüügiga tegelevate ettevõtjate majandusnäitajate parandamiseks toetatakse püütud saagi väärindamist ja otseturustamist.

Kalapüügiga kaasnevate kulutuste vähendamiseks toetatakse investeeringuid kalalaevade energiatõhususe suurendamiseks. Kalasadamate ja lossimiskohtade väljaarendamise toetamisega luuakse eeldused selleks, et maale toodav kala oleks kvaliteetne ning mitut eesmärki täitvad ehk multifunktsionaalsed kalasadamad teeniksid tagasi vähemalt osa ülalpidamisega seonduvatest kuludest. Väikesemahulisel ranna- ja sisevete kalapüügil tuleb enam keskenduda selliste passiivpüüniste kasutuselevõtmise toetamisele, mis tagavad liigilise mitmekesisuse säilimise rannikumeres ja siseveekogudes (näiteks hülgekindlad püünised rannikumeres ja selektiivsed püünised siseveekogudel), samuti tuleb toetada hülgepeletite kasutuselevõtmist rannapüügil.

Kalapüügisektori ettevõtete omavahelise parema koostöö tagamiseks ja konkurentsivõime suurendamiseks jätkatakse teavitus-, koolitus- ja nõustamistegevustega Kalanduse Teabekeskuse kalapüügi teadmussiirde suunal.

Kavandatakse üleminekut üksnes elektroonilisele andmeesitusele ranna- ja siseveekogude kalapüügil, samuti kala esmamüükide, ülevõtmiste ja transpordi vormistamisel. Kutselistele kaluritele on loodud rakendus, mille kaudu võimaldada operatiivselt kalapüügiga seotud andmete esitamist tegevuse toimumisel ja seda kõikides püügi segmentides (traal- ja kaugpüük, ranna- ja siseveekogude püük). Nii jõuab ka kutselise kalapüügi aruandlusesse tänapäevane käsitus, mil paberdokumentidega esitatavaid andmeid ei pea andmesisestaja abiga registrisse sisestama. Planeeritakse välja arendada elektrooniliste andmete kaudu statistikamoodul, millega paktakse andmete esitajatele ehk kaluritele ülevaateid ja andmeid püügitegevuse kohta ning arendatakse kutselise kalapüügi sektori elektroonilised teenused, et pakkuda sektori ettevõtjatele nende majandustegevuse haldamiseks ühtset keskkonda.

Poliitika kujundamise ja elluviimisega ning sektoris toimuva pideva analüüsimisega luuakse paremad tingimused elujõulise ja konkurentsivõimelise kutselise kalapüügi sektori arenguks, mis põhineb loodusliku kalavaru säästlikul kasutamisel ning arvestab saada oleva varu ja selle kasutajate tasakaalu. Teadlike otsustega suurendatakse sektoris toimijate kasumlikkust ehk tõstetakse rannapüügis lühiajalist majanduslikku tõhusust ning kalurite keskmise aastasaagi mediaani, mis tähendab, et keskmise aastasaagid muutuvad võrdsemaks ja liiguvad kasvu suunas.

### Programmi tegevuse nimetus: Vee-elusressursside töötlemine ja turustamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** kalandus- ja vesiviljelussektori on kvaliteetne, kõrge lisandväärtuse ja suure ekspordipotentsiaaliga toodang.

**Tabel 205. Programmi tegevuse vee-elusressursside töötlemine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti päritolu eksporditavate toodete koguväärtus Allikas: ESA	152 900 000	160 000 000	165 000 000	167 000 000	169 000 000
Kalandustoodete tarbimine Eestis, kg inimese kohta Allikas: EKI	17,50	18,00	19,00	19,00	19,50

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kolme teenuse osutamise kaudu, millest suurima eelarvelise mahuga on vee-elusressursside töötlemise toetuste andmine.

Bioloogilise ressursi säästlikust kasutamisest lähtudes soodustatakse keskkonnahoidlikku töötlemist ning tootearendusliku ja tehnoloogilise võimekuse suurendamist kohalike ning seni

kasutamata vee-elusressursside (sh töötlemisjääkide) efektiivsema kasutamise kaudu, liikudes seejuures väärtusahelat pidi kõrgema lisandväärtusega toodete tootmise poole. Oluline roll on siin ettevõtete ning teadus- ja arendusasutuste koostöö tulemusel väljatöötatavatel vee-elusressursside väärimise uuenduslikel tehnoloogilistel lahendustel.

Toetatakse Eesti teadlaste osalemist rahvusvahelises teaduskoostöös ERA-NET Cofund BlueBio's ja ERA-NET Cofund Blue Economy's rakendusuuringute programmi kaudu.

Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tootmise ja väärimise etappides toetatakse taastuenergeetika kasutuselevõttu ettevõtetes, mis võimaldab lisaks keskkonnahoidlikule tootmisele hoida ära energiakandjate hinnatõusust tulenevaid mõjusid lõpptoodete hindadele.

Soodustatakse valdkonnast positiivse kuvandi loomist ning tõhusamat koostööd teadus- ja haridusasutuste, ettevõtete ja administratsiooni vahel, sh õppekavade kaasajastamisel, täiendusõppe korraldamisel ning vajalike erialaspetsialistide koolitamisel.

Võimaldatakse ettevõtjate investeringute soodustamiseks ligipääsu laenurahale.

Jätkuva kalapüügi- ja vesiviljelustoodete nõudluse rahuldamiseks maailmas ja Eesti kalatoodetega isevarustatuse kõrge taseme juures soodustatakse kvaliteetse ja kõrge lisandväärtuse ning suure ekspordipotentsiaaliga toodete tootmist, sh uute turgude leidmine ja võimalike riskide vähendamine peamistel sihtturgudel.

### Programmi tegevuse nimetus: Vesiviljeluse arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** on elujõulise ja konkurentsivõimelise vesiviljelussektori tagamine.

**Tabel 206. Programmi tegevuse vesiviljeluse arendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Vesiviljelussektori toodang, tonni Allikas: ESA	801 (2022)	1400	1600	1700	3500
Merevesiviljelussektori toodang, tonni Allikas: ESA	n/a	300	900	1000	2800

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kolme teenuse osutamise kaudu, milledeks on finantsinstrumendid (investeerimislään), vesiviljeluse poliitika kujundamine ja vesiviljeluse toetuste andmine.

Toetatakse keskkonna- ja energiasäästlike tehnoloogiate kasutuselevõttu, soosides ressursside efektiivsemat kasutust. EMKVF-i vahendite vesiviljelusse suunamisega aidatakse kaasa



tootmismahdade kasvule edendades merevesiviljeluse arengut ning muudame tootmise tõhusamaks ja mitmekesisemaks.

Ettevõtjatele merevesiviljeluse arendamisel investeerimiskindluse tagamiseks, luuakse süsteem, kus merevesiviljeluseks sobivatel aladel korraldab lubade andmise riigiasutus, kes paneb need load ettevõtjate vahel enampakkumisele. Sellega luuakse merevesiviljelusega alustavatele ettevõtjatele võimaluse tootmistegevusega koheselt alustada ning vähendades ettevõtjatele hoonestuslubade taotlemiseks kuluvat aega.

Soodustatakse valdkonna teadus- ja arendustegevust. Teadmispõhisema poliitika kujundamisele aitab kaasa osalemine mitmesugustes rahvusvahelistes teaduskoostöö võrgustikes, nagu näiteks JPI Oceans, SCAR-Fish ja raamprogrammi „Euroopa horisont“ missioonivaldkonna „Terved ookeanid, mered, ranniku- ja siseveed“ töörühm. Ühtlasi toetame Eesti teadlaste osalemist rahvusvahelises teaduskoostöös ERA-NET Cofund BlueBio's ja ERA-NET Cofund Blue Economy's rakendusuringute programmi kaudu.

Vesiviljelussektori ettevõtete omavahelise koostöö soodustamiseks ja konkurentsivõime parandamiseks jätkatakse teavitus-, koolitus- ja nõustamistegevustega, mis toimub läbi sektori ja teadus-arendusasutuste teadmussiirde.

Ettevõtjate investeeringute soodustamiseks võimaldatakse ligipääsu laenurahale.

Soodustatakse ühistegevust sektori säilimise ja konkurentsivõime tagamiseks.

Toetatakse tootearenduse ja tehnoloogilise võimekuse suurendamist investeeringute ning teadus- ja arendustegevuse soodustamise kaudu.

Osaletakse EL teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi Euroopa horisont partnerluses „Kestlik sinimajandus“, kus rahastatakse riikidevahelise teaduskoostöö raames tiptasemel teadusprojekte sinimajanduse rohelise arengu valdkonnas.

**Programmi tegevuse nimetus:** Kalavarude haldamine ja kaitse

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kalavarude püügitingimused ja -võimalused on aja- ja asjakohased, kalavarud on kestlikult majandatud ja harrastuspüük on arendatud.

**Tabel 207. Programmi tegevuse kalavarude haldamine ja kaitse mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kalade rändetakistuste avamine lõheliste jõgedel (tk) Allikas: ReM	n/a	135	140	145	150
Majanduslik mõju (sots-maj mõju EUR) 1 harrastaja kohta aastas* Allikas: ReM	n/a	400	410	415	420

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kahe teenuse osutamise kaudu, milledeks on kalanduspoliitika kujundamine ja rakendamine ning kalavarude kaitse ja toetuse andmine. Poliitika kujundamise ja rakendamisega tagame kalavarude hea seisundi, seejuures võimaldades nii kutselist kui harrastuspüüki. Tagada püüdjatele arusaadav reeglistik ning reeglite üle järelevalve.

Kalavarude hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks kasutamiseks on liigse püügikoormusega piirkondades vaja oluliselt vähendada lubatud püügivahendite arvu ning ajakohastada kalavarude kaitsemeetmeid (alammõõdu korrigeerimine, ajalis-ruumilised piirangud, selektiivset püüki toetavad meetmed).

Lõheliste rändeteede probleemi lahendamiseks avatakse kalanduse seisukohalt olulistele jõgedele rajatud paisudel ja ummistunud jõgede suudmetes kaladele läbipääsud kudealadele. Lisaks taastatakse elupaiku ning koelmuid, et tagada varude parem looduslik taastumine. Ohustatud kalaliikide varude taastamiseks asustatakse veekogudesse kalade noorjärke, arvestades seejuures vajadusega säilitada looduses geneetiline mitmekesisus.

2022. aastal alustati ettevalmistusi eksperimentaalse uuringu „Tuulikute müra mõju olulisus räime rändele Eesti rannikumeres“ teostamiseks.

Ebaseadusliku kalapüügi vähendamiseks täiendatakse järelevalve elektroonilise kontrollimise võimalusi.

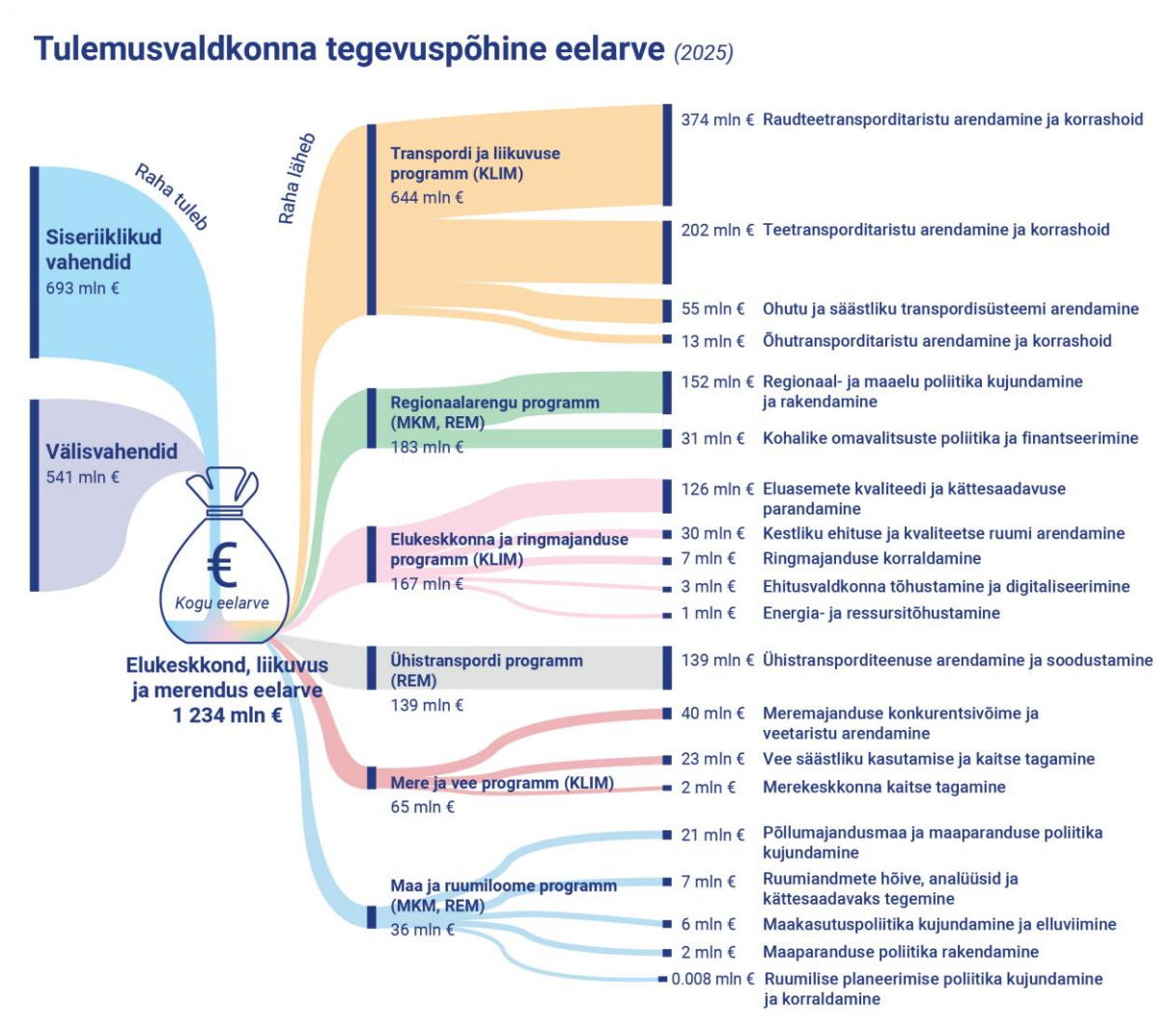
Harrastuskalapüügi edendamiseks ajakohastatakse püügikorraldust tagamaks ladusama osalemise ning suurema saagi võimalikult paljudele püüdjatele. Jätkatakse harrastuskalastuse infrastruktuuri arendamist eesmärgiga tagada parem ligipääs kalapüügile.

Toetatakse harrastuspüügiks vajalike taristute rajamist, mis aitab tõsta teenuse kvaliteeti ja populaarsust ning vähendab keskkonnakasutusest tingitud mõjusid loodusele.

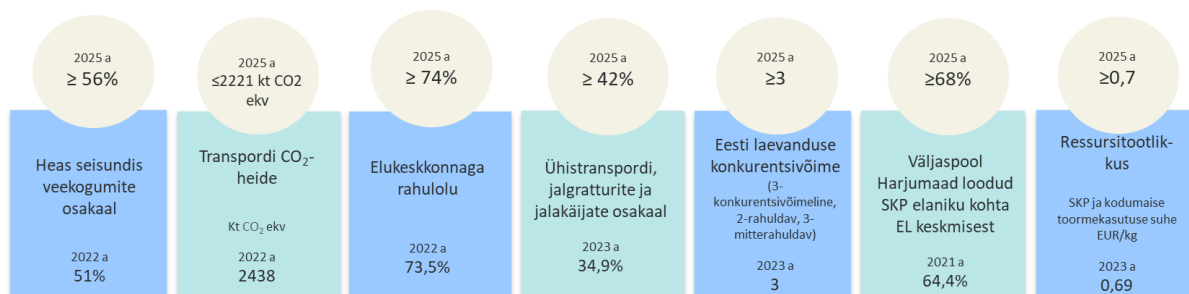
### 3.15.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus

Elukeskkond, liikuvus ja merendus on alates 2025. aastast rakenduv uus tulemusvaldkond kuue programmiga, mille eesmärgiks on, et Eestis on hea elukeskkond ning konkurentsivõimeline ja kliimakindel majandus, merendus ja transpordiühendused.

Joonis 74. Elukeskkond, liikuvus ja merendus tulemusvaldkond ja selle maht



Joonis 75. Elukeskkond, liikuvus ja merendus tulemusvaldkonna mõõdikud



**Tabel 208. Regionaal -ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Elukeskkond, liikuvus ja merendus	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035	Regionaalarengu programm
		Maa ja ruumiloome programm (MKMi ja REMi ühisprogramm)
		Ühistranspordi programm

Tulemusvaldkonnas on kokku kuus programmi, millest regionaal- ja põllumajandusministeerium vastutab regionaalarengu ja ühistranspordi programmide eest ning seoses 2024. aasta valdkondade vahelise struktuurimuudatustega on maa ja ruumiloome programmi kaasvastutaja.

### 3.15.2.2.1 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 209. Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Elukeskkond, liikuvus ja merendus</b>	0	0	-342 375	-342 375	100%
<b>Ühistranspordi programm</b>	0	0	-138 919	-138 919	100%
Ühistransporditeenuse arendamine ja soodustamine	0	0	-138 919	-138 919	100%
<b>Regionaalarengu programm</b>	0	0	-182 968	-182 968	100%
Regionaal- ja maaelu poliitika kujundamine ja rakendamine	0	0	-152 345	-152 345	100%
Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine	0	0	-30 623	-30 623	100%
<b>Maa ja ruumiloome programm</b>	0	0	-20 488	-20 488	100%
Põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine	0	0	-20 488	-20 488	100%

### 3.15.2.2.2 Tulemusvaldkond Elukeskkond, liikuvus ja merendus programmid ja programmi tegevused

#### Ühistranspordi programm

**Programmi eesmärk:** Eestis on reisijate vajadusi arvestav paindlik ning efektiivne ühistranspordisüsteem.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Transpordiamet (TRAM)

### **Programmi tegevuse nimetus: Ühistransporditeenuse arendamine ja soodustamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagada inimeste kulutõhus ja nutikas ühistranspordi korraldamine tuues ühistranspordi kasutamise inimestele lähemale ja muutes selle kasutamise mugavamaks ning kiiremaks läbi selle ühtse ja targema korralduse ja planeerimise, digitaliseerimise ning nutikama sõiduõiguse ja piletimüügi korralduse. Linnapiirkondades on eesmärk tagada ühistranspordi sujuv korraldus ühiste koostöömudelite abil tagamaks parem koordinatsioon erinevate transpordiliikide vahel ning seeläbi vähendada sõiduautoga tehtava pendelrände osakaalu.

**Tabel 210. Programmi tegevuse ühistransporditeenuse arendamine ja soodustamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Rongireisijate arv tellitud rong/km kohta Allikas: KLIM, Elron	n/a	1,43	1,44	1,44	1,45
Maakondlike bussiliinide sõitjate arv/lkm kohta Allikas: TA	n/a	0,55	0,56	0,57	0,59
Siselendude täitumus tellitud reisi istekoha kohta (reisijad reisi istekoha kohta) Allikas: TA	n/a	43,00	44,00	45,00	46,00
Parvlaeva täitumus tellitud reisi kohta (reisijad reisi kohta) Allikas: TA	n/a	98,69	99,00	99,90	100,00

### **Tegevuste kirjeldus**

Programmi tegevuse raames toimub liinivõrkude kujundamine lähtuvalt inimeste liikumisvajadustest (sh võetakse arvesse erinevate ühiskonnagruppide vajadusi, näiteks töö ja hariduse kättesaadavus, tulenevalt näiteks vanusest või muudest tunnustest). Arendatakse taktipõhist ja maakonnaliinidega koordineeritud reisirongiliiklust, ühistranspordisõlmi ja ühistranspordi kättesaadavust jalgsi, jalgratta, auto jt liikumisviisidega. Lisaks arendatakse piletimüügisüsteemi ning erinevate liikuvusteenuste lõimimist ja sõlmitakse lepinguid vedajatega regionaalse ühistransporditeenuse osutamiseks vastavalt teenustaseme normidele. Ühistranspordi teenuse arendamise osana tõstetakse inimeste teadlikkust ja kujundatakse ühistranspordi mainet. Tegevus hõlmab muu hulgas ka piirkondlike ja suuremate asutuste liikuvuskavade koostamist, ühtse ühistranspordi korralduseks Tallinna, Harjumaa ja Põhja-Raplamaa ühistranspordisüsteemi ühildamist ning erinevate liikuvusega seotud pilootprojektide elluviimist. Ühistranspordi liinivedusid (lennu-, laeva-, maakonnabussi-, rongitransport) toetatakse 2025. aastal ca 119 mln euroga.

2025. a eraldati ühistranspordi valdkonnale täiendavalt 2 mln eurot Tartu-Riia rongiühenduse avaliku liiniveo toetust, 0,2 mln eurot laadimistaristu rajamiseks (CO2 vahendid), mis võimaldab nii ühiskondliku kui individuaaltranspordi vahendite laadimist ning 6 mln eurot säästva liikuvuse pilootprojektide elluviimiseks (CO2 vahendid).

## Regionaalarengu programm

**Programmi eesmärk:** Inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed avalikud teenused ja meeldiv elukeskkond.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Regionaal- ja põllumajandusministeerium, Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA), Maaelu Teadmuskus (METK).

Regionaalarengu programm hõlmab kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamist ja regionaalhalduse koordineerimist ning regionaal- ja maaelupoliitika kujundamist ja rakendamist.

Alates 2025. aastast kajastatakse maakasutuse ja maatoimingute ning ruumilise planeerimisega seotud teemad maa- ja ruumiloome programmis. Maa- ja ruumiloome valdkonnas toimuvad ümberkorraldused, mis muudavad valdkonna poliitikate planeerimise ja rakendamise terviklikuks.

**Programmi tegevuse nimetus:** Regionaal- ja maaelupoliitika kujundamine ja rakendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Üle Eesti ühtlasem areng, kus ettevõtlus, inimeste elujärg ja -keskkond areneb eri piirkondade vahel tasakaalustatumalt.

**Tabel 211. Programmi tegevuse regionaal- ja maaelupoliitika kujundamine ja rakendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Maakondade SKP kasv (15/15) Allikas: Statistikaamet	n/a	15	15	15	15
Keskmete sissetulekute kasv kõigis maakondades (suurem kui THI muutus) (15/15), % Allikas: Statistikaamet; RM majandusprognoos	n/a	15/15	15/15	15/15	15/15
Maapiirkonna SKP elaniku kohta Allikas: Eurostat	n/a	21000	21200	21300	21500
Maapiirkonnas elavate noorte vanuses 21–40 osatähtsus sama vanusegrupi noorte üldarvus Allikas: Statistikaamet	n/a	27,76%	27,76%	27,76%	27,76%

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse kuue teenuse osutamise kaudu, milledest suurimate eelarveliste mahtudega on piirkondliku arendustegevuse ja regionaalse ettevõtluse toetamine, maaelu toetuse andmine ja piiriülese koostöö toetamine teenused.

Kujundatakse piirkondliku arengu toetamise vajadused ja põhimõtted ja töötatakse välja regionaalarengu toetusmeetmed.

Koordineeritakse valdkonnapoliitikate sekkumisi ja nõustatakse nende mõju tugevdamiseks regionaalse arengu tasakaalustamiseks.

Ühildatakse **regionaalse arengu tegevuskava** (integreerituna Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti tegevuskavadega) elluviimise seire pikaajalise strateegia "Eesti 2035" regionaalsete sihtide ja muutuste edenemise seirega.

Juhendatakse Euroopa Liidu 2021–2027 perioodi struktuurivahendite ning taaste- ja vastupidavusrahastu meetmete ettevalmistamisel eelnõude koostajaid ja nõustatakse **toetuste regionaalsete mõjude** teadlikuks suunamiseks nii eelnõude koostamisel, sekkumiste uuendamisel kui nende tulemuslikkuse hindamisel kogu rakendusperioodi jooksul.

2024. aastal käivitusid EL ja Eesti tasandil ettevalmistused 2028+ struktuuritoetuste perioodi rakendamiseks.

Uuendatud riigieelarveliste toetusmeetmete rakendusmehhanism kehtib 2027. aastani, hiljemalt 2027. aasta sügiseks vaadatakse regulaarse ülevaatus käigus kõigi programmide eesmärgid, eelarvejaotus ja otsustakse programmide jätkumine ja lisandumine aktuaalsetest regionaalarengu väljakutsetest lähtuvalt järgmiseks neljaaastaseks perioodiks.

**Maakondlike arendusorganisatsioonide** nõustamine maakonna arengustrateegia koostamisel ja elluviimisel. Maakonna arengustrateegiate regulaarse uuendamise järgmine tähtaeg seaduses on 2027. I kvartal.

**Võrgustikutegevused** maakondlike arendusorganisatsioonide, suuremate linnade arendusjuhtide, kohalike omavalitsuste arendusjuhtide omavahelise kogemuste vahetuse soodustamiseks ning teabe jagamiseks.

Keskelt korraldatud koolitus- ja arendustegevused maakondliku ja kohaliku tasandi arendusvõimekuse parandamiseks, ekspert- ja rakkerühmade ellu kutsumine riigi ja KOVide ühiste väljakutsete lahendamiseks. 2025. aastal algavad ruumiloome elukaart käsitlevad koolitused KOV planeerimisspetsialistidele, samuti on maakonna arengustrateegiate uuendamise vajadust silmas pidades kavas arengu kavandamise töötoad. Kavases on käivitada KOV koostöömudelite arendamiseks rakkerühm ministeeriumite, ELVLi, omavalitsuste ja nende ühisorganisatsioonide, valdkonna huvirühmade ning ekspertide osalusel.

Osalemine valdkondlike strateegiliste dokumentide koostamisel, et tagada piirkonniti erinevate arenguvajaduste ja -väljakutsetega parem arvestamine.

Valdkonnapoliitikaid elluviivate õigusaktide ning strategiadokumentide eelnõude **regionaalarengule ja maapiirkondadele avalduvate mõjudega arvestamise** jälgimine ning koostajate nõustamine mõjude varasema ja sisulisema arvestamise soodustamiseks.

Osalemine rahvusvahelistes koostöövõrgustikes ning regionaalarengu valdkonna EL-i ja OECD **töörühmade** tegevuses.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 piirkondliku elu- ja ettevõtluskeskkonna meetmete tulemuslikkuse hindamine (2025-2026).

Piirkondliku arendustegevuse ja regionaalse ettevõtluse toetamiseks planeeritakse ja rakendatakse erinevaid toetusmeetmeid piirkondade elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamiseks. **Piirkondade elu- ja ettevõtluskeskkonna meetmeid** rahastatakse Euroopa Liidu struktuurivahenditest, taaste- ja vastupidavusrahastusest (RRF), Moderniseerimisfondist, EAFRD-st, õiglase ülemineku fondist, RePowerEUst ja riigieelarvest.

Eesti osaleb seitsmes Euroopa territoriaalse koostöö ehk **Interreg programmis. Maapiirkonnas perioodiliste väljaannete kohale toimetamise dotatsioon** on vajalik tagamaks kõigile Eesti elanikele võrdsed tingimused, sõltumata elukohast ning majanduslikust sissetulekust. Kuigi perioodiliste väljaannete mahud on aasta aastal vähenenud, on oluline tagada väljaannete kättesaadavus nõrgematele sihtrühmadele, kellel puudub ligipääs muudele infoallikatele või kes jätkuvalt kasutavad paberväljaandeid.

Postiseaduse muutmine, mille eesmärgiks on tagada kvaliteetne ja jätkusuutlik postiteenus kõikjal Eestis.

2025. aastal toimub 28. Ülemaailmse Postiliidu kongress Dubais.

**Programmi tegevuse nimetus: Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Võimekas, elanikele kvaliteetseid teenuseid tagav, finantsiliselt kestlik kohalik tasand ja toimiv kohaliku omavalitsuse korraldus.



**Tabel 212. Programmi tegevuse kohalike omavalitsuste poliitika kujundamine ja finantseerimine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
KOV teenustega rahulolu piirkondlikud erinevused: KOV teenustega rahulolu näitaja 10% kõrgeima ja 10% madalaima hinnanguga KOV-de vahe Allikas: minuomavalitsus.ee	n/a	25,00	25,00	25,00	25,00
Teenusvaldkondade osakaal, milles vähemalt 90% KOVidest saavutab vähemalt taseme 3 (9 skaalas), Allikas: minuomavalitsus.ee	n/a	35,00%	40,00%	40,00%	40,00%
Riigieelarvest KOVide sihtotstarbeliste toetuste (sh toetusfond) osakaal KOVide põhitegevuse tuludest, Allikas: ReM	n/a	23,00%	18,00%	18,00%	18,00%
Tasandusfondi mittesaavate KOVide ja tasandusfondi saavate KOVide põhitulu (tulumaks ja maamaks) elaniku kohta erinevus kordades Allikas: ReM	n/a	1,26	1,25	1,24	1,23
Finantsraskustes KOVide arv Allikas: ReM	n/a	0	0	0	0
Kohalike omavalitsuste tulude osakaal valitsussektori kuludest, Allikas: ReM	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Elukeskkonnaga rahulolu piirkondlikud erinevused: 10% kõrgeima ja 10% madalaima hinnanguga KOVide vahe Allikas: minuomavalitsus.ee	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse läbi kahe teenuse osutamise kaudu, millest suurema eelarvelise mahuga on kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse poliitika kujundamine teenus.

Toetatakse detsentraliseerimise pikaajalises plaanis kavandatud tegevuste elluviimist.

Soodustatakse ja toetatakse KOViga koostöös ülesannete täitmist (toetusmeetmed, juhendid jms), sh suurendatakse Eesti Linnade ja Valdade Liidu rolli KOV koostöö arendamisel.

Kujundatakse kohaliku ja regionaalse mõjuga valdkondlike poliitikate koordinatsioonimehhanisme regionaalsel tasandil.

Tagatakse regulaarne andmete uuendamine (sh KOVide küsitlus ja elanike rahulolu uuring<sup>22</sup>) minuomavalitsus.ee veebilehel. Arendatakse rakendust edasi, muutes selle igapäevaseks tööriistaks kohalike omavalitsuste teenuste arendamisel, omavalitsuste ülesannetega seotud poliitika kujundamisel ning siduda omavalitsuste rahastamine teenustasemetega.

Koordineeritakse ministeeriumite vahelise KOVi inimvara arendamise võrgustiku tegevust ja tegevuskava elluviimist.

Uuendatakse kohaliku omavalitsuse korralduse seadust ja koostatakse KOV tulevikustsenaariumid aastaks 2035.

Viiakse ellu regionaalsete arengulepete ja regionaalsete nõukogude pilootprojektiis kokkulepitud tegevused.

Toetatakse KOV IT arenguid Eesti Linnade ja Valdade Liidu kaudu.

Viiakse läbi kohalike omavalitsuste tulumaksu osa ümberkorraldus, millega suurendatakse pensionidelt laekuvat tulumaksu osa ja vähendatakse muudelt tuludelt (nt palgatulu) laekuvat osa, Sellega suunatakse osa tulukamate KOVide tulumaksuraha vähem tulukatele.

Suurendatakse kohalike omavalitsuste finantsautonoomiat ülesannete täitmise tõhusust ja kvaliteeti, andes sihtotstarbelised toetused kohalike omavalitsuste tulubaasi ja jaotades vahendid tulumaksu ja tasandusfondi kaudu ning suurendades maksuautonoomiat maade hindamise läbiviimise, kohalike maksude osakaalu suurendamise ja üksikisiku tulumaksu protsendi määramise õiguse kaudu.

Lepitakse kokku võimalused kohalike omavalitsuste motivatsiooni tõstmiseks ettevõtluskeskkonna arendamisel juriidilise isiku tulumaksust osa jaotamisega töökohtade arvu järgi KOVis ja kohaliku kasu instrumentidele õigusliku aluse andmisega.

Arendatakse edasi omavalitsuste finantsjuhtimist, sh regulatsioonide muutmist, liikumaks tulemuspõhise, huvigruppe kaasava ning läbipaistva eelarvestamise poole.

Seiratakse kohalike omavalitsuste finantsolukorda ja hinnatakse finantssuutlikkust omavalitsuste finantsilise jätkusuutlikkuse tagamiseks.

## **Maa ja ruumiloome programm**

**Programmi eesmärk:** Kõikjal Eestis on kvaliteetne ja konkurentsivõimeline elu- ja ettevõtluskeskkond ning kestlik maakasutus koos kvaliteetsete ja kättesaadavate teenustega.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, Maa- ja Ruumiamet (MaRu), Regionaal- ja põllumajandusministeerium.

---

<sup>22</sup> Elanike rahulolu uuringu meetodika muudatuse tõttu viiakse uuring läbi 2022 teisel poolaastal ning andmed selguvad 2022. aasta lõpuks/2023. aasta alguseks.

Maa ja ruumiloome programm on uus programm, kuhu on koondatud tegevused, mis olid varasemalt põllumajandus, toit ja maaelu programmis (maaparandus ja osaliselt maakasutus) ning regionaalarengu programmis (ruumiline planeerimine, ruumiandmete tagamine ning maakasutus ja maatoimingud).

### Programmi tegevuse nimetus: Põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Põllumajandusmaa kasutamise ja maaparanduspoliitika valdkonna eesmärk on tagada põllumajandus- ja metsamaa sihtotstarbeline ja jätkusuutlik kasutamine maaparandussüsteemide toimimise sh riigi poolt korras hoitavate eesvoolude korrashoiu kaudu. Metsatoetuste eesmärk on ergutada metsaomanikke oma metsi säästlikult majandama ja tagada metsamaa sihtotstarbeline kasutus. Põllumajandusmaa kasutuse eesmärk on tagada eelkõige põllumajandusmaa säilimine ja selle pika-ajaline põllumajanduslik tootmisvõimekus.

**Tabel 213. Programmi tegevuse põllumajandusmaa ja maaparanduse poliitika kujundamine möödik**

Möödik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Maaparandussüsteemide pind <sup>1</sup> (ha) Allikas: MARU	1 392 143	1 397 300	1 400 000	1 400 000	1 390 000
Toetuse abil säästvalt majandatud erametsamaade osakaal kogu erametsamaast <sup>2</sup> Allikas: PRIA	5,64%	5,64%	5,64%	5,64%	5,64%
Maaparandussüsteemidega põllumajandusmaa osatähtsus toetusalusel põllumajandusmaast Allikas: METK	62%	62%	62%	62%	62%

<sup>1</sup>Maaparandussüsteemide pind väheneb, sest taastatakse soid ja märgasid metsi, suurendatakse kaitstavate alade pinda, samuti metsastamise sh istandikud ja maaparandussüsteemide amortiseerumise tõttu.

<sup>2</sup>Andmed saadakse määratud toetuse andmete põhjal ehk 2023. tegelik tase on 2023. aastal taotletud toetuse pind, mille kohta tehtud on toetuse otsused tehtud 2024. aastal.

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärk saavutatakse viie teenuse osutamise, milledest suurimate eelarveliste mahtudega on metsanduse toetuse andmise ja maaparanduse toetuste andmine teenused.

Toimub maaparandusõigusaktide ajakohastamine ja rakendamise koordineerimine, sealhulgas maaparandusseaduse muutmine ja maaparandusüsteemi projekteerimismõnides keskkonda käsitleva osa täpsustamine.

ÜPP SK 2023–2027 investeringutoetuste rakendamine maaparandussüsteemide sh riigi poolt korras hoitavate ühiseesvoolude korrashoiuks.

Korraldatakse uuring, millega selgitatakse maaparandushoiutööde mõju ulatus vee-elustikule ja kaitsealadele.

Töötatakse välja maaparandusseire metoodika ja alustatakse seirega kliimamuutuste mõju tuvastamiseks kuivendatud põllumajandusmaade mullaveerežiimile vegetatsiooniperioodil ning kuivendatud maatulundusmaa, sealhulgas metsamaa kasutusest tuleneva keskkonnamõju tuvastamiseks.

Antakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raames metsandustoetusi.

Erametsades looduskaitseesadusest tulenevate piirangute kompenseerimiseks antakse perioodil 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetust ja metsade kliimamuutustega kohanemiseks investeringutoetust.

Töötatakse välja õigusakt, mille rakendamisega toetatakse üldplaneeringutega määratud väärtuslike põllumajandusmaade kaitse- ja kasutustingimuste elluviimist ja millega tagatakse väärtuslike põllumajandusmaade tõhus kaitse.

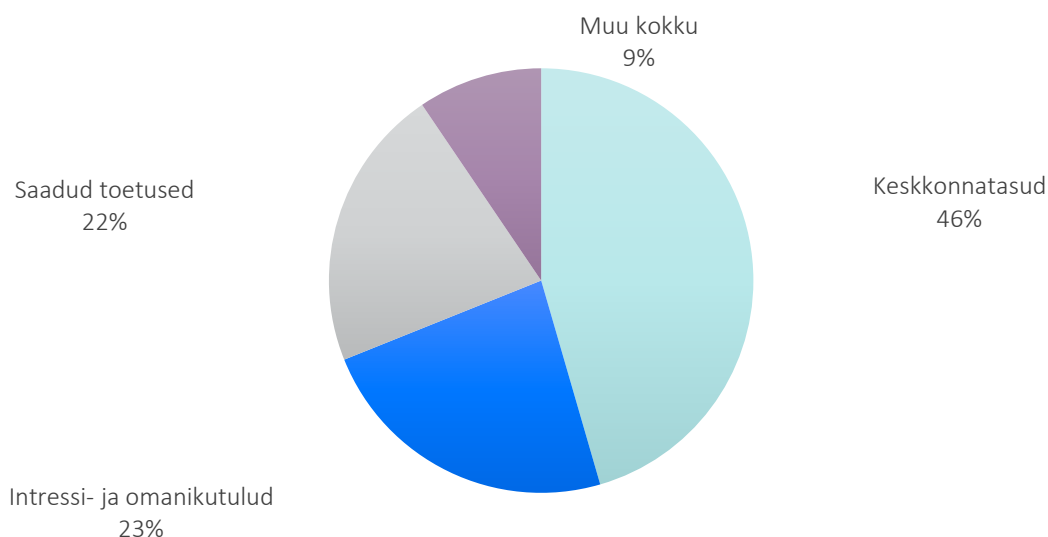
Väärtuslike põllumajandusmaade kaitse- ja kasutustingimustega arvestatakse kõikide planeeringute koostamisel ja elluviimisel.

Maakasutust käsitlevate otsustuste tegemisel ja asjakohaste dokumentide kooskõlastamise menetlustes kaalutakse erinevate maakasutusviiside vajalikkuse ja konkureerivate huvide vahel lähtudes eeldusest, et väärtuslik põllumajandusmaa ja selle mullastik on taastumatu loodusressurss.

Koostöös teiste ministriumidega töötatakse välja kinnisasja omandamise kitsendused, millega tagatakse põllumajandus- ja metsamaa omandamisel riigi julgeolekuga seotud põhimõtete rakendamine ning millega välditakse kinnisasjade koondumine kui võimalik oht jätkusuutlikule põllumajandus- ja regionaalarengule.

### 3.15.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 76. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 214. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-561 235</b>	<b>-732 364</b>	<b>-793 473</b>	<b>-61 110</b>	<b>8%</b>
Tööjõukulud	-57 979	-63 493	-52 795	10 698	-17%
Majandamiskulud	-24 782	-29 672	-26 434	3 238	-11%
Muud tegevuskulud	-1 007	-10	-12	-2	16%
Sotsiaaltoetused	-2	-22	0	22	-100%
Investeeringutoetused	-19 950	-147 982	-239 730	-91 748	62%
Muud toetused	-448 316	-479 260	-462 898	16 362	-3%
Põhivara amortisatsioon	-5 530	-5 195	-6 651	-1 456	28%
Käibemaks	-3 822	-6 729	-4 953	1 776	-26%

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala kärbib toetusi ja tegevuskulusid summas 10,7 mln eurot, sellest 9,3 mln toetusi ja 1,4 mln eurot tegevuskulud. Kärbe puudutab kõiki programme ja kõiki valitsemisala asutusi. Toetuste kärbe puudutab nii regionaal- kui põllumajanduse valdkonna toetusi.

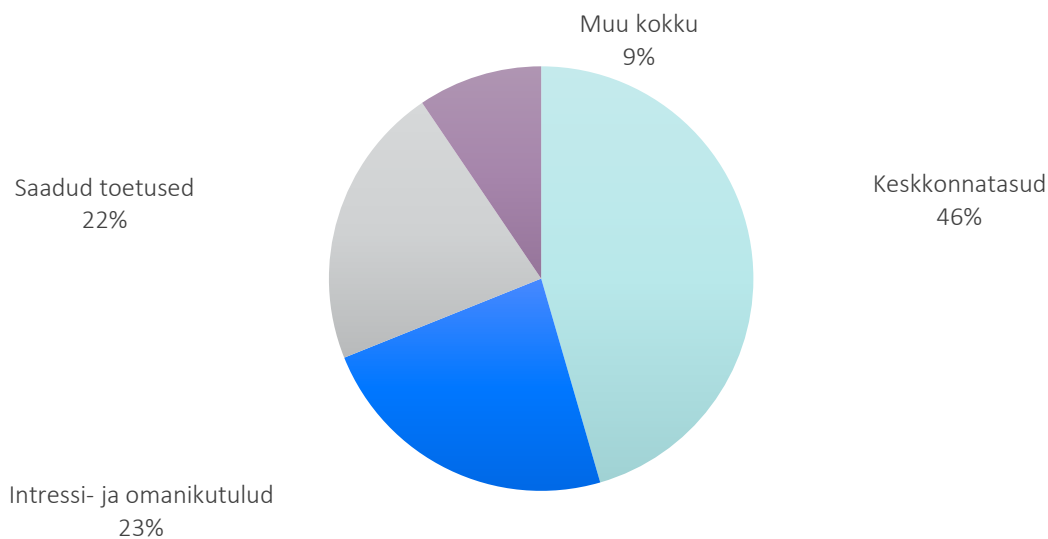
Tööjõu- ja majanduskulude osas toimub peamine vähenemine Maa-ameti ja maapoliitika valdkonna liikumisest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse. Täiendavalt kärbitakse üleriigilise kärpeülesande raames ka tegevuskulusid. Need jäävad samasse suurusjärku 2024. aastal tehtud ühekordsete kärbetega. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala asutuste pingutus kärpimisel 2024. aastal kajastub püsivalt tegevuste efektiivsemaks tegemisel, mis võimaldab järgnevaid kärpeid hõlpsamini taluda ning suuri järgnevaid ümberkorraldusi vaja ei ole. Kärpete puhul vaadati peamiselt üle kinnisvara- ja sõidukite kulud, samuti tegelesid mitmed asutused tugifunktsioonide koondamisega.

Toetuste poolelt on käivitumas uue EL-i rahastusperioodi toetusmeetmed ning nende kasv jätab varju kokkutõmbed riigisiseste toetuste osas. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala eelarvest on ligi 89% toetused ning seetõttu langeb riigi kärpeülesande puhul ka domineeriv osa toetustele. Kokkuhoiukohti otsitakse muuhulgas ühistranspordi korralduselt, sh vaadatakse üle riigipoolse toetuse ja sõitjate omaosaluse osakaalud. Regionaalsete toetuste kärpimisel on fookuses sisult sarnaste toetusprogrammide ühendamise ning toetusmeetmete täpsem eesmärgistamine. Samuti otsitakse võimalusi rahastada toetusi välisrahastusest (näiteks Ida-Virumaa puhul õiglase ülemineku fondist). Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas hoidutakse kärbetest meetmetes, mis panustavad haridusse ja järelkasvu, samuti sektori seisukohalt kriitilistes valdkondades nagu näiteks veterinaaria.

### 3.15.4 Investeeringud

Enim investeeritakse IT-arendustesse ning katsetehnikasse ja laboriseadmetesse, et tagada teadus-arendustegevuse järjepidevus ning järelevalve kvaliteet.

**Joonis 77. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %**



**Tabel 215. Regionaal-ja Põllumajandusministeerium valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-12 778</b>	<b>-6 134</b>	<b>-5 680</b>	<b>454</b>	<b>-7%</b>
IT investeeringud	-3 976	-3 015	-4 460	-1 445	48%
Transpordivahendid	0	-35	-35	0	0%
Masinad ja seadmed	-1 572	-2 446	-200	2 246	-92%
Muud investeeringud	-4 750	0	0	0	0%
Kinnisvara	-766	-70	-70	0	0%
Laborite sisseseade	0	-70	-70	0	0%
CO2 kvooditulust rahastatav investeering	-661	0	0	0	0%
Vihmavarihoone	-104	0	0	0	0%
Käibemaks	-1 715	-568	-915	-347	61%

Investeeringutes on suurimad muudatused seotud masinate ja seadmete investeeringute vähenemise ning IT investeeringute kasvuga. Masinate ja seadmete investeeringud on seotud Maa-ametiga, mille üleminekul MKM-i valitsemisalasse viiakse üle ka investeeringuvahendid. IT investeeringute kasv 2025. aastal on seotud mitmete investeeringute nihkumisega nimetatud aastasse. Sellega seonduvalt on eelarve muutmise käigus tõstetud edasi ka eelarvelisi vahendeid.

### 3.15.5 Finantseerimistehingud

**Tabel 216. Regionaal-ja Põllumajandusministeerium valitsemisala finantseerimistehingud, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Finantseerimistehingud kokku</b>	<b>20 966</b>	<b>28 740</b>	<b>6 000</b>	<b>-22 740</b>	<b>-79%</b>
Laenunõuded	1 090	3 900	0	-3 900	-100%
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes	0	24 840	0	-24 840	-100%
Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	18 726	0	6 000	6 000	100%
Muud finantseerimistehingud	1 150	0	0	0	0%

Maa-ameti liikumine MKM-i valitsemisalasse mõjutab ka finantseerimistehinguid. Ülejäänud muudatused on seotud Maaelu Edendamise Sihtasutuse tegevusega ning muudatuste ja tagasimaksetega antud laenude ning finantseerimisinstrumentide osas.

### 3.16 Siseministeriumi valitsemisala

2025. aastal keskendub Siseministeriumi valitsemisala siseturvalisuse valdkonna järelkasvule, piirikaitse tugevdamisele, hübriidohtudega võitlemisele ning elanikkonnakaitsele.

## Siseministerium (SIM)

### Personal\* (2024)

Asutus	Siseministerium	Politsei- ja Piirivalveamet	Päästeamet	Siseministeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus	Sisekaitseakadeemia	Häirekeskus
Keskmine kogupalk	3380 € ↓2%	2320 € ↓2%	2111 € ↑2%	3375 € ↑3%	2578 € ↑5%	2130 € ↑1%
Töötajate arv	175 ↑4	4502 ↑32	2063 ↓3	402 ↑22	251 ↑9	217 ↑6
▲ - 20 inimest						

\* Ei sisalda riigisaladusega kaitstud personali- ega eelarveinfot

**Asutused kokku**  
 Keskmine kogupalk: 2349 € ↓1%  
 Töötajate arv: 7611 ↑71

---

### Kulude majanduslik sisu (tuhandetes eurodes; 2025. a võrdluses 2024. a eelarvega)

Asutus	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Sotsiaal- toetused	Investeeringu- jm toetused	Edasiantavad maksud	Muud kulud
Siseministerium	9 863 ↑1%	3 892 ↓57%	10 ↑412%	14 159 ↑2%	-	3 734 ↑72%
Politsei- ja Piirivalveamet	168 412 0%	71 765 ↑12%	3 0%	328 ↑2%	115 0%	42 183 ↑24%
Päästeamet	70 805 0%	32 055 ↑10%	-	1 373 0%	-	13 000 ↓9%
Siseministeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus	20 732 ↓1%	16 306 ↑12%	-	1 ↓21%	-	12 727 ↑3%
Sisekaitseakadeemia	13 381 ↑18%	10 521 ↑13%	2 317 ↑30%	17 ↓53%	-	3 340 ↑20%
Häirekeskus	7 677 ↓1%	1 071 ↑6%	-	-	-	233 0%
Kaitsepolitsei	-	-	-	-	-	45 873 ↑9%
<b>Valitsemisala kokku</b>	<b>290 871</b>	<b>135 610</b>	<b>2 330</b>	<b>15 878</b>	<b>115</b>	<b>121 090</b>

---

### Kinnisvaraportfell (2024)

16% SIMi osa riigi kinnisvara portfellist (333 066 m<sup>2</sup>)

#### Hoonete seisukord

Asutus	1 - Väga hea	2 - Hea	3 - Rahuldav	4 - Halb	5 - Mitterahuldav
SIM	~15%	~35%	~35%	~10%	~5%
Kogu riik	~10%	~30%	~45%	~10%	~5%

#### Hoonete energiatõhusus

Asutus	A	B	C	D	E	F	G	H	Puudub
SIM	~5%	~15%	~20%	~15%	~15%	~15%	~15%	~10%	~5%
Kogu riik	~5%	~15%	~20%	~15%	~15%	~15%	~15%	~10%	~5%

#### Suurimad töös olevad projektid

Projekt	Summa (€)
Sisekaitseakadeemia Tallinna õppekeskuse uuendamine (kavandamisel)	47 268 000
Sisekaitseakadeemia Väike-Maarja taktikalise väljaõppe ja koolituskeskuse laiendamine (kavandamisel)	45 925 000
PPA Narva kordoni rekonstrueerimine ja juhtimiskeskuse rajamine (ehituses)	7 533 000

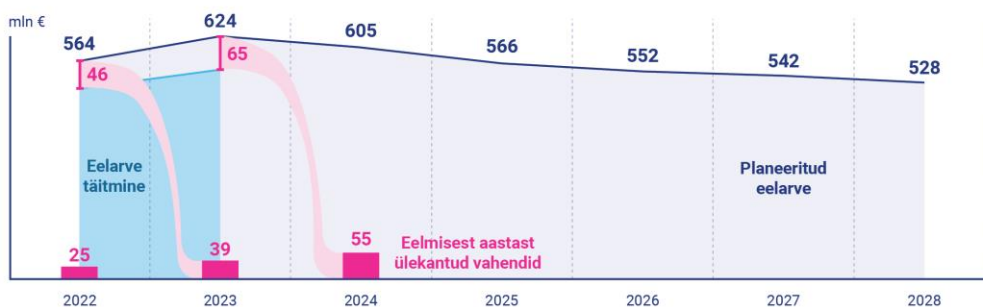
#### Olulisemad otsuse ootel projektid

Projekt	Summa (€)
PÄA Jõgeva komando püstitamise	5 683 000
PPA Paide politseijaoskonna renoveerimine	6 156 000
PÄA Põhja remondibaasi renoveerimine Mänsaku tn-l	9 148 000

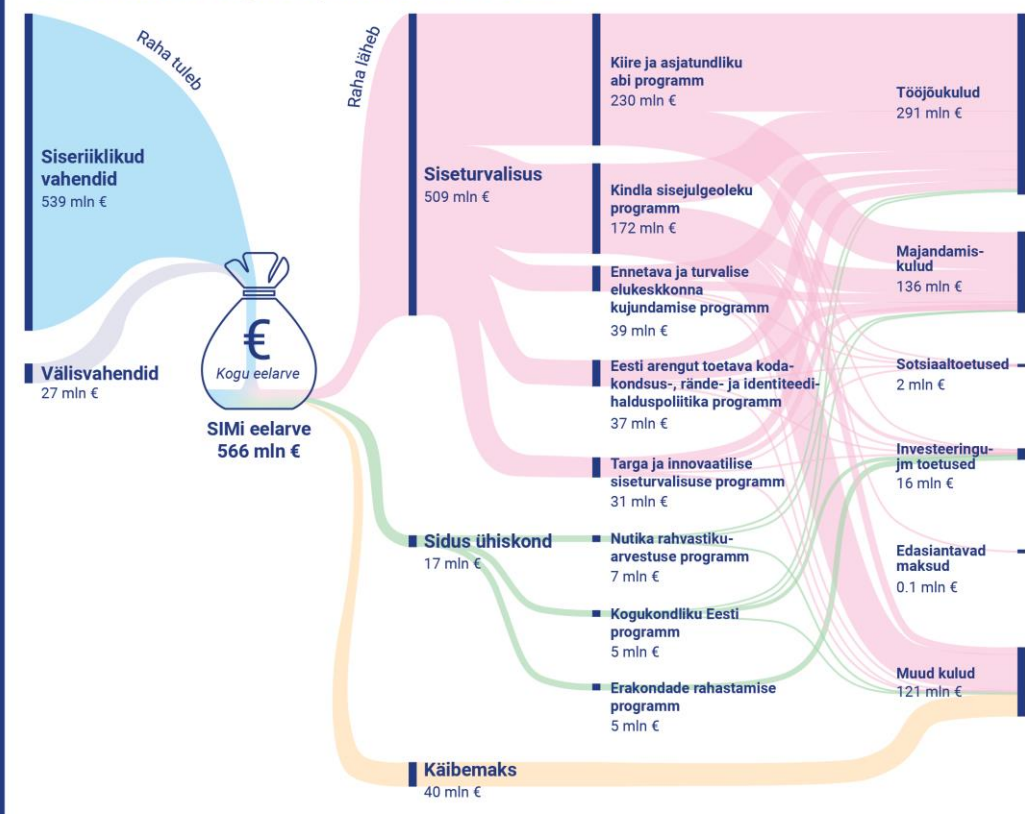


## Siseministerium (SIM)

### Valitsemisala eelarve



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Siseministeriumi valitsemisala moodustavad Siseministerium, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Häirekeskus, Kaitsepolitseiamet, Siseministeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus, Sisekaitseakadeemia. Lisaks kuulub Siseministeriumi valitsemisalasse veel sõltumatu kodanikuühiskonna toetus-, arendus- ja tugikeskus SA Kodanikuühiskonna

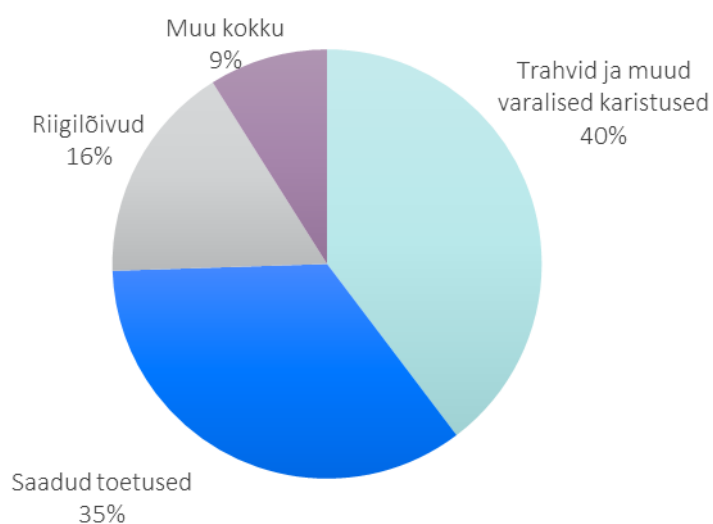
Sihtkapital (KÜKS). Siseministerium koos valitsemisalaga on Eesti suurim avaliku sektori organisatsioon – kokku umbes 8000 töötajat.

Ministeriumi valitsemisala asutused tagavad avalikku korda ja sisejulgeolekut, vastutavad kriisireguleerimise ja päästetööde eest, korraldavad piirivalvet ja haldavad piiriületamist, korraldavad kodakondsuse, rände ja identiteedihalduse küsimusi, korraldavad rahvastikuhaldust, isikunimede ja perekonnaseisu küsimusi, toetavad kodanikuühiskonna arengut, sh siseturvalisuse vabatahtlikke ja usuühendusi.

### 3.16.1 Tulud

Valitsemisala suurimad tuluallikad on saadud toetused, riigilõivud ning tulu trahvidelt ja muudelt varalistelt karistustelt.

Joonis 78. Siseministeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %



Tabel 217. Siseministeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmise	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>60 425</b>	<b>88 309</b>	<b>87 759</b>	<b>-550</b>	<b>-1%</b>
Saadud toetused	20 249	44 490	30 541	-13 949	-31%
Riigilõivud	14 354	16 428	14 532	-1 895	-12%
Tulud majandustegevusest	5 342	3 712	2 987	-725	-20%
Tulud põhivara ja varude müügist	14	3 963	3 962	-1	0%
Trahvid ja muud varalised karistused	18 662	19 015	34 835	15 820	83%
Muud tulud	1 804	702	902	200	29%

### Saadud toetused

Toetuste all kajastatakse saadud välisloetusi. Toetuste maht on muutunud seoses välisvahenditest saadavate toetuste vähenemisega. 2025. aasta eelarvesse on olulisemate välisvahenditena planeeritud 2021-2027 perioodi Euroopa Liidu siseturvalisuspoliitika

fondidest saadavad tulud 23,89 mln eurot, sh Sisejulgeolekufond (ISF) 5,42 mln eurot, Varjupaiga-, Rände ja Integratsioonifond (AMIF) 3,38 mln eurot ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (BMVI) 15,09 mln eurot, ühtekuuluvusfondist saadavad tulud 3,16 mln eurot ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametilt FRONTEX saadavad tulud 1,60 mln eurot. Välistoetustest planeeritud soetused ja tegevused on kirjeldatud programmi tegevuste peatükkides.

## **Riigilõivud**

Lõivude all kajastatakse toimingute eest laekunud tulu. Suurem osa riigilõivust laekub isikut tõendavate dokumentide seaduse, välismaalaste seaduse, kodakondsuse seaduse ja EL kodaniku seaduse alusel teostatavate toimingute riigilõivudest. Riigilõivude prognoosi aluseks on aeguvate dokumentide prognoosid, eelnevad trendid ning 1. juuniks 2024 jõustunud muudatused õigusaktides.

## **Tulud majandustegevusest**

Majandustegevusest saadud tulu all kajastub peamiselt Sisekaitseakadeemia täiendkoolitustelt laekuv tulu ja konfiskeeritud vara müügist laekuv tulu.

## **Tulu põhivarade müügist**

Tulu põhivara ja varude müügist laekub peamiselt kinnistute ja sõidukite müügist. 2025. aastal on plaanis müüa paar valitsemisala kasutuses olevat kinnisvaraobjekti.

## **Trahvid ja muud varalised karistused**

Trahvide ja muude varaliste karistuste all prognoositakse väärteomenetluse seadustiku alusel saadavaid trahvitulusid (nt liiklusjärelvalve). Tulude kasv on seotud 2025. aastast jõustuvate uute trahvimääradega.

## **Muud tulud**

Muude tegevustuludena prognoositakse kohtute ja kohtutäiturite otsuste alusel laekuvaid tulusid ning tuleohutuse järelvalve inspektorite poolt määratud sunnirahasid.

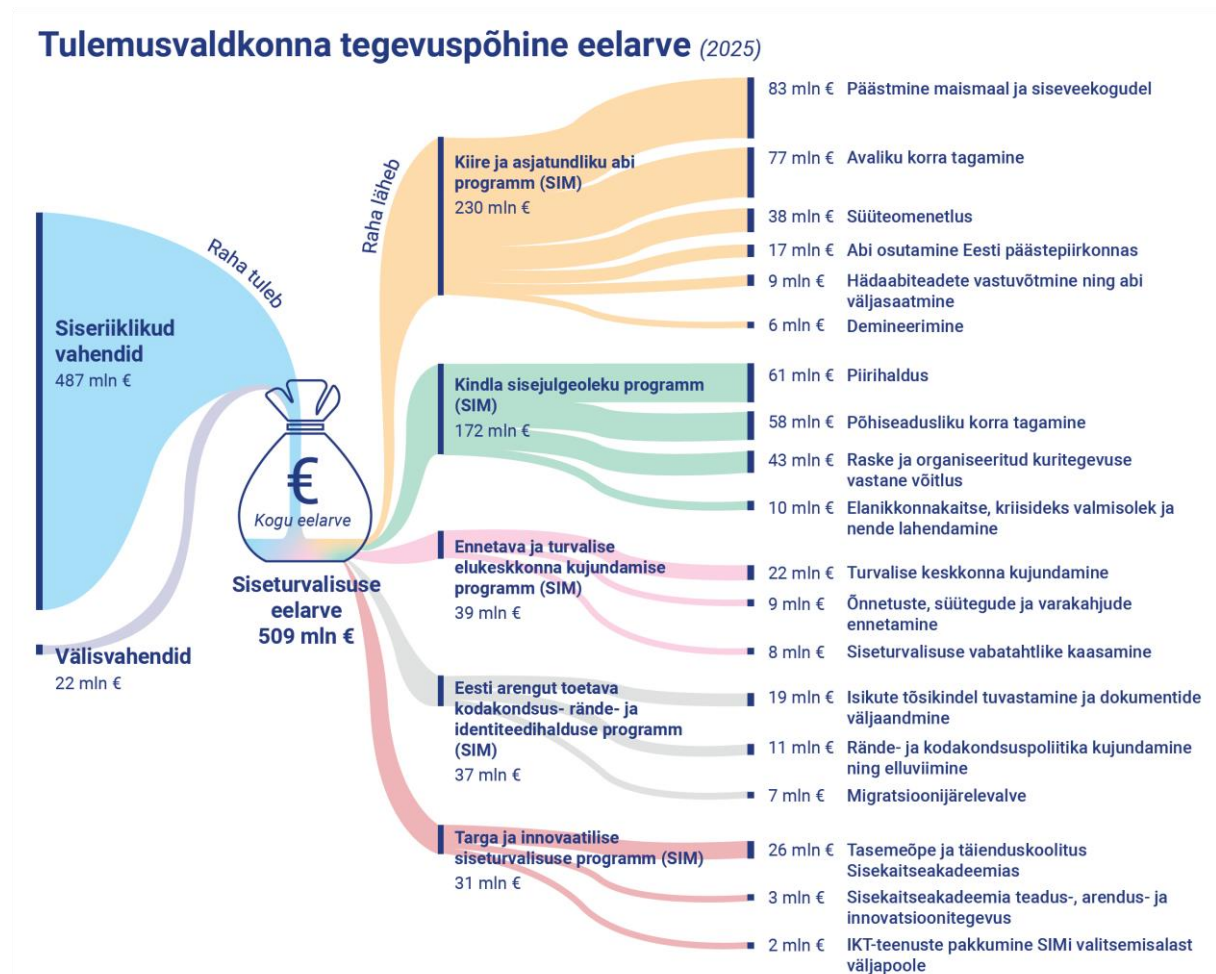
### **3.16.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

2025. aastal keskendub Siseministeeriumi valitsemisala siseturvalisuse valdkonna järelkasvule, piirikaitse tugevdamisele, hübriidohtudega võitlemisele ning elanikkonnakaitsele. Jätkatakse idapiiri väljaehitamise, kriisireservi loomisega, alustatakse droonimüüri investeeringutega, uuendatakse ja täiendatakse Politsei- ja Piirivalveameti relvastust, jätkuvad kriisikoolitused elanikele ja kohalikele omavalitsustele, kaasajastatakse taktikalise väljaõppe taristut.

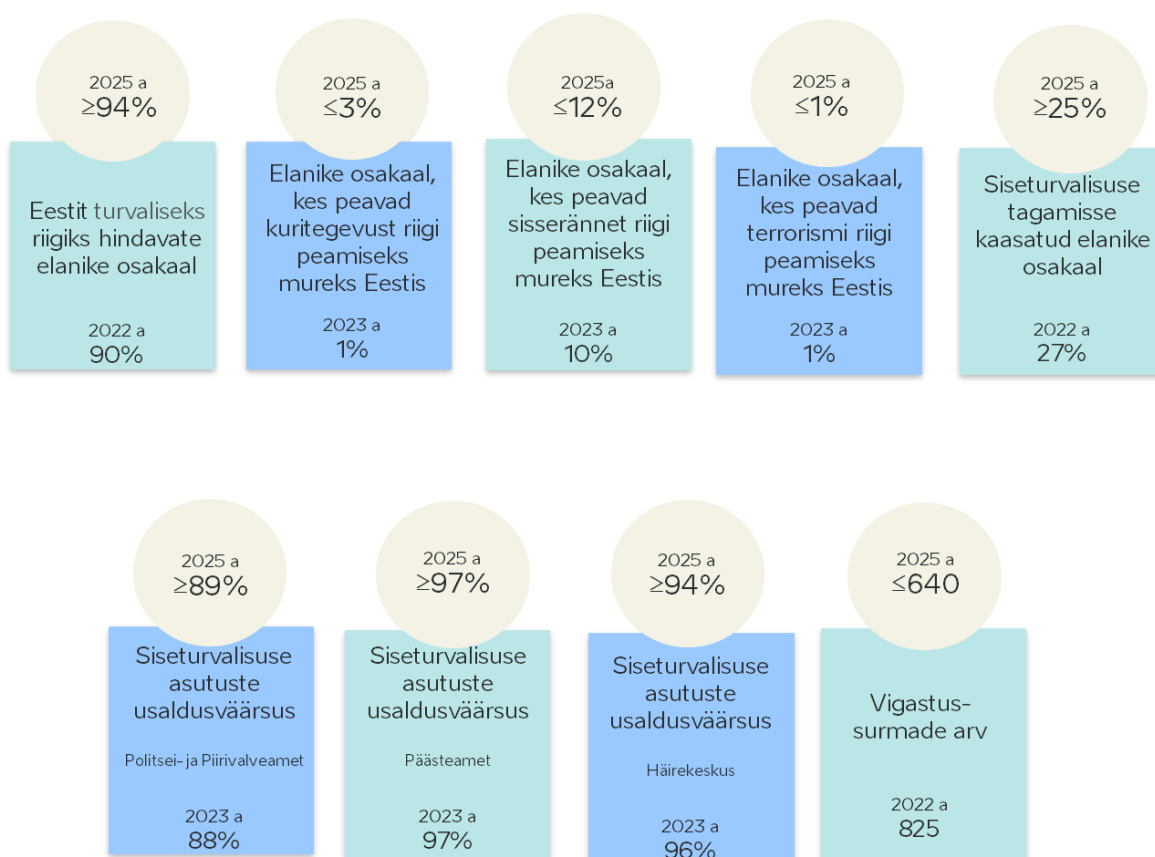
### 3.16.2.1 Tulemusvaldkond Siseturvalisus

**Tulemusvaldkonna eesmärk:** Eesti inimesed tunnevad, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igaühe väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusesse loovad ühe turvalisima riigi Euroopas. Parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi.

**Joonis 79. Siseturvalisus tulemusvaldkond ja selle maht**



## Joonis 80. Siseturvalisuse tulemusvaldkonna mõõdikud



Tabel 218. Siseministeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Siseturvalisus	Siseturvalisuse arengukava 2020-2030	Siseturvalisus

Valitsemisala programmdokumendid on kättesaadavad ministeriumi kodulehel [www.siseministerium.ee/stak2030](http://www.siseministerium.ee/stak2030) või [www.siseministerium.ee/sidest](http://www.siseministerium.ee/sidest).

Alates 2025. aastast viidi Siseturvalisuse tulemusvaldkond viiele programmile (senise ühe asemel), et olla vastavuses põhimõttega, kus arengukava alapeatükk vastab programmile. Selle tulemusena koondati programmi tegevused siseturvalisuse tulemusvaldkonnas järgmiselt: Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamise programm, Kiire ja asjatundliku abi programm, Kindla sisejulgeoleku programm, Eesti arengut toetava kodakondsus-, rände- ja identiteedihalduspoliitika programm, Targa ja innovaatilise siseturvalisuse programm. Eelnevast lähtudes korrastati programmi tegevusi. Kokku tõsteti programmi tegevused Turvalise keskkonna kujundamine ja Tegevus- ja relvalubade väljaandmine. Uus nimetus: Turvalise keskkonna kujundamine. Samuti liideti Põhiseadusliku korra tagamine ning Objektivalve ja isikukaitse. Uus nimetus: Põhiseadusliku korra tagamine.

2025. aastal jätkub varasemast oluliselt suuremas mahus elanikkonnakaitse ja kriisideks valmisolekuse panustamine. Vabariigi Valitsuse reservidesse on Siseministeeriumi riigikaitsealisteks ülesanneteks planeeritud aastateks 2025-2027 üle 100 mln euro. See annab võimaluse uuendada ja täiendada Politsei- ja Piirivalveameti relvastust ning rajada eriettevalmistuseks vajalik taristu. Kiireneb Politsei- ja Piirivalveameti kriisireservi loomine, viiakse läbi mitmeid vajalikke õppusi. Soetatakse varasemas suuremas mahus droonituvastuse ja -tõrjeseadmeid. Elanikkonnakaitse valdkonnas jätkatakse elanike ja kohalike omavalitsuste koolitamist. Sisekaitseakadeemia päästekolledžisse luuakse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse õppetool. Suurendatakse Päästeameti päästetööde varusid. Täiendavate eelarvehendite teol viiakse lõpuni idapiiri väljajhitamine ning tagatakse piiriinfosüsteemide arendamine ja ülalhoid.

Seoses Vene Föderatsiooni kallaletungiga Ukrainale jätkuvad tegevused Ukraina sõjapõgenike vastuvõtmiseks ja abistamiseks. Sõja tõttu oleme suurendanud tegevuste mahtu Eesti sisejulgeoleku tagamiseks.

### 3.16.2.1.1 Tulemusvaldkond Siseturvalisus kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 219. Tulemusvaldkond Siseturvalisus programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Siseturvalisus</b>	<b>-512 029</b>	<b>-489 189</b>	<b>-508 844</b>	<b>-19 655</b>	<b>4%</b>
<b>Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamise programm</b>	<b>-42 319</b>	<b>-36 441</b>	<b>-39 137</b>	<b>-2 696</b>	<b>7%</b>
Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine	-15 028	-13 626	-8 489	5 137	-38%
Siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine	-7 779	-4 264	-8 352	-4 088	96%
Turvalise keskkonna kujundamine	-19 512	-18 551	-22 296	-3 745	20%
<b>Kiire ja asjatundliku abi programm</b>	<b>-226 641</b>	<b>-234 785</b>	<b>-229 518</b>	<b>5 267</b>	<b>-2%</b>
Hädaabiteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine	-11 859	-11 676	-8 705	2 971	-25%
Avaliku korra tagamine	-75 787	-75 798	-77 044	-1 246	2%
Demineerimine	-5 537	-4 560	-6 027	-1 468	32%
Päästmine maismaal ja siseveekogudel	-83 256	-85 473	-82 668	2 805	-3%
Abi osutamine Eesti päästepiirkonnas	-14 669	-15 845	-16 604	-759	5%
Süüteomenetlus	-35 534	-41 433	-38 469	2 963	-7%
<b>Kindla sisejulgeoleku programm</b>	<b>-179 503</b>	<b>-153 465</b>	<b>-171 920</b>	<b>-18 455</b>	<b>12%</b>
Põhiseadusliku korra tagamine	-72 775	-53 487	-57 525	-4 038	8%
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus	-39 997	-41 292	-42 743	-1 451	4%
Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine	-11 476	-4 169	-10 741	-6 571	158%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Piirihaldus	-55 255	-54 517	-60 912	-6 394	12%
<b>Eesti arengut toetava kodakondsus- rände- ja identiteedihalduspoliitika programm</b>	<b>-40 340</b>	<b>-37 428</b>	<b>-37 163</b>	<b>265</b>	<b>-1%</b>
Rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine	-11 854	-10 521	-10 839	-318	3%
Migratsioonijärelevalve	-8 712	-7 285	-7 691	-406	6%
Isikute tõsikindel tuvastamine ja dokumentide väljaandmine	-19 774	-19 622	-18 632	990	-5%
<b>Targa ja innovaatilise siseturvalisuse programm</b>	<b>-23 226</b>	<b>-27 069</b>	<b>-31 107</b>	<b>-4 038</b>	<b>15%</b>
Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias	-18 116	-22 641	-26 287	-3 646	16%
Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus	-2 747	-2 431	-2 992	-561	23%
IKT-teenuste pakkumine SIMi valitsemisalast väljapoole	-2 363	-1 998	-1 828	169	-8%

### 3.16.2.1.2 Tulemusvaldkond Siseturvalisus programmid ja programmi tegevused

#### Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamise programm

**Programmi eesmärk:** Eesti on ohutu elukeskkonna ja turvaliste kogukondadega ühiskond, kus elanikud oskavad turvalisusriske märgata, neid vältida ja vajadusel neile adekvaatselt reageerida. Tehakse mitmekesist ennetustööd, mida iseloomustab valdkonnaülesus, kogukonnakesksus ja eri partnerite koostöö. Igaühe kaasatus ja panus iseenda ning kogukonna turvalisusesse vähendab ohtu elule, tervisele, keskkonnale ja varale.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Häirekeskus, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Siseministeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus, Siseministerium

**Programmi tegevuse nimetus:** Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, vabaühenduste ja erasektori koostöös on elukeskkond turvalisem ning tulemusliku ennetustöö abil on riskikäitumine, õnnetused, süüteod ja varakahjud vähenenud, inimesed on teadlikumad ning oskavad ohte ennetada ja neile reageerida.

**Tabel 220. Programmi tegevuse õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine möödikud ja sihttasemed**

Möödik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tuleohutusosalase teadlikkuse indeks, (suund: suurem parem) Allikas: Päästeamet	60 (2022)	71	n/a	71	n/a
Veeohutuse alase teadlikkuse indeks, (suund: suurem parem) Allikas: Päästeamet	72	n/a	n/a	80	n/a
Tules hukkunute arv, (suund: väiksem parem) Allikas: Päästeamet	35	12	12	12	12
Veeõnnetustes hukkunute arv, (suund: väiksem parem) Allikas: Päästeamet	37	20	20	20	20
Lapskannatanutega registreeritud seksuaalkuriteod (avastamine), (suund: suurem parem) Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	637	505	705	705	705
Korduva lähisuhtevägivalla ohvrite osakaal registreeritud lähisuhtevägivalla kuritegudes, (suund: väiksem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	19%	14%	12%	11%	10%
Naabrivalvega liitunud piirkondade arv, (suund: suurem parem) Allikas: Eesti Naabrivalve	580	700	700	700	700
Tulekahjude varakahju, (suund: väiksem parem) Allikas: Päästeamet	17505596	11000000	11000000	11000000	11000000
Inimeste osakaal, kes on viimase aasta jooksul kasutanud ennetusabinõusid oma vara kaitsmiseks varguse, lõhkumise ja õnnetuste eest, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	78% (2022)	75%	75%	75%	75%
Elanike osakaal, kes nõustuvad, et inimesed peaksid ise aktiivselt osalema omaenda ja kodukoha turvalisuse tagamisel, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	90% (2022)	93%	93%	93%	93%
Kohalike omavalitsuste osakaal, kelle arengukavas on turvalisus eesmärgistatud Allikas: Siseministeerium	51% (2022)	76%	82%	89%	90%



Möödik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Perevägivallaga seotud tapmised ja mõrvad (katsetega), (suund: väiksem parem) Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	6	5	5	5	5
Eesti päästepiirkonnas registreeritud ohuolukordade arv, (suund: väiksem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	194	180	180	180	180

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet ja Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: elanikkonna veeohutuse teadlikkuse teenus, elanikkonna tuleohutuse teadlikkuse teenus, elanikkonna plahvatusohutuse teadlikkuse teenus, tuleohutuse kontrolli teenus, ekspositsioonide teenus, ennetuse teenus, vägivalda vähendamise poliitika kujundamine, ennetuspoliitika kujundamine, õnnetuste vähendamise poliitika kujundamine.

Avaliku ruumi turvalisemaks muutmiseks suurendatakse ühest küljest inimeste teadlikkust ennetus- ja kaitseabinõudest ning teisalt pööratakse enam tähelepanu avaliku ruumi kujundamisele, juurutades süütegusid ja õnnetusi ennetava ruumikujunduse põhimõtteid kohalike omavalitsuste planeerimistegevuses.

Kohaliku omavalitsuse turvalisuse eestvedaja rolli tugevdamiseks pakub Siseministeerium järgnevatel aastatel KOV-idele võimaluse osaleda turvalisuse arenguprogrammis, mille eesmärk on muuta turvalisuse valdkonna kavandamine tõhusamaks.

Inimkannatanutega õnnetuste vähendamiseks tegeletakse ohtude ennetamise ning tervist ja elu säästva käitumise kujundamisega.

Väikelaevadega toimuvate õnnetuste arvu vähendamiseks suurendatakse inimeste teadmisi merel ette tulevatest ohuolukordadest, hädateadete edastamise võimalustest, samuti suurendatakse oskuseid ohuolukorras toime tulla, enda ja teiste elu säästa.

Vägivalda vähendamiseks on olulisimal kohal vägivalda ennetamise ja selle riski varajase märkamisega seotud tegevused, nt ühiskonna teadlikkuse suurendamiseks ja oskuste parandamiseks viiakse ellu erinevaid teadus- ja/või tõenduspõhiseid tegevusi. Enam tegeletakse küberkiusamise ja interneti vahendusel toime pandava laste seksuaalse väärkohtlemise ennetamisega.

Terviklikumaks ja igapäevase panusel põhinevaks ennetustööks on planeeritud kokku on 8,49 mln eurot. Sellest elanikkonna teadlikkuse tõstmisele planeeritud kulud on 4,17 mln eurot, ennetustöö jaoks vajaliku keskkonna loomisele ja erinevate asutuste omavahelise koostöö koordineerimiseks on planeeritud 1,11 mln eurot ning ohtu sattumise riski ennetamiseks 1,19

mln eurot. Ehitiste ja selles toimuva tegevuse ning avalike ürituste tuleohutusnõuetele vastavuse hindamiseks on planeeritud 1,88 mln eurot. Vägivalla ennetamisele ja selle riski varajaseks märkamiseks on planeeritud 0,18 mln eurot. Ennetustegevusteks planeeritud kulude vähenemine 5,14 mln euro võrra tuleneb eelkõige vahendite suunamisest teiste valdkondade teavitus- ja ennetustegevustele, nt kriisideks valmistumisele.

Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamiseks kasutatakse 2025. aastal 0,76 mln euro ulatuses Euroopa Liidu välisvahendeid. Vahendid on eelkõige planeeritud riskinoortega tegutsemiseks.

2025. aastaks on planeeritud 0,45 mln euro ulatuses investeringuid õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamiseks.

### **Programmi tegevuse nimetus: Siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Vabatahtlike roll kogukonna turvalisuse tagamisel on suurenenud ning tänu sellele on elanike oskused kogukonna turvalisuse suurendamisel paranenud. Vabatahtlike kaasajate professionaalsust on tõstetud, vabatahtlikud on hästi ettevalmistatud ning loodud on paindlikud ja mitmekesised võimalused vabatahtlikele osaleda siseturvalisuse tagamisel.

**Tabel 221. Programmi tegevuse siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Vabatahtlike päästjate arv, (suund: suurem parem) Allikas: Päästeamet	2628	3100	3300	3600	3900
Abipolitseinike arv, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	1184	1800	1800	1800	1800
Vabatahtlike merepäästjate arv, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	693	750	750	750	800
Häirekeskuse vabatahtlike arv, (suund: suurem parem) Allikas: Häirekeskus	252	230	250	250	250
Aktiivsete häirekeskuse vabatahtlike osakaal, (suund: suurem parem) Allikas: Häirekeskus	42%	46%	48%	48%	48%
Aktiivsete abipolitseinike osakaal, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	43%	45%	65%	65%	70%
Abidemineerijate arv, (suund: suurem parem) Allikas: Päästeamet	53	100	120	120	120
Naabrivalve usaldusväärsus, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	74% (2022)	78%	78%	79%	79%
Abipolitsei usaldusväärsus, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	73% (2022)	80%	80%	81%	81%
Vabatahtliku pääste usaldusväärsus, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	83% (2022)	90%	90%	90%	90%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet ja Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: vabatahtlike kaasamise teenus nii Päästeametis kui ka Politsei- ja Piirivalveametis, siseturvalisuse vabatahtliku tegevuse poliitika kujundamine.

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks keskendutakse vabatahtliku tegevuse mitmekesistamisele, sh mõtestatakse vabatahtlikuna tegutsemist siseturvalisuse valdkonnas senisest laiemalt. Tegeletakse süsteemse teavitustööga, vabatahtlike tunnustus- ja mentorsüsteemi arendamisega, vabatahtlike väljaõppe uuendamisega, õigusruumi ajakohastamisega jmt. Tegevused on suunatud ka vabatahtlike kaasajate professionaalsusele, asutustes luuakse sobivad vabatahtlike kaasamise protsessid ja selleks piisav suutlikkus ning tagatakse vabatahtlikele vajalik varustus, töökeskkond. Vabatahtlike kaasamiseks ja vajaliku

keskkonna loomiseks on planeeritud 8,35 mln eurot, sh päästeala vabatahtlike kaasamiseks on planeeritud 5,02 mln eurot ja politseivaldkonna vabatahtlike kaasamiseks on planeeritud 2,91 mln eurot. 2025. aastal suureneb siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine laiapindsesse riigikaitssesse ja kriisivalmiduse tagamisse.

2025. aastaks on planeeritud investeeringuid siseturvalisuse vabatahtlike kaasamiseks 0,35 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Turvalise keskkonna kujundamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Avalik ruum ja elukeskkond on turvaline. Rakendatud meetmed ja reeglid aitavad ennetada riske ja vältida ohte.

**Tabel 222. Programmi tegevuse turvalise keskkonna kujundamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Elanike osakaal, kes peavad turvaliseks avalikel üritustel osalemist, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	83% (2022)	90 %	90%	90%	90%
Elanike osakaal, kes peab turvaliseks öösel oma ümbruskonnas liikumist, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	82 % (2022)	82%	82%	82%	82%
Inimeste usaldus turvateenuste vastu, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeerium	73%	n/a	79%	79%	79%
Elanike teadlikkus riigiinfotelefonist 1247, (suund: suurem parem) Allikas: Häirekeskus	n/a	50%	50%	50%	50%
Registreeritud varguste arv, (suund: väiksem parem) Allikas: Justiits- ja Digiministeerium	9700	7000	7000	7000	7000

### Tegevuste kirjeldus

2025. aastast viidi sisse muudatus programmi tegevuses ja tõsteti kokku seni eraldiseisvad tegevused Turvalise keskkonna kujundamine ja Tegevus- ja relvalubade väljaandmine. Liitmise vajalikkus tulenes kahe valdkonna ühiste eesmärkide seadmise otstarbekusest. Mõlema programmi tegevuse eesmärkide saavutamiseks pakutavad teenused on omavahel tihedalt seotud ning nende eraldi eesmärgistamine ning seatud eesmärkide jälgimine programmi tasandil muutis teenuste planeerimise keerukaks.

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Häirekeskus, Politsei- ja Piirivalveamet ning Päästeamet. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: ehituskontrolli teenus, kemikaaliohutuse kontrolli teenus,

tuleohutusteenuste kontrolli teenus, piirkondliku politseitöö teenus, tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenus, abi- ja infoteadete vastuvõtmise ja töötlemise teenus.

Avaliku ruumi turvalisemaks muutmiseks suurendatakse ühest küljest inimeste teadlikkust ennetus- ja kaitseabinõudest ning teisalt pööratakse enam tähelepanu avaliku ruumi kujundamisele juurutades süütegusid ja õnnetusi ennetava ruumikujunduse põhimõtteid kohalike omavalitsuste planeerimistegevuses.

Piirkondliku politseitöö teenusega tagatakse kogukonna vajadustest lähtuv ja probleemide lahendamisele keskendunud politsei tegevus konkreetsetes piirkonnas. 2025. aastaks on piirkondliku politseitöö tegevusi planeeritud 14,18 mln euro väärtuses.

Tegevus- ja relvalubade väljaandmise ning nende üle järelevalve teostamise kõrval tegeletakse ka relvaomanikuks saamise korra ja relvade käitlemise järelevalve protsesside uuendamisega lähtudes eraomandi puutumatuselt ja relvaomaniku vastutusel põhinevast relvakultuurist. Kasutusele on võetud digitaalne relvaluba ja uus relvaregister, mis lõplikul valmimisel toetab järelevalve pädevuste jagamist, tõhustab järelevalvet ja infovahetust. 2025. aastal on tegevus- ja relvalubade väljaandmiseks ning tõhusaks järelevalveks planeeritud 2,45 mln eurot.

Samuti tegeletakse turvalisuse ja ohutusega seotud teenuste pakkujate kontrollimisega, et tagada nende asjatundlikkus ning teenuste pakkumine ühtsetel ja kvaliteetsetel alustel. Kujundatakse hindamis-, nõustamis- ja järelevalvekorraldust, mis võimaldab vara valve, kaitse ja ohutusega seotud riske välja selgitada, et neid ennetada ja maandada (sh osutada ja tellida vajalikke teenuseid). Nimetatud tegevuste elluviimiseks on planeeritud kokku 1,05 mln eurot.

2025. aastast panustab abi- ja infoteadete vastuvõtmise ja töötlemise teenus samuti turvalise keskkonna kujundamise programmi tegevuste eesmärkide saavutamisesse. Muudatus on asjakohane, kuna on jõutud järeldusele, et abi- ja infoteadete vastuvõtmine ja töötlemine on üks oluline osa ennetusest. Riigiinfo teenuse peamine eesmärk on anda inimestele infot ja nõu olukordades, mille puhul elu, tervis ja vara ei ole otseselt ohus, kuid edastatakse inimestele ohutusinfot ning käitumisjuhiseid, et õnnetusi ära hoida. Jagatav ja kogutav info aitab ära hoida võimalike ohtlike sündmuste tekkimist ehk kaasab elanikke ohutuma elukeskkonna loomisesse. 2025. aastal on abi- ja infoteadete vastuvõtmiseks ja töötlemiseks planeeritud 2,50 mln eurot.

Turvalise keskkonna kujundamise programmi tegevuse eelarve suureneb 2025. aastal 3,75 mln euro võrra, programmi tegevuse kogumaht on seega 2025. aastal 22,30 mln eurot. Eelarve mahu suurenemine tuleneb eelkõige teenuste ümbertõstmistest programmi tegevuste vahel.

2025. aastaks on planeeritud 0,76 mln euro ulatuses investeeringuid turvalise keskkonna kujundamiseks.

## **Programmi nimetus: Kiire ja asjatundliku abi programm**

**Programmi eesmärk:** Inimesed tunnevad ennast kaitstuna ja avalikus kohas turvaliselt. Ohtu sattumisel on abi saamine ja osutamine kiire ning asjatundlik. Suurendatud on võimekust paljude kaasabil ohule reageerida ja leevendada ohu realiseerumisel tekitatud kahju. Järelevalvet avaliku ruumi üle ja sündmuste lahendamist toetavad vähem bürokraatlik õiguskeskkond ning jätkusuutlikud innovaatilised infotehnoloogia- ja sidelahendused.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Häirekeskus, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus, Siseministeerium

## Programmi tegevuse nimetus: Hädaabiteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kogu ööpäeva jooksul on tagatud ligipääs kiirele abile erinevates kanalites, ohule ja sündmusele antakse asjakohane hinnang ning abiosutaja saadetakse õigel ajal välja.

**Tabel 223. Programmi tegevuse hädaabiteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Nende 112 kõnede osatähtsus protsentides, millele on vastatud 10 sekundi jooksul, (suund: suurem parem) Allikas: Häirekeskus	92%	92%	92%	92%	92%
Teadete, milles sisaldub oht elule ja tervisele, menetlemise kiirus (minutites) , (suund: väiksem parem) Allikas: Häirekeskus	2 min 18 sek	2 min	2 min	2 min	2 min
Alternatiivsete kanalite kasutamise osakaal Allikas: Häirekeskus	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Abivajadustega kõnede osakaal vastatud 112 kõnedest, (suund: suurem parem) Allikas: Häirekeskus	59%	65%	70%	70%	70%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Häirekeskus ja Siseministerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: hädaabiteadete vastuvõtmine ja töötlemise teenus, hädaabiteadete menetlemise poliitika kujundamine.

Teadete kiireks vastuvõtmiseks, abivajaduse täpseks väljaselgitamiseks ja abi väljasaatmiseks hoitakse töös eri suhtluskanaleid, et tagada suhtlemine nii abivajajaga kui erinevate abiotsijate endi vahel. Samuti tegeletakse ühtse hädaabiteadete teenuse kanalite teadlikkuse suurendamisega. Tagatakse hädaabiteadete vastuvõtmine ja menetlemise kanalite jätkusuutlikkus, arvestades tehnoloogia arengut ja inimeste kommunikatsiooniharjumusi. Parandatakse inimeste teadlikkust ohuolukorras käitumiseks ning abi küsimiseks õige kanali valiku tegemiseks. Arendatakse erinevaid andmekogusid (Nt KILP, SOS).

Hädaabiteadete vastuvõtmiseks, töötlemiseks ja arendamiseks on planeeritud 8,70 mln eurot. 2025. aastal väheneb programmi tegevuse eelarve 2,97 mln euro võrra, mis tuleneb teenuste ümberkorraldamisest - abi- ja infoteadete vastuvõtmine ja töötlemise teenus ning kriisiinfo teenus panustavad teistesse programmi tegevustesse.

2025. aastaks on planeeritud 0,38 mln euro ulatuses investeringuid hädaabiteadete vastuvõtmiseks ja abi väljasaatmiseks.

## Programmi tegevuse nimetus: Avaliku korra tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Avaliku korra hoidmine on kõigi ülesanne. Korrarikumistele reageerib kõige mõistlikum ressurss. Inimeste elu ja tervist ohustavatele sündmustele reageerimine on kiire ning aitab ära hoida raskeid tagajärgi.

**Tabel 224. Programmi tegevuse avaliku korra tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Politseipatrullide keskmine väljapanek, (suund: suurem parem) <a href="#">Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</a>	68	86	86	86	86
Tihe-/hajaasustusega alal elu ja tervist ohustavale sündmusele piirajaga reageerimiste osakaal <a href="#">Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</a>	82% 10,5 min / 74% 19,5 min	99% 10min/95% 19min	99% 10min/95% 19min	99% 10min/95% 19min	99% 10min/95% 19min
Atesteeritud patrullpolitseinike osakaal (võrreldes patrullpolitseinike arvuga) <a href="#">Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</a>	n/a	25%	50%	75%	90%
Abipolitseinike poolt patrullitegevuses osaletud aeg, (suund: suurem parem) <a href="#">Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</a>	n/a	87000	87000	87000	87000
KOV-ide arv, kus on ametisse nimetatud korrakaitseametnik, (suund: suurem parem) <a href="#">Allikas: Siseministeerium</a>	5	5	7	9	11
KOV-ides ametis olevate korrakaitseametnike arv, (suund: suurem parem) <a href="#">Allikas: Siseministeerium</a>	n/a	43	55	65	75

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: liiklusjärelvalve teenus, patrulltöö teenus, isikute kinnipidamise teenus, isikute otsimise teenus, eriuksuse ja kiirreageerimise teenus ja korrakaitsepoliitika kujundamine.

Avaliku korra tagamise edendamiseks parandatakse korrakaitseorganite, kohalike omavalitsuste ning vabatahtlike valmisolekut reageerida õnnetustele nii koos kui eraldi (koostöö parandamine, õiguslikud võimalused jne). Arestimajades kohaldatakse isikute lühiajalist kinnipidamist.

Avaliku korra tagamiseks on planeeritud kokku 77,04 mln eurot, sh avalikku korda ähvardava ohu ennetamise ja tõrjumise kulud on 57,78 mln eurot, kinnipidamisasutustes isikute ohutuse tagamise kulud 10,19 mln eurot, liiklejate riskikäitumise ennetamise ja vähendamise kulud on 6,73 mln eurot ning tagaotsitavaks kuulutatud isikute otsimise ja teadmata kadunud isikute asukoha tuvastamise kulud on 2,06 mln eurot.

Avaliku korra tagamiseks kasutatakse 2025. aastal erinevaid Euroopa Liidu rahastusmeetmeid kokku summas 0,72 mln eurot, sh professionaalse lähimaa seirevõimekuse arendamiseks 0,11 mln eurot, rahvusvahelise kaitse taotlejatele pakutavateks tugiteenusteks 0,14 mln eurot, tagasisaadetavatele mõeldud tugiteenusteks 0,14 mln eurot

2025. aastaks on planeeritud 4,16 mln euro ulatuses investeeringuid avaliku korra tagamiseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Demineerimine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kiire ja asjakohane reageerimine pommi- ja plahvatusohu korral aitab vähendada nii inim-, vara- kui ka keskkonnakahju. Päästevõrgustik koos partneritega on nii koos kui ka eraldi valmis reageerima õnnetusele või ohule senisest paremini.

**Tabel 225. Programmi tegevuse demineerimine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Pommi ja plahvatusohu korral on mandril tagatud demineerijate kohalejõudmine 90 min jooksul <i>Allikas: Päästeamet</i>	86,8%	100%	100%	100%	100%
Plaaniliste demineerimistöode käigus kontrollitud maa-ala, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Päästeamet</i>	n/a	0	Kasvab iga aasta	0	0

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastab oma teenuste prognoositavat kulu Päästeamet. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: lahingumoona ohu kõrvaldamise teenus, pommi- ja plahvatusohu kõrvaldamise teenus, veealuse demineerimistöo teenus.

Demineerimisel kasutatakse kaasaegseid tehnoloogiavõimalusi ja maksimaalseid ohutusmeetmeid, et vähendada ohtusid demineerijatele ning õnnetusse sattunutele. Tagatakse vähemalt kahe plaanilise demineerimistöo tegemine aastas. Pommi- ja plahvatusohu korral tagatakse mandril demineerijate kohalejõudmine 90 minuti jooksul. Lahingumoonast ja plahvatusohtlikest esemetest tuleneva ohu tuvastamiseks ning kõrvaldamiseks on planeeritud kokku 6,03 mln eurot, sh demineerimistöodeks siseveekogudes 0,75 mln eurot, pommiähvarduse, -kahtluse ja -tehnilise kontrolli teostamiseks operatsioonidel ja VIP visiitidel plahvatusohu väljaselgitamiseks ning plahvatusjärgseks tööks 2,72 mln eurot ning



lahingumoonast tuleneva ohu tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks 2,56 mln eurot. 2025. aastal suureneb eelarve maht 1,47 mln euro võrra, mis on eelkõige seotud kriisideks valmistumisega. 2025. aastaks on planeeritud 0,42 mln euro ulatuse investeeringuid demineerimise valdkonnas.

### Programmi tegevuse nimetus: Päästmine maismaal ja siseveekogudel

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kiire ja asjakohane reageerimine õnnetustele ja ohtudele aitab vähendada nii inim-, vara- kui ka keskkonnakahju, esmajärjekorras reageeritakse sündmustele, kus on ohus inimeste elu või tervis.

**Tabel 226. Programmi tegevuse päästmine maismaal ja siseveekogudel mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Elupäästevõimekusega päästekomando keskmine kohalejõudmise aeg elupääste-sündmusele (minutites), (suund: väiksem parem) Allikas: Päästeamet	9.56	10	10	10	10
Eesti elanike osakaal, kellele on tagatud 15 min jooksul tagatud kutseliste- või/va vabatahtlike päästemeeskondade poolt abi osutamine, (suund: suurem parem) Allikas: Päästeamet	92.4%	92%	92%	92%	92%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Päästeamet ja Siseministerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: päästetöö baasteenus, maastikutulekahju kustutustöö teenus, vahtkustutustöö teenus, keemiapääste teenus, naftareostuskorje teenus, veepääste teenus, varingupääste teenus, nõõripääste teenus, kõrgustest päästetöö teenus, päästepoliitika kujundamine.

Päästmiseks maismaal ja siseveekogudel tagatakse koostöös vabatahtlike päästjatega tõhus päästevõimekus, vajalikud tingimused ja eeldused päästetööde läbiviimiseks. Tagatakse, et elupäästevõimekusega päästekomando keskmine kohalejõudmise aeg elupääste sündmusele on vähem kui 10 minutit ja vähemalt 92% Eesti elanikele on tagatud 15 minuti jooksul kutseliste- või vabatahtlike päästemeeskondade poolt abi osutamine. 2025. aastal jätkatakse mitme arendusülesandega, näiteks: päästetöö suutlikkuse suurendamine (kliimamuutustega seoses) üleujutustele ja varingutele reageerida, tormikahjustusi likvideerida ja metsatulekahjusid kustutada; ühisvalveteenistuse võimaluste laiendamine jne.

Kiireks ja asjakohaseks reageerimiseks maismaal ning siseveekogudel on planeeritud kokku 82,67 mln eurot, sh kiireks ja oskuslikuks reageerimiseks päästesündmusele, kus on ohus elu, vara või keskkond 64,47 mln eurot. Programmi tegevuse eelarvemaht väheneb 2025. aastal

2,81 mln euro võrra seoses eelnevate aastate tegelike tulemuste põhjal tegevusmahtude ümberplaneerimisega erinevate teenuste.

2025. aastal kasutatakse selle programmi tegevuse eesmärkide elluviimiseks erinevaid Euroopa Liidu rahastusmeetmeid kokku summas 0,10 mln euro, millest enamus on planeeritud Euroopa elanikkonnakaitse mehhanismi demineerimismooduli loomiseks.

2025. aastaks on planeeritud 5,13 mln euro ulatuses investeringuid päästmisvõimekuse tagamiseks maismaal ja siseveekogudel.

### Programmi tegevuse nimetus: Abi osutamine Eesti päästepiirkonnas

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti päästepiirkonnas hätta sattunud inimene saab riigi otsingu- ja päästeteenistusest kiiresti asjakohast abi ning päästetakse.

**Tabel 227. Programmi tegevuse abi osutamine Eesti päästepiirkonnas mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Keskmine otsingu- ja päästetööde ressursi alarmeerimise aeg lennu- või merepääste juhtumile, kui ohus on inimelu (min), (suund: väiksem parem) <i>Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</i>	4 min 15 sek	4	4	4	4
Keskmine otsingu- ja päästeüksuse lennu- või mereõnnetuse sündmuskohale jõudmise aeg (min), (suund: väiksem parem) <i>Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</i>	n/a	1 tund	1 tund	1 tund	1 tund

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: merepääste poliitika kujundamise teenus, SAR teenus (ehk otsingu ja pääste teenus), rannikuvalve teenus, merereostustõrje teenus.

Otsingu- ja päästetöödel osalejate väljaõpe ühtlustatakse, et tagada ühtne kvaliteet sõltumata sellest, missuguse asutuse üksus sündmusele reageerib. Suuremahulise merepäästeoperatsiooni plaani testimiseks alustatakse õppuse planeerimist. Jätkatakse vabatahtlike merepäästeühingute toetamist vabatahtlike merepäästjate koolitamiseks, varustuse kaasajastamiseks ja kaasamiseks otsingu- ja päästetöödele.

Jätkatakse ettevalmistusi päästekopterite ööpäevaringsele 15-minutilisele valmisolekuastmele viimiseks. Selle tulemusena lüheneb päästekopteri sündmuskohale jõudmise aeg öötundidel.

Eesti päästepiirkonnas abi osutamiseks on planeeritud 16,60 mln eurot, millest lennu- ja laevaõnnetusse sattunud elude päästmiseks on planeeritud 10,04 mln eurot, merel ja laevatatavatel siseveekogudel korra tagamiseks on planeeritud 5,91 mln eurot, reostuse likvideerimiseks piiriveekogudel on planeeritud 0,41 mln eurot.

Eesti päästepiirkonnas abi osutamiseks kasutatakse 2025. aastal erinevaid Euroopa Liidu rahastusmeetmeid kokku summas 1,02 mln eurot, millest 0,60 mln eurot suunatakse otseselt merepäästevõimekuse suurendamiseks.

2025. aastaks on planeeritud 2,94 mln euro ulatuses investeeringuid abi osutamiseks Eesti päästepiirkonnas.

### Programmi tegevuse nimetus: Süüteomenetlus

**Programmi tegevuse eesmärk:** Sündmuste lahendamist ja korrarikkumiste lõpetamist toetavad digilahendused ja automaatsed järelevalvesüsteemid, mille abil on süütegude menetlemine muutunud inimestele mugavamaks, kiiremaks ja efektiivsemaks.

**Tabel 228. Programmi tegevuse süüteomenetlus mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kriminaalmenetluse digitaalselt läbiviimise osakaal, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja piirivalveamet	0%	30%	30%	30%	50%
Väärteomenetluste (kiir- ja üldmenetlus) digitaalselt läbiviimise osakaal, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja piirivalveamet	0%	30%	30%	30%	90%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: väärteokaristuse täideviimise teenus, kogukonnaga seotud süütegude lahendamise teenus, tulekahjude menetlemise teenus.

Programmi tegevuse eesmärgi saavutamise toetamiseks arendatakse erinevaid digilahendusi ja automaatseid järelevalvesüsteeme, sh olemasolevaid menetlusi digiteeritakse ja nende ülesannete täitmisel, kus inimese sekkumine ei ole vajalik, eelistatakse automaatseid järelevalvesüsteeme. Süüteomenetlust muudetakse enam ohvrikeskseks. Süüteomenetluse tõhustamiseks on planeeritud 38,47 mln eurot, sh kogukonna turvalisust häirivate kuritegude ennetamise ja kohtueelse menetluse kuludeks on planeeritud 36,08 mln eurot ning hoonetulekahjude tekkepõhjuste väljaselgitamise kulud on 0,94 mln eurot.

2025. aastal süüteomenetluse tõhustamiseks kasutatakse erinevaid Euroopa Liidu rahastusmeetmeid kokku summas 0,45 mln euro, millest enamus suunatud digikriminalistika ja küberüksuse tarkvara võimekuste suurendamiseks.

2025. aastaks on planeeritud 2,35 mln euro ulatuses investeeringuid süüteomenetluse tõhustamiseks.

## Programmi nimetus: Kindla sisejulgeoleku programm

### Programmi eesmärk:

Eesti teadvustab ja maandab sisejulgeolekut ohustavaid tegureid kvaliteetse õigusloome, võimearenduse ning siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö kaudu. Eesti elanikud ning avalik, kolmas ja erasektor on valmis tulema toime erinevate võimalike kriisistsenaariumitega.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Kaitsepolitseiamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Häirekeskus, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus ja Siseministeerium.

### Programmi tegevuse nimetus: Põhiseadusliku korra tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti julgeolek ja põhiseaduslik kord on tagatud ning seda ohustavad tegurid on teadvustatud, ennetatud ja maandatud.

**Tabel 229. Programmi tegevuse põhiseadusliku korra tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Elanike osakaal, kes hindab heaks oma valmisolekut tulla toime terroriaktiga, kui see juhtuma peaks <i>Allikas: Siseministeerium</i>	n/a	n/a	Algtase selgub	n/a	n/a
Elanike osakaal, kes on puutunud kokku äärmuslusega <i>Allikas: Siseministeerium</i>	n/a	n/a	Algtase selgub	n/a	n/a
Elanike osakaal, kes hindab oma valmisolekut tulla toime välisriigi mõjutustegevuse kasvuga heaks <i>Allikas: Siseministeerium</i>	n/a	n/a	Algtase selgub	n/a	n/a
Muudest rahvustest inimeste osakaal, kes usaldavad Venemaa-Ukraina sõja teemal Venemaa uudistekanalaid ja ei usalda Eesti kanaleid <i>Allikas: Riigikantselei</i>	13	n/a	n/a	n/a	n/a

### Tegevuste kirjeldus

2025. aastast viidi sisse muudatus programmi tegevuses ja tõsteti kokku seni eraldiseisnud tegevused Põhiseadusliku korra tagamine ning Objektivalve ja isikukaitse. Programmi tegevuste kokku tõstmise vajadus tulenes otstarbekusest kahte valdkonda ühiselt eesmärgistada, kuna

programmi tegevuse Objektivalve ja isikukaitse raames tehtavad tegevused on otseselt suunatud põhiseadusliku korra hoidmisele.

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Kaitsepolitseiamet, Päästeamet ja Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: põhiseadusliku korra tagamise teenus, keemia- ja kiirgusohu kõrvaldamise teenus, objektide valvamise teenus, isikukaitse teenus, sisejulgeolekupoliitika kujundamise teenus.

Põhiseadusliku korra tagamisel tegeletakse põhiseaduslikku korda ohustavate tegurite teadvustamise, ennetamise ja maandamisega. Selle jaoks keskendutakse eelkõige ühiskonna ühtekuuluvusele ja lõhestamise-vastase kerksuse suurendamisele, küberjulgeolekule, vastuluurevõimekuse arendamisele, riigisaladuse kaitsele, majandusjulgeoleku suurendamisele, terrorismi ja radikaliseerumise ennetamisele ja tõkestamisele, samuti arendatakse CBRN sündmusteks valmisolekut.

Põhiseadusliku korra tagamiseks vajaliku keskkonna loomiseks ning vajalike riskide maandamiseks ja ennetamiseks on 2025. aastal planeeritud kokku 57,52 mln eurot. Programmi tegevuse eelarvemahu oluline kasv võrreldes 2024. aastaga on tingitud eelkõige kahe programmi tegevuse kokku tõstmisest, mille vajalikkus tulenes kahe valdkonna ühisest eesmärgistamisest. Lisaks panustatakse kogu programmi tegevusega senisest enam laiapindsesse riigikaitsele ja kriisideks valmisolekusse.

2025. aastaks on planeeritud 1,12 mln euro ulatuses investeringuid põhiseadusliku korra tagamiseks.

**Programmi tegevuse nimetus: Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kuritegevuse tasuvus on vähenenud tänu õiguskaitseasutuste võimearendustele, koostöö tõhustamisele avaliku ja erasektori vahel, kriminaaltulu leidmist ja konfiskeerimist puudutavate seaduste kaasajastamisele ning ühiskonna teadlikkuse tõstmisele.

**Tabel 230. Programmi tegevuse raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Korruptsioonitajumise indeks (punktides), (suund: suurem parem) Allikas: Transparency International	76	77	77	77	77
Narkootiliste ainete kasutamisest otseselt tingitud surmad Allikas: Surma põhjuste register	117	100	70	70	50
Elu jooksul mõnda illegaalset uimastit proovinud 15–16 aastaste osakaal Allikas: Eesti koolinoorte uimastite tarvitamise uuring (ESPAD)	n/a	n/a	n/a	n/a	38%
Arestitud vara (vara väärtus mln euro) Allikas: Prokuratuur	24,5	25	30	40	45
"Elanike osakaal, kes hindavad oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest heaks". Allikas: Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	59% (2022)	n/a	60%	n/a	60%
Konfiskeeritud vara (väärtus mln euro) Allikas: Prokuratuur	2,43	3	3,5	4	4,5

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase poliitika kujundamine, kriminaalpoliitika kujundamine, Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse (2014–2020 ISF-P) ning korraldusasutuse (2021–2027) ülesannete täitmine, raskete peitkuritegude avastamise teenus, tunnistajakaitse ja varitegevuse teenus.

Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastaseks võitluseks tehakse tulemuslikumat koostööd erinevate asutuste vahel ja luuakse õiguskaitseasutustele paremad eeldused raske ja organiseeritud kuritegevusega võitlemiseks. Peamised tegevussuunad on seotud küber- ja narkokuritegevuse vastase võitluse, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ning korruptsiooni tõkestamisega, samuti majanduskuritegevuse vastase võitluse, kriminaaltulu tuvastamise ja konfiskeerimise, inimkaubanduse tõkestamisega.

Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluseks on planeeritud 42,74 mln eurot, sh organiseeritud ja raske peitkuritegevuse ennetamiseks, reageerimiseks ja tagajärgedega tegelemiseks 37,37 mln eurot, tunnistajakaitseks ja jälitustegevuseks 2,00 mln eurot.

Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastaseks võitluseks kasutatakse 2025. aastal Euroopa Liidu eelarvevahendeid kokku summas 4,22 mln eurot, millest 2,00 mln eurot suunatakse

teabevahetust tõhustamiseks ja hõlbustamiseks pädevates asutustes ja asjaomastes liidu organites, ametites ja asutustes ning nende vahel, asjakohasel juhul kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

2025. aastaks on planeeritud 1,47 mln euro ulatuses investeringuid raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tagamiseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti ühiskond ja inimesed on valmis toime tulema erinevate kriisidega. Elutähtsate teenuste toimimine on tagatud. Loodud on senisest paremad eeldused, et kriisidest põhjustatud kahjud oleksid riigile ja elanikele võimalikult väikesed.

**Tabel 231. Programmi tegevuse elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Elanike osakaal, kes hindavad heaks Eesti valmisolekut tulla toime erinevate kriisidega, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Siseministeerium</i>	56% (2022)	n/a	60%	n/a	65%
Elanike hädaolukordadeks valmisoleku indeks, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Päästeamet</i>	44.1	65	65	n/a	65
Kohalike omavalitsuste kriisideks valmisoleku indeks <i>Allikas: Päästeamet</i>	n/a	7	7	7	7
Siseministeeriumi valitsemisala asutuste kriisideks valmisoleku indeks <i>Allikas: Päästeamet</i>	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Elanike osakaal, kellele on tagatud avalikud varjumiskohad <i>Allikas: Päästeamet</i>	n/a	n/a	n/a	15%	n/a
Ohuteavituse kanalite arv <i>Allikas: Siseministeerium</i>	n/a	2	2	6	6

### Tegevuste kirjeldus

Programm keskendub Siseministeeriumi valitsemisala asutuste tegevusele. Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Siseministeerium, Päästeamet ja Häirekeskus. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: elanikkonnakaitse poliitika kujundamine, elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teenus, hädaolukorra riskihalduse teenus, kriisijuhtimise teenus, piiriülese päästetöö ja humanitaarabi teenus, ulatusliku evakuatsiooni teenus, kriisikommunikatsiooni teenus,

kriisinfo teenus ning 2025. aastast varjumise teenus ja kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise teenus

Kriisideks valmisoleku parendamiseks hoiavad Siseministeriumi haldusala asutused ajakohasena hädaolukorra riskianalüüsid ja hädaolukorra lahendamise plaanid, samuti on valmis abistama partnereid kriiside lahendamisel. Päästeamet nõustab kohalikke omavalitsusi kriisideks valmisoleku tõstmisel. Ühtlustatakse hädaolukordadeks ja riigikaitse kriisideks valmistumise ning kriisiaegse juhtimise ja koostöö korraldust. Elanikkonnakaitse arendamise eesmärk on suurendada kogu ühiskonna kerksust, sh inimeste enda valmidust kriisides toime tulla ja taastuda, nii et kriisis oleks inimeste elu ning tervis kaitstud. Elanikkonnakaitse arendamiseks tõhustatakse Päästeameti meetmeid nagu pääste- ja demineerimistööd, ulatuslik evakuatsioon, ohuteavitus ja kriisikommunikatsioon ning varjumine.

Kriisideks valmistumine tähendab, et valmistutakse olukordadeks, kus ei piisa enam asutuse igapäevaselt osutatavatest teenusest, vaid tuleb ellu viia tegevusi, mida igapäevaselt ei tehta (nt ulatuslik evakuatsioon).

Kriisideks toimetulekuks ja elutähtsate teenuste tagamiseks on planeeritud 10,74 mln eurot, sh elanikkonna riskiteadlikkuse tõstmiseks ja hädaolukorras iseseisvalt hakkama saamiseks 2,69 mln eurot, kriisiolukordades regionaalse juhtimise, korraldamise ja koordineerimise võimekuse tagamiseks 1,43 mln eurot, hädaolukorra lahendamise puhul avalikkuse teavitamiseks 0,34 mln eurot ning välisabi osutamiseks ja piiriülese abi vastuvõtmiseks 1,08 mln eurot. Varjumise planeerimiseks, ettevalmistamiseks ja koordineerimiseks koostöös erinevate partneritega planeeritakse vahendeid 2025. aastasse 0,82 mln eurot ning kohaliku omavalitsuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse alase valmisoleku tõstmisesse planeeritakse vahendeid 2,10 mln eurot. Selle programmi tegevuse eelarve suureneb 6,57 mln euro võrra seoses senisest suurema panusega elanikkonnakaitse ja kriisideks valmistumise panustamisega.

2025. aastaks on planeeritud 0,48 mln euro ulatuses investeeringuid elanikkonnakaitseks, kriisideks valmisolekuks ja nende lahendamiseks.

#### **Programmi tegevuse nimetus: Piirihaldus**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti piir kui Euroopa Liidu välispiir on valvatud ja kaitstud. Tagatud on piirirežiimi nõuete täitmine, tõkestatud on piiri ebaseaduslik ületamine, ebaseaduslikud toimingud piiri lähedal, inimkaubandus ja salakaubavedu. Eesti piiril on tagatud reisijasõbralik piirikontroll, mis vastab Schengeni ühtse viisaruumi nõuetele.

**Tabel 232. Programmi tegevuse piirihaldus moodsikud ja sihttasemed**

Moodsik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
------------------	-----------------------------	------	------	------	------



Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega, (suund: suurem Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet)	8,3%	36%	85%	95%	100%
Järvepiiri kaetus tehnilise seirega Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	100%	100%	100%	100%	100%
Jõeapiiri kaetus tehnilise seirega, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	70%	80%	80%	100%	100%

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: piirivalvepoliitika kujundamine, Sisejulgeolekufondi (2014–2020 ISF-B) vastutava asutuse ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastus (2021–2027 BMVI) korraldusasutuse ülesannete täitmine, piiri valvamise teenus, piirikontrolli teostamise teenus.

Piirihaldus on suunatud nii Eesti kui Euroopa Liidu välispiiri valvamisele ja kaitsmisele selliselt, et see oleks piisav julgeoleku tagamiseks. Piirihalduse kvaliteedi kontrollimiseks viiakse regulaarselt Euroopa Komisjoni poolt läbi Schengeni hindamisi ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti poolt liikmesriikide haavatavuse hindamisi. Piiri valvamise ja kaitsmisega tõkestatakse piiri ebaseaduslikku ületamist, ebaseaduslikke toiminguid piiri lähedal, inimkaubandust ja salakaubavedu. Samuti tagatakse reisijasõbralik piirikontroll, mis vastab Schengeni ühtse viisaruumi nõuetele. Piirihalduse toimingud viiakse läbi austades põhiõigusi ning järgides täielikult inimväärikust.

Idapiiri väljaehitamise jätkatakse vastavalt projekti tegevuste- ja ajakavale.

Piirihalduse programmi tegevusse planeeritud vahendite maht on 2025. aastal 60,91 mln eurot, sh piiri valvamiseks ja kaitsmiseks 41,76 mln eurot ning sujuva, kiire ja reisijasõbraliku piiriületuse tagamiseks 18,12 mln eurot.

Piirihalduse toimimiseks ja arendamiseks kasutatakse 2025. aastal 11,40 mln euro ulatuses Euroopa Liidu eelarvevahendeid. Välisvahenditest 6,92 mln eurot suunatakse maismaavarustuse soetamiseks ja paigaldamiseks piirilõikudele, 0,55 mln eurot suunatakse seiretehnikaga seotud kulutusteks, 0,27 mln eurot suunatakse piirikontrolliseadmete uuendamiseks.

Selle programmi tegevuse eelarve suureneb 2025. aastal 6,39 mln eurot.

2025. aastaks on piirihaldusesse planeeritud 14,97 mln euro ulatuses investeeringuid.

## Programmi nimetus: Eesti arengut toetava kodakondsus- rände- ja identiteedihalduspoliitika programm

**Programmi eesmärk:** Eesti kodakondsus, rände- ja identiteedihalduspoliitika on usaldusväärne, innovaatiline ja inimesekeskne, toetades Eesti arengut, ühiskonna sidusust ja toimimist ning tagades siseturvalisust.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Politsei- ja Piirivalveamet, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus ja Siseministeerium

### Programmi tegevuse nimetus: Rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Rändepoliitika arvestab Eesti arenguvajadustega ning Eesti kodakondsus on väärtustatud. Rände- ja kodakondsuspoliitika on suunatud rahvuse ja riigi kestlikkusele, avaliku korra ning riigi julgeoleku tagamisele. Toetutakse kaasaegsetele ja innovaatilistele lahendustele, mis tagavad kliendikesksed teenused ning tõhusa eel- ja järelkontrolli.

**Tabel 233. Programmi tegevuse rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti kodakondsuse taotlemiseks mõeldud keeleõppelepingu sõlminud ja selle täitnud isikute arv, (suund: suurem parem) Allikas: INSA	505	250	250	300	300
Eesti kodakondsuse saanud isikute arv, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	1074	840	840	840	840
E-teenuste osakaal rändemenetlusest, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	n/a	n/a	n/a	n/a	77%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: rändepoliitika kujundamine, kodakondsuspoliitika kujundamine, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (2014–2020) vastutava asutuse ülesannete (2021–2027) täitmine (AMIF), õigusliku staatuse määratlemise teenus, viisateenus, rahvusvahelise kaitse määratlemise teenus

Eesti rändepoliitikat kujundatakse teadmispõhiselt ja paindlikult ning kooskõlas teiste poliitikavaldkondade eesmärkidega, Eesti arenguvajadustega ja lähtudes rahvusvahelistest kohustustest. Tegeletakse rände väärkasutuse ennetamise ja tõkestamisega ning rändega

kaasnevate riskide maandamisega. Eesmärgi saavutamiseks viiakse tegevusi ellu neljas kitsamas valdkonnas: Eesti arenguvajadustest lähtuva tasakaalustatud rändepoliitika kujundamine ning selle tõhus ja kliendikeskne elluviimine, Eestist kui sihtriigist ja Eesti sisserändepoliitikast teadlikkuse suurendamine rahvusvahelise kaitse menetlemine, rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate vastuvõtusüsteemi arendamine.

2025. aastal on rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamiseks ning elluviimiseks planeeritud eelarvevahendeid 10,84 mln eurot. Rändepoliitika kujundamiseks ja teadlikkuse suurendamiseks on planeeritud 0,86 mln eurot. Eestis elamise ja töötamise lubade väljastamiseks on planeeritud 5,67 mln eurot, viisade väljastamiseks ja väärkasutatud viisade kehtetuks tunnistamiseks on planeeritud 0,44 mln eurot ning õigustatud isikute rahvusvahelise kaitse andmiseks ja EL ümberpaigutamiseks ja ümberasustamiseks 1,53 mln eurot.

Tasakaalustatud kodakondsuspoliitikaga aidatakse kaasa, et Eesti kodakondsus on väärtustatud ja kodakondsuspoliitika lähtub Eesti Vabariigi põhiseadusest, aitab kaasa rahvusriigi säilimisele ning avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamisele. Keskendutakse Eesti kodakondsuse saamise valmiduse suurendamise ja kodanikustaatus väärtustamisega seotud tegevuste edendamisele. Nimetatud tegevuste elluviimiseks on planeeritud 0,69 mln eurot.

2025. aastal kasutatakse rände- ja kodakondsuspoliitika elluviimiseks Euroopa Liidu eelarvevahendeid kokku 2,53 mln euro ulatuses, millest 0,5 mln eurot suunatakse sunniviisilise tagasisaatmise vaatlemise süsteemile ning 0,4 mln eurot integratsioonimeetmete tõhustamiseks kolmandate riikide kodanike sotsiaalseks ja majanduslikuks kaasamiseks ning aktiivseks osalemiseks vastuvõtvas ühiskonnas.

2025. aastaks on planeeritud 0,65 mln euro ulatuses investeringuid rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamiseks ja elluviimiseks.

### **Programmi tegevuse nimetus: Migratsioonijärelevalve**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Migratsioonijärelevalve tagab tõhusa järelevalve välismaalaste Eestisse saabumise, Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise üle. Tõhus tagasisaatmispoliitika panustab avaliku korra või riigi julgeoleku tagamisse, võttes kasutusele erinevad meetmed, et ebaseaduslikult riigis viibivad välismaalased kiiresti ja inimväärikalt oma päritoluriiki tagasi saata.

**Tabel 234. Programmi tegevuse migratsioonijärelevalve määrdikud ja sihttasemed**

Määrdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028

Keskmine Eestis ebaseaduslikult viibimise aeg enne välismaalase tabamist, (suund: väiksem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	94	75	75	75	75
Kontrollitud ettevõtetes tuvastatud ebaseaduslike töötavate välismaalaste osakaal, (suund: väiksem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	9%	6%	5%	5%	5%
Lahkumisettekirjutuste arv, (suund: suurem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	1042	1200	1200	1200	1200
Vabatahtlikult tagasi pöörduvate välismaalaste osakaal lahkumisettekirjutuste arvust, (suund: väiksem parem) Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet	87%	70%	70%	70%	70%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärki aitab saavutada ennekõike Politsei- ja Piirivalveamet migratsioonijärelevalve teenuse kaudu. Migratsioonijärelevalve tõhustamiseks luuakse uusi ja ajastatakse olemasolevaid IKT lahendusi, et parandada riskianalüüsi suutlikkust, reageerimisvõimekust ja asutuste vahelist teabevahetust; koostöös era-, kolmanda ja avaliku sektoriga tõhustatakse meetmeid ebaseadusliku rände ennetamiseks, avastamiseks ja menetlemiseks; suurendatakse ametnike, erasektori ja mittetulundusühingute teadlikkust ebaseadusliku rändega seotud riskidest; arendatakse koostööd liikmesriikide ja kolmandate riikidega, et võidelda ebaseadusliku rände, sh piiriülese kuritegevuse vastu.

Ebaseaduslikult Eestis viibivate välismaalaste tagasisaatmiste tõhustamiseks keskendutakse eelkõige järgmistele tegevustele: suurendatakse tagasisaatmismenetluse digitaliseeritust, parandatakse tagasisaatmisvaldkonna sidusust piiri-, varjupaiga-, rändealdus- ja karistussüsteemidega, soodustatakse tervikliku nõustamissüsteemi kaudu tagasisaadetavate vabatahtlikku tagasipöördumist ja tagasiintegreerumist koduriigis, tõstetakse massilise sisserände haldamise ja rändeolukorra hindamise võimekust ning laiendatakse koostööd peamiste ebaseaduslike rände päritolu- ja transiidiriikidega.

2025. aastal planeeritakse migratsioonijärelevalve programmi tegevusele 7,69 mln eurot, millest välisrahastust kokku 1,18 mln eurot. Euroopa Liidu toetusfondidest suunatakse 0,61 mln eurot menetlusvõimekuse ja lahkumiskohustuse täitmise tagamiseks ning 0,14 mln eurot suunatakse koostöök kolmandate riikidega isikute tagasisaatmise valdkonda.

2025. aastaks on planeeritud 0,31 mln euro ulatuses investeeringuid migratsioonijärelevalve teostamiseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Isikute tõsikindel tuvastamine ja dokumentide väljaandmine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Identiteedihaldus on tõsikindel, jätkusuutlik ja kasutajasõbralik ning arvestab avaliku korra ja riigi julgeoleku vajadusi.

**Tabel 235. Programmi tegevuse isikute tõsikindel tuvastamine ja dokumentide väljaandmine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
E-taotluskeskkonnas Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotluse esitanute osakaal, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</i>	61%	70%	70%	70 %	70%
Eestis välise teenusepakkuja vahendusel isikut tõendavate dokumendi kätte saanute osakaal, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</i>	n/a	40%	45%	50%	55%
Rahulolu Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotlemise e-teenusega, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet</i>	90%	85%	90%	95%	95%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeerium. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: isikutuvastuse teenus, isikut tõendavate dokumentide väljaandmise teenus, identiteedihalduspoliitika kujundamine.

Usaldusväärse ja turvalise identiteedihaldus-poliitika abil tagatakse, et olemas on tõsikindel, stabiilne ja jätkusuutlik identiteedihalduspoliitika süsteem, tagatakse kasutajasõbralik ja modernne taotluskeskkond ning toetatakse tänapäevastele ja innovaatilistele lahendustele. Keskendutakse identiteedihaldusvaldkonna stabiilsuse ja turvalise ning tõsikindla isikutuvastuse tagamisele, valdkonna nutikale arendamisele, isikut tõendavate dokumentide ja identiteedihalduspoliitika valdkonna rahvusvahelise koostööle.

Isikute tõsikindla tuvastamiseks ja dokumentide väljastamiseks on planeeritud 18,63 mln eurot, sh isikut tõendavate dokumentide seaduses etteantud tingimustel taotlemise ja väljastamise kulud on 15,39 mln eurot, isiku tõsikindla tuvastamise, andmete säilitamise, isikusamasuse kontrollimise, isiku tuvastamise päringutele vastamise ja biomeetriliste andmete töötlemise kulud on 2,94 mln eurot. Selle programmi tegevuse eelarve vähenemine ca 1 mln euro ulatuses tuleneb dokumentide väljaandmise prognoosi vähenemisest, muud tegevused jätkuvad samas mahus.

2025. aastaks on planeeritud 1,28 mln euro ulatuses investeringuid isikute tõsikindlaks tuvastamiseks ja dokumentide väljaandmiseks.

## Programmi nimetus: Targa ja innovaatilise siseturvalisuse programm

**Programmi eesmärk:** Siseturvalisuse asutused on atraktiivsed tööandjad ja inimesed teevad tähendusrikast tööd. Siseturvalisuse valdkonnas tegutsevad asjatundlikud, võimekad ja pühendunud inimesed. Siseturvalisuse tagamisel ollakse uuendusmeelsed, kasutatakse tarku ja innovaatilisi lahendusi.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sisekaitseakadeemia, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus ning Siseministeerium

## Programmi tegevuse nimetus: Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias on aja- ja asjakohane ning tagab tõenduspõhiste teadmiste siirde õppesse. Mitmekülgsed õppimisvõimalused, praktilised õpikeskkonnad ning digiõppe osakaalu suurendamine loob paremad eeldused siseturvalisuse valdkonnas töötajate professionaalseks enesearenguks.

**Tabel 236. Programmi tegevuse tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Nominaalajaga lõpetajate osakaal <i>Allikas: Sisekaitseakadeemia</i>	86,44%	n/a	n/a	n/a	n/a
Täiendkoolituses aasta jooksul osalenud õppijate arv, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Sisekaitseakadeemia</i>	7917	7000	7000	7500	7500
Nominaalajaga lõpetanute osakaal magistriõppes, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Sisekaitseakadeemia</i>	n/a	27%	29%	31%	33%
Nominaalajaga lõpetanute osakaal kõrgharidusõppes, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Sisekaitseakadeemia</i>	n/a	66%	67%	68%	69%
Nominaalajaga lõpetanute osakaal kutseõppes, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Sisekaitseakadeemia</i>	n/a	85%	85%	85%	85%
Osalejate rahulolu õppe sisu ja korraldusega tasemeõppes, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Sisekaitseakadeemia</i>	n/a	n/a	n/a	n/a	4,2%
Osalejate rahulolu õppe sisu ja korraldusega täienduskoolituses, (suund: suurem parem) <i>Allikas: Sisekaitseakadeemia</i>	n/a	n/a	n/a	n/a	4,2%

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Nominaalajaga lõpetajate osakaal Allikas: Sisekaitseakadeemia	86,44%	n/a	n/a	n/a	n/a
Täiendkoolituses aasta jooksul osalenud õppijate arv, (suund: suurem parem) Allikas: Sisekaitseakadeemia	7917	7000	7000	7500	7500
Nominaalajaga lõpetanute osakaal magistriõppes, (suund: suurem parem) Allikas: Sisekaitseakadeemia	n/a	27%	29%	31%	33%
Nominaalajaga lõpetanute osakaal kõrgharidusõppes, (suund: suurem parem) Allikas: Sisekaitseakadeemia	n/a	66%	67%	68%	69%
Nominaalajaga lõpetanute osakaal kutseõppes, (suund: suurem parem) Allikas: Sisekaitseakadeemia	n/a	85%	85%	85%	85%
Tööandjate rahulolu tasemeõppe lõpetajate ettevalmistusega Allikas: Sisekaitseakadeemia	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärki aitab saavutada Sisekaitseakadeemia tasemeõppe läbiviimise teenuse ja täiendusõppe teenuse kaudu.

Sisekaitseakadeemia valmistab kutse-, kõrg- ja magistrihariduse tasemel ette spetsialiste sisejulgeolekuasutustele (sh politsei, piirivalve, päästeala, samuti vanglateenistus ning maksu- ja tollisüsteem). Lisaks on Sisekaitseakadeemia kutseandjaks päästeala ning piirivalve valdkonnas. Alates 2022. aastast on akadeemial õppeõigus rahvusvahelises ühisõppekavas Strateegiline piirihaldus. Koolitustellimus Sisekaitseakadeemia konkreetsetele õppekohtadele pannakse paika ametite, akadeemia ja Siseministeeriumi koostöös ning see sõltub siseturvalisuse valdkonna personalivajadusest ja riigieelarve võimalustest. Viimasest lähtuvalt on koolitustellimus olnud üldjuhul väiksem kui tegelik vajadus, mistõttu oleme juba olukorras, kus ametkondadel ei ole piisavalt töötajaid ning samas trendis jätkates ei suudeta enam samal tasemel või viisil teenust pakkuda.

Täiendusõppes keskendub Sisekaitseakadeemia teemadele, mis on otseselt seotud tasemeõppe õppekavadega, sh on viimastel aastatel lisandunud mitmel erialal mikrokraadi õpe, millega jätkatakse. Ligi 80% koolituse mahust viiakse läbi Siseministeeriumi valitsemisala asutustele ja teistele partnerametitele. Samas on aina enam akadeemia klientideks teised turvalisust tagavad organisatsioonid (ametid, inspeksioonid, turvafirmad, munitsipaalpolitsei, kaitsevägi, kohalikud omavalitsused jt), samuti suured era- ja riigiettevõtted (Tallink Grupp AS, AS Tallinna Lennujaam jt). Lisaks korraldab Sisekaitseakadeemia gümnaasiumites sisekaitseõpet

(sh gümnaasiumite arv suureneb jooksvalt liginedes 2024. aastal 30le), koolitab vabatahtlikke (abipolitseinikud, vabatahtlikud päästjad, abidemineerijad) ja kaasab laiemat sihtrühma turvalisuse ja sisejulgeoleku erinevate aspektide üle arutama (nt loengusari „Turvaline Eesti“, teemakohased ümarlauad ja kollokviumid jms).

Nii taseme-, kui täiendusõppe kvaliteedi tagamiseks võimendatakse valdkondlikku teadustegevust ning integreeritakse seda õppesse. Järgmistel aastatel viiakse ellu riiklikult olulisi arendusi, et turvalisuse tagamiseks oleks vajalikul arvul spetsiifilise haridusega kõrge kvalifikatsiooniga töötajaid.

2025. aastal on olulised järgmised arendused: siseturvalisuse esimeseks prioriteediks on meie inimesed; karjäärikeskuse töö käivitamine Sisekaitseakadeemia juures, et tagada ühtne värbamine ning tugisüsteem valitsemisala töötajatele; elanikkonnakaitse koolituskontseptsiooni ellurakendamine; politseiõppe mahtude suurendamine ning uue õppekava välja töötamine, mis arvestaks tööandja vajadustega; kaasaegse majutus- ja õppekeskuse arendus Tallinnas ning taktikalise väljaõppe- ja koolituskeskuse arendamine Väike-Maarjas.

Tasemeõppe ja täiendkoolituse läbi viimiseks on planeeritud 2025. aastal 26,29 mln eurot, sh julgeoleku valdkondadele professionaalsete töötajate ettevalmistamiseks 23,56 mln eurot ning usaldusväärsete, asjatundlike ja pühendunud töötajate arendamiseks 2,73 mln eurot.

2025. aastal on plaanis kasutada Euroopa Liidu eelarvevahendeid summas 0,23 mln eurot.

2025. aastaks on planeeritud 1,92 mln euro ulatuses investeeringuid tasemeõppeks ja täiendkoolitusteks.

### **Programmi tegevuse nimetus: Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus toetab siseturvalisuse arengu kujundamist ja elluviimist, pakkudes teaduspõhiseid lahendusi ja rakenduslikke eksperimente siseturvalisuse valdkonna probleemidele, et suurendada tõhusust ja uuenduslikkust.



**Tabel 237. Programmi tegevuse Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Sisekaitseakadeemias publitseeritud kõrgetasemeliste publikatsioonide arv <a href="#">Allikas: ETISE klassifikaator</a>	38	32	34	36	38
Sisekaitseakadeemia publitseeritud poliitika kujundamist ja rakendamist toetavate raportite ja mõttepaberite arv <a href="#">Allikas: ETISE klassifikaator</a>	11	12	12	12	12
Sisekaitseakadeemia teadus- ja arendusprojektide arv <a href="#">Allikas: Sisekaitseakadeemia</a>	n/a	8	10	12	14

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuses kajastab oma põhiteenust Sisekaitseakadeemia ja selleks on teadusarenduse ja innovatsiooni korraldamise teenust. Sisekaitseakadeemia teadus- ja arendustegevuse eesmärgiks on siseturvalisuse valdkonnas ja kogu ühiskonnas olevaid arenguvajadusi teaduspõhiselt analüüsida, uut teadmist luua ja lahendusi välja töötada. Teadus- ja arendustegevuse ning valdkonnas vajaliku tehnoloogilise innovatsiooni eestvedamiseks luuakse terviklik lähenemine ehk ökosüsteem, kus on tagatud teadus- ja arendustöö tegijate väärtustamine ja järelkasv, teadusuuringute ja arendustegevuste kvaliteet ning rakendusi leidvad lahendused. Tulevikku vaatav teadus- ja arendustegevus Sisekaitseakadeemias toetab siseturvalisuse töötajat ja poliitikakujundajat, arendab õppetööd akadeemias ning loob ühiskonna jaoks väärtuslikku pikaajalist võimet muutusi ja vajadusi prognoosida.

Sisekaitseakadeemias viiakse läbi rakendusuuringuid, tehakse koostööd ja pakutakse konsultatsioone kõigile organisatsioonidele, kes aitavad luua turvalisust ja tagada julgeolekut nii Eestis kui ka mujal maailmas. Teadustegevuse läbiviimisel on ka järgmisel neljal aastal fookuses kõrge kvaliteedi tagamine: Eesti Teadusinfosüsteemi teadustegevuse koondülevaates hoiab Sisekaitseakadeemia juhtpositsiooni teiste sarnaste rakenduskõrgkoolide arvestuses. Sisekaitseakadeemia annab välja inglisekeelset teadusajakirja „Security Spectrum” ja eestikeelset „Turvalisuskompassi”.

2025. aastal on olulised järgmised tegevused ja arendused: Sisekaitseakadeemia uue strateegia võimestamine ja ellurakendamine; Siseministeeriumi valitsemisala teadus-, arendus- ja innovatsioonistrateegia välja töötamine ja ellu rakendamine; kaugseire võime arendamine valitsemisala teenuste arendamiseks ja vajaduste tagamiseks. Uute teadmiste ja innovaatiliste lahenduste tagamiseks sisejulgeoleku ja turvalisusega seotud asutustes on planeeritud 2,99 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus:** IKT-teenuste pakkumine SIM valitsemisalast väljapoole

**Programmi tegevuse eesmärk:** IKT-teenused on töökindlad ning kasutajate rahulolu teenustega on kõrge.

**Tabel 238. Programmi tegevuse IKT-teenuste pakkumine SIM valitsemisalast väljapoole mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Teenuse kasutajate rahulolu, (suund: suurem parem) Allikas: Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus	85%	77%	n/a	77%	77%

### Tegevuste kirjeldus

Selle programmi tegevuse alla on koondatud Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse poolt pakutavad teenused teistele valitsemisaladele. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse 13 teenust: rahapesu, vääртеomenetluse portaal, rakenduse majutus (eu\_LISA), Maanteeamet, Liiklusregister, hallatud majutusteenus (NIIS), Tervisekassa IKT hooldus ja haldus, RIA IKT hooldus ja haldus, liiklusjuhtimissüsteem, volituste moodul, teekasutustasu, dokumendihaldus (RAB), Esterext.

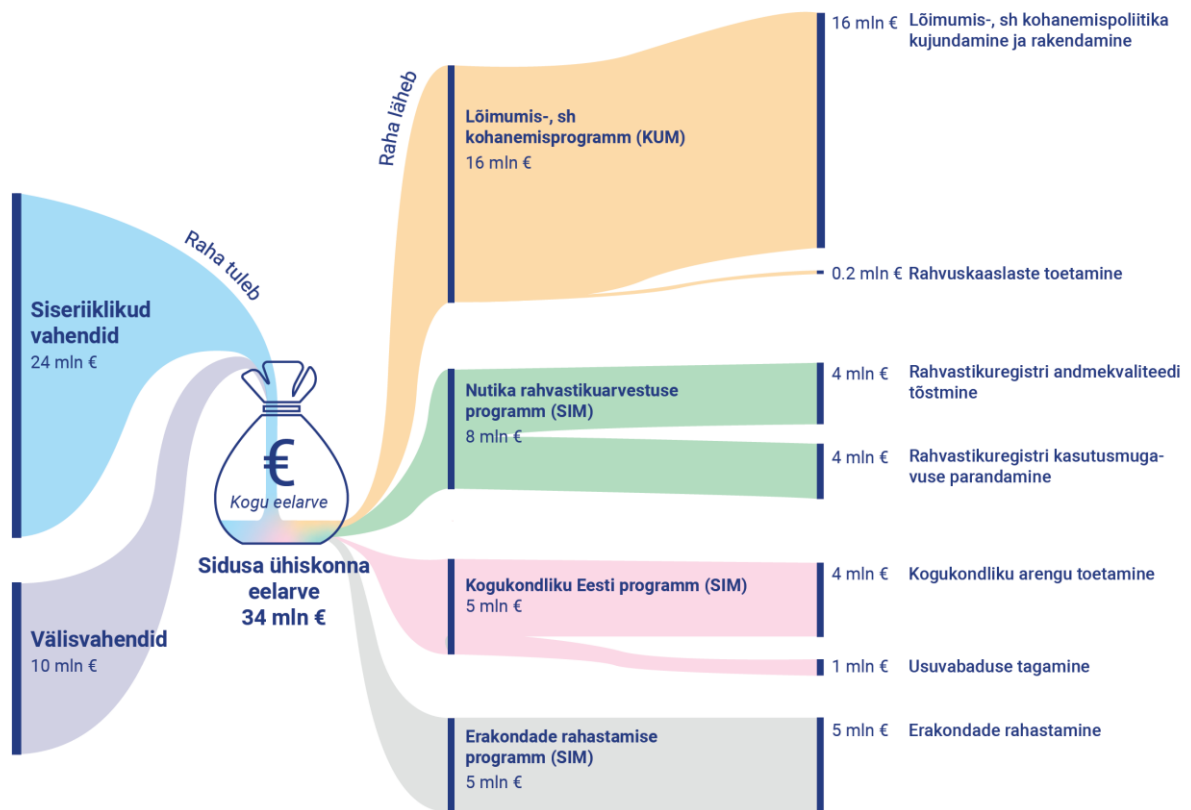
IKT-teenuste pakkumiseks valitsemisalast väljapoole on planeeritud 1,83 mln eurot.

### 3.16.2.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond

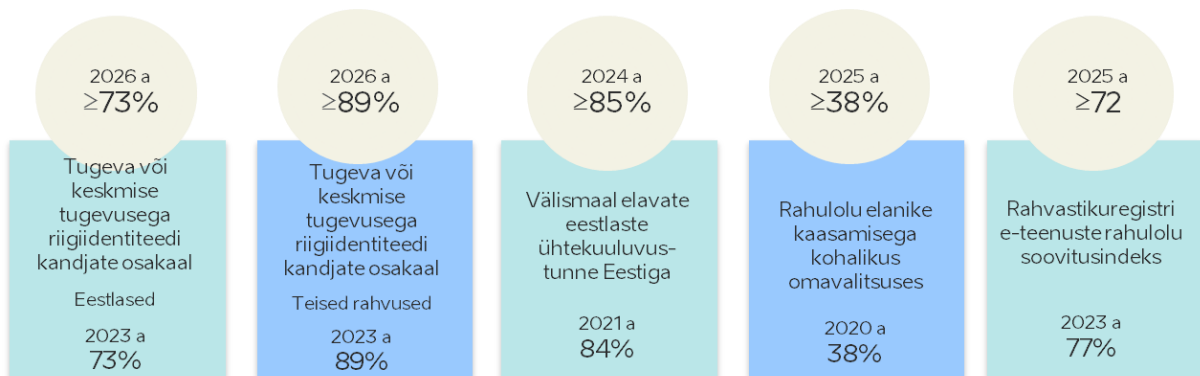
**Tulemusvaldkonna eesmärk:** Eesti on sidus ja kaasav ühiskond.

## Joonis 81. Sidus ühiskond tulemusvaldkond ja selle maht

### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



## Joonis 82. Sidus ühiskond tulemusvaldkonna mõõdikud



**Tabel 239. Siseministeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Sidus ühiskond	Sidusa Eesti arengukava 2021–2030	Kogukondliku Eesti programm
		Nutika rahvastikuarvestuse programm
		Erakondade rahastamise programm

2025. aastal jätkatakse kriisideks valmisoleku arendamist läbi kogukondade tegevuse toetamise. Rahvastikuarvestuse valdkonna arendamine jätkub, suur osa IT investeeringutest rahastatakse Euroopa Liidu fondide toel.

### 3.16.2.2.1 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 240. Tulemusvaldkond Sidus ühiskond programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Sidus ühiskond</b>	<b>-17 065</b>	<b>-17 305</b>	<b>-17 425</b>	<b>-121</b>	<b>1%</b>
<b>Kogukondliku Eesti programm</b>	<b>-5 057</b>	<b>-4 881</b>	<b>-4 982</b>	<b>-100</b>	<b>2%</b>
Kogukondliku arengu toetamine	-3 977	-4 083	-4 216	-133	3%
Usuvabaduse tagamine	-1 080	-798	-765	33	-4%
<b>Nutika rahvastikuarvestuse programm</b>	<b>-6 769</b>	<b>-7 236</b>	<b>-7 513</b>	<b>-277</b>	<b>4%</b>
Rahvastikuregistri andmekvaliteedi tõstmine	-3 740	-3 923	-4 097	-174	4%
Rahvastikuregistri kasutusmugavuse parandamine	-3 029	-3 313	-3 416	-103	3%
<b>Erakondade rahastamise programm</b>	<b>-5 239</b>	<b>-5 187</b>	<b>-4 931</b>	<b>257</b>	<b>-5%</b>
Erakondade rahastamine	-5 239	-5 187	-4 931	257	-5%

### 3.16.2.2.2 Tulemusvaldkond Sidus ühiskond programmid ja programmi tegevused

#### Programmi nimetus: Kogukondliku Eesti programm

**Programmi eesmärk:** Eesti on inimesekeskne ning kogukondade ja kodanikuühiskonna arengut soosiv riik, kus inimesed on väärtustatud ja kaasatud, jagavad demokraatlikke väärtusi ning aktiivse osalusega kogukondlikus ja ühiskondlikus tegevuses parandavad elukeskkonda.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** programmi peavastutaja on Siseministerium.

**Programmi tegevuse nimetus:** Kogukondliku arengu toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Elanike teadlikkus ja kodanikuaktiivsus on suurenenud. Kogukonnad, vabaühendused ja sotsiaalsed ettevõtted on võimekad. Poliitikat kujundatakse läbipaistvalt ja kaasavalt.

**Tabel 241. Programmi tegevuse kogukondliku arengu toetamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Püsivabatahtlike osakaal elanikkonnast, % Allikas: Uuring „Vabatahtlikus tegevuses osalemine“	26% (2020)	33%	33%	33%	33%
Püsiannetajate osakaal elanikkonnast, % Allikas: Annetamis-hoiakute uuring	17,3%	25%	25%	25%	25%
Vabaühenduste panus SKP-sse, % Allikas: Majandusaasta aruanded	1,77% (2021)	2%	2%	2%	2%
Osakaal elanikest, kes tunnevad, et neil ei ole võimalust mõjutada ühiskonda, % Allikas: Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring	59%	48%	48%	48%	48%
Rahulolu elanike kaasamisega kohalikus omavalitsuses, % Allikas: Rahandusministeerium	39,37% (2022)	38%	38%	38%	38%
Sotsiaalsete ettevõtete müügitulu, mln eurot Allikas: Majandusaasta aruanded	40,4	49	49	49	49

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärged saavutatakse Siseministeeriumi kodanikuühiskonna poliitika kujundamise teenuse abil. Perioodil 2025–2028 keskendutakse kogukonnakeskse lähenemisviisi juurutamisele, st 2023. aastast uuenenud regionaalse kodanikuühiskonna nõustamisteenuse arendamisele ja töös hoidmisele. Samuti tegeletakse ettevõtluse toetamise instrumentide ligipääsetavamaks tegemisega vabaühendustele ja sotsiaalsetele ettevõtetele. 2023. aastast avanev Euroopa Sotsiaalfond annab võimaluse laste ja noorte seniseks suuremaks kaasamiseks kodanikuühiskonda ja kodanikuühiskonna järelkasvuga tegelemiseks, Eesti-Šveitsi koostööprogramm annab võimaluse sotsiaalse innovatsiooni edendamiseks Eestis sektorite vaheliselt ja -üleselt.

2025. aastal on planeeritud kogukondliku arengu toetamiseks 4,22 mln eurot, millest välisrahastus on 0,82 mln eurot. Välisrahastusest 0,48 mln eurot suunatakse laste ja noorte kodanikuühiskonda kaasamiseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Usuvabaduse tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Võimekad usulised ühendused.

**Tabel 242. Programmi tegevuse usuvabaduse tagamine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Usulistele ühendustele läbipaistvalt eraldatud ja sihipäraselt kasutatud toetuste määr, % Allikas: Siseministeerium	100%	100%	100%	100%	100%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgid saavutatakse Siseministeerium usuasjade poliitika kujundamise teenuse kaudu. Usuvabaduse kindlustamise tegevus võtab arvesse ja rakendab teadmispõhist poliitikat ning arvestab ühiskonnas toimuvate muutustega ja kohandab seniseid positiivseid praktikaid uuenevasse olukorda. Programmi tegevus hõlmab usulisi ühendusi puudutava poliitika väljatöötamist ja elluviimist, usulistele ühendustele eraldatud toetuste kasutamise üle järelevalve tegemist, usulu küsimuste analüüsimist ning muude usuliste ühendustega seotud tegevuste korraldamist.

2025. aastal on planeeritud usuvabaduse tagamiseks 0,77 mln eurot.

### Programmi nimetus: Nutika rahvastikuarvestuse programm

**Programmi eesmärk:** Inimeste elusündmustega seonduvad toimingud on mugavad, lihtsasti kättesaadavad ja võimalusel automatiseeritud. Rahvastikuandmed on kvaliteetsed ning on aluseks avalike ülesannete täitmisel ja Eesti elanike lihtsal asjaajamisel.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** programmi peavastutaja on Siseministeerium. Kaasvastutaja on Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus.

### Programmi tegevuse nimetus: Rahvastikuregistri andmekvaliteedi tõstmine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Rahvastikuregistrisse kantavad andmed on kvaliteetsed ja toetavad riigi, kohalike omavalitsuste avalike ülesannete täitmist ja Eesti elanike lihtsat asjaajamist ning rahvastikuregistris sisalduva teabe taaskasutamist.

**Tabel 243. Programmi tegevuse rahvastikuregistri andmekvaliteedi tõstmine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Rahvastikuregistris olevate elukohaandmete tegelikkusele vastavate andmete osakaal, % Allikas: Statistikaamet	78%	75%	75%	75%	75%

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgid saavutatakse Siseministeeriumi Rahvastikuregistri pidamine ja vastava poliitika kujundamise teenuse kaudu.

Rahvastikuregistri andmete kvaliteedi tagamiseks viiakse järgmistel aastatel ellu näiteks järgmisi tegevusi: kohtulahendite andmete rahvastikuregistrisse edastamise automatiseerimine; automaatotsuste tegemise võimaldamine, elukohamenetluste läbiviijatele erialase koolituse ja rahvastikuregistrile juurdepääsuõiguste andmise süsteemi loomine, elukohtaandmete kvaliteedi parandamine vastavalt RITA projekti ettepanekutele ning kontaktandmete analüüsimine ja andmekvaliteeti tõstvate muudatuste läbiviimine.

Rahvastikuregistri andmekvaliteedi tõstmiseks on planeeritud 2025. aastal 4,10 mln eurot.

2025. aastaks on planeeritud 0,21 mln euro ulatuses investeeringuid rahvastikuregistri andmekvaliteedi tõstmiseks.

## Programmi tegevuse nimetus: Rahvastikuregistri kasutusmugavuse parandamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Rahvastikuregistri tarkvara ja selle abil osutatavad teenused on töökindlad, nüüdisaegsed ja kättesaadavad ühiskonna vajaduste tagamiseks.

**Tabel 244. Programmi tegevuse rahvastikuregistri kasutusmugavuse parandamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Rahvastikuregistrit kasutavate asutuste arv Allikas: Siseministeerium	488	500	500	500	500
Rahvastikuregistrisse tehtud päringute arv (miljonites) Allikas: Siseministeerium	201	200	200	200	200

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärgid saavutatakse Siseministeeriumi Rahvastikusündmuste poliitika kujundamise ja registreerimise korraldamise ning valijate nimekirjade koostamise ja kättetoimetamise korraldamise teenuse abil.

Rahvastikuregistri kasutajamugavuse parandamiseks on planeeritud 2025. aastal 3,42 mln eurot, millest 3,10 mln eurot on planeeritud rahvastikuregistri andmete kättesaadavuse tagamiseks ning 0,31 mln eurot rahvastikuregistri andmete alusel valijate nimekirjade koostamisele ja kättetoimetamise korraldamisele.

2025. aastaks on planeeritud 0,41 mln euro ulatuses investeeringuid rahvastikuregistri kasutajamugavuse parandamiseks.

## Programmi nimetus: Erakondade rahastamise programm

Programmi eesmärk: Riigikogus esindatud erakonnad on tegutsemisvõimekad.

Asutused, kes viivad programmi ellu: Siseministeerium

## Programmi tegevuse nimetus: Erakondade rahastamine

Programmi tegevuse eesmärk: Riigikogus esindatud erakonnad on tegutsemisvõimekad.

**Tabel 245. Programmi tegevuse Erakondade rahastamine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eraldatud toetuste osakaal Allikas: Siseministeerium	100% (2022)	100%	100%	100%	100%

### Tegevuste kirjeldus

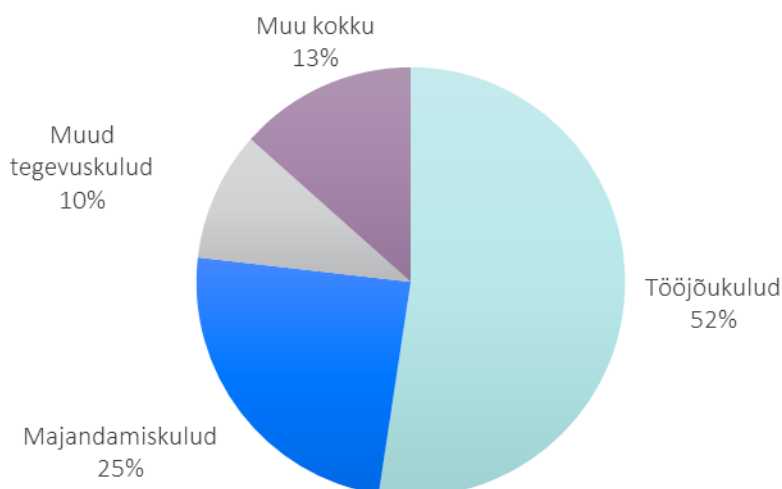
Erakonnale eraldatavad summad kantakse erakonna kontole Vabariigi Valitsuse määratud valitsusasutuse kaudu, kelleks hetkel on määratud Siseministeerium. Sihiks on Riigikogu valimistel vähemalt 2% häältest kogunud erakondade tegutsemisvõimekust tõsta. Selle jaoks on välja töötatud erakondade rahastamise süsteem vastavalt erakonnaseaduse § 127 lõikele 4, mille järgi on Riigikogus esindatud erakonnal õigus saada iga kalendrikuu viiendaks kuupäevaks eraldis riigieelarvest. Samuti määratakse eraldis Riigikogu valimisel osalenud erakondadele, kes ei ületanud valimiskünnist, kuid kogusid vähemalt 2% häältest.

Erakondade rahastamiseks on eraldatud 2025. aastal 4,93 mln eurot. Erakondade rahastamise toetuseks planeeritud vahendite maht väheneb 2025. aastal 5% võrra seoses valitsusk koalitsiooni moodustamisel kokku lepitud üleriigilise eelarve kärpega.



### 3.16.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 83. Siseministeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 246. Siseministeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

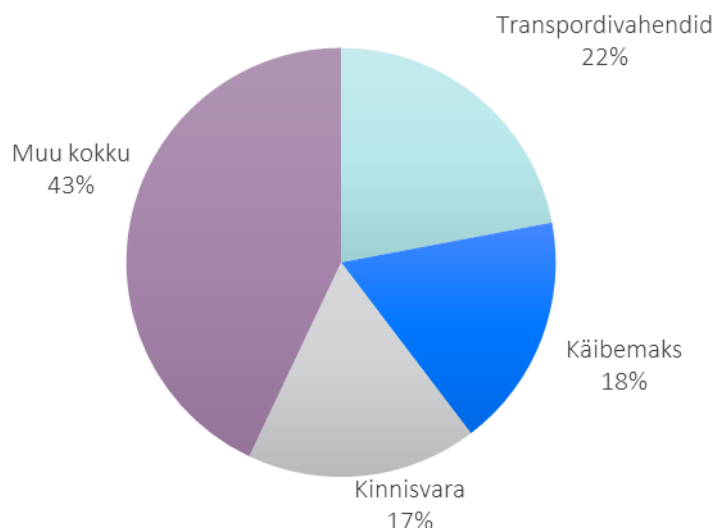
	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-529 095</b>	<b>-530 377</b>	<b>-555 090</b>	<b>-24 713</b>	<b>5%</b>
Tööjõukulud	-294 168	-288 607	-290 871	-2 263	1%
Majandamiskulud	-117 510	-127 090	-135 610	-8 521	7%
Muud tegevuskulud	-68 793	-50 668	-54 159	-3 491	7%
Sotsiaaltoetused	-1 580	-1 787	-2 330	-543	30%
Muud toetused	-19 119	-15 634	-15 878	-244	2%
Edasiantavad maksud	0	-115	-115	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-27 925	-22 592	-27 306	-4 713	21%
Käibemaks	-20 897	-23 883	-28 821	-4 937	21%

Siseministeriumi valitsemisala kulude maht suureneb 2025. aastal 24,71 mln euro võrra. Kulude suurenemine on seotud varem valitsuse reservis kajastatud laiapidmise riigikaitse eelarvehendite planeerimisega Siseministeriumi valitsemisala kulude eelarvesse (7,14 mln eurot). Lisaks on valitsemisala asutused täpsustanud kulude eelarvet aastate vahel ning vastavalt hangete ning tarnete plaanidele on 2024. aasta eelarvet vähendatud ning 2025. aasta eelarvet suurendatud 3,03 mln euro võrra. Kulude eelarve suureneb ka seoses Riigi Kinnisvara ASi poolt uuendatud kinnisvara rentide ja tarbimiskulude prognoosiga. 2025. aastal on oluliselt suurendatud ka Sisekaitseakadeemia politseiõppe täiendavate õppekohtade rahastamist (kasv võrreldes 2024. aastaga 3,00 mln eurot). Amortisatsiooni kasv võrreldes 2024. aastaga tuleneb möödunud aastatel soetatud põhivaralt arvestatud kulumi kasvust. Käibemaksud kulude eelarve kasv on seotud eelnimetatud lisandunud eelarvehendite käibemaksudulu lisandumisega ning alates 2025. aasta 1. juulist kehtima hakkava kõrgema käibemaksumääraga.

### 3.16.4 Investeeringud

Siseministeriumi valitsemisala 2025. aasta investeeringuteks planeeritud vahendid kasutatakse valdavalt selleks, et soetada siseturvalisuse valdkonnas vajalikud transpordivahendid, masinad ja seadmed ning arendada infosüsteeme.

Joonis 84. Siseministeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %



Tabel 247. Siseministeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot

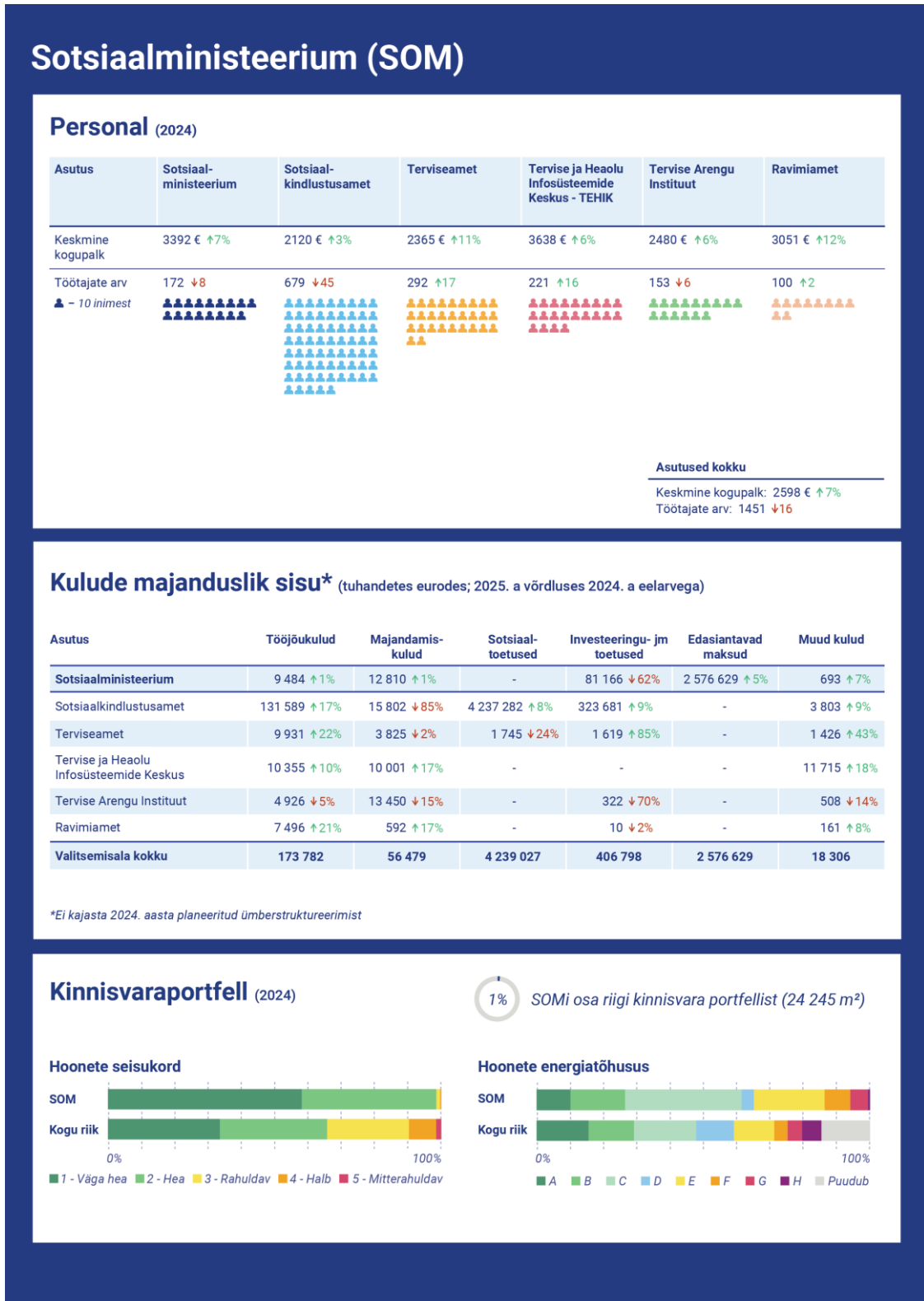
	2023 täitmise	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-55 162</b>	<b>-62 451</b>	<b>-50 619</b>	<b>11 832</b>	<b>-19%</b>
IT investeeringud	-12 727	-9 015	-8 745	269	-3%
Transpordivahendid	-10 332	-25 979	-13 495	12 484	-48%
Masinad ja seadmed	-2 040	-3 106	-5 286	-2 179	70%
Muud investeeringud	-19 513	-7 431	-1 647	5 784	-78%
Kinnisvara	-1 426	-6 134	-10 643	-4 509	74%
Sisekaitseakadeemia Kase tn kompleks	-623	-40	-40	0	0%
Sisekaitseakadeemia ühiselamute rekonstrueerimine	-164	-1 624	-1 602	21	-1%
Idapiiri ehitus	0	-4 300	-8 800	-4 500	105%
Kardla lõhkamiskoht	-9	0	-200	-200	100%
Käibemaks	-9 124	-10 786	-10 804	-18	0%

Siseministeriumi valitsemisala investeeringute eelarve väheneb võrreldes 2024. aasta eelarvega 11,83 mln euro võrra. Investeeringute mahu vähenemine võrreldes möödunud aastaga on seotud sellega, et 2024. aastaks olid planeeritud suurmahulised investeeringud välisvahenditest. Näiteks planeeriti 2024. aasta eelarvesse summas 18,8 mln euro ulatuses päästesõidukite soetusi, 7,8 mln euro ulatuses muude maismaa- ja veesõidukite soetusi ning 2,8 mln euro ulatuses pommirobotite soetusi.

2025. aastal jätkatakse IT arendustega, soetatakse servereid ning võrguseadmeid, soetatakse transpordivahendeid kokku 13,50 mln euro ulatuses (sh mobiilsed juhtimiskeskonnad, patrullisõidukid, piirivalve ja -kontrolli sõidukid, ballistilise kaitsega sõidukid, päästesõidukid), uuendatakse Politsei- ja Piirivalveameti objektidel valve- ja läbipääsusüsteeme ning jätkuvad idapiiri ehitamisega seotud investeeringud. Merepäästevõimekuse suurendamiseks uuendatakse Politsei- ja Piirivalveameti kopterite tehnilist varustust. Soetatakse seadmed autonoomse ja mobiilse kaugseire võimekuse tõstmiseks.

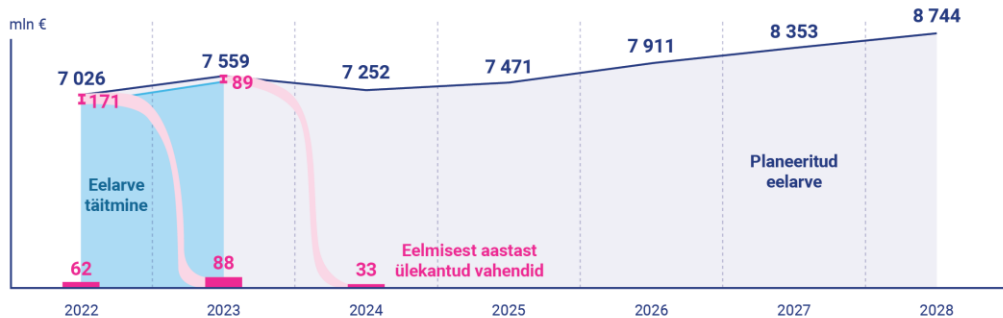
### 3.17 Sotsiaalministeeriumi valitsemisala

Eesti on sotsiaalselt tasakaalustatult arenenud jätkusuutlik riik, kus hoolivad, kaasavad ja turvalised peresuhted, üldine sotsiaalne sidusus, kvaliteetne elukeskkond ja tervise suurem väärtustamine on aluseks sotsiaalsele turvatundele, heaolule, kõrgele elatustasemele ja pikale hea tervisega elueale.

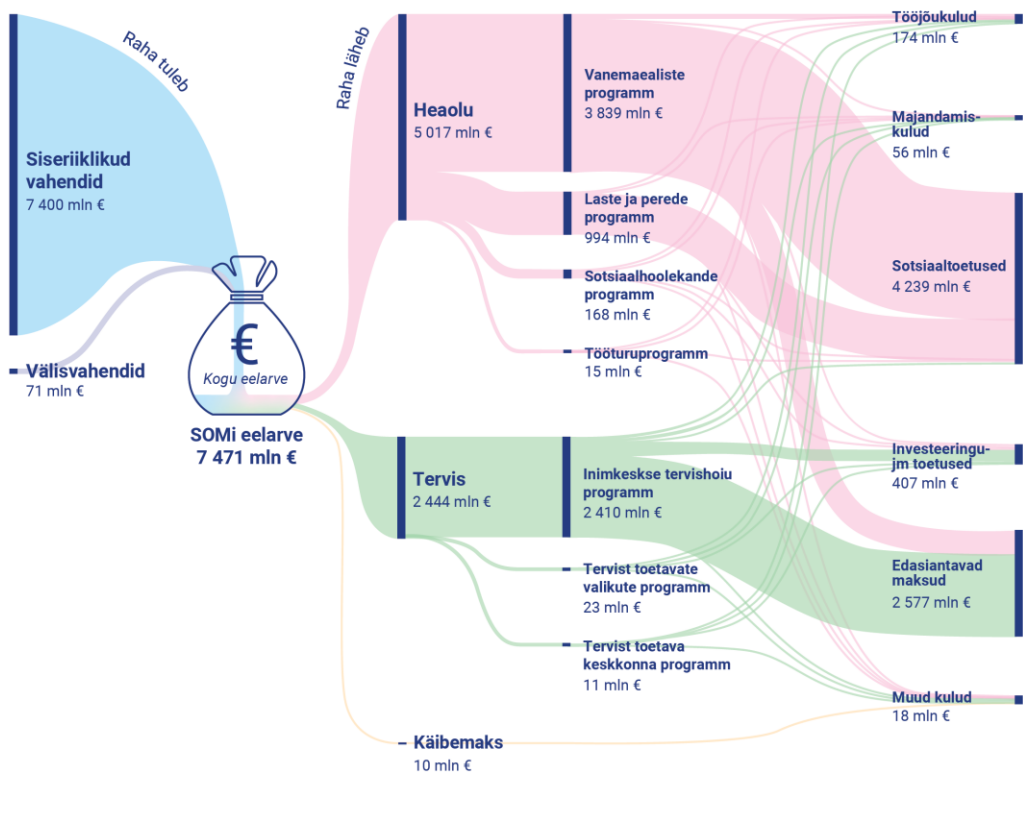


## Sotsiaalministeerium (SOM)

### Valitsemisala eelarve



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:  
Riigieelarve  
juhtimislaud



Loe lähemalt:  
Avaliku sektori  
statistika



Sotsiaalministeeriumi valitsemisala põhitegevuseks on sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalhoolekande, pensionisüsteemi kavandamine ja korraldamine, sotsiaalkindlustussüsteemide piiriülene koordineerimine, laste õiguste tagamine ja heaolu edendamine, puudega inimeste elukvaliteedi edendamine ja sellealase tegevuse

koordineerimine, rahva tervise kaitse, tervishoid ja tervisesüsteemi arendamine, ravikindlustus, ravimid ja meditsiiniseadmed ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas olevad valitsusasutused on Raviamet, Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet. Ministeeriumi hallatavad riigiasutused on Tervise Arengu Instituut ning Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK). Valitsemisalaga seotud avalik-õiguslikud juriidiline isik on Tervisekassa. Valitsemisala haldusalasse kuulub üks riigi osalusega äriühing – AS Hoolekandeteenused. Valitsemisala haldusalasse kuuluvad sihtasutused on SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla, SA Tartu Ülikooli Kliinikum, SA Viljandi Haigla, SA Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus, SA Jõgeva Haigla, SA Eesti Puuetega Inimeste Fond ning SA Eesti Tervishoiu Pildipank.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala valitsusasutustes ja riigiasutustes töötab (01.09.2024 seisuga) kokku 1611 teenistajat (töötajad ja ametnikud kokku). Suurima töötajate arvuga asutus on Sotsiaalkindlustusamet 662 töötajat (41,1% valitsemisala töötajaskonnast).

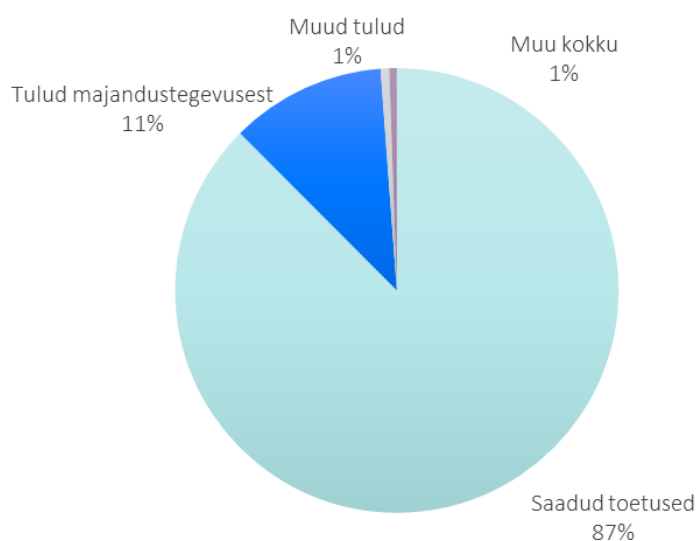
Sotsiaalministeeriumi valitsemisala 2025. a eelarvekulud kokku on 7 468,6 mln eurot (41% riigieelarve kogumahust). Asutustest suurimad kulud on Sotsiaalkindlustusametil 4 712,2 mln eurot (63,1% valitsemisala kuludest) ning Sotsiaalministeeriumil 2 680,8 mln eurot (35,9% valitsemisala kuludest).

Alates 2025. aasta 1. jaanuarist on soolise võrdõiguse ja võrdse kohtlemise voliniku eelarve kajastatud Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarve asemel Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarves.

### 3.17.1 Tulud

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala peamised tulud on seotud välisloetustega.

Joonis 85. Sotsiaalministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %



**Tabel 248. Sotsiaalministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>162 825</b>	<b>74 743</b>	<b>78 296</b>	<b>3 553</b>	<b>5%</b>
Saadud toetused	152 864	66 039	68 127	2 088	3%
Riigilõivud	310	424	560	137	32%
Tulud majandustegevusest	8 935	7 788	9 118	1 330	17%
Trahvid ja muud varalised karistused	36	10	7	-3	-30%
Muud tulud	681	483	484	1	0%

## Saadud toetused

Toetustest 95,3% laekub välisprojektidest, summas 64,9 mln eurot. Ülejäänud toetused on planeeritud rahastada CO2 kvooditulust tervishoiuasutuste (haiglad) energiatõhususe tõstmiseks. Välisprojektide rahastusest 48,7 mln eurot on Euroopa Liidu Struktuurifondidest (edaspidi SF); 12,6 mln eurot on seotud Euroopa Komisjoni Taaste- ja vastupidavusrahadega (edaspidi RRF); 2,2 mln eurot erinevatest Euroopa Komisjoni projektidest; Šveitsi-Eesti koostööprogrammi vahendeid on planeeritud 1,4 mln eurot ning Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Norra finantsmehhanismidest 59 500 eurot.

Suuremad eelarve vahendid on kavandatud järgmisteks tegevusteks:

- Viljandi haigla TERVIKUM loomiseks 12,6 mln eurot RRFist;
- SF sotsiaalvaldkonna elu- ja teenuskohtade toetamiseks 7,5 mln eurot.
- SF tervishoiuasutuste energiatõhususe toetamiseks 6,8 mln eurot;
- SF integreeritud heaoluteenuste keskuste toetamiseks 6,0 mln eurot;

## Riigilõivud

Riigilõivude laekumisi prognoositakse:

- Raviametile 0,1 mln eurot. Ravimiseaduse alusel ja meditsiiniseadmete seaduse alusel esitatud müügiloa ja tegevusloa taotluste läbivaatamise eest saadavad tasud. Samuti narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse alusel ning rakkude, kudede ja elundite hankimise, käitlemise ja siirdamise seaduse alusel esitatud tegevusloa taotluste läbivaatamise eest saadavad tasud.
- Terviseametile 0,3 mln eurot tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, ravimiseaduse, rahvatervise seaduse, nakkushaiguste ennetamise seaduse, biotsiidiseaduse alusel teostatavateks toiminguteks.
- Sotsiaalkindlustusametile 9 390 eurot tegevuslitsentside ja tegevuslubade läbivaatamise tasud.

## Tulud majandustegevusest

Majandustegevusest laekub tulu:

- 6,2 mln eurot Ravimiametile ravimite müügilubade taotluste erialasest hindamisest, ravimite ohutus- ja kvaliteediseire tasudest, kliiniliste uuringute taotluste erialasest hindamisest, ravimistatistika analüüsides, meditsiiniseadme uuringute erialasest hindamisest, vastavushindamisasutuse määramisest ja hindamismenetlusest ning teavitatud asutuse perioodilisest ja uuesti hindamisest ning EL institutsioonidega sõlmitud lepingute alusel tehtavate tööde eest.
- 2,6 mln eurot Terviseametile tervisekaitseteenuste, laborite analüüsiteenuste ja biotsiidi taotluste hindamise eest.
- 0,3 mln eurot TEHIKule IKT teenuste osutamise eest Tervisekassale;
- 65 000 eurot Tervise Arengu Instituudile erinevate uuringute läbiviimiseks.

### **Trahvid ja muud varalised karistused**

Trahvitulud laekuvad Ravimiametile ja Terviseametile väärteomenetluse seadustiku alusel.

### **Muud tulud**

Muude tulude laekumiste all kajastatakse 0,47 mln eurot regressinõuete laekumisi Sotsiaalkindlustusametile ja 7000 eurot Terviseameti riikliku järelevalve käigus määratud sunnirahasid.

## **3.17.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

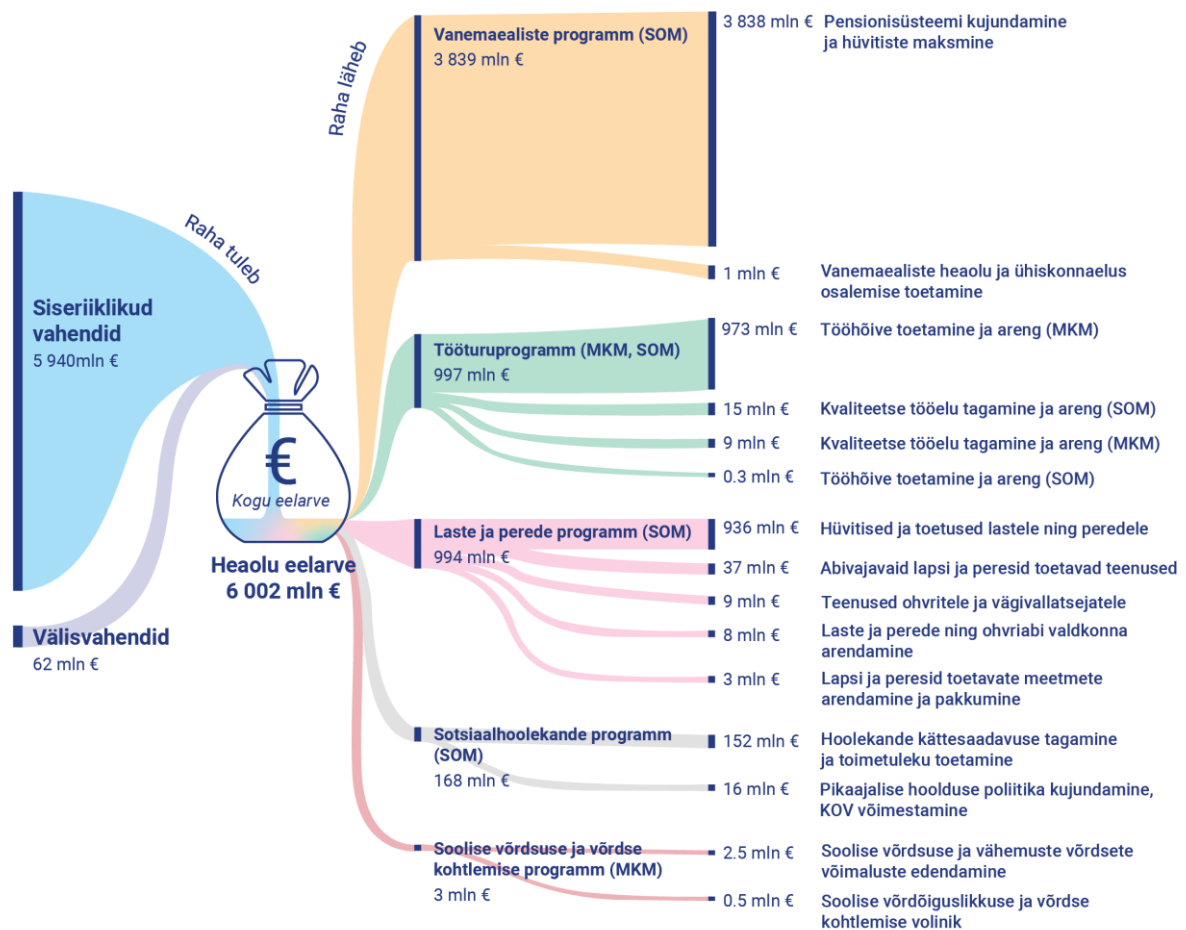
Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarvest 67,2% on seotud heaolu tulemusvaldkonnaga ning 32,8% tervise valdkonnaga.



### 3.17.2.1 Tulemusvaldkond Heaolu

Joonis 86. Heaolu tulemusvaldkond ja selle maht

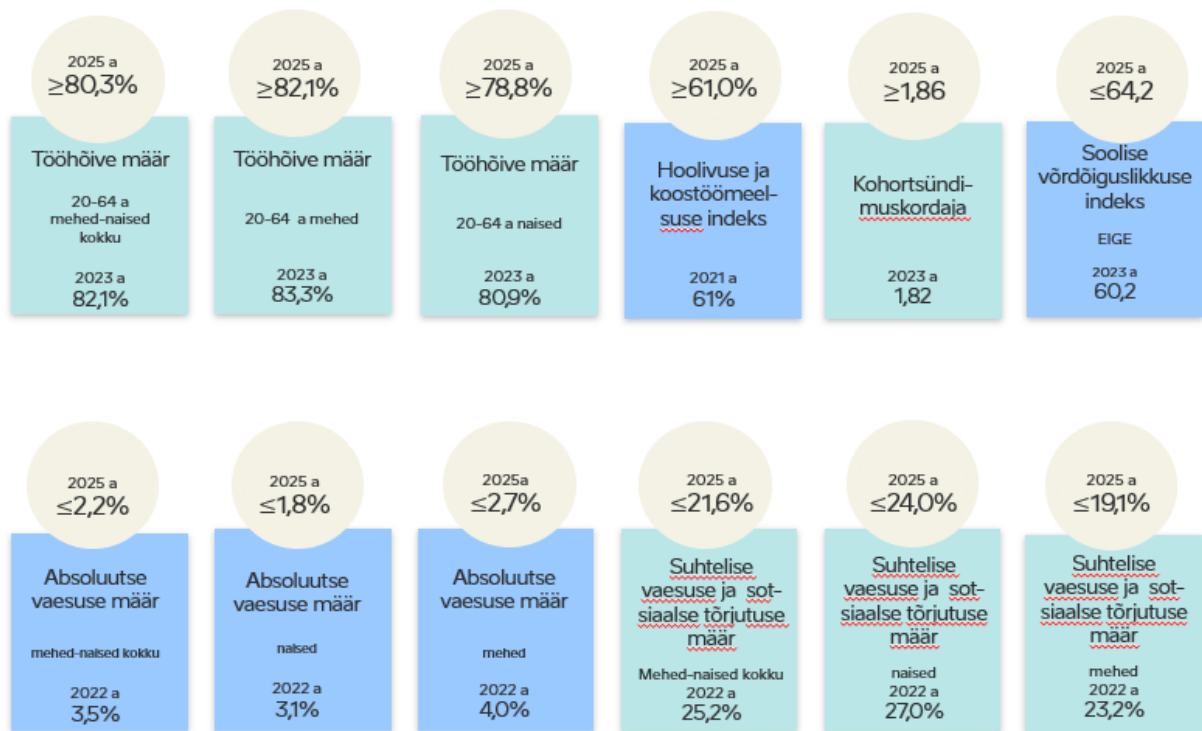
#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



Heaolu tulemusvaldkonna eesmärgiks on: Eesti on riik, kus inimesed on hoidud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu. Tulemusvaldkonna programmideks on „Laste ja perede programm“, „Tööturuprogramm,“ „Vanemaealiste programm“, „Sotsiaalhoolekande programm“ ja „Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm“.

Laste- ja perede programmi, vanemaealiste programmi ning sotsiaalhoolekande programmi eesmärkide saavutamise, tegevuste ja rahaliste vahendite kavandamise eest vastutab Sotsiaalministeerium kootöös valitsemisala asutustega. Tööturuprogramm on alates 1. juulist 2023 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi ühisprogramm, soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm on alates 1. jaanuarist 2025 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi programm.

## Joonis 87. Heaolu tulemusvaldkonna mõõdikud



Laste ja perede programmi alla kuulub viis tegevust: „Hüvitised ja toetused lastele ning peredele“, „Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused“, „Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine“, „Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine“ ning „Teenused ohvritele ja vägivallatsetele“. Programmi eesmärk on tagada, et Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Vägivallaohvritele on tagatud abi traumast taastumiseks ja iseseisva toimetuleku saavutamiseks.

Vanemaealiste programmi alla kuulub kaks tegevust: „Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine“ ja „Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitiste maksmine“. Programmi eesmärgiks on tagada, et Eestis elavatel vanemaealistel on võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks, nad on ühiskonna igapäevaellu kaasatud ning majanduslikult hästi toime tulevad.

Sotsiaalhoolekande programmi alla kuulub kaks tegevust: „Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine“ ja „Hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine“. Programmi eesmärk on tagada, et Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu.

Ühisprogrammi „Tööturuprogramm“ alla kuulub kaks tegevust: „Tööhõive toetamine ja areng“ ja „Kvaliteetse tööelu tagamine ja areng“. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala panustab mõlemasse.

**Tabel 249. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Heaolu	Heaolu arengukava 2023-2030	Tööturuprogramm (ühisprogramm MKMiga)
		Vanemaealiste programm
		Sotsiaalhoolekande programm
		Laste ja perede programm

Heaolu tulemusvaldkonnaga seotud programmdokumendid on kättesaadavad [Sotsiaalministeeriumi](#) kodulehel, ühisprogrammi dokument Sotsiaalministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehel.

### 3.17.2.1.1 Tulemusvaldkond Heaolu kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

**Tabel 250. Tulemusvaldkond Heaolu programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot<sup>23</sup>**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Heaolu</b>	<b>-5 061 997</b>	<b>-4 705 680</b>	<b>-5 016 611</b>	<b>-310 931</b>	<b>7%</b>
<b>Tööturuprogramm</b>	<b>-473 151</b>	<b>-17 246</b>	<b>-15 105</b>	<b>2 141</b>	<b>-12%</b>
Tööhõive toetamine ja areng	-453 481	-347	-352	-5	1%
Kvaliteetse tööelu tagamine ja areng	-17 241	-16 487	-14 754	1 733	-11%
<b>Vanemaealiste programm</b>	<b>-3 426 233</b>	<b>-3 537 004</b>	<b>-3 839 370</b>	<b>-302 366</b>	<b>9%</b>
Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine	-3 935	-579	-1 167	-588	6%
Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitiste maksmine	-3 422 299	-3 536 425	-3 838 203	-301 778	4%
<b>Sotsiaalhoolekande programm</b>	<b>-162 907</b>	<b>-151 725</b>	<b>-168 341</b>	<b>-16 616</b>	<b>11%</b>
Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine	-6 919	-12 117	-16 226	-4 109	34%
Hoolekande kättesaadavuse tagamine ja toimetuleku toetamine	-155 988	-139 608	-152 115	-12 507	9%
<b>Laste ja perede programm</b>	<b>-998 399</b>	<b>-999 109</b>	<b>-993 795</b>	<b>5 314</b>	<b>-1%</b>
Hüvitised ja toetused lastele ning peredele	-960 503	-950 724	-936 229	14 495	-2%
Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused	-25 018	-33 294	-36 712	-3 418	10%

<sup>23</sup> Seoses programmide struktuuri muudatusega 2023. aastal ei ole tabelis toodud summad programmi tegevuste lõikes aastate vahel otseselt võrreldavad.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine	-2 840	-2 412	-4 095	-1 683	70%
Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine	-2 334	-4 391	-7 684	-3 293	75%
Teenused ohvritele ja vägivaldlatsejatele	-7 703	-8 289	-9 076	-787	10%

### 3.17.2.1.2 Tulemusvaldkond Heaolu programmid ja programmi tegevused

#### Tööturuprogramm

**Programmi eesmärk:** Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

Ühisprogrammi „Tööturuprogramm“ alla kuulub kaks tegevust: „Tööhõive toetamine ja areng“ ja „Kvaliteetse tööelu tagamine ja areng“. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala panustab mõlemasse tegevusse.

**Programmi tegevuse nimetus:** Tööhõive toetamine ja areng

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tööhõivepoliitika toetab tööhõive kõrget taset läbi aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete, et aidata inimesi tööotsingute ajal ja ennetada töötust.

**Tabel 251. Programmi tegevuse tööhõive toetamine ja areng mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ida-Virumaa töötuse määra erinevus kordades Eesti keskmisest töötuse määrast Allikas: Eesti Töötukassa, Statistikaamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvutused	1,65	1,60	1,60	1,60	1,60
15-29-aastaste NEET noorte määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	9,60%	10,00%	9,80%	9,60%	9,40%
Töötute absoluutse vaesuse määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	18,50% (2022)	11,10%	11,10%	11,10%	11,10%
16-64-aastaste vähenenud töövõimega inimeste tööhõive määr, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	52,60% (2022)	51,40%	51,60%	51,70%	51,80%
Registreeritud töötute tööle asumise määr, % Allikas: Eesti Töötukassa	54,20%	55,00%	55,00%	55,00%	55,00%

## Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuses on lisaks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teenustele Sotsiaalministeeriumi valitsemisala teenus „IKT osutamine Astangu KRK-le”, millega Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK) pakub haridus- ja teadusministeeriumi valitsemisalas olevale Astangu kutserehabilitatsiooni keskusele info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenust.

2024. aastal oli teenus „IKT osutamine Astangu KRK-le“ programmi tegevuse „Erivajadustega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus“ all, olles seal ainus teenus. Alates 2025. aastast on teenus käesoleva tegevuse all. Programmi tegevuse eelarve kulu on 0,4 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Kvaliteetse tööelu tagamine ja areng

**Programmi tegevuse eesmärk:** Töösuhete ja töökeskkonna poliitika toetab kvaliteetses tööelus osalemist, et töötaja saaks tööl käia ja tööandja saaks tööd pakkuda õiglastel töötingimustel ohutus töökeskkonnas.

**Tabel 252. Programmi tegevuse kvaliteetse tööelu tagamine ja areng mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Üle kolme töövõimetuspäevaga tööõnnetuste arv 100 000 hõivatu kohta	392,30	500,00	500,00	500,00	500,00
Allikas: Statistikaamet					

## Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas olev Sotsiaalkindlustusamet maksab selle tegevuse raames kutsehaiguse või tööõnnetusega seotud kahjuhüvitist, kui on tuvastatud tööandja kohustus inimesele kahju hüvitada ning tööandja likvideeritakse õigusjärglaseta. Samuti hüvitab Sotsiaalkindlustusamet osalise või puuduva töövõimega töötajale ja alaealisele töötajale ning sügava puudega lähedasele põhipuhkuse 28 kalendripäeva ületava puhkuseosa (7 kalendripäeva) eest makstava puhkusetasu.

TEHIK pakub tegevuse raames Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse kuulvatele Tööinspeksioonile, Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantseleile ja Riiklikule Lepitajale info- ja kommunikatsiooniteenust.

Programmi tegevuse Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarve on 14,8 mln eurot, millest on Sotsiaalkindlustusameti kulud 12,8 mln eurot ja TEHIKu kulud 2,0 mln eurot. Suurima eelarve mahuga teenus on kahjuhüvitised 7,5 mln eurot, sellele järgneb lisapuhkuse hüvitamine riigieelarvest 5,3 mln eurot.

## Vanemaealiste programm

**Programmi eesmärk:** Eestis elavatel vanemaealistel on võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks, nad on ühiskonna igapäevaellu kaasatud ning majanduslikult hästi toime tulevad.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sotsiaalministeerium (SOM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

**Programmi tegevuse nimetus:** Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Vanemaealiste ühiskonnaelus osalemine on paranenud ja nad on õigel ajal toetatud.

**Tabel 253. Programmi tegevuse vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase	2025	2026	2027	2028
Aktiivsena vananemise indeksi alavaldkond „ühiskondlik aktiivsus“ Allikas: Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus	14,30 (2018)	15,30	15,40	15,60	15,70
Aktiivsena vananemise indeksi alavaldkond „sotsiaalne aktiivsus ja soodustav keskkond“ Allikas: Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus	53,20 (2018)	59,10	60,00	61,00	61,90

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärk on soodustada vanemaealisi väärtustavaid hoiakuid ühiskonnas, vähendada vanusega seotud eelarvamusi ja diskrimineerimist, tõsta muuhulgas tööandjate teadlikkust ja panustada sotsiaalpartnerite hoiakute muutmisse.

Strateegilise partnerluse kaudu võimendatakse vanemaealiste huvikaitse- ja esindusorganisatsioone ning nende võrgustikke, toetatakse vanemaealiste esinduskogude loomist kohalike omavalitsuse juurde ja edendatakse vanusesõbraliku ühiskonna kujundamist, toetades seeläbi vanemaealiste kaasatust poliitikakujundamisesse.

Luuakse võimalusi aktiveerivateks tegevusteks, sealhulgas vabatahtlikuks tööks. See aitab vanemaealistel püsida aktiivsena ja osaleda kogukondlikes tegevustes, ennetades abivajaduse tekkimist.

Tegevuse eelarves 1,2 mln eurot (sh välisvahendid 1,0 mln eurot) on Sotsiaalministeeriumi kulud. Suurenemine võrreldes 2024. aastaga on 0,6 mln eurot, sh välisvahendite suurenemine 0,5 mln eurot.

## Programmi tegevuse nimetus: Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitise maksmine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Hüvitiste, toetuste ja nõustamisega inimestele rahalise heaolu tagamine ja pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse kindlustamine.

**Tabel 254. Programmi tegevuse pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitise maksmine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Vanaduspensioni teoreetiline netoasendusmäär; mediaanpensioni suhe mediaanpalka Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeeriumi arvutused	Netoasendusmäär 47%; mediaan 56%	Netoasendusmäär 44%, mediaan 60%	Netoasendusmäär 44%, mediaan 60%	Netoasendusmäär 44%, mediaan 60%	Netoasendusmäär 44%, mediaan 60%
Rahvapensionimäär suhe arvestuslikku elatusmiinimumi Allikas: Statistikaamet, Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi arvutused	0,99	1,00	1,00	1,00	1,00

### Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalkindlustusamet maksab riiklikku vanaduspensioni, mis on sotsiaalkindlustushüvitis vanaduse korral. Pensionisüsteemi eesmärk on tagada pensionile läinud inimesele igakuine sissetulek, mida mõjutab inimese varasem panustamine pensioniskeemi (sotsiaalmaksu tasumine). Vanaduspensioni saamiseks peab olema jõudnud vanaduspensioniiikka ja täidetud vajalik pensionistaaž. 01.01.2017 hakkas vanaduspensioniga järk-järgult tõusma ning jõuab 2026. aastaks 65. eluaastani. Alates 2027. aastast sõltub vanaduspensioniga keskmisest eeldatavast elueast.

Sotsiaalkindlustusamet maksab veel riiklikku toitjakaotuspensioni ja riiklikku töövõimetuspensionit. Toetustena makstakse üksi elava pensionäri toetust, represseritu ja tuumakatastroofi tagajärgede likvideerija toetust, olümpiavõitja toetust ning sotsiaaltoetust välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanikule või eesti rahvusest isikule ning tema abikaasale, lastele ja vanematele (enne 01.01.2024 riiki saabujatele).

Vanemaealiste inimeste heaolu tagamiseks ning võimalikku absoluutsesse vaesusesse langemise riski vähendamiseks prognoositakse 44-aastase staažiga vanaduspensioniks alates 01.04.2025. aastast 813 eurot (01.04.2024. a 774 eurot), kasv 39 eurot.

Üksi elava pensionäri toetuse eesmärk on parandada pensionäri majanduslikku iseseisvust ja vähendada vaesusriski. Toetust makstakse üks kord aastas oktoobrikuus üksi elavatele pensionäridele, kelle igakuine netopension on väiksem kui 1,2-kordne Eesti keskmine

vanaduspension ehk 947 eurot (2024. aastal alla 853 euro). 2025. aastal on üksi elava pensionäri toetuse suurus 200 eurot. Riigieelarve revisjoni käigus otsustati, et alates 2025. aastast ei arvata ööpäevaringse hooldusteenuse saajaid üksi elava pensionäri toetuse saajate hulka. Muudatus puudutab väljaspool kodu osutatavat ööpäevaringset üldhooldusteenust, ööpäevaringset erihooldusteenust ja kogukonnas elamise teenust saavaid inimesi. 2025. aastal puudutab otsus ca 6700 inimest ehk umbes 10% kõigist üksi elava pensionäri toetust saavatest inimestest. Riigieelarve revisjoni käigus tehtud otsuse tulemusena väheneb üksi elava pensionäri toetuse eelarve 2025. aastal 1,34 mln euro võrra.

Represseeritute ja tuumakatastroofi tagajärgede likvideerija toetuse suurus on 292 eurot.

Tegevus hõlmab ka pensionipoliitika väljatöötamise ja rakendamisega seotud tegevusi, sealhulgas inimeste pensioniteadlikkuse suurendamist pensionitarkuse teenuse kaudu.

Tegevuse eelarves 3 838,2 mln eurot (sh välisvahendid 0,4 mln eurot) on Sotsiaalministeeriumi kulud 570,4 mln eurot, Sotsiaalkindlustusameti kulud 3 265,8 mln eurot ja TEHIKu kulud 2,0 mln eurot. Suurima eelarve mahuga teenus on riiklik vanaduspension (sisaldab ka eripensioneid) 3 215,1 mln eurot, sellele järgneb riikliku vanaduspensioni kogumisosa 568,8 mln eurot ning riiklik toitjakaotuspension 22,0 mln eurot.

Sotsiaaltoetuste detailsem info on välja toodud lisas 2.

## Sotsiaalhoolekande programm

**Programmi eesmärk:** Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sotsiaalministeerium (SOM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK), Tervise Arengu Instituut (TAI).

**Programmi tegevuse nimetus:** Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Inimeste elukvaliteet ja heaolu on tänu tõhusamale abi korraldusele ja kvaliteetsete teenuste kättesaadavusele paranenud.

**Tabel 255. Programmi tegevuse pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine moodsik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Suure hoolduskoormusega (20 ja enam tundi nädalas) 16-aastaste ja vanemate inimeste osakaal, % Allikas: Statistikaamet, Eesti Tööjõu-uuring	2,40%	2,10%	2,00%	1,90%	1,80%

### Tegevuste kirjeldus



Tegevuse oluline eesmärk on arendada välja terviklikum ja tõhusam pikaajalise hoolduse korraldus, tagada abivajajatele õigeaegne kvaliteetsete teenuste kättesaadavus ja vähendada perekonnaliikmete hoolduskoormust.

Tegevus sisaldab hoolekandepoliitika kujundamise teenust, mille raames tehakse koostöös partneritega valdkondlikud poliitikakujundamise otsused. Toetatakse avatud taotlusvoorude kaudu kohalikke omavalitsusi sotsiaalteenuste kättesaadavuse parandamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks ning koordineeritud osutamiseks. Lisaks toetatakse Dementsuse Kompetentsikeskuse kaudu dementsusega inimesi ja nende lähedasi, pakkudes neile infoliini, nõustamist ja tugigruppe. Eesti Puuetega Inimeste Fondi kaudu toetatakse puudega inimeste valdkonna arengut, huvikaitset ja nii puudespetsiifilisi liituseid kui ka maakondlikke kodasid.

Tegevus sisaldab ka sotsiaalvaldkonna tööjõu pädevuse tõstmiseks arendustegevusi, kaasajastatakse taseme- ja täiendõppe õppekavasid, laiendatakse pikaajalise hoolduse tööjõu väljaõppevõimalusi, täpsustatakse tööjõu kvalifikatsiooninõudeid, luuakse töötajate tunnustamissüsteem.

Õiglase Ülemineku Fondi vahendite abil rahastatakse regionaalset toetusmeedet kohalike sotsiaal- ja tervishoiuteenuste integratsiooniks ning kvaliteedi parandamiseks. Selleks arendatakse integreeritud (sotsiaal- ja tervishoiu) teenuseid, töötatakse välja tervishoiu ja sotsiaalvaldkonnas töötavatele spetsialistele motivatsioonipakett ning pakutakse innovatsiooni- ja arendustoetusi Ida-Virumaal.

Tegevuse alla kuulub kohalike tegevusrühmade toetamine kogukonna juhitud kohaliku arengu toetamiseks (CLLD) ning hoolekandeteenuste kvaliteedi edendamine (sh SKA kohalike omavalitsuste nõustamise üksuse toel). Samuti rahastatakse kuulmislangusega inimestele (kurtidele ja vaegkuuljatele) mõeldud tõlketeenust.

Tegevuse eelarves 16,2 mln eurot (sh välisvahendid 12,0 mln eurot) on Sotsiaalministeeriumi kulud 14,8 mln eurot, Sotsiaalkindlustusameti kulud 1,0 mln eurot ja TEHIKu kulud 0,4 mln eurot. Kulusid tehakse hoolekandepoliitika kujundamise ja teenuste kättesaadavuse parandamiseks, hoolekandeteenuste kvaliteedi edendamiseks ja regionaalsete toetusmeetmete rakendamiseks.

**Programmi tegevuse nimetus:** Hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Erivajadusega inimeste ja rahvusvahelise kaitse saajate iseseisev toimetulek, sh kogukonnas elamise võimalused on paranenud.

**Tabel 256. Programmi tegevuse hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Iseseisvat toimetulekut toetavaid teenuseid ja ööpäevaringseid institutsionaalseid erihooldusteenuseid täidetud teenuskohtade suhtarv Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika, Sotsiaalkindlustusamet	2,30	3,10	3,10	3,10	3,10
Makseraskustes leibkondade osatähtsus, % Allikas: Statistikaamet, Eesti Sotsiaaluuring	4,80%	5,50%	5,40%	5,30%	5,20%

### Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalkindlustusamet korraldab erihoolekandeteenust, mille eesmärk on toetada psüühikahäirega (sh intellektipuudega) inimesi, kes vajavad igapäeva elus juhendamist, nõustamist, kõrvalabi või järelevalvet pakkudes toetavaid teenuseid (elades oma kodus), kogukonnas elamise teenust ja ööpäevaringse elamise teenust (teenuseosutaja poolt pakutud elupinnal). Tegevus hõlmab ka päeva- ja nädalahoiu teenust, mida seni on pakutud suure hooldusvajadusega inimestele igapäeva elu toetamise teenuse raames, kuid mis 2025. aasta algusest on sotsiaalhoolekande seaduses plaanis sätestada iseseisva teenusena, ja töötamise toetamise teenust, mida saavad kasutada puuduva töövõimega inimesed. Ööpäevaringse erihooldusteenuste õendusteenuse korraldamine ja rahastamine viiakse alates 01.01.2025 üle Tervisekassale, milleks muudetakse ööpäevaringse erihooldusteenuse osutamisel pakutava iseseisva õendusabi korraldust ja rahastamist.

Samuti korraldab Sotsiaalkindlustusamet sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust, eesmärgiga toetada puudega ja/või piiratud töövõimega inimeste igapäeva elu oskuseid ning toetada nende õppimist ja töötamise eelduste ettevalmistamist, ning täisealiste abivahendi teenust, millega toetatakse abivahendi ostmist või rentimist abivahendi vajadusega täisealistele selleks, et kompenseerida terviseseisundist tingitud funktsioonihäiret ja vähendada selle mõju iseseisvalt toimetulekule.

Toetatakse kohalikes omavalitsustes kogukonnas toetatud eluaseme rajamist ning avatakse taotlusvoor elu- ja teenuskoha kohandamiseks, mis aitavad kasutusele võtta uusi tehnoloogilisi lahendusi.

Tegevus sisaldab institutsionaalsete ööpäevaringse erihooldusteenuse osutajate teenuseüksuste reorganiseerimist asutustes, kus ühes hoones on enam kui 30 inimest ööpäevaringisel erihooldusel.

Sotsiaalkindlustusamet tuvastab puude raskusastet ja maksab puudetoetuseid, mille eesmärk on puudest tulenevate lisakulude osaline hüvitamine: puudega tööealise inimese toetus, puudega vanaduspensionialise inimese toetus, puudega vanema toetus, õppetootus ja

täienduskoolitustoetus. Puude raskusastmega inimestele väljastatakse puudega isiku kaart, millega saab teenusepakkuja juures tõendada puude raskusastet ning õigust saada soodustusi. Sotsiaalkindlustusamet väljastab kohalikele omavalitsustele liikumispuudega või pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaarti. Sellele lisaks ümardatakse puudega inimeste sotsiaaltoetuse määrast loobumisega keskmise puudega laste ja tööealiste ning kõikide vanaduspensioniealiste puudetoetused ülespoole. Alates 2025. aasta jaanuarist tõstetakse osade abivahendite riigiosalust (liikumis- ja nägemisabivahendid ning inkontinentsitooted) ja alates 2025. aasta 1. septembrist võimaldatakse lastele ja tööealistele abivahendeid ilma eelneva puude tuvastamise või töövõime hindamiseta (sh kõikidel lastel piirmääras 90%).

Tegevus sisaldab enim puudust kannatavatele inimestele toidukaartide ja annetatud ning päästetud toidu jagamist.

Tervise Arengu Instituut toetab tegevuse raames sotsiaalvaldkonna spetsialistide pädevust, pakkudes vajalikke täienduskoolitusi, sealhulgas rahvusvahelise funktsioneerimisvõime klassifikatsiooni (RFK) alaseid koolitusi ja mentorlust, dementsuseteemalisi koolitusi hoolekandeteenuse osutajatele ning andes välja ajakirja Sotsiaaltöö.

Sotsiaalkindlustusamet tegeleb ka õppelaenu kohustuse hüvitamisega riigi poolt. Õppelaenu kustutatakse puuduva töövõimega isiku ja raske või sügava puudega last kasvatava vanema eest. Samuti menetleb Sotsiaalkindlustusamet erinevate teenuste ja sotsiaalteenuste (rehabilitatsiooniteenus, erihoolekandeteenused, lapsehoiuteenus, asendushooldusteenus, väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus ja turvakoduteenus) tegevusloa taotlemist ning teostab tegevuslubade riiklikku järelevalvet.

Sotsiaalkindlustusamet korraldab rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate majutuskeskuse teenust, mis toetab rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate ning kohanemiskustustega muude sisserändajate iseseisvat toimetulekut, heaolu ja turvalisust kogukonnas.

Tegevuse eelarves 152,1 mln eurot (sh välisvahendid 17,5 mln eurot) on Sotsiaalministeeriumi kulud 12,0 mln eurot, Sotsiaalkindlustusameti kulud 137,1 mln eurot, TEHIKu kulud 2,5 mln eurot ja Tervise Arengu Instituudi kulud 0,5 mln eurot. Programmi tegevuse suurima mahuga teenus on erihoolekandeteenus 57,7 mln eurot, sellele järgnevad puudega inimeste sotsiaaltoetused 47,4 mln eurot ning abivahenditeenus 19,4 mln eurot. Laiapindse riigikaitse tegevustest sisaldab programmi tegevuse eelarve vahendeid sotsiaalteenuste ja hoolekandetasutuste toimepidevuse tagamiseks riigikaitse- ja kriisiülesannete tagamisel (0,6 mln eurot).

Tegevuse eelarves on kajastatud välisvahendite kulud 17,5 mln eurot, millest suurima mahuga vahendid elu- ja teenuskohtade kohandamiseks sh kogukonnapõhiste toetatud eluasemete rajamiseks (7,7 mln eurot) ning vahendid toiduabi pakkumiseks puudust kannatavatele inimestele (4,1 mln eurot).

## Laste ja perede programm

**Programmi eesmärk:** Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Ohvriabisüsteem toetab vägivallaohvrite traumast taastumist ja iseseisva toimetuleku saavutamist.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sotsiaalministeerium (SOM), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

### Programmi tegevuse nimetus: Hüvitised ja toetused lastele ja peredele

**Programmi tegevuse eesmärk:** Hüvitised ja toetused on kaasajastatud ja pakuvad peredele majanduslikku tuge.

**Tabel 257. Programmi tegevuse hüvitised ja toetused lastele ja peredele mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Peretoetuste väljamakstud summa ühe lapse kohta aastas (eurot) Allikas: Statistikaamet, Sotsiaalministeeriumi arvutused	1932	tõuseb	tõuseb	tõuseb	tõuseb

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse raames makstakse erinevaid hüvitisi ja toetusi lastele ja peredele, suurimad neist on vanemahüvitis ja peretoetused. Sotsiaaltoetuste detailsemad andmed on toodud lisas 2.

Vanemahüvitise peamine eesmärk on lapse sündimisel säilitada riigi hüvitise andmisega vanemale varasem sissetulek ning toetada töö- ja pereelu ühildamist.

Peretoetuste eesmärk on tagada lastega peredele laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulutuste osaline hüvitamine. Makstakse sünnitoetust, lapsendamistoetust, kolmikute ja enamaarvuliste mitmikute toetust, lapsetoetust, lasterikka pere toetust, üksikvanema lapse toetust ja eestkostel oleva lapse toetust. Samuti hõlmab tegevus ajateenija ja asendusteenistuja lapse toetust. Tegevuse alla kuuluvad veel puudega lapse toetus, elatisabi ning lapsevanemate pensioni- ja ravikindlustuskaitse.

Tegevuse eelarves 936,2 mln eurot on Sotsiaalkindlustusameti kulud 934,9 mln eurot ja TEHIKu kulud 1,3 mln eurot. Programmi tegevuse suurima mahuga teenus on peretoetused 426,6 mln eurot, sellele järgneb vanemahüvitis 364,3 mln eurot, lastevanemate pensioni ja ravikindlustuskaitse 99,8 mln eurot ning elatisabi 12,8 mln eurot.

## Programmi tegevuse nimetus: Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused

**Programmi tegevuse eesmärk:** Arendada vanemlikke oskusi ning pakkuda suurema abivajadusega lastele ja peredele sobivaid teenuseid lapse arengu ja iseseisva toimetuleku toetamiseks.

**Tabel 258. Programmi tegevuse abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Laste osakaal, kes on kogenud kehalist karistamist, % Allikas: Lapse õiguste ja vanemluse uuring (2018, Praxis, SoM tellimus)	16,5% (2018)	langeb	langeb	langeb	langeb
Perest eraldatud laste osakaal 0–17-aastastest lastest, % Allikas: Sotsiaalministeerium, Statistikaamet	0,13%	langeb	langeb	langeb	langeb

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eesmärgiks on arendada vanemate vanemlikke oskusi, et ennetada ja vähendada laste väärkohtlemist ja vaimse tervise probleeme ning suurendatakse lapsevanemate teadlikkust vanema rollist laste arengu toetamisel, rakendatakse lastekaitse korraldusmudelit ja arendatakse pereteenuseid. Sotsiaalkindlustusamet pakub perelepitusteenust.

Seksuaalselt väärkoheldud ja seksuaalselt väärkohtlevalt käituvate laste abistamiseks pakub Sotsiaalkindlustusamet lastemajateenust. Tõsise riskikäitumise ja mitmekülgse abivajadusega noortele ja nende peredele pakutakse mitmedimensioonilist pereteraapiat (MDFT – *Multidimensional Family Therapy*). Tegeletakse asendushoolduse korraldamise ja arendamisega, et parandada asendushoolduse kvaliteeti ning suurendada perepõhise asendushoolduse pakujate hulka ja peres kasvavate laste osakaalu. Samuti pakutakse selle tegevuse raames saatjata alaealisele välismaalasele juhtumikorraldust ja asendushooldusteenust.

Tegevus hõlmab ka kinnise lasteasutuse teenust, mis pakub ajutist ööpäevaringset tuge ja turvalisust noortele, kelle käitumine seab tugevalt ohtu nende enda või teiste elu, arengu ja/või tervise ning seetõttu on vajadus piirata nende vabadust.

Tegevus sisaldab erivajadustega laste rehabilitatsiooniteenust, mille eesmärk on toetada laste eakohast arengut ja toimetulekut, soodustada haridusasutuses õppimist ning suhtlemist oma eakaaslastega, ning laste abivahenditeenust, millega toetatakse abivahendite ostmist või rentimist abivahendi vajadusega lastele selleks, et kompenseerida terviseseisundist tingitud funktsioonihäiret ja vähendada selle mõju iseseisvalt toimetulekule.

Tegevuse eelarves 36,7 mln eurot (sh välisvahendid 5,6 mln eurot) on Sotsiaalministeeriumi kulud 1,2 mln eurot, Sotsiaalkindlustusameti kulud 33,0 mln eurot ja TEHIK kulud 2,5 mln eurot. Programmi tegevuse suurima mahuga teenus on erivajadustega laste rehabilitatsiooniteenus 13,9 mln eurot, sellele järgnevad kinnise lasteasutuse teenus (KLAT) 6,4 mln eurot (kasv on seotud Maarjamaa Hariduskolleegiumis osutatava KLAT teenuse ületulekuga HTM valitsemisalast SoM valitsemisalasse alates 01.07.2025, samuti suunati valitsemisala siseselt 0,5 mln eurot seni TAI eelarves olnud sõltuvusravi vahendid SKA eelarvesse KLAT teenuse eelarvesse), asendushoolduse korraldamise ja arendamise teenus 4,5 mln eurot ning erivajadustega laste abivahenditeenus 2,7 mln eurot. 2025. aasta kokkuhoiumeetmetena vähendatakse perelepitusteenuste kulu 0,2 mln eurot (teenuse pakkumine jätkub, kuid koolitused toimuvad väiksemas mahus) ning asendushoolduse tugiteenuste kulu 0,15 mln eurot (hooldus- ja eestkosteperede arv ei ole suurenenud, tugiteenuste mahu vähenemine ei too kaasa negatiivset mõju sihtgrupile).

**Programmi tegevuse nimetus:** Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tagada Eestis elavate laste heaolu lastekaitsepoliitika rakendamisega riigi ja kohalike omavalitsuste valdkondadevahelises koostöös.

**Tabel 259. Programmi tegevuse lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
KOV-ide rahulolu Sotsiaalkindlustusameti tegevusega KOV-ide nõustamisel ja toetamisel, % Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	46,4%	50%	52%	54%	56%

### Tegevuste kirjeldus

Sotsiaalkindlustusameti poolt koordineeritakse valdkondadeülest lastekaitsealast koostöö ja ennetustegevusi ning korraldatakse lastekaitsetöötajate täienduskoolitusi, eesmärgiga parandada lastekaitsealase ennetustöö kvaliteeti ning aidata kaasa laste ja noorte arengu, kaasatuse ja heaolu toetamisele perekonnas, haridusasutuses, kogukonnas ja ühiskonnas tervikuna. Sotsiaalkindlustusameti poolt pakutakse KOVidele lastekaitsealase nõustamise teenust, suurendades sellega kohalikul tasandil lastekaitse võimekust ja teenuste osutamise edukust.

Tegevus sisaldab lastekaitse telefoniteenuseid nagu lasteabitelefoni 116111, kadunud laste telefoni 116000 ja spetsialistide ööpäevaringset nõustamist ning teenusega seotud ennetus- ja teavitustegevust.

Tegevuse eelarves 4,1 mln eurot (sh välisvahendid 1,6 mln eurot) on Sotsiaalkindlustusameti kulud 3,1 mln eurot ja TEHIKu kulud 1,0 mln eurot. Lastekaitse telefoniteenuse eelarve on 1,3 mln eurot, lastekaitsealase ennetus-, arendus- ja teavitustegevuse koordineerimise eelarve 2,0 mln eurot ja riikliku lastekaitse teenuse pakkumiseks 0,8 mln eurot. 2025. aasta kokkuhoiumeetmena lõpetatakse KOV lastekaitsetöötajate tööõustamine alates 2025. aastast (kulude vähenemine 0,06 mln eurot). KOV-des lastekaitsetöötajate tugisüsteemi väljaarendamist toetatakse välisvahendite abil. Välisvahenditest on Sotsiaalkindlustusameti eelarves 1,5 mln eurot (ESF) lastekaitsealase ennetus-, arendus- ja teavitustegevuseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kvaliteetne laste- ja perepoliitika ning ohvriabipoliitika väljatöötamine ja selle elluviimise tagamine.

**Tabel 260. Programmi tegevuse laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Laste - ja perepoliitika ning ohvriabipoliitika on kujundatud ja elluviimine korraldatud Allikas: Sotsiaalministeerium	jah	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse sisuks on laste- ja perepoliitika väljatöötamine ja ellurakendamine, et aidata kaasa laste õiguste ja heaolu tagamisele, toetada perede sotsiaalmajanduslikku toimetulekut ning soodustada laste sündi. Samuti sisaldab tegevus ohvriabiteenuseid ja -toetusi puudutava poliitika väljatöötamist ja elluviimise korraldamist.

Tegeletakse töötavate lapsevanemate töö ja pereelu ühitamise toetamiseks peresõbraliku töandja märgise programmi rakendamisega ning asendushoolduse arendamiste, tugiteenuste ja koolituste pakkumise koordineerimisega.

Tegevuse eelarves 7,7 mln eurot (sh välisvahendid 4,3 mln eurot) on Sotsiaalministeeriumi kulud 7,4 mln eurot ja TEHIKu kulud 0,3 mln eurot. Programmi tegevuse alla kuuluvad lastekaitse- ja perepoliitika ning ohvriabi poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamise teenus 7,4 mln eurot ning töö- ja pereelu ühitamise soodustamise teenuse kulud 0,3 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Teenused ohvritele ja vägivaldsete jatele

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ohvritele ja vägivaldsete jatele suunatud teenuste osutamise korraldamine ning ohvritele hüvitiste tagamine.

**Tabel 261. Programmi tegevuse teenused ohvritele ja vägivaldsete järele mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Üldine rahulolu ohvriabi teenustega Allikas: Sotsiaalkindlustusamet	n/a	jääb samale tasemele või tõuseb	jääb samale tasemele või tõuseb	jääb samale tasemele või tõuseb	jääb samale tasemele või tõuseb

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eesmärgiks on ohvritele ja vägivaldsete järele erinevate ohvriabi seadusest tulenevate teenuste osutamine, mille hulka kuuluvad ohvriabi põhiteenus, erinevad sihtgrupispetsiifilised teenused (nt naiste tugikeskuse teenus, inimkaubanduse ohvrite teenus jne) ning psühhosotsiaalsed teenused. Lisaks makstakse kuriteoohvri hüvitist, mis on suunatud neile, kes on Eesti Vabariigi territooriumil langenud vägivaldakuriteo ohvriks ja on seetõttu saanud raske tervisekahjustuse ning varalise kahju. Samuti pakutakse taastava õiguse teenust.

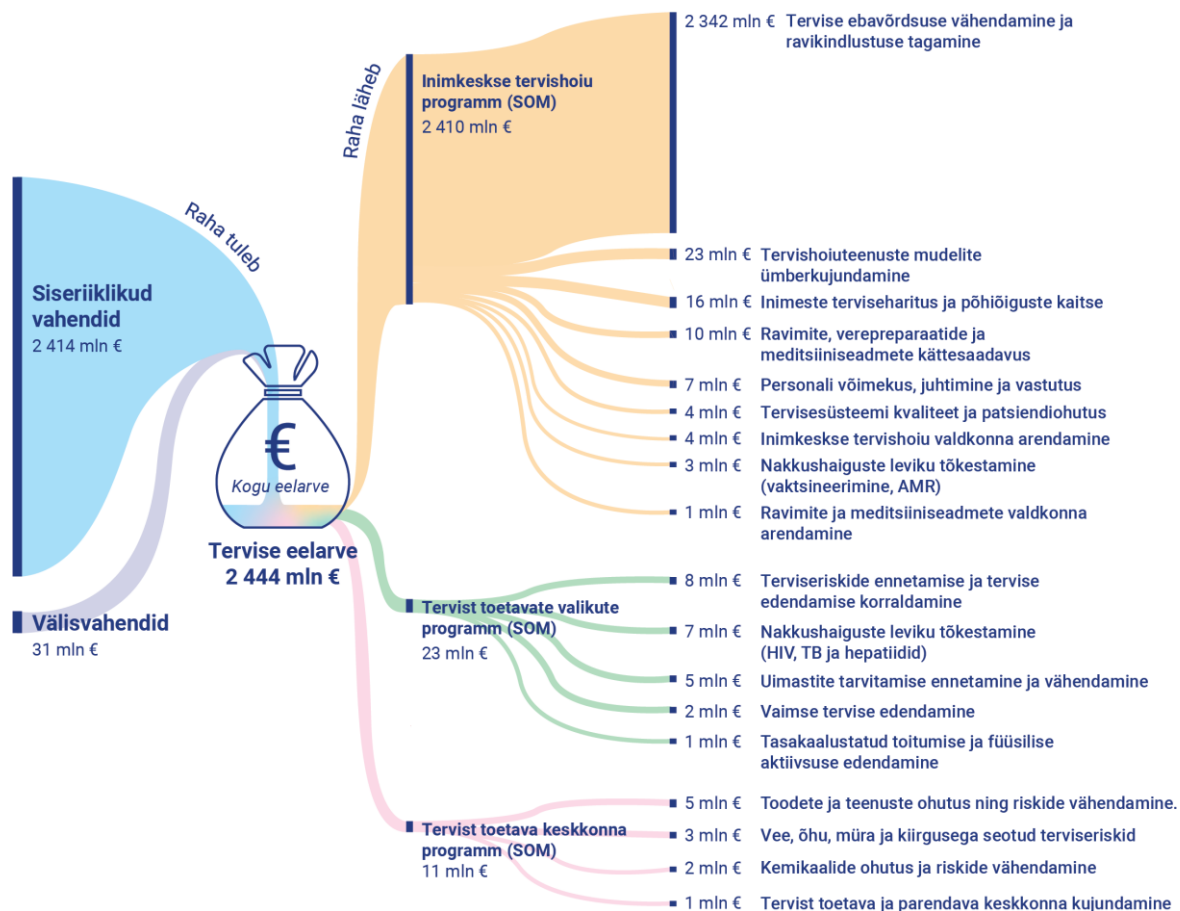
Tegevuse eelarves 9,1 mln eurot (sh välisvahendid 0,2 mln eurot) on Sotsiaalkindlustusameti kulud 6,9 mln eurot ja TEHIKu kulud 2,2 mln eurot. Programmi tegevuse alla kuuluvatest teenustest suurima mahuga on ohvriabi põhiteenus 3,2 mln eurot (sh lisatud laiapidse riigikaitse vahendid 0,05 mln eurot), sellele järgnevad naistevastase ja perevägivald ohvrite tugiteenus 1,5 mln eurot, psühhosotsiaalne abi kriisijuhtumi korral 1,3 mln eurot (sh lisatud laiapidse riigikaitse vahendid 0,45 mln eurot) ja traumast taastumist toetav vaimse tervise abi 1,3 mln eurot.



### 3.17.2.2 Tulemusvaldkond Tervis

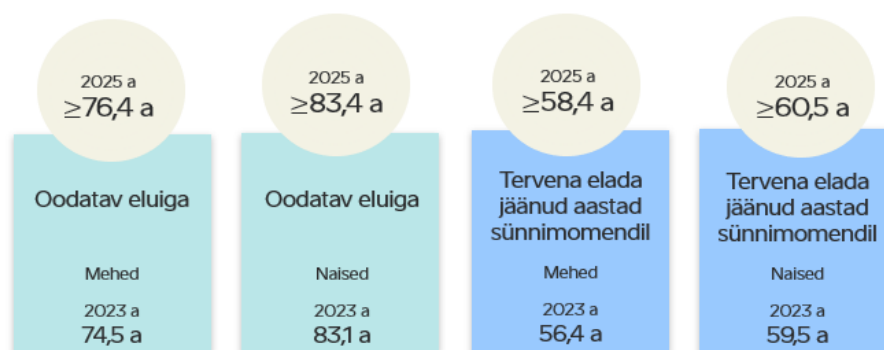
Joonis 88. Tervis tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve (2025)



Tervise tulemusvaldkonna eesmärk on tagada Eesti inimeste oodatava eluea ja tervena elada jäänud aastate arvu kasv ning ebavõrdsuse vähenemine tervises. Tulemusvaldkonna programmid on „Tervist toetava keskkonna programm“, „Tervist toetavate valikute programm“ ja „Inimkeskse tervishoiu programm“.

## Joonis 89. Tervise tulemusvaldkonna mõõdikud



Tervist toetava keskkonna programmi alla kuulub neli tegevust: „Tervist toetava ning parendava keskkonna kujundamine“, „Vee, õhu ning müra ja kiirgusega seotud terviseriskid“, „Kemikaalide ohutus ja riskide vähendamine“ ning „Toodete ja teenuste ohutus ja riskide vähendamine“. Programmi eesmärgiks on muuta kõikide Eesti elanike elukeskkond tervist toetavamaks ning teave võimalikest keskkonnast tulenevatest terviseriskidest ja nende vähendamise võimalustest paremini kättesaadavamaks.

Tervist toetavate valikute programm koosneb viies tegevusest: „Terviseriskide ennetamise ja tervise edendamise korraldamine“, „Vaimse tervise edendamine“, „Tasakaalustatud toitumise ja füüsilise aktiivsuse edendamine“, „Uimastite tarvitamise ennetamine ja vähendamine“ ning „Nakkushaiguste leviku tõkestamine (HIV, TB ja hepatiidid)“. Programmiga soovitakse tagada inimesele terve elukaare jooksul kõikide vajalike toetavate võrgustike, võimaluste ja oskuste olemasolu selleks, et teha rohkem tervist toetavamaks valikuid.

Inimkeskse tervishoiu programmi alla kuulub üheksa tegevust, nendeks on: „Inimkeskse tervishoiu valdkonna arendamine“, „Inimeste terviseharitus ja põhiõiguste kaitse“, „Personali võimekus, juhtimine ja vastutus“, „Tervishoiuteenuste mudelite ümberkujundamine“, „Tervisesüsteemi kvaliteet ja patsiendiohutus“, „Tervise ebavõrdsuse vähendamine ja ravikindlustuse tagamine“, „Ravimite ja meditsiiniseadmete valdkonna arendamine“, „Ravimite, verepreparaatide, meditsiiniseadmete kättesaadavus“ ning „Nakkushaiguste leviku tõkestamine (vaktsineerimine, AMR)“. Programmi eesmärk on tagada inimeste vajadustele ja ootustele vastavad tervise- ja sotsiaalteenused, mis aitavad vähendada enneaegset suremust, lisada tervena elatud eluaastaid ning toetada krooniliste haigustega elamist.

**Tabel 262. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega**

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
Tervis	Rahvastiku tervise arengukava 2020-2030	Tervist toetava keskkonna programm
		Tervist toetavate valikute programm

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm
		Inimkeskse tervishoiu programm

Tervise tulemusvaldkonnaga seotud programmdokumendid on kättesaadavad [Sotsiaalministeeriumi kodulehel](#).

### 3.17.2.2.1 Tulemusvaldkond Tervis kulude jaotus programmide ja programmide tegevuste lõikes

Tabel 263. Tulemusvaldkond Tervis programmide ja programmi tegevuste eelarve ja dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tervis</b>	<b>-2 396 426</b>	<b>-2 492 661</b>	<b>-2 444 216</b>	<b>48 446</b>	<b>-2%</b>
<b>Tervist toetava keskkonna programm</b>	<b>-10 303</b>	<b>-9 666</b>	<b>-11 200</b>	<b>-1 534</b>	<b>16%</b>
Tervist toetava ja parendava keskkonna kujundamine	-953	-961	-1 432	-471	49%
Vee, õhu, müra ja kiirgusega seotud terviseriskid	-2 864	-3 036	-2 995	41	-1%
Kemikaalide ohutus ja riskide vähendamine	-1 730	-970	-1 728	-759	78%
Toodete ja teenuste ohutus ning riskide vähendamine	-4 756	-4 700	-5 044	-345	7%
<b>Tervist toetavate valikute programm</b>	<b>-25 858</b>	<b>-25 943</b>	<b>-22 813</b>	<b>3 130</b>	<b>-12%</b>
Vaimse tervise edendamine	-2 549	-3 623	-2 129	1 494	-41%
Tasakaalustatud toitumise ja füüsilise aktiivsuse edendamine	-1 223	-1 206	-685	521	-43%
Uimastite tarvitamise ennetamine ja vähendamine	-6 036	-5 418	-4 955	463	-9%
Nakkushaiguste leviku tõkestamine (HIV, TB ja hepatiidid)	-6 405	-6 987	-6 760	227	-3%
Terviseriskide ennetamise ja tervise edendamise korraldamine	-9 644	-8 709	-8 284	425	-5%
<b>Inimkeskse tervishoiu programm</b>	<b>-2 360 265</b>	<b>-2 457 053</b>	<b>-2 410 203</b>	<b>46 850</b>	<b>-2%</b>
Inimkeskse tervishoiu valdkonna arendamine	-7 646	-3 107	-2 787	319	-10%
Inimeste terviseharitus ja põhiõiguste kaitse	-2 245	-46 233	-16 053	30 180	-65%
Personali võimekus, juhtimine ja vastutus	-8 223	-7 584	-6 941	643	-8%
Tervishoiuteenuste mudelite ümberkujundamine	-87 333	-10 708	-23 072	-12 364	115%
Tervisesüsteemi kvaliteet ja patsiendiohutus	-3 259	-3 431	-3 914	-482	14%
Tervise ebavõrdsuse vähendamine ja ravikindlustuse tagamine	-2 223 298	-2 372 975	-2 342 268	30 707	-1%
Ravimite ja meditsiiniseadmete valdkonna arendamine	-823	-897	-907	-10	1%
Ravimite, verepreparaatide ja meditsiiniseadmete kättesaadavus	-9 216	-9 456	-10 596	-1 140	12%
Nakkushaiguste leviku tõkestamine (vaktsineerimine, AMR)	-18 223	-2 662	-3 664	-1 003	38%

### 3.17.2.2.2 Tulemusvaldkond Tervis programmid ja programmi tegevused

#### Tervist toetava keskkonna programm

**Programmi eesmärk:** Kõikide Eesti elanike elukeskkond on muutunud tervist toetavamaks ning teave võimalikest keskkonnast tulenevatest terviseriskidest ja nende vähendamise viisidest on õigel ajal kergelt kättesaadav.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sotsiaalministeerium (SOM), Terviseamet (TA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).

#### Programmi tegevuse nimetus: Tervist toetava ning parendava keskkonna kujundamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tervist toetava ja parendava keskkonna poliitika kujundamine ning selle elluviimise korraldamine keskkonnast tulenevate terviseriskide vähendamiseks.

**Tabel 264. Programmi tegevuse tervist toetava ning parendava keskkonna kujundamine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Tervise säilimist ja paranemist soodustava elukeskkonna poliitika on kujundatud ning elluviimine korraldatud Allikas: Sotsiaalministeerium	jah	jah	jah	jah	jah

#### Tegevuste kirjeldus

Viiakse ellu tervist toetava ning parendava keskkonna poliitikakujundamise teenust. Tervist säästva ja tervisliku elukeskkonna loomiseks ja arendamiseks on vajalik välja töötada kaasaegsed õigusaktid ning koostöös avaliku, era- ja kolmanda sektoriga neid rakendada. Peamiselt on tegemist kemikaaliseadusega, biotsiidiseadusega, veeseadusega ja rahvatervishoiu seadusega ning nende rakendusaktidega. Plaanitud on välja arendada inimese biomonitoringu võrgustik Eestis, et tulevikus oleks olemas parem teadmine inimeste kokkupuutest kemikaalidega.

Tervist toetava ning parendava keskkonna kujundamise tegevuse eelarves 1,4 mln eurot on kajastatud Sotsiaalministeeriumi ja TEHIKu kulud.

#### Programmi tegevuse nimetus: Vee, õhu ning müra ja kiirgusega seotud terviseriskid

**Programmi tegevuse eesmärk:** Keskkonnast tulenevate terviseriskide vähendamine, sh puhtale ja ohutule joogi- ja suplusveele juurdepääsu suurendamine, mitteioniseeriva kiirguse ja sisekliima terviseriskide maandamine ning keskkonnamüra ohjamine.

**Tabel 265. Programmi tegevuse vee, õhu ning müra ja kiirgusega seotud terviseriskid mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kvaliteetse ühisveevärgi joogiveega varustatud elanike osakaal Allikas: Terviseamet	98,77%	95,00%	95,00%	97,00%	98,00%
Kvaliteetse veega basseinide osakaal Allikas: Terviseamet	80,00%	94,00%	94,00%	94,00%	94,00%
Supluskohtade osakaal, mille suplusvee kvaliteediklass loetakse „väga heaks“ või „heaks“ Allikas: Terviseamet	86,30%	90,00%	90,00%	90,00%	90,00%

### Tegevuste kirjeldus

Terviseamet edendab vee terviseohutust, korraldades elanikkonnale joogivee, loodusliku mineraalvee, ujula- ja suplusvee seiret ning teostades riiklikku järelevalvet. Lisaks osutab Terviseamet joogiveeuuringute referentteenust.

Hinnatakse sise- ja väliskeskkonnas esinevaid terviseriske ning korraldatakse riiklikku järelevalvet füüsikaliste tegurite (v.a ioniseeriv kiirgus) üle. Lisaks kooskõlastab ja hindab Terviseamet strateegilise keskkonnamõju hindamise aruandeid, hindab ja avaldab arvamusi planeeringute vastavuse kohta tervisekaitsenõuetele ja väljastab sagedusloa tingimuste ja raadiosaateseadme paigaldamise tingimuste kooskõlastusi.

2025. aastal tegeletakse joogiveehaarde valgala ja toiteala, veevarustussüsteemi ning tarbimiskoha veevärgi riskihindamise ja -juhtimise käsitluste juurutamisega. Jätkatakse joogiveeahela riskihindamise ja -juhtimise rakenduse loomiseks vajalike tegevustega. 2025. aastal jätkatakse joogivee direktiivist tulenevate uute kvaliteedinäitajate esinemise uurimist joogivees.

Vee, õhu ning müra ja kiirgusega seotud terviseriskide tegevuse eelarves 3,0 mln eurot on kajastatud Terviseameti ja TEHIKu kulud. Terviseamet sai laiapindse riigikaitse tegevusteks (riigikaitseülesanne - vältimatu abiosutamine) 0,4 mln eurot lisaraha.

### Programmi tegevuse nimetus: Kemikaalide ohutus ja riskide vähendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Kemikaalide valest kasutamisest tingitud mürgistus- ja õnnetusjuhtumite arvu vähendamine ning tervisele ohtlikest kemikaalidest, nende

tervisemõjust ja riskide maandamise meetmetest teabe kättesaadavuse ja mõistetavuse tagamine.

**Tabel 266. Programmi tegevuse kemikaalide ohutus ja riskide vähendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kemikaale, sh detergente turustavate ettevõtete osakaal, kes puudused kõrvaldasid Allikas: Terviseamet	74,00%	80,00%	81,00%	82,00%	83,00%
Biotsiidide turustavate ettevõtete osakaal, kes puudused kõrvaldasid Allikas: Terviseamet	79,00%	80,00%	81,00%	82,00%	83,00%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse eesmärgiks on suurenenud teadlikkus kemikaaliohutusest, kemikaalide valest kasutamisest tingitud mürgistus- ja õnnetusjuhtumite arv on vähenenud ning teave tervisele ohtlikest kemikaalidest, nende tervise mõjust ja riskide maandamise meetmetest on kättesaadav.

Terviseamet tegeleb regulaarselt kemikaalide turustamiseelsete tegevuste korraldamise, mürgistusteabealase nõustamise ja teadlikkuse tõstmisega ning biotsiidiseaduse alusel riigilõivuga maksustatavate teenuste osutamisega (biotsiidi registreerimistunnistuste ja lubade väljastamine ning detergendi turustamiseks erandi taotluse läbivaatamine).

Kemikaalide ohutus ja riskide vähendamise tegevuse kuludes 1,7 mln eurot on kajastatud Terviseameti, Sotsiaalministeeriumi ja TEHIKu kulud. Terviseamet sai 0,2 mln eurot laiapindse riigikaitse tegevusteks, peamiselt mürgistusteabealaseks nõustamiseks ja teadlikkuse tõstmiseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Toodete ja teenuste ohutus ja riskide vähendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Toodete ja teenuste ohutuse või vale kasutusega seotud negatiivsete tervisesündmuste (sh kõrvalmõjude, tüsistuste, vigastuste ja mürgistuste) arvu vähendamine.

**Tabel 267. Programmi tegevuse toodete ja teenuste ohutus ja riskide vähendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kosmeetikatooteid turustavate ettevõtete osakaal, kes puudused kõrvaldasid Allikas: Terviseamet	86,00%	82,00%	82,00%	82,00%	82,00%
Ilusalongide osakaal, kus puudused kõrvaldasid Allikas: Terviseamet	93,30%	75,00%	77,00%	79,00%	81,00%
Tervisekaitsenõuetele vastavate haridusasutuste osakaal kontrollitud haridusasutustest Allikas: Terviseamet	62,00%	80,70%	81,20%	81,60%	82,10%
Tervisekaitsenõuetele vastavate sotsiaalasutuste osakaal kontrollitud sotsiaalasutustest Allikas: Terviseamet	55,00%	64,10%	64,30%	64,40%	64,60%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse oodatav tulemus on, et tootjate ja teenuseosutajate teadlikkus oma kohustustest ohutuse tagamisel on paranenud, info kohustustest on kergelt kättesaadav, elanikkonna teadlikkus toodete ja teenuste ohutusest ning võimalikest terviseriskidest on suurenenud. Vähenenud on toodete ja teenuste ohutuse või vale kasutusega seotud negatiivsete tervisesündmuste (sh kõrvalmõjude, tüsistuste, vigastuste ja mürgistuste) arv.

Terviseamet edendab regulaarselt toodete terviseohutust ning korraldab kosmeetikatoodete ja muude toodete, kemikaalide, biotsiidide ja detergentide üle järelevalvet tootja, importija ja levitaja juures ning hulgimüügis. Samuti korraldab Terviseamet riiklikku järelevalvet haridus- ja sotsiaalasutuste tervisekaitsenõuete täitmise üle ning ilu- ja isikuteenuste tervisekaitsenõuete tagamiseks. Toodete ja teenuste ohutus ja riskide vähendamise tegevuse 5,0 mln eurot on kajastatud Terviseameti ja TEHIKu kulud. Laiapindse riigikaitse tegevusteks (riigikaitseülelann - vältimatu abi osutamine) on saadud 0,4 mln eurot lisaraha.

### Tervist toetavate valikute programm

**Programmi eesmärk:** Tervise edendamiseks, riskikäitumise vähendamiseks ja tervisenäitajate parandamiseks kogu elukaare jooksul on inimeste jaoks olemas vajalikud toetavad võrgustikud, võimalused ja oskused, et teha tervist toetavaid valikuid olenemata vanusest, sissetulekust, haridustasemest ja elukohast. Lihtsalt mõistetav tervisealane teave ning vajalikud teenused ja tooted on kõigile kättesaadavad.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sotsiaalministeerium (SOM), Tervise Arengu Instituut (TAI), Tervisekassa, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).



## Programmi tegevuse nimetus: Terviseriskide ennetamise ja tervise edendamise korraldamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tõenduspõhise, eri osapooli, sektoreid ning tasandeid kaasava terviseriskide ja riskikäitumise vähendamise poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine.

**Tabel 268. Programmi tegevuse terviseriskide ennetamise ja tervise edendamise korraldamine moodsik ja sihttasemed**

Moodsik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Terviseriskide ennetamise ja edendamise poliitika on kujundatud, rakenduslikud küsimused on lahendatud, seisukohad on esitatud Allikas: Sotsiaalministeerium	jah	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Kujundatakse terviseriskide ja riskikäitumise ennetamise ning tervise edendamise poliitikat, eesmärgiga suurendada elanike teadlikkust tervislikest valikutest, muuta elukeskkonnas tervist toetavad valikud kättesaadavamaks ning ühiskonna hoiakuid tervist toetavamaks. Tervisepoliitika väljakutsete lahendamisel pööratakse tähelepanu teadus- ja arendustegevuste tulemustele ja viimastele arengutele ning uuendatakse õigusraamistikku selliselt, et see soodustaks tervise hoidmist ja innovatsiooni.

Tegevus sisaldab Tervise Arengu Instituudi tööd tõenduspõhiste ennetustegevuste korraldamisel ja arendamisel, teadustööd Tervise Arengu Instituudi erinevatel uurimissuundadel ning tervisestatistika kogumist ja registre ülalpidamist. Tervise Arengu Instituut on vähiregistri, raseduse infosüsteemi (koosneb meditsiinilisest sünniregistrist ja meditsiinilisest raseduse katkemise ja katkestamise registrist), tuberkuloosiregistri, vähi sõeluuringute registri ja narkomaaniraviregistri vastutav töötleja ning surma põhjuste registri volitatud töötleja. Samuti vastutab Tervise Arengu Instituut vähi sõeluuringute kutsete saatmise eest, rakendab abinõusid hõlmatuse suurendamiseks ning töötab välja uusi sõeluuringulahendusi.

Tegevuses sisaldub Tervise Arengu Instituudi poolt laste ja noorte tervise ja heaolu edendamine, millega suurendatakse koolieelsete lasteasutuste ja koolide võimekust laste ja noorte tervisekäitumise kujundamisel ja toetava keskkonna loomisel.

Tegevuse eelarvest rahastatakse aastatel 2024–2027 ka WHO regionaalse mittenakkushaiguste keskuse tegevust, mis 2023. aastal otsustati Moskvast ümber paigutada Kopenhaagenisse.

Terviseriskide ennetamise ja tervise edendamise korraldamise tegevuse eelarves 8,3 mln eurot on kajastatud Sotsiaalministeeriumi, Tervise Arengu Instituudi ja TEHIKu kulud. Tegevuse kaks suurema eelarvega teenust on Terviseriskide ja riskikäitumise ennetamise ning tervise edendamise poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine summas 2,3 mln eurot

(Sotsiaalministeeriumi ja TEHIKu kulud) ja Tervisestatistika kogumine ja registrite pidamine summas 1,8 mln eurot (Tervise Arengu Instituudi ja TEHIKu kulud). Tervise Arengu Instituudi viljatusravi registri arenduste säästlikum korraldamine toob kokkuhoiu summas 0,01 mln eurot.

### Programmi tegevuse nimetus: Vaimse tervise edendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Elukaareülese vaimse tervise teenuste süsteemi arendamine. Selle tulemusena saavad inimesele kogu tema elu jooksul kättesaadavaks sekkumised ja teenused, mis toetavad ja parandavad tema vaimset tervist, niisamuti nagu seda toetavad ka keskkonnad, milles ta viibib. Suureneb inimeste oskus nii ise toime tulla kui toetada teiste toimetulekut.

**Tabel 269. Programmi tegevuse vaimse tervise edendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
16–64-aastaste inimeste osakaal, kellel on viimase 12 kuu jooksul diagnoositud või ravitud depressiooni Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	10,00% (2022)	9,40%	8,90%	8,40%	7,90%
11-, 13- ja 15-aastaste laste osakaal, kellel on viimasel 12 kuul esinenud depressiivseid episoode Allikas: Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	34,00% (2022)	25,30%	24,30%	23,20%	22,10%
Enesetapu tõttu hukkunute arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Statistikaamet	14,00	13,00	12,50	12,00	11,50
0–19-aastaste enesetapu tõttu hukkunute arv 100 000 sama vana elaniku kohta Allikas: Statistikaamet	3,40	3,40	3,00	2,70	2,30
20–64-aastaste enesetapu tõttu hukkunute arv 100 000 sama vana elaniku kohta Allikas: Statistikaamet	13,60	13,10	12,30	11,50	10,60
65-aastaste ja vanemate enesetapu tõttu hukkunute arv 100 000 sama vana elaniku kohta Allikas: Statistikaamet	25,10	22,10	21,90	21,80	21,70
15–34-aastaste tahtlike enesevigastuste arv 100 000 sama vana elaniku kohta Allikas: Statistikaamet	286,10	212,20	211,80	211,30	210,90

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse oodatav tulemus on, et inimeste enesekohased sotsiaal-emotsionaalsed oskused ja võime toetada teiste toimetulekut erinevatel eluetappidel on paranenud ja inimesi ümbritsev keskkond toetab nende vaimset tervist. Vaimse tervise probleemide esinemisel peavad vajalikud teenused olema piirkondlikult võrdselt kättesaadavad ning inimestele võimaldatakse just nende vajadusele vastava intensiivsusega abi.

Viiakse ellu tegevusi, mis edendavad ja toetavad inimeste vaimset tervist, soodustavad vaimse tervisega seotud probleemide varajast märkamist, ennetavad probleeme või nende süvenemist, toetavad astmelise abi pakkumist (sh digitaalses keskkonnas) ning aitavad kujundada elukeskkonda nii vaimset kui füüsilist tervist hoidvaks.

Samuti rahastatakse tegevuse eelarvest Tervise Arengu Instituudi vaimse tervise alast uurimistööd ja uute sekkumiste arendamist.

Oluline muudatus alates 2025. aastast, mis kajastub programmi tegevuse eelarves, puudutab KOV-idele toetuse andmist oma elanikele vaimse tervise teenuste pakkumiseks: senise Sotsiaalministeeriumi eelarvest rahastatud taotlusvoorude asemel viiakse sotsiaalhoolekande seaduse muudatusega rahastus vaimse tervise teenuste pakkumiseks KOV toetusfondi.

Vaimse tervise edendamise tegevuse eelarves 2,1 mln eurot on kajastatud Sotsiaalministeeriumi, TEHIKu ja Tervise Arengu Instituudi kulud. Vaimse tervise teenuse toetuse, kogukonnapsühholoogide palgatoetuse ja hingehoidjateenuste toetamise vahendid on kajastatud 1,5 mln euro ulatuses 2025. aastast KOV toetusfondis. Toetussummat on vähendatud 0,21 mln kokkuhoiuotsusega.

### **Programmi tegevuse nimetus: Tasakaalustatud toitumise ja füüsilise aktiivsuse edendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tasakaalustatult ja mitmekesiselt toituvate ja füüsiliselt aktiivsete inimeste osakaalu kasvatamine kõikides vanuserühmades, et vähendada ülekaalulisust ja sellega seotud haigusi.

**Tabel 270. Programmi tegevuse tasakaalustatud toitumise ja füüsilise aktiivsuse edendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Vabal ajal vähemalt neli korda nädalas poole tunni vältel (või kauem) tervisesporti harrastavate 16–64-aastaste osakaal Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	18,30% (2022)	16,80%	17,20%	17,70%	18,20%
Iga päev vähemalt 60 minutit mõõdukalt või intensiivselt kehaliselt aktiivsete 11-, 13- ja 15-aastaste õpilaste osakaal Allikas: Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	16,20% (2022)	24,00%	25,20%	26,40%	27,60%
Ülekaaluliste või rasvunud I klassi õpilaste osakaal Allikas: Euroopa laste rasvumise seire (COSI), Tervise Arengu Instituut	28,10% (2022)	23,50%	23,00%	22,50%	22,00%
Ülekaaluliste või rasvunud 16–64-aastaste osakaal rahvastikus Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	52,70% (2022)	50,80%	50,60%	50,50%	50,30%
Ülekaaluliste või rasvunud 1–4-aastaste laste osakaal Allikas: Tervise infosüsteem	28,70% (2022)	26,90%	26,50%	26,10%	25,70%
Ülekaaluliste või rasvunud 10-14-aastaste laste osakaal Allikas: Tervise infosüsteem	31,50% (2022)	28,70%	27,90%	27,20%	26,50%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse oodatavaks tulemuseks on tasakaalustatult toituvate laste ja täiskasvanute osakaalu suurenemine ning saavutatud on ülekaalu järjepidev langustrend. Paranenud toitumisharjumused toovad kaasa südame-veresoonkonnahaiguste, toitumisest mõjutatud vähitüüpide ning teist tüüpi diabeedi selge langustrendi. Eesti rahvastiku hulgas on füüsiline aktiivsus suurenenud kõikides vanusrühmades.

Tervise Arengu Instituut korraldab inimeste teadlikkuse tõstmist tasakaalustatud ja täisväärtuslikust toitumisest, mis muu hulgas sisaldab toitumisalaste koolituste korraldamist õpetajatele ning toitumise infosüsteemi haldamist ja arendamist.

Tasakaalustatud toitumise ja füüsilise aktiivsuse edendamise tegevuses 0,7 mln eurot on kajastatud Tervise Arengu Instituudi kulud.

### Programmi tegevuse nimetus: Uimastite tarvitamise ennetamine ja vähendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ühiskonna hoiakute muutmine tervist säästvat käitumist toetavaks, et vähendada uimastite tarvitamist ja nendest tingitud kahju.

**Tabel 271. Programmi tegevuse uimastite tarvitamise ennetamine ja vähendamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Narkootikumide proovinud 15–16-aastaste osakaal Allikas: Uimastite tarvitamine koolinoorte hulgas (ESPAD), Tervise Arengu Instituut	38,00% (2019)	27,70%	26,60%	25,50%	24,30%
Narkootikumide üledoosidest tingitud surmajuhtude arv 1 000 000 elaniku kohta (kolme aasta keskmine) Allikas: Tervise Arengu Instituut	82,50	17,20	15,70	14,30	12,90
Absoluutse alkoholi tarbimine 15-aastaste ja vanemate elanike kohta (liitrit) Allikas: Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis	10,90	10,00	9,90	9,80	9,70
15-aastaste purjus olnud noorte osakaal Allikas: Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	31,20% (2022)	22,50%	20,00%	17,50%	15,00%
Igapäevasuitsetajate osakaal 16–64-aastaste naiste hulgas Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	12,10% (2022)	11,30%	11,00%	10,80%	10,50%
Igapäevasuitsetajate osakaal 16–64-aastaste meeste hulgas Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	21,00% (2022)	20,40%	19,30%	18,20%	17,10%
Igapäevasuitsetajate osakaal kuni põhiharidusega 16–64-aastaste hulgas Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	29,80% (2022)	26,70%	25,40%	24,00%	22,70%
15-aastaste sigaretti suitsetanud noorte osakaal Allikas: Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	32,70% (2022)	27,50%	25,00%	22,50%	20,00%
16–64-aastaste tubakasuitsule eksponeeritus kodus Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	11,60% (2022)	5,60%	4,50%	3,40%	2,20%
Alkoholi tarvitamisest põhjustatud haigustesse surnute arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	45,80	36,30	34,20	32,10	30,10

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Narkootikume proovinud 15–16-aastaste osakaal Allikas: Uimastite tarvitamine koolinoorte hulgas (ESPAD), Tervise Arengu Instituut	38,00% (2019)	27,70%	26,60%	25,50%	24,30%
Narkootikumide üledoosidest tingitud surmajuhtude arv 1 000 000 elaniku kohta (kolme aasta keskmine) Allikas: Tervise Arengu Instituut	82,50	17,20	15,70	14,30	12,90
Absoluutse alkoholi tarbimine 15-aastaste ja vanemate elanike kohta (liitrit) Allikas: Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis	10,90	10,00	9,90	9,80	9,70
15-aastaste purjus olnud noorte osakaal Allikas: Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	31,20% (2022)	22,50%	20,00%	17,50%	15,00%
Igapäevasuitsetajate osakaal 16–64-aastaste naiste hulgas Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut	12,10% (2022)	11,30%	11,00%	10,80%	10,50%
Alkoholimürgistusest tingitud surmajuhtumite arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	7,60	7,70	7,60	7,60	7,50

## Tegevuste kirjeldus

Tegevuse oodatav tulemus on, et uimastite (alkohol, nikotiin, narkootikumid) tarvitamine ja uimastite tarvitamisest tingitud kahju on vähenenud kõikides elanikkonna gruppides ning ühiskonna hoiakud on muutunud tervist säästvat käitumist toetavaks.

Tegevus sisaldab Tervise Arengu Instituudi tegemisi, tegeletakse nii elanikkonna teadlikkuse suurendamisega alkoholikahjust, tarvitamise riskidest ja vähendamise võimalustest kui jätkatakse tubaka ja nikotiini tarvitamise ning inimeste tubakasuitsuga kokkupuute vähendamisele suunatud ennetus- ja teavitustööga. Tõstetakse narkomaania- ja narkootikumidealast teadlikkust nii ühiskonnas tervikuna kui riskirühmades ning jätkatakse narkomaania ravi-, rehabilitatsiooni- ja järelteenuste ning kahjude vähendamise ja nõustamisteenuse pakkumisega.

Uimastite tarvitamise ennetamise ja vähendamise tegevuses 5,0 mln eurot on kajastatud Tervise Arengu Instituudi kulud. Tegevuse eelarve vähenes 0,5 mln euro võrra seoses Tervise Arengu Instituudi sõltuvusravi (noorukite sõltuvusravi teenus, nn Torujõe Noortekodu) eelarve liikumisega Sotsiaalkindlustusameti tegevusse Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused, kinnise lasteasutuse teenusele (KLAT).

## Programmi tegevuse nimetus: Nakkushaiguste leviku tõkestamine (HIV, TB ja hepatiidid)

**Programmi tegevuse eesmärk:** Nakkushaiguste leviku vähendamine, keskendudes teatud nakkushaigustest teadlikkuse suurendamisele, nende leviku ennetamisele ja ravi kättesaadavuse parandamisele.

**Tabel 272. Programmi tegevuse nakkushaiguste leviku tõkestamine (HIV, TB ja hepatiidid) mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Uute HIVi juhtude arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Terviseamet	13,40	9,10	8,60	8,20	7,80
Krooniliste ja ägedate C-hepatiidi juhtude arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	9,30	6,80	5,80	4,90	3,90
Tuberkuloosi haigestumuskordaja (esmas-, retsidiiv- ja korduvravijuhud) 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	7,20	7,20	6,70	6,30	5,90

### Tegevuste kirjeldus

Tegevus sisaldab Tervise Arengu Instituudi tegevusi HIV ennetamisel, ravil ja kahjude vähendamisel ning tegevusi seoses tuberkuloosi ennetamise ja raviga.

Nakkushaiguste valdkonna tegevused on jaotunud kahe programmi vahel, olles seotud nii tervislike valikute programmi kõnealuse tegevuse kui ka inimkeskse tervishoiu programmi tegevusega „Nakkushaiguste leviku tõkestamine (vaktsineerimine, AMR)“, mille alusel viiakse ellu nakkushaiguste seire korraldamist, nakkushaiguste immunoprofülaktilikat, mikroobide resistentsuse tekke ja leviku ohjamist ning epideemiatõrje tegevuste korraldamist.

Nakkushaiguste leviku tõkestamise tegevuse eelarves 6,8 mln eurot on kajastatud Tervise Arengu Instituudi kulud. Tervise Arengu Instituudi poolt koordineeritavate terviseteevuste korralduse optimeerimine toob kokkuhoiu summas 0,2 mln eurot. Terviseteevuste eelarvemahu vähendamisel lähtutakse põhimõttest, et säilima peab teenuste kättesaadavus abivajajatele. Eesmärk on sõlmida lepingud väiksema arvu partneritega, kellel on võimekus tagada teenuse jätkumine senises mahus.

### Inimkeskse tervishoiu programm

**Programmi eesmärk:** Inimeste vajadustele ja ootustele vastavad ohutud ja kvaliteetsed tervise- ja sotsiaalteenused, mis aitavad vähendada enneaegset suremust, lisada tervena elatud eluaastaid ja toetada krooniliste haigustega elamist, on elanikkonnale võrdselt kättesaadav.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Sotsiaalministeerium (SOM), Tervisekassa, Terviseamet (TA), Tervise Arengu Instituut (TAI), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK), Raviamet (RA), Sotsiaalkindlustusamet (SKA).

**Programmi tegevuse nimetus:** Inimkeskse tervishoiu valdkonna arendamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tõenduspõhise, eri osapooli, sektoreid ja tasandeid kaasava inimkeskse tervishoiusüsteemi arendamise poliitika väljatöötamine ja elluviimise korraldamine.

**Tabel 273. Programmi tegevuse inimkeskse tervishoiu valdkonna arendamine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Inimkeskne tervishoiupoliitika on kujundatud ja selle elluviimine korraldatud, rakenduslikud küsimused on lahendatud ja seisukohad esitatud Allikas: Sotsiaalministeerium	jah	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Töötatakse välja ja viiakse ellu tervishoiupoliitikat, et tagada tervishoiuteenuste kättesaadavus, kvaliteet ja ohutus ning elanike teadlikkus ja rahulolu tervishoiuteenustega. Luuakse eeldused tervisesüsteemi tõenduspõhiseks arendamiseks ning koordineeritakse tervisestatistika kogumist ja tervisevaldkonnale tarvilikku teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevust. See hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste ja nende rakendamise ettevalmistamist ning EL-i otsustusprotsessis osalemist, strategiadokumentide väljatöötamist ja elluviimise hindamist tervisepoliitikat puudutavas, aga ka huvigruppide teavitamist valdkonda puudutavatest algatustest ja otsustest ning nende kaasamist aruteludesse.

Inimkeskse tervishoiu valdkonna arendamise tegevuse eelarves 2,8 mln eurot on kajastatud Sotsiaalministeeriumi ja TEHIKu kulud.

Kokkuhoiuotsuste alusel muudetakse Eesti bioetika ja inimuuringute nõukogu (EBIN) taotluste menetlustasu võtmist, vähendatakse tervishoiuteenuse kvaliteedi ekspertkomisjoni kulusid ning digitaliseerimisega vähenevad kulud 0,04 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus:** Inimeste terviseharitus ja põhiõiguste kaitse

**Programmi tegevuse eesmärk:** Inimeste terviseharituse parandamine ning kogukondade toetamine ja kaasamine aktiivsete partneritena inimkeskse tervisesüsteemi arendamisel.



**Tabel 274. Programmi tegevuse inimeste terviseharitus ja põhiõiguste kaitse mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Emakakaelavähi sõeluuringuga hõlmatus Allikas: Tervise Arengu Instituut	64,00%	59,40%	61,50%	63,60%	65,70%
Rinnavähi sõeluuringu hõlmatus Allikas: Tervise Arengu Instituut	64,50%	63,80%	65,00%	66,20%	67,40%
Jämesoolevähi sõeluuringuga hõlmatus Allikas: Tervise Arengu Instituut	60,40%	57,90%	60,40%	62,80%	65,40%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse oodatava tulemusena suureneb inimeste terviseharitus tõenduspõhiste tervislike valikute tegemisel ja keskkonnast tulenevate riskide suhtes. Inimesed oskavad teha ja teevad informeeritud otsuseid enda tervise hoidmiseks ja ravi järjepidevuse tagamiseks ning on aktiivsed partnerid tervisega seotud otsustusprotsessides. Kogukonnad ja patsientide esindusorganisatsioonid toetavad ja aitavad aktiivselt kaasa inimkeskse tervisesüsteemi arendamisele ja tõenduspõhiste tervisevalikute tegemise suurendamisele. Tugevate esindusorganisatsioonide abil on patsientide põhiõigused ja huvid kaitstud.

Tegevuse eelarvest rahastatakse ka Viljandi maakonnanahaigla ja tervisekeskuse TERVIKUM ehitamist, mis valmib ja hakkab inimestele teenuseid osutama 2025. aastal.

Tegevuse eelarves 16,1 mln eurot on Sotsiaalministeeriumi kulud. Tegevusega rahastatakse SA Viljandi Haigla (TERVIKUMi) ehitamist, mille peamine rahastus on taaste- ja vastupidavusrahadestusest (RRF).

### Programmi tegevuse nimetus: Personali võimekus, juhtimine ja vastutus

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tervishoiusektori töötajate võimekuse kasvatamine ning juhtimise ja vastutuse tugevdamine.

**Tabel 275. Programmi tegevuse personali võimekus, juhtimine ja vastutus mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Arstide arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	347,10	365,40	368,90	372,40	376,00
Õdede arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	662,20	741,50	762,20	782,90	803,60
Proviisorite arv 100 000 elaniku kohta Allikas: Tervise Arengu Instituut	69,30	76,90	77,50	78,10	78,70

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse oodatav tulemus on, et tervishoius töötavad motiveeritud ja kompetentsed töötajad, kelle väljaõpe vastab elanikkonna ja tervishoiusüsteemi vajadustele. Vajaliku inimressursi planeerimine põhineb tõendus põhisel, mille tulemusena on tervishoiutöötajate ja teiste vajalike spetsialistide juurdekasv tagatud. Eesmärgi saavutamiseks on vaja investeerida tervisesüsteemi inimressursi, lähtudes elanikkonna ja tervisesüsteemi vajadustest, arvestades tööjõu dünaamikat, hariduspoliitikat, tehnoloogia arengut ja ajas toimuvaid üldisi muutusi.

Tegevuse eelarvest rahastatakse eriarstide ja õdede lähtetoetus, tervishoiutöötajate koolitust nende tagasitoomiseks tervishoiusüsteemi, residentuurikulusid, tervishoiuspetsialistide tööpraktika juhendamist, psühholoogide kutse aastat.

Tegevuse eelarves 6,9 mln eurot on kajastatud Terviseameti, TEHIKu ja Sotsiaalministeeriumi kulud. Suurema eelarvega teenused on residentuurikulude (3,3 mln eurot), psühholoogide kutse aasta (1,7 mln eurot) ning eriarstide ja õdede lähtetoetuste (1,5 mln eurot) rahastamine.

### Programmi tegevuse nimetus: Tervishoiuteenuste mudelite ümberkujundamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tervishoiuteenustele tervikliku lähenemise kujundamine olenemata nende kuuluvusest avalikku või erasektorisse, koostöös teiste sektoritega.

**Tabel 276. Programmi tegevuse tervishoiuteenuste mudelite ümberkujundamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Haiglavõrgu arengukava haiglate aktiivravi voodihõive Allikas: Tervise Arengu Instituut	68,60% (2022)	73,00%	74,40%	75,80%	77,20%
Järelvisiidid 30 päeva jooksul pärast ägeda müokardiinfarkti haiglaravi perearsti juurde Allikas: Tervisekassa	29,00%	42,50%	44,00%	45,50%	47,00%
Järelvisiidid 30 päeva jooksul pärast insuldi haiglaravi perearsti juurde Allikas: Tervisekassa	20,40%	33,00%	35,40%	37,80%	40,20%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse oodatav tulemus on, et tervishoiusüsteem tagab teenustele tervikliku lähenemise, mis sisaldab nii tervise edendamist, haiguste ennetamist, ravi järjepidevust, integreeritud ravi ning teenusepakkumise korraldust tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemi koostöös.

Tegevuse alla kuulub kroonilise vaimse tervise probleemidega inimeste valdkondadeülene integreeritud teenuse mudeli väljatöötamine ja rakendamine. Samuti rahastatakse tegevuse eelarvest geenivaramu vastutava töötaja tegevust, et tagada geenivaramu pidamine ja koeproovide säilitamine.

Tegevuse eelarvest kaasajastatakse Saare maakonnas asuv SA Kuressaare Haigla ja Ida-Viru maakonnas asuv SA Narva Haigla. Eesmärk on rajada integreeritud heaoluteenuste arendamise ja osutamise keskused, sh suurendada olemasolevate haiglahoonete energiatõhusust.

Tegevus sisaldab Terviseameti poolt kiirabiteenuse ning tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise korraldamist.

Tegevuse rahastus sisaldab eelmises riigi eelarvestrateegia protsessis otsustatud lisaraha, millega toetatakse igal aastal harvikaigustega laste ravi ja lapseas alanud ravi.

Tegevuse eelarves kajastatakse Sotsiaalministeeriumi, Terviseameti ja TEHIKu kulud, kokku summas 23,1 mln eurot. Eelarvemahult suurimateks teenusteks on toetus eriarstiabi arendamiseks väljaspool pädevuskeskusi (15,4 mln eurot) ja harvikaiguste toetusprogramm (4 mln eurot). Välisvahendite sihtfinantseeringuga toetatakse integreeritud heaoluteenuste keskusi (haiglaid) summas 6 mln eurot. Tervishoiuasutuste energiatõhusust (haiglad) rahastatakse koos CO2 kvoodituluga kokku summas 7,7 mln eurot.

Kokkuhoiu raames vähendatakse avatud taotlusvooriga toetusprogrammi „Harvikaigustega laste ravi ja lapseas alanud harvikaiguse ravi toetamine” summas 1 mln eurot (algne eelarve 5 mln eurot). Mõju sihtrühmale aitab vähendada asjaolu, et 1. juulist 2024. aastast rahastab

Tervisekassa uut tsüstilise fibroosi ravimit, mis oli üks neist harvikravimitest, mida toetusprogrammi kaudu oli kavas toetada. Eesti Geenivaramu tegevustoetust vähendatakse 0,14 mln eurot (10% eelarvest). Kokkuvõttes on suunatud haldus- ja kommunikatsioonikuludele, mitte sisulisele teenuse halvenemisele. Terviseamet hoiab kokku 0,1 mln eurot kiirabi teenuse korraldamiseks ning lõpetab kampaania “Sinu käed päästava elu” toetamise, lisaks ei toetata kiirabi kutsemeisterlikkuse simulatsiooni õppust.

Terviseamet saab laiapindseks riigikaitseks (riigikaitseülesanne - vältimatu abi osutamine) juurde 0,3 mln eurot, mille suunab peamiselt tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise korraldamiseks. Lisaks suunab Terviseamet 0,5 mln eurot riigikaitse- ja 0,2 mln eurot riigi tegevusvarude tagamiseks.

### Programmi tegevuse nimetus: Tervisesüsteemi kvaliteet ja patsiendihutus

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tervisesüsteemi kvaliteedi parandamine ja avatud patsiendihutuse kultuuri väljaarendamine.

**Tabel 277. Programmi tegevuse tervisesüsteemi kvaliteet ja patsiendihutus mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Kõikide vähipaikmete viie aasta suhteline elumus Allikas: Tervise Arengu Instituut	65,00% (2021)	70,70%	71,60%	72,50%	73,30%
Ägedasse müokardiinfarkti haigestunute 30 päeva järgne suremus Allikas: OECD Statistics ja Müokardiinfarktiregister	14,70 (2021)	10,70	10,30	10,00	9,60
Isheemilisse insulti haigestunute 30 päeva järgne suremus Allikas: OECD Statistics	17,00 (2021)	14,30	14,00	13,80	13,50

### Tegevuste kirjeldus

Eesmärgiks on tagada avatud patsiendihutuse kultuur, mis võimaldab tervishoiusüsteemis töötavatel inimestel süüdistamise asemel vigadest õppida ja seda paremaks muuta, ning rakendada süsteemi tervishoiuteenuste kvaliteedi tagamiseks. Tegevuse alla kuulub tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse süsteemi rakendamine, mis jõustub 2024. aasta juulist.

Terviseameti poolt osutatakse laboratoorseid referentteenuseid. Lisaks haldab ja peab Terviseamet järelevalvet tervishoiuteenuse osutajate tegutsemisõiguse üle ning juhib

tervishoiutöötajate registreerimise ja kvalifikatsiooni tunnustamise taotlemise teenust, mis hõlmab tervishoiutöötajate registreerimist, kvalifikatsiooni hindamist ja töötamise üle arvepidamist (sh riigikaitsele töökohustuse ametikohtadel).

Tegevuse alla kuulub müokardiiniinfarktiregistri pidamise rahastamine ja HIV-ravi andmekogu tegevuse toetamine.

Tervisesüsteemi kvaliteet ja patsiendiohutuse tegevuse eelarve 3,9 mln eurot on seotud Sotsiaalministeeriumi, Terviseameti ja TEHIKu kuludega. Terviseamet suunab tegevusse 0,7 mln eurot laiapindseks riigikaitseks (riigikaitseüleanne - vältimatu abi osutamine) eraldatud vahendeid.

### Programmi tegevuse nimetus: Tervise ebavõrdsuse vähendamine ja ravikindlustuse tagamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Tervise ebavõrdsuse vähendamine, ravikindlustuse kaudu pakutavate tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine ning inimeste ja leibkondade kaitsmine vaesusesse sattumise eest, arvestades nende vajadusi.

**Tabel 278. Programmi tegevuse tervise ebavõrdsuse vähendamine ja ravikindlustuse tagamine mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ravikindlustusega kaetute osakaal rahvastikus Allikas: Tervisekassa, Statistikaamet	94,20%	97,60%	98,00%	98,50%	99,00%
Leibkondade omaosaluse osakaal tervishoiukuludes Allikas: Tervise Arengu Instituut	23,20% (2022)	18,90%	18,10%	17,30%	16,60%
Täiskasvanute (19-aastaste ja vanemate) hambaravihüvitise kasutamine Allikas: Tervisekassa	19,90%	42,80%	48,20%	53,70%	59,10%

### Tegevuste kirjeldus

Tervisekassa poolt viiakse ellu ravikindlustuse seadusest ja tervishoiuteenuste korraldamise seadusest tulenevaid kohustusi. Sotsiaalmaksu ravikindlustuse komponendist laekuvatest vahenditest kaetakse tervishoiukulud haiguste ennetamiseks ja raviks, rahastatakse ravimite, meditsiiniseadmete ja meditsiiniliste abivahendite ostmist ning makstakse ajutise töövõimetuse hüvitist ja muid rahalisi hüvitisi.

Täiendavalt teeb Sotsiaalkindlustusamet oma eelarvest Tervisekassale igakuise eraldise Sotsiaalkindlustusameti andmete alusel mittetöötavatele vanadus- ja vanaduspensioniealiste rahvapensionäridele arvestatud pensionilt, et vähendada sõltumist vaid tööhõivel põhinevast

sotsiaalmaksust ja tagada seeläbi ravikindlustussüsteemi rahastamise pikaajaline jätkusuutlikkus.

Olulisemad muudatused Tervisekassa eelarves:

- Ööpäevaringse erihooldusteenuste öendusteenuse korraldamine ja rahastamine viiakse alates 01.01.2025 üle Tervisekassale, milleks muudetakse ööpäevaringse erihooldusteenuse osutamisel pakutava iseseisva öendusabi korraldust ja rahastamist. Prognoositav mõju Tervisekassa kuludele on 2,8 miljonit eurot. Varem SKA eelarves olnud öendusabiks ette nähtud vahendid summas 1,2 mln eurot antakse Sotsiaalministeeriumi kaudu Tervisekassale.
- Alates 01.04.2025 kehtestatakse ambulatoorses eriarstiabis, sh vältimatus arstiabis, ja füsioterapeudi, kliinilise logopeedi ja psühholoogi teenuse kasutamisel visiiditasu 20 eurot ja haavatavamas olukorras olevatele inimestele 5 eurot. Prognoositav Tervisekassa kulude vähenemine on 2025. aastal 6,6 mln eurot.
- Alates 1.04.2025 suurendatakse voodipäevatasu 2,5-lt eurolt 5-le eurole. Prognoositav Tervisekassa kulude vähenemine on 2025. aastal 1,2 mln eurot.
- Alates 1.01.2025 suurendatakse retseptitasu 2,50-lt eurolt 3,5-le eurole. Prognoositav Tervisekassa kulude vähenemine on ca 10 mln eurot aastas.
- Alates 1.01.2025 vähendatakse statsionaarses öendusabis patsiendi 15%-ne omaosalus 10%-le. Muudatuse täiendav kulu Tervisekassa eelarvele on 3,4 miljonit eurot aastas.

Programmi tegevuse eelarve 2342,2 mln eurot on seotud Sotsiaalministeeriumi, Sotsiaalkindlustusameti ja TEHIKuga. Tegevuse eelarve on seotud Ravikindlustuse seadusest ja Tervishoiuteenuste korraldamise seadusest tulenevate kohustuste tagamisega. Sotsiaalmaksust laekuvad ravikindlustuse vahendid Tervisekassale on summas 2007,9 mln eurot (kasv 2024. a võrreldes 59,4 mln eurot), eraldi mittetöötavate pensionäride eest on 313,8 mln eurot (kasv 25,0 mln eurot). 2024. aastaga lõppes Tervisekassa täiendav rahastamine piirmääraga vahenditest 123 mln eurot.

Tervisekassale Sotsiaalministeeriumi kaudu eraldatavat vaktsiinikindlustustoetust (seotud COVID-vaktsiinidega) vähendatakse summas 0,1 mln eurot (algne eelarve 0,5 mln eurot). Kokkuvõtteks tugineb kahjuhüvitiste väiksematele reaalsele väljamaksetele võrreldes prognoositule. Kahjustatud isikuid kokkuvõtteks ei mõjuta.

Tervisekassa eraldise „Vanemapuhkuselt saabunute soodsam haigushüvitis“ kokkuvõtteks 1,29 mln eurot. Tegemist on uue meetmega, mis käivitatakse 2024.a II poolaastal. 2024. aasta täitmise andmetele tuginedes prognoositakse 2025. aastal väiksemat kulu.

Tervisekassa saab Sotsiaalministeeriumi kaudu Perekahjuhüvitise seaduse (vanemahüvitise) muutmise IT arenduskulude katteks toetusena lisaraha 0,06 mln eurot.

**Programmi tegevuse nimetus: Ravimite ja meditsiiniseadmete valdkonna arendamine**

**Programmi tegevuse eesmärk:** Ravimite ja meditsiiniseadmete ohutuse, tõhususe ning kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamiseks poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine.

**Tabel 279. Programmi tegevuse ravimite ja meditsiiniseadmete valdkonna arendamine mõõdik ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ravimite ja meditsiiniseadmete ohutuse, tõhususe ja kvaliteedi ning kättesaadavuse tagamiseks on poliitika kujundatud ja elluviimine korraldatud. Rakenduslikud küsimused on lahendatud ja seisukohad esitatud Allikas: Sotsiaalministeerium	jah	jah	jah	jah	jah

### Tegevuste kirjeldus

Töötatakse välja ja viiakse ellu ravimite ja meditsiiniseadmete poliitikat, et tagada kvaliteetsete, ohutute ja efektiivsete ravimite (sh verepreparaatide) ja meditsiiniseadmete kättesaadavus ja mõistlik kasutamine Eestis. Tegevus sisaldab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist ning EL-i otsustusprotsessis osalemist. Vajaduse korral kaasajastatakse ravimite (sh verepreparaatide), meditsiiniseadmete ja meditsiinikiiritusega seotud õigusakte.

Ravimite ja meditsiiniseadmete valdkonna arendamise tegevuse eelarve on 0,9 mln eurot seotud Sotsiaalministeeriumi ja TEHIKu kuludega.

**Programmi tegevuse nimetus:** Ravimite, verepreparaatide, meditsiiniseadmete kättesaadavus

**Programmi tegevuse eesmärk:** Inimestele ohutute, tõhusate, kvaliteetsete ja taskukohase hinnaga ravimite, verepreparaatide ja meditsiiniseadmete kättesaadavuse tagamine.

**Tabel 280. Programmi tegevuse ravimite, verepreparaatide, meditsiiniseadmete kättesaadavus mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase	2025	2026	2027	2028
Geneeriliste ravimite kasutamise osakaal humaanravimite kogumahust Allikas: OECD Statistics	37,10% (2022)	41,90%	42,50%	43,10%	43,80%
Kulutused retseptiravimitele osakaaluna leibkondade omaosalusest Allikas: Tervise Arengu Instituut	14,00% (2022)	14,40%	14,30%	14,20%	14,20%

### Tegevuste kirjeldus

Tegevuse alla on koondatud mitmed Sotsiaalministeeriumi, Ravimiameti ja Terviseameti korraldatavad teenused. Tegevuse alla kuulub ravimitega seotud teaduslike hinnangute ja lubade taotlemine, mille eesmärk on tagada Eestis müüdavate ja käideldavate ravimite toimivus, ohutus ja kvaliteet. Tegevus sisaldab ka Ravimiameti poolt ravimitega seotud järelvalve läbiviimist, ravimitega seotud aruannete esitamist ja analüüside tellimist, ravimite kvaliteedi laboratoorset hindamist ning ravimitega seotud õiguslast nõustamist.

Samuti rahastatakse selle tegevuse eelarvest apteekrite lähtetoetust, meditsiiniseadmete turujärelevalve koordineerimist ja ohutusvalvsust, meditsiiniseadmetega seotud andmekogude haldamise, meditsiiniseadme uuringute ja teavitatud asutuste järelevalve korraldamist.

2025. a 1. jaanuarist liigub meditsiiniseadmete valdkonna korraldus Terviseametist Ravimiametisse, veredoonorluse toetamine ja immunohepatoloogiliste uuringute referentlabori referentteenuse korraldamine Sotsiaalministeeriumist Terviseametisse.

Tegevuse eelarve 10,6 mln eurot on seotud Ravimiameti (peamine panustaja 8,7 mln euroga), Terviseameti ja TEHIKuga. Olulisemateks teenusteks on ravimitega seotud teaduslike hinnangute ja lubade j taotlemine (5,1 mln eurot, sh Ravimiameti omatulust tehtava kulud 3,4 mln eurot), ravimitega seotud järelevalve läbiviimine (2 mln eurot, sh Ravimiameti omatulust tehtavad kulud 0,9 mln eurot) ja ravimialase teadlikkuse tõstmine (1,4 mln eurot, sh Ravimiameti omatulust tehtavad kulud 1,1 mln eurot). Kokkuhoiuotsuse tulemusena vähendab Ravimiamet oma kulusid 0,4 mln eurot tegevuse tööjõu- ja majanduskuludelt.

### Programmi tegevuse nimetus: Nakkushaiguste leviku tõkestamine (vaktsineerimine, AMR)

**Programmi tegevuse eesmärk:** Teadlikkuse suurendamine nakkushaigustest ja nende leviku tõkestamise võimalustest, elanikkonna vaktsineeritusega hõlmatuse suurendamine ning antimikroobse resistentsuse leviku riski vähendamine.



**Tabel 281. Programmi tegevuse nakkushaiguste leviku tõkestamine (vaktsineerimine, AMR) mõõdikud ja sihttasemed**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
2-aastaste vaktsineerimisega hõlmatus leetrite, mumpsu ja punetiste (MMR1) suhtes Allikas: Tervise infosüsteem	84,40%	86,00%	87,00%	88,00%	89,00%
Multiresistentsete tuberkuloosihaigete (MDR-TB) osakaal kõigist esmas- ja retsidiivjuhtudest Allikas: Tervise Arengu Instituut	18,40%	14,30%	13,50%	12,60%	12,00%
2-aastaste vaktsineerimisega hõlmatus difteeria, teetanuse, läkakõha, poliomüeliidi, Haemophilus influenzae tüüp b ja B-viirushepatiidi suhtes Allikas: Tervise infosüsteem	83,50%	86,00%	87,00%	88,00%	89,00%
14-aastaste poiste vaktsineerimisega hõlmatus HPV (inimese papilloomiviirus) suhtes Allikas: Sotsiaalministeerium	n/a	50,00%	54,00%	58,00%	62,00%
14-aastaste tütarlaste vaktsineerimisega hõlmatus HPV (inimese papilloomiviirus) suhtes Allikas: Sotsiaalministeerium	63,00%	69,00%	72,00%	75,00%	78,00%
80-aastaste ja vanemate hõlmatus vaktsineerimisega COVID-19 suhtes Allikas: Sotsiaalministeerium	16,00%	18,00%	20,00%	22,00%	24,00%
60-aastaste ja vanemate hõlmatus hooajalise gripivastase vaktsineerimisega Allikas: Tervise infosüsteem	26,00%	30,00%	31,00%	32,00%	33,00%

### Tegevuste kirjeldus

Terviseamet korraldab nakkushaiguste seiret ja registri pidamist ning nakkushaiguste levikutrendide hindamist, täidab Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ning Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse (ECDC) pädeva asutuse kohustusi ja osaleb haigusspetsiifilistes seirevõrgustikes.

Ühtlasi tegeleb Terviseamet epideemiatõrje tegevuste korraldamisega, vähendades elukeskkonnast tulenevaid terviseriske, tõkestades nakkushaiguste levikut õigeaegsete tõrjemeetmete rakendamise ja elanike nõustamisega ning aidates kaasa immuniseerimisega hõlmatus näitajate tõstmisele kõikides maakondades Maailma Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) poolt soovitatud tasemele. Tervisekassa tegeleb vaktsineerimise korraldamise küsimustega.

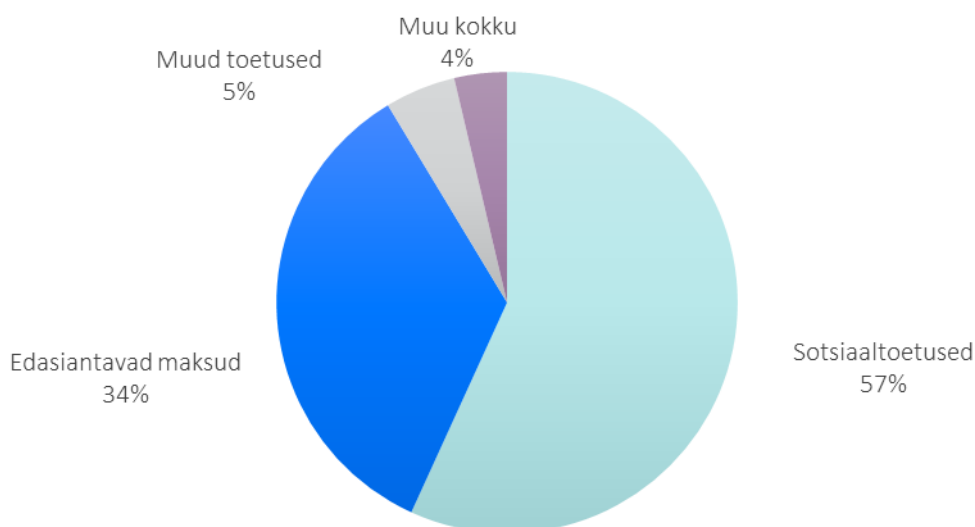
Muu hulgas korraldab Terviseamet antimikroobse resistentsuse seiret, planeerib ja viib ellu vajalikke tegevusi, mis vähendavad nakkushaiguste leviku riske, tegeleb levikutrendide

määramise ja hindamisega ning sihtrühmade teavitamisega mikroobide resistentsuse ohtudest ja nende ennetamise võimalustest.

Nakkushaiguste leviku tõkestamise tegevuse eelarves 3,7 mln eurot on kajastatud Terviseameti ja TEHIKu kulud. Terviseamet suunab tegevusse 0,7 mln eurot laiapidse riigikaitse (riigikaitseülesanne - vältimatu abi osutamine) vahendeid.

### 3.17.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 90. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 282. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-7 467 013</b>	<b>-7 205 519</b>	<b>-7 468 957</b>	<b>-263 438</b>	<b>4%</b>
Tööjõukulud	-452 137	-151 632	-173 782	-22 151	15%
Majandamiskulud	-136 150	-139 029	-56 479	82 550	-59%
Muud tegevuskulud	-88	0	-1	-1	944%
Sotsiaaltoetused	-3 586 371	-3 939 192	-4 239 027	-299 835	8%
Investeeringutoetused	-32 786	-38 360	-36 773	-1 177	3%
Muud toetused	-815 723	-476 565	-370 025	109 303	-23%
Edasiantavad maksud	-2 425 981	-2 446 536	-2 576 630	-130 093	5%
Põhivara amortisatsioon	-9 187	-7 027	-8 110	-1 083	15%
Käibemaks	-8 590	-7 177	-8 130	-953	13%

Tööjõukulude all kajastatakse nii asutuste tööjõukulud, kui ka riiklikud vanaduspensionid rahvapensionideks, eripensionid (riigikontrolli pensionide, õiguskantsleri ametipensionide, riigikohtunike pensionide, prokuröride pensionisuurenduste, kohtunike pensionide,

kaitseväelaste pensionide, politseinike ja piirivalvurite pensionide, parlamendiliikmete pensionide) ning kogumispensionide väljamaksed. Eelpool nimetatud pensionite eelarve suurenemine on võrreldes 2024. aastaga 17,7 mln eurot. Kokkuhoiuotsustega vähenes piirmääraga kuludes tööjõukulud 1,2 mln eurot. Laiapindse riigikaitse funktsioonideks saadi täiendavaid vahendeid 2,8 mln euro ulatuses. Erinevatest välisprojektidega seotud tööjõukulud kasvavad 2 mln eurot ning omatuludest teostatavad kulud 0,9 mln eurot.

Majandamiskulude all on kajastatud lisaks asutuste majandamiskuludele ka ostetavad teenused. Peamine muudatus on seotud kulude kajastamise muudatusest: 2025. aastast kajastatakse abivahendeid ja osa rehabilitatsiooni teenustest ning kinnise lasteasutuste teenustest toetuste all. Kokkuhoiu otsustega vähendati majandamiskulusid 1,3 mln eurot. Laiapindse riigikaitse funktsioonideks saadi lisavahendeid 1,3 mln eurot.

Valitsemisala suuremad kulud on sotsiaaltoetused, mis võrreldes 2024. aastaga on kasvanud 299,8 mln eurot, seda tulenevalt nii sihtgruppide muudatustest kui ka toetuste määrade tõusust. Riigieelarve revisjoni käigus vähendatu üksi elava pensionäri toetust 1,34 mln eurot. Sotsiaaltoetuste detailsem info on välja toodud lisas 2.

Edasiantavates maksudes on kajastatud Tervisekassale ravikindlustusmaksu laekumise vahendid ning Sotsiaalkindlustusametile riikliku vanaduspensioni kogumis osa. Kulude kasv on kajastatud vastavalt Rahandusministeeriumi majandusprognosile.

Investeeringutoetuste ja muude toetuste vähenemine on seotud peamiselt Tervisekassa täiendava rahastamise lõpetamisega ca 123 mln eurot. 2025. aasta kokkuhoiuotsustega vähenesid toetused kokku 2,5 mln eurot. Laiapindse riigikaitse funktsioonideks saadi lisavahendeid 0,5 mln eurot. Muude toetuste kohta on detailsem info lisas 17 (liikmemaksud) ning lisas 3.

Amortisatsioon suureneb peamiseks IKT arendustega seotud põhivara arvelt.

Käibemaksu kasv on seotud tegevuskulude kasvuga ning maksumäära tõusuga.

### 3.17.4 Investeeringud

Valitsemisala investeeringud on suunatud peamiselt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuste arendamise tagamiseks valitsemisalas makstavate toetuste, pensionite jms õige ja õigeaegsed väljamaksed ning valitsemisala tööks vajalike süsteemide korrasoleku.

**Tabel 283. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

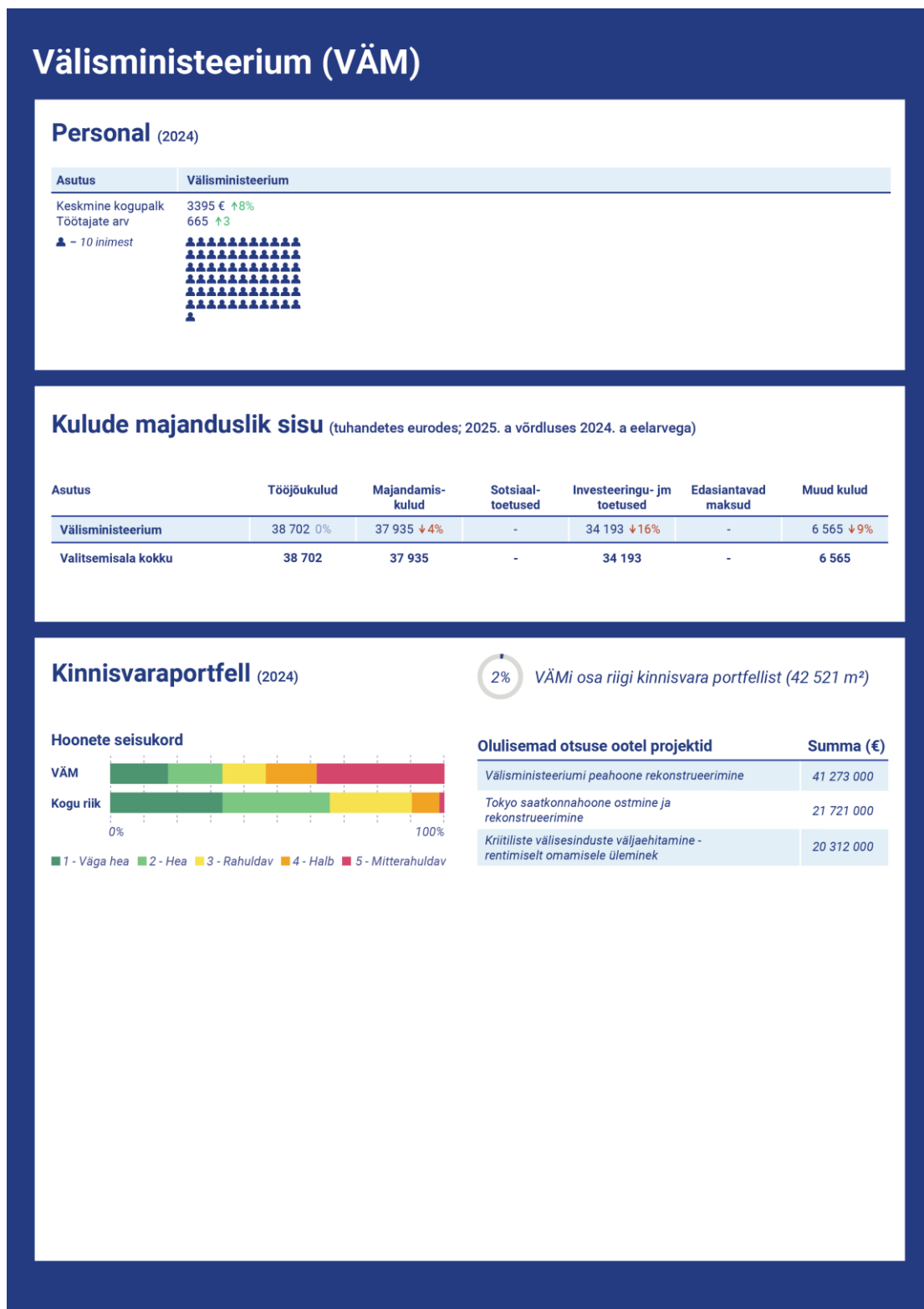
	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-17 999</b>	<b>-9 305</b>	<b>-11 758</b>	<b>-2 454</b>	<b>26%</b>
IT investeeringud	-14 232	-7 565	-9 573	-2 008	27%
Masinad ja seadmed	-784	-100	-120	-20	20%
Käibemaks	-2 983	-1 640	-2 066	-426	26%

Sotsiaalministeerium prognoosib investeringuid 2025 aastal peamiselt IKT investeringuteks. IKT investeringud on kavandatud sotsiaalteenuste ja –toetuste andmeregistri- STAR teenuste ning sotsiaalkaitse andmekogu SKAIS teenuste (sh koalitsioonileppes ja õigusaktidest tulenevatest) muudatusteks, tervise valdkonna infosüsteemide väikearendusteks ning infosüsteemide andmemahtude tagamiseks. Välistoetustest kavandatakse peamiselt tööelu infosüsteemi TEIS arendusi (teenus on üle antud MKMi, kuid arenduste läbiviimist jätkab TEHIK), STAR, SKAIS, keskkonnatervise infosüsteemi, nakkushaiguste registri ning meditsiiniseadmete ja abivahendite andmekogu arendusi. Lisaks on majandamistegevusest laekuvate vahendite arvelt planeeritud uue põlvkonna tervise infosüsteemi teenuste arendused. Eelarve kasvab võrreldes eelmise aastaga uuteks arendusteks antud lisarahade võrra.

Majandamistegevusest laekuvate vahendite arvelt planeeritakse laboritele masinate ja seadmete soetamiseks Terviseametil 0,1 mln eurot ja Raviametil 0,02 mln eurot.

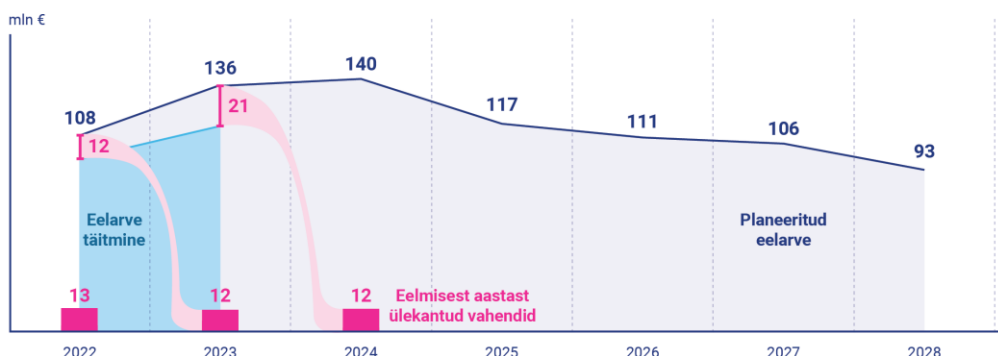
## 3.18 Välisministeeriumi valitsemisala

Välisministeeriumi valitsemisala tegevuste eesmärk on Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustatus rahvusvahelistes suhetes; heaolu kasv Eestis ning eestlaskonna huvide kaitse võõrsil; Eesti kasvav panus üleilmsesse kestlikku arengusse.

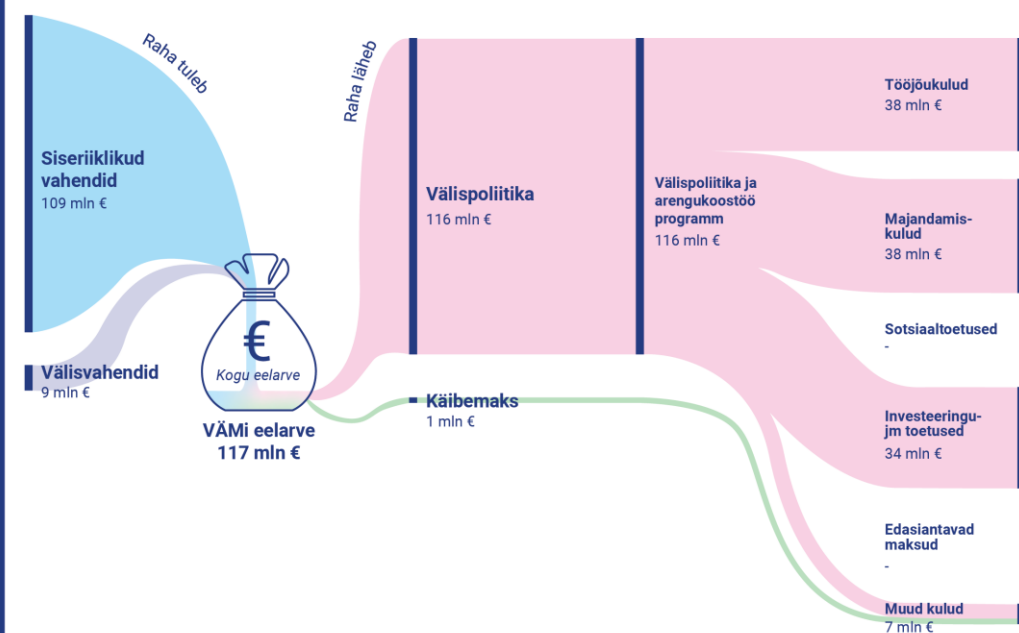


## Välisministeerium (VÄM)

### Valitsemisala eelarve



### Valitsemisala tegevuspõhine eelarve (2025)



Koostas: Rahandusministeerium

Andmed 25.09.2024 esitatud rahastamiskava seisuga

Loe lähemalt:

Riigieelarve juhtimislaud



Loe lähemalt:

Avaliku sektori statistika



Välisministeeriumi valitsemisala tegevuste eesmärk on kaitsta Eesti huve ning saavutada kestliku arengu eesmärgid läbi välispoliitika ja välissuhtluse.

#### Selleks Välisministeerium:

- teeb ettepanekuid riigi välispoliitika kavandamiseks;

- lahendab välislepingutega seotud küsimusi;
- edendab ja kaitseb Eesti välismajandushuve Euroopa Liidus ja teistes rahvusvahelistes majandusorganisatsioonides ning pakub majandusdiplomaatilist tuge Eesti ettevõtjatele k.a läbi aukonsulite töö;
- tagab Eesti seisukohtade kaitsmise Euroopa Liidu üldasjade nõukogus ja välisasjade nõukogus ning Euroopa Liidu Nõukogu alaliste esindajate komitees;
- korraldab Eesti esindamist Euroopa Inimõiguste Kohtus, Euroopa Liidu Kohtus, Euroopa Vabakaubandusühenduse Kohtus ja teistes vaidluste lahendamise rahvusvahelistes institutsioonides;
- korraldab Eesti suhtlemist välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- teeb Vabariigi Valitsusele ettepanekuid rakendada rahvusvahelisi sanktsioone ning koostab vajalikud eelnõud;
- koordineerib rahvusvahelistel tsiviilmissioonidel osalemist;
- korraldab sise- ja välisprotokolli riiklike tähtpäevade tähistamisel ning riiklikult oluliste välisvisiitide läbiviimisel ja kõrgete külaliste vastuvõtmisel;
- kaitseb Eesti riigi ja kodanike huve välisriikides ning kaasab üleilmseid eesti kogukondi;
- kujundab Eesti arengukoostöö ja humanitaarabipoliitikat ning suunab selle rakendamist;
- tagab Eesti huvide kaitse tehnoloogiliste, digitaalsete, küberkaitse, kliima ja energia küsimuste üle peetavates rahvusvahelistes aruteludes, toetab Eesti digi- ja küberkaitse lahenduste arengut ning toimepidevust;
- tutvustab Eestit ning koostab asjaomaste õigusaktide eelnõusid;
- osutab konsulaarabi ja –teenuseid.

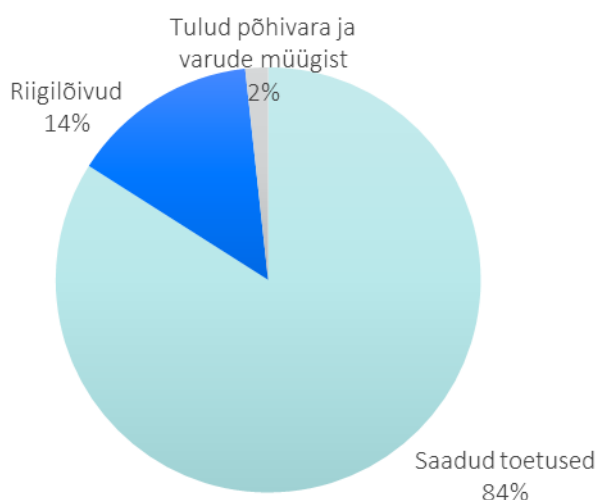
Valitsemisalas on lisaks ministeeriumile 45 välisesindust ning 05.09.2024 seisuga on aktiivses teenistuses olevate teenistujate arv taandatuna täistööajale 665.

Välisministeeriumi haldusalasse kuulub alates 2021. aastast ka sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (ESTDEV), mis on Eesti arengukoostöö kompetentsikeskus ning viib ellu arengukoostöö ja humanitaarabi projekte.

### **3.18.1 Tulud**

Riigilõivude ja põhivara ning varude müügist saadava tulu prognoos jääb 2025. aastal samaks võrreldes 2024. aastaga. Saadud toetuste tulude prognoos suureneb 0,5 mln euro võrra eelkõige taaste- ja vastupidavusrahastu kasvu ning viisamenetlejate koolituse ja konsulaarkoostöö välistoetuste tõttu.

### Joonis 91. Välisministeeriumi suuremad tulud ja osakaal kogutuludest, %



Tabel 284. Välisministeeriumi tulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Tulud kokku</b>	<b>5 585</b>	<b>13 497</b>	<b>14 028</b>	<b>531</b>	<b>4%</b>
Saadud toetused	3 465	11 254	11 785	531	5%
Riigilõivud	1 435	2 000	2 000	0	0%
Tulud põhivara ja varude müügist	128	243	243	0	0%

### Saadud toetused

Saadud toetuste all kajastub Välisministeeriumile Taaste- ja vastupidavusrahastust (edaspidi RRF) ning Piirihalduse ja viisapoliitika rahastust (edaspidi BMVI) laekuv välistoetus.

RRFi vahenditest finantseeritakse ettevõtete konkurentsivõime toetamist välisurgudel läbi äridiplomaatia reformi, mille raames luuakse riigi- ja regionaalstrateegiad (tulude prognoos ca 5,1 mln eurot) ja innovaatilised ettevõtluskeskused (tulude prognoos ca 3,8 mln eurot) ning viiakse läbi globaalsed e-eksporti löögirühmad ja korraldatakse virtuaallavad (tulude prognoos ca 2,8 mln eurot).

BMVI-st finantseeritakse erinevas vormis koolitusi Schengeni viisade menetlejatele (tulude prognoos 75 375 eurot) ja arendatakse konsulaarkoostööd õppekäikude ja ühisauditite korraldamise kaudu (tulude prognoos 19 598 eurot), eesmärgiga toetada ühist viisapoliitikat, et tagada ühtlustatud lähenemisviisi viisade väljastamisele ja hõlbustada õiguspärast reisimist, aidates samal ajal ennetada rände- ja julgeolekuriske.

### Riigilõivud

Riigilõivude laekumisi kavandatakse viisataotlustega seotud toimingutest ning muude konsulaarteenustega seotud toimingutest. Riigilõivude tulude prognoos jääb 2025. aastal 2024.



aasta tasemele (2 mln eurot), kuna välispoliitiline olukord on endiselt pingestunud ning sellest tekkinud ebamäärasus tulevikku vaatavalt jätkuvalt keskmisest kõrgem.

### **Tulu põhivarade müügist**

Välisministeeriumile kehtestatakse 2025. aasta riigieelarve seadusega tulude laekumise korralduse erisus, millega võimaldatakse ministeeriumil välisesinduse kasutuses olnud põhivara müügist ja Eestis välisriigile selle diplomaatilise esinduse tarbeks müüdüd põhivara eest laekunud rahast soetada välisesindusele põhivara.

Välisministeeriumi valitsemisala eelarvesse on sarnaselt 2024. aastaga prognoositud 2025. aastaks Kiievis asuva kinnisvara müügist laekuvad tulud (243 000 eurot), mis pole tulenevalt Ukrainas aset leidvast olukorrast realiseerunud. Vahendid suunatakse sihtotstarbeliselt välisesinduste ehitusinvesteeringutesse.

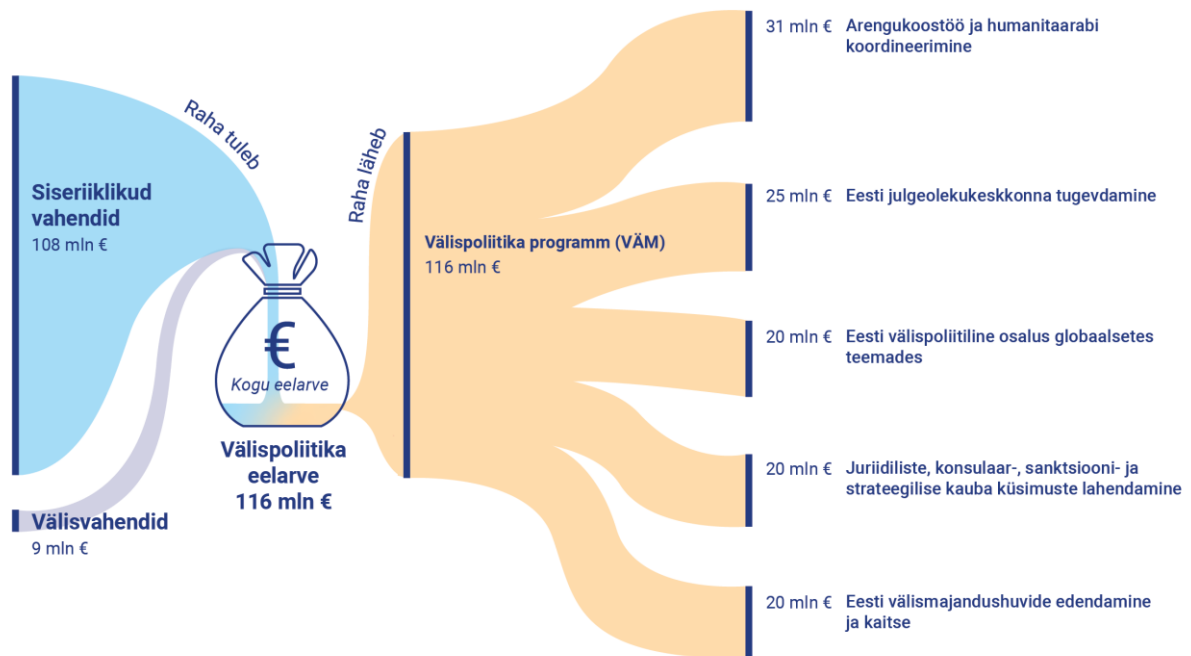
### **3.18.2 Kulud tegevuspõhises vaates**

Välispoliitika tulemusvaldkonna kulud on suunatud Eesti riigi julgeoleku tagamisele ja samameelsete riikidega suhete tugevdamisele, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustamisele, heaolu kasvu tagamisele ning eestlaskonna huvide kaitse edendamisele välispoliitika ja välissuhtluse kaudu.

### 3.18.2.1 Tulemusvaldkond Välispoliitika

Joonis 92. Välispoliitika tulemusvaldkond ja selle maht

#### Tulemusvaldkonna tegevuspõhine eelarve



Välispoliitika tulemusvaldkonna pikaajalised arengueesmärgid on kindlaks määratud Eesti [välispoliitika arengukavas aastani 2030.](#)

#### Tulemusvaldkonna eesmärk:

- Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustatus rahvusvahelistes suhetes;
- heaolu kasv Eestis ning eestlaskonna huvide kaitse võõrsil;
- Eesti kasvav panus üleilmsesse kestlikku arengusse.

### Joonis 93. Välispoliitika tulemusvaldkonna mõõdikud



Tabel 285. Välisministeeriumi valitsemisala seos valdkondlike arengudokumentidega

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strategiadokumendid*	Programm
Välispoliitika	Välispoliitika arengukava 2030	Välispoliitika programm

\*Võrreldes eelmise perioodiga planeerimistasandites muutusi ei toimunud, täpsustati programmi nimetust.

Välispoliitika tulemusvaldkonnaga seotud programmdokumendid on kättesaadavad Välisministeeriumi [kodulehel](#).

### 3.18.2.1.1 Tulemusvaldkond Välispoliitika kulude jaotus välispoliitika ja arengukoostöö programmi ja programmi tegevuste lõikes

Tabel 286. Tulemusvaldkond Välispoliitika eelarve välispoliitika programmi ja programmi tegevuste lõikes ja selle dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Välispoliitika</b>	<b>-113 306</b>	<b>-124 664</b>	<b>-116 391</b>	<b>8 273</b>	<b>-7%</b>
<b>Välispoliitika programm</b>	<b>-113 306</b>	<b>-124 664</b>	<b>-116 391</b>	<b>8 273</b>	<b>-7%</b>
Eesti julgeolekukeskkonna tugevdamine	-27 959	-29 741	-25 481	4 260	-14%
Eesti välispoliitiline osalus globaalsetes teemades	-20 584	-22 353	-20 089	2 264	-10%
Juriidiliste, konsulaar-, sanktsiooni- ja strateegilise kauba küsimuste lahendamine	-18 380	-20 117	-19 862	256	-1%
Eesti välismajandushuvide edendamine ja kaitse	-12 718	-22 601	-19 630	2 970	-13%
Arengukoostöö ja humanitaarabi koordineerimine	-33 666	-29 853	-31 330	-1 477	5%

### 3.18.2.1.2 Tulemusvaldkond Välispoliitika programm ja programmi tegevused

#### Välispoliitika programm

**Programmi eesmärk:** Edendada Eesti huvide kaitset ning kestliku arengu eesmärkide saavutamist välispoliitika ja välissuhtluse kaudu.

**Asutused, kes viivad programmi ellu:** Välisministeerium koos Eesti Vabariigi välisesinduste ja Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskusega (ESTDEV).

Välispoliitika programmi viiakse ellu läbi viie tegevuse: (1) Eesti julgeolekukeskkonna tugevdamine, (2) Eesti välispoliitiline osalus globaalsetes teemades, (3) juriidiliste, konsulaar-, sanktsiooni- ja strateegilise kauba küsimuste lahendamine, (4) Eesti välismajandushuvide edendamine ja kaitse, (5) arengukoostöö ja humanitaarabi koordineerimine.

#### Programmi tegevus: Eesti julgeolekukeskkonna tugevdamine

**Programmi tegevuse eesmärk:** Euro-Atlandi piirkonna julgeoleku kindlustatus ja jagamatus, rahvusvaheliste suhete stabiilsuse toetamine. Tagada rahvusvaheliste suhete stabiilsus toimivate kahe- ja mitmepoolsete suhete ning regionaalsete koostöövormide toel.

**Tabel 287. Programmi tegevuse Eesti julgeolekukeskkonna tugevdamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Liitlaste kohalolu Eestis 2016. aasta tasemel Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud
USA-ga on sisulised kõrgetasemelised kontaktid tagatud 2016. aasta tasemel Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud
Kollektiivkaitse on NATO strateegilistes dokumentides nimetatud põhiülesandena Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud
Idapartnerlusriikide areng: demokraatia Allikas: Economist Intelligence Unit (EIU)	4,56	4,69	4,79	4,89	5,00
Idapartnerlusriikide areng: ajakirjandusvabadus Allikas: Reporters Without Borders - World Press Freedom index	58,00	53,00	54,00	55,00	56,00
Idapartnerlusriikide areng: korruptsiooni tajumine Allikas: Transparency International - Corruption Perceptions Index	39,70	41,50	42,50	43,50	44,50
Võime luua EL-is koalitsioone (koht edetabelis) Allikas: Euroopa Välissuhete Nõukogu (ECFR) (EU Coalition Explorer)	14	12	12	12	12

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti suutlikkus kujundada EL-i ja NATO välispoliitikat Allikas: Välisministeerium/EVI	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud

### Tegevuste kirjeldus

Eesti välispoliitika eesmärkideks ja huvideks on reeglitel ja rahvusvahelisel õigusel põhineva maailmakorra säilimine ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse, mis eeldab Eesti välisteenistuselt võimekust juhtida otsustavalt tähelepanu rahvusvahelise õiguse rikkumistele ja rikkumise toimepanija vastutusele. Oluline on hoida NATO valmidust oma liitlasi vajaduse korral sõjaliselt kaitsta ja toetada ning arendada edasi Euroopa koostõiseid julgeolekustruktuure, mille tagatiseks on Euro-Atlandi senise tugeva koostöö ja väärtusruumi elujõulisuse hoidmine ja edendamine ning jagatud väärtustel põhinev EL-i ja NATO võimalikult suur sisemine ühtsus.

Programmi tegevuse „Eesti julgeolekukeskkonna tugevdamine“ eesmärke viiakse ellu nelja teenusega:

- Eesti välis- ja julgeolekupoliitika kujundamine, transatlantilised suhted;
- koostöö Euroopa riikidega ning EL üldasjad;
- EL ÜVJP poliitika ja koordinatsioon
- koostöö ja laiem rahvusvaheline poliitika Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikidega;
- koostöö Aasia, Vaikse ookeani piirkonna, Aafrika ja Lähis-Ida riikidega ning seotud regionaalsete organisatsioonidega.

**Eesti välis- ja julgeolekupoliitika kujundamise, transatlantiliste suhete** teenuse sihiks on kindlustada, et NATO kollektiivkaitse mehhanismid ja allianssi sõjaline kohalolu idatiival kindlustaksid piisava heidutuse, et tagada Eesti ning laiemalt kogu Euro-Atlandi piirkonna julgeoleku kindlustatus ja jagamatus.

Tegevuste tasandil on fookus NATO-l ja Euroopa Liidu kaitsekoostööl. Tegevustega toetatakse NATO avatud uste poliitikat ning NATO ja Euroopa Liidu julgeolekustruktuuride integreeritud ja mittedubleerivat teineteist täiendavat arengut. Kahepoolses koostöös on kesksel kohal koostöö Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa ning Põhja-Balti riikide ja Poolaga. Teenusega toetatakse asjaomaste strateegiate koostamist ja uuendamist ning koostööd mõttekodade ja ülikoolidega. Soodustatakse julgeoleku teemal suure välispoliitilise kaaluga ürituste toimumist Eestis ning Eesti riigijuhtide ja -ametnike visiite valdkonna kaalukatele rahvusvahelistele üritustele.

**Koostöö Euroopa riikidega ning EL-i üldasjade** teenuse sihiks on Euroopa riikidega koostöö edendamine nii kahepoolset kui ka regionaalsetes formaatides ja Euroopa Liidus. Teenusega tagatakse täiendavalt EL-i teemade üldkoordinatsiooni välisministeeriumis ning Eesti

seisukohtade kujundamine EL-i üldasjades, sh laienemispoliitikas, ja EL-i suhete kohta teiste Euroopa riikidega sh Ühendkuningriik, Türgi ja Euroopa majanduspiirkonna riigid.

Kahepoolse koostöö arendamisel on fookuses eriti Ühendkuningriik, Saksamaa, Prantsusmaa, Põhjala-Balti riigid ja Poola. Mitmepoolses koostöös on olulised 3B, NB8 ja teised Läänemere koostöö regionaalsed formaadid. EL-i laienemispoliitika kujundamise fookuses on Lääne-Balkani regioon, samuti Ukraina ja Moldova ning Türgi-ELi koostöösuhed. Soodustatakse suure välispoliitilise kaaluga visiitide toimumist Eestisse ning Eesti riigijuhtide visiite Euroopa riikidesse. Samuti aidatakse kaasa kõrgemate ametnike tasandil konsultatsioonide pidamisele eri valdkondades, Euroopa osakonna poolt eriti kahepoolsetes ja EL-i küsimustes. Teenus toetab Eestis toimuvaid kaalukaid rahvusvahelisi diplomaatilisi üritusi ning eestlaste kandideerimist rahvusvaheliste organisatsioonide võtmepositsioonidele ja juba seal töötavate eestlaste senisest suuremat kaasamist (tegevusfookus ennekõike EL institutsioonidel). Teenusega toetatakse ka asjaomaste strateegiate koostamist ja uuendamist.

**Koostöö ja laiem rahvusvaheline poliitika Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikidega** teenuse sihiks on rahvusvahelise koostöö edendamine Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikidega. Idapartnerlusriikidega tehtava koostöö eesmärgiks on edendada nende riikide demokraatia ja hea valitsemistava edendamist, majanduskoostööd EL-iga, energiapuudulikkust ning inimeste vahelisi kontakte.

Tegevuste fookuses on nii kahepoolne koostöö Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikidega kui ka nimetatud riikide suunal Eesti välispoliitika kujundamine ja teostamine asjaomastes rahvusvahelistes organisatsioonides (ennekõike EL ja NATO). Sellega toetatakse kaitsekoostööd NATO-s ja EL-is ning EL-i ÜVJP ja naabruspoliitika elluviimist. Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikide suunalise välispoliitika kujundamisel on tähtis koostöö Suurbritannia, USA, Saksamaa, Prantsusmaa, Põhja-Balti regiooni riikide ja Poolaga. Piirkonnaga seotud poliitikat toetab ka Eesti tegevus OSCE-s ning B3 ja NB8 regionaalsetes formaatides. Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riigid on prioriteetsed koostööpartnerid Hiinale, mis tähtsustab nende riikide rolli Eesti sidusa Hiina-suunalise välispoliitika kujundamisel. Teenusega toetatakse asjaomaste strateegiate koostamist ja uuendamist ning koostööd mõttekodade ja ülikoolidega. Soodustatakse Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riikidest suure välispoliitilise kaaluga visiitide toimumist Eestisse ning Eesti riigijuhtide ja -ametnike visiite piirkonda.

**Aasia, Vaikse ookeani piirkonna, Aafrika ja Lähis-Ida riikidega ning seotud regionaalsete organisatsioonide koostöö** teenuse sihiks on rahvusvahelise koostöö edendamine Aasia, Vaikse ookeani piirkonna, Aafrika ja Lähis-Ida riikidega. Tegevustega edendatakse Eesti koostööd nende regioonide tähtsamate organisatsioonidega (nt ASEAN, ASEM, ASEF, Araabia Liiga, Aafrika Liit, neljapoolne julgeolekudialoog) ning EL-i lõunanaabruspoliitika ja regionaalsete välisstrateegiate elluviimist (nt EL-i strateegia koostöök India ja Vaikse ookeani piirkonnas).

Riikidest on fookus Jaapanil, Austraalia, Lõuna-Koreal, India, Iisraelil, Araabia Ühendemiraatidel, Singapuril, Egiptusel ja Keenial. Toetatakse Aasia, Aafrika ja Lähis-Ida suunal välispoliitika kujundamist ja elluviimist EL-is ja NATO-s ning kahepoolses koostöös Atlandi-ülese

koostöö võtmepartneritega (USA, Kanada ja Suurbritannia). EL-i lõunanaabruspoliitika ja Aafrika riikidega tehtava koostöö kujundamisel on kaalukas roll koostööl Prantsusmaa, Saksamaa, Belgia ja Hispaaniaga. Head koostöösuhted Aasia, Aafrika ja Lähis-Ida riikidega toetavad Eesti välismajanduse huvisid (ligipääs uutele kasvavatele turgudele, investeeringute kaitse tagamine, turismi edendamine) ning aitavad tugevdada valdkondlikku koostööd (energiajulgeolek, ühenduvus, digitemaatika, küberjulgeolek ning Eesti panus arengukoostösse). Soodustatakse piirkonna riikidest suure välispoliitilise kaaluga visiitide toimumist Eestisse ning Eesti riigijuhtide ja -ametnike visiite teenusega hõlmatud regiooni. Toetatakse Eesti välisteenistuse Aasia, Vaikse ookeani piirkonna, Aafrika ja Lähis-Ida riikidega seotud teadmuse korrastamist ja edendamist läbi asjaomaste strateegiate uuendamise ja koostamise ning läbi koostöö mõttekodade ja ülikoolidega.

### Programmi tegevus: Eesti välispoliitiline osalus globaalsetes teemades

**Programmi tegevuse eesmärk:** Eesti välispoliitiliste huvide edendamine peamistes valdkondlikes arengutes, mis mõjutavad pikaajaliselt nii Eesti kui laiemalt Euro-Atlandi ala majanduslikku arengut ning reeglitepõhist demokraatiat ja inimõigusi austava maailmakorra elujõulisust.

**Tabel 288. Programmi tegevuse Eesti välispoliitiline osalus globaalsetes teemades mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Eesti võimekus mõjutada ÜRO, OSCE, OECD ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide poliitikat Allikas: Välisministeerium	osaliselt tagatud	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud
Inimõiguste indeks (maailma riigid kokku) Allikas: World Justice Project	0,55	0,57	0,57	0,57	0,57
Eesti digiriigi ja ühiskonna kuvand Allikas: IMD	18	19	18	17	16
Kogukonna kaasatusega rahulolu Allikas: Välisministeerium	59%	76%	76%	76%	76%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse „Eesti välispoliitiline osalus globaalsetes teemades“ eesmärke viiakse ellu nelja teenusega:

- Eesti esindamine ÜRO-s ja teistes inimõiguste, demokraatia, terrorismi tõkestamise ja rändega seotud rahvusvahelistes organisatsioonides;
- digi- ja küberdiplomaatia;
- ühendatuse-, kliima- ja energeetikadiplomaatia;
- eestlaskonna kaasamine välismaal ning kultuuri- ja kodanikudiplomaatia.

Eesti esindamine ÜRO-s ja teistes inimõiguste, demokraatia, terrorismi tõkestamise ja rändega seotud rahvusvahelistes organisatsioonides teenuse sihiks on Eesti välispoliitiliste seisukohtade väljatöötamine ja suhtlemise korraldamine ÜRO-s, OSCE-s ja Euroopa Nõukogus ning teistes valdkondlikes rahvusvahelistes organisatsioonides. Teenuse peafookuses on inimõiguste, demokraatia, terrorismi tõkestamise ja rändega seotud küsimused. Teenusega toetatakse inimõigusi ja demokraatiat austava reeglitel põhineva maailmakorra püsimist ning globaalset julgeolekut ja rahu. Oluliseks põhimõtteks on rahvusvaheliste organisatsioonide põhitegevusi võimestada diplomaatiliste kompetentsidega, kus Eesti on eestkõneleja, nt küberjulgeolek, e-riik, haridus, demokraatiale ja kodanikuühiskonnale suunatud reformide läbiviimise kogemus ning naiste ja laste õiguste kaitse.

**Digi- ja küberdiplomaatia** teenuse sihiks on hoida Eesti kui suunanäitaja ja hinnatud partneri positsiooni küberjulgeoleku ja -diplomaatia teemadel maailmas. Digi- ja küberjulgeoleku teemade eestkõneleja staatuse abil võimestatakse ja toetatakse kõiki teisi Eesti välispoliitika tegevussuundi.

Digi- ja küberdiplomaatia temaatika seostub läbivalt teiste välispoliitika tegevustega. See tähendab, et arendatakse ja tugevdatakse digikoostöö ja küberjulgeoleku algatusi nii kahepoolses koostöös kui ka EL-is, NATO-s, ÜRO-s, OSCE-s ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides. Digi- ja küberjulgeoleku tegevusi toetatakse NB8 ja B3 regionaalsetes formaatides ning valdkonnal on oluline roll Eesti võtmeliitlastega (Suurbritannia, USA, Saksamaa, Prantsusmaa, Poola ja teised Põhja-Balti riigid) tehtavas kahepoolses koostöös. Eesti kõrge kompetents ja rahvusvaheline kogemus küberjulgeoleku küsimustes edendab Atlandi-ülest julgeolekukoostööd, sh tugi sanktsioonipoliitika jõustamisele. Eesti seisab digitehnoloogiate laialdasema rakendamise eest, et toetada vaba, avatud, koosvõimelise, turvalise ja demokraatliku ühiskonna arengut, sh arengukoostöö, äridiplomaatia, julgeolekupoliitika. Digi- ja küberdiplomaatia tegevus toetab ühtlasi äridiplomaatia digivaldkonna eesmärkide täitmist, milleks on peamiselt Eesti ettevõtete ekspordi suurendamine ja riigi toe pakkumine keerulistel, kuid ettevõtjatele olulistel turgudel; samuti arengukoostöö eesmärkide saavutamist kestliku arengu toetamisel. IT-teenused ja -tooted (sh küberturvalisus) on Eesti üks eksporditartikleid, mis globaalse konkurentsi tõttu vajab eesrindliku digiriigi kuvandi säilimist.

**Ühendatuse, kliima- ja energeetikadiplomaatia** teenuse sihiks on rahvusvahelise koostöö edendamine ja Eesti huvide kaitsmine majandusjulgeolekut, rahvusvaheliste suhete stabiilsust ja kestlikku arengut tagavatel teemadel, hõlmates Eesti ja EL-i ühendatuse arhitektuuri kujundamist, energiapoliitikat ning kliimamuutuste tõkestamise eelduseks oleva rahvusvahelise konsensuse loomiseks vajalikku diplomaatiat.

Tegevustes on põhiohk EL-i rohepöörde toetamisel, sh Eesti huvide esindamine EL-i kliimaaruteludes ning Eesti ja kogu lähiregiooni ühendatuse arhitektuuri konkurentsivõime ja kvaliteedi kindlustamisel. Ühendatusega seotud diplomaatia hõlmab rahvusvaheliste



standardite teemalisi arutelusid, taristu elektrifitseerimise ja digitaliseerimise suundumuse taustal, ning riikide koostöös tehtavaid regionaalseid suurinvesteeringuid, mis toetavad Eesti ja Euroopa energiapoliitikat ja transpordiühendusi. Teenusega seotud välispoliitika kujundamisel on tähtis kahepoolne koostöö Suurbritannia, USA, Saksamaa, Prantsusmaa, Põhja-Balti regioonide riikide ja Poolaga ning koostöö NB8 regionaalses formaadis. Ühendatuse, kliima- ja energeetikadiplomaatial on tähtsustav roll EL-i naabrus- ja välismajanduspoliitika kujundamisel, sh majanduskoostöö India ja Vaikse ookeani piirkonna riikidega, otsene EL-i majanduskoostöine panus ja arengukoostöö Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida regioonides ja idapartnerlusriikides. Pingestunud julgeolekukord on suurendanud ühendatuse ja energiapoliitika temaatika tähtsust NATO-s ja EL-i ÜVJP kujundamise aruteludes. Teenusega toetatakse vastavate strateegiate koostamist ja uuendamist ning koostööd mõttekodade ja ülikoolidega. Soodustatakse suure välispoliitilise kaaluga ürituste toimumist Eestis ning Eesti riigijuhtide ja ametnike visiite valdkonna kaalukatele rahvusvahelistele üritustele.

**Eestlaskonna kaasamisega välismaal ja kultuuri- ning kodanikudiplomaatiaga** teenuse sihiks on tagada tugev side välismaal elava eestlaskonnaga ning välismaal elavate rahvuskaaslaste osalemine Eesti ühiskonnaelus ja selle arengus. Koostöös siseriiklike partneritega (KUM, SIM, HTM, Integratsiooni Sihtasutus) toetame tagasipöördumist ning Eesti kultuuri tutvustamist välismaal.

Eestlaskonna kaasamist toetame koostöös partneritega väliseesti kogukonna informatsiooni edendamisega, eestikeelse hariduse ja keeleõppe kättesaadavuse toetamisega, väliseesti kultuuripärandi säilitamisega, Eesti kultuuri hoidmise ja tutvustamisega ning rahvuskaaslaste usulise teenimise toetamisega. Toetame koostöös siseriiklike partneritega tagasipöördumist ja Eestis (taas)kohanemist toetavaid teenuseid. Soodustame rahvuskaaslaste ja Eesti sõprade kaasamist rahvadiplomaatilistesse tegevustesse, millega võimendatakse majandusdiplomaatilisi tegevusi ning Eesti tuntuse ja hea maine tugevdamist. Tegeletakse **Global Estonian** portaali ja väliseestlastele mõeldud uudiskirja avaldamise ja seire koordineerimisega.

**Programmi tegevus: juriidiliste, konsulaar-, sanktsiooni- ja strateegilise kauba küsimuste lahendamine**

**Programmi tegevuse „Juriidiliste, konsulaar-, sanktsiooni- ja strateegilise kauba küsimuste lahendamine“ eesmärk:** Eesti seisukohad rahvusvahelise ja EL-i õiguse üldküsimustes oleksid esindatud ja huvid kaitstud. Sanktsioonipoliitika ennetab rahvusvahelise õiguse rikkumisi. Konsulaarteenused on osutatud kliendisõbralikult ja paindlikult. Tagatud on ministeeriumi ööpäevaringne toimepidevus.

**Tabel 289. Programmi tegevuse juriidiliste, konsulaar-, sanktsiooni- ja strateegilise kauba küsimuste lahendamine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Konsulaartenustega rahulolu Allikas: Välisministeerium	69%	71%	71%	71%	71%
Rahvusvahelise õiguse koordineerimise ja seirega rahulolu Allikas: Välisministeerium	89%	80%	80%	80%	80%
Eesti võime mõjutada Euroopa Liidu sanktsioonipoliitikat Allikas: Välisministeerium	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärke viiakse ellu nelja teenusega:

- konsulaartenused ja -abi;
- rahvusvahelise ja EL-i õiguse koordineerimine;
- ministeeriumi 24h toimepidevus;
- sanktsioonipoliitika ja strateegilise kauba kontroll.

**Konsulaartenuste ja -abi** teenuse sihiks on pakkuda klientidele lihtsalt kättesaadavaid konsulaartenuseid kulutõhusalt. See eeldab konsulaarpoliitika kujundamist ja elluviimist ning koostööd teiste asutustega (ennekõike Siseministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet). Tagame operatiivse reisiinfo ja riskikommunikatsiooni edastamise, reisijate teadlikkuse edendamise ning konsulaarhädaabi osutamise.

Eesmärk on toetada välismaal elava eestlaskonna teadlikkuse kasvu e-teenustest ning ennekõike lihtsustada võõrsil elavatele eestlastele isikut tõendavate dokumentide väljastamist. Dokumentidega seotud toimingute lihtsustamiseks loome koostöös partneritega eeldused, et dokumente saaks taotleda kodust lahkumata ja ning väljastada dokumente postiteenuste vahendusel. Alates 2023. aastast hakatakse üle maailma Eesti kodaniku passe väljastama postiteenuse vahendusel ning Soomes nii passe kui isikutunnistusi kätte andma välise teenusepakkuja teeninduspunktides. Toetame, et Eestil oleks toimiv ja laialdane aukonsulite võrgustik, mis toetab nii konsulaartenuste osutamist kui ka majandusdiplomaatia suunitlusega tegevusi. Esindame Eestit EL-i konsulaarpoliitika aruteludes ning koostöös siseriiklike partneritega toetame viisapoliitika raames Eesti tuntust reisisihtkohana. Suurendame ennetavalt Eesti inimeste teadlikkust reisimisega seotud ohtudest ning pakume uudseid lahendusi, kasutades operatiivset ja lihtsalt kättesaadavat ohuteavitust. Eesmärkide täitmiseks on loodud veebikeskkond „Reisi targalt“ ja ühismeedia (**Facebook**) konto veebikonsul, keskendutakse ennetustegevustele ja riskikommunikatsioonile ning reisiinfot kogutakse riigiti. Osaletakse kolmandaid riike puudutavate EL-i ühiste konsulaarkriisi plaanide väljatöötamisel.

**Rahvusvahelise ja EL-i õiguse koordineerimise** teenuse sihiks on, et Eesti seisukohad rahvusvahelise ja EL-i õiguse üldkõnnetes oleksid esindatud ja huvid kaitstud.

Kaitstakse järjepidevalt Eesti riigi seisukohti ja huve rahvusvahelistes kohtutes (eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohus ja Euroopa Liidu Kohus) ning tagatakse riigiülese koordineerimise rahvusvaheliste lepingute menetluses. Samuti jälgitakse, et Eesti välispoliitilised seisukohad oleksid kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja EL-i õigusega.

Toetatakse õigusliku ekspertteadmise ja sanktsioonipoliitika kujundamist ja jõustamist ning julgeolekupoliitika kujundamist. Teenusega toetatakse Eesti seisukohtade kujundamist EL-i üldasjades. Rahvusvahelise ja EL-i õiguse koordineerimises on oluline kahepoolne koostöö Suurbritannia, Ameerika Ühendriikide, Saksamaa ja Prantsusmaaga ning Põhja-Balti regiooni riikide ja Poolaga ning mitmepoolne koostöö Balti 3 formaadis ning rahvusvahelistes organisatsioonides (ennekõike ÜRO). Teenus toetab välismajanduse suunal EL-i vabakaubanduslepingute sõlmimist ja jõustamist kolmandate riikidega, välisinvesteeringute kaitse lepingute sõlmimist ning topeltmaksustamise vältimise lepingute sõlmimist. Tegevustega toetatakse ka Eesti viisapoliitika huvide esindamist EL-is ja kolmandates riikides. Eesti rahvusvahelise ja EL-i õiguse sisulist kvaliteeti toetab järjepidev koostöö ülikoolidega.

**Ministeriumi 24h toimepidevusega** teenuse sihiks on tagada välisriikides toimuvate sündmuste ööpäevaringne uudis- ja kriisiseire, alati kättesaadav konsulaarhüdaabi ning ministeriumi (sh välisesinduste) võimekus kas iseseisvalt või koos teiste partneritega operatiivselt kriisilukordadele reageerida ja neid lahendada.

Teostatakse ministeriumile pandud ülesannete operatiivseks täitmiseks välis- ja julgeolekupoliitiliste sündmuste ööpäevaringset uudis- ja kriisiseiret, korraldatakse välisriigis aset leidva olulise või kriitilise sündmuse korral juhtkonna ning teiste vastutavate osakondade ja/või ametkondade teavitamist. Töövälisel ajal tagatakse ministeriumi toimepidevus, sh osutatakse ööpäevaringset ajakriitilist konsulaarhüdaabi välismaal hüta sattunud kodanikele.

**Sanktsioonipoliitika ja strateegilise kauba kontrolli** teenuse sihiks on tagada, et Eesti välis- ja julgeolekupoliitilised huvid oleksid Euroopa Liidu sanktsioonipoliitika kujundamisel esindatud ja kaitstud ning strateegilise kauba kontroll teostatakse kõikide nõuete kohaselt.

Teenusega esindatakse ja kaitstakse Eesti julgeolekupoliitilisi huvisid Euroopa Liidu sanktsioonipoliitika kujundamisel. Tegevustes keskendutakse sanktsioonipoliitika kujundamisele, mis ka realselt mõjutaks Venemaa ja Valgevene režiime nii siseriiklikult kui välispoliitiliselt järgima inimõigusi austava demokraatliku valitsemistava ja rahvusvahelise õiguse põhimõtteid. Sellega tagame, et rahvusvahelise õiguse ja reeglitepõhise maailmakorra põhimõtete rikkumine toob rikkujale kaasa otsesed reaalmajanduslikud kulud ning isoleerituse avatud maailma väärtuseloomeahelatest ja rahvusvahelistest otsustusprotsessidest. Strateegilise kauba kontrolliga edendame Eesti ja lähiregiooni julgeolekupoliitilist keskkonda

ning kokkulepitud sanktsioonipoliitika jõustamist tagades, et kõik strateegilise kauba kontrolli sammud teostatakse sisuliselt, kvaliteetselt ja nõuetele vastavalt.

### Programmi tegevus: Eesti välismajandushuvide edendamine ja kaitse

**Programmi tegevuse „Eesti välismajandushuvide edendamine ja kaitse“ eesmärk:** Eesti on konkurentsivõimeline koht ettevõtte loomiseks ja arendamiseks ning siinsed ettevõtted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesti on tuntud reisisihtkoht. Eesti ettevõtted on aktiivsed eksportijad, ettevõtted (Eestis ja mujal) hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt.

**Tabel 290. Programmi tegevuse Eesti välismajandushuvide edendamine ja kaitse moodsikud**

Moodsik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Ekspordi maht (kaubad ja teenused) valitud kolmandatesse riikidesse Allikas: Statistikaamet	suureneb	suureneb	suureneb	suureneb	suureneb
Ettevõtjate ja erialaliitude tagasiside EIS/VM toele Allikas: EIS/VM ühisseire	83%	80%	80%	80%	80%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärged viiakse ellu kahe teenusega:

- majandusdiplomaatiline tugi Eesti ettevõtjatele, sh aukonsulite töö suunamine;
- Eesti huvide edendamine EL-is ja teistes rahvusvahelistes majandusorganisatsioonides.

**Majandusdiplomaatiline tugi Eesti ettevõtjatele, sh aukonsulite töö suunamise** teenuse sihiks on koostöös Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga (MKM) toetada ettevõtteid välisurgudele sisenemisel ja seal tegutsemisel ning soodustada välisinvesteeringute jõudmist Eestisse, ennekõike visiitide, kohtumiste ja ürituste korraldamise ning ettevõtjate nõustamise kaudu.

Teenuse keskmes on koos siseriiklike partneritega (EIS, MKM) suure lisandväärtusega toodete ja teenuste ekspordi edendamine ning Eestisse tehtavate välisinvesteeringute jätkusuutlik kasv. Teenus toetab ka Eesti tuntuse kasvu turismi sihtturuna ja turismiteenuste eksporti. Samuti aitame Eesti ettevõtjatel kaitsta välisurgudel oma õigustatud huve, mis alternatiivtuluna realiseerub ärahoitud kahjudes. Majandusdiplomaatiline tugi Eesti ettevõtjatele on läbivalt sidustatud Eesti kahe- ja mitmepoolse koostööga kõikides maailma regioonides. Välisinvesteeringute puhul on läbivaks vajadus tagada kompromiss julgeolekupoliitiliste ja välismajanduslike huvide vahel. Majandusdiplomaatiliste tulemuste saavutamisel kaasame maksimaalselt olemasolevaid e-residente ning aukonsuleid. Selleks tõhustame aukonsulite

määramise süsteemsust ja aukonsulite kaasamist. Ennekõike tegutseme selle nimel, et aukonsulid oleksid profiililt eesmärgke toetavate eeldustega, motiveeritud ning piisavalt juhendatud ja koolitatud. Teenusega toetatakse ka asjaomaste strateegiatega koostamist ja uuendamist.

**Eesti huvide edendamine EL-is ja teistes rahvusvahelistes majandusorganisatsioonides** teenuse siht on luua ekspordi ja investeringuid toetav toimivate lepingute baas, kaitsta Eesti majandushuve rahvusvahelistes organisatsioonides ning soodustada EL-i siseturu ja taristu arendamist. Nende eesmärkide täitmisega luuakse eeldused välisinvesteringute ja ekspordi jätkusuutlikuks kasvuks.

Rahvusvaheliste organisatsioonidega seoses on välismajanduspoliitika kujundamise prioriteetsemateks tegevusteks aidata kaasa, et EL-il oleks vabakaubanduslepingud sõlmitud olulise osa maailma riikidega, toetada rahvusvahelise investeerimiskohtu loomist, aidata kaasa WTO mõjukuse hoidmisele ja suurendamisele ning edendada EL-i siseturgu. Riikidevahelise tasandi kesksete tegevustega tagatakse peamiste majanduspartneritega välisinvesteringute kaitse ja topeltmaksustamise vältimise lepingute sõlmimine, vastastikuse mõistmise memorandumite sõlmimine prioriteetsetes majandussektorites (ennekõike digivaldkonnas) teiste riikide ja oluliste piirkondadega ning digitaalne andmevahetus kõigi Eesti majanduspartneritega Euroopas. Aidatakse kaasa suurte taristuprojektide ja transporditeenuste arendusprojektide teostamisele olenevalt Eesti avaliku sektori huvidest.

### Programmi tegevus: arengukoostöö ja humanitaarabi koordineerimine

**Programmi tegevuse „Arengukoostöö ja humanitaarabi koordineerimine“ eesmärk:** Eesti panus globaalsesse julgeolekusse ja kestlikku arengusse on kasvanud, sealhulgas on laienenud arengukoostöö ja humanitaarabi mõju ning tõhusus.

**Tabel 291. Programmi tegevuse arengukoostöö ja humanitaarabi koordineerimine mõõdikud**

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2023)	2025	2026	2027	2028
Arengukoostöö prioriteetsete riikide areng – demokraatia Allikas: Economist Intelligence Unit (EIU)	5,62 (2022)	5,00	5,10	5,20	5,30
Arengukoostöö prioriteetsete riikide areng – õigusriik Allikas: World Justice Project	0,54 (2022)	0,55	0,57	0,59	0,61
Arengukoostöö prioriteetsete riikide areng – Sotsiaalne areng Allikas: Social Progress Imperative	74,30 (2022)	75,00	75,10	75,20	75,30
Eesti rahaline panus arengukoostöösse (% RKT-st) Allikas: OECD DAC	0,28% (2023)	0,25%	0,26%	0,27%	0,28%

### Tegevuste kirjeldus

Programmi tegevuse eesmärged viiakse ellu kahe teenusega:

- Eesti arengukoostöö poliitika kujundamine;
- Eesti humanitaarabipoliitika kujundamine ja rakendamine.

**Eesti arengukoostöö poliitika kujundamisel** teenuse sihiks on kujundada Eestist omanäoline, rahvusvahelisi arengueesmärged toetav ning üldtunnustatud arengukoostöö põhimõtetest lähtuv doonorriik, kelle abi on partnerriikides oodatud ja nende arengule kasulik, kes on avatud koostööle ka teiste doonoritega ning kelle töö aitab otseselt saavutada kestliku arengu eesmärged ja vähendada vaesust.

Eesti arengukoostöö poliitika kujundamisel ja koostöös SA Eesti Rahvusvaheline Arengukoostöö Keskusega (ESTDEV) elluviimisel keskendutakse prioriteetsetele valdkondadele, kus Eesti on ise tulemuslikult tegutsenud. Keskendutakse demokraatia ja õigusriigi arengule kaasa aitamisele ning heade valitsemistavade juurutamisele; kodanikuühiskonna toetamisele ning rahu ja stabiilsuse tagamisele; kvaliteetse hariduse kättesaadavuse parandamisele; majandusarengu edendamisele; tervishoiu arendamisele ning avalikkuse – eriti noorte – teadlikkuse suurendamisele arengukoostööst ja kestliku arengu probleemidest. Tegevuste fookuses on koostöö tihendamine teiste doonoritega, sh rahvusvahelistes koostööprojektides osalemiseks kaasrahastuse tagamine; EL-i rahastusvahendite, mestimisvõimaluste (**Twinning**) ja Taix programmide aktiivsem kasutamine ning Eesti arengukoostöö rakendajate rahvusvahelise koostöö ja EL-i programmidest raha taotlemise eelduseks olevate hindamisprotseduuride läbiviimise võimekuse edendamine.

Rahvusvaheliste organisatsioonide tasemel osaletakse arengukoostöö poliitika kujundamisel ÜRO 2. komitees, EL-i institutsioonides, töörühmades ja komiteedes ning Euroopa tiimi algatustes. Alates 2023. juulist on Eesti OECD arengukoostöö komitee (DAC) liige ja rakendatakse komitee poolt heaks kiidetud põhimõtteid Eesti arengukoostööpoliitikas. Teenusega tagatakse Eesti panus Euroopa Liidu Digitaalsus arengukoostöös (D4D) initsiatiivi töös Aafrika suunal, lisaks on loodud ka Idapartnerlus-suunaline haru. Teenus panustab ka valdkondlike strateegiate ja poliitikadokumentide koostamisse.

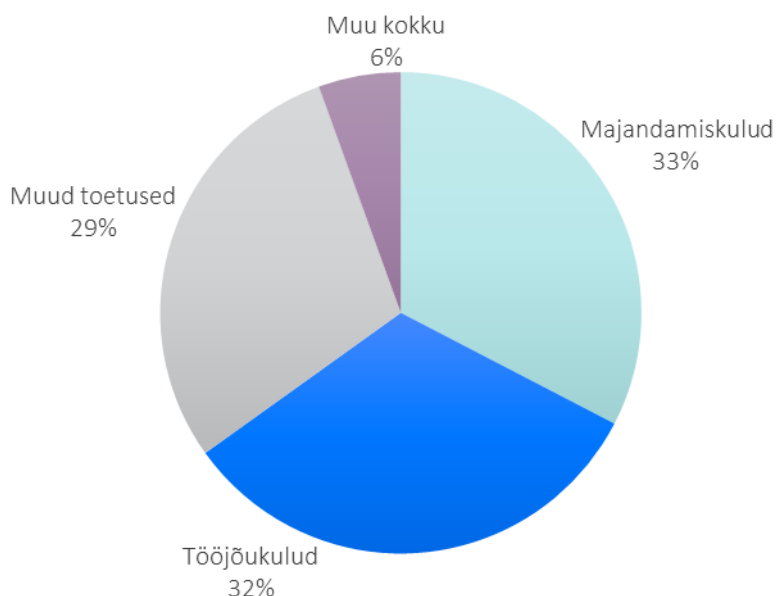
**Eesti humanitaarabipoliitika kujundamise ja rakendamisega** teenuse sihiks on päästa inimesid ning abistada loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofides ja kriisides kannatanuid. Loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofidele ja kriisidele reageerimine rahvusvaheliselt kokku lepitud reeglite kohaselt, arvestades Eesti võimekust ja toetades selle arengut ekspertide kaasamise kaudu rahvusvahelistes kriisisituatsioonides humanitaarabi koordineerija või abiandjana.

Teenusega edendatakse loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofidele ja kriisidele reageerimise võimekust rahvusvaheliselt kokku lepitud reeglite kohaselt, arvestades Eesti võimekust. Toetatakse ka humanitaarabi elluviimise arengut, edendades ekspertide kaasamist ja täites rahvusvahelistes kriisisituatsioonides humanitaarabi koordineerija või abiandja rolli.

Humanitaarabi rakendamise fookuses on pikaajalised ja akuutsed kriisid. Eesti humanitaarabipoliitika keskendub tegevusvaldkondadest rahvusvahelisele humanitaarõigusele, humanitaartöötajate kaitsele, humanitaarinnovatsioonidele, vajaduste hindamise süsteemi tõhustamisele (sh kasutades uuenduslikke IKT-lahendusi), poliitikavaldkondade sidususele, abi tõhususele ja soolisele võrdõiguslikkusele. Pikaajaliseks sihiks on edendada rahvusvahelist humanitaarabi printsiipe järgivat koordinatsiooni, seda ka militaar- ja tsiviilinstiitutsioonide vahel, mis võimaldab parimal viisil ühendada päästetööd, hädaabi, esmased taastamistööd ja arengukoostöö ning toetada sihtriigi jätkusuutlikku arengut. Rahvusvaheliste organisatsioonide tasemel osaletakse humanitaarabi poliitika kujundamisel ÜRO 3. komitees ja EL-i instiitutsioonides. Lisaks on Eesti ÜRO humanitaarasjade koordinatsioonibüroo (OCHA) doonorite toetusrühma liige ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti (UNHCR) täitevnõukogu liige. Teenusega toetab Eesti ÜRO kui ainsa universaalse ja legitiimse ülemaailmse humanitaarabisüsteemi toimimist ning Rahvusvahelise Punase Risti Komitee kui rahvusvahelise humanitaarõiguse ja Genfi konventsioonide looja tegevust.

### 3.18.3 Kulud majandusliku sisu vaates

Joonis 94. Välisministeeriumi valitsemisala suuremad kulud ja osakaal kogukuludest, %



Tabel 292. Välisministeeriumi valitsemisala kulude dünaamika, tuhat eurot

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Kulud kokku	-114 379	-125 695	-117 293	8 403	-7%
Tööjõukulud	-37 287	-38 712	-38 702	10	0%
Majandamiskulud	-33 310	-39 682	-37 935	1 747	-4%
Muud toetused	-36 827	-40 582	-34 193	6 389	-16%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
Põhivara amortisatsioon	-6 244	-5 689	-5 562	128	-2%
Käibemaks	-1 073	-1 031	-902	129	-13%

- Kulude eelarve mahu vähenemine võrreldes eelmise perioodiga tuleneb peamiselt Vabariigi Valitsuse otsustest leida kokkuhoiukohti valitsemisalade eelarvetes (ligi 3,7 mln eurot) ning osade rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksukulude aastatevahelisest täpsemast planeerimisest (ligi 5,4 mln eurot). Lisaks eelnevale vähendab eelarvet ka varasematel aastatel lühiajaliselt eraldatud julgeolekut tõstvate vahendite lõppemine (0,5 mln eurot). Samas panustab eelarve kasvu muude toetuste täpsem aastatevaheline planeerimine ning sellega seotud ümbertõsted (ligi 1,5 mln eurot).
- 2025. aasta muude toetuste real kajastuvad ka ühekordselt lisanduvad vahendid teadus- ja arendustegevuseks summas 0,87 mln eurot, mis võrreldes 2024. aastaga suurenevad ligi 0,1 mln eurot.
- Tööjõukuludeks on peamiselt Välisministeeriumi töötajate töötasud, lisaks diplomaatide abikaasatasud, kolimishüvitised jne.
- Majandamiskulude all kajastuvad peamiselt nii Välisministeeriumi kui ka esinduste esindus- ja lähetuskulud. Lisaks kajastuvad majandamiskuludes Välisministeeriumi peamaja ja esinduste ülalpidamise (haldus) kulud, infotehnoloogilised ja füüsilise turvalisuse tagamisega seotud kulud, erinevad koolituskulud, pikaajalise välislähetusega seotud kulud (haridus, elamine, välislähetustasud) jne.
- Toetustest moodustavad suurima mahu erinevad liikmemaksud organisatsioonidele, arengukoostöö ja humanitaarabi eraldised ning teadus- ja arendustegevusega seotud toetused uurimis- ja õppeasutustele.

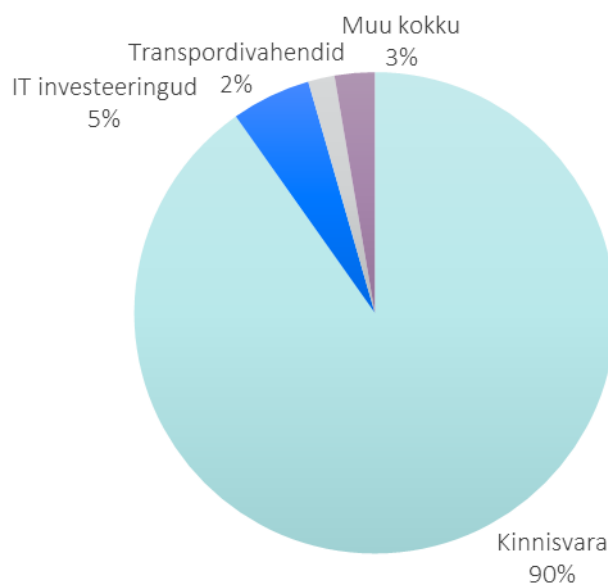


### 3.18.4 Investeeringud

Investeeringute Eesti välisesinduste kaasajastamise ning ministeeriumi valitsemisala IT ja julgeoleku tagamise lahenduste turvalisemaks ning kaasaegsemaks muutmise.

Välisministeeriumi ruumide ehitusinvesteeringud panustavad valitsemisala esinduste ja peamaja korrashoiu tagamisele ning elementaarsele värskendamisele. IT ja muud investeeringud parandavad teenuste osutamise kvaliteeti ning tagavad turvalise töökeskkonna ja sidepidamise võimalused. Transpordivahendite investeeringud on suunatud valitsemisala transpordivahendite töökorras hoidmisele ja uuendamisele.

**Joonis 95. Välisministeeriumi valitsemisala investeeringud ja osakaal koguinvesteeringutest, %**



**Tabel 293. Välisministeeriumi valitsemisala investeeringute dünaamika, tuhat eurot**

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-12 959</b>	<b>-5 789</b>	<b>-9 702</b>	<b>-3 913</b>	<b>68%</b>
IT investeeringud	-1 101	-1 315	-540	775	-59%
Transpordivahendid	-279	0	-180	-180	100%
Muud investeeringud	-2 646	-1 016	-170	846	-83%
Kinnisvara	-8 395	-2 976	-8 710	-5 734	193%
Välisministeeriumi ja välisesinduste ruumide ehitusinvesteeringud	-8 395	-2 976	-8 710	-5 734	193%
Käibemaks	-537	-482	-102	380	-79%

- IT investeeringute vähenemine on tingitud RRF-ist rahastatavate innovaatiliste ettevõtluskeskuste sisustamiseks mõeldud vahendite vajaduse lõppemisest 2025. aastal tulenevalt uuendatud prognoosidest. Lisaks on täpsustatud järgmiste aastate IT investeeringute ja kulude sisu ning jaotust, millest tulenevalt on prognoosis vähendatud

IT investeeringute mahtu 0,3 mln euro võrra. IT investeeringud sisaldavad tarkvara arendusi ja serverite ning taristukomponentide hankeid.

- Välisministeeriumi ja välisesinduste ruumide ehitusinvesteeringute maht suureneb 2025. aastal tulenevalt RRF-ist rahastatavate innovaatiliste ettevõtluskeskuste välja ehitamisega ligi 1,7 mln eurot. Samuti suurenevad 2025. aastal Välisministeeriumi ja välisesinduste ruumide ehitusinvesteeringud võrreldes varasemaga ligi 4 mln eurot, mis võimaldab lõpetada Välisministeeriumi omandis oleva kinnisvara seniseid projekte ja renoveerimistöid, mille kulud tekivad suures mahus 2025. aastal.
- Investeeringud transpordivahenditesse suurenevad ligi 0,2 mln eurot. Investeeringud transpordivahenditesse on suunatud amortiseerunud sõidukite asendamiseks.
- Muud investeeringud sisaldavad info- ja füüsilise turvalisuse tagamise soetusi. Vähenemine tuleneb varasemate ühekordsete otsuste lõppemisest.

## 4. OSA. 2025 a Riigieelarve seaduse tekstiparagrahvide selgitused

2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõu on koostatud kooskõlas riigieelarve seadusega. Vastavalt riigieelarve seaduse § 28 lõikele 2 esitatakse riigieelarve seaduses sätted, mille esitamise kohustus tuleneb õigusaktist või mis on seotud eelarveaastal riigieelarve vahendite kogumise, toetusena saamise, vahendamise või kasutamise korralduse või tingimustega. Põhiseaduslikele institutsioonidele ja nende haldusala asutustele kohaldatakse ministeeriumi, ministeeriumi valitsemisala ja riigiasutuse kohta sätestatud, kui riigieelarve seadusest ei tulene erisusi.

**Paragrahvis 2** on toodud seaduste alusel kehtestatud määrad ja piirsummad, mis esitatakse riigieelarves.

**Lõikes 1** toodud määrad kehtestatakse riigieelarvega õppetoetuste ja õppelaenu seaduse (edaspidi **ÕÕS**) alusel. Punktis 1 toodud üliõpilase vajaduspõhise õppetoetuse saamiseks arvestatav keskmise sissetuleku ülemmäär kehtestatakse **ÕÕS** § 5 lõike 2<sup>1</sup> punkti 3 alusel ja see on 756,38 eurot kalendrikuus. Punktis 2 on toodud kutseõppe õppekava õpilase põhitoetuse suurus õppekuus 60 eurot ja punktis 3 sätestatud üliõpilase vajaduspõhine eritoetus 135 eurot õppekuus. Need kehtestatakse **ÕÕS** § 12 lõike 1 alusel ja ei muutu 2025. aastal eelmise aastaga võrrelduna. Punktiga 4 kehtestatakse kooskõlas **ÕÕS** § 12 lõikega 2 igaks aastaks üliõpilase vajaduspõhine õppetoetus õppekuus kolmes suuruses olenevalt taotleja sissetuleku suuruselt. Vajaduspõhiste õppetoetuste määrad on 150 eurot, 270 eurot ning 440 eurot tudengi kohta õppekuus. Punktis 5 sätestatakse doktoranditoetus kalendrikuus, mis kehtestatakse **ÕÕS** § 43 lõike 1 alusel ja see ei muutu eelmise aastaga võrrelduna. Doktoranditoetuse suurus on 660 eurot kalendrikuus.

**Lõikega 2** kehtestatakse tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 77 lõikest 3 õpetaja lähtetoetuse ja § 77<sup>1</sup> lõikest 4 tugispetsialisti lähtetoetuse suurus. 2025. aastal jäävad õpetajate lähtetoetuse ja tugispetsialisti lähtetoetuse suurused samaks võrreldes 2024. aastaga, so 15 979 eurot. Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava alusel suurenevad õpetajate ja tugispetsialistide koolituse õppekaval õppivate üliõpilaste stipendiumid.

**Lõikega 3** kehtestatakse vanemahüvitise määr 820 eurot kalendrikuus. Selle kehtestamine igaks eelarveaastaks riigieelarvega tuleneb pererahvitiste seaduse § 41 lõikest 1. Kui vanemahüvitise taotleja ei saanud hüvitise saamise õiguse tekkimise päevale eelnenud kalendriaastal sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu, võrdub ühe kalendrikuu hüvitise suurus hüvitise määraga.

**Lõige 4** Sotsiaaltoetuste määra kehtestamine riigieelarvega igaks eelarveaastaks tuleneb puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse (PISTS) § 5 lõikest 1. Määr ei muutu võrreldes 2024. aastal kehtinud määraga, see on 25,57 eurot kalendrikuus ning kehtib kuni 31.05.2025. Alates 01.06.2025 jõustub PISTS redaktsioon, mille kohaselt PISTS § 5 lõige 1 on kehtetu ja igaks

eelarveaastaks kehtestatava sotsiaaltoetuste määra asemel hakkavad kehtima kindlad PISTSI-ga sätestatud toetuste summad.

**Lõikega 5** kehtestatakse tööturumeetmete seaduse (edaspidi ka *TöMS*) alusel töötutoetuse päevamäär 13,23 eurot. *TöMS* § 23 lg 1 järgi ei tohi töötutoetuse päevamäär 31-kordne korrutis olla väiksem kui 50% kuu töötasu alammäärast, mis kehtis eelarveaastale eelnenud aasta 1. juulil. Töötasu alammäär kehtestatakse töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel. Töötasu alammäär 1. jaanuarist 2024. a on 820 eurot. 50% kuu töötasu alammäärast on 410 eurot. Töötutoetuse päevamäär 31-kordne korrutis on 410,13 (13,23x31) eurot.

**Lõikes 6** on toodud sotsiaalhoolekandeseaduse (edaspidi ka *SHS*) alusel kehtestatavad määrad. Punktiga 1 *SHS* § 73 lõike 5 alusel kehtestatav psüühiliste erivajadustega inimeste kogukonnas elamise teenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus on 405 eurot kalendrikuus. Samuti on 405 eurot kalendrikuus ööpäevaringsele erihooldusteenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus, kui ööpäevaringset erihooldusteenust osutatakse hoolekandeesutuse ühes või igas eraldiseisvas hoones korraga rohkem kui 12 isikule. Kui ööpäevaringset erihooldusteenust osutatakse hoolekandeesutuse ühes või igas eraldiseisvas hoones kuni 12 isikule või eraldi toimivates peresarnastes gruppides kuni kümnele isikule, kuid kõige rohkem 30 isikule ühes hoones, on ööpäevaringsele erihooldusteenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus 477 eurot kalendrikuus. 2025. aasta algusest sotsiaalhoolekandeseadusesse lisanduvale päeva- ja nädalahoiuteenusele suunatud isiku omaosaluse maksimaalne maksumus on 360 eurot kuus.

Kogukonnas elamise teenust ja ööpäevaringset erihooldusteenust saama suunatud isik on kohustatud tasuma omaosaluse toitlustamise ja majutamise eest. Isikule peab pärast omaosaluse, tulumaksu, töötuskindlustusmaksu ja kogumispensionist makse tasumist jääma isiklikuks kasutamiseks vähemalt 15% tema tuludest (kogumispensionist, töövõimetoetusest, sotsiaalmaksuga maksustatavast tulust). Kui ei jää, hüvitatakse isiku eest omaosaluse maksimaalsest maksumusest puudujääv osa Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi *SKA*) eelarve kaudu.

2025. aastal tõstetakse omaosalust võrreldes 2024. aastaga 10%. Omaosalus kaetakse osaliselt *SKA* eelarvest arvestusega, et isikule jääks pärast omaosaluse tasumist 15% tema eelmises lõigus loetletud sissetulekutest – selleks kulub 2025. aastal 84 tuhat eurot, mis on *SKA* eelarves planeeritud.

Punktiga 2 *SHS* § 131 lõike 3 alusel kehtestatav üksi elava isiku või perekonna esimese liikme toimetulekupiir 200 eurot kalendrikuus ning võrreldes 2024. aastaga see ei muutu.

Punktis 3 kehtestatakse *SHS* § 139<sup>3</sup> lõike 1 alusel kehtestatav üksi elava pensionäri toetuse saamise aluseks olev pensioni määr, millest väiksema pensioni korral makstakse pensionäritoetust, 947 eurot kalendrikuus ja pensionäritoetuse suurus 200 eurot kalendriaastas.

**Lõikega 7** sotsiaalmaksu maksmise aluseks oleva määra kehtestamine igaks eelarveaastaks riigieelarvega tuleneb sotsiaalmaksuseaduse §-st 2<sup>1</sup>. Riigieelarvega kehtestatav kuumäär ei või olla väiksem kui eelarveaastale eelnenud aasta 1. juulil kehtinud Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammäär. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 8. detsembri 2023. a määrusele nr 116 „Töötasu alammäära kehtestamine“ on alates 1. jaanuarist 2024 töötasu alammäär täistööajaga töötamise korral 820 eurot.

Sotsiaalmaksuseaduse § 2<sup>1</sup> alusel kehtestatav sotsiaalmaksu maksmise aluseks olev kuumäär on 820 eurot.

**Lõikes 8** on toodud muuseumiseaduse (edaspidi ka **MuuS**) alusel kehtestatavad määrad.

Punktis 1 on esitatud MuuS § 28 lõike 3 punkti 1 alusel kehtestatav 2025. aasta jooksul eksponeeritavate näituste riigi tagatava kahjuhüvitise kogusumma piirmäär, mis on sama 2024. aasta omaga ja on 280 000 000 eurot. Kavandatav piirmäär põhineb muuseumidelt kogutud eelinfo.

Punktis 2 määratakse vastavalt MuuS § 28 lõike 3 punktile 2 kalendriaastal kehtiv omavastutuse summa, mille suurus ei sõltu näituse väärtusest. Omavastutuse summa põhineb Kultuuriministeeriumi hinnangul. See on sama mis 2024 aastal ja see on 2000 eurot ühe näituse kohta. Omavastutuse määra sätestamise eesmärk on rõhutada kahjuhüvitise tagamist taotleva muuseumi üldist esmast vastutust, vähendades seeläbi riske riigi jaoks, et kulukamaid kahjujuhtumeid üldse ei tekiks. Lisaks lihtsustab see rahvusvahelise näituse kahjuhüvitise süsteemi haldamist, kuna väiksemad ja tõenäolisemad kahjud katab taotleja, ostes soovi korral selle katteks erakindlustuse. Vastavalt kultuuriministri 25. aprilli 2019. a määrusele nr 19 „Muinsuskaitseameti põhimäärus“ viib Muinsuskaitseamet läbi rahvusvahelise näituse omanikule tekkinud kahju riigi poolt hüvitamise tagamise taotluste ning hüvitistaotluste menetlusi ning valmistab ette otsuse eelnõusid.

Punktides 3–8 esitatakse MuuS § 28 lõike 3 punkti 3 kohaselt üle kümnet miljonit eurot ületava väärtusega näituste kavandatavad pealkirjad ning vedamise ja eksponeerimise kavandatav periood ja näituse omanik. 2025. aasta sisse planeeritakse nelja näitust, mille väärtus ületab kümme miljonit eurot. Need on „Bernardo Strozzi. Meister Caravaggio varjus“, mida eksponeeritakse Sihtasutuse Eesti Kunstimuuseum filiaalis Kadrioru kunstimuuseumis, „Kandinsky and the Avant-Gardes“, mida eksponeeritakse Sihtasutuse Eesti Kunstimuuseum filiaalis Kumu kunstimuuseumis, „Metamorfoosid kunstis“, mida eksponeeritakse Sihtasutuse Eesti Kunstimuuseum filiaalis Kadrioru kunstimuuseumis, „Michel Sittow Lõunas? Toledo Don Alvaro de Luna kabeli altariseina maalitahvlid“, mida eksponeeritakse Sihtasutuse Eesti Kunstimuuseum filiaalis Niguliste muuseumis, „Spiegel im Spiegel“, mida eksponeeritakse Saksamaal Dresdenis, „Spiegel im Spiegel“, mida eksponeeritakse Sihtasutuse Eesti Kunstimuuseum filiaalis Kumu kunstimuuseumis.

**Lõikes 9** on toodud riigieelarve seaduse (edaspidi RES) alusel kehtestatavad määrad.

Punktiga 1 kehtestatakse RES § 61 lõike 4<sup>1</sup> alusel kehtestatav Vabariigi Valitsuse antavate laenude ja riigigarantiide suurim lubatud jääk. See on 3 281 000 000 eurot ning see jääk sätestab kogu riigi poolt väljastatud laenude portfelli ja riigigarantiide mahu kokku. Nimetatud piirsummast suuremas ulatuses pole valitsusel volitusi garantiisid ega laene anda.

Punktiga 2 kehtestatakse RES § 61 lõike 4<sup>2</sup> alusel limiidid, mille ulatuses on vastava valdkonna ministril õigus anda arvelduskrediidilepingu alusel Eestis asuvale või Eestis tegutsevale riigi asutatud sihtasutusele laenu selles punktis määratud suurima jäägi ja maksimaalse laenusumma ulatuses kuni kolmeaastase tähtajaga. Valdkonna eest vastutavale ministrile kehtestatakse 2025. aastaks limiidid, mille kohaselt tema poolt antavate laenude suurim lubatud jääk on 10 000 000 eurot ja maksimaalne laenusumma on 1 000 000 eurot.

Punktiga 3 kehtestatav riigi võlakohustuste suurim lubatud jääk RES § 69 lõike 2 alusel sätestab riigi nimel võetud lühiajaliste ja pikaajaliste kohustuste limiidi kokku. See on 2025. aastal 12 500 000 000 eurot.

**Lõikega 10** nähakse ette piirmäär välislepingutele, mida võib sõlmida Vabariigi Valitsus. Selleks piirmääraks on ka 2025. aastal 3% riigiasutuse kuludest, kelle algatusel selline leping sõlmitakse.

**Paragrahvis 3** sätestatakse 2025. aasta riigieelarve seosed kohalike omavalitsuste eelarvetega.

**Lõikes 1** sätestatakse kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi jaotamise põhimõtted. Tasandusfond koosneb mitmest erineva valemiga mitte-sihtotstarbelisest toetusest. Kõige suurem osa jaotatakse omavalitsuste üldiste tulude- ja kulude vahe tasandamiseks. Kohaliku omavalitsuse üksuste arvestuslik keskmine tegevuskulu saadakse iga näitaja ühikulise maksumuse korrutamisel vastava näitaja väärtusega. Parameetrite väärtuste kujunemisel on aluseks aastatel 2016–2017 läbi viidud kohalike omavalitsuste netokulude analüüs. Tulumaksu laekumised aastatel 2022–2024 võetakse arvesse kaalutud keskmisena, arvestades muutusi tulumaksu seaduses (2025.a muutuvad omavalitsustele arvestatud tulumaksu määrad). Arvestusliku maamaksu arvutamisel lähtutakse maamaksuseaduses sätestatud maksumäärade piirmäärade maksimaalväärtusest, arvestades seadusega sätestatud soodustusi (v.a riiklike looduskaitsealade soodustused).

Lisaks tulude-kulude tasandamisel arvestatakse omavalitsustele üleminekutoetust ühinemistega seonduvalt, arvestatakse elanike kahanemisest tingitud lisakuluvajadusega, väikesaarte kõrgema kuluvajadusega, hooldereformi ülemineku toetusega ning asendushoolduse ja matusetootuse tulubaasi üle andmise ülemineku toetusega.

Tasandusfondi lisandub 2025. aastal üks üleminekumeede ja üks püsiv meede. Püsivalt hakatakse kompenseerima kõikidele kohalikele omavalitsustele riiklikelt looduskaitsealadelt saamata jäävat maamaksu. Lisaks kompenseeritakse omavalitsustele tulumaksu määrade muudatusest tingitud tulude vähenemist üle piirmäära, vastavalt tulumaksu seaduse muutmise seaduse (443 SE) seletuskirja tabelile 1.

**Lõikega 2** määratletakse RES § 48 lõike 1 nimetatud toetusfondi kuuluvate toetuste liigid summadega, mille vahel toetusfondi vahendid jaotatakse. 2025. aastal lisandub vaimse tervise teenuse toetus.

**Lõikega 3** sätestatakse kohalike omavalitsuste toimetulekutoetuse maksmise ja rahvastikuregistri toimingutega seonduvate riiklike ülesannete täitmise korraldamisega seotud

kulude hüvitamine. Hüvitamismäärade leidmisel on arvesse võetud 2023. aasta tegelike valla- ja linnavalitsuses töötavate ametnike keskmist töötasu, majandamiskulusid, koolituskulusid ja amortisatsioonikulusid, mida on korrigeeritud prognoositud keskmise palga, ehitushinnaindeksi ja THI muutuse võrra. Hüvitiste jaotamisel võetakse aluseks tegelik juhtumite arv 2024. aastal.

**Lõikes 4** on toodud volitusnorm Vabariigi Valitsusele määrata toetusfondi jaotamisel kasutatavad arvnäitajad, nendega arvestamise alused ja väärtused (ehk jaotamise ulatus).

**Paragrahvis 4** sätestatakse riigieelarve liigendamise täpsusaste. Riigieelarve koostatakse, liigendatakse ja seetõttu ka piirmääraga vahendite limiidid valitsemisaladele seatakse euro täpsusega. Finantsarvestus (raamatupidamine) ja kuluarvestus riigieelarve kasutamisel toimub samas aga eurosendi täpsusega. Riigieelarvet ei ole otstarbekas koostada ega liigendada ümardatuna, nagu see on paremaks hoomatavuseks esitatud seaduse esimeses paragrahvis, sest see põhjustaks vahendite kasutamisel ebaefektiivsust. Majandusaasta aruanne koostatakse ja muu finantsinfo esitatakse üldjuhul samuti tuhandetes eurodes. Kõik riigieelarve liigendused esitatakse Rahandusministeeriumi riigieelarve infosüsteemides.

**Paragrahviga 5** antakse ministrile ja Vabariigi Valitsusele õigus teatud piirides muuta eelarvevahendite liigendust. Riigieelarve seaduse § 56 lõikest 1 tulenevalt võib riigieelarvega kindlaks määratud vahendite jaotust ministeeriumide valitsemisalade, tulemusvaldkondade ja programmi tegevuste vahel muuta vaid riigieelarve muutmisega või lisaelarvega, kui riigieelarve seadusest või riigieelarvest ei tulene teisiti. Antud sättega antaksegi võimalus ministeeriumide valitsemisaladele ja Vabariigi Valitsusele muuta riigieelarve liigendust ilma, et selleks peaks muutma jooksva aasta riigieelarve seadust. Antud sättega annab Riigikogu ette parameetrid, mille piires on võimalik eelarvet muuta (edaspidi ka paindlikkus või paindlikkuse reegel). Sätete sõnastuses ja rakendamise ulatuses ei ole 2024. aasta riigieelarvega võrreldes erinevusi.

**Lõige 1** sätestab, et minister võib kahe või mitme samasse tulemusvaldkonda kuuluva programmi tegevuse vahel teha ümberliigendamisi, kui see on võimalik tulenevalt sellest, et ühe või mitme tegevuse jaoks planeeritud kulusid ei kasutata ära (alatäitmine). Ettenähtud paindlikkuse reeglist erinevate ja 5 mln eurost suuremate muudatuste üle otsustamine on Riigikogu pädevuses.

Paindlikkust arvestatakse programmi tegevuse eelarve piirmääraga kulude kohta.

Paindlikkuse ulatus ühe programmi tegevuse kohta on kuni 5 mln eurot, kuid täpne määr sõltub programmi tegevuse piirmääraga kulude eelarvest järgnevalt:

(a) Programmi tegevused, mille piirmääraga kulude eelarvega kuni 4 mln eurot arvestatakse paindlikkus 25% ulatuses piirmääraga kulude eelarvest.

(b) Programmi tegevuste puhul, mille piirmääraga kulude eelarve on alates 4 mln eurost kuni 200 078 450 euronit arvestatakse paindlikkus valemi järgi:  $918\,400 + 2.04\% \cdot$  programmi tegevuste piirmääraga kulude maht.

Kui paindlikkuse piir jõuab 5 mln euron (st programmi tegevuste piirmääraga vahendite eelarve on 200 078 450 eurot või rohkem), jääb see programmi tegevuse eelarve mahu suuruselt olenemata konstantseks. Seega kehtib iga suurema programmi tegevuse eelarve puhul paindlikkuse reegel 5 mln eurot.

Sätte teise punktiga antakse täpsustatakse riigieelarve seaduse § 56 lõikes 2 toodud investeringuobjektide liigenduse muutmise õiguse ulatust. Vabariigi Valitsusele antakse õigus ministeeriumi ettepanekul muuta riigieelarves märgitud ministeeriumi valitsemisala investeringuobjektide eelarveid kuni 20%. Muutuse võib teha investeringute eelarve kogusumma sees, st ei muudeta investeringute eelarve kogumahtu. Sellega luuakse mõistlik paindlikkus investeringuobjektide eelarvete muutmiseks investeringute kallinemise puhuks.

**Paragrahv 6** on välja toodud institutsioonide ja üksuste eelarved, kes rahvusvahelise õiguse või seaduse alusel peavad oma sisulises tegevuses olema sõltumatud ja iseseisvad. Sellised institutsioonid tegutsevad suurema organisatsiooni koosseisus ja riigieelarve tähenduses on nende eelarved kas osa põhiseadusliku institutsiooni või ministeeriumi valitsemisala eelarvest. Struktuurse kuuluvuse ja eelarve üldise korralduse tõttu võiks seetõttu jääda mulje eelarvelisest sõltuvusest, seetõttu tõusetuda küsimus ka tegevuse sõltumatuses ning usaldusvärsusest.

Lõikes 1 sätestatakse institutsioonide ja üksuste eelarved, kes tegutsevad Riigikogu juures või valitsemisalas. Arenguseire Keskuse eelarve, mis tulenevalt arenguseire seaduse § 3 lõikest 3 on eraldiseisev osa Riigikogu Kantselei eelarvest. Riigikogu valimise seaduse § 14 lõige 4 näeb ette, et valimiste ettevalmistamise ja korraldamise eelarve (riigi valimisteenistus) on eraldiseisev osa Riigikogu Kantselei eelarvest. Erakondade rahastamise järelevalve komisjoni tegevus tuleneb erakonnaseadusest, mille § 12<sup>10</sup> lõike 9 kohaselt tagab asjaajamise ja tehnilise teenindamise Riigikogu Kantselei.

**Lõikes 2** sätestatakse ohutusjuurduse keskuse eelarve. Keskuse sõltumatus nõue tuleneb Raudteeseadusest, Lennundusseadusest, Meresõiduohutuse seadusest ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusest 996/2010.

**Lõikes 3** sätestatakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei eelarve. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei on võrdse kohtlemise seaduse § 15 lõike 1 alusel sõltumatu ja iseseisvalt tegutsev riigiasutus, kes tegeleb seaduses toodud ulatuses inimeste põhiõiguste kaitsega. Iseseisva ja sõltumatu asutusena tegutsemise sõnastus tuleneb nii voliniku tegevuse aluseks olevatest Euroopa Liidu direktiividest kui ka ÜRO põhiõiguste kaitsega tegelevate riiklike asutuste kvaliteedinõuetest ehk nn Pariisi printsiipidest. Pariisi printsiipide kohaselt peab riigieelarveline rahastus olema tagatud selliselt, et volinikule oleks tagatud eelarveline iseseisvus. Selle tagamiseks tuuaksegi kantselei eelarve suurus välja riigieelarve tekstiparagrahvi sättena. Tegevuspõhises riigieelarves on toodud programmide tegevuste mahud ning administratiivne liigendamise õigus valitsemisala sees on jäetud valdkonna eest vastutavale ministrile. Seetõttu on soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei eelarve kajastatud osana Majandus- ja



Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala eelarvest. Samal ajal aga tulenevalt oma ülesannetest teostab volinik diskrimineerimisjuhtumite kahtluse korral vastavaid haldusmenetlusi inimeste põhiõiguste kaitseks vajadusel ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastu.

**Paragrahv 7** sätestatakse, millise osa 2025. aasta riigieelarvest moodustavad kaitsekulud NATO meetodika kohaselt ja millest need koosnevad. Paragrahv 7 sätestatud kulude ja investeeringute eelarve kasutamisel järgitakse Eesti, kui NATO-liikmesriigi kohustusi.

**Paragrahv 8** on esitatud Tervisekassa eelarvepositsioon. Selle aluseks on Tervisekassa nõukogus 23. augustil 2024. aastal kinnitatud eelarvepositsiooni ettepanek, Rahandusministeeriumi 2024.a suvine majandusprognoos maksutulude osas ja käesoleva riigieelarve täiendavad tulud ja kulud osas. Paragrahv arvestab RES § 6 (eelarvepositsiooni reeglid) sätestatuga.

**Paragrahv 9** on antud Transpordiametile õigus katta kohalikele omavalitsustele üle antud teede teehoiu kulusid kuni jooksva aasta lõpuni. Riigitee tunnustele mittevastavate riigiteede üle andmine kohaliku omavalitsuse üksusele toimub juhtumipõhise haldusmenetluse tulemusena kohaliku omavalitsuse üksuse esitatud taotluse või Transpordiameti ettepaneku alusel. Riigitee ja sellega kaasnevate teehoiu kohustuste üleandmine toimub valduse üleandmise tulemusena, mille kohta koostatakse vara üleandmise-vastuvõtuakt. Valduse üleandmisele järgneb notariaalselt sõlmitud lepingu sõlmimine ja vastavate kannete tegemine kinnistusraamatus. Seega riigitee ja sellega kaasnevate kohustuste üleandmine, millest alates tuleb arvestada ka vastavate teehoiu vahendite tagamisega kohaliku omavalitsuse üksusele, toimub valduse üleandmise hetkel (kuupäeval). Reeglina toimub valduse üleandmine kevadel või sügisel. Aasta alguse seisuga ei ole otstarbekas teed üle anda, sest Transpordiameti talihoolduse lepinguid ei saa automaatselt üle anda, aga KOV peab kohe hoolduse tagama. Kuna eelarveaasta keskel tee üleandmisel ei ole riigieelarve toetusfondi real selle tee rahadega arvestatud, tuleb tagada KOVile rahastus kuni eelarveaasta lõpuni. Seega eraldab Transpordiamet kohaliku omavalitsuse üksusele vahendid üle antud tee teehoiu kulude katmiseks kuni jooksva eelarveaasta lõpuni. Uuest aastast on rahad arvestatud toetusfondi hulgas.

**Paragrahv 10** sätestatakse, millises osas on 2025. aasta riigieelarve tulude laekumise korraldus Välisministeeriumi, Kaitseministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas erinev riigieelarve seaduse § 59 sätestatust.

**Lõikes 1** sätestatakse, et Välisministeeriumi põhivara müügist laekuv tulu ei laeku riigi likviidsete finantsvarade hulka, vaid selles ulatuses tohib Välisministeerium soetada uut põhivara. Tegemist on tuludest sõltuvate kuludega, mis tähendab, et nende eest kulutuste tegemine on lubatud alles pärast seda, kui müügist saadud vahendid on laekunud Riigikassasse. See seondub nii välisesinduste kasutatava, kui ka Eestis asuva välisriigi diplomaatilise esinduse kasutatava põhivaraga. Tulenevalt sellest, et tegemist on erandiga, sätestatakse kohustus kooskõlastada tehingud eelnevalt Rahandusministeeriumiga.

**Lõikes 2** sätestatakse, et Kaitseministeeriumi kinnistute ja vallasvara müügist laekuv tulu ei laeku riigi likviidsete finantsvarade hulka, vaid laekunud tulu ulatuses tohib Kaitseministeerium soetada uut põhitegevuseks vajalikku vara ning kaitseotstarbelisi varusid. Tegemist on tuludest sõltuvate kuludega, mis tähendab, et nende eest kulutuste tegemine on lubatud alles pärast seda, kui müügist saadud vahendid on laekunud Riigikassasse. Müügist laekuvate tulude arvelt tehtud kulutused ei kajastu NATO meetodil arvestatavas kaitsekulude eelarves. Tegemist on potentsiaalsete ühekordsete tehingutega, mis mõjutavad üksnes konkreetse eelarveaasta piirmäärata vahendite mahtu. Tulenevalt sellest, et tegemist on erandiga, sätestatakse kohustus kooskõlastada müügitehingud eelnevalt Rahandusministeeriumiga.

**Lõike 3** kohaselt võivad Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas olevad riigikoolid soetada oma tegevuses kasutuses olnud vallavara müügist laekunud vahenditest koolile põhitegevuseks vajalikku vara.

Säte on vajalik õppeasutuste põhitegevuseks vajaliku vara paremaks haldamiseks. Õppetöö korraldamisel on masinatel ja seadmetel suured nõudmised tööohutusele, töökindlusele ja tööturul vajalike oskuste ja teadmiste omandamisele. Seetõttu on vajalik neid teatud perioodi tagant välja vahetada.

Uute masinate ja seadmete ostmisel tuleb mõelda olemasolevate seadmete keskkonnajälje ja parima kasutuse peale, võimaldades nende edasist kasutust vähenõudlikumas keskkonnas. Seega on Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul mõistlik need juhul, kui neid ei vaja ka teised riigikoolid, anda uute seadmete või masinate omandamisel eelnevad masinad või seadmed tarnijale või tootjale korrastamiseks ja seega elukaare pikendamiseks. Samuti võimaldab see vähendada uute seadmete või masinate ostu- või rendihinda. Tegemist on potentsiaalsete ühekordsete tehingutega, mis mõjutavad üksnes konkreetse eelarveaasta piirmäärata vahendite mahtu. Tulenevalt sellest, et tegemist on erandiga, sätestatakse kohustus kooskõlastada tehingud eelnevalt Rahandusministeeriumiga.

**Paragrahvis 11** toodud kaitsealase koostöö sihtriikidest on Euroopa Liidu ja Eesti jaoks olulised mh Moldova ja Ukraina. Euroopa Liit on otsustanud Moldovat aidata kaitseotstarbeliste vahendite soetamisel. Kaitseministeeriumi valitsemisalas olev Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (RKIK) täidab rolli Moldova relvajõududele varustamiseks Euroopa Rahurahastu rahaliste vahendite abil. Samuti on RKIK sõlminud koostöölepe Ukraina hankeagentuuriga, aitamaks vajadusel vahendada NATO ja Euroopa Liidu liitlaste ja partnerite finantsvahendite eest kaitseotstarbelise varustuse ja varade soetust Ukrainale. RKIK võib käituda vahendajana ka teiste riikide jaoks vastavalt Eesti kaitsealase koostöö eesmärkidele.

Kaitseotstarbelise varustuse vahendamisel riigieelarvele riske ei võeta, Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvet sihtriikidele varustuse hankimiseks ei kasutata. Vastavad sätted esitatakse tulenevalt Riigieelarve seaduse § 28 lõikest 2, mille kohaselt esitatakse riigieelarve seaduses muuhulgas sätted, mis on seotud eelarveaastal riigieelarve vahendite vahendamise korralduse või tingimustega.

**Kaitseministeerium** on esitanud ettepaneku lisada 2025. aasta riigieelarve seadusesse täiendav tekstiparagrahv, mis võimaldaks kaitseministril liigendada kaitseotstarbelise erivarustuse eelarveid kulude ja investeeringute vahel:

„§ X. Kaitseotstarbelise erivarustuse liigendamine

Valdkonna eest vastutaval ministril on õigus muuta käesoleva seaduse § 1 6. osa 4. jao Kaitseministeeriumi valitsemisala kaitseotstarbelise erivarustuse osas liigendust tegevuspõhise ja majandusliku sisu järgi, lähtudes hangete sisu täpsustumisest.“

#### **Muudatusettepaneku selgitus:**

Paragrahviga X antakse valdkonna eest vastutavale ministrile õigus muuta eelnõu § 1 6. osa 4. jao Kaitseministeeriumi valitsemisala kaitseotstarbelise erivarustuse osas liigendust tegevuspõhise ja majandusliku sisu järgi, lähtudes hangete sisu täpsustumisest. Kaitseotstarbeline erivarustus liigitub kuludeks ja investeeringuteks sõltuvalt hanke sisust, seejuures hanke majanduslik sisu võib täpsustuda eelarveaasta jooksul. Valdkonna eest vastutavale ministrile antav õigus kaitseotstarbelise erivarustuse osas liigendust muuta võimaldab korraldada erivarustuse soetamist efektiivselt ning toetab erivarustuse soetamiseks kavandatud eelarve sihipärast ja tõhusat kasutust. 2025. aasta kaitseotstarbelise erivarustuse eelarve on 615,8 mln eurot, millest 266,1 mln eurot (43,2%) on kavandatud investeeringutena ning 349,7 mln eurot (56,8%) kuludena. Kuludena kavandatud hanked jagunevad riigieelarves viie programmi tegevuse vahel: Väeloome: muud üksused, Kaitsetahte edendamine, Kaitsevalmiduse tagamine, Liitlaste kaasamine ja rahvusvaheline koostöö ja Varude tagamine: lahingumoon.“

#### **Rahandusministeeriumi seisukoht:**

Rahandusministeerium ei toeta Kaitseministeeriumi esitatud paragrahvi lisamist 2025. aasta riigieelarve seadusesse. Eelnimetatud seaduse paragrahviga 5 juba antakse ministrile ja Vabariigi Valitsusele õigus teatud piirides muuta eelarvevahendite liigendust. Ettenähtud paindlikkuse reeglist erinevate ja suuremate muudatuste üle otsustamine on Rahandusministeeriumi hinnangul mõistlik jätta Riigikogu pädevusse.

Riigieelarve detailsuse suurendamisega vähenes paratamatul otsustusõigus eelarve kasutamise üle. Teisalt on investeeringute väljatoomisega tulemusvaldkondade alt lisatud paindlikkust erinevate alla 10 mln euro makstavate ja mittekinnisvara objektide ümberliigendamiseks. Kuivõrd tagatud on võimalus muuta eelarvet programmi tegevuste vahel ja investeeringuid, mis kajastuvad varasema programmi taseme asemel valitsemisala üleselt, on võimalik samuti Vabariigi Valitsuses muuta, siis tagab see Rahandusministeeriumi hinnangul paindlikkuse aasta kestel ettenägematute muudatuste lahendamiseks. Samuti võib vastavalt RES §-le 43 Vabariigi Valitsus riigieelarve muutmiseks kulude kogumahtu muutmata algatada mitte hiljem kui kaks kuud enne eelarveaasta lõppu riigieelarve muutmise seaduse eelnõu. Riigieelarve muutmise seaduse eelnõu algatatakse vajadusel kaks korda aastas – nii kevadel kui sügisel. Seega on

Rahandusministeeriumi hinnangul kokkuvõttes tagatud piisav paindlikkus aasta kestel ettenägematute muudatuste lahendamiseks.

**LISAD**

## LISA 1. Ülevaade 2025 meetmete mõjust riigieelarvelistele asutustele põhiseaduslike institutsioonide ja valitsemisalade lõikes

Tabelis on kulude ja finantseerimistingute suurenemine näidatud negatiivse märgiga ning tulude suurenemine positiivse märgiga (väärtused on miljon eurot). Kulud on esitatud käibemaksuta.

	2025	2026	2027	2028
<b>TULUMEETMED KOKKU</b>	<b>631,5</b>	<b>941,4</b>	<b>948,0</b>	<b>894,3</b>
<b>Kaitseministeerium</b>	<b>0,3</b>	<b>0,3</b>	<b>0,3</b>	<b>0,3</b>
Kaitseministeeriumi valitsemisala vara müügitulu	0,3	0,3	0,3	0,3
<b>Kliimaministeerium</b>	<b>1,9</b>	<b>44,7</b>	<b>44,8</b>	<b>45,0</b>
Ladestamistasu tõus	0,0	8,8	8,8	8,8
Pakendi ringlussevõtu tasu	0,0	23,0	23,0	23,0
Vee erikasutus	0,0	3,0	3,0	3,0
Ehitusmaavarade kaevandustasud	0,0	6,0	6,0	6,0
Trahvitulu korrigeerimine	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Transpordiameti lennundusvaldkonna rahastamine	0,0	1,7	1,7	1,7
AS Tallinna Lennujaam lisadividend	0,2	0,2	0,2	0,2
Lennuliiklusteeninduse AS lisadividend	0,0	0,6	0,6	0,6
Elering AS lisadividend	0,6	0,3	0,5	0,6
RMK lisadividend	1,5	1,5	1,5	1,5
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	0,0	0,0	0,0	0,0
AS KredEx Krediidikindlustus lisadividend	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Rahandusministeerium</b>	<b>624,9</b>	<b>895,2</b>	<b>901,6</b>	<b>847,8</b>
Alkoholiaktsiisi täiendav +5% 2025 ja 2026, edasi 5% aastas 2027-2028	-12,0	21,0	9,0	-9,0
Tubakaaktsiisi täiendav +5% 2025 ja 2026, 5% aastas 2027-2028	9,0	27,0	37,0	46,0
Bensiiniaktsiisi tõus 5% aastas 2025-2028	2,0	8,0	18,0	26,0
Julgeolekumaksu kehtestamine 2026-2028 aastateks, osaliselt alates 01.07.2025	88,3	740,7	741,3	778,7
Tulumaksuvaba määra reformi edasilükkamine 2026ni ja hüvitiste piirmäärade tõus	474,0	-51,0	-2,0	-2,0
RMK dividendi tulumaksu nihutamine	24,6	0,0	0,0	0,0

	2025	2026	2027	2028
Sihitud andmevahetus pankadega	0,0	5,0	5,0	5,0
Tulumaksuaugu vähendamine EMTA suurema reageeriva ressursi toel	7,0	7,0	7,0	7,0
Käibemaksuaugu vähendamine EMTA suurema reageeriva ressursi toel	7,0	7,0	7,0	7,0
Suurinvestorite toetusmeetme tegevuste maksutulu	20,0	40,0	40,0	40,0
AS Eesti Loto lisadividend	-0,2	0,3	0,2	0,2
Eesti Energia AS lisadividend	0,0	1,3	2,9	3,5
Äriühingute lisadividendidelt laekuv juriidilise isiku tulumaks	0,6	1,2	1,7	1,9
Tallinn-Pärnu mnt, Päädeva-Konuvere lõigu ümberehituse käibemaks	0,9	5,8	10,7	0,0
Meetmetelt laekuv täiendav maksutulu	3,7	81,8	23,9	-56,6
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	0,0	0,7	0,7	0,8
Riigilõivude ajakohastamine taimekaitseasutustes	0,0	0,7	0,7	0,7
Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi lisadividend	0,0	0,0	0,0	0,0
AS Vireen lisadividend	0,0	0,0	0,0	0,0
AS Eesti Post lisadividend	0,0	0,0	0,0	0,1
<b>Siseministeerium</b>	<b>4,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
Siseministeeriumi valitsemisala kinnisvara müügi edasilükkumine	4,0	0,0	0,0	0,0
<b>Sotsiaalministeerium</b>	<b>0,4</b>	<b>0,4</b>	<b>0,4</b>	<b>0,4</b>
Sotsiaalvaldkonna riigilõivude tõstmine	0,0	0,0	0,0	0,0
Tervisevaldkonna riigilõivude tõstmine	0,1	0,1	0,1	0,1
Inimtervishoius kasutatavate ravimite müügiloa taotluste tasud	0,3	0,3	0,3	0,3
<b>KULUMEETMED KOKKU</b>	<b>-38,5</b>	<b>-239,8</b>	<b>-75,8</b>	<b>303,4</b>
<b>Riigiülesed</b>	<b>0,0</b>	<b>-115,3</b>	<b>-139,5</b>	<b>97,9</b>
Investeeringute revisjon	0,0	0,0	0,0	100,0
Vajaduspõhiste toetuste reform	0,0	0,0	0,0	100,0
Turvavaru eelarveregulate täitmise kindlustamiseks	0,0	-104,1	-105,7	-69,7
Keskvalitsuse hoonete energiatõhususe suurendamise investeeringuteks	0,0	-11,2	-33,8	-32,4
<b>Riigikogu</b>	<b>-1,9</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>

	2025	2026	2027	2028
Aastevahelised ümbertõsted	-1,9	0,0	0,0	0,0
<b>Vabariigi Valitsus</b>	<b>-5,6</b>	<b>-116,9</b>	<b>-38,1</b>	<b>-27,6</b>
Töötushüvitise süsteemi muutmisest tulenev toimetulekutoetuse tõus	0,0	-1,5	-1,5	-1,5
HTMi tegevuskulude ja -toetuste kärbe - KOV toetusfondi makse väheneb huviharidusest 10 %	1,0	1,0	1,0	1,0
Reservivahendite jagamine asutuste eelarvetesse (reserv)	29,2	18,9	18,3	0,0
Laia riigikaitse täiendav kulu (reserv)	-21,6	-121,9	-28,6	0,0
Suurinvestorite toetusmeede (reserv)		-20,0	-40,0	-40,0
Aastevahelised ümbertõsted, reservide kärbe, liikmemaksude lisavajadus, suurinvestorite toetusmeede (reserv)	-14,3	6,6	12,7	12,9
<b>Riigikantselei</b>	<b>-0,3</b>	<b>0,8</b>	<b>1,0</b>	<b>1,3</b>
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-0,6	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	0,6	1,1	1,3	1,3
Laia riigikaitse eelarve tõstmine Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse	-0,3	-0,3	-0,3	0,0
<b>Haridus- ja Teadusministeerium</b>	<b>30,8</b>	<b>52,5</b>	<b>83,5</b>	<b>79,9</b>
Riigigümnaasiumite ehituste aastevahelised ümbertõsted	0,3	0,7	0,5	-1,5
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-1,0	0,0	0,0	0,0
Aastevaheline ümbertõstmine	-4,0	-9,0	0,0	-1,0
Tallinna Tõnismäe riigigümnaasiumi ehituse aastevahelised ümbertõsted (2027-2030)	0,0	0,0	6,5	6,5
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	35,4	60,8	76,5	76,0
<b>Justiits- ja Digiministeerium</b>	<b>6,1</b>	<b>14,6</b>	<b>18,7</b>	<b>20,4</b>
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-0,8	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	10,2	16,2	20,4	20,4
Aastevahelised ümbertõsted	-1,8	0,0	0,0	0,0
Laia riigikaitse eelarve tõstmine Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse	-1,6	-1,7	-1,7	0,0
<b>Kaitseministeerium</b>	<b>-63,3</b>	<b>-205,2</b>	<b>-205,2</b>	<b>-164,2</b>
Vara müügi arvelt tehtavad kulud	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Laskemoona ostmine	-61,5	-204,9	-204,9	-163,9



	2025	2026	2027	2028
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-1,6	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Kliimaministeerium</b>	<b>-7,4</b>	<b>-2,0</b>	<b>-7,0</b>	<b>17,3</b>
Keskonnatasude seadus: Ida-Viru alamprogrammi rahastamine	-1,0	-2,0	-2,0	-2,0
Aastatevahelised ümbertõsted	-12,3	0,0	0,0	0,0
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-1,6	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	10,0	15,5	19,3	19,3
Värskä–Ulitina maantee ümbersõidu ehitamine	-0,5	-2,2	0,0	0,0
Tallinn–Pärnu mnt, Päädeva–Konuvere lõigu ehituse riigipoolne omafinantseerimine	-1,9	-13,3	-24,3	0,0
<b>Kultuuriministeerium</b>	<b>6,6</b>	<b>3,3</b>	<b>15,6</b>	<b>24,3</b>
Aastatevahelised ümbertõsted	-2,4	-0,9	0,0	0,0
Eesti Rahvusraamatukogu sisustus	0,0	-8,9	-7,6	0,0
Kunstihoone rekonstrueerimine	-5,0	-4,9	0,0	0,0
Laulu- ja tantsupeo korraldamine	-3,5	0,0	0,0	0,0
Remondifondi vahendite aastatevaheline edasi nihutamine	6,0	-2,0	-2,0	-2,0
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-0,9	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	13,4	21,0	26,3	26,3
Laia riigikaitse eelarve tõstmine Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse	-1,0	-1,0	-1,0	0,0
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</b>	<b>5,7</b>	<b>62,0</b>	<b>81,6</b>	<b>95,6</b>
Töötushüvitise süsteemi muutmine	0,0	41,7	59,4	63,9
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-0,7	0,0	0,0	0,0
Aastatevaheline ümbertõstmine	-0,9	-7,0	-11,4	-7,2
Töövõime hindamine ja töövõimetoetuse maksimine alates 18. eluaastas	0,0	0,0	2,1	7,4
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	7,4	11,7	15,8	15,8
Eesti Töötukassa maksukohustuse muutmine: vähenenud töövõimega töötajate eest erijuhtudel sotsiaalmaksu maksmise tingimuste muutmine	0,0	15,6	15,6	15,6
<b>Rahandusministerum</b>	<b>2,2</b>	<b>26,5</b>	<b>55,0</b>	<b>90,7</b>

	2025	2026	2027	2028
Riigikassa intressikulu-tulu muutus kokku (neto)	10,8	29,8	52,9	86,5
Õigusaktidest tulenevad lisakulud	-1,2	-1,4	-1,2	-1,0
Aastatevahelised ümbertõsted	-7,2	-4,5	-0,9	-0,1
Eelarverevisjoni läbiviimine	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Maksuaugu vähendamiseks vajalik EMTA tööjõukulu	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-0,6	0,0	0,0	0,0
Julgeolekumaksu IT kulu	-1,0	-0,7	-0,4	-0,3
Julgeolekumaksu IT rakenduskulu (hooldus, taristu)	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	4,2	6,6	8,2	8,2
EMTA maksukogumise võimekuse tagamine	-0,6	-1,0	-1,3	-1,3
Laia riigikaitse eelarve tõstmine Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse	-1,0	-1,0	-1,0	0,0
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeerium</b>	<b>-3,6</b>	<b>14,1</b>	<b>18,5</b>	<b>18,3</b>
Õigusaktidest tulenevad lisakulud	-1,8	-1,8	-1,9	-2,1
Aastatevahelised ümbertõsted kokku	-8,2	0,0	0,0	0,0
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-2,4	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	10,8	17,9	22,4	22,4
Tartu–Riia rongiühenduse avaliku liiniveo toetus	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
<b>Siseministeerium</b>	<b>-8,8</b>	<b>2,9</b>	<b>4,8</b>	<b>8,2</b>
Alarmsõidukite mootorsõidukimaksu hüvitamine	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Aastatevahelised ümbertõsted	-5,3	-1,6	0,0	0,0
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-0,9	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	4,2	6,8	8,4	8,4
Sisekaitseakadeemia Väike-Maarja õppeväljaku eelarve suunamine Riigi Kinnisvara ASi eelarvesse	0,7	8,3	6,0	0,0
Laia riigikaitse eelarve tõstmine Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse	-7,4	-10,3	-9,5	0,0
<b>Sotsiaalministeerium</b>	<b>-0,2</b>	<b>20,2</b>	<b>30,1</b>	<b>35,6</b>
Mootorsõidukimaksu seadusega vastu võetud leevendusmeede puudega inimestele: viipekeele kaug- ja kirjutustõlketeenus ning IT arendused	-0,4	-0,6	-0,6	-0,6
Üksielava üldhooldusteenusel pensionäri toetuse lõpetamine	1,3	1,4	1,5	1,5

	2025	2026	2027	2028
Vanemahüvitise maksimaalse määra langetamine kolmekordselt keskmiselt palgalt kahekordsele.	0,0	12,9	22,1	27,5
Perehüvitiste seaduse (sh vanemahüvitis) muutmise IT arenduskulu	-0,4	0,0	0,0	0,0
Ülalpeetava abikaasa eest ravikindlustuse makse lõpetamine	0,0	2,3	3,0	3,5
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-1,5	0,0	0,0	0,0
Puudega lapse eapiiri tõstmisega seotud muudatused (SKA): rehabilitatsiooniteenus, puudega lapse toetus (sh ekspertiisi tegemine)	0,0	0,0	-2,1	-7,5
Puudega lapse eapiiri tõstmisega seotud muudatused (Tervisekassa): ravikindlustusseadus muutmine	0,0	0,0	0,04	0,04
IT-arendused	0,0	0,0	-0,01	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	6,0	9,2	11,5	11,5
Inimtervishoiu kasutatavate ravimite müügilubade kulu kasv	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Aastatevahelised ümbertõsted	-0,2	0,0	0,0	0,0
Laia riigikaitse eelarve tõstmine Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisala eelarvesse	-4,6	-4,7	-4,8	0,0
<b>Välisministeerium</b>	<b>1,2</b>	<b>2,7</b>	<b>5,2</b>	<b>5,9</b>
Aastatevahelised ümbertõsted	-1,5	-3,2	-2,1	0,0
Planeeritud reservist teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamine	-0,8	0,0	0,0	0,0
Õigusaktidest tulenevad lisakulud	-0,2	0,0	0,0	0,0
Tegevuskulude ja -toetuste kärbe	3,7	5,8	7,3	5,9
<b>FINANTSEERIMISTEHINGUD KOKKU</b>	<b>-157,0</b>	<b>4,0</b>	<b>3,0</b>	<b>0,0</b>
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</b>	<b>-57,0</b>	<b>4,0</b>	<b>3,0</b>	<b>0,0</b>
Aastatvaheline ümbertõstmine AS Metrosert aktsiakapitali suurendamise varasemaks toomiseks	-7,0	4,0	3,0	0,0
Vahendid kaitsetehnoloogiate arendamisele suunatud katsefondi mahu suurendamiseks	-50,0	0,0	0,0	0,0
<b>Rahandusministeerium</b>	<b>-100,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
Eesti Energia aktsiakapitali suurendamise aastatevaheline nihutamine	-100,0	0,0	0,0	0,0

## LISA 2. Sotsiaaltoetused

Tabelis märgitud väärtused on arvestatud tuhat eurot.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
<b>Sotsiaaltoetused kokku</b>	<b>-3 695 296</b>	<b>-4 055 528</b>	<b>-4 259 445</b>	<b>-203 340</b>	<b>5%</b>	
<b>Riigikogu Kantselei</b>	<b>-1</b>	<b>-3</b>	<b>-3</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>	
Sotsiaaltoetus	-1	-3	-3	0	0%	"August Rei parlamendiuringu stipendiumi statuudile" õppetoetus teadustööde eest kahele parlamendiuringute stipendiaadile, suurus stipendiaadi kohta on 1500 eurot.
<b>Riigikantselei haldusala</b>	<b>-8</b>	<b>-8</b>	<b>-8</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>	
Stipendium Eesti riigijuhid 1918-1940/1944	-8	-8	-8	0	0%	Stipendiumikonkursi "Eesti riigijuhid 1918-1940/1944" autoritele makstav stipendium
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-63 989</b>	<b>-74 761</b>	<b>-72 289</b>	<b>2 472</b>	<b>-3%</b>	
Doktoranditoetuse sotsiaalmaks	-2 244	-2 566	-1 763	803	-31%	Doktoranditoetuse sotsiaalmaks Sotsiaalmaksuseaduse § 6 "Sotsiaalmaksu maksmise erijuhud" lõike 1 punkt 14 "Isik, kes saab doktoranditoetust õppetoetuste ja õppelaenuseaduse § 41 lõikes 1 ja §-s 43 sätestatud tingimustel". Alates 2022/23. õa vastuvõtust on doktorandid ülikooliga töölepingulises suhtes ning talle makstakse töötasu, millelt ülikool maksab tööandja maksud - seepärast doktoranditoetuse sots maks väheneb ja kaob alates 2026. Alus: Sotsiaalmaksuseadus
Õpetaja Gala preemiad	-405	-203	-203	0	0%	Elutööpreemia ja aastapreemiad, mis antakse välja parimale aasta lasteaiaõpetajale, klassiõpetajale, klassijuhatajale, põhikooli aineõpetajale, gümnaasiumiõpetajale, kutseõpetajale, tugispetsialistile, huvialaõpetajale, õppejõule ja õppeasutuse juhile. Alus: Riiklike haridusstipendiumide ja -preemiate määramise tingimused ja kord

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Riigi teaduspreemiad ja teadustööde riiklike konkursside preemiad	-383	-522	-472	50	-10%	Eesti Vabariigi teaduspreemiad määratakse teaduskollektiividele teadus- ja arendustöö silmapaistvate tulemuste eest. "Riigi teaduspreemiate põhimäärus," 07.11.2016 alusel. Pikaajalise tulemusliku teadus- ja arendustöö eest (antakse välja kuni 2 preemiat aastas). Õpilaste teadustööde riikliku konkursi ja üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi preemiad. Alus: Riigi teaduspreemiate põhimäärus; Õpilaste teadustööde riikliku konkursi läbiviimise tingimused ja kord; Üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi läbiviimise tingimused ja kord
Kõrgkoolide stipendiumid	-2 398	-2 400	-240	2 160	-90%	Rakenduskõrgharidusõppe, bakalaureuseõppe, magistriõppe ning integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe üliõpilase tulemusstipendium. Alates 2023 septembrist on antud tulemusstipendiumide otsustusõigused rahastuslepetega kõrgkoolide tasandile. Aluseks: Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord
Erivajadustega üliõpilaste stipendium, asendushooldusel viibinud või eestkostja peres elanud üliõpilaste kõrghariduse omandamist toetav stipendium	-349	-322	-322	0	0%	Erivajadustega üliõpilaste stipendiumi, asendushooldusel viibinud või eestkostja peres elanud üliõpilaste kõrghariduse omandamist toetava stipendiumi maksmise ning määramise kord on kehtestatud ministri määrusega nr 37, 16.08.2019 "Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord"
Riigi-, era- ja KOV kutseõppeasutuste ning riigi rakenduskõrgkoolide kutseõppe taseme õpilaste sõidusoodustused, õppetoetused (põhitoetus) ja koolitoit, majutustoetus	-8 383	-9 488	-9 488	0	0%	Sõidusoodustused: ühistranspordiseadus ning haridus- ja teadusministri määrus "Riigikoolide õpilaste sõidukulu hüvitamise kord ja ulatus". Õppetoetused: Õppetoetuste ja õppelaenu seadus ning haridus- ja teadusministri määrus "Põhitoetuse fondi koefitsient". Koolitoidu toetus: kutseõppeasutuse seadus (§ 48) ning haridus- ja teadusministri määrus "Riigi kutseõppeasutuse koolilõuna toetuse kasutamise tingimused ja kord". Majutustoetust makstakse ministri käskkirja alusel.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Õpetajakoolituse erialastipendium	-176	-160	-160	0	0%	Õpetajakoolituse stipendiumi eesmärk on väärtustada õpetajaks õppimist, tunnustada õpetaja kutset Eesti ühiskonnas ning seeläbi suurendada õpetajakoolituse erialadele kandideerijate ja õpetajakutse omandajate arvu. Õpetajakoolituse erialastipendiumi väljaandmist korraldab HTM koos Harnoga. Stipendiumit makstakse 160 eurot kuus ning seda makstakse igakuiselt, 5 kuud semestri kohta. Siin kulud enne 2023/2024. õppeaastat immatrikuleeritud üliõpilastele. Alates 2023/2024. õppeaastast vastuvõetud üliõpilaste õpetajakoolituse stipendiumid on eestikeelsele haridusele ülemineku eelarve koosseisus järgmisel real. Aluseks: Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord
Õpetajakoolituse või tugispetsialistide koolituse õppekaval õppivate üliõpilaste stipendiumi	-1 193	-4 625	-6 838	-2 213	48%	Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava tegevus. Stipendiumi eesmärk on tuua õpetaja- ning tugispetsialistide koolitusse enam üliõpilasi ning väärtustada õpetajakutse omandamist. Stipendiumiga toetatakse õpetajakoolituse või tugispetsialistide koolituse õppekaval ning muude õppekavade õppekavadel õppivaid üliõpilasi, kes õpivad õpetajaks või tugispetsialistik (logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoog või koolipsühholoog). Stipendiumit makstakse alates 2023/2024. õppeaastast immatrikuleeritud üliõpilastele. Lähtuvalt valdkonna prioriteetsusest ja senistest sisseastumiskonkurssidest on stipendiumit saavate üliõpilaste osakaal õppekavati erinev - 20-80% õppekava üliõpilastest. Stipendiumi suurus on täiskoormusega õppimisel 400 eurot kuus. Alus: Õpetajakoolituse ja tugispetsialistide koolituse üliõpilaste stipendiumi suurus, maksmise tingimused ja kord
Kõrgkoolide vajaduspõhised eritoetused	77	-743	-743	0	0%	Üliõpilasele antav ning isiku majanduslikust olukorrast lähtuv rahaline toetus kõrghariduse omandamisega kaasnevate kulutuste katmiseks, kui üliõpilase vajaduspõhise õppetoetuse taotlus on tagasi lükatud Aluseks: Õppetoetuste ja õppelaenu seadus <sup>1</sup>
Kõrgkoolide vajaduspõhised õppetoetused	-11 021	-14 116	-14 116	0	0%	Üliõpilasele antav ning isiku majanduslikust olukorrast lähtuv rahaline toetus kõrghariduse omandamisega kaasnevate kulutuste katmiseks. Aluseks: Õppetoetuste ja õppelaenu seadus <sup>1</sup>
Kutse ja kõrgkoolide tuludest sõltuvad õppetoetused	-3 105	-1 062	-1 160	-98	9%	Rahvusvahelistest õpirändeprojektidest (nt Erasmus) makstavad sotsiaaltoetused, mida planeerivad rakenduskõrgkoolid ja kutseõppeasutused.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Kutse ja kõrgkoolide tuludest sõltuvad õppetoetused	-62	-39	-31	8	-21%	Majandustegevusest ja muude laekumiste arvelt makstavad stipendiumid ja sotsiaaltoetused, mida planeerivad rakenduskõrgkoolid ja kutseõppeasutused.
Riiklikud preemiad	-88	-90	-90	0	0%	F.J Wiedemanni keeleauhind "Riigi kultuuripreemiate ja kultuuristipendiumide seaduse" alusel ja auhind "Aasta keeletegu" haridus- ja teadusministri 26.11.2019. a käskkirja nr 1.1-2/19/317 "Aasta keeleteoauhinna andmise korra kinnitamine" alusel.
Õpetaja ja tugispetsialisti lähtetoetus	-2 578	-3 700	-3 000	700	-19%	Lähtetoetus makstakse õpetajale kõrghariduse tasemel toimuva õpetajakoolituse lõpetamisele ning tugispetsialistile erialase kõrghariduse omandamisel kui nad asuvad esimest korda tööle kooli. Aluseks: "Õpetaja ja tugispetsialisti lähtetoetuse, taotlemise, maksmise ja tagasinõudmise kord"
Erasmus+ Euroopa Liidu programm, mis rahastab haridus, koolitus- ja noortevaldkonna projekte	-31 681	-34 725	-33 663	1 062	-3%	Euroopa Liidu programm, EL- iga sõlmitud leping ja iga-aastane tööplaan
<b>Justiits- ja digiministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-30</b>	<b>-37</b>	<b>-37</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>	
Õppetoetused ja stipendiumid	-27	-29	-29	0	0%	Toetus on planeeritud parimale Sisekaitseakadeemia Justiitskolledži stipendiaadile, üliõpilastööde konkursi toetamiseks ja kriminaalõiguse valdkonna praktika läbimiseks kohtus, prokuratuuris ja advokaadibüroos.
Toetus vanglast vabanenutele	-3	-8	-8	0	0%	Vangistusseaduse § 75 lõike 4 alusel tuleb kinnipeetava vabastamisel maksta kinnipeetavale välja tema isikuarvel olevatest summadest hoiustatud vabanemistoetus ja vanglasiseseks kasutamiseks jäetud raha. Kui kinnipeetava isikuarvelt väljamakstav summa on väiksem toetuse määrast, siis makstakse kinnipeetavale ühekordset toetust kehtestatud määra ja isikuarvelt väljamakstava summa vahe ulatuses.
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-15 884</b>	<b>-18 531</b>	<b>-20 815</b>	<b>-2 284</b>	<b>12%</b>	
Ajateenijate eest makstav sotsiaalmaks	-8 099	-9 096	-11 248	-2 152	24%	Alus: Sotsiaalmaksuseadus. Ajateenijate eest makstakse sotsiaalmaksu Sotsiaalmaksuseaduse § 6 „Sotsiaalmaksu maksmise erijuhud“ alusel.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Ajateenijate toetus	-4 798	-5 600	-5 482	118	-2%	Alus: kaitseväeteenistuse seaduse alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 03.01.2017 määrus nr 1 "Ajateenija ja asendusteenistuja toetuse, reservväelasele õppekogunemisel osalemise aja eest makstava toetuse ning ajateenija ja asendusteenistuja lapse toetuse ulatus ja maksmise kord".
Asendusteenistujate toetus ja kutsealuste sõidukulu	-714	-919	-870	49	-5%	Alus: kaitseväeteenistuse seaduse alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 03.01.2017 määrus nr 1 "Ajateenija ja asendusteenistuja toetuse, reservväelasele õppekogunemisel osalemise aja eest makstava toetuse ning ajateenija ja asendusteenistuja lapse toetuse ulatus ja maksmise kord" ning kaitseministri 17.04.2023 määrus nr 15 "Kutsealuse, reservis oleva isiku, kaitseväekohustust võtta sooviva isiku ja ajateenistusse asuda sooviva naissoost isiku tervise seisundi hindamiseks arstlikul läbivaatusel, terviseuuringul või kutsesobivuse hindamisel viibimisega seotud sõidu- ja toidukulu hüvitamise tingimused, ulatus ja hüvitise maksmise kord".
Asendusteenistujate eest makstav sotsiaalmaks	-164	-215	-207	8	-4%	Alus: Sotsiaalmaksuseadus. Asendusteenistujate eest makstakse sotsiaalmaksu Sotsiaalmaksuseaduse § 6 „Sotsiaalmaksu maksmise erijuhud“ alusel. Asendusteenistus on usulistel või kõlbelistel põhjustel kaitseväeteenistusest keeldunud kaitseväekohustuslase kohustuslik riigikaitsealine väljaõpe.
Hüvitis hukkimise või vigastuse korral	-110	-251	-251	0	0%	Alus: kaitseväeteenistuse seadus ja selle alusel kehtestatud kaitseministri 21.05.2013 määrus nr 33 "Teenistusülesannete täitmise tõttu hukkimise või töövõimetuks jäämise korral ühekordse hüvitise maksmiseks taotluse esitamise, hüvitise määramise ja väljamaksamise tingimused ning kord".
Riigikaitseõppetoetused	-92	-220	-260	-40	18%	Alus: * Kaitseministri 30.08.2021 määrus nr 10 "Riigikaitseõpetuse valdkonna toetamise tingimused ja kord". * Kaitseministri 25.02.2015 määrus nr 4 "Õppekulu hüvitamise tingimused, ulatus ja kord". * Eesti sõjamuuseumi direktori 08.12.2021 käskkirjaga nr 15 kinnitatud Hendrik Sepa nimelise preemia statuut.



	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Ajateenijate hüvitised	-1 906	-2 229	-2 496	-267	12%	Alus: * Kaitseministri 17.03.2023. a määrus nr 6 "Eluasemelaenu intresside hüvitise maksmise tingimused ja ulatus ning hüvitise taotlemise ja maksmise kord" * Kaitseministri 22.03.2023. a määrus nr 7 "Loetelu tasemeõppe ja täiendkoolituse õppekavadest, mille alusel omandatud kvalifikatsiooni eest võib maksta toetust, ning toetuse maksmise tingimused ja ulatus ning toetuse taotlemise ja maksmise kord"
<b>Kliimaministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-7</b>	<b>-10</b>	<b>-10</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>	
Keskkonnavaldkonna preemiad	-7	-10	-10	0	0%	Konkursi "Keskkonnategu" ja Eerik Kumari looduskaitsepreemia väljamaksmiseks, mille eesmärk on tunnustada pikaajalist silmapaistvat tööd looduse kaitsel.
<b>Kultuuriministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-864</b>	<b>-820</b>	<b>-810</b>	<b>10</b>	<b>-1%</b>	
Riiklikud kultuuri- ja spordipreemiad	-426	-426	-426	0	0%	Riigi kultuuripreemiate ja kultuuristipendiumide seadus. Välja antakse kolm kultuuripreemiat pikaajalise loomingu tegevuse eest ja viis aastapreemiat eelmisel kalendriaastal avalikkuseni jõudnud väljapaistvate tööde eest. Vabariigi Valitsuse määrus „Riiklike spordistipendiumide ja -preemiate määramise tingimused ja kord“. Välja antakse kaks preemiat elutöö eest ja kuus aastapreemiat.
Riiklikud kultuuri- ja spordistipendiumid	-186	-186	-186	0	0%	Riigi kultuuripreemiate ja kultuuristipendiumide seadus. Vabariigi Valitsuse määrus „Riiklike spordistipendiumide ja -preemiate määramise tingimused ja kord“
Rahvuskultuurile olulisteks tähtpäevadeks	-70	-5	-5	0	0%	Kultuuriministri 27. märts 2015 käskkiri nr 82 „Tunnustamise kord“
Leiutasud	-7	-4	-4	0	0%	Muinsuskaitse seadus
Eesti ajaloolise taluarhitektuuri toetusprogramm	-176	-200	-190	10	-5%	Kultuuriministri määrus „Taluarhitektuuri toetamise tingimused ja kord“

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala</b>	-10	-32	-42	-10	0	
Preemiad, stipendiumid	-8	-10	-10	0	0%	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt väljaantava reaalamajanduse edendamise teaduspreemia, mille eesmärk on ergutada teadustegevust reaalamajanduse valdkonnas ning avaldada tunnustust silmapaistva uurimistöö või teadusartikli eest nimetatud valdkonnas. Reaalamajanduse edendamise teaduspreemia antakse välja kahes kategoorias, millest üks on uurimistööde kategooria ja teine teadusartiklite kategooria. Teaduspreemia andmiseks kuulutab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium välja käskkirjaga avaliku teaduspreemia konkursi. Teade konkursi väljakuulutamise ja tingimuste kohta avaldatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi veebilehel ( <a href="https://realtimeeconomy.ee/teaduspreemia">https://realtimeeconomy.ee/teaduspreemia</a> ). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium moodustab konkursile laekunud tööde hindamiseks komisjoni ning kinnitab selle koosseisu. Komisjon teeb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ettepaneku preemia välja anda või jätta preemia välja andmata, teeb ettepaneku preemiate suuruse kohta ning nimetab preemia saajad. Lõpliku ühes kategoorias välja antavate preemiate arvu, nende suurused ja preemia saajad kinnitab majandus- ja infotehnoloogiaminister käskkirjaga.
Maareformi seadusest tulenev peretoetus*	-2	-22	-32	-10	45%	Maareformi seaduse § 22 <sup>3</sup> lg 9: Isiku poolt ostueesõigusega või piiratud enampakkumisel või vaba põllumajandus- või metsamaana erastatava või erastatud maa müügihinna võib vähendada või väljaostuvõlga kustutada maaomaniku või maa erastaja iga pärast 1996. aasta 7. juunit sündinud lapse kohta kuni 1600 euro ulatuses, sõltumata ostu-müügilepingu sõlmimise ajast. Kui müügihinna tasumata osa on väiksem kui 1600 eurot või müügihind on täielikult tasutud (ka ettemaksuna), on eelmises lauses nimetatud isikul õigus nõuda enamakstud summa tagastamist, sõltumata maa ostu-müügilepingu sõlmimise ajast. Aluseks: Maarefomi seadus
<b>Rahandusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 331</b>	<b>-1 490</b>	<b>-1 678</b>	<b>-188</b>	<b>13%</b>	

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Õigusabi, alusetu vabaduse võtmise hüvitis	-1 063	-1 120	-1 400	-280	25%	Toetused füüsilistele isikutele riigi poolt tekitatud kahjude hüvitamiseks kohtute, prokuratuuri ja politsei õigeksmõistvatest lahenditest tulenevalt. Hüvitamise aluseks on väärteomenetluse seadustik, kriminaalmenetluse seadustik, tsiviilkohtumenetluse seadustik, halduskohtumenetluse seadustik, karistusseadustik ja süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus.
Õppelaenu tagasimaksmise kulud	-269	-370	-278	92	-25%	Õppelaenu riigitagatise vahendid krediidasutustele õppelaenu põhiosa ja intressi tasumiseks laenusaaaja surma korral ning intresside tasumiseks ajateenistuses viibimise ajal, kuni 3-aastast last kasvataval vanemal ja arst-residendil residentuuri lõpetamiseni. Lisaks tagab riik krediidasutustele kommertsintressimäära ja laenusaaaja tasutava intressimäära vahe. Alus: Õppetoetuste ja õppelaenu seadus <sup>1</sup>
<b>Siseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 428</b>	<b>-1 787</b>	<b>-2 330</b>	<b>34</b>	<b>-2%</b>	
Sisekaitseakadeemia kõrg- ja kutsehariduse stipendiumiõiguslike õppurite õppetoetus	-1 413	-1 782	-2 317	42	-2%	Alus: Sisekaitseakadeemia üliõpilasele, kadetile ja õpilasele makstava stipendiumi suurus, maksmise tingimused ja kord
Politsei- ja Piirivalveameti õppetoetused	-3	-3	-3	0	0%	Alus: Sisekaitseakadeemia üliõpilasele, kadetile ja õpilasele makstava stipendiumi suurus, maksmise tingimused ja kord
Sisekaitse valdkonna stipendiumid	-13	-2	-10	-8	410%	Alus: Sisekaitseakadeemia üliõpilasele, kadetile ja õpilasele makstava stipendiumi suurus, maksmise tingimused ja kord
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-3 611 745</b>	<b>-3 958 050</b>	<b>-4 161 424</b>	<b>-203 374</b>	<b>5%</b>	
Riikliku pensionikindlustuse ( I samm) kulu kokku:	-2 569 501	-2 914 986	-3 125 652	-210 665	7%	
sh vanaduspension	-2 416 896	-2 737 320	-2 937 072	-199 752	7%	Kulude muutused on seotud peamiselt töötatud aja lisandumisest ja pensioni indekseerimisest. Alates 01.01.2023 oli erakorraline pensionitõus 20€ Alus: Riiklik pensionikindlustuse seadus

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
sh muud pensionid (väljateenitud aastate pension, töövõimetuspension, toitjakaotuspension)	-40 442	-47 925	-46 335	1 590	-3%	Kulude muutus on seotud pensioniindeksi ja isikute arvu muutustega. Väljateenitud aastate pension on töötajatel, kes töötavad töökohal, millega kaasneb enne vanaduspensioniiikka jõudmist töövõime kaotus või vähenemine, mis takistab selle töö jätkamist. Alus: Väljateenitud aastate pensionide seadus (VAPS) Töövõimetuspensioni makstakse 40–100%-lise töövõimekaotuse korral. Seoses töövõimereformi käivitumisega ei lisandu alates 1. juulist 2016 enam uusi töövõimetuspensioone ning alates 1. jaanuarist 2017 hindab töövõimet ja maksab töövõimetoetust Eesti Töötukassa. Toitjakaotuspensionile on õigus toitja surma korral tema ülalpidamisel olnud perekonnaliikmetel. Alus: Riikliku pensionikindlustuse seadus.
sh rahvapension, pensionilisad ja pensionisuurendused	-87 478	-101 585	-112 263	-10 678	11%	Rahvapensionile on õigus, kui inimene on jõudnud vanaduspensioniiikka, kuid tal ei ole vanaduspensioni taotlemiseks vajalikku pensionistaaži. Inimene peab olema elanud vahetult enne pensioni taotlemist vähemalt viis aastat Eestis. Mõju kulude muutusele on seotud peamiselt pensioniindeksi ja isikute arvu muutustega. Pensionisuurendust makstakse inimestele, kellel oli enne seaduse muudatust tekkinud õigus pensioni suurendusele. Mõju kulude muutusele on seotud peamiselt pensioniindeksi ja isikute arvu muutustega. Alus: Riikliku pensionikindlustuse seadus
sh avaliku teenistuja pensionisuurendus	-24 686	-28 157	-29 982	-1 825	6%	Enne 2013. aasta aprilli jõustunud avaliku teenistuse seaduse muudatust kehtis ametnikele õigus riikliku vanaduspensioni suurendamiseks teenistusstaaži alusel. Pensionisuurendust makstakse nendele inimestele, kellel oli enne seadusemuudatust tekkinud pensionisuurenduse õigus. Alus: Avaliku teenistuse seadus
Toetus kohustusliku kogumispensioni fondi alla 3. aastast last kasvatava vanema eest	-16 938	-19 562	-20 018	-456	2%	Toetusi tehakse alla 3-aastast last kasvatava ühe vanema eest, kes on liitunud kohustusliku kogumispensioniga. Eelarve muutus on seotud eesti keskmise sotsiaalmaksuga maksustatava tulust, töötasu alammäära kasvuga ja II sambaga liitunud 3- aastast last kasvatava vanemate arvu kasvuga. Alus: Kogumispensionide seaduse

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Kahjuhüvitised seoses tööõnnetustega	-7 230	-7 534	-7 388	147	-2%	Sotsiaalkindlustusamet hüvitab õigusjärglaseta tööandja likvideerimise korral tööandja poolt isikule tööõnnetusest või kutsehaigusest tingitud tervisekahjustuse või surma tõttu tekitatud varalise kahju. Sotsiaalkindlustusamet tuvastab töövõime kaotuse protsendi ning maksab hüvitist. Eelarve muutus on seotud pensioniindeksi ja saajate arvuga.. Alus: Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse
Välisriigist Eestisse tagasipöördunu toetus	-135	-144	-161	-17	12%	Sotsiaaltoetuse maksmisel vanaduspensionieas välisriigist Eestisse asunutele nähakse ette toetus rahvapensioni määras, mille kulu muutus on seotud pensioniindeksi, saajate arvu ja keskmise makse suurusega. Toetuse eesmärgiks on tagada sissetulek vanaduspensionieas tagasipöördujale, kellel puudub Eestis vanaduspensioni määramiseks vajalik tööstaaž. Alus: Sotsiaalhoolekande seadus
Toetused olümpiavõitjatele	-161	-218	-242	-25	11%	Toetust makstakse olümpiavõitjale vanuse (kümme aastat enne vanaduspensionieaga) või osalise või puuduva töövõime alusel. Kulu muutused on seotud saajate arvu ning eelmise kalendriaasta kolmanda kvartali keskmine brutokuupalgaga. Alus: Spordiseadus
Puuetega inimeste igakuulised toetused	-58 813	-60 733	-63 015	-2 282	4%	Toetused jagunevad: puudega lapse toetus, puudega tööealise inimese toetus, puudega vanaduspensioniealise inimese toetus, puudega vanema toetus, õppetoeetus ja täienduskoolitustoetus. Puudega inimeste toetuste arvestamise aluseks on igaks eelarveaastaks riigieelarve seadusega kehtestatud puudega inimeste sotsiaaltoetuse määr. Puude määramise protseduure on korrastatud, puude määramiste arv on langenud. Alus: Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus.
Toetused represseeritutele (sh tsernobõli AEJ likvideerijad)	-2 265	-2 181	-2 031	150	-7%	Represseeritutele toetuse maksmine. Kulude muutus on seotud saajate arvuga. Alus: Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seadus. Alates 1. aprillist 2018 kehtib sotsiaaltoetus tuumakatastroofi tagajärgede likvideerijatele. Alus: Sotsiaalhoolekande seaduse

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Üksielava penionäri toetus	-12 731	-17 986	-17 815	171	-1%	Eestis üksi elavale vanaduspensioniealisele isikule tema majandusliku iseseisvuse parandamiseks ja vaesuse vähendamiseks üks kord kalendriaastas makstav toetus. Toetust makstakse üks kord aastas oktoobrikuus üksi elavatele pensionäridele, kelle igakuine netopension on väiksem kui 1,2-kordne Eesti keskmine pension. Kulude muutus on seotud vanaduspensionil olevate üksikute isikute arvuga ning täiendavad vahendid eraldati toetuse määra tõusuks 115-lt eurolt 200 eurole. Alus: Sotsiaalhoolekande seadus
Ajateenija lapse toetus	-345	-324	-367	-43	13%	Ajateenijate lapsetoetusteks arvestatud vahendid kajastatakse alates 2020. aastast. Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarves, kuid kulud arvestatakse kaitsekulude hulka. Alus: Kaitseväeteenistuse seadus
Elatisabi	-4 867	-12 183	-12 514	-331	3%	Elatisabikulu suurenemine on seotud saajate arv kasvuga (teadlikkus kasvab) ning elatisnõude sissenõudmise üleminekuga riigile. Alates 2024. aastast on elatisabi suurus varasema 100 euro asemel 200 eurot. Alus: Perekaitse seadus
Hüvitised kuriteoohvritele	-87	-66	-142	-76	115%	Hüvitist makstakse Eesti Vabariigi territooriumil toime pandud vägivallakuriteo ohvritele ja ohvri ülalpeetavatele. Hüvitise suurus sõltub kehtivast alampalgast ja toitjakaotuspensioni või töövõimetoetuse suurusel. Teadlikkuse suurenemisel kasvab ka teenuse saajate hulk; ohvritele osutatakse pikemalt tuge (makstakse hüvitist) ning töötasu alammäära kasvust. Alus: Ohvriabi seadus
Õppelaenu kustutamine (vähenenud töövõimega isik; puudega lapse vanem)	-39	-84	-74	10	-12%	Õppelaenu võtnud puudega töövõimega inimesele, alla 5 aastase lapse vanemale ja puudega lapse vanemale makstakse rahalist hüvitist. Kulude vähenemine on seotud õppelaenu kustutamise tagasimakse graafikute arvestustega. Alus: Õppetoe ja õppelaenu seadus.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Täiendav puhkusetasu (lapsepuhkuse päevade, pikendatud põhipuhkuse, isapuhkuse, puudega lapse vanema igakuulise puhkepäeva ja lapsetoitmise vaheaja tasudeks; alaealised ja osalise töövõimega tööealiste tasudeks; lisapuhkepäevade tasu sügava puudega isiku töötavale hooldajale)	-17 514	-22 562	-18 838	3 723	-17%	Täiendava puhkusetasude kulumuutused on seotud saajate arvu ja töötasu alammäära muutustega. Kulude kasv on seotud Töölepingu seaduse muudatusega (vanemapuhkus) ja töötasu alammäära kasvu prognoosiga. Täiendav puhkusetasu lapsevanematele . Täiendav puhkusetasu puudega lapsevanemale. Toetuse kasutajate arvu vähenemine, mille üheks põhjuseks puudega lasta arvu vähenemine, lisaks mõjutab ka võimalus töötada kodukontoris, mis tõttu puudub otsene vajadus täiendavateks puhkepäevadeks. Alaealiste ja osalise töövõimega tööealiste täiendava puhkusetasu toetuse summa muutus on seotud keskmise palga nominaalkasvuga, saajate arvu, kasutatud päevade arvuga. Täiendavad lisapuhkepäevad sügava puudega isiku töötavale hooldajale -kuni 5-päevane lisapuhkus töötavale inimesele, kes hooldab kodus sügava puudega täisealist pereliiget. . Alus: Töölepingu seaduse
Peretoetused	-490 844	-409 085	-423 900	-14 815	4%	Peretoetuste muudatused on seotud esimese ja teise lapse toetuse ning üksikvanema toetuse tõusuga 60-eurolt 80-eurole kuus ning lasterikaste perede toetuse tõusuga 3–6 lapse puhul 450 euroni kuus ning 7 ja enama lapse puhul 650 euroni kuus. Alus: Pereküvitiste seadus
Vanemahüvitis	-346 000	-394 349	-363 564	30 785	-8%	Vanemahüvitise kulude muutus on seotud keskmise hüvitise tõusuga (keskmise palga ja alampalga muutuse mõju). Alus: alates 01.01.2017 Pereküvitiste seadus (kuni 2016. a lõpuni Vanemahüvitise seadus)
Erijuhtudel riigi poolt makstav sotsiaalmaks (välisriigist tagasipöörduja)	-60	-45	-3 031	-2 986	6636%	Välisriigist tagasipöördunud isikute sotsiaalne kaitse, mille muutus on seotud sotsiaalmaksu maksmise aluseks oleva kuumääraga. Alus: Sotsiaalmaksuseadus
Erijuhtudel riigi poolt makstav sotsiaalmaks sotsiaaltoetuste saajate ees	-65 184	-75 417	-79 630	-4 213	6%	Kulude muutus on seotud sotsiaalmaksu maksmise aluseks oleva kuumääraga. Alus: Sotsiaalmaksuseadus

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus %	Selgitus, õiguslik alus
Arstide ja õdede lähtetoetus	-930	-2 148	-1 500	648	-30%	Eriarstide lähtetoetus on mõeldud eriarstidele, kes asuvad residentuuri lõpetamise järel tööle väljaspool Tartut ja Tallinna perearstina või kohalikku, üld- või keskhaiglasse. Alates 2024. aastast on kavandatud lähtetoetus ka meditsiiniõdedele. Alus: Tervishoiuteenuste korraldamise seadus
Aptekrite lähtetoetus	0	-150	-245	-95	63%	Makstakse proviisorile ja farmatseudile, kes asub tööle või tegutsema üldapteeki või selle struktuuriüksusesse, mis asub linnas või vallasiseses linnas, kus ei ole teist üldapteeki või haruapteeki, või asub muus asustusüksuses linnast või vallasisesest linnast vähemalt kümne kilomeetri kaugusel ja olemasolevast üldapteegist või haruapteegist vähemalt viie kilomeetri kaugusel. Alus: Ravimiseadus
Abivahendid puuetega inimestele	-18 102	-18 293	-21 296	-3 003	16%	Abivahendite loetellu kantud abivahendi ostmisel või üürimisel võtab riik õigustatud isikult tasu maksmise kohustuse üle teatud tingimustel. Abivahend on toode või vahend, mille abil on võimalik ennetada tekkinud või kaasasündinud kahjustuse või puude süvenemist, kompenseerida kahjustusest või puudest tingitud funktsioonihäiret, parandada või säilitada füüsilist ja sotsiaalset iseseisvust ning tegevus- ja töövõimet. Alus: Sotsiaalhoolekande seadus
*2023. aasta täitmise ja 2024 aasta eelarve andmed kajastati Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves ning lisatud tabelisse andmete võrreldavuse tagamiseks. Alates 2025. aastast on planeeritud rahalised vahendid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse.						



## LISA 3. Kavandatavad toetused juriidilistele isikutele valitsemisalade ja programmide lõikes

Tabelis märgitud väärtused on arvestatud tuhat eurot. Valitsusasutuste 2025. aasta detailandmed on dokumendi koostamisel hetkel planeerimisel ning seetõttu pole andmed terviklikud.

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
<b>Vabariigi Presidendi Kantselei</b>	<b>-228</b>	<b>0</b>	<b>-228</b>	<b>0</b>	
SA Eesti Koostöö Kogu	-184	0	-184	0	-
SA Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu	-9	0	-9	0	-
MTÜ Eesti Kodukaunistamise Ühendus	-15	0	-15	0	-
MTÜ Konstantin Pätsi Muuseum	-10	0	-10	0	-
MTÜ 20. Augusti Klubi	-10	0	-10	0	-
<b>Riigikantselei</b>	<b>151</b>	<b>0</b>	<b>272</b>	<b>0</b>	
<b>Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programm</b>	<b>151</b>	<b>0</b>	<b>272</b>	<b>0</b>	
Riiklike ekspertide, erialadiplomaatide ja ministeeriumite teenistujate roteerumise ja värbamisega seotud kulude katmine	151	0	122	0	Euroopa Liidu koordinatsioonikogu otsus
Partnervõrgustike arendamine desinformatsiooni leviku takistamiseks ja põhiseaduslike väärtuste toetamiseks	0	0	150	0	Partnervõrgustike sisemistel konkurssidel esitatud taotlused
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-624 665</b>	<b>-7 836</b>	<b>-682 106</b>	<b>-8 039</b>	
<b>Keeleprogramm</b>	<b>-2 433</b>	<b>0</b>	<b>-2 337</b>	<b>0</b>	
Eesti keele kui kõrgharidus- ja teaduskeele ning terminoloogia arendamise toetused	-562	0	-539	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor
Eesti keele murrete ja soome-ugri keelte, hõimurahvaste keelte ja kultuuride ning eesti keele kasutamise, õpetamise ja uurimise toetused	-447	0	-447	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor
Väliseesti kogukondades eesti keele õpetamise ja säilitamise toetamine, sh eesti keele ja kultuuri õpe väliskõrgkoolides. Väliseesti kultuuripärandi säilitamise toetused	-1 248	0	-1 228	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Võõrkeeleõppe ja mitmekeelsuse toetamine	-176	0	-123	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor
<b>Haridus- ja noorteprogramm</b>	<b>-414 166</b>	<b>-243</b>	<b>-444 594</b>	<b>-7 739</b>	
Kõrghariduse valdkonna riigieelarvelised tegevustoetused ning sihtotstarbelised toetused (ülikoolide vaheline jaotus selgub vastavalt arvestusmetoodikatele)	-220 979	0	-242 535	0	Kõrgharidusseadus, ülikoolidega sõlmitud halduslepingud (2022-2025) ja iga-aastased rahastuskokkulepped
Era- ja KOV kutsekoolide kutseõppe tegevustoetused (v.a õpilaste sotsiaaltoetused)	-12 160	0	-12 039	0	Ministri määrus ja halduslepingud kooli pidajatega
Kõrghariduse kvaliteedi hindamine ja rahvusvahelistumise toetamine	0	0	-814	0	Haridus- ja Noorteameti edasiantavad toetused
Kõrg- ja kutsehariduse valdkonna SF 2021+ meetmete toetused ning avatud taotlusvoorud	-11 641	0	-17 441	0	Ministri käskkiri ja määrus (avatud taotlusvoor)
Kõrg- ja kutsehariduse valdkonna SF 2021+ Õiglase Ülemineku Fondi toetused ning avatud taotlusvoor	-4 350	0	-5 319	0	Ministri käskkiri ja määrus (avatud taotlusvoor)
Kohalikele omavalitsustele (kaasava hariduse põhimõtete rakendamise toetamine)	0	-243	0	-3 643	Ministri määrus
Ida-Virumaa kohalikele omavalitsustele (põhikoolivõrgu korrastamise toetamine)	0	0	0	-4 096	Ministri käskkiri
Kutsekoda SA	-604	0	-551	0	Sõlmitud leping
Kutsekoda SA	-857	0	-771	0	Seadusest tulenevalt kutse andja (kutseeksamid)
SF 2021+ meede 21.4.6.2 Kutsesüsteemi reform, OSKA rakendamine	0	0	-3 000	0	Vastavalt meetme tingimustele
Euroopa täiskasvanuhariduse veebikeskkond (EPALE)	-23	0	-23	0	EPALE välisprojekti kaasfinantseering
ETKA Andras	-36	0	-9	0	Välisloetuse kaasfinantseering
Täiskasvanuharidust toetavad tegevused	-78	0	-101	0	Ministri käskkiri
RRF 2020 Rohepööret toetavate oskuste arendamine	-4 556	0	-2 803	0	Vastavalt meetme tingimustele
RRF 2020 Digipööret toetavate oskuste arendamine	-3 843	0	-3 735	0	Vastavalt meetme tingimustele
SF 2021+ meede 21.4.6.1 Täiskasvanute mitteformaalne õpe (sh VÕTI)	-12 700	0	-18 082	0	Vastavalt meetme tingimustele
SA Euroopa Kool	-4 497	0	-4 370	0	Sõlmitud leping
SA Kultuurileht	-195	0	-195	0	Sõlmitud leping

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
SF 2021+ meede 21.4.4.1 Õpetajate järelkasv ja areng, õpikäsitus ja -keskkonnad (õppekavad ja- varad)	-1 918	0	-5 870	0	FNLC skeem
Eesti-Šveitsi koostööprogramm	-3 020	0	-1 672	0	Swiss-Estonian Cooperation Programme-Support Measure Agreement
SF 2021+ meede 21.4.8.2 Õpetajate järelkasv ja areng, õpikäsitus ja -keskkonnad (kvaliteedijuhtimine)	-615	0	-677	0	Ministri käskkiri
Toetused erakoolidele, õpilaskodu toetused, vanglaõpe, IBO õppekavade lepingud	-56 143	0	-57 856	0	Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus
Kodulähedase algkooli pidamist soodustav toetus	-1 400	0	-2 000	0	Ministri määrus, avatud taotlusvoor
Olümpiaadid (siseriiklikud ja rahvusvahelised), ainekomisjonid, õpilasüritused	-2 501	0	-1 931	0	Ministri käskkiri
Liikumisaktiivsuse toetamine (Liikuma Kutsuv Kool)	-350	0	-400	0	Ministri käskkiri
Kiusamise ennetamise ja vähendamise programmid (toetused partneritele)	-703	0	-703	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor
Õpitulemuste sise- ja välishindamine (sh Cambridge'i eksam)	-628	0	-628	0	Sõlmitud leping
Üldhariduse valdkonna arenguks suunatud toetused (sh HEV kontseptsioon, keskkonnahariduse ja säästva arengu alane rahvusvaheline tegevus jms)	-5 395	0	-3 607	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor
Täiendav eesti keele õppe toetus ja Ida-Virumaa haridustöötajate palgalisa toetused haridusasutuste pidajatele	-22 960	0	-23 760	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor
Ülikoolide tegevustoetused eestikeelsele õppele ülemineku tegevuste toetamiseks, sh õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste ning tugispetsialistide õppekavadel vastuvõtu suurendamine, täienduskoolituste korraldamine haridustöötajatele eestikeelsele õppele ülemineku toetamiseks, alustava õpetaja tugiprogramm jm	-11 550	0	-12 550	0	Ülikoolidega sõlmitud halduslepingud (2022-2025) ja iga-aastased rahastuskokkulepped ja toetuslepingud, ministri määrus
SF 2021+ meede 21.4.7.1 Eesti keele õpe rändetaustaga ja muu emakeelega inimestele	-180	0	-1 000	0	Ministri käskkiri

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Haridusliku lõimumise, sh eestikeelsele haridusele ülemineku tegevustele suunatud toetused (toetatakse LAK-õppe metoodikakeskuste tegevust, koolikorraldust ja metoodikat toetavate mudelite ja õppematerjalide väljatöötamist, õppevara toetused eestikeelsele õppele üleminevate haridusasutuste pidajatele, õppematerjalide loomise toetamine, nõustamis- ja arengutoekorraldus jms)	-19 845	0	-13 120	0	Ministri käskkiri, avatud taotlusvoor
Noorte võimestumist toetavate tegevuste elluviimise toetamine (Euroopa Solidaarsuskorpus)	-1 928	0	-1 983	0	Vastavalt meetme tingimustele
Nutikate lahenduste toetamine noorsootöös (Norra/EMP)	-157	0	0	0	Vastavalt meetme tingimustele
SF 2021+ meede 21.4.7.2 Teenused riskinoortele ning laste ja noorte kodanikuühiskonda kaasamine	-653	0	-633	0	Vastavalt meetme tingimustele
SF 2021+ meede 21.4.5.1 Noorsootöö meetmed noorte tööturule sisenemise toetamiseks ja NEET-staatuses noortele tugimeetmete pakkumiseks	-3 171	0	-258	0	Vastavalt meetme tingimustele
Noorte omaalgatuslike projektide toetamine	-191	0	-191	0	Ministri käskkiri
Noorte osaluse ja õiguste toetamine otsustusprotsessides	-853	0	-948	0	Ministri käskkiri
Noorsootöö valdkonna toetamine	-273	0	-258	0	Ministri käskkiri
Noortevaldkonna kvaliteedi arendamine ja toetamine	-543	0	-116	0	Ministri käskkiri
Huviala valdkondade kvaliteedi arendamine ja koostöö suurendamine	-500	0	-475	0	Avatud taotlusvoor
Avatud noorsootöö toetamine kohalikul tasandil Taotlusvoor "Noorte heaks 2024"	-400	0	-400	0	Avatud taotlusvoor
Noortelaagrite tegevustoetus ja arendustegevus	-1 330	0	-1 330	0	Avatud taotlusvoor
Taotlusvoor "Noortemallev 2024"	-440	0	-440	0	Avatud taotlusvoor
<b>Teadussüsteemi programm</b>	<b>-192 599</b>	<b>-7 593</b>	<b>-202 446</b>	<b>-300</b>	
Teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelistumise ning rahvusvahelisel teadmusturul osalemise toetamine ning teaduskommunikatsioon ja teaduse populariseerimine (sh välisvahendite toetuse andmise tingimuste alusel elluviidavad tegevused)	-12 534	0	-11 413	0	Ministri käskkirjad, riigieelarvelise toetuse lepingud

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Teadus- ja arendustegevuse põhiinstrumendid	-136 885	0	-142 170	0	Haridus- ja teadusministri määrused, ülikoolidega sõlmitud halduslepingud (2022-2025) ja iga-aastased rahastuskokkulepped, ministri määrus
Teadus- ja arendustegevuse valdkonna tegevustoetused koostööpartneritele, energiatõhusate nutikate investeeringute toetamine sh SA Eesti Teadusagentuur, SA Teaduskeskus AHHA, Eesti Teaduste Akadeemia jne	-6 005	-7 293	-7 847	0	Riigieelarvelise toetuse leping, Eesti Teaduste akadeemia seadus
Teadustöökõs vajaliku taristu toimimise ja selle kasutamise toetamine	-13 824	-300	-14 573	-300	Ministri määrused, riigieelarvelise toetuse lepingud
Teaming for excellence projektide toetamine, Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool	-9 282	0	-12 162	0	Ministri käskkirjad, riigieelarvelise toetuse lepingud
Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse toetamine, riiklikud programmid: "Eesti keel ja kultuur digiajastul", "Eesti keeletehnoloogia", "Haridusvaldkonna teadus- ja arendustegevuse programm" Ühiskonnauuringute programm	-4 069	0	-4 281	0	Haridus- ja teadusministri käskkirja- ja määrusega kinnitatud valdkondlikud programmid, ülikoolidega sõlmitud halduslepingud (2022-2025) ja iga-aastased rahastuskokkulepped
Teaduse tippkeskuste toetamine	-10 000	0	-10 000	0	Ministri määrus, avatud taotlusvoor
<b>Teadmussiidre programm</b>	<b>-15 462</b>	<b>0</b>	<b>-32 725</b>	<b>0</b>	
Teadus- ja arendusasutuste ja kõrgkoolide teadmussiidre võimekuse arendamise toetamine (välisvahendite toetuse andmise tingimuste alusel elluviidavad tegevused), SA Eesti Teadusagentuur	-4 981	0	-12 866	0	Ministri käskkiri
Teadus- ja arendusasutuste ja kõrgkoolide teadmussiidre võimekuse arendamise toetamine (välisvahendite toetuse andmise tingimuste alusel elluviidavad tegevused), Haridus- ja Noorteamet	-4 747	0	-8 659	0	Ministri käskkiri
Teadus- ja arendusasutuste ja kõrgkoolide teadmussiidre võimekuse arendamise toetamine (välisvahendite toetuse andmise tingimuste alusel elluviidavad tegevused)	-5 734	0	-11 200	0	Ministri määrus, avatud taotlusvoor
<b>Arhiivindusprogramm</b>	<b>-5</b>	<b>0</b>	<b>-4</b>	<b>0</b>	

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Eesti Evangeelne Luterlik Kirik	-5	0	-4	0	Arhiiviseadusest tulenevate pikaajaliselt säilitatavate dokumentide korrastamise toetamine ning EELK taotlus
<b>Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-8 912</b>	<b>0</b>	<b>-11 728</b>	<b>-324</b>	
<b>Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm</b>	<b>-8 912</b>	<b>0</b>	<b>-11 728</b>	<b>-324</b>	
SA Iuridicum	-15	0	-15	0	-
SA Eesti Mälu Instituut	-1 079	0	-1 025	0	-
MTÜ Inimõiguste Instituut	-250	0	-238	0	-
SA Eesti Represseeritute Abistamise Fond	-256	0	-243	0	-
Erinevad asutused esmatasandi õigusabi osutamiseks	-837	0	-837	0	Riigi õigusabi seadus, avaliku konkursi alusel ministri käskkiri
Tartu Ülikool	-500	0	-475	0	-
Eesti Teaduste Akadeemia, Riigiõiguse Sihtkapital	-300	0	-100	0	-
Eesti Advokatuur	-5 675	0	-5 575	0	Advokatuuriseadus
Riigi Infokommunikatsiooni SA	0	0	-3 086	-324	Ministri käskkiri. Tegemist on sisetehinguga riigihangete seaduse § 12 tähenduses.
Metrosert AS	0	0	-134	0	Euroopa Komisjoniga 29.12.2022 sõlmitud leping Grant Agreement Project 101113143 — EstQCI ja MKMi, RIKSi, Metroserti ja KAMi vahel 15.08.2023 sõlmitud leping EstQCI Consortium Agreement
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-66 930</b>	<b>-5 265</b>	<b>-175 679</b>	<b>-4 888</b>	
<b>Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm</b>	<b>-66 930</b>	<b>-5 265</b>	<b>-175 679</b>	<b>-4 888</b>	
Kaitseliit	-50 506	-3 728	-54 624	-3 388	Kaitseliidu seadus
SA CR14	-5 010	0	-6 600	0	Ministri käskkiri
Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus	-1 150	0	-1 062	0	Ministri käskkiri
Kaitsevaldkonda toetavad kommunikatsiooni- jm projektid	-1 322	0	-928	0	avatud taotlusvoor ministri määruse alusel
Kaitseministeeriumi teadus-arendustegevuse ja kaitsetööstuse jms projektid	-2 951	0	-1 395	0	avatud taotlusvoor ministri määruse alusel
Pikaajaline sõjaline abi Ukrainale	0	0	-105 005	0	Vabariigi Valitsuse otsus

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Kaitseväe teadus- ja arendustegevuse projektid	-582	0	-656	0	avatud taotlusvoor ministri määruse alusel
Toetused koolidele riigikaitseõpetuse läbiviimiseks	-317	0	-317	0	avatud taotlusvoor ministri määruse alusel
Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseumi sõjaajaloo valdkonna projektid	-200	-37	-200	0	avatud taotlusvoor ministri määruse alusel
Toetus Kaitseväe harjutusala mõjupiirkonda jäävatele omavalitsusele	-4 892	0	-4 892	0	avatud taotlusvoor ministri määruse alusel
Välisloetusest Lääne-Eesti radari tsiviiltaristu toetus	0	-1 500	0	-1 500	ministri käskkirjaga kehtestatud kord Vabariigi Valitsuse taastekava määruse alusel
<b>Kliimaministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-103 842</b>	<b>-740 374</b>	<b>-83 669</b>	<b>-620 771</b>	
<b>Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm</b>	<b>-39 555</b>	<b>-63 332</b>	<b>-13 188</b>	<b>-2 732</b>	
Keskkonnainvesteeringute Keskus	-12 622	-3 800	-7 629	-608	Keskkonnatasude seadus § 56 lg 1, metsaseadus § 6 lg 3, § 10, avatud taotlusvoor
Eesti Keskkonnauuringute Keskus	-3 347	0	0	0	Keskkonnaseire seadus § 3 lg 3, atmosfääriõhu kaitse seadus § 30 lg 5, § 121 lg 1, § 143, § 184 lg 1 ja § 190
AS A.L.A.R.A	-468	0	-445	0	Kiirgusseadus § 81 lg 4, Rahvusvahelise Aatomienergia Organisatsiooni (IAEE) ja EL nõuded
Eesti Jahimeeste Selts	-100	0	-100	0	Jahiseadus § 10 lg 1, haldusleping nr 4-1.1/13/151
Eesti Keskkonnahariduse Ühing	-17	0	0	0	Eesti keskkonnahariduse- ja teadlikkuse tegevuskava 2023 - 2025
Loodushoiu- ja loomakahjutoetused	-457	0	-427	0	Looduskaitse seadus § 18, § 61
Struktuurfondidest vahendatavad toetused	-2 151	-25 896	0	-2 124	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
LIFE IP elupaikade ja liikide seisundi parandamiseks metsa- ja põllumajandusmaastikes kavandatud toetused	-4 871	0	-1 897	0	Euroopa Komisjoni LIFE programm

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Rohetehnoloogiate kasutuselevõtuks kavandatud toetused	-1 259	0			EL taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) programm
Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise enampakkumisel saadud tulust (edaspidi EL-i HKS) makstavad keskkonnakaitse ja -kasutuse toetused	-14 263	-33 636	-2 690	0	Atmosfääriõhu kaitse seadus
<b>Energeetika, maavarade ja välisõhu programm</b>	<b>-20 795</b>	<b>-51 895</b>	<b>-16 487</b>	<b>-44 270</b>	
Eesti Keskkonnauuringute Keskus	0	0	-1 880	-722	Keskkonnaseire seadus § 3 lg 3
Keskkonnainvesteeringute Keskus			-910	0	Keskkonnatasude seadus § 56 lg 1, avatud taotlusvoor
Struktuurfondidest vahendatavad toetused	-20 795	-51 895	-6 726	-41 548	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
EL-i HKS tulude arvelt makstav toetus Eesti-Läti ühise meretuulepargi ELWIND eelarenduseks	0	0	-6 971	-2 000	Atmosfääriõhu kaitse seadus § 161 lg 4 p 2
<b>Elukeskkonna ja ringmajanduse programm</b>	<b>-23 125</b>	<b>-138 880</b>	<b>-2 686</b>	<b>-158 001</b>	
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA	-942	-2 580	-322	-7 580	Avatud taotlusvoor
Keskkonnainvesteeringute Keskus	0	0	-695	-266	Keskkonnatasude seadus § 56 lg 1, avatud taotlusvoor
LIFE integreeritud projektist "Hoonete rekonstrueerimisalase suutlikkuse suurendamine Eesti kliimaeesmärkide saavutamiseks" kavandatud toetused	-3 800	0	-1 169	0	Euroopa Komisjoni LIFE programm
Taaste- ja vastupidavusrahastusest korterelamute ja väikeelamute energiatõhususe suurendamiseks kavandatud toetused	-18 383	-1 300	-500	-17 665	EL taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) programm
Taaste- ja vastupidavusrahastusest e-ehituse arendamiseks kavandatud toetused	0	0	0	-2 948	EL taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) programm
Struktuurfondidest vahendatavad toetused	0	-130 000	0	-101 771	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
EL-i HKS tulude arvelt makstavad ehitusvaldkonna toetused (Eesti Loodusmaja)	0	-5 000	0	-27 771	Atmosfääriõhu kaitse seadus
<b>Transpordi ja liikuvuse programm</b>	<b>-20 367</b>	<b>-471 267</b>	<b>-19 968</b>	<b>-402 151</b>	



	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Pärnu Linnavalitsus	0	-7 500	0	-7 500	Toetus Pärnu linnale silla ehituseks, MKM-st üleantud vahendid
AS Eesti Liinirongid	-300	0	-300	0	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035
AS Tallinna Lennujaam	-10 067	0	-9 564	0	Regionaalsete lennujaamade tegevustoetus ja TLL lennujaama julgestus-päästetegevuste toetus, MKM-st üleantud vahendid
Eesti väikesaarte vahelise parvlaeva transporditeenuse osutajale/operaatoritele kavandatud toetused	-75	0	0	0	Riigihanke korras riigile kuuluvate parvlaevade tasuta kasutuse andmise lepingud, eraldatud summade eest toimub ainult parvalaevade parendamine, et need vastaksid erinevatele merenduse õigusnormidele
Euroopa Ühendamise Rahastust (CEF) Rail Baltica raudtee arendamiseks kavandatud toetused	-7 441	-142 657	-8 932	-167 395	EL ühtekuuluvusfond
Moderniseerimisfondist kavandatud toetus rongide soetamiseks	-763	0	0	0	EL moderniseerimisprogramm
Läänemere piirkonnaprogrammist kavandatud toetused	-54	0	0	0	Euroopa territoriaalse koostööprogramm
Taaste- ja vastupidavusrahastusest Tallinna Vanasadama trammiliini rajamiseks kavandatud toetused	0	-33 000	0	-2 600	EL taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) programm
Taaste- ja vastupidavusrahastusest Rail Baltica arendamiseks kavandatud toetused		-16 000	0	0	EL taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) programm
Struktuurfondidest vahendatavad toetused	0	-159 029	0	-97 686	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
EL-i HKS tulude arvelt makstav toetus Rail Baltica arenduseks, rongide soetamine ja raudteetranspordi taktipõhise liikumisgraafiku ettevalmistamiseks	-1 667	-113 081	-1 172	-126 970	Atmosfääriõhu kaitse seadus
<b>Mere ja vee programm</b>	<b>0</b>	<b>-15 000</b>	<b>-13 038</b>	<b>-9 559</b>	
Eesti Keskkonnauuringute Keskus	0	0	-2 168	0	Keskkonnaseire seadus § 3 lg 3

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Keskkonnainvesteeringute Keskus	0	0	-4 550	-1 748	Keskkonnatasude seadus § 56 lg 1, avatud taotlusvoor
Eesti väikesaarte vahelise parvlaeva transporditeenuse osutajale/operaatoritele kavandatud tegevustoetus	0	0	-75	0	Riigihanke korras riigile kuuluvate parvlaevade tasuta kasutuse andmise lepingud, eraldatud summade eest toimub ainult parvalaevade parendamine, et need vastaksid erinevatele merenduse õigusnormidele
LIFE-IPCLEANEST programmist Viru alamvesikonna integreeritud veeprojekti toetus	0	0	-231	0	Euroopa Komisjoni LIFE programm
Taaste- ja vastupidavusrahastusest multifunktsionaalse laeva soetamiseks kavandatud toetused	0	-15 000	0	0	EL taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) programm
Struktuurfondidest vahendatavad toetused	0	0	0	-6 311	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
EL-i HKS tulude arvelt makstav toetus üleujutise riskide maandamiseks	0	0	-6 014	-1 500	Atmosfääriõhu kaitse seadus
<b>Rohereformi ja kliimapolitiika programm</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-18 302</b>	<b>-4 058</b>	
Eesti Keskkonnauuringute Keskus	0	0	-131	0	Keskkonnaseire seadus § 3 lg 3
Eesti Keskkonnahariduse Ühing	0	0	-16	0	Eesti keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023-2025
Keskkonnainvesteeringute Keskus	0	0	-1 267	-456	Keskkonnatasude seadus § 56 lg 1, avatud taotlusvoor
Rohetehnoloogiate arenguprogrammist kavandatud toetused	0	0	-797		EL taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF) programm
LIFE SIP AdaptEst projektist kliimamuutustega kohanemiseks kavandatud toetused	0	0	-769	0	Euroopa Komisjoni LIFE programm
Struktuurfondidest vahendatavad toetused	0	0	-10 002	-602	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
EL-i HKS tulude arvelt makstavad toetused kliimamuutustega kohanemiseks	0	0	-5 320	-3 000	Atmosfääriõhu kaitse seadus
<b>Kultuuriministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-254 932</b>	<b>-30 108</b>	<b>-244 126</b>	<b>-13 907</b>	
<b>Kultuuriprogramm</b>	<b>-200 905</b>	<b>-28 220</b>	<b>-189 403</b>	<b>-12 026</b>	

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamine	-2 032	0	-2 250	0	Loovisikute ja loomeliitude seadus
Arhitektuuri- ja disainivaldkonna partnerorganisatsioonide toetus	-175	0	-204	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Arhitektuuri ja disaini arendusprojektid	-117	0	-111	0	Kultuuriministri määrus 12.11.2018 nr 2 "Arhitektuuri ja disaini arendusprojektide toetamise tingimused ja kord"
Eesti Filmi Instituut SA tegevustoetus	-1 289	0	-1 240	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Edasiantavad toetused filmikultuuri arendamiseks	-7 513	0	-7 513	0	Kultuuriministri määrus 31.12.2018 nr 25 "Filmikunsti arendamise, tootmise ja levitamise toetamise tingimused ja kord"
Väliskapitalil Eestis toodetavate filmide toetusmehhanismi Film Estonia kuludeks	-6 000	0	-6 000	0	Kultuuriministri määrus 16.04.2019 nr 14 "Film Estonia toetuskava"
Väärtfilmi kinode tegevustoetus	-185	0	-176	0	Kultuuriministri määrus 31.12.2018 nr 25 "Filmikunsti arendamise, tootmise ja levitamise toetamise tingimused ja kord"
Audiovisuaalvaldkonna partnerorganisatsioonide toetus	-1 730	0	-1 647	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Munitsipaaletendusasutuste, sihtasutusena tegutsevate munitsipaaletendusasutuste ja eraetendusasutuste tegevustoetus	-4 589	0	-4 140	0	Kultuuriministri määrus 14.10.2022 nr 17 "Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord", Etendusasutuse seadus
Riigi asutatud sihtasutustena tegutsevate etendusasutuste tegevustoetus	-25 165	0	-24 035	0	Kultuuriministri määrus 14.10.2022 nr 17 "Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord", Etendusasutuse seadus
Rahvusoper Estonia tegevustoetus	-11 221	0	-10 773	0	Rahvusoperi seadus
Sakala Teatrimaja SA tegevustoetus	-247	0	-237	0	Etendusasutuse seadus
Etenduskunstide valdkonna partnerorganisatsioonide toetus	-360	0	-446	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Rahvusvahelised etenduskunstide festivalid	0	0	-301	0	Kultuuriministri määrus 14.10.2022 nr 17 "Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord", Etendusasutuse seadus

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Energiasäästlikud valgustuslahendused teatritele (CO2 meede)	-9 000	0	0	0	Kultuuriministri määrus 22.02.2024 nr 8 "Era- ja munitsipaalteenustasutuste energiasäästlike valgustuslahenduste toetamise tingimused ja kord"
Kultuurileht SA	-3 626	0	-3 481	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Autorihüvitusfond SA - Laenus- ja reprograafiahüvitis	-1 650	0	-1 650	0	Autoriõiguse seadus; VV määrus 11.02.2005 nr 29 "Rahvaraamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu jaotamise määrad, tasu arvutamise ja väljamaksmise alused ning kord"; VV määrus 13.07 nr 159 "Teose reprograafilise reprodutseerimise tasu ilukirjanduse ning teadus- ja õppekirjanduse autorite ja kirjastajate vahel jaotamise määrad ning tasu maksmise kord"
Kirjandusvaldkonna partnerorganisatsioonide toetus	-1 046	0	-1 213	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Kunstihoone SA	-725	0	-696	-5 000	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Kunstivaldkonna partnerorganisatsioonide toetus	-1 542	0	-1 400	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Eesti Rahvusringhääling	-42 151	-1 949	-40 439	-1 871	Ringhäälinguseadus
Ajakirjanduse toetamine venekeelse sisu tootmiseks (2024. aastal olid vahendid 1 mln eurot Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelises reservis)	0	0	-1 000	0	Kultuuriministri määrus 08.12.2022 nr 20 "Eesti sõltumatu erameedia poolt venekeelset inforuumi tasakaalustava ja ühist inforuumi kujundava ajakirjandusliku sisu loomise ja edastamise toetamise tingimused ja kord"
Riigi asutatud sihtasutustena tegutsevate kontserdiasutuste tegevustoetus	-10 936	0	-10 498	0	Kultuuriministri määrus 14.10.2022 nr 17 "Riigieelarvest etendusasutuste

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
					toetamise tingimused ja kord", Etendusasutuse seadus
Muusikafestivalid ja suursündmused	-528	0	-502	0	Kultuuriministri määrus 12.11.2018 nr 4 "Muusikafestivalide ja suursündmuste toetamise tingimused ja kord"
Muusikakollektiivid ja kontserdikorraldajad	-468	0	-445	0	Kultuuriministri määrus 12.11.2018 nr 3 "Muusikakollektiivide ja kontserdikorraldajate toetamise tingimused ja kord"
Helilooming ja muusikaalased väljaanded	-215	0	-204	0	Kultuuriministri määrus 12.11.2018 nr 5 "Heliloomingu ja muusikaalaste väljaannete toetamise tingimused ja kord"
Muusikakonkursid	-74	0		0	Kultuuriministri määrus 23.11.2018 nr 7 "Muusikakonkursside toetamise tingimused ja kord"
Muusikavaldkonna partnerorganisatsioonide toetus	-2 323	0	-2 291	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Riigi sihtasutuse muuseumide tegevustoetus	-28 864	0	-29 146	0	Kultuuriministri määrus 11.09.2023 nr 11 "Riigieelarvest muuseumide tegevustoetuse taotlemise, taotleja hindamise ja toetuse määramise tingimused ja kord"
Eesti Kunstimuuseum SA	0	-50	0	-48	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Virumaa Muuseumid SA	0	-112	0	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Riigile kuuluvat muuseumikogu kasutatavatele muuseumide, mida ei ole asutanud riik, tegevustoetus	-377	0	-358	0	Kultuuriministri määrus 11.09.2023 nr 11 "Riigieelarvest muuseumide tegevustoetuse taotlemise, taotleja hindamise ja toetuse määramise tingimused ja kord"
LIFE Heritage HOME projekti partnerite omafinantseeringu osaline katmine	-6	0	-16	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Muinsuskaitse, muuseumide ja raamatukogunduse valdkonnaüleste partnerorganisatsioonide tegevustoetus	-215	0	-350	0	Kultuuriministri määrus 31.12.2018 nr 21 "Muinsuskaitse, muuseumide ja raamatukogude valdkonna partnerorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord"
Muuseumide kiirendi	-324	-542	-370	-475	Kultuuriministri määrus 25.05.2020 nr 13 "Muuseumiprojektide toetamise tingimused ja kord"
Avalik-õigusliku isiku muuseumide, munitsipaalmuuseumide ja eramuuseumide tegevustoetus	-883	0	-839	0	Kultuuriministri määrus 11.09.2023 nr 11 "Riigieelarvest muuseumide tegevustoetuse taotlemise, taotleja hindamise ja toetuse määramise tingimused ja kord"
Pärandivaderid	-13	0	0	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Halduslepingute tasud (Muinsuskaitseamet)	-173	0	-147	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Muuseumide aastaauhindade ürituse korraldamine	-39	0	-37	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Toetus kinnismälestiste omanikele	0	-2 774	0	-2 635	Kultuuriministri määrus 09.05.2019 nr 22 "Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise tingimused ja kord"
Muuseumivaldkonna partnerorganisatsioonide toetus	-101	0	-54	0	Kultuuriministri määrus 31.12.2018 nr 21 "Muinsuskaitse, muuseumide ja raamatukogude valdkonna partnerorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord"
Riigi Tugiteenuste Keskus (rakendusüksus, toetuse saajad on taotlusvoorst raha saajad)	-1 000	0	0	0	EMP/ Norra koostööprogramm( välisvahendid)
Mittetulundusühing Eesti ICOMOS	0	0	-25	0	Projekt "Integrated renovation services for heritage homes of Estonia" (LIFE22-CET-LIFEheritageHOME). KuMi kui juhtpartneri poolt teistele partneritele edasi antav toetus (välisvahendid)

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Tallinna Tehnikaülikool	0	0	-84	0	Projekt "Integrated renovation services for heritage homes of Estonia" (LIFE22-CET-LIFEheritageHOME). KuMi kui juhtpartneri poolt teistele partneritele edasi antav toetus (välisvahendid)
Eesti Kunstiakadeemia	0	0	-68	0	Projekt "Integrated renovation services for heritage homes of Estonia" (LIFE22-CET-LIFEheritageHOME). KuMi kui juhtpartneri poolt teistele partneritele edasi antav toetus (välisvahendid)
Eesti Rahvusraamatukogu tegevustoetus	-10 407	-22 602	-10 226	-1 131	Eesti Rahvusraamatukogu seadus
Rahvaraamatukogude tegevuskulud / maakonnaraamatukogu töötaja kulu	-1 490	0	-1 490	0	Rahvaraamatukogu seadus
Rahvaraamatukogude teavikud	-2 025	0	-1 924	0	Rahvaraamatukogu seadus
Raamatukogude arendusprojektid	-500	0	-475	0	Kultuuriministri määrus 21.02.2023 nr 1 "Rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate rahvaraamatukogude arendusprojektide toetamise tingimused ja kord"
Eesti Rahvusraamatukogu (IKT valdkonna toetus)	0	0	-733	-674	Majandus- ja infotehnoloogiaministri 25.08.2023. a käskkiri nr 135 (välisvahendid)
Eesti Rahvusarhiiv	0	0	-1 175	0	Digipööre, MKMi SF meede (välisvahendid)
Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA tegevustoetus (2025. a toetuses sisaldub ühekordne toetus 3,5 mln 2025. aastal toimuva peo korraldamiseks)	-754	0	-4 224	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Edasiantavad toetused laulu- ja tantsupeo kollektiivide toetamiseks	-1 000	0	-950	0	Kultuuriministri määrus 11.05.2021 nr 16 "Laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide toetamise määrus"
Laulu- ja tantsupeo kollektiivjuhtide palgatoetus	-2 560	0	-2 560	0	Kultuuriministri määrus 12.01.2021 nr 1 "Laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjookulu toetuse määramise tingimused ja kord"

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Maakondade ja maakonna üleste laulu- ja tantsupidude toetamine	0	0	-254	0	Kultuuriministri määrus 23.10.2023 nr 23 "Maakondlike ja maakondade üleste laulu- ja tantsupidude toetamise tingimused ja kord"
Rahvakultuuri valdkonna partnerorganisatsioonide toetamine	-717	0	-682	0	Kultuuriministri määrus 13.02.2019 nr 5 "Rahvakultuuri valdkonna partnerorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord"
Maakondade ja maakonna üleste laulu- ja tantsupidude toetamine	-267	0	0	0	Kultuuriministri määrus 23.10.2023 nr 23 "Maakondlike ja maakondade üleste laulu- ja tantsupidude toetamise tingimused ja kord"
Setomaa pärimuskultuuri toetamine	-200	0	-190	0	Kultuuriministri määrus 19.12.2018 nr 16 "Setomaa pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord"
Etenduskunstide regionaalse kättesaadavuse toetused "Teater Maal"	-156	0	-148	0	Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktori 03.06.2024 käskkiri nr 1-1/35 "Etenduskunstide regionaalse kättesaadavuse toetused "Teater maal" reglement
Mulgimaa pärimuskultuuri toetamine	-122	0	-116	0	Kultuuriministri määrus 03.12.2018 nr 9 "Mulgimaa pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord"
Kihnu Kultuuriruumi toetamine	-115	0	-110	0	Kultuuriministri määrus 19.12.2018 nr 17 "Kihnu kultuuriruumi toetamise tingimused ja kord"
Vana Võromaa pärimuskultuuri toetamine	-84	0	-105	0	Kultuuriministri määrus 19.12.2018 nr 18 "Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord"
Saarte pärimuskultuuri toetamine	-84	0	-80	0	Kultuuriministri määrus 19.12.2018 nr 12 "Saarte pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord"
Virumaa pärimuskultuuri toetamine	-74	0	-70	0	Kultuuriministri määrus 19.12.2018 nr 14 "Virumaa pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord"



	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Peipsiveere pärimuskultuuri toetamine	-51	0	-49	0	Kultuuriministri määrus 19.12.2018 nr 13 "Peipsiveere pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord"
Folkloorifestivalide toetamine	-32	0	-31	0	Kultuuriministri määrus 19.12.2018 nr 15 "Folkloorifestivalide toetamise tingimused ja kord"
Kultuuripealinn Tartu 2024	-5 000	0	0	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Eesti kultuur maailmas	-780	0	-546	0	Kultuuriministri määrus 23.11.2018 nr 8 "Eesti kultuuri rahvusvahelistumise ja tutvustamise toetamise tingimused ja kord"
Balti kultuurifond, Soome-Eesti kultuurifond	-115	0	-115	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
EL kultuuriprogrammis osalevate Eesti projektide kaasrahastamine	-100	0	-150	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Riikidevaheliste kultuurikoostöölepingute täitmine	-141	0	-149	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Loov Eesti MTÜ tegevustoetus - Eesti kultuuri kontaktpunkt	-36	0	-36	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
MTÜ Loov Eesti	-32	0	-3	0	Loov Euroopa programmi 2023 - 2024 toetus (välisvahendid)
Eesti Filmi Instituut SA	-38	0	-4	0	Loov Euroopa programmi 2023 - 2024 toetus (välisvahendid)
Teadus- ja arendustegevus "Loovuurimus"	-405	0	-2 498	0	Kultuuriministri määrus 13.06.2024 nr 14 "Kultuuri- ja loomevaldkondades loovuurimuse toetamise tingimused ja kord"
Teema-aasta korraldamine (2025 - Eesti Raamatu aasta)	-119	0	0	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenused ja toetused	0	0	-297	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (rakendusüksus, toetuse saajad on taotlusvoorst raha saajad)	-750	0	-1 125	0	SF 2021-2027 loomemajandus 21.1.3.21 Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEde arenguplaanide toetamine ja kasvupotentsiaaliga VKEde ekspordivõimekuse kasvatamine (määrus - avatud taotlusvoor) (välisvahendid)
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (rakendusüksus, toetuse saajad on taotlusvoorst raha saajad)	-500	0	-800	0	SF 2021-2027 loomemajandus 21.1.3.22 Kultuuri- ja loomesektoris arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine (määrus - avatud taotlusvoor) (välisvahendid)
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus	-480	0	-650	0	SF 2021-2027 loomemajandus 21.1.3.24 Loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ning teadmiste ja oskuste arendamine (välisvahendid)
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus	-100	0	-133	0	SF 2021-2027 loomemajandus 21.1.3.23 Kultuuri- ja loomesektoris sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine (välisvahendid)
Kultuuriprojektid	-3 000	0	-831	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Eraldis institutsioonide toetamiseks	-495	-191	-410	-191	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Valitsemisala asutuste remondifondi toetus	-1 272	0	-1 683	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
<b>Lõimumis-, sh kohanemisprogramm</b>	<b>-15 454</b>	<b>0</b>	<b>-14 976</b>	<b>0</b>	
Integratsiooni SA tegevustoetus	-1 176	0	-1 129	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Integratsiooni Sihtasutus - 2024 teema-aasta korraldamine	-150	0	0	0	kultuuriministri valitsemisala 2024. aasta eelarve käskkiri
Eesti keele majade tegevustoetus , Integratsiooni SA	-2 270	0	-2 225	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Pereõppe partnerorganisatsioonide toetamine, Integratsiooni SA	-100	0	0	0	Kultuuriministri määrus 03.04.2019 nr 11 "Pereõppe partnerorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord"
Lõimumist toetavad tegevused, Integratsiooni SA	-170	0	-160	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Rahvusvähemuste katusorganisatsioonide toetamine, Integratsiooni SA	-503	0	-560	0	Kultuuriministri määrus 31.12.2018 nr 24 "Rahvusvähemuste katusorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord"
Rahvusvähemuste kultuuriühingute toetamine, Integratsiooni SA	-83	0	-83	0	Kultuuriministri määrus 19.02.2019 nr 6 "Rahvusvähemuste kultuuriseltside toetamise tingimused ja kord"
Lõimumist edendavad kultuuri- ja sporditegevused, Integratsiooni SA	-100	0	-100	0	Kultuuriministri määrus 26.03.2019 nr 10 "Lõimumist edendavate kultuuri- ja sporditegevuste toetamise tingimused ja kord"
Ukraina kultuuri toetamine, Integratsiooni SA	-100	0	-100	0	Kultuuriministri määrus 16.12.2022 nr 21 "Kuni 19-aastastele Ukraina sõjapõgenikest noortele ukraina keele ja kultuuri säilimiseks toetuse andmise tingimused ja kord"
Eestimaa Rahvuste Ühendus - Rahvusvähemuste kultuuriühingute toetamine	-7	0	-7	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Euroopa Romade Foorum Eestis MTÜ - Rahvusvähemuste kultuuriühingute toetamine	-7	0	-7	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Vaba Lava SA Narva teatrikeskus - kultuurilise mitmekesisuse alased tegevused	-70	0	-67	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Fenno-Ugria Asutus MTÜ tegevustoetus	-182	0	-173	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Vähemusrahvuste kultuuriautonoomia	-58	0	-63	0	Vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seadus
Tagasipöördumistoetus, Integratsiooni SA	-100	0	-70	0	Kultuuriministri määrus 31.12.2018 nr 23 "Tagasipöördumistoetuse maksmise tingimused ja kord"

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Rahvuskaaslaste nõustamisteenuse pakkumine ja eesti keele laagrid etnilistele eestlastele, Integratsiooni SA	-125	0	-119	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Riigikantselei	-640	0	-203	0	SF 2021-2027.4.7.55 Avalikkuse teavitamine rände-, lõimumis-, kohanemistemadel (välisvahendid)
Berni Rakendusteaduse ülikool	0	0	-136	0	Šveitsi-Eesti koostööprogramm (KuM juhtimiskulude alt antav toetus Berni Rakendusteaduste ülikoolile. (välisvahendid)
Eesti Rahvusraamatukogu	0	0	-245	0	Šveitsi-Eesti koostööprogrammi tegevus Ühine meediaruum (KUM) (välisvahendid)
Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus	-111	0	-161	0	SF 2021-2027.4.7.52 Andmevahetuslahenduse (sh infoplatvormi) edasiarendus ja rakendamine (välisvahendid)
Integratsiooni SA	-3 920	0	-3 624	0	SF 2021-2027.4.7.51 Kohanemisprogrammi „Settle in Estonia“ pakkumine (välisvahendid)
Integratsiooni SA	-1 040	0	-1 031	0	SF 2021-2027.4.7.53 Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasipöördujate tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused (välisvahendid)
Integratsiooni SA	-1 370	0	-1 513	0	SF 2021-2027.4.7.54 Eesti keele õpet toetavad tegevused ning kodanikuõpe (välisvahendid)
Eesti Linnade Valdade Liit	-904	0	-1 047	0	SF 2021-2027.4.7.56 Kohalike omavalitsuste toetamine lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuste pakkumisel (välisvahendid)
Integratsiooni SA	0	0	-288	0	SF 2021-2027.4.7.57 Kogukondade vaheliste kontaktide edendamine (välisvahendid)

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Eesti Rahvakultuurikeskus	0	0	-609	0	SF 2021-2027.4.7.57 Kogukondade vaheliste kontaktide edendamine (välisvahendid)
Kodanikuühiskonna sihtkapital	-900	0	-102	0	SF 2021-2027.4.7.57 Kogukondade vaheliste kontaktide edendamine (välisvahendid)
Integratsiooni SA	-1 220	0	-1 077	0	INSA tegevused Šveitsi-Eesti koostööprogrammi alt (välisvahendid)
Lõimumisvaldkonna partnerorganisatsioonide toetus	-149	0	-76	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
<b>Spordiprogramm</b>	<b>-38 573</b>	<b>-1 887</b>	<b>-39 747</b>	<b>-1 881</b>	
Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus tegevustoetus	-360	0	-351	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Spordimeditsiini SA tegevustoetus	-184	0	-174	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Tehvandi Spordikeskus SA	-1 493	-1 737	-1 434	-1 737	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Jõulumäe Tervisespordikeskus SA	-654	-150	-628	-144	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Spordikoolituse ja -Teabe SA tegevustoetus	-774	0	-625	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Spordikoolituse ja -Teabe SA - Toetus treenerite tööjõukulude katmiseks	-11 802	0	-11 762	0	Kultuuriministri määrus 26.11.2014 nr 9 "Treeneri tööjõukulu toetuse määramise tingimused, sealhulgas nõuded spordialaliidule, spordiklubile ja spordikoolile ning selle omaosalusele, treeningrühmale ja treenerile, ning toetuse suuruse, jaotamise, tagasimaksmise ja tagasinõudmise kord"; Spordiseadus
Eesti Olümpiakomitee MTÜ - Team Estonia koondiste toetus	-3 012	0	-3 012	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Olümpiakomitee MTÜ - Team Estonia tugiteenused	-942	0	-942	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
					keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Team Estonia ettevalmistus- või olümpiaettevalmistustoetus sportlastele ja treeneritele - Eesti Olümpiakomitee	-3 748	0	-3 748	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Olümpiakomitee MTÜ - Osalemine olümpiamängudel	-190	0	-181	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Olümpiakomitee MTÜ - Spordialaliidud	-2 461	0	-2 338	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Eesti Olümpiakomitee MTÜ - Noortesport	-1 700	0	-1 615	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Olümpiakomitee MTÜ - Toetus spordikohtunike tegevuse arendamiseks	-445	0	-423	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Olümpiakomitee MTÜ - Tiitlivõistlustel osalenud sportlaste ja nende treenerite tunnustamine	-300	0	-270	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Olümpiakomitee MTÜ tegevustoetus	-920	0	-850	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest



	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
					keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Audentes AS riikliku koolitustellimuse läbiviimiseks	-2 440	0	-2 440	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Eesti Paralümpiakomitee MTÜ tegevustoetus	-950	0	-860	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Spordi suurvõistluste toetamine	-1 300	0	-3 800	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Rahvusvaheliste võistluste korraldamine Eestis	-1 051	0	-998	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Spordiprojektid	-410	0	-70	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Kultuuriministeeriumi valitsemisala investeeringud	-100	0	-50	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Valitsemisala asutuste remondifondi toetus	-129	0	-95	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Liikumisharrastuse kompetentsikeskus SA tegevustoetus	-805	0	-765	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Liikumisharrastuse edendamise reformi elluviimine	-52	0	-25	0	kultuuriministri valitsemisala 2025. aasta eelarve käskkiri
Maakonna spordiliidu toetus	-1 194	0	-1 141	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Regionaalsete tervisespordikeskuste väljaarendamise toetus	-625	0	-617	0	Kultuuriministri määrus 08.11.2022 nr 19 "Regionaalsete tervisespordikeskuste edasiarendamise toetamise tingimused ja kord perioodil 2023–2026"

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Eriolümpia Eesti Ühendus MTÜ tegevustoetus	-246	0	-233	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Terviserajad SA	-100	0	-95	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Eesti Seniorispordi ja Spordiveteranide Liit MTÜ tegevustoetus	-30	0	-29	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
Spordiliitude toetus	-157	0	-178	0	Kultuuriministri määrus 21.12.2012 nr 12 "Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest antavate sporditoetuste liigid ning toetuse taotlemise, taotleja hindamise, toetuse määramise ja määramisest

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
					keeldumise tingimused ja kord"; Spordiseadus
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-209 998</b>	<b>-125 936</b>	<b>-188 010</b>	<b>-59 002</b>	
<b>Ettevõtluskeskkond</b>	<b>-88 821</b>	<b>-76 921</b>	<b>-78 654</b>	<b>-59 002</b>	
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA	-24 267	0	-33 550	0	Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seadus § 2 lg 2 ja lg 3 ning § 4 lg 1
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA	0	-1 500	0	-1 300	Väliskaubandus- ja infotehnoloogiaministri 05.08.2019 määrus nr 49 „Suurinvestori toetuse andmise tingimused ja kord ning suurinvesteeringule Vabariigi Valitsuse seisukoha taotlemise kriteeriumid ja taotluse läbivaatamise kord“
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA	-13 400	0	-8 973	0	Atmosfääriõhu kaitse seadus § 161 lg 7
AS Metrosert	-162	0	-162	0	Riigihange „Metroloogia keskasutuse ning riigietalonide säilitamis- ja arendusteenuse ülesannete täitmise teenuse tellimine“ (viitenumber 247735)
AS Metrosert	-17	0	-17	0	Vabariigi Valitsuse 19.04.2004 määrus nr 117 „Nimemärgiste riikliku registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus“
MTÜ Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus	-390	0	-390	0	Toote nõuetele vastavuse seadus § 37 lg 3 ja § 48 lg 3
Tarbikaitse ühendused	-20	0	-20	0	Majandus- ja taristuministri 16.03.2016 määrus nr 25 "Tarbijakaitsetegevuse riigieelarvelise toetuse andmise tingimused ja kord"

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Tartu Linnavalitsus	-360	0	-360	0	Majandus- ja infotehnoloogiainistri 25.01.2024 käskkiri nr 10 „Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste 2024. aasta eelarvete kinnitamine“
AS Eesti Varude Keskus	-3 441	0	-5 050	0	Hädaolukorra seadus § 18 <sup>1</sup> lg 4
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-44 458	-50 400	-29 322	-14 000	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-2 306	-25 021	-810	-43 702	Vabariigi Valitsuse 29.11.2021 määruse nr 108 „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuse andmise üldtingimused“ § 4 lg 2
<b>Teadmussirde programm</b>	<b>-89 101</b>	<b>0</b>	<b>-85 197</b>	<b>0</b>	
AS A.L.A.R.A.	-185	0	0	0	Majandus- ja infotehnoloogiainistri 25.01.2024 käskkiri nr 10 „Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste 2024. aasta eelarvete kinnitamine“ (sisetehing riigihangete seaduse § 12 tähenduses)
AS Metrosert	-4 040	0	-1 067	0	Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus § 13 lg 1 p 4
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA	-46 006	0	-51 063	0	Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus § 13 lg 1 p 4 ning majandus- ja infotehnoloogiainistri mitmete erinevate määrustega kehtestatud riigisisesed toetusprogrammid
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ning organisatsioonidele teadus- ja arendustegevuseks (sh taotlusvoorude alusel)	-15 283	0	-10 978	0	Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus § 13 lg 1 p 4 ning majandus- ja infotehnoloogiainistri mitmete erinevate määrustega kehtestatud riigisisesed toetusprogrammid

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-20 771	0	-22 089	0	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-2 816	0	0	0	Vabariigi Valitsuse 05.07.2018 määrus nr 55 "Aastatel 2014–2021 Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist ja Norra finantsmehhanismist vahendite taotlemise ja kasutamise tingimused ja kord
<b>Digiühiskonna programm</b>	<b>-10 524</b>	<b>-49 015</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	
AS Metrosert	-136	-25	0	0	Euroopa Komisjoniga 29.12.2022 sõlmitud leping Grant Agreement Project 101113143 — EstQCI ning MKMi, RIKSi, Metroserti ja KAMi vahel 15.08.2023 sõlmitud leping EstQCI Consortium Agreement
Riigi Infokommunikatsiooni SA	-3 109	-120	0	0	Majandus- ja infotehnoloogiainistri 25.01.2024 käskkiri nr 10 „Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste 2024. aasta eelarvete kinnitamine“ (sisetehing riigihangete seaduse § 12 tähenduses)
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-3 500	-39 120	0	0	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-3 779	-9 750	0	0	Vabariigi Valitsuse 29.11.2021 määruse nr 108 „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuse andmise üldtingimused“ § 4 lg 2
<b>Tööturuprogramm</b>	<b>-20 458</b>	<b>0</b>	<b>-23 223</b>	<b>0</b>	
Eesti Töötukassa	-18	0	0	0	Töötuskindlustuse seadus § 38 <sup>1</sup> lg 1
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-16 871		-20 272	0	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-3 569		-2 951	0	Vabariigi Valitsuse 29.11.2021 määruse nr 108 „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuse andmise üldtingimused“ § 4 lg 2
<b>Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm</b>	<b>-1 094</b>	<b>0</b>	<b>-936</b>	<b>0</b>	
SA Eesti Inimõiguste Keskus	-200	0	0	0	Sotsiaalkaitseministri 02.02.2022 määrus nr 16 „Võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise rahaline toetamine“
Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus	-78	0	0	0	Sotsiaalkaitseministri 02.02.2022 määrus nr 16 „Võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise rahaline toetamine“
MTÜ Oma Tuba	-222	0	0	0	Sotsiaalkaitseministri 02.02.2022 määrus nr 16 „Võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise rahaline toetamine“
Toetused taotlusvoorude alusel	0	0	-436	0	Sotsiaalkaitseministri 02.02.2022 määrus nr 16 „Võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise rahaline toetamine“
Toetusmeetmed ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele (sh taotlusvoorude alusel)	-594		-500	0	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus
<b>Rahandusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-6 912</b>	<b>-22 463</b>	<b>-5 147</b>	<b>-34 625</b>	
<b>Halduspoliitika programm</b>	<b>-5 860</b>	<b>-22 463</b>	<b>-4 098</b>	<b>-34 625</b>	
Ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendatav tehniline abi Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele	-4 489	0	-2 798	0	Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse alusel
Ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendatav tehniline abi Keskkonnainvesteeringute Keskusele	-941	0	-900	0	kehtestatud rahandusministri

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendatav tehniline abi partnerite võimestamiseks (Eesti Ametiühingute Keskliit, Eesti Talupidajate Keskliit, Eesti Väike- ja Keskliste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Ida-Viru Omavalitsuste Liit, Vabaühenduste Liit, maakondlikud arenduskeskused)	-430	0	-400	0	26.09.2022 määrus nr 42 Perioodi 2021–2027 tehnilise abina toetuse andmise tingimused
Kasvuhoonegaaside kvoodimüügi tulust kavandatud toetusmeetmed avaliku sektori hoonete energiatõhususe edendamiseks keskvalitsuse hoonetes ja kultuuriväärtusega hoonetes	0	-14 770	0	-23 977	Riigihalduse ministri 05.03.2019 määrus nr 10 Keskvalitsuse hoonete energiatõhususe parandamise toetuse kasutamise tingimused ja kord Rahandusministri 20.12.2023 määrus nr 47 Avaliku sektori kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe tõstmiseks antava toetuse kasutamise tingimused ja kord
Kasvuhoonegaaside kvoodimüügi tulust kavandatud Õiglase Ülemineku Fondi eesmärkidesse panustavate, kuid fondist rahastuseta jäänud kliima-energiaeesmärkidel tegevuste toetamine Ida-Virumaal	0	0	0	-2 800	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Kliimaministeeriumi koostöös on energialahendustega seotud meede ettevalmistamisel
Kasvuhoonegaaside kvoodimüügi tulust kavandatud rahvusvaheline kliimapoliitika ja biokütuste aruandlus ning kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemide koordineerimine ja arendamine	0	-375	0	-528	Kliimaministri raha eraldamise käskkiri, mis kehtestatakse Vabariigi Valitsuse 29.06.2023 määruse nr 71 „Kliimaministeeriumi põhimäärus“ § 9 punkti 26 alusel ning koosõlas atmosfääriõhu kaitse seaduse § 161 lõikega 1 ja riigi eelarvestrateegia lisaga 5
Moderniseerimisfondi toetusmeede keskvalitsuse hoonete energiatõhususe parandamiseks	0	-7 318	0	-7 320	Riigihalduse ministri 05.08.2022 määrus nr 36 Keskvalitsuse hoonete energiatõhususe parandamiseks moderniseerimisfondist antava toetuse kasutamise tingimused ja kord
<b>Rahatarga riigi programm</b>	<b>-1 052</b>	<b>0</b>	<b>-1 049</b>	<b>0</b>	



	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Toetus Audiitorkogule järelevalvenõukogu seadusest tulenevate ülesannete täitmisega seotud kulude katteks	-45	0	-43	0	Auditortevõuse seadus §105
Õppelaenu tagastamisega seotud kulud kohaliku omavalitsuse asutustele	-4	0	-3	0	Õppetõetuste ja õppelaenu seadus, Vabariigi Valitsuse 25.08.2004 määrus nr 284 Õppelaenu tagasimaksmise ning kustutamise tingimused ja kord
Euroopa Investeeringuspanga EU4U (EU for Ukraine Fund) garantiifondiga seotud kulud	-1 000	0	-1 000	0	Riigikogu otsus „Riigigarantii andmine Euroopa Investeeringuspangale Ukraina ülesehitamise toetamiseks" 336 OE
Stipendiumid Sisekaitseakadeemia tolli- ja maksunduse eriala õliõpilastele	-3	0	-3	0	Maksu- ja Tolliameti koostõõleping Sisekaitseakadeemiaga
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-92 853</b>	<b>-11 662</b>	<b>-98 874</b>	<b>-16 753</b>	
<b>Toiduohutuse programm</b>	<b>-15 782</b>	<b>-50</b>	<b>-12 591</b>	<b>-45</b>	-
SA Eesti Maaelumuuseumid	-1 274	-50	-1 149	-45	-
SA Eesti Piimandusmuuseum	-181	0	-162	0	-
Eesti Maaõlikool	-457	0	-417	0	-
AS Vireen	-558	0	-558	0	-
Toetus maaparandusõhistute liikmelisuse- ja maaparanduskuludeks	-30	0	-19	0	-
Tegevustoetused põllumajandus- ja toidusektori MTÕdele	-473	0	-337	0	-
Maaelu ja põllumajanduse arendamise riiklikud toetused	-12 809	0	-9 949	0	-
<b>Regionaalarengu programm</b>	<b>-7 668</b>	<b>-11 612</b>	<b>-6 386</b>	<b>-16 708</b>	-
Tegevustoetus valdkonna organisatsioonidele	-7 648	-11 612	-6 368	-16 708	-
Sihtasutus Pokumaa	-20	0	-18	0	-
<b>Õhustranspordi programm</b>	<b>-69 403</b>	<b>0</b>	<b>-79 897</b>	<b>0</b>	-
Õhustranspordikeskustele ja kohalikele omavalitsustele jagatav toetus õhustranspordi korraldamiseks ministeeriumi ja Maanteeameti kaudu (bussiliinidele, praami- ja lennuliiklusele)	-69 403	0	-79 897	0	-
<b>Siseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-14 687</b>	<b>-35</b>	<b>-15 739</b>	<b>-35</b>	

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
<b>Tulemusvaldkond: Sidus ühiskond</b>	<b>-8 919</b>	<b>0</b>	<b>-9 212</b>	<b>0</b>	
Kodanikuühiskonna Sihtkapital	-1 845	0	-1 762	0	Ministri käskkiri
Kodanikuühiskonna Sihtkapitalile taotlusvoorude läbiviimiseks, usuliste ühenduste toetamiseks ja toetuse eraldamine Vabaühenduste Liidule, Eesti Külaliikumine Kodukandile, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustikule.	-1 720	0	-1 748	0	Ministri määrus, avatud taotlusvoor
Erakondade toetamine	-5 187	0	-4 931	0	Erakonnaseaduse § 12 <sup>7</sup> lõige 4
Integratsiooni toetamise ja kodanikuühiskonna tugevdamise toetused	0		-292	0	Leping
Laste ja noorte kodanikuühiskonda kaasamise toetused	-167		-479	0	Leping
<b>Tulemusvaldkond: Siseturvalisus</b>	<b>-5 768</b>	<b>-35</b>	<b>-6 527</b>	<b>-35</b>	
Integratsiooni sihtasutus	-375	0	-570	0	Siseministeeriumi ja Integratsiooni Sihtasutus (INSA) vahelise 15. märtsil 2021. a sõlmitud halduslepingu aluseks on kodakondsuse seaduse § 82 lg 4 ja Vabariigi Valitsuse 7. jaanuari 2021. a korraldus nr 3 ning kooskõlas halduskoostöö seaduse § 3 lõikega 1 ja §-ga 8, haldusmenetluse seaduse § 96 lõikega 1, §-ga 97, § 99 lõikega 2 ja lõikega 3 ning § 101 lõikega 4 ja kodakondsuse seaduse §-ga 82 ja §-ga 83.
eu-Lisa (IT Agentuur) töötajatele käibemaksu kulude hüvitamine	-50	0	-50	0	Rahvusvaheline kokkulepe
Vabatahtlike merepääste seltsid	-106	0	-122	0	Avatud taotlusvoor
Eesti Naabrivalve	-60	0	-60	0	Leping
Eesti Politsei Spordiliit	-13	0	-30	0	Leping
Eesti Abipolitseinike Kogu	-60	0	-60	0	Leping
Vabatahtlike päästjate MTÜ-d	-67	0	-50	0	Avatud taotlusvoor
Vabatahtlike ennetustegevuste MTÜ-d	-41	0	-41	0	Avatud taotlusvoor
Eesti Tuletõrjespordi Liit	-40	0	-40	0	Avatud taotlusvoor

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Omaavalitsusliitudele (OVL) kriisideks valmisolekus	-93	0	-94	0	Avatud taotlusvoor
Vabatahtlikele päästeseltsidele (Leader)	0	-35	0	-35	Avatud taotlusvoor
Toetus "Küttekolded korda"	-1 000	0	-1 000	0	Leping
Ida-Viru pääste noortelaager	-20	0	-20	0	Leping
Kaitseliidu Naiskodukaitsele evakuatsioonivõimekuse tagamiseks	-45	0	-45	0	Siseministeeriumi ja Kaitseministeeriumi koostöölepe
Päästeliidu tegevustoetus	-45	0	-45	0	Leping
Sisekaitseakadeemia toetused koostööpartneritele	0	0	-16	0	Partnerluslepped
Ennetava ja turvalise elukeskkonna toetused	0	0	-575	0	Leping
Varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi toetused	-1 250	0	-1 110	0	Leping
Sisejulgeolekufondi toetused	-1 853	0	-2 399	0	Leping
Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu toetused	-650	0	-200	0	Leping
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-156 440</b>	<b>0</b>	<b>-30 448</b>	<b>-806</b>	
<b>Sotsiaalhoolekande programm</b>	<b>-1 876</b>	<b>0</b>	<b>-1 788</b>	<b>0</b>	
Aktsiaselts Koeru Hooldekeskus	-272	0	-272	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Strateegiline partner. Ministri käskkiri.
Eesti Puuetega Inimeste Fond	-1 448	0	-1 500	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Strateegiline partner. Ministri käskkiri.
Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon	-156	0	0	0	-
Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabauhenduste projektide toetamine, taotlusvoor	0	0	-16	0	Riigieelarve seaduse § 53 <sup>1</sup> lg 2. Ministri määrus.
<b>Vanemaealiste programm</b>	<b>-132</b>	<b>0</b>	<b>-198</b>	<b>0</b>	
Mittetulundusühing Kuldne Liiga	-132	0	0	0	-
Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabauhenduste projektide toetamine, taotlusvoor	0	0	-198	0	Riigieelarve seaduse § 53 <sup>1</sup> lg 2. Ministri määrus.
<b>Laste ja perede programm</b>	<b>-1 188</b>	<b>0</b>	<b>-790</b>	<b>0</b>	
Eesti Lasterikaste Perede Liit	-101	0	0	0	-
KOV-id "Imeliste aastate" programmi läbiviimiseks	-640	0	0	0	-
Sihtasutus Lapse Heaolu Arengukeskus	-97	0	0	0	-
Lastekaitse Liit	-225	0	0	0	-
Viljandi Haigla	-100	0	0	0	-
MTÜ Igale Lapsele Pere	-25	0	0	0	-

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabauhenduste projektide toetamine, taotlusvoor	0	0	-790	0	Riigieelarve seaduse § 53 <sup>1</sup> lg 2. Ministri määrus.
<b>Tervist toetavate valikute programm</b>	<b>-355</b>	<b>0</b>	<b>-1 736</b>	<b>0</b>	
Mittetulundusühing Peasjad	-203	0	0	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7.
Toetus hingehoidja teenuse tagamiseks	280	0	0	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7.
Sihtasutus Ida-Viru Keskhaigla (HIV positiivetele emadele imikutoitesegude soetamiseks)	-11	0	-11	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Kulude sihtfinantseerimine
Lääne Tallinna Keskhaigla AS (HIV positiivetele emadele imikutoitesegude soetamiseks)	-20	0	-20	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Kulude sihtfinantseerimine
TÜ Kliinikum (HIV positiivetele emadele imikutoitesegude soetamiseks)	-3	0	-3	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Kulude sihtfinantseerimine
TÜ Kliinikum (mammograafiabussi tööhoidmine)	-26	0	-26	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7.
Mammograaf AS (mammograafiabussi tööhoidmine)	-28	0	-28	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7.
Sihtasutus Viljandi Haigla (mammograafiabussi tööhoidmine)	-16	0	-26	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7.
MTÜ Eesti Vähiliit	-20	0	-20	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7.
KOV-id ja KOV-ide liidud tervisedenduse tegevuste elluviimiseks	-308	0	-231	0	Riigieelarve seaduse § 53 <sup>1</sup> lg 2. Avatud taotlusvoor
Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabauhenduste projektide toetamine, taotlusvoor	0	0	-971	0	Riigieelarve seaduse § 53 <sup>1</sup> lg 2. Ministri määrus.
World Health Organisation (WHO), Euroopa mittenakkushaiguste keskuse toetamine	0	0	-400	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Strateegiline partner. Ministri käskkiri.
<b>Inimkeskse tervishoiu programm</b>	<b>-152 889</b>	<b>0</b>	<b>-25 936</b>	<b>-806</b>	
Eesti Infektsioonhaiguste Selts	-15	0	-15	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Strateegiline partner. Ministri käskkiri.
Eesti Arst OÜ	-20	0	0	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Strateegiline partner. Ministri käskkiri.
Tartu Ülikool	-4 692	0	-4 552	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Ministri käskkiri.
Sihtasutus Viljandi Haigla	-14 863	0	-3 401	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Ministri käskkiri.

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla	-17	0	-17	0	Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/98 artikkel 20, vereseaduse § 27 ja vereteenistuse ekspertkomisjoni koosoleku protokoll 07.10.2013 nr 9. Ministri käskkiri.
Piirkondlike haiglate toetamine	0	0	0	-806	CO2 vahendid RAMilt.
Tervishoiuspetsialistide tööpraktika juhendamise rahastamine (taotlusvoor)	-600	0	-300	0	Riigieelarve seaduse § 53 <sup>1</sup> lg 1
Harvikaiguste taotlusvoor	-4 307	0	-4 000	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Ministri käskkiri.
Tervisekassa	-128 061	0	-12 001	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Ministri käskkiri.
Tervishoiualaste tööpraktikabaaside ja/või baasasutuste toetamine	-314	0	-189	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7; TTKS § 30 lg 3 <sup>2</sup> ja terviseministri käskkiri. Välisriigis kvalifikatsiooni omandanud tervishoiutöötaja tööpraktika tasustamise toetamine.
Elutähtsa teenuse osutajate toetamine	0	0	-1 461	0	Riigieelarve seaduse § 53 lg 7. Tervishoiuteenuste osutajate kriisitoimepidevuse toetamine (sh riigi tegevusvaru käitlemine).
<b>Välisministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-24 284</b>	<b>0</b>	<b>-26 262</b>	<b>0</b>	
<b>Välispoliitika programm</b>	<b>-24 284</b>	<b>0</b>	<b>-26 262</b>	<b>0</b>	
SA-d ja MTÜ-d	-2 415	0	0	0	
<i>MTÜ Arengukoostöö Ümarlaud</i>	-50	0	0	0	Välisministeeriumi kantsleri 15.06.2022 käskkiri nr 133
<i>SA Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus</i>	-1 500	0	0	0	Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord §4 lõige 1 ja §5 lõige 1
<i>Tallinna Inglise Kolledž, IB (International Baccalaureate) õpe</i>	-150	0	0	0	Välisministeeriumi kantsleri 22.01.2024. käskkiri nr 13
<i>Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus</i>	-500	0	0	0	Välisministeeriumi kantsleri 26.02.2024. käskkiri nr 42

	2024		2025		Toetuse eraldamise alus
	Tegevuskulud	Investeeringud	Tegevuskulud	Investeeringud	
<i>Integratsiooni sihtasutus</i>	-185	0	0	0	Riigieelarve seadus §53 <sup>1</sup> lõige 2; Välisministeeriumi kantsleri 30.04.2024 käskkiri nr 83 alusel kooskõlas riigihangete seaduse §12 lõikega 7
<i>MTÜ Mondo</i>	-10	0	0	0	Välisministeeriumi kantsleri 15.06.2022 käskkiri nr 133
<i>MTÜ Eesti Noorteühenduse Liit</i>	-10	0	0	0	Välisministeeriumi kantsleri 15.06.2022 käskkiri nr 133
<i>MTÜ Eesti NATO Ühing</i>	-10	0	0	0	Välisministeeriumi kantsleri 15.06.2022 käskkiri nr 133
Muud arengukoostöö ja humanitaarabi projektid, koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega arengukoostöö vallas	-16 485	0	0	0	"Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord" alusel
Muude siseriiklike ja rahvusvaheliste algatuste toetamine, sh teadus- ja arendustegevuse raames tellitavad uuringud	-1 429	0	0	0	Vabariigi Valitsuse seaduse §53 lõige 2; Vabariigi Valitsuse 20.05.2004 määrus nr 196 §24 punkt 5; Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse §15 <sup>3</sup>
Taaste- ja vastupidavusraha toetused Ettevõtluse- ja Innovatsiooni SA-le.	-3 955	0	-4 488	0	Välissuhtlemisseaduse §8 lõige 4 <sup>1</sup>

## LISA 4. Investeeringud

Tabelis märgitud väärtused on arvestatud tuhat eurot.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Riigikogu Kantselei</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-255</b>	<b>-4 993</b>	<b>-6 452</b>	<b>-1 459</b>	<b>29%</b>
IT investeeringud	-61	-2 003	-2 003	0	0%
Kinnisvara	-153	-2 090	-3 938	-1 848	88%
Riigikogu hoonete renoveerimine	-153	-2 090	-3 938	-1 848	88%
Käibemaks	-41	-900	-511	390	-43%
<b>Vabariigi Presidendi Kantselei</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-420</b>	<b>0</b>	<b>-205</b>	<b>-205</b>	<b>100%</b>
Kinnisvara	-189	0	-168	-168	100%
Soojussõlm	0	0	-168	-168	100%
Käibemaks	-70	0	-37	-37	100%
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-79 198</b>	<b>-24 666</b>	<b>-25 174</b>	<b>-508</b>	<b>2%</b>
Inventar	-118	-325	-420	-95	29%
IT investeeringud	-4 874	-3 437	-3 590	-153	4%
Transpordivahendid	-67	0	-540	-540	100%
Masinad ja seadmed	-1 699	-215	-758	-543	253%
Muud investeeringud	-2 324	-1 582	-1 105	477	-30%
Kinnisvara	-57 008	-12 039	-14 145	-2 106	17%
Vahendid Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile	-7 405	-10 814	-11 443	-629	6%
H. Elleri Tartu Muusikakooli õppekorpus	-82	-140	-100	40	-29%
Gümnaasiumivõrgu korrastamine	-47 227	0	-274	-274	100%
Tallinna Tehnikakõrgkooli kinnisvarainvesteering	-1 607	-1 000	-500	500	-50%
Investeering haridusasutustesse	0	0	-1 053	-1 053	100%
EE Lennuakadeemia kinnisvara	0	-85	-100	-15	18%
Olustvere Teenindus- ja Majanduskooli remondihall	0	0	-100	-100	100%
Luu Metsanduskool Tihemetsa õppemetskonna ehitus	-16	0	-575	-575	100%
Käibemaks	-13 109	-7 068	-4 616	2 452	-35%
<b>Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-7 163</b>	<b>-1 386</b>	<b>-28 740</b>	<b>-27 354</b>	<b>1973%</b>
IT investeeringud	-3 992	-133	-23 659	-23 526	17689%
Masinad ja seadmed	-1 358	-923	-78	845	-92%
Käibemaks	-1 096	-250	-5 003	-4 753	1901%
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-282 718</b>	<b>-454 048</b>	<b>-515 484</b>	<b>-61 436</b>	<b>14%</b>
Inventar	-290	-286	-264	22	-8%
IT investeeringud	-3 868	-4 444	-4 246	198	-4%
Masinad ja seadmed	-8 445	-38 563	-39 020	-458	1%
Muud investeeringud	-126 898	-206 046	-277 958	-71 912	35%
Kinnisvara	-109 972	-136 324	-119 621	16 703	-12%
Maa soetused	-6 194	-7 342	-10 000	-2 658	36%
Hoonete ja rajatiste soetus ning renoveerimine	-49 216	-96 223	-79 584	16 639	-17%

Liitlaste taristu	-45 339	-13 750	-22 436	-8 686	63%
Kirde-Eesti meetme radari taristu	-7 870	-11 507	-1 465	10 042	-87%
Väikesaarte energiarajatised CO2 kvoodi müügi tuludest	0	-1 218	-1 218	0	0%
Lääne-Eesti meetme radari taristu	0	-1 200	-4 917	-3 717	310%
Käibemaks	-33 245	-68 385	-74 376	-5 990	9%
<b>Kliimaministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-128 904</b>	<b>-175 478</b>	<b>-186 075</b>	<b>-10 597</b>	<b>6%</b>
Inventar	-28	-20	-20	0	0%
IT investeeringud	-5 524	-7 615	-4 747	2 868	-38%
Transpordivahendid	-479	-2 916	-4 811	-1 895	65%
Masinad ja seadmed	-397	-2 595	-3 686	-1 091	42%
Muud investeeringud	-5 338	-421	-479	-58	14%
Kinnisvara	-96 805	-130 999	-137 984	-6 985	5%
Riigimaanteede remondi koondprojekt	-58 617	-61 799	-76 430	-14 631	24%
Tule tornid	-230	-380	-780	-400	105%
Rail Baltic arendus	-10 868	-20 247	-13 667	6 580	-32%
Arbavere puursüdame hoidla	-116	-375	-375	0	0%
Rohuküla sadama kai taastamine	0	-471	-2 508	-2 038	433%
Transpordiameti hoonete renoveerimine	-315	-517	-790	-273	53%
Maade soetamine	-1 534	-3 000	-3 000	0	0%
CO2 kvooditulust rahastatav investeering	-467	-4 461	-165	4 297	-96%
Sauga-Pärnu 2+2 realine tee	-1 377	-6 800	-3 709	3 091	-45%
Libatse-Nurme 2+2 realine tee	0	-22 100	-24 300	-2 200	10%
Multifunktsionaalne töölaev	0	0	-7 699	-7 699	100%
Riigilaevastiku hooned ja rajatised	-9	-167	-167	0	0%
E67 Päädeva-Konuvere teelõik MILMOB	0	0	-3 895	-3 895	100%
Värskas – Ulitina maantee ümbersõit	0	0	-500	-500	100%
Käibemaks	-20 333	-30 912	-34 347	-3 435	11%
<b>Kultuuriministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-187</b>	<b>-43</b>	<b>-828</b>	<b>-785</b>	<b>1825%</b>
IT investeeringud	-78	0	-70	-70	100%
Muud investeeringud	-14	0	-526	-526	100%
Kinnisvara	-73	-43	-103	-60	140%
Lastekirjanduse Keskuse põhivara soetus	-23	-23	-23	0	0%
Eesti Rahva Muuseum	-13	-20	-80	-60	300%
Käibemaks	-22	0	-129	-129	100%
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-95 308</b>	<b>-28 664</b>	<b>-4 861</b>	<b>23 803</b>	<b>-83%</b>
IT investeeringud	-20 379	-23 711	-1 492	22 219	-94%
Masinad ja seadmed	0	0	-2 730	-2 730	100%
Käibemaks	-15 632	-4 953	-638	4 315	-87%
<b>Rahandusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-22 603</b>	<b>-21 100</b>	<b>-23 392</b>	<b>-2 292</b>	<b>11%</b>
IT investeeringud	-13 100	-14 755	-16 410	-1 656	11%
Masinad ja seadmed	-912	-2 540	-2 610	-70	3%
Käibemaks	-3 781	-3 805	-4 372	-567	15%
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-12 778</b>	<b>-6 134</b>	<b>-5 680</b>	<b>454</b>	<b>-7%</b>



IT investeeringud	-3 976	-3 015	-4 460	-1 445	48%
Transpordivahendid	0	-35	-35	0	0%
Masinad ja seadmed	-1 572	-2 446	-200	2 246	-92%
Kinnisvara	-766	-70	-70	0	0%
Laborite sisseseade	0	-70	-70	0	0%
Käibemaks	-1 715	-568	-915	-347	61%
<b>Siseministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-55 162</b>	<b>-62 451</b>	<b>-50 619</b>	<b>11 832</b>	<b>-19%</b>
IT investeeringud	-12 727	-9 015	-8 745	269	-3%
Transpordivahendid	-10 332	-25 979	-13 495	12 484	-48%
Masinad ja seadmed	-2 040	-3 106	-5 286	-2 179	70%
Muud investeeringud	-19 513	-7 431	-1 647	5 784	-78%
Kinnisvara	-1 426	-6 134	-10 643	-4 509	74%
Sisekaitseakadeemia Kase tn kompleks	-623	-40	-40	0	0%
Sisekaitseakadeemia ühiselamute rekonstrueerimine	-164	-1 624	-1 602	21	-1%
Idapiiri ehitus	0	-4 300	-8 800	-4 500	105%
Kardla lõhkamiskoht	-9	0	-200	-200	100%
Käibemaks	-9 124	-10 786	-10 804	-18	0%
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-17 999</b>	<b>-9 305</b>	<b>-11 758</b>	<b>-2 454</b>	<b>26%</b>
IT investeeringud	-14 232	-7 565	-9 573	-2 008	27%
Masinad ja seadmed	-784	-100	-120	-20	20%
Käibemaks	-2 983	-1 640	-2 066	-426	26%
<b>Välisministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-12 959</b>	<b>-5 789</b>	<b>-9 702</b>	<b>-3 913</b>	<b>68%</b>
IT investeeringud	-1 101	-1 315	-540	775	-59%
Transpordivahendid	-279	0	-180	-180	100%
Muud investeeringud	-2 646	-1 016	-170	846	-83%
Kinnisvara	-8 395	-2 976	-8 710	-5 734	193%
Välisministeeriumi ja välisesinduste ruumide ehitusinvesteeringud	-8 395	-2 976	-8 710	-5 734	193%
Käibemaks	-537	-482	-102	380	-79%

## LISA 5. Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeliste vahendite jaotus tegevuste lõikes 2024-2028

Tabelis märgitud väärtused on arvestatud tuhat eurot.

	Planeeritud tegevused 2025	Planeeritud tegevused 2024-2028
<b>VABARIIGI VALITSUSE SIHTOTSTARBELINE RESERV KOKKU<sup>24</sup></b>	<b>-150 218</b>	<b>-907 426</b>
<b>RIIGIKOGU</b>	<b>0</b>	<b>-102</b>
IT vajaku kompenseerimine	0	-102
<b>RIIGIKOHUS</b>	<b>0</b>	<b>-7</b>
IT vajaku kompenseerimine	0	-7
<b>RIIGIKANTSELEI</b>	<b>-150</b>	<b>-295</b>
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	-150	-295
<b>HARIDUS-JA TEADUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>0</b>	<b>-4 971</b>
Ukraina sõjapõgenikest alus- ja üldhariduse õpilaste õppekulude katmiseks	0	-3 600
Ukraina sõjapõgenikest kutseõppeasutuste õpilaste õppekulude katmiseks	0	-950
Ukraina sõjapõgenikest ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide üliõpilaste õppetootusteks	0	-251
Ukraina kooli investeeringuteks	0	-170
<b>JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-5 222</b>	<b>-14 647</b>
Õigusaktidest tulenevad meetmed	-3 636	-13 045
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	-1 586	-1 586
Euroopa Liidu struktuurifondide projektide halduskulu	0	-16
<b>KLIIMAMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-52 658</b>	<b>-282 898</b>
Riigipoolne AS Eesti Raudtee kahjumi katmine	-34 972	-181 405
Riigilaevastiku tegevuskulud ja investeeringud	-14 530	-69 649
Jäämurdetööd ja talvine navigatsioon	-2 379	-11 895
Avaandmete direktiivi ülevõtmine	-517	-2 495
Õigusaktidest tulenevad meetmed	-189	-937
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	-72	-817
Elektri jaotusvõrkude kliimakindluse tõstmise kiirendamine	0	-15 700
<b>KULTUURIMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-2 405</b>	<b>-18 851</b>
Kultuuri- ja spordi suursündmuste meede	-2 000	-10 000
Finaalturniiridel osalevad meeskonnad	-200	-2 800
Leiutasude väljamaksmine Muinsuskaitseametile	-100	-497
Euroopa Liidu struktuurifondide projektide halduskulu	-105	-522
Rahvusvahelise kaitse saajate kohanemisprogramm (sh kursustele registreerimise infosüsteemi ülalhoiu kulu)	0	-2 250
Eesti keele õpe A1 tasemel rahvusvahelise kaitse saajatele	0	-1 398
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	0	-1 000
Ajutise kaitse saajate kohanemisprogramm	0	-385
<b>MAJANDUS - JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-279</b>	<b>-103 242</b>
Õigusaktidest tulenevad meetmed	-279	-706
Suurinvestorite toetus	0	-100 000

<sup>24</sup> Vabariigi Valitsusel on õigus teha eelarveaastal jooksvalt muudatusi nende tegevuste loetelus, milleks võib eraldada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid. Heaks kiidetud tegevuste loetelu avaldatakse Rahandusministeeriumi veebilehel.

	Planeeritud tegevused 2025	Planeeritud tegevused 2024-2028
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	0	-1 264
Euroopa Liidu struktuurifondide projektide halduskulu	0	-1 006
Ukraina sõjapõgenike väärkohtlemise ennetamine ja tööalaste õiguste kaitse	0	-165
Tööinspektsiooni kommunikatsioonitegevused Ukraina sõjapõgenike teadlikkuse tõstmiseks	0	-100
<b>RAHANDUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-2 180</b>	<b>-9 368</b>
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	-2 180	-9 105
Rahapesu vastase võitlusega seotud tegevused	0	-190
EL 2030 kliimaeesmärkide ülevõtmise raamleping ülikoolidega	0	-73
<b>REGIONAAL-JA PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>0</b>	<b>-2 662</b>
Suure eakate osakaaluga kohalike omavalitsuste pikaajalise hoolduse täiendavate kulude katteks 2024. aastal	0	-1 300
Maade korralisest hindamisest tingitud kohalike omavalitsuste 2024. aasta maamaksu laekumise vähenemise kompenseerimiseks	0	-1 000
Ukraina sõjapõgenikega seotud rahvastikutoimingute kompenseerimine kohalikele omavalitsustele	0	-348
Ukraina sõjapõgenikele tasuta sõidukaartide väljastamine	0	-14
<b>SISEMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-18 817</b>	<b>-63 054</b>
Idapiiri väljaehitamine ning taristu	-16 971	-35 292
Automaatse biomeetrilise identifitseerimissüsteemi (ABIS) arendus	-1 220	-6 959
Digitippkohtumise turvalisus	-300	-1 491
Õigusaktidest tulenevad meetmed	-171	-868
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	-155	-8 154
Täiendavad õigusaktidest tulenevad hädavajadused - rändepakett	0	-5 100
Piirivalvamise tugevdamine, migratsiooni järelevalveks ja Ukraina sõjapõgenikega seotud menetlusteks	0	-3 888
Saadikute ja delegatsioonide kaitse ning saatkonna valve	0	-868
USA abi käibemaksu katmine	0	-385
Ukraina kõne- ja infokeskuse kulud	0	-50
<b>SOTSIAALMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-1 180</b>	<b>-17 823</b>
Tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumise korraldamine	-1 180	-5 942
Ukraina sõjapõgenikega seotud sotsiaalteenused	0	-5 578
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	0	-3 829
Ukraina sõjapõgenikega seotud tervishoiuteenused	0	-1 800
Tervishoiuteenuste osutamise korraldamine ja tööpraktika tasustamine Ukraina sõjapõgenikele (Terviseamet)	0	-436
Ukraina sõjapõgenike teenustega seotud IKT arendused	0	-239
<b>VÄLISMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>-12 368</b>	<b>-47 892</b>
Euroopa Rahurahastu täiendav sissemaks	-11 718	-46 872
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	-650	-1 020
<b>ÜLERIIGILISED</b>	<b>-54 959</b>	<b>-341 613</b>
Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamine	-21 590	-172 056
Projektidele jaotamata vahendid teadus- ja arendustegevusteks	-10 423	-72 445
Välisloetuste tagastused <sup>25</sup>	-9 200	-17 200
2014-2020 perioodi sulgemise kulud	-6 700	-39 359
IKT küberturvalisuse kulud	-2 087	-11 407
Riigiasutuste rendimaksud	-1 714	-6 989

<sup>25</sup> Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelistest vahenditest kaetakse lootusetuks tunnistatud ja mitteolulise suurusega tagasinõuded ning rakendussüsteemist tingitud mitteabikõlblikud kulud.

	Planeeritud tegevused 2025	Planeeritud tegevused 2024-2028
Siseturvalisuse fondide erimeetmete ja erakorralise abi kaarahastamiseks	-1 500	-7 500
Välis teenistuse seadus	-1 000	-4 000
Rahvusvaheliste liikmemaksude suurenemise katmiseks	-549	-5 476
Põhiseaduslike institutsioonide jagamata remondifond	-197	-814
Energiasäästumeetmeteks	0	-1 554
Ministeeriumite ümberkorraldamisega seotud ühekordsed kulud	0	-1 236
IT vajaku kompenseerimine	0	-621
Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiivi rakendamine	0	-505
IKT jaotamata vahendid	0	-452

## LISA 6. Rail Baltica ehitamise tegevuskava 2025. aastal ning sellele järgnevail aastatel

Käesolev 2025. aasta riigieelarve lisa on koostatud vastavalt 19.06.2017 vastu võetud Eesti Vabariigi valitsuse, Leedu Vabariigi valitsuse ja Läti Vabariigi valitsuse vahelise Rail Balticu / Rail Baltica raudteeühenduse arendamise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse paragrahvile 2.

**Tabel 294. Rail Baltica projekti Eesti osa CEF, RRF ja SF eelarve 2025**

Projekti nr	Projekti nimetus	2025, eur	Kommentaar
A	Ülemiste ühisterminal	47 384 797	Projekteerimis- ja ehitustööd
B	Muuga kaubaterminal	0	
C	Soodevahe kuivsadam	0	
D	Põhitrass	233 547 436	Projekteerimis- ja ehitustööd
D*	Põhitrassi projekteerimine	328 350	Projekteerimistööd
E	Pärnu reisiterminal	334 400	Ehitustööd
F	Pärnu kaubaterminal	0	
G	Ülemiste veeremidepoo	5 500 000	Ehitustööd
H	Infrastruktuuri hoolduskeskus ja punktid	5 500	Projekteerimis- ja ehitustööd
I	Kohalikud peatused	165 000	Projekteerimistööd
K	Rajatised <sup>26</sup>	13 191 503	Ehitustööd
L	Kontaktliini liitumised elektrivõrguga	26 400	Ehitustööd
M	Infosüsteemid ja infosüsteemide arendused	1 525 362	Arendustööd
	<b>KOKKU RAIL BALTIC ESTONIA OÜ INVESTEERINGUD JA KULUD</b>	<b>302 008 747</b>	
N/A	Maade omandamine	823 994	Sisaldab maade maksumust, mõõdistamise, hindamise ja notarikuluseid
N/A	Tööde elluviimise kulud	11 563 418	Rail Baltica elluviimisega seotud administratiivkulud. Teenused, mis ei ole seotud konkreetsete ehitusobjektidega.
	<b>KOKKU KLIM TEGEVUSED</b>	<b>12 387 412</b>	
N/A	Käibemaks TRAM ja Maa-Ameti töödelt	716 918	
	<b>KOKKU RAIL BALTICA EELARVE</b>	<b>315 113 077</b>	

<sup>26</sup> Rajatiste all on kajastatud ka Transpordiameti poolt teostatavad investeeringud summas 10 008 897 €.

**Tabel 295. Rail Baltica projekti Eesti osa investeringueelarve prognoos CEF, RRF ning SF vahenditest 2025-2028.**

EL eelarveperiood	2025, mln eur	2026, mln eur	2027, mln eur	2028, mln eur
Sihtfinantseering (CEF, RRF, SF)	243 976 877	428 688 706	411 023 759	486 514 364
Kaasfinantseering (EE)	58 031 870	90 866 391	88 917 868	113 490 832
<b>KOKKU RAIL BALTICA EELARVE</b>	<b>302 008 747</b>	<b>519 555 097</b>	<b>499 941 627</b>	<b>600 005 196</b>

Täiendavalt tabelis 2 esitatud vahendite kasutusele otsustas Vabariigi Valitsus riigi eelarvestrateegia 2025-2028 koostamisel, et Rail Balticu ehitusega jätkamise tarvis suunatakse lisaks juba riigi eelarvestrateegia 2024-2027 protsessis otsustatud vahenditele aastatel 2025-2028 kokku 197 775 000 eurot Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemissüsteemi enampakkumistulu, sellest 68 200 000 eurot 2025.a enampakkumistulust. Nende täiendavate vahendite toel kiirendatakse Rail Balticu põhitrassi ehitust riigi eelarvestrateegia perioodil.

### Raudtee rajamiseks vajalikud tegevused

Rail Baltica pikkus Eesti territooriumil on kokku ca 213 km. Eesmärk on ehitada kahe rööpapaariga raudtee, kuid esimeses etapis on otsustatud valmis ehitada ühe rööpapaariga raudtee taristu ka Eestis.

2025. a lõppevad planeerimistegevused raudtee ja sellega seonduvate ehitiste rajamiseks. Jätkub projekteerimine ja keskkonnamõjude hindamine Pärnu – Ikla vahelisel raudteelõigul.

Ülemiste ühisterminali alal jätkuvad terminali infrastruktuuri ja raudtee ning põhjapoolsete alade ehitustööd ja alustatakse terminalihoone maapealse osa ning lõunapoolsete alade ehitustöödega. Pärnu reisiterminali juures jätkuvad projekteerimistööd ning ettevalmistused hankimiseks. 2025. aastal alustatakse Pärnu kaubaterminali ehitustöödega. Pärnu kaubaterminali asukohta projekteeritakse ka üks infrastruktuuri hoolduspunktidest. Jätkub Soodevahe kuivsadama ja hoolduskeskuse ehitamine ning raudteelõigu Soodevahe-Muuga ja Muuga kaubaterminali põhiprojekti koostamine. Jätkub Rail Baltica kohalike peatuste eelprojektide koostamine.

2025. a alustatakse kahes pikemas ehituslõigus (Rail Baltica Ülemiste-Pärnu ja Pärnu-Läti piir) põhitrassi projekteerimise ja ehitamise hankimisega läbi Allianss lepingule tugineva projekti.

CEF vahenditest rahastatavate ehitustööde hinnanguline maksumus aastatel 2028 kuni 2028<sup>27</sup> (k.a.) on ca 1921 miljonit eurot, mis sisaldavad nii CEF toetust kui kohustuslikku riiklikku omapanust. Summa hõlmab nii EL 2021-2027 eelarveperioodil saadud kui ka prognoositavaid vahendeid 2028. aastani. Viimase puhul on osaliselt tegu indikatsiooniga projekti Eesti tegevuste elluviimise võimekusest ning prognoositavast taotluste tulemuslikkusest järgnevate taotlusvoorude osas. Riigi kohustusliku omafinantseeringu puhul on arvestatud kas teadaoleva või prognoositava minimaalse omafinantseeringu määraga, mis on kuni 19% EL 2021-2027 eelarveperioodi vahendite puhul.<sup>28</sup> Lisaks eeltoodule kajastub osa CEF vahenditest koos omafinantseeringuga (kokku ca 10 mln €) Transpordiameti eelarves, kuna tegemist on Transpordiametile üleminevate, kuid RB rajamisega seotud ristumiste (sillad ja viaduktid) ehitamisega.

Lisaks CEF vahenditele on vastavalt VV otsustele kavas Rail Baltica ning sellega seonduvate objektide rahastamine ka RRF-st, struktuurivahenditest ning CO<sub>2</sub> kvoodimüügitulu vahenditest. RRF-st on kavandatud Rail Baltica kohtobjektide ehitamine (Kangru liiklussõlme 5 eritasandilist ristumist; koondmaksumus ca 31 mln €) ning struktuurivahenditest Rail Baltica peatuste ehitamine (Ülemiste ja Pärnu terminalide hooned ning kohalikud peatused; koondmaksumus ca 65 mln €). CO<sub>2</sub>

<sup>27</sup> Rail Baltica projekti Eesti osa prognoositud eelarve aastateks 2025 kuni 2028 on toodud Tabel 1: Rail Baltica projekti Eesti osa prognoos 2025-2028 (sisaldab Transpordiameti eelarves olevaid CEF vahendeid koos omafinantseeringuga).

<sup>28</sup> Vastavalt 2021-2027 CEF määrusele.

kvoodimüügitud vahenditest on plaanitud Rail Baltica Pärnumaa põhitrassi raudteetaristu I etapi alusehitus lõigul Selja-Tootsi ning osaliselt Rail Baltica Ülemiste-Pärnu, Pärnu–Läti piir põhitrassi projekteerimine ja ehitus (Allianss lepingu raames).

Lähiaastatel jätkub ka 2018. aastal alustatud Rail Baltica ehitamise tarbeks maade omandamine, millele järgnevad maakorralduslikud toimingud. Maade omandamist Rail Baltic raudtee ehituseks viib läbi Maa-amet.<sup>29</sup>

**Tabel 296. Rail Baltica põhitrassi ehitamise ajagraafik prioriteetlõikude kaupa**

	Prioriteetlõik	Lõigu pikkus (km)	2023-2024	2025	2026	2027	2028
Sektsioon 1 Pärnu-Rapla	Prioriteetlõik 1: DPS1 Kohila	9,4					
	Prioriteetlõik 2: DPS2 Alu-Mälivere	14,1					
	Prioriteetlõik 3: DPS3 Kärpla-Alu	17,2					
	Prioriteetlõik 4: DPS4 Selja-Kärpla	14					
	Prioriteetlõik 5: DPS5 Tootsi-Selja	15,8					
Sektsioon 2 Tallinn-Rapla	Prioriteetlõik 1: DPS1 Ülemiste-Kangru	15,8					
	Prioriteetlõik 2: DPS2 Kangru-Harju ja Rapla maakonna piir	19,3					
	Prioriteetlõik 3: DPS3 Soodevahe-Muuga	12					
Sektsioon 3 Pärnu-EE/LV piir	Prioriteetlõik 1: DPS1 Tootsi-Pärnu	36,6					
	Prioriteetlõik 2: DPS2 Saarde-Häädemeeste	31,5					
	Prioriteetlõik 3: DPS3 Häädemeeste-EE/LV piir	25,4					

<sup>29</sup> <https://maaamet.ee/riigimaa-toimingud/kinnisvara-haldamine/rail-baltic>

## LISA 7. Riigi eelarvestrateegia 2025-2028 rahastamiskava

Esitatud tuhandetes eurodes.

	2025	2026	2027	2028
<b>Kokku vahendid</b>	<b>-19 067 509</b>	<b>-19 989 636</b>	<b>-20 440 486</b>	<b>-20 269 317</b>
Piirmääraga vahendid	-5 128 906	-5 529 206	-5 487 618	-5 284 617
Piirmäärata vahendid	-13 938 603	-14 460 429	-14 952 868	-14 984 700
<b>Jaotamata eelarve fondide ja tegevuste lõikes</b>	<b>0</b>	<b>-127 240</b>	<b>-159 095</b>	<b>75 461</b>
piirmääraga vahendid	0	-127 240	-159 095	-24 539
piirmäärata vahendid	0	0	0	100 000
Kinnisvarakulud ja investeringud	0	-11 976	-19 565	-22 393
Muud	0	-115 264	-139 530	97 854
<b>Riigikogu Kantselei</b>	<b>-40 267</b>	<b>-38 050</b>	<b>-44 567</b>	<b>-39 032</b>
piirmääraga vahendid	-25 374	-22 334	-25 211	-21 620
piirmäärata vahendid	-14 893	-15 716	-19 356	-17 412
Kulud	-33 815	-34 630	-41 438	-36 966
Investeeringud	-6 452	-3 420	-3 129	-2 065
<b>Vabariigi Presidendi Kantselei</b>	<b>-7 009</b>	<b>-5 963</b>	<b>-5 834</b>	<b>-5 866</b>
piirmääraga vahendid	-5 753	-4 699	-4 699	-4 699
piirmäärata vahendid	-1 257	-1 264	-1 135	-1 166
Kulud	-6 805	-5 950	-5 821	-5 853
Investeeringud	-205	-13	-13	-13
<b>Riigikontroll</b>	<b>-6 015</b>	<b>-6 025</b>	<b>-6 033</b>	<b>-6 041</b>
piirmääraga vahendid	-5 546	-5 546	-5 546	-5 546
piirmäärata vahendid	-469	-479	-487	-495
Kulud	-6 015	-6 025	-6 033	-6 041
<b>Õiguskantsleri Kantselei</b>	<b>-3 495</b>	<b>-3 502</b>	<b>-3 511</b>	<b>-3 518</b>
piirmääraga vahendid	-3 205	-3 205	-3 205	-3 205
piirmäärata vahendid	-290	-298	-306	-314
Kulud	-3 495	-3 502	-3 511	-3 518
<b>Riigikohus</b>	<b>-6 962</b>	<b>-7 024</b>	<b>-7 059</b>	<b>-7 409</b>
piirmääraga vahendid	-4 167	-4 167	-4 167	-4 167
piirmäärata vahendid	-2 795	-2 857	-2 892	-3 242
Kulud	-6 962	-7 024	-7 059	-7 409
<b>Vabariigi Valitsus</b>	<b>-3 319 215</b>	<b>-3 612 132</b>	<b>-3 673 249</b>	<b>-3 741 018</b>
piirmääraga vahendid	-851 521	-963 094	-888 238	-848 786
piirmäärata vahendid	-2 467 694	-2 649 038	-2 785 011	-2 892 232
Kulud	-3 319 215	-3 612 132	-3 673 249	-3 741 018
<b>Riigikantselei</b>	<b>-23 551</b>	<b>-29 620</b>	<b>-33 265</b>	<b>-33 030</b>
piirmääraga vahendid	-14 906	-14 475	-14 203	-13 949
piirmäärata vahendid	-8 645	-15 145	-19 062	-19 081
Kulud	-23 551	-29 620	-33 265	-33 030
Tulemusvaldkond: Riigivalitsemine				
Kulud	-21 027	-25 845	-28 660	-28 437
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 161 321</b>	<b>-1 219 530</b>	<b>-1 216 900</b>	<b>-1 191 479</b>
piirmääraga vahendid	-903 749	-930 823	-918 581	-934 366
piirmäärata vahendid	-257 572	-288 706	-298 319	-257 113



Kulud	-1 136 147	-1 190 208	-1 175 631	-1 140 851
Investeeringud	-25 174	-29 322	-41 269	-50 628
Tulemusvaldkond: Eesti keel ja eestlus				
Kulud	-11 314	-11 453	-10 564	-9 508
Tulemusvaldkond: Tark ja tegus rahvas				
Kulud	-848 814	-884 491	-877 350	-847 073
Tulemusvaldkond: Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus				
Kulud	-245 140	-265 244	-260 756	-257 440
Tulemusvaldkond: Riigivalitsemine				
Kulud	-9 500	-9 314	-9 188	-9 188
<b>Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-416 399</b>	<b>-362 100</b>	<b>-352 764</b>	<b>-367 426</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-234 350</b>	<b>-220 301</b>	<b>-216 664</b>	<b>-217 932</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-182 050</b>	<b>-141 799</b>	<b>-136 100</b>	<b>-149 493</b>
Kulud	-387 659	-351 134	-345 868	-360 597
Investeeringud	-28 740	-10 966	-6 896	-6 829
Tulemusvaldkond: Õigusriik				
Kulud	-207 583	-200 650	-198 597	-206 407
Tulemusvaldkond: Digiühiskond				
Kulud	-157 008	-128 221	-126 031	-133 053
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 711 437</b>	<b>-1 772 354</b>	<b>-1 808 170</b>	<b>-1 856 601</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-1 219 680</b>	<b>-1 417 469</b>	<b>-1 433 894</b>	<b>-1 444 630</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-491 756</b>	<b>-354 885</b>	<b>-374 276</b>	<b>-411 970</b>
Kulud	-1 195 952	-1 447 697	-1 452 129	-1 734 549
Investeeringud	-515 484	-324 657	-356 041	-122 051
Tulemusvaldkond: Julgeolek ja riigikaitse				
Kulud	-1 111 717	-1 311 856	-1 307 717	-1 552 634
<b>Kliimaministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 251 321</b>	<b>-1 282 070</b>	<b>-1 206 698</b>	<b>-765 285</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-290 134</b>	<b>-270 319</b>	<b>-293 894</b>	<b>-274 287</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-961 187</b>	<b>-1 011 751</b>	<b>-912 804</b>	<b>-490 998</b>
Kulud	-1 065 246	-1 054 398	-966 491	-644 745
Investeeringud	-186 075	-227 673	-240 207	-120 540
Tulemusvaldkond: Kliima, energeetika ja elurikkus				
Kulud	-168 964	-215 324	-113 658	-111 329
Tulemusvaldkond: Elukeskkond, liikuvus ja merendus				
Kulud	-876 618	-818 843	-831 889	-514 104
<b>Kultuuriministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-336 552</b>	<b>-334 517</b>	<b>-323 445</b>	<b>-313 758</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-263 504</b>	<b>-260 643</b>	<b>-248 379</b>	<b>-239 786</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-73 049</b>	<b>-73 874</b>	<b>-75 066</b>	<b>-73 972</b>
Kulud	-335 725	-334 421	-323 349	-313 661
Investeeringud	-828	-96	-96	-96
Tulemusvaldkond: Sidus ühiskond				
Kulud	-16 557	-16 449	-16 276	-14 832
Tulemusvaldkond: Kultuur ja sport				
Kulud	-316 859	-315 654	-304 756	-296 579
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 260 989</b>	<b>-1 275 464</b>	<b>-1 298 624</b>	<b>-1 330 780</b>

<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-146 734</b>	<b>-160 593</b>	<b>-172 472</b>	<b>-168 444</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-1 114 256</b>	<b>-1 114 871</b>	<b>-1 126 151</b>	<b>-1 162 335</b>
Kulud	-1 256 128	-1 266 486	-1 287 960	-1 321 616
Investeeringud	-4 861	-8 978	-10 663	-9 163
Tulemusvaldkond: Heaolu				
Kulud	-985 281	-980 954	-1 012 705	-1 053 761
Tulemusvaldkond: Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus				
Kulud	-247 291	-260 673	-251 220	-243 922
Tulemusvaldkond: Elukeskkond, liikuvus ja merendus				
Kulud	-15 226	-14 129	-13 587	-13 587
<b>Rahandusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-510 402</b>	<b>-519 157</b>	<b>-545 145</b>	<b>-576 947</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-136 644</b>	<b>-129 748</b>	<b>-123 389</b>	<b>-121 361</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-373 757</b>	<b>-389 409</b>	<b>-421 757</b>	<b>-455 587</b>
Kulud	-487 010	-505 365	-537 519	-570 601
Investeeringud	-23 392	-13 791	-7 627	-6 346
Tulemusvaldkond: Riigivalitsemine				
Kulud	-479 855	-498 485	-530 898	-564 003
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-799 153</b>	<b>-779 556</b>	<b>-724 221</b>	<b>-709 560</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-219 271</b>	<b>-210 193</b>	<b>-205 769</b>	<b>-205 997</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-579 882</b>	<b>-569 363</b>	<b>-518 452</b>	<b>-503 563</b>
Kulud	-793 473	-776 863	-721 494	-706 609
Investeeringud	-5 680	-2 693	-2 727	-2 951
Tulemusvaldkond: Põllumajandus ja kalandus				
Kulud	-446 145	-412 684	-386 960	-385 725
Tulemusvaldkond: Elukeskkond, liikuvus ja merendus				
Kulud	-342 375	-361 157	-331 937	-318 289
<b>Siseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-605 710</b>	<b>-580 769</b>	<b>-563 177</b>	<b>-554 186</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-496 373</b>	<b>-484 933</b>	<b>-474 283</b>	<b>-470 843</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-109 337</b>	<b>-95 836</b>	<b>-88 894</b>	<b>-83 343</b>
Kulud	-555 090	-545 505	-535 751	-519 974
Investeeringud	-50 619	-35 264	-27 425	-34 212
Tulemusvaldkond: Siseturvalisus				
Kulud	-508 844	-499 459	-490 954	-477 530
Tulemusvaldkond: Sidus ühiskond				
Kulud	-17 425	-17 015	-16 491	-16 259
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-7 480 715</b>	<b>-7 916 762</b>	<b>-8 357 572</b>	<b>-8 746 476</b>
<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-202 196</b>	<b>-194 700</b>	<b>-193 929</b>	<b>-193 145</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-7 278 520</b>	<b>-7 722 062</b>	<b>-8 163 643</b>	<b>-8 553 332</b>
Kulud	-7 468 957	-7 909 558	-8 351 401	-8 742 665
Investeeringud	-11 758	-7 205	-6 171	-3 811
Tulemusvaldkond: Heaolu				
Kulud	-5 016 611	-5 315 068	-5 632 114	-5 910 190
Tulemusvaldkond: Tervis				
Kulud	-2 444 216	-2 586 131	-2 710 926	-2 824 439
<b>Välisministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-126 995</b>	<b>-117 803</b>	<b>-111 158</b>	<b>-96 366</b>

<b>piirmääraga vahendid</b>	<b>-105 799</b>	<b>-104 724</b>	<b>-102 000</b>	<b>-87 314</b>
<b>piirmäärata vahendid</b>	<b>-21 196</b>	<b>-13 078</b>	<b>-9 158</b>	<b>-9 051</b>
Kulud	-117 293	-110 607	-105 577	-93 015
Investeeringud	-9 702	-7 195	-5 581	-3 351
Tulemusvaldkond: Välispoliitika				
Kulud	-116 391	-110 247	-105 395	-92 833

## LISA 8. Makromajandusprognosis aastateks 2025-2028

Rahandusministeeriumi makromajandusprognosis eesmärk on anda ajakohane ja võimalikult täpne alus Riigikogule ja valitsusele järgmise aasta riigieelarve eelnõu ning järgmise nelja aasta riigieelarvestrateegia koostamiseks. Prognosis valmis 27. augustil ning selle pikem seletuskiri on kättesaadav rahandusministeeriumi [kodulehel](#). Käesoleva prognosis eeldused on fikseeritud 2024. aasta augusti keskpaiga seisuga.

### Makromajandusprognosis

Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvise majandusprognosis koostamist raskendas asjaolu, et käesoleval sügisel on valitsus tegemas suuremahulisi eelarveotsuseid, mis mõjutavad oluliselt lähiaastate majandusarengut, kuid on vältimatult vajalikud eelarveseisu parandamiseks ja eelarvepoliitika mahutamiseks Euroopa Liidu raamistikku. Prognosis koostamise hetkel oli 22. juulil 2024 sõlmitud koalitsioonilepe parimaks allikaks eelarveseisu parandavate otsuste ulatusest. Kuigi meetmete täpne maht ning detailsus selgus septembri lõpuks, kui valitsus sai kokku 2025. aasta riigieelarve eelnõu ning riigieelarvestrateegia aastateks 2025–2028, ei muuda see oluliselt juba koostatud majandusarengu mõjuhinnangut.

Seetõttu sisaldab käesolev suvine majandusprognosis kahte alternatiivset arengutsenaariumit:

- Alusstsenaarium, mis kirjeldab majanduse ja eelarve arengut täna kehtivate seaduste kohaselt;
- Nn koalitsioonileppe katteallikate stsenaarium, mis annab suure pildi sellest, kuidas majandus areneb olukorras, kui rakenduvad koalitsioonileppes välja toodud eelarveseisu parandavad kulukärped ning maksumuudatused.

Alusstsenaariumi kohaselt pöördub majandus 2024. aasta lõpus kasvule, kuid on aasta kokkuvõttes siiski 1-protsendilises languses. 2024. aasta kevadkuudel ja suve alguses ei olnud tugevaid märke majandusaktiivsuse olulisest tõusust. Seetõttu ootame suvises prognosis, et majandus hakkab kasvama hiljem. Järgmisel paaril aastal on reaalne majanduskasv 3 protsendi lähedal ja seda toetab olukorra paranemine nii tööstus-, ehitus- kui ka teenustesektoris.

Välisõudluse oodatav elavnemine 2024. aasta teisel poolel hakkab avalduma ka Eesti ekspordimahtude taastumises. 2023. aastal Eesti ekspordilanges oluliselt. Selle põhjusteks olid Eesti ekspordi sihtriikide suhteliselt nõrk majanduslik olukord, Eesti eksporditõrjude kulutaseme tõus ja soodsa importtoorme kadumine ning transiitvedude langus. 2024. aasta kokkuvõttes ootame ekspordi väikest langust, kuigi teisel poolaastal pöördub see kasvule. Ekspordi jõulisemat taastumist võib oodata järgmisel aastal. Ekspordi maht võiks taastuda 2022. aasta ehk languseelsele tasemele 2027. aastal.

Sissetulekute ostujõu kasv, tarbimiskindluse kosumine ja vähenevad intressimaksud pööravad eratarbimise tõusule. 2024. aastal ületab sissetulekute kasv selgelt hinnatõusu ja intressimaksud hakkavad vähenema, mistõttu on tarbimise kasvuks tingimused taas loodud. Erasektori investeeringud ootavad aga majandusolude tuntavamat paranemist. Eksporditurgude kosumine ja intressimäärade langus peaks taastama tavapärase investeeringute taseme alates 2025. aastast.

Välis- ja sisemaised tegurid, aga ka maksumeedmed toovad kaasa mõningase hinnatõusu kiirenemise järgmisel aastal. 2024. aasta esimest poolt iseloomustanud inflatsiooni aeglustumise trend on nüüdseks läbi saanud, inflatsiooni 2,5%ne madaltase jäi juunikuusse. Sügiskuudel võib oodata tarbijahindade tõusu kiirenemist tulenevalt energiahindade languse taandumisest, oodatava majanduse elavnemisega kaasnevast mõjust ning osade toidutoormete kallinemisest välisturgudel. 2025. aastal toob automaksu lisandumine kaasa inflatsiooni ajutise kiirenemise. Järgnevatel prognoosiaastatel stabiliseerub inflatsioon 2% juures.

Suuremad koondamised on seljataga, aga tööpuuduse tipp võiks jääda käesoleva aasta lõppu. Ettevõtete ootused nii kasvuväljavaatele kui ka uute töötajate palkamisele on viimastel kuudel veidi parenenud, kuid jäävad ajaloolises võrdluses endiselt madalaks, mistõttu ootame käesoleva aasta lõpus tööpuuduse väikest kasvu, sh osaliselt hooajaliste tegurite tõttu. Tööturu seisu on suhteliselt soodsana hoidnud töötajate arvu hoidmine ettevõtete poolt, et olla valmis uueks kasvutsükliks. Seega kui majanduskasv hakkab tasapisi taastuma käesoleva aasta teisest poolest, siis võib hõive suurenemist oodata viitajaga ehk alles 2025. aasta keskpaigast. Pikemaajaliselt piirab edasist hõive kasvu juba praegu kõrge osalusmäär ning oskustööjõu nappus. Seetõttu ei prognoosi me alates 2027. aastast märkimisväärset töötajate arvu kasvu. Tööpuudus stabiliseerub prognoosiperioodi lõpuks oma normaaltasemele 6% lähedusse.

Palgakasvu surved vähenevad koos hinnatõusu aeglustumisega. Inflatsioonisurve vähenemise ning käibekasvu aeglustumise tõttu rauges erasektori palgakasv eelmise aasta jooksul ning jõudis 2024. aasta suve alguseks 6-7% lähedale. Prognoosi kohaselt aeglustub palgakasv veelgi, ulatudes käesoleva aasta teises pooles veidi üle 5%. Palgatöötaja ostujõu taastumine võtab aega – netopalgast ostujõud taastub kehtivate maksuseaduste kohaselt sõjaeelsele tasemele umbes 2025. aasta lõpuks.

Koalitsioonileppega plaanitavad eelarveseisu parandavad tulu- ja kulumeetmed mõjutavad Eesti majandusarengu väljavaadet. Meetmed mõjutavad majapidamiste netosissetulekuid, hindasid ja SKPd. Meetmed vähendavad SKP reaalkasvu järgnevatel aastatel ning suurim on mõju 2025. aastale. Koalitsioonileppe stsenaariumi kohaselt kasvab majandus järgmisel aastal 2,1% ning 2026. aastal 2,7%. Tarbijahindade tõus kiireneb käibemaksu ja aktsiiside tõusu tõttu järgmisel aastal 0,8 ning 2026. aastal 1 protsendipunkti võrra.

**Tabel 297. Makromajanduse prognoosi põhinäitajad, %**

	2011-21	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1. SKP reaalkasv	3,5	0,1	-3,0	-1,0	3,3	3,0	2,5	2,5
2. SKP nominaalkasv	7,2	15,9	4,8	2,7	7,1	5,4	4,9	4,8
3. SKP jooksevhindades (mld eurot)		36,4	38,2	39,2	42,0	44,3	46,4	48,7
4. Tarbijahinnaindeks	2,2	19,4	9,2	3,8	4,2	2,2	2,0	2,0
5. Tööhõive (tuh inimest)	640,2	677,4	694,6	694,6	695,9	700,4	700,4	700,4
6. Tööhõive kasv	1,3	4,1	2,5	0,0	0,2	0,6	0,0	0,0
7. Tööpuuduse määr	7,3	5,6	6,4	7,7	7,5	6,3	6,3	6,3
8. Keskmine palk (eurot)		1 645	1 833	1 951	2 040	2 141	2 244	2 347
9. Keskmise palga reaalkasv	4,0	-6,5	2,1	2,6	0,3	2,7	2,7	2,5

	2011-21	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
10. Keskmise palga nominaalkasv	6,3	11,6	11,5	6,4	4,6	5,0	4,8	4,6
11. Jooksevkonto	0,4	-3,2	-1,3	-2,2	-2,1	-1,6	-1,0	-1,1
<b>Kasvuallikad</b>								
12. Eratarbimiskulutused (sh MTÜd)	3,9	3,1	-1,5	0,5	2,9	2,3	2,6	2,5
13. Valitsussektori lõpptarbimiskulutused	2,7	-1,5	0,9	0,9	0,0	0,0	0,5	0,0
14. Kapitali kogumahutus põhivarasse	8,8	-8,3	7,6	-1,5	4,0	3,0	-0,1	3,4
15. Sisenõudlus	4,6	0,2	-1,4	0,1	2,9	2,2	1,7	2,3
16. Kaupade ja teenuste eksport	6,2	5,0	-9,0	-0,2	3,5	3,3	3,0	2,9
17. Kaupade ja teenuste import	7,6	5,0	-6,7	1,3	3,2	2,4	2,0	2,8
<b>Väliseeldused</b>								
18. Välisnõudlus	3,3	7,2	-1,3	0,9	3,1	3,1	3,0	2,9
19. Nafta hind (Brendt, USD/barrel)	75,3	101,3	82,6	82,6	76,5	73,4	71,2	69,6

## Eelarvenõukogu arvamus Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvise majandusprognoosi kohta

Vastavalt Riigieelarve seaduse §18-le avaldas Eelarvenõukogu 10. septembril [arvamuse](#) Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvise majandusprognoosi kohta.

Eelarvenõukogu hinnangul on rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos sobiv alus, mille põhjal töötada välja 2025. aasta riigieelarve ja järgmise nelja aasta eelarvestrateegia. Samas nenditakse, et prognoosis ei sisaldu veel sellist stsenaariumit, mis annaks ülevaate Eesti majanduse ja riigirahanduse kõige tõenäolisemast arengust lähiaastate. Prognoosi lisatsenaariumis on rahandusministeerium küll arvestanud suvises koalitsioonileppes sisaldunud tulusid suurendavate ja kulusid vähendavate meetmetega (koos nende mõjuga Eesti majanduse põhinäitajatele), aga mitte kulusid suurendavate meetmetega riigikaitstes ja julgeolekus. Lisaks hindab eelarvenõukogu rahandusministeeriumist erinevalt SKP lõhet ehk seisu Eesti majanduse tegeliku ja võimetekohase taseme vahel. Eelarvenõukogu hinnangul võib negatiivne SKP lõhe olla praegu väiksem ja seega struktuurne puudujääk suurem, kui näitavad rahandusministeeriumi arvutused.

Rahandusministeerium nõustub hinnanguga. Märgime, et eelarve läbirääkimiste käigus tehtud otsused ei muuda märkimisväärselt meetmete mõju majanduskasvule ja hinnatõusule, kuna täiendavad kaitsekulude otsused on valdavalt import ning mitte sisemaiselt loodud lisandväärtus. Oleme nõus kriitikaga toodangulõhe hindamisel. Praeguses vastuolulises majandusseisus on raske anda usaldusväärset hinnangut majanduse tsüklilisele seisule ning selle mõjule eelarvenäitajatele. Oleme nendele probleemidele ka oma prognoosi seletuskirjas tähelepanu osutanud ning toonud pilti alternatiivseid hindamisvõimalusi. Ametliku toodangulõhe hinnangu puhul lähtume siiski Euroopa Liidu ühtsest meetodikast, kuna EL fiskaalraamistikus hinnatakse meie edu just selle meetodika kohaselt.

Eelarvenõukogu hinnangul ei ole valitsusel sel sügisel puhvrit uute kulude, sh kaitsekulude edasiseks suurendamiseks, kui koalitsioonileppes kirjeldatud meetmeid ei täiendata lisatuludega või kulude kokkuhoiuga.

## Eelarvepoliitiliste otsuste mõju majandusarengule

Stsenaarium on koostatud eesmärgiga anda ligikaudne majanduslike mõjude hinnang tuginedes rahandusministeeriumi suvisele majandusprognosile ning arvestades 22. juulil sõlmitud koalitsioonileppes piisava täpsusega kirjeldatud katteallikaid. Kuigi meetmete täpne maht ning detailsus selgus septembri lõpuks, kui valitsus sai kokku 2025. aasta riigieelarve eelnõu ning riigi eelarvestrateegia aastateks 2025–2028, ei muuda see oluliselt juba koostatud majandusarengu mõjuhinnangut ning need kehtivad ka praegu.

Plaanitavad eelarveseisu parandavad tulu- ja kulumeetmed mõjutavad Eesti majandusarengu väljavaadet. Prognoosistsenaariumis arvestatud meetmed mõjutavad näiteks majapidamiste netosissetulekuid, hindasid ja SKPd. Meetmed vähendavad SKP reaalkasvu 2025. aastal hinnanguliselt ligikaudu 1,2 protsendipunkti, 2026. aastal 0,3 protsendipunkti, 2027. aastal 0,2 protsendipunkti ja 2028. aastal 0,1 protsendipunkti.

Stsenaariumis on vaadeldud valikut koalitsioonileppes väljatoodud katteallikatest, mis on tinglikult jagatud neljaks grupiks: 1) käibemaksu ja aktsiiside tõusud; 2) eraisikute tulude maksustamisega seotud muudatused (ühtse maksuvaba tulu edasilükkamine 2026. aastasse ja eraisikute tulude maksustamise osa julgeolekumaksus); 3) ettevõtete maksustamine julgeolekumaksu osana; 4) valitsussektori majandamis- ja tööjõukulude kärped.

Kaitseinvesteeringute ning laskemoonavaru soetamise mõju Eesti majandusele hindame marginaalseks, kuna tegu on tõenäoliselt valdavalt impordiga ning see ei mõjuta siin loodud lisandväärtust. Erinevat tüüpi meetmete hinnanguline roll SKP reaalkasvu muutuses võrreldes Rahandusministeeriumi suvise alusprognosiga on toodud alloleval joonisel (Joonis 96). Majanduskasvule on kõige suurem negatiivne mõju eraisikute tulude maksustamise muudatustel.

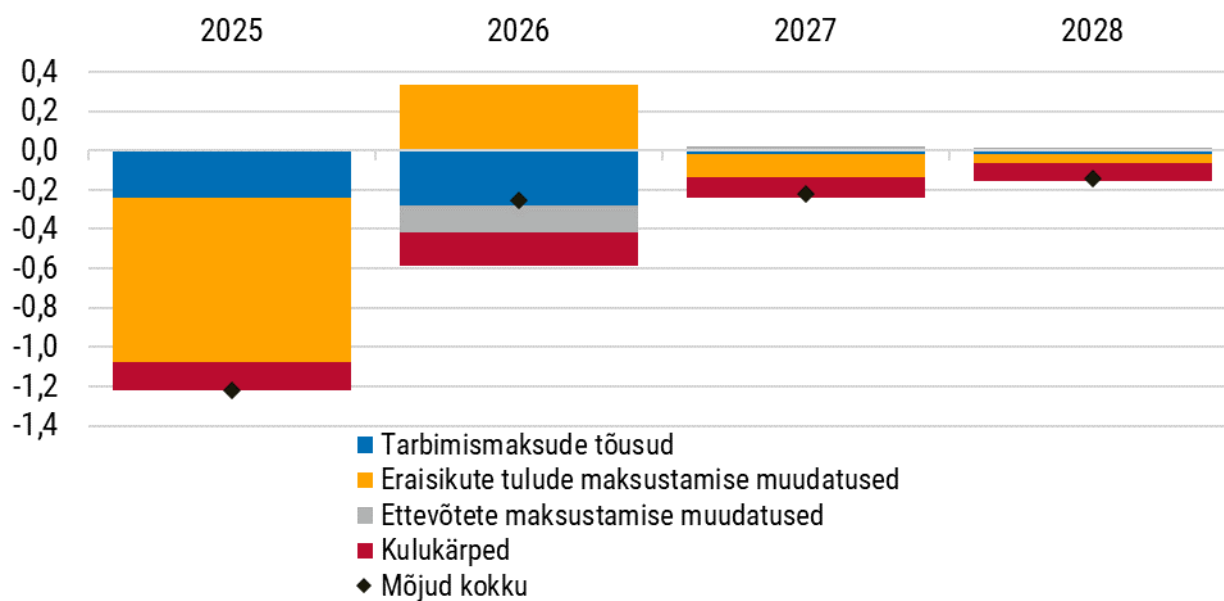
Tarbimismaksude tõusud vähendavad majanduse reaalmahtu majapidamiste ostujõu vähenemise kaudu. Kuna hindade kasv kiireneb, on mõju majanduse nominaalmahule väiksem kui reaalsele mahule. Tarbijahindade tõus kiireneb käibemaksu ja aktsiiside tõusu tõttu järgmisel aastal 0,8 ning 2026. aastal 1 protsendipunkti võrra.

Eeltoodud hinnangud mõjust SKPle lähtuvad koalitsioonileppe meetmete laiemast majanduslikust mõjust, s.t arvesse võetakse nii otsesed, kaudsed kui ka tingitud efektid. Koalitsioonileppe meetmete laiema majandusliku mõju hindamiseks on kasutatud sisend-väljundraamistikul põhinevat makromudelit<sup>30</sup>, mille tulemusi on Rahandusministeerium eksperthinnangu korras mõnel juhul korrigeerinud. Mõju kohalikule lisandväärtusele on väiksem kui meetmete maht, kuna need sisaldavad ka importi.

---

<sup>30</sup> Anspal, S., Järve, J., Kallaste, E., Kivi, L., Sömer, M. (2022). C-19 makromudel. Eesti Rakendusüuringute Keskus CentAR.

**Joonis 96. Eelarvemeetmete hinnanguline mõju SKP reaalkasvule võrreldes alusprognosisga (protsendipunktides)**



Allikas: Rahandusministeerium

**Tabel 298. Eelarvemeetmete mõju majandusarengule, %**

	Koalitsioonileppe stsenaarium				Erinevus alusprognosisist		
	2023	2024	2025	2026	2024	2025	2026
1. SKP jooksevhindades	38,2	39,2	41,6	43,9	0,0	-0,4	-0,4
2. SKP reaalkasv	-3,0	-1,0	2,1	2,7	0,0	-1,2	-0,3
3. SKP nominaalkasv	4,8	2,7	6,2	5,5	0,0	-0,9	0,1
4. Tarbijahinnaindeks	9,2	3,8	5,0	3,2	0,0	0,8	1,0
5. Sisenõudluse reaalkasv	-1,4	0,1	1,0	2,1	0,0	-1,9	-0,1
6. Ekspordi reaalkasv	-9,0	-0,2	3,4	3,2	0,0	-0,1	-0,1
7. Palga nominaalkasv	11,5	6,4	4,3	5,1	0,0	-0,3	0,1
8. Tööhõive kasv	2,5	0,0	-0,2	0,3	0,0	-0,4	-0,3



## LISA 9. Riigi rahanduse arengud

### Valitsussektori eelarvepositsioon

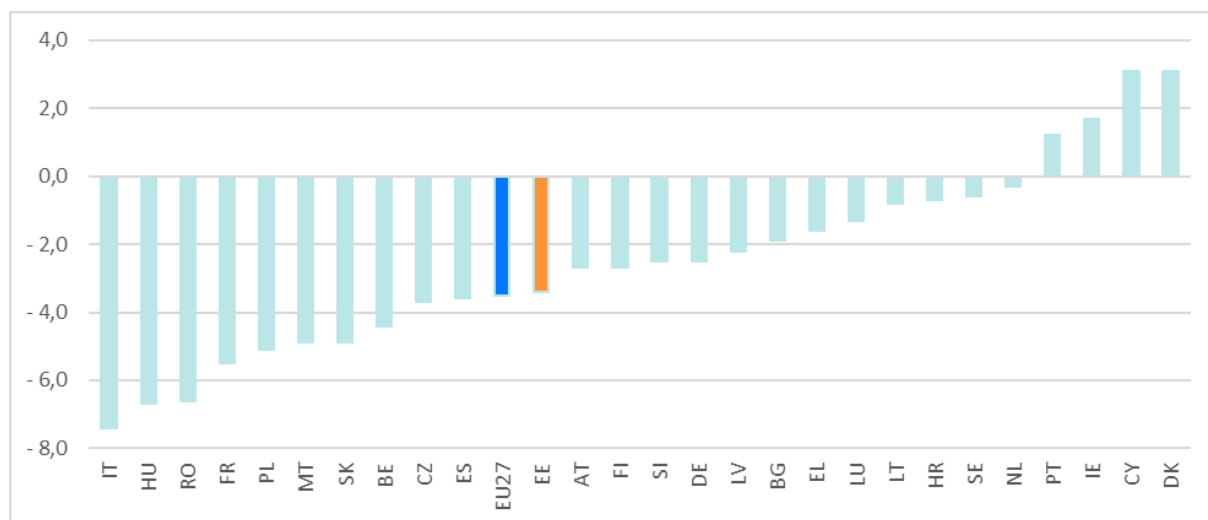
Valitsussektori eelarvepositsioon moodustub kõikide valitsussektori tasandi institutsioonide eelarvetest. See on oluliseks riigi fiskaalolukorda kirjeldavaks indikaatoriks, mida seiratakse muuhulgas Euroopa Komisjoni poolt.

Eelarvepositsiooni arvestamisel lähtutakse tekkepõhist lähenemist. Tulude tekkepõhise arvestuse korral kajastatakse maksutulud juba vastava maksukohustuse tekkimisel (näiteks palga väljamaksmise hetkel), mitte maksutulu laekumisel. Välistoetuste puhul lähtutakse põhimõttest, et need ei mõjuta eelarvepositsiooni, mistõttu laekumise korral ei arvestata saadud tulu kohe, vaid alles siis, kui tehakse välistoetusega seotud kulu (nt investeering).

2020. aastal puhkenud Covid-19 pandeemia tõttu 1,5 miljardi euro suurusesse puudujääki langenud valitsussektori eelarvepositsioon paranes majanduse kiire taastumise tulemusel 0,35 miljardi euro suuruse puudujäägini 2022. aasta lõpuks, kuid kasvas eelmisel aastal tõusnud kaitsekulude ja muude eelarveotsuste tulemusel 1,3 miljardi euroni.

2023. aastal oli Eurostati esialgsetel andmetel vaid nelja riigi eelarvepositsioon ülejäägis või tasakaalus, neist suurima ülejäägiga oli Küpros ja Taani 3,1% SKPst. Kõikide ülejäänud Euroopa Liidu liikmesriikide eelarvepositsioon oli puudujäägis, sh suurima puudujäägiga oli Itaalia (7,4% SKP-st). Eesti valitsussektori eelarvepuudujääk ulatus 3,4%ni SKPst, mis oli Euroopa Liidu keskmisega (3,5%) pea samal tasemel. Võrreldes 2022. aastaga jäi Euroopa Liidu keskmine defitsiit samale tasemele. Euroopa Komisjoni kevadise prognoosi (2024 mai) kohaselt ulatub Euroopa Liidu keskmine eelarvepuudujääk sellel aastal 3,0%ni SKP-st ning järgmisel aastal 2,9%ni SKP-st.

#### Joonis 97. Valitsussektori eelarvepositsioon Euroopa Liidus aastal 2023, % SKPst. Allikas: Eurostat



Allikas: Eurostat

2025. aasta riigieelarve eelnõu kohaselt on valitsussektori nominaalne eelarve positsioon puudujäägis 3,0% SKPst.

**Tabel 299. Valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon 2025. aastal, miljonit eurot**

	2025
<b>Valitsussektor (mln eurot)</b>	<b>-1250</b>
Keskvalitsus	-897
Sotsiaalkindlustusfondid	-178
Kohalikud omavalitsused	-175
<b>Valitsussektor (% SKP-st)</b>	<b>-3,0</b>
Keskvalitsus	-2,2
Sotsiaalkindlustusfondid	-0,4
Kohalikud omavalitsused	-0,4

## Keskvalitsus

Valitsussektorist ligikaudu 3/4 moodustava keskvalitsuse suurimaks osaks on **riigieelarvelised asutused**, kuid keskvalitsuse hulka kuuluvad ka riigi asutatud sihtasutused (suurima mõjuga on haiglad), äriühingud (sh Riigi Kinnisvara AS ja Elron) ja avalik-õiguslikud institutsioonid (nt ülikoolid, Eesti Rahvusringhääling). Riigieelarve positsioon on enim seotud majandustsükliga, seda lähtuvalt finantseerimisest – suure osa riigieelarve tuludest moodustavad majandusarengu suhtes tundlikud maksud. Seetõttu on majandustsükli langusfaasis suurem osa eelarvepuudujäägist tulnud just riigieelarvest.

Riigieelarve tulude ja kulude prognoos tugineb Rahandusministeeriumi 2024. aasta suvisele majandusprognoosile ning riigi eelarvestrateegia ja 2025. aasta riigieelarve menetlemisel langetatud otsustele.

**Muu keskvalitsuse** eelarvepositsioon moodustub sihtasutuste, äriühingute ja avalik-õiguslike institutsioonide positsioonide koondsummast. Üks peamisi eelarvepositsiooni mõjutavaid tegureid on suuremahulised investeeringud, mis ületavad jooksva aasta tulusid. Sõltumata sellest, kas neid finantseeritakse eelmistel aastatel kogunenud reservidest või laenu abil, on mõju eelarvepositsioonile negatiivne. Muu keskvalitsuse asutuste puudujääk ulatub 2025. aastal 0,1%ni SKP-st ning jääb järgnevatel aastatel samale tasemele.

## Sotsiaalkindlustusfondid

Sotsiaalkindlustusfondide sektorisse kuuluvad tervishoiuteenuseid ning ravikindlustust pakkuv Tervisekassa ja tööturuteenuseid ning töötuskindlustust pakkuv Eesti Töötukassa. Riiklik pensionikindlustuse süsteem kuulub Eestis keskvalitsuse hulka.

**Tervisekassa** jaoks oli 2023. aasta finantsiliselt edukas. Sotsiaalmaksu laekumine vastas üsna täpselt eelarves planeeritule. Tervisekassa teenis oma viimaste aastate ülejääkidega kogunenud reservilt täiendavat tulu seoses kerkinud baasintressiga, planeeritust vähem kulus ajutistele töövõimetushüvitistele ning veidi vähem kulus tervishoiuteenustele. Oodatust rohkem kulus ravimite kompenseerimisele. Kokkuvõttes oli aasta finantsiliselt algselt oodatust parem ning Tervisekassa saavutas ligi 140 miljoni euro suuruse ülejäägi. Käesolevaks aastaks ootame puudujääki 24 miljonit eurot, mis on mõnevõrra kehvem väljavaade, kui viimastes prognoosides ja ka sellest, mida Tervisekassa on eelarvestanud (ülejäak 23 miljonit eurot). Järgnevatel aastal on oodata olulist finantsseisu halvenemist, sest lõpeb koroonakriisi tingimustes otsustatud keskvalitsuse rahaline tugi.

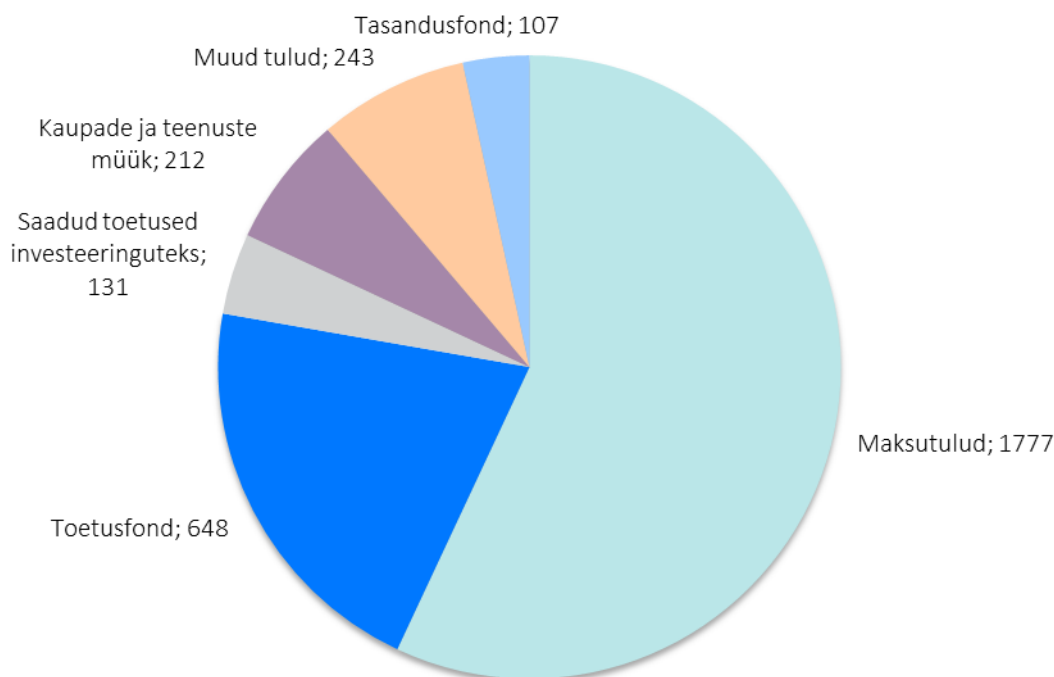
Lisaks sellele on Tervisekassal lisandunud kulusid, näiteks tervishoiutöötajate kollektiivleppes tulenevalt ja muudatustest pakutavates teenustes. 2020. aasta sügisel otsustas riik eraldada Tervisekassale selle osa sotsiaalmaksulaekumise langusest tekkinud puudujäägist, mida Tervisekassa oma reservireeglite järgi aastatel 2021-2024 katta ei saa. Kuna keskvalitsus ei ole otsustanud tegevustoetuse jätkumist 2025. aastast, on alates 2025. aastast oodata arvestatavat puudujääki (168 miljonit eurot), mis jõuab 2028. aastaks 0,5%ni SKPst ehk ligi 254 miljoni euroni. See on veidi parem väljavaade, kui viimases suveprognoosis, sest käesoleva eelarvestrateegiaga otsustatud meetmed parandavad veidi eelarvepositsiooni. Siiski ei saa Tervisekassa nii suurt negatiivset tulemit katta ning reservid on 2027. aasta lõpuks ammendatud. Seega nõuab olukord mingit lahendust, kas lisaraha või teenuste kärpe näol tulevikus. Tehniliselt on eeldatud, et reservide ammendumisel katab puudujäägi keskvalitsus. Hinnangus on kasutatud Tervisekassa 2024. aasta eelarvet, Tervisekassa poolt suveprognoosi jaoks ja sellel põhinevat uuendatud 4 aasta finantsplaani, Sotsiaalkindlustusameti poolt hinnatud riigieelarvelise eraldise prognoosi ning käesoleva eelarvestrateegia otsuseid.

**Töötukassa** finantsseis on kahel viimasel aastal stabiliseerunud. 2022. aasta lõpetati 31 miljoni euro suuruses ülejäägis, 2023. aastal oli ülejääk 28 miljonit eurot. Finantsiline väljavaade käesoleval aastal on veidi halvem kui kahel viimasel, sest majanduslanguse põhi jääb sellesse aastasse ja suurem taastumine alles järgmisesse, mistõttu on töötuskindlustushüvitiste kulu varasemast veidi suurem ilma, et sinna vastu oleks panna suuremat töötuskindlustusmakse laekumist. Ootame käesolevaks aastaks puudujääki 12 miljonit eurot ning aastaks 2025 puudujääki 11 miljonit eurot. Alates 2026. aastast on arvestatud muudatusega töötuskindlustussüsteemis, millega muutub töötutoetus töötuskindlustuse osaks ning sellega kaasneb ka eelarvepositsiooni halvenemine. Meede on valitsussektorile kokku kulusid kokku hoidev, kuid kaasnev kulu liigub keskvalitsusest Töötukassale. Prognoositud puudujääk süsteemi muudatuse tagajärjel on 2026. aastal 0,1% SKPst (44 miljonit eurot), kuid väheneb järgnevatel aastatel. Töötukassa reservide maht sellega seoses väheneb, kuid jääb siiski ligi 450 miljoni euro suuruseks. Suhtena aastasesse töötuskindlustuse kulusse väheneb netovara praeguselt 1,6lt 1,2le. Hinnangus on kasutatud Töötukassa koostatud kulude prognoosi, mis põhineb viimase suveprognoosi eeldustel, sama prognoosi kohast töötuskindlustusmakse laekumist ning käesoleva eelarvestrateegia otsuseid.

## **Kohalikud omavalitsused**

Kohaliku omavalitsuse üksuste eelarved on iseseisvad ehk nad otsustavad ise eelarvete koostamise üle. Riigieelarvest edasikantavate maksutulude (tulumaks ja maamaks) ning tasandus- ja toetusfondi ühtne eesmärk on tagada neile piisavad vahendid kohalike elu küsimuste üle iseseisvalt seaduste alusel otsustamiseks. Tasandusfond on mõeldud nende eelarveliste võimaluste ühtlustamiseks. Toetusfond koosneb valdkondlikest toetusliikidest, võimaldades maksta õpetajatele töötasu, korraldada koolis toitlustamist, maksta toimetulekutoetust ning hooldada kohalike teid. Lisaks on KOV-del võimalus taotleda projektitoetust mitmest meetmest. Muud omatulud hõlmavad peamiselt laekumisi keskkonnatasudest või kaupade- ja teenuste müügist.

## Joonis 98. Kohaliku omavalitsuse üksuste sissetuleku jaotus 2023. aastal



2023. aastal oli kohaliku omavalitsuse sektori eelarvedefitsiit 190 mln eurot (0,5% SKP-st). Kohalikud omavalitsused olid perioodi 2010–2020 peale kokku tasakaalus. Alates 2021. aastast on aga nende defitsiit järsult kasvanud, ulatudes praeguseks pea 200 mln euroni aastas. See on peamiselt tingitud kõrgest inflatsioonist (sh energiahinnad), sõjapõgenikega kaasnenud lisakuludest ja laenu intressikulude kasvust.

Jooksvalt on kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvete ja eelarve täitmise andmetega võimalik tutvuda Rahandusministeeriumi kodulehel või <http://riigiraha.fin.ee>.

### Valitsussektori eelarve tsükliline ja struktuurne positsioon

Eelarvepoliitika üks eesmärke on tasakaalustada majandustsüklit. Majanduskriisis (SKP lõhe on negatiivne või SKP tase langeb) peaks riik lõdvendama eelarvepoliitikat ja vastupidi, majanduse tõusulainel (SKP lõhe on positiivne), peaks riik kulukasvu tagasi hoidma ja eelarvepositsiooni parandama. Eelarvepoliitika kogumõju hindamisel on vaja silmas pidada nii eelarvepositsiooni taseme sobivust majandustsükliga ehk SKP lõhega kui ka eelarvega antavat täiendavat impulssi ja selle vastavust majandustsükli muutusele.

Hindamaks eelarve impulssi majandusele lähtutakse eelarvepositsiooni muutusest. Lisaks tuleb arvestada ka välisvahendite muutusega, sest need on eelarvepositsiooni osas neutraalsed – tulud on alati võrdsed kuludega – seega näiteks vahendite kasutamise kasv ei peegeldu eelarvepositsiooni muutuses. Samas majanduskriisi ajal võimaldavad välisloetused täiendavalt majandustegevust stimuleerida, mis on olemuselt vastutsükliline poliitikameede.

**Tabel 300. Tsükliliselt ja struktuurselt tasandatud eelarvepositsioon perioodil 2023-2025, % SKPst**

	2023	2024	2025
1. SKP reaalkasv (%)	-3,0	-1,0	2,1
2.Valitsussektori eelarvepositsioon	-3,5	-2,9	-3,0
3. Intressimaksud	0,3	0,6	0,6
4. Potentsiaalse SKP reaalkasv (%)	1,8	0,2	0,8
5. SKP lõhe ( <i>output gap</i> )	-4,3	-5,5	-4,2
6. Tsükliline eelarve komponent	-2,1	-2,7	-2,1
7.Tsükliliselt tasandatud eelarvepositsioon (7)=(2)-(6)	-1,4	-0,3	-0,9
8.Tsükliliselt tasandatud primaarne positsioon (8)=(7)+(3)	-1,0	0,4	-0,4
9.Tsükliliselt tasandatud primaarse positsiooni muutus	0,1	1,4	-0,8
10. Välisvahendite muutus	0,5	1,1	0,1
11. Fiskaalstiimul (11)=(10)-(9)	0,4	-0,3	0,8
12. SKP lõhe muutus	-4,8	-1,2	1,2
13. Eelarvepoliitika positsioon	Vastutsükliline	Protsükliline	Protsükliline
14. Ühekordsed meetmed	0,0	0,0	0,0
15. Struktuurselt tasandatud eelarvepositsioon (15)=(7)-(14)	-1,4	-0,3	-0,9

Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon leitakse nii, et eemaldatakse nominaalsest positsioonist lisaks majandustsükli mõjule ka ühekordsed ja ajutised tegurid, mis võivad eelarvepositsiooni moonutada. Ühekordseteks ning ajutisteks meetmeteks loetakse neid eelarvele olulist mõju avaldavaid meetmeid, millel on eelarvepositsioonile ainult ajutine ning mittekorduv oluline mõju suurusjärgus vähemalt 0,1% SKP-st. Ühekordsete meetmete mõju eemaldamisel saadakse tulemuseks tegelik eelarveseis ilma ajutiste ilustusteta. Ehkki määratletud on üldised printsiibid, millest lähtuvalt liigitatakse meetme mõju ühekordseks (vt täpsemalt Report on Public Finances in EMU, 2015, lk 52-65), otsustatakse iga konkreetse juhtumi arvesse võtmine eraldi.

**Tabel 301. Ühekordsed meetmed ja nende mõju perioodil 2023-2025, % SKP'st**

	2023	2024	2025
Kokku, mln eur	0	0	0
<b>Kokku, % SKP'st</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

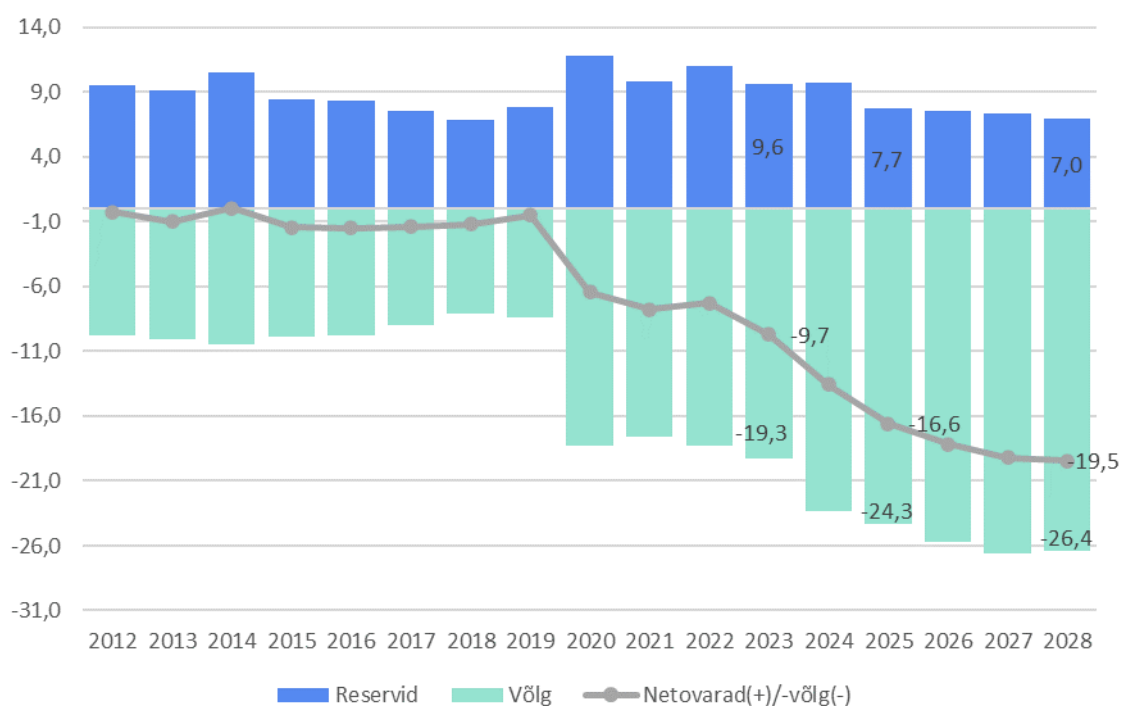
## Rahavoog ja netopositsioon

2025. aasta riigieelarve eelnõu kohaselt on riigieelarve positsioon nii käesoleval kui ka järgmisel aastal nominaalses puudujäägis pingelise julgeolekuolukorra ja sellest tulenevate mõjude tõttu, sealjuures suurenevad eelkõige riigikaitse ja sotsiaalse kaitse kulutused. Samuti on rahavoog kokku 2024 ja 2025. aastal negatiivne, sealjuures võetakse lisaks riigieelarve positsioonile arvesse ka teisi tegureid. Põhiliselt tuleneb negatiivne rahavoog läbi riigieelarve defitsiidi (sh valitsuskoalitsioonis otsustatud tulu- kui ka kulumeetmeid) ning muude kohanduste. Näiteks mõjutavad rahavoogu veel välisvahendite kohandus, millega on sel aastal Euroopa Liidu struktuurifondide mõju rahavoole samuti negatiivne – toetusi makstakse välja suuremas mahus kui Euroopa Liidust raha laekub ning vahe kaetakse likviidsusreservist või kaasatakse lisavahendeid. Samuti mõjutab nii käesoleval kui ka järgmisel aastal rahavoogu suuremahulisem finantseerimistingute rahastamine. Riigieelarve

negatiivset rahavoogu 2024-2028 rahastatakse lühi- ja pikaajaliste võlakirjaemissioonide ning uute laenude abil.

Valitsussektori netopositsioon ehk reservide ja võla suhe halveneb julgeolekukriisi mõjude tõttu. Kui 2023. aasta lõpus moodustasid valitsussektori likviidsed reservid 9,6% SKP-st ning võlg oli samal ajal 19,3% SKP-st, moodustas valitsussektori netovõlg 9,7% SKP-st. Netovarade/võla maht on otseselt seotud valitsussektori rahavooga – vastav tõus/langus viitab positiivsele rahavoole ning langus/tõus negatiivsele rahavoole – ega sõltu otsustest, kas konkreetne rahavajadus rahastatakse reservide või uute võlakohustuste abil. Prognoosi kohaselt suureneb järgmise aasta jooksul nii võlakoormus, kui ka väheneb reservide osakaal SKP-st, mistõttu suureneb netovõlg 2025. aasta lõpuks 16,6%ni SKP-st (Joonis 99).

**Joonis 99. Valitsussektori likviidsed varad, võlakoormus ja netopositsioon, % SKPst**



## Valitsussektori võlakoormuse areng

Eesti valitsussektori võlg suurenes 2023. aastal nii nominaalselt 7,37 miljardi euronit kui ka osakaaluna SKPst 18,3%-lt 19,3%-ni. Nii keskvalitsuse kui ka kohalike omavalitsuste võlatase nominaalselt kasvas eelmisel aastal. Põhiline osa võla kasvust kaeti riigikassa poolt möödunud aastal võetud täiendavate võlakohustustega, sealhulgas laen (European Investment Bank), lühiajalised võlakirjad (T-billid) ning 10-aastase võlakirjaemissiooni mahu suurendamine 500 miljoni euro võrra. Negatiivse rahavoo surve suureneb võlatase tänava nominaalselt ning ka võlakoormus tõuseb 23,3%ni SKP-st. See on tingitud kiiremast võla kasvust nominaalse majanduskasvuga võrreldes. Samuti kasvab 2025. aastal võlg majanduskasvust kiiremas tempos ja küündib järgmise aasta lõpul 24,3% tasemele SKP-st.

Keskvalitsuse panus valitsussektori võlakoormusesse ulatus 2023. aastal 16,3%ni SKP-st, ilma EFSF-i mõjuta 15,1%ni SKP-st. Riigieelarve negatiivsest rahavoost lähtuvalt on riigikassa tänava kaasanud

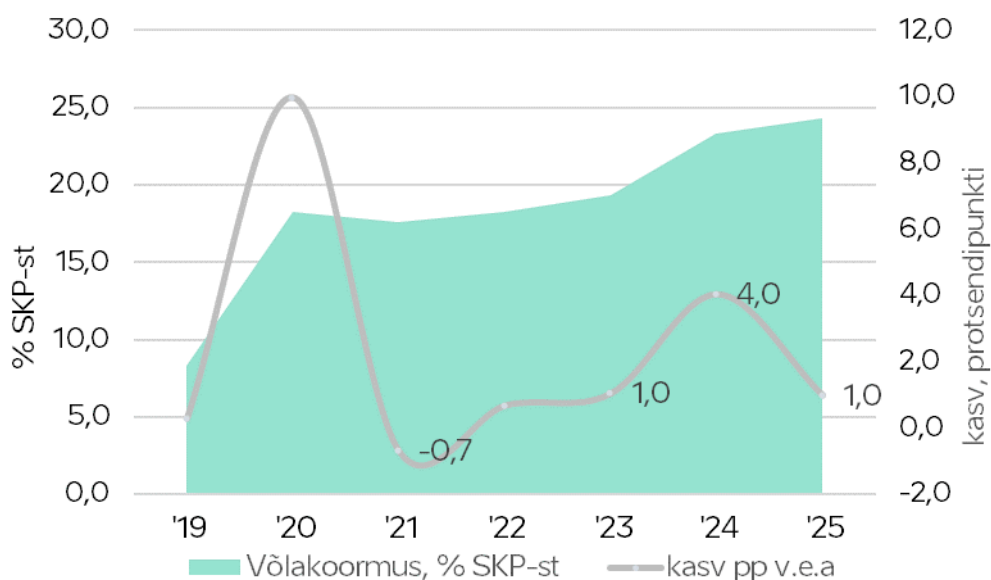
lisavahendeid kokku 1,6 miljardi ulatuses, millele eelarveprognoosi kohaselt tuleb täiendavalt võlakohustusi võtta ligikaudu saja miljoni euro ulatuses või selles mahus vähendada likviidsusreservi taset. Negatiivse rahavoo tõttu suureneb keskvalitsuse panus valitsussektori võlga 2025. aasta lõpuks 20,9%ni SKP-st.

Kohalike omavalitsuste võlakoormus suurenes aastaga 0,3% võrra ja ulatus 2023. aasta lõpus 3%ni SKP-st. Sel ja järgmisel aastal jätkab nominaalne võlatase seoses negatiivse rahavooga järkjärgulist suurenemist. Selle tulemusena suureneb kohalike omavalitsuste võlg 2025. aasta lõpuks 3,4%ni SKP-st. Sotsiaalkindlustusfondid ehk Eesti Töötukassa ja Eesti Tervisekassa Eesti võlakoormusesse ei panusta.

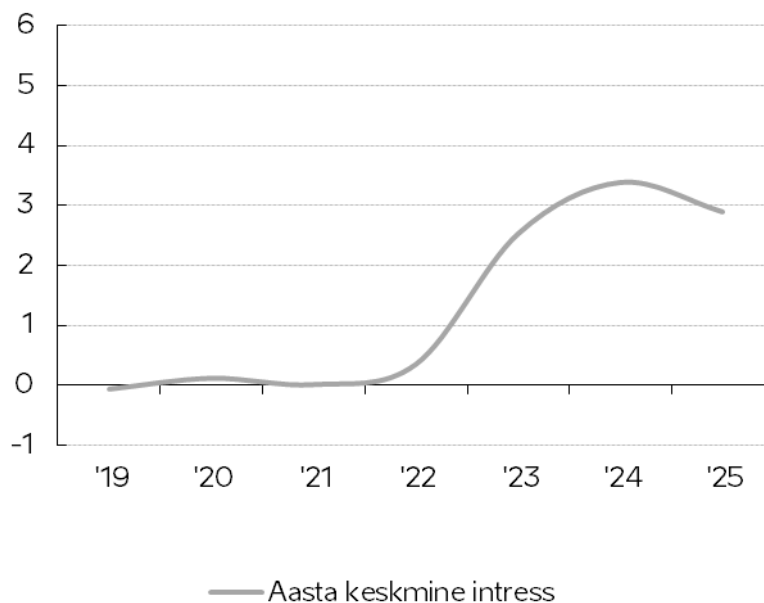
**Tabel 302. Valitsussektori võlakoormus 2021-2024, % SKPst**

	2022	2023	2024	2025
<b>Võlg kokku (mln eur)</b>	6 657	7 375	9 155	10 128
sh keskvalitsus	5 669	6 234	7 858	8 692
EFSFi mõju	482	481	482	474
keskvalitsus ilma EFSF-ta	5 187	5 753	7 377	8 219
sh kohalikud omavalitsused	989	1 141	1 297	1 436
<b>Võlg kokku (% SKPst)</b>	18	19	23	24
sh keskvalitsus	16	16	20	21
EFSFi mõju	1	1	1	1
keskvalitsus ilma EFSF-ta	14	15	19	20
sh kohalikud omavalitsused	3	3	3	3

**Joonis 100. Valitsussektori võlakoormus, % SKPst**

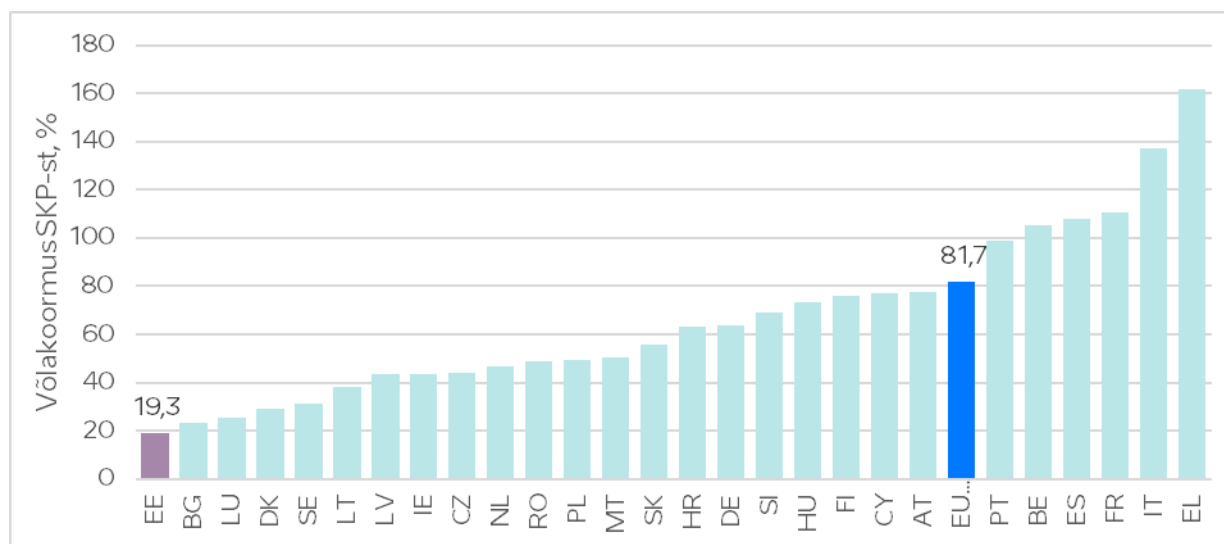


**Joonis 101. Keskvalitsuse<sup>31</sup> võla keskmine intress (%)**



Eesti eelarvepoliitika põhieesmärk iseseisvusaastate jooksul on olnud hoida valitsussektori eelarvepositsioon keskpikal perioodil tasakaalus ning võimaluse korral ülejäägiga, mis on omakorda väljendunud madalas võlakoormuse tasemes. 2020. aastal avaldas pandeemia võlakoormuse kasvule rekordilist mõju (10 protsendipunktiline tõus). Euroopa Liidu riikide keskmine võlatase on viimase kümne aasta jooksul olnud keskmiselt umbes 84% SKP-st ning ulatub ka 2023. aasta lõpus juba veidi madalamale. Eesti võlakoormus on samal ajal olnud keskmiselt 13% juures, jõudes 2023. aasta lõpuks 19,3%ni SKP-st. Madala võlakoormuse poolest paistavad Euroopa Liidus silma veel Bulgaaria (23,1% SKP-st) Luksemburg (2023. aastal 25,7% SKP-st), kõrgeim on võlakoormus Kreekas (161,9% SKP-st).

**Joonis 102. Võlakoormus Euroopa Liidus aastal 2023, % SKPst**



<sup>31</sup> Keskvalitsus ilma sihtasutuste ja avalik-õiguslike juriidiliste isikuteta.



## Valitsussektori likviidsete finantsvarade areng

Valitsussektori likviidsete finantsvarade (edaspidi ka reservid) maht oli 2023. aasta lõpul eelneva aastaga võrreldes 1,3% võrra SKP-st madalam peamiselt seetõttu, et 2023. aastal kasutati negatiivse rahavoo katteks esmalt likviidsusreservi vahendeid, mida oli 2022. aastal kaasatud rohkem kui oli finantseerimisvajadus. Võrreldes 2022. aastaga suurenesid nii kohalike omavalitsuste reservid kui ka sotsiaalkindlustusfondide (Tervisekassa ja Töötukassa) reservid, kuid vähenesid keskvalitsuse reservid. Prognoosi kohaselt kahanevad käesoleval aastal kohalike omavalitsuste, keskvalitsuse reservid kui ka mõnevõrra sotsiaalkindlustusfondide reservid.

2023. aasta lõpus ulatusid keskvalitsuse reservid<sup>32</sup> 2 mld euroni ehk 5,3%-ni SKPst. Arvestuse kohaselt koosnevad keskvalitsuse reservid nii riigikassa hallatavatest reservidest (sh stabiliseerimisreserv ja likviidsusreserv ilma sotsiaalkindlustusfondideta) kui ka muude asutuste likviidsetest vahenditest. Stabiliseerimisreserv on finantsreserv kriisiolukordadeks, mida kasutatakse näiteks finantskriisides, eriolukordades ja üldmajanduslike riskide vähendamiseks. 2023. aasta seadusemuudatuste käigus otsustas valitus stabiliseerimisreservi säilitada, sealjuures muutes selle investeerimistingimusi, mis võimaldaks teenida varasemast kõrgemat tulusust. Stabiliseerimisreservi tulusus peaks edaspidi olema vähemalt sama kõrge kui riigi keskmine laenuintress, et reservi hoidmine ei tekitaks riigile täiendavat intressikulu.

Stabiliseerimisreserv on viimase 12 kuuga suurenenud soodsa intressikeskkonna toel ligi 17 miljoni euro võrra. Viimati võeti reservist kasutusele 224 miljonit eurot 2009. aastal maailma majanduskriisist tulenevate üldmajanduslike riskide vähendamiseks. 31.08.2024 seisuga oli reservi maht 448,5 mln eurot. Reservi paigutatakse peamiselt eurotsooni valitsusvälakirjadesse. Stabiliseerimisreservi tulusus 2023. aastal oli 3,8% ja 2024. aasta augusti lõpu seisuga 2,8%.

Likviidsusreservi kasutatakse riigi igapäevase rahavoo juhtimiseks ja selle maht muutub samuti igapäevaselt. Likviidsusreserv hõlmab arvestuslikult riigi, Eesti Tervisekassa, Eesti Töötukassa, mõningate sihtasutuste ja teiste isikute (nt Eesti Varude Keskus ja Pensionikeskus) raha. Seega hõlmab likviidsusreserv arvestuslikult enam kui ainult keskvalitsuse likviidseid vahendeid. Seisuga 31.08.2024 oli riigi likviidsusreservis 2 733 mln eurot. Sel aastal vähendab likviidsusreservi taset rahavooline puudujääk, mille täitmiseks kaasatakse prognoosi kohaselt täiendavaid vahendeid kokku 1,7 mld ulatuses. Reservi paigutused on tehtud krediidasutuste välakirjadesse ja hoiustesse. Likviidsusreservi 2023. aasta tulusus oli 3,1%. Reservi investeringute tulusus sõltub rahaturu intressimääradest, mis on tugevalt seotud Euroopa Keskpanga rahapoliitikaga. Prognoosi kohaselt on 2025. aastal reservi oodatav tulusus on 3,5%. 2025. aastal vähendab likviidsusreservi taset rahavooline puudujääk, mille täitmiseks kaasatakse prognoosi kohaselt täiendavaid vahendeid, mistõttu suureneb riigikassa võlg 0,8 mld.

---

<sup>32</sup> Keskvalitsuse likviidsed finantsvarad kajastatakse raamatupidamisliku meetodika alusel ning lähtutakse riigi majandusaasta aruandest. Sotsiaalkindlustusfondide raha, mida hoitakse riigikassas, elimineeritakse valitsussektori siselt ning seega ei kajastu see keskvalitsuse likviidsetes varades.

Keskvalitsuse tasemel hoitakse vajalikku likviidsuspuhvrit rahavoogude teenindamiseks. Seetõttu püsib 2025. aastast reservide osakaal SKP-st stabiilsel tasemel.

Eesti Töötukassa ja Eesti Tervisekassa likviidsed varad ulatusid 2023. aasta lõpus 1 274 mln euroni. 2024. aasta lõpuks vähenevad sotsiaalkindlustusfondide reservid prognoosi kohaselt 1 238 mln euroni ning samuti langeb osakaaluna SKP-st 3,2% tasemele. Eesti Töötukassa kontekstis on reservide maht oluline seoses keskmise palga kasvuga ning sellest tulenevate potentsiaalsete väljamaksete suurenemisega võimaliku pikaajalise majanduskriisi tingimustes. Prognoosi kohaselt küündib Eesti Tervisekassa reservide maht järgmise aasta lõpuks 1%ni SKP-st. Kohalike omavalitsuste puhul nähakse ette reservide vähenemist 2025. aasta lõpuks 0,8%-le SKP-st.

**Tabel 303. Valitsussektori reservid 2022-2025. Allikas: Rahandusministeerium, Statistikaamet**

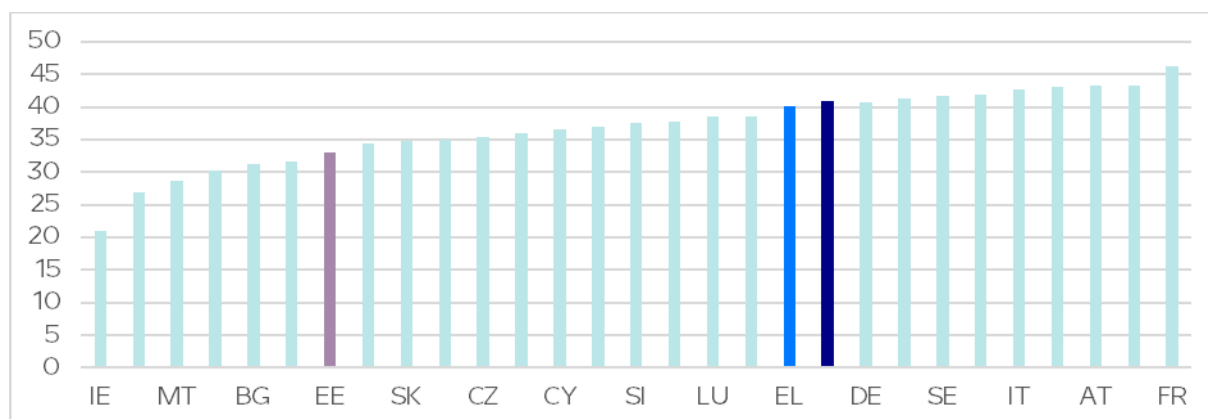
	2022	2023	2024	2025
<b>Finantsvarad kokku (mln eur)</b>	<b>4 003</b>	<b>3 681</b>	<b>3 834</b>	<b>3 222</b>
sh keskvalitsus	2 515	2 006	2 234	1 856
kohalikud omavalitsused	371	401	362	328
sotsiaalkindlustusfondid	1 117	1 274	1 238	1 039
<b>Finantsvarad kokku (% SKPst)</b>	<b>11,0</b>	<b>9,6</b>	<b>9,8</b>	<b>7,7</b>
sh keskvalitsus	6,9	5,3	5,7	4,5
kohalikud omavalitsused	1,0	1,1	0,9	0,8
sotsiaalkindlustusfondid	3,1	3,3	3,2	2,5

## Maksukoormus ja tulevane areng maksupoliitikas

Eesti üheks maksupoliitiliseks eesmärgiks on olnud maksude osalise ümberorienteerimise abil nihutada maksukoormus tulu maksustamiselt tarbimise, loodusvarade kasutamise ja keskkonna saastamise maksustamisele. Samas hoitakse süsteem lihtsa ja läbipaistvana, võimalikult väheste erandite ja erisustega.

Eesti maksukoormus oli 2022. aastal 32,6% SKPst, mis oli Euroopa Liidu keskmisest (40,2% SKPst) 7,6 protsendipunkti võrra madalam (Joonis 103).

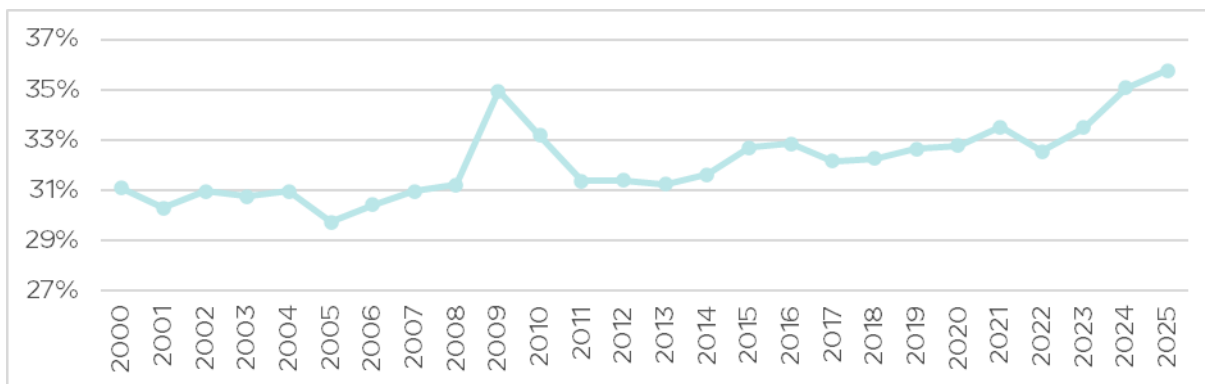
**Joonis 103. Maksukoormus Euroopa Liidus 2022. aastal, % SKPst. Allikad: Taxation Trends in European Union (2022), Rahandusministeerium**



Maksukoormus kasvab 2025. aastal 35,8%ni SKPst (Joonis 104). Seda mõjutab eelkõige ühtse maksuvaba tulu kehtestamise edasi lükkamine 2026. aastasse, automaks ja julgeolekumaksuna

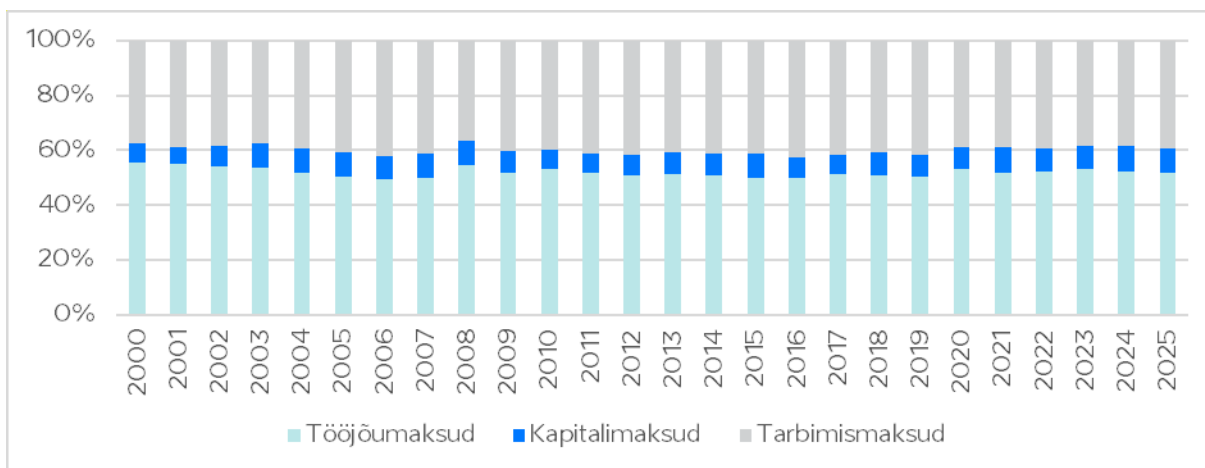
käibemaksu määra tõstmine 24%ni alates 1.juulist 2025. Riigieelarve meetmetest tõstavad maksukoormust riigiettevõtete tulumaksu ajatamine, maksuhalduri töö tõhustamine ning meetmete maksusisaldusest tulenev mõju.

**Joonis 104. Maksukoormus SKPst, %**



Maksude struktuuris moodustavad tööjõumaksud suurima osa ja 2025. aastal väheneb nende osakaal 51,6%le. Tarbimismaksude osakaal kasvab 39,6%ni eelkõige seetõttu, et automaks kuulub tarbimismaksude hulka ja julgeolekumaksuna käibemaksu määra tõstmise tõttu. Kapitalimaksude osatähtsus langeb 8,8%le vaatamata tulumaksu laekumisega eelkõige seoses pankade täiendava kasumijaotamisega (Joonis 105).

**Joonis 105. Maksuliste tulude struktuur, %**



## LISA 10. Maksukulud riigieelarves 2024-2025

Maksukulude väärtuste hindamisel on kasutatud kaotatava tulu meetodit ning kassapõhiseid andmeid, iga maksukulu sätte puhul on arvesse võetud sätte rakendamise ja tegeliku kohaldamise vaheline viitaeg. Iga üksikut maksukulu sätet on hinnatud eraldi, arvestamata eri sätete omavahelisi koosmõjusid, ning seetõttu ei ole maksukulude koondsumma leidmine erinevate sätete kokkuliitmise teel korrektne, kuid samas võimaldab see hinnata kehtestatud maksukulude taset ning trende.

Olulised riigieelarve tulude laekumist mõjutavad maksukulud sisalduvad neljas erinevas õigusaktis – tulumaksuseaduses, käibemaksuseaduses, alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduses ning tööturuteenuste ja –toetuste seaduses.

2025. aasta riigieelarvete laekumist mõjutavad 29 suuremat maksukulu sätet. Kokku moodustab peamiste maksukulude maht 2025. aastal 445,0 mln eurot ehk 1,1% SKPst ja 3,6% maksutuludest. Võrreldes aasta varasemaga vähenevad maksukulud aastaga 18,7%.

2025 aastal vähenemine tuleneb mitme maksukulu sätte kaotamisest. Kaob võimalus regulaarselt jaotatava kasumi madalamale maksumäärale (mis seni oli riigile üks kallemaid maksukulusid), lisaks kaob täiendav maksuvaba tuli teisest lapsest, abikaasa eest ning eluasemelaenu intressidelt. Järgmise aasta keskel suureneb käibemaksu standardmäär 2 pp ning selle tulemusena suureneb ravimite ja meditsiiniseadmete maksukulude maht enim, jäädes endiselt ka riigile kõige kulukamaks. Viies eelarvest 114,1 mln eurot ning mis moodustab 25,6% kõikidest maksukuludest. Suuruselt teiseks jääb maksuvaba tulu vanaduspensionieas 109,6 mln euroga. Suuruselt kolmandaks maksukuluks on eriotstarbelise diislikütuse soodsam aktsiisimäär 42 mln euroga. Kolme suurema maksukulu maht moodustab 2025. aastal 59,7% kehtestatud maksukulu kogumahust.

Maksusoodustustega toetatakse eelarveaastal kõige enam sotsiaalset kaitset. Maksukulu kaudu toetatakse kümnest erinevast valitsemisfunktsioonist kuute (majandus; elamu- ja kommunaalmajandus; tervishoid; vaba aeg, kultuur ja religioon; haridus; sotsiaalne kaitse). 2025. aastal moodustavad suurima osakaalu valitsemisfunktsioonid “sotsiaalne kaitse” 154,8 mln eurot ehk 34,8%, “tervishoid” 129,2 mln eurot ehk 29,0%, ning „majandus“ 81,5 mln eurot ehk 18,3%. Ülejäänud valitsemisfunktsioonide alla kuuluva maksukulu maht moodustavad 79,5 mln eurot ehk 17,9% maksukulu kogumahust.

Maksukulused on hinnatud ka osatähtsusest vastava maksu laekumisest. Käibemaksu puhul moodustavad maksukulud (tabelis punktid 1–5) 2025. aastal 165,9 mln eurot ehk 3,9% käibemaksu kogulaekumisest. Riigieelarvesse laekuvast füüsilise isiku tulumaksust moodustavad vastavad maksukulud (tabelis punktid 6-18) 214,5 mln eurot ehk 25,9% ning aktsiise (tabelis punktid 19–29) jääb maksusoodustuste tõttu laekumata 64,6 mln eurot ehk 6,0% laekumisest.

**Tabel 304. Maksukulud riigieelarves aastatel 2024-2025, miljon eurot**

Maksukulu	Säte	Valitsemis-funktsioon	2024	2025
1. Käibemaksumäär 9% raamatutele, töövihikutele ning alates. 2025. aastast ka perioodikale ja digiväljaannetele	KMS §15 lg 2 p 1	haridus	10,0	17,3
2. Käibemaksumäär 5% ajakirjandusväljaannetele	1.08.2022 kuni 31.12.2024 KMS § 15 lõige 21	vaba aeg, kultuur ja religioon	7,0	
3. Käibemaksumäär 9% ravimitele ja meditsiiniseadmetele	KMS §15 lg 2 p 2	tervishoid	103,8	114,1
4. Käibemaksumäär 9% majutusteenustele, alates 1.01.2025 13%	KMS §15 lg 2 p 4	vaba aeg, kultuur ja religioon	35,8	31,7
5. Osaliselt või täielikult tasumata arvetega seotud käibemaksuarvestuse korra muudatus	KMS § 29 lõige 14	majandus	2,6	2,8
6. Regulaarselt jaotatava kasumi madalam maksumäär 14%	TuMS §4 lg 5, §18 lg 1 <sup>3</sup>	majandus	111,4	
7. Täiendav maksuvaba tulu alates teisest lapsest	TuMS §23 <sup>1</sup>	sotsiaalne kaitse	29,2	
8. Täiendav maksuvaba tulu abikaasa eest	TuMS §23 <sup>4</sup>	sotsiaalne kaitse	7,5	
9. Maksuvaba tulu vanaduspensionieas	TuMS §23 <sup>5</sup>	sotsiaalne kaitse	98,1	109,6
10. Eluasemelaenu intresside mahaarvamine	TuMS §25	elamu- ja kommunaalehitus	8,2	
11. Koolituskulude mahaarvamine	TuMS §26	haridus	16,1	23,0
12. Kindlustusmaksed ning pensionifondi osakute soetamine	TuMS §28	sotsiaalne kaitse	23,2	25,6
13. Kingitused ja annetused	TuMS §27 lg 1, §49 lg 1,2,3,6	vaba aeg, kultuur ja religioon	6,8	7,4
14. FIE täiendav maksuvaba tulu põllumajandussaaduste või metsamaterjali võõrandamisel	TuMS §32 lg 4	majandus	12,0	13,5
15. Maksuvaba töötaja terviseedendamise kulu	TuMS §48 lg 55	tervishoid	13,6	15,1
16. Meremeeste ja reederi soodustused	TuMS §13 lg 6, SMS §2 lg 1 <sup>1</sup> ja lg 4 p 8, TuMS §52 <sup>1</sup>	majandus	0,6	0,6
17. Oma tarbest ülejääva elektri müügi tulumaksuvabastus	TuMS §15 lg 4 p 12 ja lg 4 <sup>1</sup>	sotsiaalne kaitse	1,0	1,4
18. II pensionisamba maksed alates 2025 2, 4 või 6% palgast	KoPS § 9 lg 2	sotsiaalne kaitse		18,1
19. Väikeõlletootjate aktsiisimäär 50%	ATKEAS §46 lg 1	majandus	0,9	1,0

Maksukulu	Säte	Valitsemis-funktsioon	2024	2025
20. Etanoolisisaldusega kuni 6%vol kääritatud joogi ja veini aktsiisi soodusmäär (soodusmäär on 43% standardmäärast)	ATKEAS §46 lg 2	majandus	14,3	15,0
21. Eriotstarbelise diislikütuse soodsam aktsiisimäär	ATKEAS §66 lg 7	majandus	40,0	42,0
22. Kalurite kütuseaktsiisivabastus	ATKEAS §27 lg 1 p 22 <sup>2</sup>	majandus	1,2	1,3
23. Elektrienergia, mida kasutatakse keemilise reduktsiooni jaoks ning elektrolüütilistes, metallurgilistes ja mineraloogilistes protsessides	ATKEAS §27 lg 1 p24, 284	majandus	0,1	0,1
24. Elektrienergia ja kütus, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks ning elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamiseks	ATKEAS §27 lg 1 p282	majandus	1,3	1,8
25. Kütus, mida kasutatakse mineraloogilistes protsessides	ATKEAS §27 lg 1 p24	majandus	0,69	0,83
26. Maagaas, mida kasutatakse maagaasivõrgu töös hoidmiseks	ATKEAS §27 lg 1 P 286	majandus	0,04	0,05
27. Suurtarbijate elektrienergia aktsiisi soodustus	ATKEAS §66 lg 121	majandus	0,40	0,71
28. Suurtarbijate gaasiaktsiisi soodustus	ATKEAS §66 lg 103	majandus	0,77	0,97
29. Aktsiisiga maksustamata biokütuse edastatud kogus	ATKEAS §19 lg 14 P 22	majandus	0,74	0,88
<b>KOKKU</b>			<b>547,3</b>	<b>445,0</b>

## LISA 11. Välistoetused

Perioodi 2014-2020 välisvahenditest on kasutusel veel Eesti maaelu arengukava raames antav toetus, millel on erandina teistest eelmise rahastuperioodi fondidest lubatud ülemineku periood, mis tähendab et selle fondi vahendeid saab kasutada 2025 aastani. 2021-2027 EL eelarveperioodi vahendite kasutamine on aktiivselt käima läinud. Aastal 2025 jätkub uute taotlusvoorude avanemine ja tegevuste elluviimine.

Detailsem ülevaade planeeritud toetustest ja olulisematest rahastatavatest tegevustest on seletuskirja osas 3, ministeeriumide valitsemisalade peatükkides.

**Tabel 305. Saadud välistoetused fondide lõikes, tuhat eurot**

	2023 tegelik	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus, %
<b>Saadud välistoetused kokku</b>	1 308 300	1 744 258	1 707 924	-36 334	-2%
Euroopa Regionaalarengu Fond 2014-2020	200 148	-	-	0	
Euroopa Regionaalarengu Fond 2021-2027	17 077	291 523	326 907	35 385	12%
Euroopa Sotsiaalfond 2014-2020	38 132	-	-	0	
Euroopa Sotsiaalfond 2021-2027	12 154	80 183	102 061	21 878	27%
Struktuurifondide tehniline abi 2014-2020	12 669	-	-	0	
Struktuurifondide tehniline abi 2021-2027	4 337	16 942	15 334	-1 609	-9%
Euroopa abifond enim puudustkannatavate isikute jaoks 2014-2020	3 258	-	-	0	
Ühtekuuluvusfond 2014-2020	60 148	-	-	0	
Ühtekuuluvusfond 2021-2027	74 034	199 120	125 582	-73 537	-37%
Õiglase Ülemineku Fond 2021-2027	1 331	91 770	73 622	-18 147	-20%
Euroopa Merendus- ja Kalandusfond 2014-2020	15 961	-	-	0	
Euroopa Merendus-, Vesiviljelus- ja Kalandusfond 2021-2027	305	6 974	15 079	8 105	116%
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond	194 525	200 221	203 351	3 130	2%
Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond 2014-2020	72 313	91 122	58 088	-33 034	-36%
Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond 2021-2027	34 095	51 394	78 470	27 075	53%
Norra ja EMP finantsinstrument	14 862	15 752	7 672	-8 080	-51%
Euroopa naabrusinstrumendi programm (Eesti - Vene)	7 129	163	64	-99	-61%
Euroopa territoriaalse koostöö programm (Eesti - Läti)	4 098	9 856	9 550	-306	-3%
Siseturvalisuse valdkonna fondid 2014-2020	5 357	399	-	-399	-100%
Siseturvalisuse valdkonna fondid 2021-2027	2 123	18 676	24 714	6 038	32%
REACT-EU	89 327	-	-	0	
Muud (otsetoetused riigiasutustele)	222 235	324 699	421 798	97 100	30%
Taaste- ja vastupidavusraha	222 683	345 464	245 631	-99 833	-29%

**Rahastusperioodil (2021-2027)** on EL ühtekuuluvuspoliitika toetusmaht kokku 3,369 mld eurot ning see jaotub kuue poliitikaeesmärgi vahel - nutikam, rohelisem, ühendatum, sotsiaalsem, inimestele lähedasem Eesti ning õiglase ülemineku. **Ühtekuuluvuspoliitikat toetatakse neljast fondist – Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF), Ühtekuuluvusfond (ÜF), Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Õiglase Ülemineku Fond (ÕÜF).** Ühtekuuluvuspoliitika fondide ehk struktuuritoetuste planeerimise aluseks on Euroopa Komisjoni antavad riigipõhised soovitusel ning pikaajalises strateegias „Eesti 2035“ määratletud arenguvajadused ja sihid.

**Taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF)** moodustab teise osa EL majanduse taastepaketist ning Eestile eraldatav toetusmaht on 953,3 mln eurot. See summa sisaldab ka 2023. aastal taastekava muutmise käigus lisandunud 90 miljonit eurot RePowerEU vahendeid. Rahastut saab kasutada 2026. aastani Euroopa Komisjoniga kokku lepitud Taastekava alusel. Rahastu eesmärk on toetada investeringuid ja reforme, mis on hädavajalikud majanduse pikaajaliseks taastumiseks, liikmesriikide majanduse ja sotsiaalse vastupidavuse suurendamiseks ning rohelise- ja digiülemineku toetamiseks.

**Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond** 2021-2027 rakenduskava eesmärk on tagada majanduslikult konkurentsivõimeline ja keskkonnasäästlik kalandus ja vesiviljelus läbi järgmiste alaeesmärkide: kalavarude hea seisundi tagamine, kalandus- ja vesiviljelussektori konkurentsivõime suurendamine ning kalandus- ja vesiviljelustoodete kvaliteedi ja lisandväärtuse tõstmine.

**Põllumajanduslike otsetoetuste** sihtgrupp on aktiivsed põllumajandustootjad. Eraldi toetused on ette nähtud alustavatele noortele põllumajandustootjatele ja väiketootjatele. Otsetoetusi rahastatakse Euroopa Põllumajanduse Tagatisefondi vahenditest. Suurem osa otsetoetuste eelarvest on ette nähtud ühtseks pindalatoetuseks ja rohestamise toetuseks. See fond jätkab sarnaselt tegutsemist ka 2025. aastal.

**Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondis** on erandina teistest eelmise rahastuperioodi fondidest lubatud üleminekuperiood, mis tähendab et selle fondi vahendeid saab kasutada 2025 aastani. Eesmärgiks aidata tõsta põllumajanduse konkurentsivõimet, parandada loodusvarade jätkusuutlikku majandamist, tõhustada kliimameetmeid ning tagada maapiirkondade tasakaalustatud ja territoriaalne areng. Uue rahastusperioodi (2023-2027) vahendid võetakse paralleelselt kasutusele kus vaja.

**Eesti-Šveitsi programmi** tegevused käivituvad 2024 aastal ning kestavad aastani 2028. Programmil on kaks fookust: sotsiaalse kaasatuse teemad, millesse on kaasatud nelja ministeeriumi valitsemisala (Kultuuriministeerium, Haridus- ja teadusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium) ja bioloogilise mitmekesisuse edendamine, millega tegeleb Kliimaministeerium koos oma asutustega.

2025. aastal jätkavad kõik seitse Interreg Euroopa territoriaalse koostööprogrammi 2021-2027 rahastusperioodi raames. URBACTi, Eesti-Läti, Kesk-Läänemere, Läänemere piirkonna, Interreg Euroopa, Interact ja Espon programmid on Euroopa Komisjoni poolt heakskiidetud. Euroopa territoriaalse koostöö programmidel on kõigil oma spetsiifilised eesmärgid, aga neid ühendab erinevate Euroopa riikide omavahelise koostöö tugevdamine. Näiteks **Eesti-Läti piiriülese koostöö programmi** eesmärk on toetada piiriäärsete regioonide jätkusuutlikku arengut läbi ideede, mis aitavad Eestil ja Lätil areneda heanaaberlikku koostööd pakkudes programmi piirkonna inimestele paremaid võimalusi edukaks ja täisväärtuslikuks eluks. Programmi raames edendatakse ka inimeste, kaupade ja kapitali liikuvust.

**Sisejulgeolekufondi (ISF)** 2021-2027 perioodi üldeesmärk on aidata kaasa kõrge julgeolekutaseme tagamisele liidus, eelkõige võideldes terrorismi ja radikaliseerumise, raske ja organiseeritud kuritegevuse ja küberkuritegevusega, juhtides julgeolekuga seotud riske ja kriise ning abistades ja kaitstes kuritegevuse ohvreid.

**Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (BMVI)** kaudu toetab Euroopa Liit tegevusi, mis on suunatud EL välispiiri kaitsmisele, seadusliku rände hõlbustamisele ning ühise viisapoliitika elluviimisele.

**Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF)** eesmärk on aidata kaasa rändevoogude tõhusale juhtimisele, tugevdada ja arendada Euroopa ühist varjupaigasüsteemi, toetada seaduslikku rännet ja aidata seejuures kaasa ka kolmandate riikide kodanike integreerimisele ning aidata võidelda ebaseadusliku rände vastu ja tagada tõhus tagasisaatmine kolmandate riikidesse.



**Otsetoetusi** on riigiasutustel võimalik taotleda otse mitmetest Euroopa Liidu fondidest erinevateks tegevusteks, kogemuste vahetamiseks, riikidevahelise koostöö edendamiseks, riikide süsteemide ühtlustamiseks ja paljuks muuks.

Märkus: Riigieelarves liigendatakse vahendid eelarveklassifikaatori alusel administratiivselt ministeeriumide valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide vahel. Minister liigendab täiendavalt riigieelarves märgitud ministeeriumi valitsemisala vahendid administratiivselt ja majandusliku sisu järgi valitsemisala eelarves.

## LISA 12. Valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide kulud administratiivselt majandusliku sisu lõikes

Märkus: Riigieelarves liigendatakse vahendid eelarveklassifikaatori alusel administratiivselt ministeeriumide valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide vahel. Minister liigendab täiendavalt riigieelarves märgitud ministeeriumi valitsemisala vahendid administratiivselt ja majandusliku sisu järgi valitsemisala eelarves. Summad esitatud tuhandetes eurodes.

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Riigikogu Kantselei</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-255</b>	<b>-4 993</b>	<b>-6 452</b>	<b>-1 459</b>	<b>29%</b>
sh käibemaks	-41	-900	-511	390	-43%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-18 578</b>	<b>-35 065</b>	<b>-33 815</b>	<b>1 249</b>	<b>-4%</b>
Tööjõukulud	-12 031	-20 396	-21 259	-863	4%
Majandamiskulud	-3 001	-8 980	-8 951	29	0%
Sotsiaaltoetused	-1	-3	-3	0	0%
Muud toetused	-2 069	-2 848	-303	2 545	-89%
Põhivara amortisatsioon	-1 043	-1 352	-2 494	-1 142	84%
Käibemaks	-432	-1 486	-805	680	-46%
<b>Vabariigi Presidendi Kantselei</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-420</b>	<b>0</b>	<b>-205</b>	<b>-205</b>	<b>100%</b>
sh käibemaks	-70	0	-37	-37	100%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-5 753</b>	<b>-5 990</b>	<b>-6 805</b>	<b>-814</b>	<b>14%</b>
Tööjõukulud	-2 837	-2 793	-2 819	-26	1%
Majandamiskulud	-2 203	-2 527	-3 167	-640	25%
Muud toetused	-228	-228	-228	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-176	-137	-137	0	0%
Käibemaks	-302	-304	-452	-148	49%
<b>Riigikontroll</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-5 771</b>	<b>-5 909</b>	<b>-6 015</b>	<b>-107</b>	<b>2%</b>
Tööjõukulud	-4 236	-4 207	-4 377	-169	4%
Majandamiskulud	-1 235	-1 374	-1 319	56	-4%
Põhivara amortisatsioon	-76	-79	-75	4	-5%
Käibemaks	-224	-248	-245	3	-1%
<b>Õiguskantsleri Kantselei</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-3 292</b>	<b>-3 463</b>	<b>-3 495</b>	<b>-32</b>	<b>1%</b>
Tööjõukulud	-2 571	-2 580	-2 588	-7	0%
Majandamiskulud	-601	-730	-755	-25	3%
Muud toetused	-16	-11	-11	0	0%
Käibemaks	-104	-141	-141	0	0%
<b>Riigikohus</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-6 971</b>	<b>-6 917</b>	<b>-6 962</b>	<b>-45</b>	<b>1%</b>
Tööjõukulud	-5 678	-5 615	-5 805	-190	3%
Majandamiskulud	-911	-947	-803	144	-15%
Põhivara amortisatsioon	-226	-215	-211	4	-2%
Käibemaks	-145	-126	-133	-7	5%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Vabariigi Valitsus</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-2 891 766</b>	<b>-3 108 919</b>	<b>-3 319 215</b>	<b>-210 296</b>	<b>7%</b>
Muud tegevuskulud	0	-74 951	-166 658	-91 707	122%
Muud toetused	-1 094 391	-1 053 889	-1 073 094	-19 205	2%
Edasiantavad maksud	-1 797 375	-1 980 078	-2 079 463	-99 385	5%
<b>Riigikantselei</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-17 951</b>	<b>-23 571</b>	<b>-23 551</b>	<b>20</b>	<b>0%</b>
Tööjõukulud	-9 161	-8 311	-8 064	247	-3%
Majandamiskulud	-5 962	-11 396	-11 405	-9	0%
Finantskulud	-3	-3	-4	0	3%
Sotsiaaltoetused	-8	0	-8	-8	100%
Muud toetused	-623	-176	-297	-121	69%
Põhivara amortisatsioon	-1 239	-1 450	-1 250	200	-14%
Käibemaks	-956	-2 235	-2 524	-289	13%
<b>Riigikantselei</b>					
Muud toetused	-623	-176	-297	-121	69%
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-79 198</b>	<b>-24 666</b>	<b>-25 174</b>	<b>-508</b>	<b>2%</b>
sh käibemaks	-13 109	-7 068	-4 616	2 452	-35%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-935 551</b>	<b>-1 066 732</b>	<b>-1 136 147</b>	<b>-69 415</b>	<b>7%</b>
Tööjõukulud	-205 031	-188 946	-206 402	-17 456	9%
Majandamiskulud	-96 093	-94 031	-127 417	-33 386	36%
Muud tegevuskulud	-95	-5	-5	0	0%
Sotsiaaltoetused	-27 970	-68 570	-64 210	4 360	-6%
Investeeringutoetused	-18 740	-11 643	-930	10 713	-92%
Muud toetused	-546 390	-664 474	-690 053	-25 579	4%
Põhivara amortisatsioon	-25 742	-21 823	-25 750	-3 927	18%
Käibemaks	-15 490	-17 239	-21 379	-4 140	24%
<b>Haridus- ja Teadusministeerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-70 527</b>	<b>-20 649</b>	<b>-22 181</b>	<b>-1 532</b>	<b>7%</b>
sh käibemaks	-11 729	-6 864	-4 616	2 248	-33%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-599 306</b>	<b>-733 850</b>	<b>-738 414</b>	<b>-4 564</b>	<b>1%</b>
Tööjõukulud	-14 207	-22 731	-16 603	6 128	-27%
Majandamiskulud	-31 211	-28 826	-35 808	-6 982	24%
Muud tegevuskulud	24	-5	-5	0	0%
Sotsiaaltoetused	-14 178	-20 642	-17 789	2 853	-14%
Investeeringutoetused	-18 497	-11 643	-930	10 713	-92%
Muud toetused	-510 935	-629 786	-643 410	-13 624	2%
Põhivara amortisatsioon	-4 401	-4 262	-4 401	-139	3%
Käibemaks	-5 900	-15 955	-19 469	-3 513	22%
<b>Riigi kutseõppeasutused</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-2 658</b>	<b>-1 200</b>	<b>-1 223</b>	<b>-23</b>	<b>2%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-118 038</b>	<b>-107 880</b>	<b>-115 057</b>	<b>-7 178</b>	<b>7%</b>
Tööjõukulud	-63 755	-65 646	-71 134	-5 489	8%
Majandamiskulud	-31 100	-23 377	-23 212	165	-1%
Sotsiaaltoetused	-8 132	-8 370	-8 755	-385	5%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Põhivara amortisatsioon	-10 394	-10 487	-11 956	-1 469	14%
<b>Riigi rakenduskõrgkoolid</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-4 577</b>	<b>-1 545</b>	<b>-1 720</b>	<b>-175</b>	<b>11%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-38 518</b>	<b>-34 372</b>	<b>-46 569</b>	<b>-12 196</b>	<b>35%</b>
Tööjõukulud	-24 545	-23 673	-33 765	-10 092	43%
Majandamiskulud	-7 813	-7 870	-9 363	-1 493	19%
Sotsiaaltoetused	-1 345	-452	-546	-95	21%
Põhivara amortisatsioon	-2 895	-2 378	-2 895	-517	22%
<b>Riigi üldhariduskoolid</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-97 384</b>	<b>-80 888</b>	<b>-105 021</b>	<b>-24 132</b>	<b>30%</b>
Tööjõukulud	-73 704	-59 226	-58 751	475	-1%
Majandamiskulud	-14 340	-17 848	-40 957	-23 109	129%
Sotsiaaltoetused	-309	0	-34	-34	100%
Muud toetused	-35	-5	-5	0	7%
Põhivara amortisatsioon	-6 793	-3 777	-5 239	-1 461	39%
Käibemaks	-2 196	-32	-35	-3	9%
<b>Riigi teadus- ja arendusasutused</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-8 874</b>	<b>-11 133</b>	<b>-14 515</b>	<b>-3 382</b>	<b>30%</b>
Tööjõukulud	-5 685	-4 425	-4 733	-308	7%
Majandamiskulud	-1 683	-3 238	-4 696	-1 457	45%
Muud toetused	-572	-2 499	-3 578	-1 079	43%
Põhivara amortisatsioon	-615	-472	-615	-143	30%
Käibemaks	-294	-498	-893	-395	79%
<b>Keeleamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-828</b>	<b>-822</b>	<b>-689</b>	<b>133</b>	<b>-16%</b>
Tööjõukulud	-611	-664	-620	44	-7%
Majandamiskulud	-100	-77	-69	8	-10%
<b>Haridus- ja Noorteamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-62 175</b>	<b>-87 912</b>	<b>-106 383</b>	<b>-18 471</b>	<b>21%</b>
Tööjõukulud	-16 731	-6 876	-15 376	-8 500	124%
Majandamiskulud	-6 364	-8 972	-9 608	-636	7%
Sotsiaaltoetused	-3 994	-39 107	-37 087	2 020	-5%
Muud toetused	-33 758	-32 087	-43 046	-10 959	34%
Põhivara amortisatsioon	-283	-116	-283	-167	143%
Käibemaks	-776	-754	-983	-229	30%
<b>Rahvusarhiiv</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-454</b>	<b>-50</b>	<b>-50</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-10 428</b>	<b>-9 874</b>	<b>-9 500</b>	<b>374</b>	<b>-4%</b>
Tööjõukulud	-5 793	-5 705	-5 420	285	-5%
Majandamiskulud	-3 482	-3 823	-3 704	119	-3%
Muud toetused	-135	-16	-15	1	-6%
Põhivara amortisatsioon	-361	-330	-361	-31	9%
<b>Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-7 163</b>	<b>-1 386</b>	<b>-28 740</b>	<b>-27 354</b>	<b>1973%</b>
sh käibemaks	-1 096	-250	-5 003	-4 753	1901%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-221 567</b>	<b>-226 513</b>	<b>-387 659</b>	<b>-161 146</b>	<b>71%</b>

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Tööjõukulud	-140 522	-145 307	-175 313	-30 006	21%
Majandamiskulud	-53 390	-53 850	-92 976	-39 126	73%
Muud tegevuskulud	-124	0	-3 010	-3 010	100%
Sotsiaaltoetused	-31	-37	-37	0	0%
Investeeringutoetused	0	0	-38 264	-38 264	100%
Muud toetused	-13 087	-9 462	-40 696	-31 233	330%
Edasiantavad maksud	-1 521	-1 500	-1 500	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-3 637	-4 205	-12 795	-8 591	204%
Käibemaks	-9 256	-12 152	-23 067	-10 915	90%
<b>Justiits- ja Digiministerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>0</b>	<b>-4</b>	<b>-2 750</b>	<b>-2 747</b>	<b>76294 %</b>
sh käibemaks	0	-4	-35	-32	878%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-25 390</b>	<b>-25 115</b>	<b>-111 003</b>	<b>-85 888</b>	<b>342%</b>
Tööjõukulud	-10 156	-11 591	-16 063	-4 471	39%
Majandamiskulud	-2 816	-3 301	-12 563	-9 262	281%
Muud tegevuskulud	-106	0	-300	-300	100%
Sotsiaaltoetused	-27	-29	-29	0	0%
Investeeringutoetused	0	0	-38 264	-38 264	100%
Muud toetused	-11 966	-8 823	-40 047	-31 223	354%
Põhivara amortisatsioon	-25	-3	-9	-6	175%
Käibemaks	-293	-1 367	-3 728	-2 361	173%
<b>Prokuratuur</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-21 420</b>	<b>-22 024</b>	<b>-21 185</b>	<b>839</b>	<b>-4%</b>
Tööjõukulud	-17 600	-18 523	-18 188	335	-2%
Majandamiskulud	-3 263	-2 904	-2 446	458	-16%
Muud toetused	-8	-8	-8	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-5	-19	-19	0	0%
Käibemaks	-544	-572	-525	47	-8%
<b>Eesti Kohtuekspertiisi Instituut</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-1 630</b>	<b>-24</b>	<b>-24</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
sh käibemaks	-272	-4	-4	0	0%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-9 946</b>	<b>-10 690</b>	<b>-9 815</b>	<b>874</b>	<b>-8%</b>
Tööjõukulud	-5 594	-5 877	-5 957	-80	1%
Majandamiskulud	-3 302	-3 827	-2 942	885	-23%
Muud toetused	-4	-4	-4	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-509	-258	-258	0	0%
Käibemaks	-537	-725	-655	69	-10%
<b>Registrite ja Infosüsteemide Keskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-4 672</b>	<b>-159</b>	<b>-163</b>	<b>-4</b>	<b>2%</b>
sh käibemaks	-681	-26	-30	-4	14%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-17 521</b>	<b>-18 080</b>	<b>-16 586</b>	<b>1 494</b>	<b>-8%</b>
Tööjõukulud	-12 516	-12 000	-10 936	1 064	-9%
Majandamiskulud	-2 022	-1 796	-1 416	380	-21%
Muud toetused	-13	-12	-12	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-2 662	-3 800	-3 800	0	0%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Käibemaks	-307	-471	-422	49	-10%
<b>Kohtud (grupp)</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-57 378</b>	<b>-60 809</b>	<b>-60 194</b>	<b>615</b>	<b>-1%</b>
Tööjõukulud	-45 065	-48 999	-48 869	130	0%
Majandamiskulud	-10 493	-9 800	-9 377	423	-4%
Põhivara amortisatsioon	-8	-38	-38	0	0%
Käibemaks	-1 811	-1 973	-1 910	63	-3%
<b>Viru Vangla</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-553</b>	<b>-438</b>	<b>-24</b>	<b>414</b>	<b>-95%</b>
sh käibemaks	-92	-79	-4	75	-95%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-30 432</b>	<b>-29 978</b>	<b>-29 064</b>	<b>914</b>	<b>-3%</b>
Tööjõukulud	-16 913	-15 925	-15 941	-16	0%
Majandamiskulud	-11 214	-11 474	-10 653	821	-7%
Sotsiaaltoetused	-1	-3	-3	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-293	-31	-31	0	0%
Käibemaks	-2 009	-2 546	-2 436	109	-4%
<b>Tartu Vangla</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-91</b>	<b>-738</b>	<b>-24</b>	<b>715</b>	<b>-97%</b>
sh käibemaks	-15	-133	-4	129	-97%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-18 321</b>	<b>-17 764</b>	<b>-12 592</b>	<b>5 172</b>	<b>-29%</b>
Tööjõukulud	-10 510	-9 700	-6 369	3 331	-34%
Majandamiskulud	-6 541	-6 565	-5 027	1 538	-23%
Sotsiaaltoetused	-1	-2	-2	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-83	-40	-40	0	0%
Käibemaks	-1 185	-1 457	-1 154	303	-21%
<b>Tallinna Vangla</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-216</b>	<b>-24</b>	<b>-24</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
sh käibemaks	-36	-4	-4	0	0%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-31 068</b>	<b>-32 115</b>	<b>-30 665</b>	<b>1 451</b>	<b>-5%</b>
Tööjõukulud	-15 723	-16 042	-16 941	-899	6%
Majandamiskulud	-12 843	-13 168	-11 165	2 003	-15%
Sotsiaaltoetused	-2	-4	-4	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-52	-17	-17	0	0%
Käibemaks	-2 436	-2 885	-2 538	347	-12%
<b>Andmekaitse Inspektsioon</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-1 490</b>	<b>-1 456</b>	<b>-1 384</b>	<b>72</b>	<b>-5%</b>
Tööjõukulud	-1 372	-1 399	-1 327	72	-5%
Majandamiskulud	-107	-51	-51	0	0%
Käibemaks	-11	-6	-6	0	4%
<b>Patendiamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-3 867</b>	<b>-3 853</b>	<b>-3 813</b>	<b>40</b>	<b>-1%</b>
Tööjõukulud	-2 176	-2 058	-2 047	10	0%
Majandamiskulud	-154	-269	-239	30	-11%
Edasiantavad maksud	-1 521	-1 500	-1 500	0	0%
Käibemaks	-16	-26	-27	0	2%
<b>Konkurentsiamet</b>					

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Kulud kokku</b>	<b>-4 733</b>	<b>-4 629</b>	<b>-4 370</b>	<b>259</b>	<b>-6%</b>
Tööjõukulud	-2 896	-3 194	-2 952	242	-8%
Majandamiskulud	-635	-696	-677	18	-3%
Muud toetused	-1 096	-615	-615	0	0%
Käibemaks	-106	-124	-126	-2	1%
<b>Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-13 343</b>	<b>-13 343</b>	<b>100%</b>
sh käibemaks	0	0	-2 601	-2 601	100%
<b>Kulud kokku</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-44 896</b>	<b>-44 896</b>	<b>100%</b>
Tööjõukulud	0	0	-9 380	-9 380	100%
Majandamiskulud	0	0	-26 337	-26 337	100%
Põhivara amortisatsioon	0	0	-2 826	-2 826	100%
Käibemaks	0	0	-6 354	-6 354	100%
<b>Riigi Infosüsteemi Amet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-12 389</b>	<b>-12 389</b>	<b>100%</b>
sh käibemaks	0	0	-2 321	-2 321	100%
<b>Kulud kokku</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-42 093</b>	<b>-42 093</b>	<b>100%</b>
Tööjõukulud	0	0	-20 345	-20 345	100%
Majandamiskulud	0	0	-10 083	-10 083	100%
Muud tegevuskulud	0	0	-2 710	-2 710	100%
Muud toetused	0	0	-10	-10	100%
Põhivara amortisatsioon	0	0	-5 759	-5 759	100%
Käibemaks	0	0	-3 186	-3 186	100%
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-282 718</b>	<b>-454 048</b>	<b>-515 484</b>	<b>-61 436</b>	<b>14%</b>
sh käibemaks	-33 245	-68 385	-74 376	-5 990	9%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-1 005 604</b>	<b>-1 111 458</b>	<b>-1 195 952</b>	<b>-84 494</b>	<b>8%</b>
Tööjõukulud	-178 209	-189 723	-203 806	-14 083	7%
Majandamiskulud	-482 793	-572 009	-498 184	73 825	-13%
Muud tegevuskulud	-65 093	-67 110	-72 793	-5 684	8%
Sotsiaaltoetused	-15 884	-18 531	-20 815	-2 284	12%
Investeeringutoetused	-7 071	-5 265	-4 888	376	-7%
Muud toetused	-72 395	-75 143	-186 212	-111 070	148%
Põhivara amortisatsioon	-97 014	-88 798	-125 018	-36 220	41%
Käibemaks	-87 145	-94 880	-84 235	10 645	-11%
<b>Kaitseministeerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-2 030</b>	<b>-2 167</b>	<b>-3 145</b>	<b>-978</b>	<b>45%</b>
sh käibemaks	-338	-339	-538	-199	59%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-82 210</b>	<b>-88 825</b>	<b>-212 399</b>	<b>-123 574</b>	<b>139%</b>
Tööjõukulud	-7 990	-9 020	-9 534	-514	6%
Majandamiskulud	-4 091	-5 984	-17 909	-11 925	199%
Muud tegevuskulud	-44	-11	-3	8	-75%
Investeeringutoetused	-6 961	-5 228	-4 888	339	-6%
Muud toetused	-62 644	-67 587	-178 486	-110 900	164%
Põhivara amortisatsioon	-190	-314	-729	-414	132%
Käibemaks	-290	-682	-849	-168	25%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Välisluureamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-40 106</b>	<b>-37 078</b>	<b>-38 681</b>	<b>-1 602</b>	<b>4%</b>
Muud tegevuskulud	-40 106	-37 078	-38 681	-1 602	4%
<b>Eesti Sõjamuseum - kindral Laidoneri Muuseum</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-184</b>	<b>-54</b>	<b>-244</b>	<b>-190</b>	<b>350%</b>
sh käibemaks	-31	-9	-44	-35	379%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-3 089</b>	<b>-2 730</b>	<b>-2 775</b>	<b>-45</b>	<b>2%</b>
Tööjõukulud	-1 341	-1 387	-1 478	-91	7%
Majandamiskulud	-791	-711	-834	-122	17%
Sotsiaaltoetused	-3	-3	-3	0	0%
Muud toetused	-513	-200	-200	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-305	-267	-123	145	-54%
Käibemaks	-135	-125	-138	-13	11%
<b>Kaitseressursside Amet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-97</b>	<b>-200</b>	<b>-200</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
sh käibemaks	-16	-33	-33	0	0%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-12 556</b>	<b>-16 044</b>	<b>-15 909</b>	<b>135</b>	<b>-1%</b>
Tööjõukulud	-7 083	-7 311	-7 582	-271	4%
Majandamiskulud	-3 793	-6 075	-6 067	8	0%
Sotsiaaltoetused	-894	-1 311	-1 253	57	-4%
Muud toetused	-233	-317	-317	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-266	-309	-8	301	-97%
Käibemaks	-286	-721	-682	39	-5%
<b>Kaitsevägi</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-155 320</b>	<b>-16 358</b>	<b>-11 016</b>	<b>5 342</b>	<b>-33%</b>
sh käibemaks	-13 246	-501	-405	96	-19%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-767 245</b>	<b>-338 334</b>	<b>-392 172</b>	<b>-53 838</b>	<b>16%</b>
Tööjõukulud	-148 273	-158 093	-170 205	-12 113	8%
Majandamiskulud	-429 516	-67 116	-68 484	-1 368	2%
Muud tegevuskulud	-24 602	-29 632	-33 673	-4 041	14%
Sotsiaaltoetused	-14 987	-17 217	-19 559	-2 341	14%
Muud toetused	-1 908	-2 147	-2 316	-170	8%
Põhivara amortisatsioon	-71 735	-56 944	-91 075	-34 131	60%
Käibemaks	-76 225	-7 185	-6 859	326	-5%
<b>Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-125 087</b>	<b>-435 269</b>	<b>-500 879</b>	<b>-65 610</b>	<b>15%</b>
sh käibemaks	-19 614	-67 503	-73 356	-5 853	9%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-100 397</b>	<b>-628 447</b>	<b>-534 017</b>	<b>94 430</b>	<b>-15%</b>
Tööjõukulud	-13 523	-13 913	-15 008	-1 095	8%
Majandamiskulud	-44 602	-492 123	-404 890	87 233	-18%
Muud tegevuskulud	-339	-388	-436	-48	12%
Muud toetused	-7 096	-4 892	-4 892	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-24 519	-30 963	-33 084	-2 121	7%
Käibemaks	-10 208	-86 168	-75 707	10 461	-12%
<b>Kliimaministeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-128 904</b>	<b>-175 478</b>	<b>-186 075</b>	<b>-10 597</b>	<b>6%</b>



	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
sh käibemaks	-20 333	-30 912	-34 347	-3 435	11%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-482 745</b>	<b>-1 184 530</b>	<b>-1 065 246</b>	<b>119 284</b>	<b>-10%</b>
Tööjõukulud	-67 835	-80 045	-84 194	-4 149	5%
Majandamiskulud	-60 747	-79 217	-104 157	-24 940	31%
Muud tegevuskulud	-1 237	-19	-33	-14	76%
Sotsiaaltoetused	-23	-10	-22	-12	122%
Investeeringutoetused	-80 529	-756 304	-626 321	129 982	-17%
Muud toetused	-183 421	-91 505	-80 326	11 179	-12%
Põhivara amortisatsioon	-77 605	-161 943	-150 529	11 414	-7%
Käibemaks	-11 348	-15 487	-19 664	-4 177	27%
<b>Kliimaministeerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-4 972</b>	<b>-6 885</b>	<b>-1 877</b>	<b>5 008</b>	<b>-73%</b>
sh käibemaks	-145	-871	-839	32	-4%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-286 941</b>	<b>-869 508</b>	<b>-746 897</b>	<b>122 610</b>	<b>-14%</b>
Tööjõukulud	-11 982	-14 266	-14 061	205	-1%
Majandamiskulud	-10 633	-6 668	-25 288	-18 621	279%
Muud tegevuskulud	-507	-15	-30	-15	100%
Sotsiaaltoetused	-19	-10	-22	-12	122%
Investeeringutoetused	-80 529	-756 304	-626 321	129 982	-17%
Muud toetused	-181 218	-90 974	-79 123	11 851	-13%
Põhivara amortisatsioon	-18	-18	-16	2	-10%
Käibemaks	-2 035	-1 253	-2 035	-782	62%
<b>Transpordiamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-115 587</b>	<b>-157 613</b>	<b>-158 339</b>	<b>-726</b>	<b>0%</b>
sh käibemaks	-18 831	-28 151	-28 720	-569	2%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-117 572</b>	<b>-246 877</b>	<b>-243 400</b>	<b>3 477</b>	<b>-1%</b>
Tööjõukulud	-14 468	-30 389	-31 586	-1 198	4%
Majandamiskulud	-26 994	-49 501	-55 606	-6 104	12%
Muud toetused	-458	0	-5	-5	100%
Põhivara amortisatsioon	-70 384	-157 006	-143 711	13 295	-8%
Käibemaks	-5 223	-9 981	-12 492	-2 511	25%
<b>Eesti Geoloogiateenistus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-876</b>	<b>-765</b>	<b>-804</b>	<b>-39</b>	<b>5%</b>
sh käibemaks	-130	-111	-149	-39	35%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-2 255</b>	<b>-4 898</b>	<b>-5 110</b>	<b>-212</b>	<b>4%</b>
Tööjõukulud	-1 361	-2 169	-2 172	-3	0%
Majandamiskulud	-612	-2 485	-2 362	123	-5%
Muud tegevuskulud	0	-2	-2	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-169	-60	-57	3	-4%
Käibemaks	-110	-182	-517	-334	183%
<b>Riigilaevastik</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-638</b>	<b>-4 049</b>	<b>-18 678</b>	<b>-14 629</b>	<b>361%</b>
sh käibemaks	-96	-671	-3 493	-2 822	421%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-10 623</b>	<b>-7 753</b>	<b>-8 716</b>	<b>-963</b>	<b>12%</b>
Tööjõukulud	-5 328	-3 351	-4 036	-685	20%
Majandamiskulud	-2 479	-2 873	-2 842	31	-1%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Muud toetused	-55	-75	-75	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-2 346	-821	-1 109	-289	35%
Käibemaks	-400	-633	-654	-21	3%
<b>Keskkonnaagentuur</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-434</b>	<b>-3 166</b>	<b>-4 412</b>	<b>-1 246</b>	<b>39%</b>
sh käibemaks	-72	-571	-796	-225	39%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-14 254</b>	<b>-11 804</b>	<b>-13 421</b>	<b>-1 617</b>	<b>14%</b>
Tööjõukulud	-7 488	-7 333	-8 056	-724	10%
Majandamiskulud	-4 850	-2 965	-3 731	-766	26%
Muud tegevuskulud	-1	-1	-1	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-1 059	-924	-763	160	-17%
Käibemaks	-856	-582	-870	-288	49%
<b>Eesti Loodusmuuseum</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-1 284</b>	<b>-1 067</b>	<b>-1 188</b>	<b>-121</b>	<b>11%</b>
Tööjõukulud	-740	-689	-692	-3	0%
Majandamiskulud	-459	-308	-394	-86	28%
Põhivara amortisatsioon	-9	-5	-5	0	0%
Käibemaks	-77	-65	-97	-31	48%
<b>Keskkonnaamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-491</b>	<b>-454</b>	<b>-85</b>	<b>369</b>	<b>-81%</b>
sh käibemaks	-82	-79	-15	64	-81%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-27 319</b>	<b>-26 193</b>	<b>-28 398</b>	<b>-2 205</b>	<b>8%</b>
Tööjõukulud	-17 181	-16 438	-18 137	-1 699	10%
Majandamiskulud	-6 761	-7 687	-7 336	352	-5%
Muud toetused	-1 678	-457	-1 124	-667	146%
Põhivara amortisatsioon	-510	-306	-238	69	-22%
Käibemaks	-1 098	-1 305	-1 564	-259	20%
<b>Keskkonnaministeriumi Infotehnoloogiakeskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-5 906</b>	<b>-2 546</b>	<b>-1 880</b>	<b>666</b>	<b>-26%</b>
sh käibemaks	-977	-459	-336	123	-27%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-15 427</b>	<b>-16 430</b>	<b>-18 116</b>	<b>-1 686</b>	<b>10%</b>
Tööjõukulud	-4 869	-5 411	-5 454	-42	1%
Majandamiskulud	-6 405	-6 730	-6 597	133	-2%
Põhivara amortisatsioon	-2 888	-2 803	-4 628	-1 825	65%
Käibemaks	-1 264	-1 486	-1 437	49	-3%
<b>Kultuuriministeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-187</b>	<b>-43</b>	<b>-828</b>	<b>-785</b>	<b>1825%</b>
sh käibemaks	-22	0	-129	-129	100%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-363 855</b>	<b>-359 770</b>	<b>-335 725</b>	<b>24 045</b>	<b>-7%</b>
Tööjõukulud	-15 902	-15 090	-14 760	330	-2%
Majandamiskulud	-14 793	-12 247	-11 687	560	-5%
Sotsiaaltoetused	-1 038	-922	-933	-11	1%
Investeeringutoetused	-43 145	-33 165	-13 283	19 883	-60%
Muud toetused	-244 576	-249 242	-245 294	3 948	-2%
Edasiantavad maksud	-40 944	-45 925	-46 609	-684	1%
Põhivara amortisatsioon	-1 231	-1 075	-851	223	-21%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Käibemaks	-2 214	-2 104	-2 309	-204	10%
<b>Kultuuriministeerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-94</b>	<b>0</b>	<b>-725</b>	<b>-725</b>	<b>100%</b>
sh käibemaks	-16	0	-129	-129	100%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-331 502</b>	<b>-328 664</b>	<b>-307 258</b>	<b>21 406</b>	<b>-7%</b>
Tööjõukulud	-5 455	-5 429	-5 615	-186	3%
Majandamiskulud	-3 841	-2 599	-3 690	-1 091	42%
Sotsiaaltoetused	-736	-718	-736	-17	2%
Investeeringutoetused	-40 822	-29 891	-10 173	19 719	-66%
Muud toetused	-238 993	-243 277	-239 509	3 768	-2%
Edasiantavad maksud	-40 944	-45 925	-46 609	-684	1%
Põhivara amortisatsioon	-138	-129	-137	-8	6%
Käibemaks	-563	-696	-791	-95	14%
<b>Muinsuskaitseamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-7 745</b>	<b>-8 465</b>	<b>-8 190</b>	<b>276</b>	<b>-3%</b>
Tööjõukulud	-2 436	-2 367	-2 571	-204	9%
Majandamiskulud	-1 002	-974	-757	217	-22%
Sotsiaaltoetused	-288	-204	-194	10	-5%
Investeeringutoetused	-2 323	-3 274	-3 110	164	-5%
Muud toetused	-1 517	-1 476	-1 392	84	-6%
Põhivara amortisatsioon	-22	-22	-22	0	0%
Käibemaks	-158	-149	-144	5	-3%
<b>Eesti Lastekirjanduse Keskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-23</b>	<b>-23</b>	<b>-23</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-1 005</b>	<b>-1 009</b>	<b>-1 013</b>	<b>-5</b>	<b>0%</b>
Tööjõukulud	-543	-495	-537	-43	9%
Majandamiskulud	-386	-445	-405	40	-9%
Sotsiaaltoetused	-14	0	-4	-4	100%
Käibemaks	-55	-69	-67	2	-3%
<b>Rahvakultuuri Keskus</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-5 682</b>	<b>-6 005</b>	<b>-5 786</b>	<b>220</b>	<b>-4%</b>
Tööjõukulud	-1 126	-985	-986	-1	0%
Majandamiskulud	-429	-477	-353	124	-26%
Muud toetused	-4 066	-4 488	-4 393	96	-2%
Käibemaks	-61	-55	-54	1	-2%
<b>Võru Instituut</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-1 214</b>	<b>-1 168</b>	<b>-1 175</b>	<b>-7</b>	<b>1%</b>
Tööjõukulud	-864	-827	-802	24	-3%
Majandamiskulud	-289	-282	-312	-29	10%
Põhivara amortisatsioon	-33	-14	-14	1	-5%
Käibemaks	-27	-45	-48	-3	7%
<b>Muuseumid</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-70</b>	<b>-20</b>	<b>-80</b>	<b>-60</b>	<b>300%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-16 707</b>	<b>-14 458</b>	<b>-12 303</b>	<b>2 155</b>	<b>-15%</b>
Tööjõukulud	-5 479	-4 988	-4 249	739	-15%
Majandamiskulud	-8 846	-7 470	-6 171	1 300	-17%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Põhivara amortisatsioon	-1 031	-910	-679	231	-25%
Käibemaks	-1 350	-1 090	-1 204	-114	10%
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-95 308</b>	<b>-28 664</b>	<b>-4 861</b>	<b>23 803</b>	<b>-83%</b>
sh käibemaks	-15 632	-4 953	-638	4 315	-87%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-1 071 752</b>	<b>-1 405 627</b>	<b>-1 256 128</b>	<b>149 499</b>	<b>-11%</b>
Tööjõukulud	-61 337	-54 376	-31 612	22 763	-42%
Majandamiskulud	-68 963	-45 985	-11 551	34 434	-75%
Sotsiaaltoetused	-8	-10	-42	-32	320%
Investeeringutoetused	-88 663	-141 986	-59 002	82 983	-58%
Muud toetused	-598 934	-818 296	-822 734	-4 438	1%
Edasiantavad maksud	-147 941	-313 000	-322 000	-9 000	3%
Põhivara amortisatsioon	-84 430	-9 710	-856	8 854	-91%
Käibemaks	-20 868	-22 065	-8 331	13 734	-62%
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-6 072</b>	<b>-2 437</b>	<b>-1 818</b>	<b>620</b>	<b>-25%</b>
sh käibemaks	-605	-379	-605	-226	60%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-795 512</b>	<b>-1 306 976</b>	<b>-1 221 977</b>	<b>84 999</b>	<b>-7%</b>
Tööjõukulud	-13 183	-13 090	-8 893	4 198	-32%
Majandamiskulud	-7 624	-7 240	-4 487	2 753	-38%
Sotsiaaltoetused	-8	-10	-10	0	0%
Investeeringutoetused	-77 105	-141 986	-59 002	82 983	-58%
Muud toetused	-538 166	-817 568	-820 175	-2 607	0%
Edasiantavad maksud	-147 941	-313 000	-322 000	-9 000	3%
Põhivara amortisatsioon	-834	-54	-297	-243	449%
Käibemaks	-10 173	-13 828	-7 113	6 715	-49%
<b>Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-1 129</b>	<b>-248</b>	<b>-313</b>	<b>-65</b>	<b>26%</b>
sh käibemaks	-151	-33	-33	0	1%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-18 678</b>	<b>-8 738</b>	<b>-9 628</b>	<b>-891</b>	<b>10%</b>
Tööjõukulud	-6 213	-6 828	-7 543	-714	10%
Majandamiskulud	-1 050	-1 227	-1 241	-14	1%
Muud toetused	-219	-20	-20	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-309	-293	-433	-140	48%
Käibemaks	-209	-369	-391	-22	6%
<b>Tööinspeksioon</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-3 721</b>	<b>-5 471</b>	<b>-7 993</b>	<b>-2 522</b>	<b>46%</b>
Tööjõukulud	-2 201	-4 341	-4 359	-18	0%
Majandamiskulud	-609	-900	-890	10	-1%
Muud toetused	-794	0	-2 538	-2 538	100%
Põhivara amortisatsioon	-13	-26	-26	0	0%
Käibemaks	-105	-203	-179	24	-12%
<b>Riikliku Lepitaja Kantselei</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-79</b>	<b>-153</b>	<b>-148</b>	<b>5</b>	<b>-3%</b>
Tööjõukulud	-70	-132	-128	4	-3%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Majandamiskulud	-8	-17	-16	1	-5%
Käibemaks	-1	-4	-4	0	0%
<b>Soolise Võrdõiguslikkuse ja Võrdse Kohtlemise Voliniku Kantselei</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-571</b>	<b>-571</b>	<b>100%</b>
Tööjõukulud	0	0	-334	-334	100%
Majandamiskulud	0	0	-192	-192	100%
Käibemaks	0	0	-44	-44	100%
<b>Maa- ja Ruumiamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-2 730</b>	<b>-2 730</b>	<b>100%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-15 812</b>	<b>-15 812</b>	<b>100%</b>
Tööjõukulud	0	0	-10 355	-10 355	100%
Majandamiskulud	0	0	-4 724	-4 724	100%
Sotsiaaltoetused	0	0	-32	-32	100%
Muud toetused	0	0	-1	-1	100%
Põhivara amortisatsioon	0	0	-100	-100	100%
Käibemaks	0	0	-600	-600	100%
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-12 778</b>	<b>-6 134</b>	<b>-5 680</b>	<b>454</b>	<b>-7%</b>
sh käibemaks	-1 715	-568	-915	-347	61%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-561 235</b>	<b>-732 364</b>	<b>-793 473</b>	<b>-61 110</b>	<b>8%</b>
Tööjõukulud	-57 979	-63 493	-52 795	10 698	-17%
Majandamiskulud	-24 782	-29 672	-26 434	3 238	-11%
Muud tegevuskulud	-1 007	-10	-12	-2	16%
Investeeringutoetused	-19 950	-147 982	-239 730	-91 748	62%
Muud toetused	-448 316	-479 260	-462 898	16 362	-3%
Põhivara amortisatsioon	-5 530	-5 195	-6 651	-1 456	28%
Käibemaks	-3 822	-6 729	-4 953	1 776	-26%
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-1 856</b>	<b>-2 658</b>	<b>-3 264</b>	<b>-606</b>	<b>23%</b>
sh käibemaks	-309	-450	-559	-109	24%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-149 739</b>	<b>-256 540</b>	<b>-323 511</b>	<b>-66 972</b>	<b>26%</b>
Tööjõukulud	-13 249	-18 535	-15 803	2 731	-15%
Majandamiskulud	-4 811	-6 653	-9 251	-2 598	39%
Investeeringutoetused	-19 950	-65 084	-131 640	-66 556	102%
Muud toetused	-109 360	-162 020	-163 608	-1 588	1%
Põhivara amortisatsioon	-1 558	-1 355	-1 306	50	-4%
Käibemaks	-792	-2 894	-1 904	989	-34%
<b>Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-5 301</b>	<b>-909</b>	<b>-2 096</b>	<b>-1 186</b>	<b>130%</b>
sh käibemaks	-883	-102	-341	-238	232%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-356 576</b>	<b>-417 933</b>	<b>-427 585</b>	<b>-9 652</b>	<b>2%</b>
Tööjõukulud	-12 680	-12 475	-12 919	-444	4%
Majandamiskulud	-3 259	-2 094	-2 789	-695	33%
Investeeringutoetused	0	-82 898	-108 091	-25 192	30%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Muud toetused	-337 504	-317 145	-299 197	17 947	-6%
Põhivara amortisatsioon	-2 496	-2 867	-4 103	-1 236	43%
Käibemaks	-427	-454	-485	-32	7%
<b>Põllumajandus- ja Toiduamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-21 309</b>	<b>-21 867</b>	<b>-19 538</b>	<b>2 328</b>	<b>-11%</b>
Tööjõukulud	-14 047	-14 183	-13 119	1 064	-8%
Majandamiskulud	-5 990	-6 346	-5 293	1 054	-17%
Muud toetused	-120	-87	-85	2	-3%
Käibemaks	-1 079	-1 250	-1 041	209	-17%
<b>Veterinaar- ja Toidulaboratoorium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-1 054</b>	<b>-85</b>	<b>-85</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
sh käibemaks	-150	-15	-15	0	0%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-6 763</b>	<b>-6 981</b>	<b>-7 745</b>	<b>-765</b>	<b>11%</b>
Tööjõukulud	-3 756	-3 431	-4 131	-700	20%
Majandamiskulud	-2 393	-2 748	-2 748	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-262	-173	-293	-120	69%
Käibemaks	-351	-629	-574	55	-9%
<b>Eesti Taimekasvatuse Instituut</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-4 484</b>	<b>-235</b>	<b>-235</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-19 102</b>	<b>-14 938</b>	<b>-15 093</b>	<b>-155</b>	<b>1%</b>
Tööjõukulud	-9 155	-6 299	-6 823	-523	8%
Majandamiskulud	-6 711	-7 025	-6 354	671	-10%
Muud tegevuskulud	-15	-10	-12	-2	16%
Muud toetused	-1 333	-8	-8	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-1 017	-609	-949	-340	56%
Käibemaks	-871	-987	-948	39	-4%
<b>Rahandusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-22 603</b>	<b>-21 100</b>	<b>-23 392</b>	<b>-2 292</b>	<b>11%</b>
sh käibemaks	-3 781	-3 805	-4 372	-567	15%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-371 565</b>	<b>-442 141</b>	<b>-487 010</b>	<b>-44 868</b>	<b>10%</b>
Tööjõukulud	-98 214	-102 696	-100 959	1 737	-2%
Majandamiskulud	-32 395	-34 167	-39 363	-5 196	15%
Finantskulud	-178 218	-251 407	-281 693	-30 286	12%
Muud tegevuskulud	-1 095	-329	-329	0	0%
Sotsiaaltoetused	-1 355	-1 490	-1 675	-185	12%
Investeeringutoetused	-22 197	-22 463	-34 625	-12 162	54%
Muud toetused	-17 605	-7 011	-5 253	1 758	-25%
Põhivara amortisatsioon	-14 974	-15 875	-15 957	-81	1%
Käibemaks	-5 512	-6 702	-7 155	-453	7%
<b>Rahandusministeerium</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-245 209</b>	<b>-310 291</b>	<b>-353 778</b>	<b>-43 486</b>	<b>14%</b>
Tööjõukulud	-14 940	-14 766	-14 311	455	-3%
Majandamiskulud	-8 823	-11 508	-14 219	-2 711	24%
Finantskulud	-178 096	-251 100	-281 485	-30 385	12%
Sotsiaaltoetused	-1 355	-1 490	-1 675	-185	12%
Investeeringutoetused	-22 197	-22 463	-34 625	-12 162	54%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Muud toetused	-17 541	-6 941	-5 180	1 760	-25%
Põhivara amortisatsioon	-166	-104	-318	-214	206%
Käibemaks	-1 341	-1 919	-1 964	-45	2%
<b>Maksu- ja Tolliamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-2 161</b>	<b>-3 134</b>	<b>-3 185</b>	<b>-51</b>	<b>2%</b>
sh käibemaks	-376	-594	-575	19	-3%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-57 585</b>	<b>-59 064</b>	<b>-60 730</b>	<b>-1 667</b>	<b>3%</b>
Tööjõukulud	-40 949	-44 125	-42 404	1 721	-4%
Majandamiskulud	-12 481	-10 323	-13 271	-2 948	29%
Finantskulud	-120	-300	-200	100	-33%
Muud tegevuskulud	-287	-329	-329	0	0%
Muud toetused	-58	-62	-67	-5	8%
Põhivara amortisatsioon	-1 584	-1 700	-2 100	-400	24%
Käibemaks	-2 106	-2 225	-2 359	-135	6%
<b>Statistikaamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-13 973</b>	<b>-12 944</b>	<b>-12 809</b>	<b>136</b>	<b>-1%</b>
Tööjõukulud	-12 024	-10 897	-10 875	23	0%
Majandamiskulud	-1 590	-1 540	-1 575	-36	2%
Finantskulud	-2	-7	-9	-1	15%
Põhivara amortisatsioon	-127	-200	-50	150	-75%
Käibemaks	-231	-300	-300	0	0%
<b>Riigi Tugiteenuste Keskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-1 819</b>	<b>-1 754</b>	<b>-2 164</b>	<b>-410</b>	<b>23%</b>
sh käibemaks	-303	-323	-399	-76	24%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-20 208</b>	<b>-22 370</b>	<b>-20 706</b>	<b>1 664</b>	<b>-7%</b>
Tööjõukulud	-17 067	-18 092	-17 589	503	-3%
Majandamiskulud	-2 568	-3 541	-2 553	988	-28%
Põhivara amortisatsioon	-84	-38	-32	6	-16%
Käibemaks	-440	-700	-533	166	-24%
<b>Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-16 854</b>	<b>-13 861</b>	<b>-15 356</b>	<b>-1 495</b>	<b>11%</b>
sh käibemaks	-2 806	-2 464	-2 884	-419	17%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-29 355</b>	<b>-31 540</b>	<b>-33 233</b>	<b>-1 693</b>	<b>5%</b>
Tööjõukulud	-9 143	-10 140	-11 126	-986	10%
Majandamiskulud	-5 986	-6 229	-6 840	-612	10%
Põhivara amortisatsioon	-13 007	-13 833	-13 439	394	-3%
Käibemaks	-1 217	-1 339	-1 828	-490	37%
<b>Rahapesu Andmebüroo</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-108</b>	<b>-2 196</b>	<b>-2 687</b>	<b>-491</b>	<b>22%</b>
sh käibemaks	-18	-396	-514	-118	30%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-5 236</b>	<b>-5 931</b>	<b>-5 753</b>	<b>178</b>	<b>-3%</b>
Tööjõukulud	-4 092	-4 677	-4 655	22	0%
Majandamiskulud	-947	-1 026	-905	122	-12%
Muud toetused	-5	-8	-6	2	-25%
Põhivara amortisatsioon	-5	0	-18	-18	100%
Käibemaks	-177	-220	-170	50	-23%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Siseministeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-55 162</b>	<b>-62 451</b>	<b>-50 619</b>	<b>11 832</b>	<b>-19%</b>
sh käibemaks	-9 124	-10 786	-10 804	-18	0%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-549 992</b>	<b>-530 377</b>	<b>-555 090</b>	<b>-24 713</b>	<b>5%</b>
Tööjõukulud	-294 168	-288 607	-290 871	-2 263	1%
Majandamiskulud	-117 510	-127 090	-135 610	-8 521	7%
Muud tegevuskulud	-68 793	-50 668	-54 159	-3 491	7%
Sotsiaaltoetused	-1 580	-1 787	-2 330	-543	30%
Muud toetused	-19 119	-15 634	-15 878	-244	2%
Edasiantavad maksud	0	-115	-115	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-27 925	-22 592	-27 306	-4 713	21%
Käibemaks	-20 897	-23 883	-28 821	-4 937	21%
<b>Siseministerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-816</b>	<b>-2 481</b>	<b>-3 299</b>	<b>-817</b>	<b>33%</b>
sh käibemaks	-136	-556	-2 086	-1 531	276%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-25 899</b>	<b>-34 219</b>	<b>-29 572</b>	<b>4 647</b>	<b>-14%</b>
Tööjõukulud	-9 810	-9 744	-9 863	-119	1%
Majandamiskulud	-2 699	-8 949	-3 892	5 058	-57%
Muud tegevuskulud	-14	-9	-8	1	-11%
Sotsiaaltoetused	-13	-2	-10	-8	412%
Muud toetused	-12 904	-13 903	-14 159	-256	2%
Põhivara amortisatsioon	-37	-12	-36	-23	188%
Käibemaks	-424	-1 599	-1 604	-4	0%
<b>Kaitsepolitseiamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-59 933</b>	<b>-42 274</b>	<b>-45 873</b>	<b>-3 599</b>	<b>9%</b>
Muud tegevuskulud	-59 933	-42 274	-45 873	-3 599	9%
<b>Päästeamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-9 706</b>	<b>-26 652</b>	<b>-7 226</b>	<b>19 426</b>	<b>-73%</b>
sh käibemaks	-1 566	-4 459	-1 296	3 163	-71%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-122 338</b>	<b>-111 125</b>	<b>-115 937</b>	<b>-4 812</b>	<b>4%</b>
Tööjõukulud	-71 617	-70 924	-70 805	119	0%
Majandamiskulud	-34 349	-29 067	-32 055	-2 989	10%
Muud toetused	-5 549	-1 371	-1 373	-2	0%
Põhivara amortisatsioon	-5 097	-4 624	-4 395	229	-5%
Käibemaks	-5 725	-5 140	-7 309	-2 169	42%
<b>Siseministeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-9 776</b>	<b>-7 021</b>	<b>-8 141</b>	<b>-1 120</b>	<b>16%</b>
sh käibemaks	-1 628	-1 264	-1 521	-257	20%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-50 105</b>	<b>-46 507</b>	<b>-48 244</b>	<b>-1 738</b>	<b>4%</b>
Tööjõukulud	-20 978	-20 897	-20 732	165	-1%
Majandamiskulud	-16 783	-14 511	-16 306	-1 795	12%
Muud toetused	-1	-1	-1	0	-21%
Põhivara amortisatsioon	-8 910	-8 265	-8 150	114	-1%
Käibemaks	-3 431	-2 832	-3 055	-223	8%
<b>Sisekaitseakadeemia</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-2 088</b>	<b>-2 296</b>	<b>-2 219</b>	<b>77</b>	<b>-3%</b>



	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
sh käibemaks	-347	-383	-394	-11	3%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-20 115</b>	<b>-24 930</b>	<b>-29 182</b>	<b>-4 252</b>	<b>17%</b>
Tööjõukulud	-11 231	-11 376	-13 381	-2 005	18%
Majandamiskulud	-5 577	-9 338	-10 521	-1 183	13%
Muud tegevuskulud	83	-15	-15	0	0%
Sotsiaaltoetused	-1 546	-1 782	-2 317	-535	30%
Muud toetused	-110	-36	-17	19	-53%
Põhivara amortisatsioon	-773	-599	-599	0	0%
Käibemaks	-961	-1 784	-2 332	-548	31%
<b>Politsei- ja Piirivalveamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-32 676</b>	<b>-24 001</b>	<b>-29 735</b>	<b>-5 734</b>	<b>24%</b>
sh käibemaks	-5 431	-4 124	-5 506	-1 382	34%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-262 350</b>	<b>-262 302</b>	<b>-277 300</b>	<b>-14 998</b>	<b>6%</b>
Tööjõukulud	-172 685	-167 890	-168 412	-522	0%
Majandamiskulud	-56 895	-64 215	-71 765	-7 550	12%
Muud tegevuskulud	-8 923	-8 364	-8 262	102	-1%
Sotsiaaltoetused	-21	-3	-3	0	0%
Muud toetused	-557	-323	-328	-5	2%
Edasiantavad maksud	0	-115	-115	0	0%
Põhivara amortisatsioon	-13 094	-9 080	-14 120	-5 040	56%
Käibemaks	-10 176	-12 313	-14 295	-1 982	16%
<b>Häirekeskus</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-9 251</b>	<b>-9 020</b>	<b>-8 982</b>	<b>38</b>	<b>0%</b>
Tööjõukulud	-7 847	-7 777	-7 677	100	-1%
Majandamiskulud	-1 207	-1 010	-1 071	-61	6%
Muud tegevuskulud	-3	-6	-2	5	-75%
Põhivara amortisatsioon	-13	-13	-6	6	-50%
Käibemaks	-180	-214	-225	-11	5%
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-17 999</b>	<b>-9 305</b>	<b>-11 758</b>	<b>-2 454</b>	<b>26%</b>
sh käibemaks	-2 983	-1 640	-2 066	-426	26%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-7 467 013</b>	<b>-7 205 519</b>	<b>-7 468 957</b>	<b>-263 438</b>	<b>4%</b>
Tööjõukulud	-452 137	-151 632	-173 782	-22 151	15%
Majandamiskulud	-136 150	-139 029	-56 479	82 550	-59%
Muud tegevuskulud	-88	0	-1	-1	944%
Sotsiaaltoetused	-3 586 371	-3 939 192	-4 239 027	-299 835	8%
Investeeringutoetused	-32 786	-38 360	-36 773	-1 578	4%
Muud toetused	-815 723	-479 329	-370 025	106 540	-22%
Edasiantavad maksud	-2 425 981	-2 446 536	-2 576 629	-130 093	5%
Põhivara amortisatsioon	-9 187	-7 027	-8 110	-1 083	15%
Käibemaks	-8 590	-7 177	-8 130	-953	13%
<b>Sotsiaalministeerium</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-3 295 248</b>	<b>-2 676 040</b>	<b>-2 680 782</b>	<b>-4 742</b>	<b>0%</b>
Tööjõukulud	-280 922	-9 423	-9 484	-61	1%
Majandamiskulud	-9 001	-4 348	-12 810	-8 462	195%
Investeeringutoetused	-22 166	-38 360	-36 773	-1 587	4%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
Muud toetused	-555 167	-176 722	-44 393	-106 540	-75%
Edasiantavad maksud	-2 425 981	-2 446 536	-2 576 629	-130 093	5%
Käibemaks	-1 037	-650	-693	-42	7%
<b>Raviamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-63</b>	<b>0</b>	<b>-24</b>	<b>-24</b>	<b>100%</b>
sh käibemaks	-10	0	-4	-4	100%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-6 346</b>	<b>-6 866</b>	<b>-8 255</b>	<b>-1 390</b>	<b>20%</b>
Tööjõukulud	-5 557	-6 198	-7 496	-1 298	21%
Majandamiskulud	-610	-507	-592	-85	17%
Muud toetused	-9	-11	-10	0	-2%
Põhivara amortisatsioon	-99	-66	-73	-7	11%
Käibemaks	-71	-83	-83	0	0%
<b>Sotsiaalkindlustusamet</b>					
<b>Kulud kokku</b>	<b>-4 075 231</b>	<b>-4 456 842</b>	<b>-4 712 157</b>	<b>-255 315</b>	<b>6%</b>
Tööjõukulud	-132 907	-112 899	-131 589	-18 690	17%
Majandamiskulud	-95 623	-105 671	-15 802	89 869	-85%
Sotsiaaltoetused	-3 585 411	-3 936 895	-4 237 282	-300 388	8%
Muud toetused	-257 025	-297 893	-323 681	-25 788	9%
Põhivara amortisatsioon	-226	-47	-40	7	-15%
Käibemaks	-4 032	-3 437	-3 763	-327	10%
<b>Terviseamet</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-1 088</b>	<b>-150</b>	<b>-125</b>	<b>25</b>	<b>-17%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-29 980</b>	<b>-16 248</b>	<b>-18 546</b>	<b>-2 299</b>	<b>14%</b>
Tööjõukulud	-10 477	-8 163	-9 931	-1 768	22%
Majandamiskulud	-5 549	-3 916	-3 825	91	-2%
Muud tegevuskulud	-65	0	-1	-1	100%
Sotsiaaltoetused	0	-2 298	-1 745	553	-24%
Muud toetused	-2 131	-877	-1 619	-742	85%
Põhivara amortisatsioon	-718	-292	-486	-194	66%
Käibemaks	-421	-702	-939	-237	34%
<b>Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-16 849</b>	<b>-9 155</b>	<b>-11 369</b>	<b>-2 214</b>	<b>24%</b>
sh käibemaks	-2 710	-1 640	-2 061	-421	26%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-32 175</b>	<b>-26 236</b>	<b>-30 010</b>	<b>-3 774</b>	<b>14%</b>
Tööjõukulud	-12 124	-9 390	-10 355	-965	10%
Majandamiskulud	-9 852	-8 539	-10 001	-1 462	17%
Põhivara amortisatsioon	-7 976	-6 537	-7 457	-920	14%
Käibemaks	-2 224	-1 770	-2 197	-426	24%
<b>Tervise Arengu Instituut</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-240</b>	<b>-240</b>	<b>100%</b>
<b>Kulud kokku</b>	<b>-22 781</b>	<b>-22 758</b>	<b>-19 206</b>	<b>3 552</b>	<b>-16%</b>
Tööjõukulud	-6 267	-5 209	-4 926	283	-5%
Majandamiskulud	-14 372	-15 900	-13 450	2 450	-15%
Muud toetused	-1 385	-1 061	-322	740	-70%
Põhivara amortisatsioon	-138	-81	-53	28	-35%
Käibemaks	-617	-506	-455	51	-10%

	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutus , %
<b>Välisministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-12 959</b>	<b>-5 789</b>	<b>-9 702</b>	<b>-3 913</b>	<b>68%</b>
sh käibemaks	-537	-482	-102	380	-79%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-114 379</b>	<b>-125 695</b>	<b>-117 293</b>	<b>8 403</b>	<b>-7%</b>
Tööjõukulud	-37 287	-38 712	-38 702	10	0%
Majandamiskulud	-33 310	-39 682	-37 935	1 747	-4%
Muud toetused	-36 827	-40 582	-34 193	6 389	-16%
Põhivara amortisatsioon	-6 244	-5 689	-5 562	128	-2%
Käibemaks	-1 073	-1 031	-902	129	-13%
<b>Välisministeerium</b>					
<b>Investeeringud</b>	<b>-12 959</b>	<b>-5 789</b>	<b>-9 702</b>	<b>-3 913</b>	<b>68%</b>
sh käibemaks	-537	-482	-102	380	-79%
<b>Kulud kokku</b>	<b>-114 379</b>	<b>-125 695</b>	<b>-117 293</b>	<b>8 403</b>	<b>-7%</b>
Tööjõukulud	-37 287	-38 712	-38 702	10	0%
Majandamiskulud	-33 310	-39 682	-37 935	1 747	-4%
Muud toetused	-36 827	-40 582	-34 193	6 389	-16%
Põhivara amortisatsioon	-6 244	-5 689	-5 562	128	-2%
Käibemaks	-1 073	-1 031	-902	129	-13%

## LISA 13. Valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide majandusliku sisu kulud eelarveliikide lõikes

Summad esitatud tuhandetes eurodes.

	2025 RE	Piirmääraga kulud	Arvestuslikud kulud	Välisloetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad kulud	Mitte-rahalsed kulud
<b>Riigikogu Kantselei</b>	<b>-33 815</b>	<b>-19 433</b>	<b>-11 888</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-2 494</b>
Tööjõukulud	-21 259	-10 176	-11 083	0	0	0
Majandamiskulud	-8 951	-8 951	0	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-3	-3	0	0	0	0
Muud toetused	-303	-303	0	0	0	0
Põhivara amortisatsioon	-2 494	0	0	0	0	-2 494
Käibemaks	-805	0	-805	0	0	0
<b>Vabariigi Presidendi Kantselei</b>	<b>-6 805</b>	<b>-5 585</b>	<b>-1 055</b>	<b>0</b>	<b>-28</b>	<b>-137</b>
Tööjõukulud	-2 819	-2 366	-453	0	0	0
Majandamiskulud	-3 167	-2 990	-149	0	-28	0
Muud toetused	-228	-228	0	0	0	0
Põhivara amortisatsioon	-137	0	0	0	0	-137
Käibemaks	-452	0	-452	0	0	0
<b>Riigikontroll</b>	<b>-6 015</b>	<b>-5 546</b>	<b>-394</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-75</b>
Tööjõukulud	-4 377	-4 247	-130	0	0	0
Majandamiskulud	-1 319	-1 299	-19	0	0	0
Põhivara amortisatsioon	-75	0	0	0	0	-75
Käibemaks	-245	0	-245	0	0	0
<b>Õiguskantsleri Kantselei</b>	<b>-3 495</b>	<b>-3 205</b>	<b>-290</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Tööjõukulud	-2 588	-2 458	-130	0	0	0
Majandamiskulud	-755	-735	-19	0	0	0
Muud toetused	-11	-11	0	0	0	0
Käibemaks	-141	0	-141	0	0	0
<b>Riigikohus</b>	<b>-6 962</b>	<b>-4 167</b>	<b>-2 542</b>	<b>-39</b>	<b>-3</b>	<b>-211</b>
Tööjõukulud	-5 805	-3 418	-2 387	0	0	0
Majandamiskulud	-803	-739	-23	-39	-3	0
Muud toetused	-11	-11	0	0	0	0
Põhivara amortisatsioon	-211	0	0	0	0	-211
Käibemaks	-133	0	-133	0	0	0
<b>Vabariigi Valitsus</b>	<b>-3 319 215</b>	<b>-851 521</b>	<b>-388 231</b>	<b>0</b>	<b>-2 079 463</b>	<b>0</b>
Muud tegevuskulud	-166 658	-166 658	0	0	0	0
Muud toetused	-1 073 094	-684 863	-388 231	0	0	0
Edasiantavad maksud	-2 079 463	0	0	0	-2 079 463	0
<b>Riigikantselei</b>	<b>-23 551</b>	<b>-14 906</b>	<b>-1 460</b>	<b>-5 936</b>	<b>0</b>	<b>-1 250</b>
Tööjõukulud	-8 064	-7 326	0	-739	0	0
Majandamiskulud	-11 405	-7 273	0	-4 133	0	0

	2025 RE	Piirmääraga kulud	Arvestuslikud kulud	Välisloetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad kulud	Mitte-rahalsed kulud
Finantskulud	-4	-4	0	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-8	-8	0	0	0	0
Muud toetused	-297	-297	0	0	0	0
Põhivara amortisatsioon	-1 250	0	0	0	0	-1 250
Käibemaks	-2 524	0	-1 460	-1 064	0	0
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 136 147</b>	<b>-887 108</b>	<b>-23 671</b>	<b>-188 073</b>	<b>-11 545</b>	<b>-25 750</b>
Tööjõukulud	-206 402	-184 209	0	-16 856	-5 337	0
Majandamiskulud	-127 417	-103 588	-20	-17 701	-6 108	0
Muud tegevuskulud	-5	0	-5	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-64 210	-24 559	-4 763	-34 823	-65	0
Investeeringutoetused	-930	-930	0	0	0	0
Muud toetused	-690 053	-573 822	0	-116 231	0	0
Põhivara amortisatsioon	-25 750	0	0	0	0	-25 750
Käibemaks	-21 379	0	-18 882	-2 461	-35	0
<b>Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-387 659</b>	<b>-224 627</b>	<b>-55 514</b>	<b>-82 303</b>	<b>-12 420</b>	<b>-12 795</b>
Tööjõukulud	-175 313	-133 518	-32 299	-7 025	-2 472	0
Majandamiskulud	-92 976	-74 642	-2 593	-10 077	-5 664	0
Muud tegevuskulud	-3 010	-3 010	0	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-37	-37	0	0	0	0
Investeeringutoetused	-38 264	-324	0	-37 065	-875	0
Muud toetused	-40 696	-13 096	0	-26 987	-612	0
Edasiantavad maksud	-1 500	0	0	0	-1 500	0
Põhivara amortisatsioon	-12 795	0	0	0	0	-12 795
Käibemaks	-23 067	0	-20 622	-1 148	-1 297	0
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 195 952</b>	<b>-862 972</b>	<b>-80 570</b>	<b>-106 997</b>	<b>-20 395</b>	<b>-125 018</b>
Tööjõukulud	-203 806	-203 756	0	-13	-38	0
Majandamiskulud	-498 184	-376 008	0	-105 485	-16 691	0
Muud tegevuskulud	-72 793	-72 793	0	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-20 815	-20 815	0	0	0	0
Investeeringutoetused	-4 888	-3 388	0	-1 500	0	0
Muud toetused	-186 212	-186 212	0	0	0	0
Põhivara amortisatsioon	-125 018	0	0	0	0	-125 018
Käibemaks	-84 235	0	-80 570	0	-3 665	0
<b>Kliimaministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 065 246</b>	<b>-204 153</b>	<b>-18 282</b>	<b>-488 240</b>	<b>-204 022</b>	<b>-150 529</b>
Tööjõukulud	-84 194	-75 661	0	-6 889	-1 644	0
Majandamiskulud	-104 157	-76 904	0	-8 590	-18 663	0
Muud tegevuskulud	-33	-33	0	0	0	0

	2025 RE	Piirmääraga kulud	Arvestuslikud kulud	Välisloetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad kulud	Mitte-rahalised kulud
Sotsiaaltoetused	-22	-22	0	0	0	0
Investeeringutoetused	-626 321	-18 880	0	-440 650	-166 791	0
Muud toetused	-80 326	-32 685	0	-31 024	-16 617	0
Põhivara amortisatsioon	-150 529	0	0	0	0	-150 529
Käibemaks	-19 664	0	-18 282	-1 087	-296	0
<b>Kultuuriministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-335 725</b>	<b>-263 331</b>	<b>-4 399</b>	<b>-17 786</b>	<b>-49 358</b>	<b>-851</b>
Tööjõukulud	-14 760	-12 872	0	-722	-1 166	0
Majandamiskulud	-11 687	-8 829	0	-1 283	-1 574	0
Sotsiaaltoetused	-933	-813	-118	0	-1	0
Investeeringutoetused	-13 283	-13 283	0	0	0	0
Muud toetused	-245 294	-227 533	-2 250	-15 511	0	0
Edasiantavad maksud	-46 609	0	0	0	-46 609	0
Põhivara amortisatsioon	-851	0	0	0	0	-851
Käibemaks	-2 309	0	-2 031	-270	-7	0
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-1 256 128</b>	<b>-145 422</b>	<b>-638 363</b>	<b>-140 501</b>	<b>-330 986</b>	<b>-856</b>
Tööjõukulud	-31 612	-26 734	-27	-4 850	-1	0
Majandamiskulud	-11 551	-8 271	-1 516	-1 752	-12	0
Sotsiaaltoetused	-42	-10	-32	0	0	0
Investeeringutoetused	-59 002	-1 300	0	-57 702	0	0
Muud toetused	-822 734	-109 107	-628 710	-75 944	-8 973	0
Edasiantavad maksud	-322 000	0	0	0	-322 000	0
Põhivara amortisatsioon	-856	0	0	0	0	-856
Käibemaks	-8 331	0	-8 078	-253	0	0
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-793 473</b>	<b>-215 006</b>	<b>-4 203</b>	<b>-530 862</b>	<b>-36 751</b>	<b>-6 651</b>
Tööjõukulud	-52 795	-38 039	0	-8 721	-6 035	0
Majandamiskulud	-26 434	-18 228	0	-4 815	-3 392	0
Muud tegevuskulud	-12	-1	0	0	-11	0
Investeeringutoetused	-239 730	-21 062	0	-201 497	-17 171	0
Muud toetused	-462 898	-137 676	0	-315 221	-10 001	0
Põhivara amortisatsioon	-6 651	0	0	0	0	-6 651
Käibemaks	-4 953	0	-4 203	-609	-141	0
<b>Rahandusministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-487 010</b>	<b>-124 105</b>	<b>-294 341</b>	<b>-24 357</b>	<b>-28 250</b>	<b>-15 957</b>
Tööjõukulud	-100 959	-89 136	0	-10 977	-847	0
Majandamiskulud	-39 363	-34 480	-3 069	-1 717	-98	0
Finantskulud	-281 693	-9	-281 685	0	0	0
Muud tegevuskulud	-329	-329	0	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-1 675	0	-1 675	0	0	0

	2025 RE	Piirmääraga kulud	Arvestuslikud kulud	Välisloetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad kulud	Mitte-rahalsed kulud
Investeeringutoetused	-34 625	0	0	-7 320	-27 305	0
Muud toetused	-5 253	-152	-1 003	-4 098	0	0
Põhivara amortisatsioon	-15 957	0	0	0	0	-15 957
Käibemaks	-7 155	0	-6 910	-245	0	0
<b>Siseministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-555 090</b>	<b>-466 763</b>	<b>-31 959</b>	<b>-26 014</b>	<b>-3 048</b>	<b>-27 306</b>
Tööjõukulud	-290 871	-282 503	-518	-6 050	-1 800	0
Majandamiskulud	-135 610	-117 004	-4 898	-12 715	-993	0
Muud tegevuskulud	-54 159	-54 159	0	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-2 330	-2 330	0	0	0	0
Muud toetused	-15 878	-10 766	-50	-5 055	-7	0
Edasiantavad maksud	-115	0	0	0	-115	0
Põhivara amortisatsioon	-27 306	0	0	0	0	-27 306
Käibemaks	-28 821	0	-26 492	-2 195	-133	0
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-7 468 957</b>	<b>-196 694</b>	<b>-1 843 407</b>	<b>-75 106</b>	<b>-5 345 641</b>	<b>-8 110</b>
Tööjõukulud	-173 782	-48 614	-113 030	-3 039	-9 099	0
Majandamiskulud	-56 479	-39 746	-3 902	-10 689	-2 142	0
Muud tegevuskulud	-1	-1	0	0	0	0
Sotsiaaltoetused	-4 239 027	-77 603	-1 404 782	0	-2 756 642	0
Investeeringutoetused	-36 773	0	0	-36 773	0	0
Muud toetused	-370 025	-30 729	-313 909	-24 581	-806	0
Edasiantavad maksud	-2 576 629	0	0	0	-2 576 629	0
Põhivara amortisatsioon	-8 110	0	0	0	0	-8 110
Käibemaks	-8 130	0	-7 784	-23	-323	0
<b>Välisministeeriumi valitsemisala</b>	<b>-117 293</b>	<b>-99 527</b>	<b>-3 473</b>	<b>-8 731</b>	<b>0</b>	<b>-5 562</b>
Tööjõukulud	-38 702	-35 545	-2 571	-586	0	0
Majandamiskulud	-37 935	-33 469	0	-4 466	0	0
Muud toetused	-34 193	-30 513	0	-3 680	0	0
Põhivara amortisatsioon	-5 562	0	0	0	0	-5 562
Käibemaks	-902	0	-902	0	0	0

## LISA 14 Valitsemisalade ja põhiseaduslike institutsioonide investeringud eelarveliikide lõikes

Summad esitatud tuhandetes eurodes.

	2025 RE	Piirmääraga investeringud	Arvestuslikud investeringud	Välisloetus koos riigieelarvelise kaasfinantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad investeringud
<b>Riigikogu Kantselei</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-6 452</b>	<b>-5 941</b>	<b>-511</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
IT investeringud	-2 003	-2 003	0	0	0
Kinnisvara	-3 938	-3 938	0	0	0
Käibemaks	-511	0	-511	0	0
<b>Vabariigi Presidendi Kantselei</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-205</b>	<b>-168</b>	<b>-37</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Kinnisvara	-168	-168	0	0	0
Käibemaks	-37	0	-37	0	0
<b>Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-25 174</b>	<b>-16 641</b>	<b>-4 025</b>	<b>-3 277</b>	<b>-1 231</b>
Inventar	-420	-300	0	0	-120
IT investeringud	-3 590	-1 957	0	-1 634	0
Transpordivahendid	-540	-540	0	0	0
Masinad ja seadmed	-758	-422	0	0	-336
Muud investeringud	-1 105	-1 105	0	0	0
Kinnisvara	-14 145	-12 317	0	-1 053	-775
Käibemaks	-4 616	0	-4 025	-591	0
<b>Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-28 740</b>	<b>-9 722</b>	<b>-4 614</b>	<b>-14 261</b>	<b>-144</b>
IT investeringud	-23 659	-9 664	0	-13 897	-98
Masinad ja seadmed	-78	-58	0	0	-20
Käibemaks	-5 003	0	-4 614	-364	-26
<b>Kaitseministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-515 484</b>	<b>-356 708</b>	<b>-69 294</b>	<b>-61 497</b>	<b>-27 986</b>
Inventar	-264	-264	0	0	0
IT investeringud	-4 246	-4 079	0	-167	0
Masinad ja seadmed	-39 020	-542	0	-18 258	-20 220
Muud investeringud	-277 958	-277 958	0	0	0
Kinnisvara	-119 621	-73 866	0	-43 072	-2 683



	2025 RE	Piirmääraga investeeringud	Arvestuslikud investeeringud	Välis- ja riigieelarvelise kaas- finantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad investeeringud
Käibemaks	-74 376	0	-69 294	0	-5 082
<b>Kliimaministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-186 075</b>	<b>-85 950</b>	<b>-26 116</b>	<b>-71 729</b>	<b>-2 281</b>
Inventar	-20	-20	0	0	0
IT investeeringud	-4 747	-3 958	0	-770	-19
Transpordivahendid	-4 811	-4 811	0	0	0
Masinad ja seadmed	-3 686	0	0	-3 616	-70
Muud investeeringud	-479	-375	0	0	-104
Kinnisvara	-137 984	-76 786	0	-60 249	-950
Käibemaks	-34 347	0	-26 116	-7 094	-1 137
<b>Kultuuriministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-828</b>	<b>-173</b>	<b>-107</b>	<b>-548</b>	<b>0</b>
IT investeeringud	-70	-70	0	0	0
Muud investeeringud	-526	0	0	-526	0
Kinnisvara	-103	-103	0	0	0
Käibemaks	-129	0	-107	-22	0
<b>Majandus- ja Kommunikatsiooniminis- teeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-4 861</b>	<b>-1 312</b>	<b>-638</b>	<b>-2 911</b>	<b>0</b>
IT investeeringud	-1 492	-1 312	0	-181	0
Masinad ja seadmed	-2 730	0	0	-2 730	0
Käibemaks	-638	0	-638	0	0
<b>Regionaal- ja Põllumajandusministeer- iumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-5 680</b>	<b>-4 265</b>	<b>-900</b>	<b>-195</b>	<b>-320</b>
IT investeeringud	-4 460	-4 265	0	-195	0
Transpordivahendid	-35	0	0	0	-35
Masinad ja seadmed	-200	0	0	0	-200
Kinnisvara	-70	0	0	0	-70
Käibemaks	-915	0	-900	0	-15
<b>Rahandusministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-23 392</b>	<b>-12 540</b>	<b>-3 993</b>	<b>-6 859</b>	<b>0</b>
IT investeeringud	-16 410	-12 330	0	-4 080	0
Masinad ja seadmed	-2 610	-210	0	-2 400	0
Käibemaks	-4 372	0	-3 993	-379	0
<b>Siseministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-50 619</b>	<b>-29 610</b>	<b>-8 667</b>	<b>-12 242</b>	<b>-100</b>
IT investeeringud	-8 745	-5 695	0	-3 051	0

	2025 RE	Piirmääraga investeeringud	Arvestuslikud investeeringud	Välis- ja riigieelarvelise kaas- finantseeringuga	Muud tuludest sõltuvad investeeringud
Transpordivahendid	-13 495	-9 929	0	-3 566	0
Masinad ja seadmed	-5 286	-2 302	0	-2 984	0
Muud investeeringud	-1 647	-1 042	0	-522	-83
Kinnisvara	-10 643	-10 643	0	0	0
Käibemaks	-10 804	0	-8 667	-2 120	-17
<b>Sotsiaalministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-11 758</b>	<b>-5 502</b>	<b>-1 166</b>	<b>-4 332</b>	<b>-758</b>
IT investeeringud	-9 573	-5 502	0	-3 551	-520
Masinad ja seadmed	-120	0	0	0	-120
Käibemaks	-2 066	0	-1 166	-781	-119
<b>Välisministeeriumi valitsemisala</b>					
<b>Investeeringud kokku</b>	<b>-9 702</b>	<b>-6 272</b>	<b>-102</b>	<b>-3 085</b>	<b>-243</b>
IT investeeringud	-540	-540	0	0	0
Transpordivahendid	-180	-180	0	0	0
Muud investeeringud	-170	-170	0	0	0
Kinnisvara	-8 710	-5 382	0	-3 085	-243
Käibemaks	-102	0	-102	0	0

## LISA 15. Ülevaade eelarverevisjoni tulemustest

Riigieelarve revisjoni kava kiideti heaks 31.08.2023 valitsuskabineti nõupidamisel. Kõikide ministeeriumide valitsemisalad analüüsitakse ühe korra läbiaastaks 2027. Revisjoni eesmärk on riigi eelarvevahendite tõhus kasutus ning riigi eesmärkidest lähtuvalt asjakohaste teenuste ja tegevuste pakkumine optimaalsete kuludega. Revisjon koosneb kolmest töösuunast:

- **nn nullbaasilise eelarve projekt** - valitsemisalade eelarvete teenuspõhine analüüs, mis keskendub nende teenuste, tegevuste ja toetuste väljaselgitamisele, mis on riigi eesmärkide saavutamiseks ebavajalikud või ebatõhusad ning mida ära jättes või muutes vähendada riigi püsikulusid;
- **horisontaalsete tõhustamiskavade** läbiviimine - komplekssete, valitsemisala või valdkondade üleste teemade detailsemad analüüsid ja tõhustamine.;
- **hindamised** - riigi tegevuste tulemuslikkuse, nende mõjusust, strateegilistes arengudokumentides seatud eesmärkide poole liikumise hindamine.

Revisjoni nelja-aastase perioodi jooksul läbivad nullbaasilise eelarve projekti kõigi ministeeriumide valitsemisalade eelarved ja teenused.. Hindamiste töösuunas käivitatakse regulaarsed arengukavade elluviimise hindamised sarnaselt EL välisvahendite rakendamise hindamissüsteemile. Nullbaasilises projektis osalevad valitsemisalad ning algatatavad tõhustamiskavad otsustab valitsus iga-aastaselt RES-RE protsessi käigus.

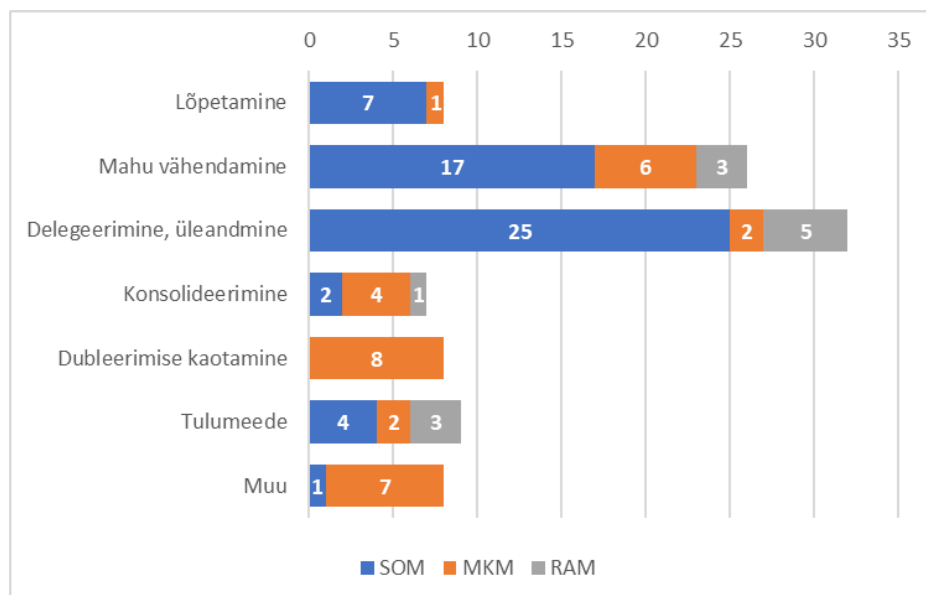


## Nullbaasilise eelarve projekti I tsükli ülevaade

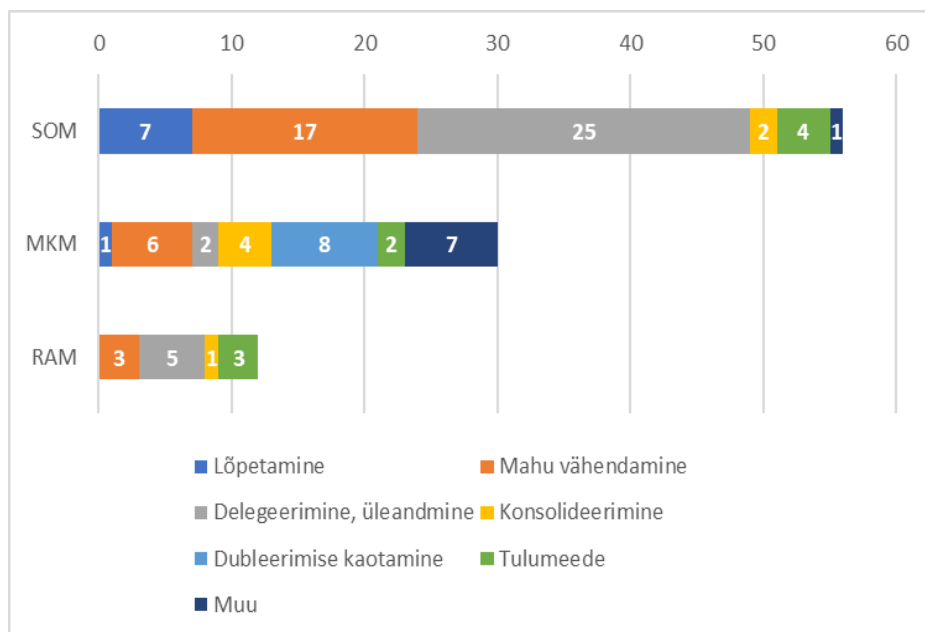
Eelarverevisjoni esimesel aastal (september 2023 kuni september 2024) hõlmati nullbaasilise eelarve projektiga Rahandusministeeriumi (RAM), Sotsiaalministeeriumi (SOM) ning Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) valitsemisalade teenused ja eelarved, mille maht 2024. a riigieelarves moodustab 8,2 mld eurot ilma välisvahenditeta. Eelarved jaotuvad tegevuspõhise riigieelarve (TERE) kuue tulemusvaldkonna, 60 programmeeritud ja 289 TERE teenuse vahel. Asutuste tasandi kaardistati ja analüüsiti teenuseid tihti detailsamal tasandil kui TERE teenus, seega kogu kaardistatud ja analüüsitud teenuste ühikute arv oli 840. Projekti käigus tehti ettepanekud nii teenuste muutmiseks tulenevalt kulude kokkuhoiuks kui ka täiendavateks tulumeetmeteks. 2024. a suvel lisandus nullbaasilises projektis osalevatele valitsemisaladele sarnaselt teistega tegevuskulude ja muude toetuste protsendikärbe, mida oli valitsemisaladel võimalik katta ka nullbaasilise eelarve projekti käigus tehtud ettepanekutega

Nullbaasilise eelarve projekti tulemusena oli 2024. a augusti lõpuks SOM, MKM ja RAM valitsemisalas kokku 98 erineva mahu, eelarvemõjuga ning erinevas ettevalmistuse ja rakendamise staadiumis tõhustamisvõimalust ja -ettepanekut (vt joonis 106 ja 107). Arvuliselt on kõige rohkem asutuste teenuste mahu vähendamise ning ülesannete üleandmise ja delegerimise riigiasutuste ülesannete jaotuse korrastamiseks. Märkimisväärse rahalise kokkuhoiuga ettepanekud on eelkõige seotud toetuste ja hüvitiste vähendamisega SOM valitsemisalas.

**Joonis 106. Kolme valitsemisala tõhustamis-ettepanekud augusti lõpu seisuga (ettepaneku kategooria ja valitsemisala lõikes)**



**Joonis 107. Tõhustamisetepanekud augusti lõpu seisuga (valitsemisala ja ettepaneku kategooria lõikes)**

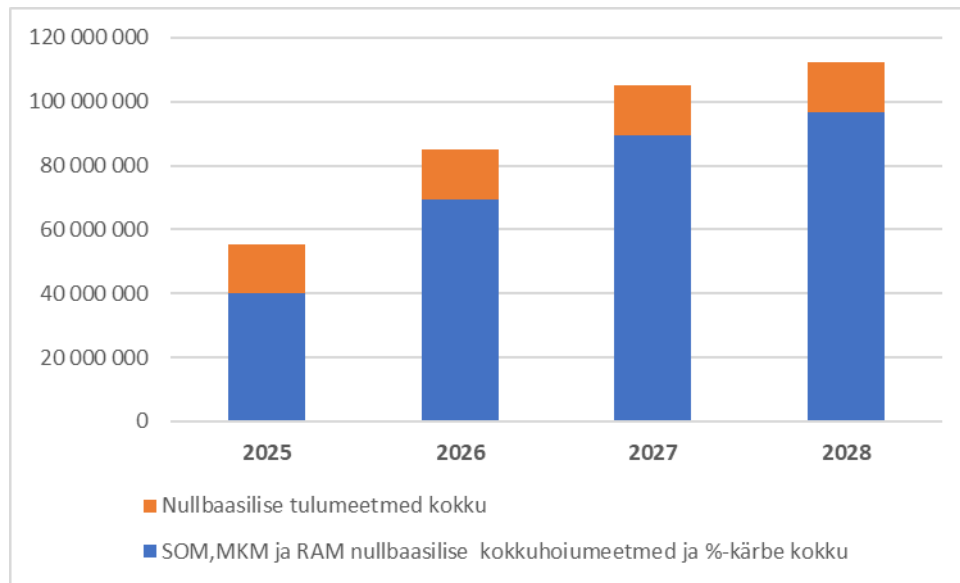


Rahandusministeerium andis nullbaasilise eelarve projektis I aasta tulemustest ülevaate Vabariigi Valitsuse (VV) 03.09.2024 kabinetinõupidamisel, kus valitsus kiitis heaks ka olulisemad eelarvemõjuga ettepanekud. VV 12.09.2024 kabineti nõupidamisel kinnitati valitsemisalade tegevuskulude ja muude toetuste kärpemäärad.

Tabelis 1 ja joonisel 3 on esitatud kokkuvõtlikult SOM, MKM ja RAM valitsemisalade lõikes nullbaasilises projektis esitatud (kokkuhoiu- ja tulumeetmed) ning protsendikärpe ülesandest tulenev rahaline mõju aastatel 2025–2028. Nende kolme valitsemisala puhul ei ole nullbaasilise projekti ja protsendikärpe tulemused eristatavad, kuivõrd revisjoni käigus tehtud järeldusi realiseeriti ka protsendikärpe raames.

	2025	2026	2027	2028
SOM valitsemisala nullbaasilise projekti ettepanekud + protsendikärbe kokku:	28 777 592	51 670 907	66 042 577	73 258 577
RAM valitsemisala nullbaasilise projekti ettepanekud + protsendikärbe kokku:	18 224 241	20 630 328	22 204 096	22 204 096
MKM valitsemisala nullbaasilise projekti ettepanekud + protsendikärbe kokku:	7 257 353	12 557 954	16 729 022	16 729 022
<b>SOM, MKM, RAM nullbaasilise projekti ettepanekud + protsendikärbe kokku:</b>	<b>54 259 186</b>	<b>84 859 189</b>	<b>104 975 695</b>	<b>112 191 695</b>

## Joonis 108. SOM, MKM ja RAM kokkuhoiu- ja tulumeetmete summaarsed mahud perioodil 2025–2028



Näiteks riigi teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) vahendite horisontaalne kärbe, mille ajendiks oli muuhulgas nullbaasilise eelarve projektis läbiviidud eelarve jääkide analüüsis tuvastatud suuremahulised kasutamata TAI vahendite jäägid. SOM, MKM ja RAM valitsemisalades on projekti käigus teenuste läbivaatamisel ja analüüsis tõstatatud hulgaliselt teenuste tõhustamise ja ümberkorraldamise võimalusi, nagu teatud kooskõlastuste ja järelevalvetegevuste lõpetamine või asendamine kulutõhusamate meetoditega, ülesannete jaotuse korrastamise dubleerivate tegevuste vähendamine jt muudatused, mille rakendamine on alles töös ning mõju eelarvele täpsustub järgnevate aastate jooksul.

Sisuline töö SOM, MKM ja RAM valitsemisalades jätkub revisjoni projekti raames ka järgnevatel aastatel, kuna kõik tuvastatud tõhustamisvõimalused ja esitatud ettepanekud ei ole veel küpsed otsustamiseks ja rakendamiseks. Samuti vajavad osad neist ka mahukat ettevalmistusprotsessi ja nende täpsustamine, täiendav analüüsimine, muudatuse ettevalmistamine jm jätkub. Seejuures tegelik mõju eelarvele kujuneb välja järgnevate aastate jooksul. Rahandusministeerium teeb protsessi üle järelevalvet, ajakohastab regulaarselt hetkeseisu ning annab ülevaate tulemustest VV-le iga-aastase RES protsessis eelarverevisjoni ülevaate koosseisus.

Nullbaasilise eelarve projekti II tsüklis (2024–2025) osalevad valitsuskabineti 05.09.24 otsuse kohaselt Siseministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Kultuuriministeeriumi valitsemisalad. Tulemused esitatakse 2025. aastal eelarveprotsessis valitsuskabineti nõupidamisele.

### Tõhustamiskavade töösuuna tulemuste ülevaade

2024. aastal oli töös kaks tõhustamiskava:

- Valitsuskabineti 19.12.19 ja 31.08.23 nõupidamise otsustega algatati **investeeringute juhtimise tõhustamiskava** eesmärgiga hinnata avaliku sektori investeeringuid ja investeeringute juhtimise korraldust. 03.09.24 valitsuskabineti nõupidamisel arutati investeeringute juhtimispehimoitteid ning järeldused/muudatused sõnastatakse tõhustamiskavas selle aasta jooksul.
- Valitsuskabineti 09.05.24 nõupidamise otsusega algatati **loamenetluse ja järelevalve tõhustamiskava** koostamine, mille tulemused tuleb esitada valitsusele 2025. a augustis.

## **Hindamiste töösuuna ülevaade**

Hindamiste töösuunas viiakse Rahandusministeeriumi tellimusel läbi perioodil 21.08.2023 kuni 21.10.2024 ellu ühtekuuluvuspoliitika fondide (edaspidi ÜKP fondide) rakendamise perioodi 2014–2020 järelhindamist, kus ühe osana soovitudest tuuakse välja ka mõjusaimad toetused, millega jätkamist kaaluda Euroopa Liidu järgmisel rahastusperioodil või riigieelarvest rahastatuna. Hindamise lõpparuanne valmib septembri lõpuks.

## LISA 16. Riigelarveliste asutuste liikmemaksud 2025

Esitatud tuhandetes eurodes.

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
<b>Liikmemaksud kokku</b>			<b>-33 029</b>	<b>-35 121</b>	<b>-37 240</b>	<b>-2119</b>	<b>6%</b>
<b>Riigikogu Kantselei</b>	<b>10</b>		<b>-147</b>	<b>-167</b>	<b>-168</b>	<b>-1</b>	<b>1%</b>
Balti Assamblee (BA)			-91	-115	-115	0	0%
Parlamentidevaheline Liit (IPU)			-19	-16	-16	0	0%
IPU+12+grupp (IPU 12)			-0,536	-1	-1	0	0%
Euroopa Julgeoleku ja Koostöö Organisatsiooni Parlamentaarne Assamblee (OSCE PA)			-16	-8	-10	-3	33%
NATO Parlamentaarne Assamblee (NATO PA)			-6	-6	-6	0	0%
Parlamentide Peasekretäride Assotsiatsioon (ASGP)			-0,443	-1	-1	0	0%
Euroopa Liidu Liikmesriikide Euroopa Liidu Küsimustega Tegelevate Komisjonide ja Euroopa Parlamendi Esindajate Konverents (COSAC)			0	-5	-4	1	-11%
Parlamentaarne Euroopa Liidu Infovahetus (IPEX)			-4	-6	-5	1	-17%
Läänemeremaade Parlamentaarne Konverents (BSPC)			-10	-10	-10	0	0%
<b>Riigikontroll</b>	<b>3</b>		<b>-1</b>	<b>-1</b>	<b>-1</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>



Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon (INTOSAI)			-0,541	-0,541	-0,541	0	0%
INTOSAI regionaalne töörühm Euroopa Kõrgeimate Kontrolliasutuste Organisatsioon (EUROSAI)			-0,468	-0,468	-0,468	0	0%
Eesti Infosüsteemide Audiitorite Ühing			-0,175	-0,175	-0,175	0	0%
<b>Õiguskantsler</b>	<b>4</b>		<b>-16</b>	<b>-12</b>	<b>-12</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
Rahvusvaheline Ombudsmanide Instituut (IOI)			-0,75	-0,75	-0,75	0	0%
Euroopa lasteombudsmanide võrgustik (ENOC)			-1	-1	-1	0	0%
Riiklike inimõiguste institutsioonide maailma võrgustik ( GANHRI)			-5	-5	-5	0	0%
Riiklike inimõiguste institutsioonide Euroopa võrgustik ( ENNHRI)			-9	-5	-5	0	0%
<b>Riigikohus</b>	<b>5</b>		<b>-11</b>	<b>-11</b>	<b>-11</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
EL Riiginõukogude ja Kõrgemate Halduskohtute Ühenduse liikmemaks (ACA Europe)			-4	-4	-4	0	0%
EL Kõrgemate Kohtute Presidentide Ühendus (NPSJC)			-2	-2	-2	0	0%
Euroopa Kohtunike Koolituse Võrgustik (ETJN)			-3	-3	-3	0	0%
Maailma Konstitutsioonikohtute Konverents (WCCJ)			-2	-2	-2	0	0%
Rahvusvaheline Kõrgemate Kohtute Ühendus (IASAJ)			-0,31	-0,31	-0,31	0	0%
<b>Riigikantselei</b>	<b>1</b>		<b>-23</b>	<b>-25</b>	<b>-25</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
NATO strateegilise Kommunikatsiooni Oivakeskus Lätis			-23	-25	-25	0	0%
<b>HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>35</b>		<b>-1 123</b>	<b>-1 189</b>	<b>-1 220</b>	<b>-31</b>	<b>3%</b>
Euroopa Nõukogu Euroopa Nüüdiskeelte Keskus (ECML)		Keeleprogramm	-15	-15	-17	-2	14%
Euroopa riiklike keeleinstitutsioonide ühendus (EFNIL)		Keeleprogramm	-3	-3	-3	0	0%
Euroopa Rehabilitatsiooni Platvorm (EPR)		Haridus- ja noorteprogramm	-5	-5	-5	0	0%
Euroopa noorteinfo ja nõustamise agentuur (ERYICA)		Haridus- ja noorteprogramm	-5	-5	-5	0	5%
Euroopa Nõukogu noortepoliitika struktuuri ja Euroopa Nõukogu Noortefond (EYF)		Haridus- ja noorteprogramm	-5	-6	-10	-5	82%
Euroopa Hariduslike Erivajadustega Pedagoogika Arendamise Agentuur (OECD PISA)		Haridus- ja noorteprogramm	-19	-19	-19	0	0%
Majanduskoostöö ja Arengu organisatsioon (OECD; PISA)		Haridus- ja noorteprogramm	-65	-60	-60	0	0%
Haridusalaste saavutuste hindamise rahvusvaheline ühing (IEA)		Valitsemisala ülesed, mis jaotatakse proportsionaalselt kõikidele programmidele.	-4	-5	-5	0	0%
Euroopa ühisettevõtte EuroHPC superarvuti konsortsium LUMI		Teadussüsteemi programm	-333	-333	-333	0	0%
Ühiste keeleressursside ja -tehnoloogiate taristu Euroopa teadustaristute konsortsium		Teadussüsteemi programm	-15	-15	-15	0	2%
ITERi ja termotuumasünteesi arendamise Euroopa ühisettevõtte (JU F4E)		Teadussüsteemi programm	-15	-33	-24	9	-28%
Euroopa Molekulaarbioloogia Konverents (EMBC)		Teadussüsteemi programm	-34	-44	-53	-9	21%
Euroopa avatud teaduse pilve ühing (EOSC AISBL)		Teadussüsteemi programm	-10	-10	-10	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Euroopa Molekulaarbioloogia Laboratoorium (EMBL)		Teadussüsteemi programm	-108	-138	-158	-20	15%
EENeti liikmemaks Service Fee per LIR		Teadussüsteemi programm	-2	-2	-2	0	0%
GÉANT-Riiklike hariduse ja teaduse andmesidevõrke koondav üleeuroopaline organisatsioon		Teadussüsteemi programm	-15	-11	-11	0	0%
Euroopa Kvaliteediagentuuride Register (EQAR)		Haridus- ja noorteprogramm	-7	-9	-10	0	5%
Majanduskoostöö ja Arengu organisatsioon (OECD; programmid PIAAC, TALIS, INES)		Valitsemisala ülesed, mis jaotatakse proportsionaalselt kõikidele programmidele.	-152	-148	-150	-2	2%
Aasia-Euroopa Fond (ASEF)		Valitsemisala ülesed, mis jaotatakse proportsionaalselt kõikidele programmidele.	-5	-5	-5	0	0%
Põhjamaade Ministrite Nõukogu (NORDPLUS)		Valitsemisala ülesed, mis jaotatakse proportsionaalselt kõikidele programmidele.	-239	-256	-256	0	0%
Euroopa Haridusinspektorite Koostööorganisatsioon (SICI)		Haridus- ja noorteprogramm	-3	-3	-3	0	0%
Majanduskoostöö ja Arengu organisatsioon haridusuuringute ja innovatsioonikeskus (OECD; keskus CERI )		Valitsemisala ülesed, mis jaotatakse proportsionaalselt kõikidele programmidele.	-33	-37	-37	0	0%
Ülemaailmne kutsemeistrivõistlus WorldSkills		Haridus- ja noorteprogramm	-9	-9	-10	0	5%
Üleeuroopaline kutsemeistrivõistlus EuroSkills		Haridus- ja noorteprogramm	-8	-9	-9	0	5%
Rahvusvaheline Arhiivinõukogu (ICA)		Arhiivindusprogramm	-4	-2	-2	0	0%
Rahvusvaheline Heliarhiivide ühendus (IASA)		Arhiivindusprogramm	-0,055	-0,055	-0,055	0	0%
Dokumendi Elutsükli Foorum (DLM Forum)		Arhiivindusprogramm	0	-1,011	-1,011	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Rahvusvaheline Filmiarhiivide Föderatsioon (FIAF)		Arhiivindusprogramm	-2	-2	-2	0	0%
Rahvusvaheline köite- ja paberikonservaatorite assotsiatsioon (IADA)		Arhiivindusprogramm	-0,185	-0,185	-0,185	0	0%
Pikaajalise digitaalse säilitamise avatud sihtasutus (OPF)		Arhiivindusprogramm	-3	-3	-3	0	0%
Balti Audiovisuaalsete Arhiivide Kolleegium (BAAC)		Arhiivindusprogramm	-0,15	-0,15	-0,15	0	0%
Euroopa Filmiarhiivide Ühendus (ACE)		Arhiivindusprogramm	-0,7	-0,7	-0,7	0	0%
APEF (Archives Portal Europe Foundation)		Arhiivindusprogramm	-1	-1	-1	0	0%
Rahvusvaheline Arhiiviuuringute Keskus (ICARUS)		Arhiivindusprogramm	-0,5	-0,5	-0,5	0	0%
Rahvusvaheline käsikirjalise tekstivastuse koostööõrgustik (READ COOP SCE)		Arhiivindusprogramm	-0,25	-0,5	-0,5	0	0%
<b>JUSTIITS- ja DIGIMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>30</b>		<b>-1 204</b>	<b>-1 229</b>	<b>-1 229</b>	<b>0</b>	<b>0%</b>
Rahvusvaheline Alaline Vahekohus (PCA)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-2	-2	-2	0	0%
Rahvusvaheline Eraõiguse Ühtlustamise Instituut (UNIDROIT)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-10	-11	-11	0	0%
Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverents (HCCH)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-8	-8	-7,866	0	0%
Rahvusvaheline Kriminaalkohus (ICC)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-143	-160	-160	0	0%
Riikide Korruptsioonivastane Ühendus (GRECO)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-9	-9	-9	0	0%
Rahvusvaheline Euroopa Kriminaalhoolduse Organisatsioonide Ühendus (CEP)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-3	-3	-3	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Euroopa Justiitskoolitusvõrgustik (EJTN)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-3	-3	-3	0	0%
Rahvusvaheline Prokuröride Assotsiatsioon (IAP)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-2	-2	-2	0	0%
NADAL võrgustik (peaprokuröride võrgustik)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	0	-2	-2	0	0%
Euroopa Kohtuekspertiisi Instituutide Koostöövõrgustik (ENFSI)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-4	-4	-4	0	0%
Euroopa Äriregistri Ühendus (EBRA)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-16	-15	-15	0	0%
Euroopa Kinnistusregistrite Assotsiatsioon (ELRA)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-2	-1	-1	0	0%
Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon (WIPO)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-11	-12	-12	0	0%
Euroopa Liidu liikmesriikide justiitsministeeriumite õigusloomealase koostöö võrgustik (LEGICOOP)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-0,471	-0,65	-0,65	0	0%
Euroopa vanglate ja korrektsiooniasutuste organisatsioon (EUROPRI)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-4	-5	-5	0	0%
Euroopa Energiatururegulaatorite Ühendus (CEER)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-11	-11	-11	0	0%
Euroopa Regionaalsete Energiatururegulaatorite Ühendus (ERRA)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-4	-4	-4	0	0%
Ühtse Patendikohtu Leping (UPCA)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-16	-16	-16	0	0%
Rahvusvaheline Kohtuekspertiisi Geneetika Ühing (ISFG)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-0,06	-0,065	-0,065	0	0%
Rahvusvaheline Kohtutoksikoloogide assotsiatsioon (TIAFT)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-0,057	-0,066	-0,066	0	0%
Euroopa Kohtuarstide Ühendus (ECLM)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	0	0	-0,15	0	-100%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Euroopa Veeregulaatorite Ühendus (WAREG)		Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm	-4	-4	-4	0	0%
Euroopa Posti ja Telekommunikatsioonide Konverents (CEPT)		Digiühiskond	-0,145	-0,13	-0,13	0	0%
Euroopa Kommunikatsioonibüroo (ECO)		Digiühiskond	-9	-9	-9	0	0%
Euroopa Telekommunikatsiooni Standardite Instituut (ETSI)		Digiühiskond	-8	-9	-9	0	0%
Rahvusvaheline Administratiivinfosüsteemide Nõukogu (ICA)		Digiühiskond	-4	-4	-4	0	0%
Rahvusvaheline Elektriside Liit (ITU)		Digiühiskond	-82	-83	-83	0	0%
Dokumendi elutsükli halduse foorm (DLMF)		Digiühiskond	-0,385	-0,35	-0,385	0	10%
Intsidendikäsitajate ja turvameeskondade foorum (FIRST)		Digiühiskond	0	-2	-2	0	-2%
Põhjamaade Koosvõimelahenduste Instituut MTÜ (NIIS)		Digiühiskond	-850	-850	-850	0	0%
<b>KAITSEMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>19</b>		<b>-8 921</b>	<b>-8 207</b>	<b>-11 162</b>	<b>-2 956</b>	<b>36%</b>
Avatud Taeva lepingu Konsultatiivkomisjon (OSCC)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-0,4	-3	-3	0	0%
Balti Kaitsekolledž (BALTDEFCOL)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-1 252	-1 565	-2 047	-482	31%
Eesti Personalijuhtimise Ühing PARE		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-1	-1	-1	0	0%
Eesti Siseaudiitorite Ühing (ESAÜ) ja Rahvusvaheline Siseaudiitorite Instituut (IIA)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-0,5	-0,5	-0,5	0	0%
Eesti Sisekoolituse Arendamise Liit		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-0,2	-0,2	-0,2	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Euroopa Kaitseagentuur (EDA)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-89	-76	-98	-22	29%
Euroopa Liidu Sateliidikeskus (EUSC)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-36	-42	-48	-6	14%
Euroopa Liidu Sõjalise Operatsioonide Ühiskulude Rahastamise Mehhanism (ATHENA)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-529	-302	-528	-226	75%
Euroopa Transpordi Koordineerimise Keskus (MCCE)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-19	-18	-18	0	0%
Kaitsealane arenguabi		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-0,1	-240	-240	0	0%
Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) - hooldus- ja varustusagentuur (NSPA)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-44	-37	-37	0	0%
Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) - julgeolekuinvesteeringud (NSIP)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-1 126	-719	-1 660	-941	131%
Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) - küberkaitsekoostöö keskus (CCDCOE)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-450	-450	-450	0	0%
Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) - strateegilise õhutranspordivõime programm (SAC)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-1 472	-1 372	-1 472	-100	7%
Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) - sõjaline eelarve		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-1 874	-1 892	-2 510	-618	33%
Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) - sõjalise juhtimise oivakeskus (C2COE)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	0	-20	-20	0	0%
Rahvusvaheline Sõjaväemeditsiini Komitee (ICMM)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	0	-2	-2	0	0%
Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (UN) - rahuvalveoperatsioonid		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-2 018	-1 458	-2 018	-560	38%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Ülemaailmse Sõjaväesporti Nõukogu (CISM)		Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm	-9	-10	-10	0	3%
<b>KLIIMAMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>65</b>		<b>-1 896</b>	<b>-2 128</b>	<b>-2 207</b>	<b>-79</b>	<b>4%</b>
Ramsari 1971. a konventsioon rahvusvahelistest märgaladest (RAMSAR)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-2	-2	-2	0	18%
Rio de Janeiro 1992. a bioloogilise mitmekesisuse konventsioon (CBD)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-7	-7	-7	1	-8%
Washingtoni 1973. a konventsioon ohustatud metsiku looduse taime- ja loomaliikidega rahvusvahelisest kaubandusest (CITES)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-3	-3	-3	0	4%
ÜRO Genfi 1979. a piiriülese õhusaaste kauglevi konventsioon ja selle neli protokoll (EMEP)		Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	-2	-3	-3	0	7%
Helsingi 1992. a Läänemere merekeskkonna kaitse konventsioon (HELCOM)		Mere ja vee programm	-190	-191	-202	-11	6%
Rahvusvaheline Mereuurimise Nõukogu (ICES)		Mere ja vee programm	-60	-30	-30	0	1%
Pan-Euroopa metsakaitse protsess (MPCFE)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-1	-1	-1	0	0%
Rahvusvaheline koostöö programm õhu kaudu leviva saaste mõju hindamiseks ja jälgimiseks (ICP FORESTS)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-0,244	-0,35	-0,3	0	-14%
Euroopa metsade geneetilise varu programm (EUFORGEN)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-5	-7	-5	2	-29%
Euroopa Keskpika Ilmaennustuse Keskus (ECMWF)		Rohereformi ja kliimapoliitika programm	-94	-79	-117	-38	48%
Veelindude ja märgalade büroo (WRB)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-2	-2	-3	0	4%



Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Globaalne Bioloogilise Mitmekesisuse Informatsiooni Koda (GBIF)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-4	-4	-5	-1	25%
Cartagena bioloogilise ohutuse protokoll		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-2	-2	-2	0	0%
Baseli konventsioon		Elukeskkonna ja ringmajanduse programm	-3	-2	-3	0	17%
Euroopa nahkhiirte kaitse leping (EUROBATS)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-2	-1	-2	-1	100%
Euroopa Meteoroloogiliste Satelliitide Kasutamise Organisatsioon (EUMETSAT)		Rohereformi ja kliimapoliitika programm	-545	-397	-396	1	0%
High Resolution Limited Area Model Consortium (HIRLAM)		Rohereformi ja kliimapoliitika programm	-8	-9	-15	-6	63%
Euroopa meteoroloogiateenistuste ühendus (EUMETNET)		Mere ja vee programm; Rohereformi ja kliimapoliitika programm	-10	-10	-12	-2	20%
Aarhusi konventsioon		Rohereformi ja kliimapoliitika programm	-0,939	-0,5	-2	-1	200%
Körbe konventsioon (UNCCD)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-3	-4	-3	0	-6%
Bonni konventsioon rändliikide kaitsest ja sellega seotud lepped		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-3	-3	-3	0	0%
Maailma Looduskaitseliit (IUCN)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-16	-16	-16	-1	5%
Aafrika ja Euraasia rändavate veelindude kaitse lepe (AEWA)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-2	-3	-3	0	0%
Stocholmi konventsioon		Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	-3	-3	-3	0	8%
Rahvusvaheline vaalakaitse komisjon (IWC)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-21	-30	-22	8	-27%
Saasteainete heite- ja ülekanderegistrite protokoll (PRTR)		Rohereformi ja kliimapoliitika programm	-0,939	-0,5	-1	-1	100%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
IMPEL-i võrgustik (IMPEL)		Elukeskkonna ja ringmajanduse programm; Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm; Energeetika, maavarade ja välisõhu programm; Mere ja vee programm	-5	-5	-5	0	0%
Kliimamuutuste konventsiooni tehingute register (ITL)		Rohereformi ja kliimapoliitika programm	0	-0,5	-0,1	0	-80%
ARGOS Konsortsium		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-8	-7	-8	-1	18%
Euroopa kaitsealade liit (EUOPARC)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-3	-3	-3	0	10%
Euroopa rõngastuskeskusi koondav katusorganisatsioon (EURING)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-0,115	-0,11	-0,115	0	5%
Euroopa Lennuliikluse Ohutuse Organisatsioon (EUROCONTROL)		Transpordi ja liikuvuse programm	-0,092	-0,42	0	0	-76%
Espoo konventsioon keskkonnamõjude hindamisest piiriüleles kontekstis		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-1	-0,5	-1	-1	100%
Vee ja tervise protokoll (PWH)		Mere ja vee programm	-0,75	-0,75	-0,75	0	0%
Minamata konventsioon		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-2	-2	-2	1	-22%
Puhta ning produktiivse mere ja ookeani ühisinitsiatiiv (JPI Oceans)		Mere ja vee programm	-3	-4	-4	0	0%
Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni geneetilistele ressurssidele juurdepääsu ja nende kasutamisest saadava tulu õiglase ja erapooletu jaotamise Nagoya Protokoll (NP)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-2	-3	-2	1	-39%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Piiriveekogude ja rahvusvaheliste järvede kaitse ja kasutamise konventsioon (ELC)		Elukeskkonna ja ringmajanduse programm; Mere ja vee programm; Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-15	0	-5	-5	100%
Euroopa looduslike liikide ja nende elupaikade kaitse konventsioon (BERN)		Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm	-4	0	-6	-6	100%
Rahvusvaheline Transpordi Foorum (ITF) (arve esitaja OECD)		Transpordi ja liikuvuse programm	-17	-21	-23	-2	8%
Balti Teedeliit MTÜ (BRA)		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-20	-20	0	0%
Euroopa Tsiviillennunduse Konverents (ECAC)		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-39	-39	0	0%
Euroopa Energia Harta (Energy Charter)		Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	-4	-4	-5	-1	17%
Rahvusvaheline Tuletornide Assotsiatsioon (IALA)		Mere ja vee programm	0	-18	-19	-1	8%
Rahvusvaheline Tsiviillennunduse Organisatsioon (ICAO)		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-51	-52	-1	1%
Rahvusvaheline Hüdrograafia Organisatsioon (IHO)		Mere ja vee programm	0	-20	-20	0	0%
Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO)		Mere ja vee programm	0	-15	-19	-5	32%
Raudtee Koostöö Organisatsioon (OSShD)		Transpordi ja liikuvuse programm	-35	-111	-115	-4	4%
Rahvusvaheliste Raudteevadude Valitsustevaheline Organisatsioon (OTIF)		Transpordi ja liikuvuse programm	-13	-9	-14	-5	56%
Euroopa riikide laevakontrolli organisatsioon (Paris MOU)		Mere ja vee programm	0	-35	-45	-11	31%
Rahvusvaheline Navigatsiooniliit (PIANC)		Mere ja vee programm	0	-2	-2	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Maailma Teede Liit (PIARC)		Transpordi ja liikuvuse programm	-6	-6	-6	-1	10%
Maailma Energeetika Nõukogu Eesti Rahvuskomitee MTÜ (WEC-Estonia)		Elukeskkonna ja ringmajanduse programm; Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	0	-9	-11	-2	22%
Rahvusvahelise Süvamerepõhja Organisatsioon (ISA)		Mere ja vee programm	0	-3	-5	-2	44%
Euroopa Autoregistrite Assotsiatsioon (EREG)		Transpordi ja liikuvuse programm	-7	-6	-7	-1	14%
Rahvusvahelise Mootorsõidukite Tehnilise Kontrolli Komitee (CITA)		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-5	-5	0	0%
Rahvusvaheline Juhieksamite Komisjon (CIECA)		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-12	-12	-1	4%
Euroopa Maanteeametite direktorite Konverents (CEDR)		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-20	-24	-4	20%
Rahvusvaheline Taastuvenergia Agentuur (IRENA)		Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	-8	-9	-10	-1	9%
Põhjadimensiooni transpordi ja logistika partnerlus (ND Translog Mou) NDPTL		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-23	-23	0	0%
Rahvusvaheline Energia Agentuur (IEA)		Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	-40	-44	-48	-4	9%
NORDICAO		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-5	-5	0	0%
Euroopa Lennuliikluse Ohutuse Organisatsioon (EUROCONTROL)		Transpordi ja liikuvuse programm	-733	-800	-775	25	-3%
Euroopa Geoloogiateenistuste Ühendus (EGS)		Energeetika, maavarade ja välisõhu programm	0	-5	-5	0	0%
Confederation Of Organisations In Road Transport Enforcement		Transpordi ja liikuvuse programm	0	-5	-4,5	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
<b>KULTUURIMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>20</b>		<b>-556</b>	<b>-511</b>	<b>-544</b>	<b>-34</b>	<b>7%</b>
Ühinenud Rahvaste hariduse-, teaduse- ja kultuuriorganisatsioon (UNESCO) suurliikmemaks		Kultuur	-145	-136	-140	-5	3%
UNESCO maailmapärandi fond (WHC)		Kultuur	-1	-1	-1	0	3%
UNESCO vaimse pärandi kaitse fond (ICH)		Kultuur	-1	-1	-1	0	3%
European Audiovisual Observatory (EAO)		Kultuur	-4	-4	-4	0	0%
Rahvusvaheline Kultuuripärandi Säilitamise ja Restaureerimise õppekeskus (ICCROM)		Kultuur	-2	-2	-2	0	0%
Maailma Anti-dopingu Agentuur (WADA)		Kultuur	-15	-16	-16	0	2%
Filmi- ja audiovisuaalloomingu koostootmise ja levi toetuse Euroopa Fondi osalisleping (EURIMAGE)		Kultuur	-135	-161	-161	0	0%
Euroopa Nõukogu laiendatud Spordi osalisleping (EPAS)		Kultuur	-10	-9	-10	-1	8%
UNESCO mitmekesisuse fondi vabatahtlik sissemakse (IFCD)		Kultuur	-1	-1	-1	0	0%
Euroopa Liidu Noorteorkester (EUYO)		Kultuur	-7	-7	-7	0	0%
KREMERATA Baltika		Kultuur	-25	-25	-25	0	0%
Põhja-Balti mobiilsus- ja residentuuriprogramm		Kultuur	-70	0	-35	-35	100%
Europeana ehk Euroopa Digitaalraamatukogu (EDL)		Kultuur	-15	-15	-6	10	-63%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Läänemere maade kultuuripärandi monotooringugrupp (Council of the Baltic Sea States, BRHC)		Kultuur	-2	-2	-2	0	0%
The International Federation of Arts Councils and Culture Agencies (IFACCA)		Kultuur	-0,646	-0,606	-0,65	0	7%
Euroopa Liidu rahvuslike kultuuriinstituutide koostöövõrgustik (EUNIC)		Kultuur	-2	-3	-3	0	0%
Euroopa Nõukogu telesarjade finantsskeem (COUNCIL OF EUROPE)		Kultuur	-120	-120	-120	0	0%
Euroopa Nõukogu Kultuuriteede osalislepe (EPA)		Kultuur		-6	-9	-3	45%
UNESCO antidopingu fondi vabatahtlik sissemakse		Kultuur	-1	-1	-2	0	6%
Pariisi kultuuriinstituutide ja saatkondade võrgustik FICEP		Kultuur	-0,3	-0,3	-0,3	0	0%
<b>MAJANDUS - JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTERIUMI valitsemisala</b>	<b>20</b>		<b>-4 556</b>	<b>-5 945</b>	<b>-6 014</b>	<b>-69</b>	<b>1%</b>
Rahvusvaheline Vihtide ja Mõõtude Peakonverents (CGPM/BIPM)		Ettevõtluskeskkond	-59	-60	-60	-1	1%
Rahvusvaheline Sideregulaatorite Grupp (IRG)		Digiühiskond	-13	-13	-13	0	0%
Euroopa Legaalmetroloogia koostööorgan (WELMEC)		Ettevõtluskeskkond	-1	-3	-3	0	0%
Rahvusvaheline Legaalmetroloogia Organisatsioon (OIML)		Ettevõtluskeskkond	-1	-2	-3	-1	40%
Euroopa Ehituskontrolli Konsortsium (CEBC)		Ettevõtluskeskkond	-0,8	-1	-1	0	0%
Euroopa Kosmoseagentuur (ESA)		Teadmussiire	-2 888	-3 410	-3 311	99	-3%
Rahvusvaheline mereõnnetuste uurimise foorum (MAIIF)		Ettevõtluskeskkond	-0,575	-1	-1	0	20%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Euroopa Meediaregulaatorite Ühendus (EPRA)		Ettevõtluskeskkond	-4	-4	-5	0	5%
Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus MTÜ		Ettevõtluskeskkond	-0,8	-0,8	-0,8	0	0%
OECD turismikomitee		Ettevõtluskeskkond	-10	-5	-5	0	0%
Rahvusvaheliste Näituste Büroo (BIE)		Ettevõtluskeskkond	-10	-18	-18	0	0%
Euroopa Tuumauuringute Keskus (CERN)		Teadmussiire	-1 380	-2 223	-2 387	-165	7%
XBRL Europe		Teadmussiire	-1	-6	-6	0	0%
Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO)		Tööturuprogramm	-183	-183	-183	0	0%
Ülemaailmne Tööinspeksioonide Assotsiatsioon (IALI)		Tööturuprogramm	0	-1	-1	0	0%
Maaparandusühistud (28 tk)		Maa ja ruumiloome programm	0	0	-1	-1	100%
Vihmutite ja Drenaaži Rahvusvaheline Komisjon (ICID)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-2	-2	-2	0	15%
Euroopa riikide kaardistamise, maaregistrite ja katastriagentuuride esindusorganisatsioon (EuroGeo)		Regionaalpoliitika	0	-8	-8	0	0%
Euroopa Ruumiandmete Rakendusuuringute Ühing (EuroSDR)		Regionaalpoliitika	0	-4	-4	0	0%
Euroopa võrdõiguslikkuse organite võrgustik (EQUINET)		Soolise võrdõiguslikkuse programm	-1	-1	-1	0	0%
<b>REGIONAAL- JA PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>24</b>		<b>-435</b>	<b>-460</b>	<b>-485</b>	<b>-25</b>	<b>5%</b>

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
ÜRO Toidu ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO)		Põllumajandus, toit ja maaelu/ Kalanduse programm (2programmi)	-171	-172	-172	0	0%
Ida- ja Kesk-Euroopa Kalanduse Arendamise Organisatsioon (EUROFISH)		Kalandus	-37	-37	-37	0	0%
Rahvusvaheline Põllumajandusarengu Fond (IFAD)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-50	-50	-50	0	0%
Euroopa Liidu põllumajandusfondide makseagentuuride IT juhtide organisatsioon (Panta Rhei)		Põllumajandus, toit ja maaelu/ Kalandus	-4	-3	-3	0	0%
OECD säästvate põllumajandussüsteemide bioloogiliste ressursside juhtimise ühine teadusprogramm (CRP BIO)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-0,728	-1	-1	0	0%
OECD finantsvõrgustik		Regionaalpoliitika	0	0	-25	-25	100%
Euroopa Liidu Vähelevinud Kultuuride Koordinatsiooni Keskus (MUFC)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-10	-10	-10	0	0%
Rahvusvahelisele Taimede Geneetiliste Ressursside Instituut (ECPGR)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-4	-4	-4	0	0%
Rahvusvaheline loomatervise organisatsioon (WOAH)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-51	-43	-43	0	0%
Euroopa Loomakasvatuse Assotsatsioon (EAAP)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-4	-4	-4	0	0%
Loomsete geneetiliste ressursside Euroopa piirkondlik teabekeskus (ERFP)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-0,8	-0,8	-0,8	0	0%
Euroopa ja Vahemeremaade Taimekaitseorganisatsioon (EPPO)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-26	-25	-25	0	0%
OECD Seemneskeemide Ühing		Põllumajandus, toit ja maaelu	-4	-3	-3	0	0%
Uute Taimesortide Kaitse Liit (UPOV)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-11	-10	-10	0	0%



Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Rahvusvaheline Seemnekontrolli Assotsiatsioon (ISTA)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-6	-6	-6	0	0%
Teravilja ja söödakaubanduse assotsiatsioon (GAFTA)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-1	-0,7	-0,7	0	0%
Analüüsikeemikute Ametlik Assotsiatsioon (AOAC)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-0,198	-0,15	-0,15	0	0%
Euroopa Liidu Taimeteaduse Organisatsioon (EPSO)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-0,775	-0,85	-0,85	0	0%
Euroopa põllumajandus- ja maapiirkondade nõustamisteenuse foorum (EUFRAS)		Põllumajandus, toit ja maaelu	-0,225	-0,225	-0,225	0	0%
Läänemeremaade Ruumilise Arengu Komitee (VASAB)		Regionaalpoliitika	-10	-10	-10	0	0%
Rahvusvaheline Mereuurimise Nõukogu (ICES)		Kalandus	0	-30	-30	0	0%
Läänemere kalanduse regionaalse nõukogu (BSAC)		Kalandus	0	-4	-4	0	0%
Kaugpüügi Regionaalse Nõukogu (LDAC)		Kalandus	0	-2	-2	0	0%
Rahvusvaheline postiliit (UPU)		Regionaalpoliitika	-44	-44	-44	0	0%
<b>RAHANDUSMINISTERIUMI valitsemisala</b>	<b>9</b>		<b>-94</b>	<b>-99</b>	<b>-106</b>	<b>-7</b>	<b>7%</b>
Rahvusvaheline Maksuadministratsioonide Organisatsioon (IOTA)		Rahatark riik	-16	-14	-19	-5	33%
Rahvusvaheline Tolliorganisatsioon (WCO)		Rahatark riik	-28	-31	-31	0	0%
Euroopa Nõukogu Arengupank (CEB)		Rahatark riik	-2	-3	-3	0	0%
Põhjamaade Ministrite Nõukogu stipendiumiprogramm (NCM)		Halduspoliitika	-4	-5	-5	0	0%
Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) maksuasjades vastastikuse haldusabi konventsioon		Rahatark riik	-3	-6	-6	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
OECD programm "Global Forum on Tax Transparency"		Rahatark riik	-19	-18	-21	-3	15%
Rahvusvaheline finantshariduse võrgustik (OECD INFE)		Rahatark riik	-7	-6	-8	-2	25%
Rahapesu töögrupp (Egmont Group)		Rahatark riik	-8	-8	-6	2	-25%
Maksualase Teabevahetuse Süsteem (OECD CTS)		Rahatark riik	-5	-8	-8	0	0%
<b>SISEMINISTERIUMI valitsemisala</b>	<b>14</b>		<b>-101</b>	<b>-110</b>	<b>-140</b>	<b>-30</b>	<b>27%</b>
Biomeetria Instituut		Siseturvalisus	-2	-3	-3	0	0%
Eesti Siseaudiitorite Ühing MTÜ (ESAÜ)		Siseturvalisus	-0,075	-0,35	-0,32	0	-9%
Euroopa Biomeetria Assotsiatsioon (EAB)		Siseturvalisus	-0,285	-0,285	-0,285	0	0%
Euroopa Liikluspolitsei võrgustik (ROADPOL)		Siseturvalisus	-5	-5	-5	0	0%
Euroopa Politsei Spordiliit (USPE)		Siseturvalisus	-1	-1	-1	0	-17%
Euroopa tuletõrje- ja päästekoolide Assotsiatsioon (EFSCA)		Siseturvalisus	-0,55	-0,55	-0,55	0	0%
Euroopa Tuletõrjeohvitseride Liit (FEU)		Siseturvalisus	-1	-0,55	-0,55	0	0%
Rahvusvaheline Merepääste Föderatsioon (IMRF)		Siseturvalisus	-0,433	-0,45	-0,45	0	0%
Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM)		Siseturvalisus	-30	-35	-40	-5	15%
Rahvusvaheline Politseiorganisatsioon - Interpol (ICPO)		Siseturvalisus	-56	-61	-85	-24	39%
TETRA and Critical Communications Association (TCCA)		Siseturvalisus	-0,95	-1	-1	0	0%
Ülemaailmne Tuletõrje Föderatsioon (CTIF)		Siseturvalisus	-0,8	-0,8	-0,8	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Ülemaailmne Vanglatöö Organisatsioon (ICPA)		Siseturvalisus	-1	-1	-2	-1	50%
Euroopa ülikoolide elukestva õppe võrgustik (EUCEN)		Siseturvalisus	0	0	-0,3	0	100%
<b>SOTSIAALMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>26</b>		<b>-362</b>	<b>-333</b>	<b>-333</b>	<b>-1</b>	<b>0%</b>
Rahvusvaheline Sotsiaalkindlustuse Assotsiatsioon (ISSA)		Vanemaealiste programm	-16	-16	-16	0	0%
Läänemere maade Nõukogu riskilaste ekspertgrupp (EGCC)		Laste ja perede programm	0	-11	-11	0	0%
PROMISE Barnahus võrgustik		Laste ja perede programm	-1	-1	-1	0	0%
Euroopa ohvriabi katusorganisatsioon (VSE)		Laste ja perede programm	-0,25	-0,25	-0,25	0	0%
Euroopa Taastava Õiguse Foorum (EFRJ)		Laste ja perede programm	-0,65	-0,65	-0,65	0	0%
Perevägivalda toimepanijatega tegelev Euroopa võrgustik (WWP)		Laste ja perede programm	0	-0,3	-0,3	0	0%
Maailma Tervishoiuorganisatsioon (WHO)		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	-258	-212	-212	0	0%
Uimastite kuritarvitamise ning ebaseadusliku uimastikaubanduse vastu võitlemise koostöögrupp (Pompidou Group)		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	-2	-4	-4	0	0%
Põhjamõõtmelise rahvatervise ja sotsiaalse heaolu partnerlus (NDPHS)		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	-15	-16	-16	0	0%
WHO tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonverents (FCTC)		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	0	-5	-5	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Rotterdami Konventsiooni Fond (RC)		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	0	-1	-1	0	0%
OECD keskkonnatervise- ja ohutuse programm (EHS Programme)		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	-2	-2	-2	0	0%
Ravimijärelevalve asutuste rahvusvaheline koostööorganisatsioon (PIC/S)		Tervishoiusüsteemi programm	-9	-10	-10	0	0%
WHO ja ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni vee ja tervise protokoll rakendamise toetus (UNECE)		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	-1	-1	-1	0	0%
OECD tervisevaldkonna vabamakse		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	-2	-2	-2	0	0%
OECD vabamakse olemaks keskkonna, tervise ja ohutuse programmi osas		Keskkonnatervise programm, Terviseriskide programm, Tervishoiusüsteemi programm	-2	-2	-2	0	0%
Rahvusvaheline Rahvatervise Instituutide Assotsiatsioon (IANPHI)		Tervishoiusüsteemi programm; Terviseriskide programm	-9	-9	-9	0	0%
Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum MTÜ (VEF)		Tervishoiusüsteemi programm, Keskkonnatervise programm	0	0	-0,58	-1	100%
Euroopa partnerlus tervishoiu- ja sotsiaalteenuste järelevalve valdkonnas (EPSO)		Tervishoiusüsteemi programm	-7	-7	-7	0	0%
Euroopa ToiduinfoVõrgustik (EuroFIR)		Terviseriskide programm	-2	-2	-2	0	0%
Euroopa Mürgistusteabekeskuste ja Kliiniliste Toksikoloogide Ühing (EAPCCT)		Keskkonnatervise programm	-0,48	-0,48	-0,48	0	0%
ÜRO vananemise töögrupp		Sotsiaalhoolekandeprogramm	-3	-3	-3	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Euroopa sotsiaaluuringu ERIC liikmemaks (ESS ERIC)		Vanemaealiste programm. Sotsiaalkindlustuse programm. Laste ja perede programm. Tervist toetava keskkonna programm. Tervist toetavate valikute programm. Inimeskse tervishoiu programm.	-25	-25	-25	0	0%
Horizon Europe 2020 rahvusvahelise teadusvõrgustik (JPI HDHL)		Vanemaealiste programm. Sotsiaalkindlustuse programm. Laste ja perede programm. Tervist toetava keskkonna programm. Tervist toetavate valikute programm. Inimeskse tervishoiu programm.	-7	-4	-4	0	0%
Eesti Täiskasvanud Koolitajate Assotsatsioon ANDRAS		Laste ja perede programm. Sotsiaalhoolekandeprogramm. Terviseriskide programm	-0,1	-0,1	-0,1	0	0%
European Network of Cancer Registries (ENCR)		Terviseriskide programm	-0,2	-0,2	-0,2	0	0%
<b>VÄLISMINISTEERIUMI valitsemisala</b>	<b>34</b>		<b>-13 583</b>	<b>-14 694</b>	<b>-13 582</b>	<b>1 113</b>	<b>-8%</b>
Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO)		Välispoliitika programm	-688	-535	-562	-27	5%
Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE)		Välispoliitika programm	-130	-132	-139	-7	5%
Euroopa Nõukogu (CE)		Välispoliitika programm	-589	-588	-617	-29	5%
Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO)		Välispoliitika programm	-202	-202	-212	-10	5%
Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD)		Välispoliitika programm	-1 958	-2 000	-2 100	-100	5%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Rahvusvaheline Aatomienergiaagentuur (IAEA)		Välispoliitika programm	-237	-248	-261	-12	5%
Üldine tuumakatsetuste keelustamise lepingu Organisatsioon (CTBTO)		Välispoliitika programm	0	-62	-65	-3	5%
Keemiarelvade Keelustamise Organisatsioon (OPCW)		Välispoliitika programm	-31	-33	-35	-2	5%
Rahvusvaheline Frankofoonia Organisatsioon (OIF)		Välispoliitika programm	0	-23	-24	-1	5%
ÜRO erikohtud (ICTY, ICTR, IRMCT)		Välispoliitika programm	-24	-26	-27	-1	5%
Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (UN)		Välispoliitika programm	-1 258	-1 300	-1 365	-65	5%
Läänemeremaade Nõukogu (CBSS)		Välispoliitika programm	-90	-103	-108	-5	5%
Holokausti Mälestamise Rahvusvaheline Ühendus (IHRA)		Välispoliitika programm	-30	-30	-30	0	0%
Wassenaari Kokkulepe (WA)		Välispoliitika programm	-5	-4	-4	0	0%
Aasia-Euroopa Fond (ASEF)		Välispoliitika programm	-5	-5	-5	0	0%
Rahvusvaheline Mereõiguse Kohus (ITLOS)		Välispoliitika programm	-7	-7	-7	0	5%
Euroopa Liidu liikmesriikide välisestistes olevate isikute perede ja abikaasade assotsiatsioon (EUFASA)		Välispoliitika programm	-0,1	-0,2	-0,2	0	0%
Euroopa Liidu Julgeoleku-uuringute Instituut (EUISS)		Välispoliitika programm	-10	-12	-13	-1	5%
Euroopa hübriidohutõrje Oivakeskus (Hybrid Coe)		Välispoliitika programm	-60	-60	-60	0	0%
NATO Energiajulgeoleku keskus (ENSEC Coe)		Välispoliitika programm	-16	-20	-20	0	0%
Euroopa Tsiivilkriisiohje Oivakeskus (CoE-CIV)		Välispoliitika programm	-20	-20	-20	0	0%

Valitsemisala nimetus	Organisatsiooni liikmelisuse arv	Programmi nimetus	2023 täitmine	2024 RE	2025 RE	Muutus	Muutuse %
Euroopa Rahurahastu (EPF)		Välispoliitika programm	-2 927	-6 079	-5 294	785	-13%
Rahvusvaheline Arenguassotsiatsioon (IDA)		Välispoliitika programm	-2 890	-1 700	-1 700	0	0%
Euroopa Arengufond (EDF)		Välispoliitika programm	-2 288	-1 382	-790	592	-43%
Rahvusvaheline Demokraatiainstituut (IDEA)		Välispoliitika programm	-70	-70	-70	0	0%
Ottawa konventsioon ja Ottawa konventsiooni rakendusüksus (ISU Trust Fund)		Välispoliitika programm	-5	-6	-6	0	0%
Bakterioloogiliste (Bioloogiliste) ja toksiinrelvade väljatöötamise, tootmise ja varumise keelustamise ja nende hävitamise konventsioon (BTWC)		Välispoliitika programm	-2	-1	-1	0	0%
Ülemäärase kahjustava või purustava toimega tavarelvade kasutamise keelustamise ja piiramise konventsioon (CCW)		Välispoliitika programm	0	-1	-1	0	0%
NATO innovatsioonikiirendi DIANA		Välispoliitika programm	-37	-40	-40	0	0%
Rahvusvaheline relvakaubanduslepe (Arms Trade Treaty - ATT)		Välispoliitika programm	-3	-4	-4	0	0%
Eesti Siseaudiitorite Ühing (ESAÜ) ja Rahvusvaheline Siseaudiitorite Instituut (IIA)		Välispoliitika programm	-0,1	-0,1	-0,1	0	0%
Eesti Mentorite Koda; Eesti Personalijuhtimise Ühing PARE; Eesti Sisekoolituse Arendamise Liit (ESAL)		Välispoliitika programm	-2	-2	-2	0	0%